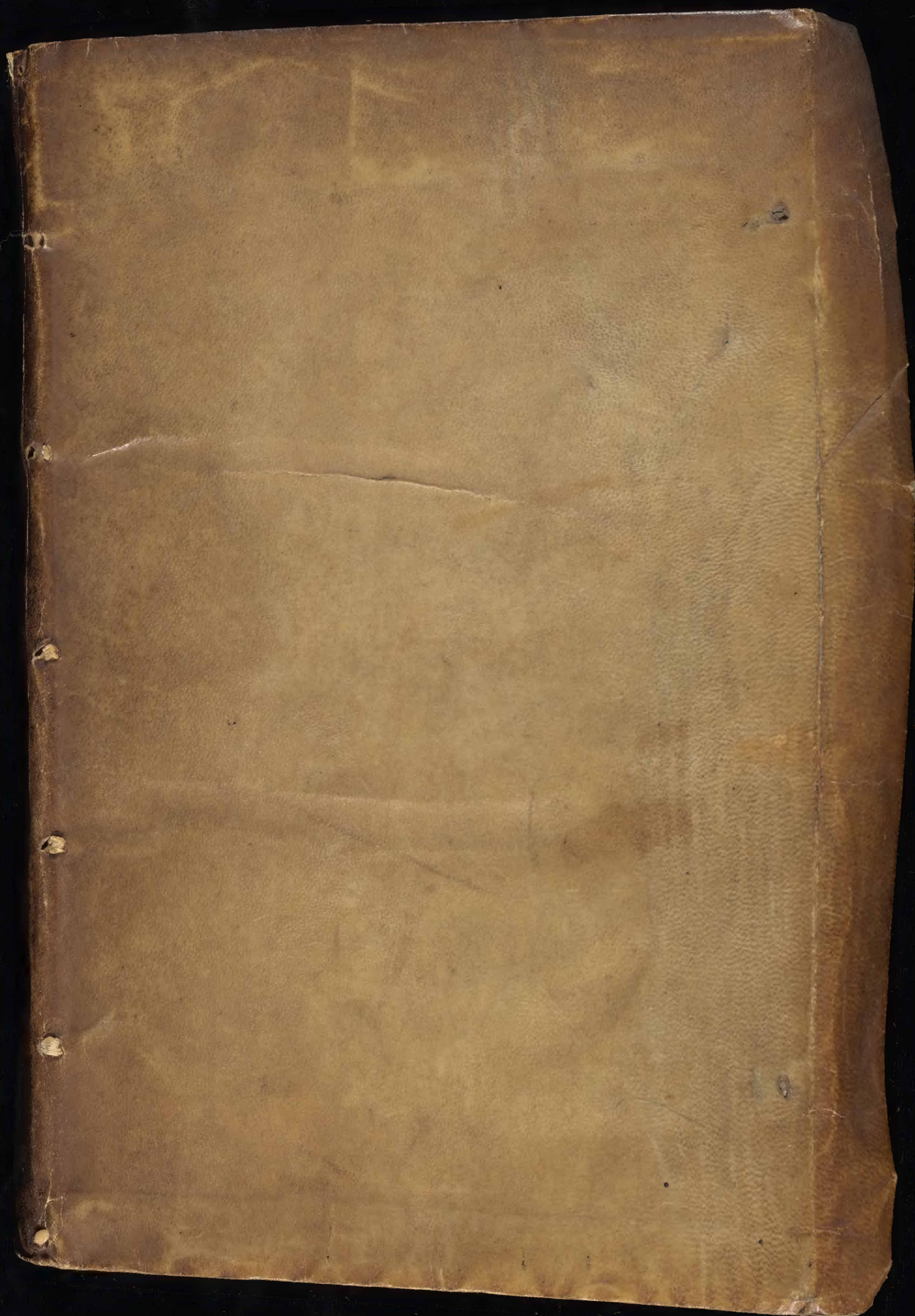

CHRONICA INSIGNIS MONASTERII HIRSAVGIENSIS, ORDINIS S. BENEDICTI, PER IOANNEM TRITEMIVM ABBATEM SPANHEMENSEM EDITA.

ISTORIIS conscribendis ueteres incredibilem diligentiam adhibuere, quibus Rempublicā non secus posse ornari crediderunt, quàm armis defendi. Quippe cùm historia sit quædam memoriæ conseruatrix, uirtutisqꝫ exemplar, & prudentiæ comes: quę uel sola famam bonorum uirorum, qui sapientia, sanctitate ac fortitudine sese præstare cæteris conati sunt, sempiterna quadam celebritate facit immortalem. *Historiæ commendatio.*

Quis originē mundi, annorumqꝫ supputationem, & illa quę interea facta sunt hodie nescientibus innotesceret? quis incarnationem, natiuitatem ex Virgine, doctrinam, miracula, passionem, mortemqꝫ ac resurrectionē Iesu Christi saluatoris nostri æterniqꝫ patris filij non credentibus persuaderet? aut quis passiones martyrum, conuersationes sanctorum, Troianorum excidium, in orbe latum imperiū Romanorum, gesta diuersa regum & principum, cæteraqꝫ uetustatis memoratu digna, quæ nobis innotuere, scriptis ignorantibus panderet, uel etiam narrantibus data possibilitate crederet, si scriptores historiarum ante nos nulli extitissent? Sola igitur historia est, qua fit, ut qui longissimo temporis interuallo disiungimur à ueteribus, & eorum gestis interfuisse, & ijsdem uixisse temporibus uideamur. Nempe historia immortalitatem hominibus inter mortales confert, rempublicam exornat conseruatqꝫ, & à multis periculis prudentia ueterum custodit, immunem fidem instruit, erigit spem, præmio æternitatis proposito, robur legibus addit: & cùm omnia quę sensus uel appetit, uel metuit nihil aliud, quoniam somniū persuaserit, immortalitati animæ consulens, ad contemplationem diuinorum auidos reddit. *Demonstratio exempli.* *Historia absentes facit esse præsentes.*

Quanta uerò nobis utilitas proueniat lectione historiarum, nemo qui uel mediocriter sapit, nescire potest. Cognitio rerum gestarum ueterum si bonę fuerunt, nos ad imitationem uirtutum, ad sapientiam fortitudinemqꝫ heroum docet & instruit. Si uerò malæ aut perperàm factæ, ne imitatores prauorum efficiamur, nos auisando cautos ac prudētes facit. Historia enim mortuorum, uiuum exemplar, mortaliumqꝫ inextinguibile lumen, merita, uirtutes, laudesqꝫ bonorum uirorum ea ratione nobis proponit, ut eorum incitati gloria, fama & immortalitate studeamus esse quod ipsi fuerunt: quatenus tale nos uirtutis & sanctitatis exemplum relinquamus posteris, quale suscepimus ab his, qui nos & tempore & uirtute præcesserunt. *Historiæ utilitas.* *Historia facit immortales.*

Cùm autem prauorum impiè facta, probra & meritas pœnas legentibus nobis ostendit, non ideo putemus hæc scripta quasi ad imitationem nobis proposita sint: sed potius auisari nos credamus, ne similia patrantes,

pares incidamus pœnas, quas illi dederunt. Adde, quòd prudentia per experientiam multarum rerum dũtaxat apprehendi à nobis potest, ad quam arte longa, uitaq; breui existenti, nulli facilior patet accessus, quàm illi qui ueritatis amore quotquot inuenerit historias transacti tẽporis solerti mentis indagatione percurrit.

Prudentia quid efficiat.

Quæ cùm ita sint, non uanitatis studio, sed diuino potius afflatum spiritu te crediderim optime Blasi, Hirsaugiẽsis monasterij insignis Abba, qui me tot importunis precibus, imò tot magnificis beneficijs hortari non cessas, ut historiam ipsius Cœnobij, cui fauente Deo præsides, ex schedis monimentisq; per te mihi oblatis, & ex diuersis nostrorum Chronicis, quarum ingens apud nos copia est, conscribere uelim, & ad posteritatis notitiã fratrumq; tuorum consolationem & tanti cœnobij honorem immortalem, in lucem edere non omittam.

Blasius Abbas commendatur.

Res magna & admodũ difficilis est, mihi crede pater, seriem rerum gestarum cœnobij tui, à septuaginta annis supra sexcentos nimium turpiter neglectarum repetere, & in unum opus continuum, seruata ubiq; integritate ueritatis, ordinare.

Difficultas historiæ huius conscribendæ.

Nam inter multa, quæ dantur historiam scribere uolentibus, præcepta, duo sunt potissimum custodienda. Alterum, ut in narratione ubiq; ueritas inuiolata permaneat: alterum, ut ipsa narrationis integritas aptissimè proprijs & concinnis uerbis exornata, sua uenustate alliciat intuentes. In primo quidem satis me facturum & posse & uelle, non abnuo: quippe quem & professio ipsa monachica, imò Christiana fides non permittit esse mendacem: sacra attestante scriptura, quæ dicit, Os quod mentitur, occidit animam. & amator ueritatis cùm sim, nulla me necessitas urget ad mentiendum. In secundo uerò non me polliceor obedientem futurum, nisi fortè tepida sufficiat uoluntas, quæ mota ratione fraterna, nec satis uelit, nec si cupiat, multum possit. His enim quibus sum scripturus historiam, amatoribus simplicitatis morem gerere, & propter eorum utilitatem uolui, & propter meam rusticitatem, quod omnes iudicabunt, facilè potui.

Duo sunt præcepta historiæ, ueritas & ornatus.

Sunt autem tria historiarũ genera. Vnum, quod generale dicitur, cõplectens seriem rerum gestarum, totius orbis seu multarum prouinciarum, regum & principum: quo genere scribendi usi fuerunt Titus Liuius, Orosius, Eusebius Pamphili episcopus, Cornelius Tacitus, Cassiodorus, Freculphus Episcopus, Vincentius Beluacensis, Marianus Scotus monachus Fuldensis, Martinus prædicator, Antoninus Archiepiscopus, Helinandus monachus, Rupertus monachus, Hugo Floriacensis monachus, Iohannes de Columna, Iacobus Philippi Bergomensis, Marcus Antonius Sabellicus Venetus, Harmãnus Schedel de monte Norico, & alij cõplures. Alterum, speciale, quod unus aut paucorum regnorum, prouinciarum seu gẽtis res gestas describit: quo genere usus est Iosephus & Egesippus Iudæi, Beda in gestis Anglorum, Gregorius Thuronensis Episcopus, Vuindichinus monachus Corbeiensis Saxo, Regino Prumiensis Abbas, Otto Frisingensis Episcopus, Marcus Antonius Sabellicus prefatus in historia Venetorũ, & multi alij, quorum incertus est numerus. Tertium uerò genus historiarum, topicum siue locale dicitur, quod unius ciuitatis familia seu loci narrat historiam. Hoc genere usi sunt Beda monachus, Sigebertus Gemblacensis monachus, Strabus Fuldensis, & complures alij, qui monasteriorum suorum historias conscripserunt. Hoc ipso quoq; scribendi genere ultimo pro Hirsaugiensium fratrum amore, historiam texere, nimia eorum charitate

Tria historiæ genera sunt.

Quo genere hic utatur.

tate impulsus statui. Cui etsi nitorem eloquentiæ adhibere nequeam, ueritatem tamen in omnibus, quantum ad conſcĩetiam meam pertinet, me polliceor obseruaturũ. Eorum uerò quæ scripturus sum, testes complures adducere possum, ex quorũ historijs transumpta sunt, quorũ ista sunt nomina. Ex annalibus literis & priuilegijs prædicti monasterij Hirsaugiensis nomina & successiones abbatũ, cum eorundem rebus gestis accepi. Item multa ex diuersis autoribus, historijs, legendis sanctorum & epistolis consecutus sum. Auhores autem sunt Vuindichinus monachus in historia Saxonum, & alius qui historiam ipsam compleuit, Regino Prumiensis abbas in historia Metensium, Berno abbas Augiensis in historia Alemanorũ, Theodericus monachus in historia Treuirorum, Golscherus monachus in gestis eorundem, Marianus Scotus monachus Fuldensis in omnimoda historia Germanica, Ottho episcopus Frisingensis in historia sua, Andreas monachus S. Hemerani Ratisponensis in gestis Bauariæ ducum, Henricus de Erphordia in historia memorabilium, Gotfridus Viterbiensis in chronica sua Pantheon. Gotfridus monachus S. Pantaleonis in historia Coloniensium, Ioannes de Hildens, item Carmelita in chronica sua, Rupertus ordinis Præmonstratensis in omnimoda historia sua, Hugo monachus Floriacensis, Iohannes monachus Castellensis in libro de uiris illustribus nostri ordinis, Eneruinus monachus Segenburgensis in chronica sua, Bernardus monachus Corbeyensis in sua historia Saxonum, & Bertrandus monachus in historia Hirsfeldensium. Multa quoq; ex alijs diuersis historijs Bauarorum, Sueuorum, Moguntinensium, Spirensium, & ex gestis comitum Palatinorum Rheni, per quendam monachum Laurissensis cœnobij descriptis, sparsim hinc inde non sine magno labore inserui, quæ mihi ad rationem historiæ pertinere uidebantur. Deniq; multa per digressum sparsim in Germania facta historiæ nostræ placuit inserere: quo non modò Hirsaugiensibus, uerùm etiam quibuscunq; ipsam legentibus animi conferat uoluptatẽ. Idipsum penè omnes ante me fecisse inuenio, qui monasteriorum suorum historiam, abbatumq; successiones, aut res gestas literis commendarunt. Erit forsitan tempus, quo hoc opus nostrum, non in unius cœnobij angustia latere queat, sed hominum studio (ne dicam curiositate) tandem extractum in plurimorum manus perueniat examinandum. Vt ergo uacuum nusquam progrediatur, nulliq; fiat onerosum memorabilioribus illud clausulis rerum in Germania gestarum, exornare moderamine certo uolui. Quatenus & uarietas rerum iucunda sit legentibus, & prolixitas nulli fiat onerosa.

Ex quibus sumat quæ dicit.

FVNDATIO MONASTERII HIRSAVGIENSIS FACTA PER

Erlafridum Comitem & Nottingum filium eius episcopum Vercellensem, anno dominicæ incarnationis 830.

Cripturus auxiliante Deo historiam insignis monasterij Hirsaugiensis, operæprecium arbitratus sum, ab eius prima fundatione exordium sumere: & quæ causa mouerit ipsos fundatores, ut hanc rem aggrederentur, demonstrare. Erat eo tempore quo Ludouicus primus Romanorum gubernabat imperium, Erlafridus comes de Calue, uir diues & potens apud Imperatorem, qui habebat filium Nottingum nomine, uirum in omni doctrina scripturarum eruditum: qui propter scientiam literarum ac uitæ honestatem, sub Carolo Magno imperatore, patre Ludouici, episcopatum Vercellensis ecclesiæ fuerat consequutus. Is posteaquàm ecclesiam suam aliquandiu secundum Canonicas sanctiones probè rexisset, dulcem uisendi patriã cupidinem incidit: ad quam, ne uacuus remeasse uideretur, cogitare cœpit, quid muneris præcipui secum adduceret, quo eam faceret clariorem. Impetrauerat sanè non longè antea maximis precibus corporis sanctissimi præsulis Redicianorum Aurelij Armenij reliquias, iaspide & auro preciosiores, quas ad ecclesiã suam Vercellensem deferens, in mauseolo pulcherrimo quod præparauerat, collocauit. Itaq; uisurus patriam dulcesq; genitores, hunc thesaurum inferre Germanis cùm deliberasset, inter spem metumq; fluctuans animo, ne fortè illatio hæc aut sancto displiceret Aurelio, aut si à populo Vercellensis ecclesię perciperetur, à suo cogeretur resilire proposito, rem omnem diuino consilio terminandam commisit. Vnde tota mente conuersus ad Deum, ac iuxta sepulchrum sancti noctem ducturus insomnem prouolutus in terram, ipsum Aurelium diuum Christi amicum ardenti compellabat desiderio cum lachrymis, dicens: Sancte pater, Aureli decus meum, unicumq; post Deum animæ præsidium meæ, tibi expando desiderium famuli tui, quod Deo coniunctus proculdubio nescire non potes: rogo te per diuinum amorem, qui te mihi uenerabilem, ecclesiæ celebrem, ægris medicum, unumq; cum Deo sanctum & immortalem effecit, ne me diutius in hoc ambiguo fluctuare permittas, sed exaudi me famulum tibi prostratum, & doce me ut sciam quid agere debeam secundum Dei tuamq; uoluntatem. Cumq; orans diutius in lachrymis humiq; iacens perseueraret, fatigatus oratione protractuq; uigiliarum paulisper obdormiuit. Cui dormienti mox diuus Aurelius pontificalibus indutus splendidior sole astitit, Nottingumq; compellans ex nomine dixit: Salus tecum frater Nottinge, surge, ne fleueris, ad hoc ueni ut pergam tecum in Germaniam, plures ibi Christo adducturus populos iam corpore mortuus, quàm si adhuc uiuus inter gentes prædicans miraculis coruscarem. Quò cùm ueneris, ibi monasterium seruorum Dei constitues, ubi cæcum nobis obuium subitò conspexeris illuminatum. Quibus dictis euanuit. At uerò Nottingus uenerandus episcopus de somno consurgens, lætus mox in ipsa nocte sarcophagum clam aperuit, ipsasq; reliquias sacratissimi præsulis Aurelij in domum episcopij sui occultè deportauit, mauseolum diligentissimè reclusum multo tempore Vercellenses delusit, hospitem se habere putantes, quem non habebant.

Erlafridus comes in Calue.

Nottingus episcopus Vercellis filius eius.

Aurelius Vercellas transfertur à Mediolano.

Propositum Nottingi episcopi.

Oratio Nottingi ad S. Aurelium.

Aurelius apparuit Nottingo.

Vercellenses decepti sunt.

At uerò Nottingus episcopus, paratis omnibus quæ ad rationem itineris pertinere uidebantur, ex familiaribus suis fideliores quosdam in comites tantæ peregrinationis assumpsit, imponensq; iumento sarcinulam sacras Aurelij reliquias continentem, itineris duce optimo comitatus propositam uiam ingreditur.

Nottingus in Germaniam proficiscitur.

Quumq; Germaniam feliciter ingressus, post aliquot dies patriam intraret suam, magna suorum lætitia exceptus est: & quantum inferret regioni thesaurum, absens scriptis, præsens uerbis & operis exhibitione, patri cæterisq; omnibus terræ incolis demonstrauit. Verùm quum non esset in promptu locus munere benedictionis consecratus, tanto hospite dignus, nolentesq; tam uenerabiles reliquias ultra triduum commorari inter homines peccatores, communi deliberare consilio cœperunt, ubi habitaculum Christi confessori pararent. Erat eo tempore non procul à castello comitis Erlafridi capella in honorem S. Nazarij consecrata, quæ nomen monti, in qua sita fuerat, indidit usq; in præsentem diem. Placuit itaq; omnibus, qui consilio intererant, corpus sancti patris Aurelij in eam reponere, donec de conuenientiori loco prouideretur. Postera die mane consurgentes Nottingus episcopus cum familiaribus suis & Erlafridus pater cum altero filio fratre pontificis Ermefrido, coniunctis quàm plurimis ex nobilioribus & plebeis, quos comes ob honorem tantorum hospitum fecerat esse præsentes, dispositisq; necessarijs pro reuerentia sancti, corpus sacrum per decliuum montis circumgyrando ad præfatam diui Nazarij capellam ferre cœperunt. Venientes autem in eum locum, ubi hodie monasterium sancti Aurelij constructum est, ecce cæcus quidam in medio turbæ sacris reliquijs obuius, clamare cœpit uoce magna dicens, Illumina me sanctissime cultor Dei Aureli, precibus tuis, quemadmodum pollicitus es. Ad quem Episcopus dixit: Vbi sanctus Aurelius promisit se te illuminaturũ? Qui ait, Domine hac nocte dormienti mihi, in angustia mentis meæ sanctus iste apparuit dicens, Cras in nomine Iesu Christi illuminaberis. Et dixi: Domine, quis es tu? Ego sum (inquit) Aurelius episcopus, nouus hospes in Germania, quem filius domini tui comitis Erlafridi pridem adduxit. His dictis iterum clamauit: Sancte Aureli, adiuua me, ut uideam te. Statimq; aperti sunt oculi eius, & uidit perfectè. Omnes autem qui aderant, uiso tam insolito miraculo magnificabant Deum dicentes: Laus tibi domine Iesu Christe, fili Dei uiui. Dixitq; unusquisq; ad cohærentem lateri suo: O quàm magnus est iste sanctus, qui etiam cæcos illuminare potest. Nottingus uerò episcopus dixit Erlafrido patri: Hunc pater locum sanctus Aurelius in mansionem elegit: concitatoq; gradu montem ascendentes, pontifex immolato redemptionis nostræ sacrificio, reliquias sacras ad locum præparatum reposuit. Deinde post dies paucos Nottingus episcopus exposuit Erlafrido patri & Ermefrido fratri uotum, quod dudum sancto Aurelio hortante in somnis mente conceperat, monens, orans & obtestans eos, quatenus ob amorem omnipotentis Dei, in honore beati Petri principis Apostolorum & sancti Aurelij episcopi monasterium seruorum Dei construerent, in eo loco, ubi cæcus fuerat illuminatus, promisitq; se pro uiribus suis huic negocio non defuturum. Et facilè quidem persuasit, non modò suis exhortationibus, sed uel maximè consideratione miraculi quod uiderunt. Erat enim pater alioquin deuotus, timens Deum, & ministrans pauperibus, qui iamdudum terrenis cœlestia præposuerat: & ob id nihil hæsitans, se cuncta facturum unà cum Ermefrido filio, sine mora episcopo promisit. Igitur Nottingo pontifice ad ecclesiam suam Vercel-

Capella S. Nazarij martyris.

Nottingus episcopus Vercel.
Erlafridus.
Ermefridus frater episcopi.

Cæcus obuiuus illuminatur in præsentia populi.

Aurelius apparuit cæco.

Reliquiæ in capellam ponũtur.

Nottingus Vercellas reuertitur.

lensem post duos menses reuerso. Erlafridus comes promissionis non immemor suae, monasteriũ sancto Aurelio in loco prĕmisso ĕdificare cœpit: & eodem anno, quo sacratissima eius pignora per filium fuerunt allata, inchoauit: qui fuit ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimus tricesimus annus, Ludouici imperatoris primi septimus, à transitu sanctissimi patris nostri ducentesimus atq; tricesimus primus, quod celeri perfectione in septem annis feliciter consummauit. Copiam siquidem tam lapidum quàm lignorum ingentem terra illa profert, ita ut non sit opus illa aliunde quemadmodum nobiscum adduci. Interea dum hæc agerentur Nottingus reuerendus antistes, ut tam sancti operis se faceret participem, magnum pondus auri argentiq; misit ad patrem, quo non solùm incœpti operis iuuaretur intentio, uerùm & monachis inibi coadiuuandis de uitæ necessarijs ad seruiendum Deo liberius prouideretur. Misit etiam cruces aureas argenteasq; & calices in ministerium diuini cultus, libros quoque & diuersa ornamenta ad decorem domus Domini, quæ omnia ad hæc nouerat esse necessaria. Erlafridus autem cœpto perstabat in opere, necessarium iudicans consummationis gratia festinare, ne si (quod non uidebatur impossibile) ipse præuentus morte decederet, opus imperfectum aut tardius perficeretur, aut intermitteretur penitus. Nã & si Ermefridus filius cooperator patri in hoc opere sancto extitit, non tamen propter iuuenilem ætatem tantus amoris diuini zelus in ipso ardere uidebatur, quantum tale negocium requiebat. Anno igitur septimo postquàm cœptum est monasterium Hirsaugiense construi, perfectum est, qui fuerat à natiuitate Domini 837. indictione 15. per indefessam Erlafridi comitis diligentiam, qui nullis parcebat impensis, ut hoc perficeret quod mente conceperat. Erat autem ecclesia satis pulchra more antiquorum sine columnarum sustentatione fabricata, ampla, & superius ligneo tabulatu cooperta, quatuor altaribus intus ornata. Porrò dispositio claustri imitatione ueterum, ampla quidem, sed simplicioris structuræ fuerat, ligneo tabulatu nihilominus desuper operta, & talis quæ non ad fastum, sed ad deuotionem monasticam satis uidebatur idonea. Cætera monachorum habitacula, per gyrum claustri disposita, quantum ad consuetudinem istius temporis attinebat, satis pulchra & ordinata fuerunt: quanquam si nostri monachi hodie similibus includerentur cellulis, se mancipatos uinculis & tenebris clamitarent. Huius rationem dabimus. Veteres olim monachi cellas quidem, ecclesias & alias mansiones humiles habebant & tenebrosas, sed eorum corda erant lucida ualde in amore Dei omnipotentis, & in scientia diuinarum scripturarum. Nostri autem ecclesias, cellas, domosq; & omnes mansiones iam lucidissimas fabricant, sed corda eorum uicijs & desidia plena, tenebrosa sunt: quoniam nec Deum sicut debuerant, diligunt, nec lectionibus scripturarum animum intendunt. Ita quoq; quum calices olim essent cuprei, sacerdotes aurei fuerunt: hodie autem calices sunt aurei, & cuprei sacerdotes. Hoc uerò monasterium ab Erlafrido constructum in eo loco fuerat, ubi & cæcum illuminatum diximus, & ipse propter uenationes suas domum saltus habebat. Quod tamen post annos fermè ducentos triginta-quatuor (ut in sequentibus suo loco loco dicemus) ab Adelberto comite dirutum, & in eam formam qua hodie cernitur, extitit reformatum. Prioris enim monasterij hodie nullum penitus manet uestigium, quamuis utriusque locus sit unus.

Hirsaugia fundari cœpit.

Munera Nottingi transmissa.

Aureas cruces, calices, libros & ornamenta.

Monasterij Hirsaugensis perfectio.

Quando

QVANDO ET VNDE PRIMI MONAchi ad Hirſaugiam fuerint introducti, & quis primus eorum abbas fuerit conſtitutus.

POſtquàm Erlafridus nobiliſſimus comes conſummato tam inſigni opere, propoſitum ſuum ad effectum, non ſine maximis impenſis perduxerat, moræ impatiens, quippe qui nihil plus ſe optare diceret quàm illum uiuere diem, in quo choros monachorum in ſuo prædiolo collaudantes Deum cernere potuiſſet. Cœpit anxia mente reuoluere, unde in nouũ cœnobium à ſe glorioſe fundatum, ueteris conuerſationis monachos, ad regulam ſanctiſſimi patris Benedicti religioſe inſtitutos poſſet acquirere, qui & ipſi eſſent in conuerſando ſanctiſſimi, & idonei in idem propoſitum, uenturos etiam alios informare. Viguit eo tempore in monaſterio Fuldenſi maxima religio monachorum ſub regimine Rabani Mauri abbatis, quæ ſe per totam Europam fama præuolante diffuderat in ora omnium, eratq; laus & memoria Fuldenſium monachorum apud Imperatores, Reges & Principes in magno precio, nõ ſolùm propter ſanctitatem uitæ, ſed etiam propter incomparabilem ſcientiam ſcripturarum, qua Fuldenſes monachi eo tempore præ cæteris multis dicebantur eruditi. Vnde multi ex eis, in diuerſis eccleſiis ad apicem pontificatus fuerunt aſſumpti. Ad hunc igitur Rabanum abbatem Fuldenſem Erlafridus habito ſociorum conſilio legatos miſit, mandatis Otgarij Moguntinenſis eo tempore archiepiſcopi adiunctis, poſtulans ſibi concedi quindecim monachos & abbatem, monaſterio ſuo quod ædificauerat inſerendos: promiſitq; ſe facturum omnia, quæcunque illorum iudicio ad monaſticæ inſtitutionis utilitatem oportuna uiderentur. Erant eo tempore in cœnobio Fuldenſi ducenti & ſeptuaginta monachi uiri religioſi, & pro magna parte in ſacris Scripturis doctiſſimi. Hos ergo Rabanus audito nuncio Comitis, conuocans in unum, mandatum Otgarij archiepiſcopi, ac preces Erlafridi coram eis expoſuit: & quid ſentirent ipſi in hoc negocio ſecundum regulam ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti requiſiuit. Qui unanimi aſſenſu concluſerunt, tam ſanctum Comitis deſiderium non eſſe ſpernendum, quod & placitum nullus ambigeret omnipotenti Deo, & in ſalutem multorum ſperaretur eſſe futurum. Elegerunt ergo ad hanc prouinciam ſubeundam quindecim fratres, quibus pręfecerunt abbatem Lindbertum uenerabilem ſenem, qui fuerat frater Brunonis abbatis Hirsfeldenſis, uir nobilis ſecundum ſeculum, ſed multo nobilior ſecũdum Deum. Anno igitur Domini 838, indictione prima, Lindbertus abbas cum quindecim monachis uenit in Hirſaugiam, miſſus per Rabanum Fuldenſem abbatem. Comes uerò deuotiſſimus Erlafridus abbatem ipſum & monachos ſibi deſtinatos cum ingenti exultatione ſuſcipiens, ad nouum monaſterium lætabundus introduxit, eiſq; de uitæ neceſſarijs copioſe præuidit, & omnia quæ in mente diſpoſuerat, cum eorũ conſilio deinceps pertractabat. Eo tempore corpus ſancti Aurelij adhuc ſeruabatur in capella beati Nazarij martyris, eccleſia monaſterij nondum conſecrata. Igitur poſt paucos menſes, ut omnia deſideratum conſequerentur effectum, comes Erlafridus ad curiam imperialem apud Francfordiam cum alijs principibus multis euocatus, terminatiſq; cauſis imperij, pro quibus conuocatio principum indicta fuerat, Otgarium Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopum, qui tum præſens aderat cum multis alijs epiſcopis, ad conſecrandum nouum monaſterium rogauit, inuitauit & obtinuit. Quemadmodum uerò iſta conſecratio facta ſit, conſequenter eſt dicendum.

Religio monachorum magna Fulda uiguit.
Rabanus Maurus abbas.
Erlafridus nuncios mittit ad Fuldam.
Monachi Fuldenſes.
Conſultatio monachorum Fuldenſium.
Lintbertus abbas cum monachis mittitur.
Fratres ueniunt in Hirſaugiam.
Corpus S. Aurelij.
Conuentus principum apud Francfordiam.

QVANDO, PER QVEM, ET QVIbus *præsentibus, facta sit dedicatio & consecratio monasterij Hirsaugiensis primi.*

CVm eo tempore inter Ludouicum Imperatorem & filios eius grauis propter imperium ageretur dissensio, contigit eam conuocationem principum, ad quam Erlafridum uocatum diximus à Franckfordia, transferri ad ciuitatem Nemetensem, quam Spiram usitato uocabulo nuncupamus: quæ quum non procul ab Hirsaugia distet, quatenus cum maiore solennitate nouiter fundati cœnobij dedicatio fieret, causam & oportunitatem comiti Christianissimo dedit. Conuenerant enim multi episcopi, abbates & principes, ad Imperialem synodum conuocati, è quibus complures inuitante Erlafrido comite, dedicationis officio interfuerunt. Anno igitur Domini 838. indictione prima, mense uerò Septembri, Otgarius reuerendissimus Moguntinensis ecclesiæ episcopus, Erlafrido Comite & eius filio Ermefrido postulantibus, monasterium Hirsaugiense consecrauit sub honore principis Apostolorum Petri & sancti Aurelij episcopi, in præsentia multorum principum, episcoporum & Abbatum, qui curiam Imperatoris eo tempore sequebantur. Aderat ibi præsens Hildeboldus archiepiscopus Coloniensis, Vuillericus episcopus Bremensis in Saxonia, Ebo episcopus Hildeshemensis, Thiagrius episcopus Haluerstatensis, Rabanus Maurus abbas Fuldensis, Benno abbas Hirsfeldensis frater Lindberti abbatis huius primi Hirsaugiensis, Hildeuinus abbas sancti Dionysij sacri palatij archicapellanus, Henricus dux, Bernhardus dux, Bruno dux, Ludolphus filius eius, Erlafridus comes fundator monasterij, Ermefridus filius eius, Ortrungus comes, Adelhardus comes, & alij complures, quorum nomina cum præscriptis in libro gestorum Otgarij episcopi non sunt imposita, seu forsitan ex incuria scriptorum omissa. Cõsecratione autẽ Ecclesiæ solenniter (ut moris erat) peracta, Otgarius archiepiscopus unà cũ cęteris episcopis, abbatibus & principibus corpus sanctissimi præsulis Aurelij de capella sancti Nazarij, cũ magna deuotione allatum, summo altari honorificè inclusit, per cuius meritum multa miracula fiebant. Sed cùm post annos quinquagintatres sub Arnoldo Imperatore Nortmanni deuastarent Vuormatiam, abbas Hardradus metuens, ne tam sanctæ reliquiæ quauis fraude aut uiolentia in manus deuenirent exterorum, accedente ad hoc fratrum consilio, testudinem fecit in ecclesia subterraneam, in qua corpus preciosi Christi confessoris Aurelij in sarcophago lapideo reposuit, cum inscriptione nominis & dignitatis, ipsamq́ cameram ita rursus cooperuit humo, ut nemo deinceps potuerit suspicari aliquid ibi esse occultum. Mansit autem hic tantus reliquiarum thesaurus ita sub terra reconditus per annos fermè centum & septuaginta, usq; ad tempora comitis Adelberti, qui sub Henrico Imperatore quarto renouauit Hirsaugiam: ita ut penè in obliuionem ductus, sola fama à proauis delata in nepotes, corpus sancti Aurelij quiescere in monasterio Hirsaugiensi prædicauerit. Et de hoc latius suo loco dicemus. Sacratissimo itaq; Aurelij corpore per Otgarium archiepiscopum summo altari, ut præmisimus, cum maxima reuerentia incluso, Lintbertus baculum pastoralis curæ, comite Erlafrido & monachis petentibus, ab eodem Archiepiscopo in conspectu omnium suscepit. Deinde, accedens ad altare Comes Erlafridus cum filio, coram omnibus qui aderant, tradidit omnipotenti Deo, eiusq́ sanctis Petro Apostolo & Aurelio pontifici

Conuentus principum in Spira.

Ecclesia monasterium Hirsaui. dedicantur.

Episcopi qui præsentes fuerunt.

Abbates & duces præsentes.

Corpus S. Aurelij in monasteriũ transfertur.

Corpus S. Aurelij absconditur.

Lintbertus fit abbas in Hirsaugia.

tifici monasterium ipsum quod construxerat, cum uiculis syluis, pascuis, aquis, aquarumq; decursibus, agrisq; & pratis circumadiacentibus, & omnibus uiribus & prouentibus, quos illi assignauerat secundum tenorem eulogij, quòd super altare posuerat, secundum consuetudinem Ecclesiæ catholicæ, in quo præter generalem donationem totius nemoris, terræ ac uiculorum in circuitu, etiam ista specialiter continebantur expressa. Ecclesia in Stamheim cum magna parte eiusdem uillæ, cum uiculis ad eam pertinentibus. Ecclesia quoq; in Deckenpfrum cum omnibus quæ ibidem habuit. Dedit & in Gilltein duodecim hubas. In Meuchingen duodecim hubas & ecclesiam. In Muechlingen prædium bonum. In Toffingen ecclesiam. Et hæc sunt nomina uillarum eulogio inserta, quæ sancto Aurelio eadem hora tradidit: Lutzelhart, Altburg, Luzenhart, Ebersbuel, Kallenbach, Kugelbach, Nagalthart, Ottenbrumen, Hugesteten, Gumprechst, Vuilar, Altiburan uillam dimidiam, & alia multa prædia & bona, quæ in libro donationum fuerunt exarata. Hanc donationem solenniter factam, Otgarius Archiepiscopus præfatus, uice Apostolici domini Gregorij papæ quarti, & pijssimi Imperatoris Ludouici primi, banno perpetuæ stabilitatis communiuit, ipsumq; monasterium cum omnibus deuotationibus factis, & in futurum rite faciendis, tradidit in manus præfati Lintberti abbatis, & successorum eius canonicè secundum regulam sanctissimi patris nostri Benedicti constituendorum, in perpetuum possidendum. Ea uidelicet conditione, quòd uita monastica iuxta normam præfati patris cunctis diebus in eo uigorosa permaneat: & quoties monachos orbari spirituali pastore contigerit, alium uel ex se, uel ex alio eiusdem ordinis monasterio idoneum, sine contradictione alicuius, in locum defuncti patris, eligendi liberam habeant potestatem. Constituit autem præfatus archiepiscopus aduocatum Hirsaugiensis monasterij ipsum comitem Erlafridum, sub ea uidelicet conditione, ut mortuo patre, filius in aduocatione non succedat, nisi fuerit ad eam per abbatem & monachos, qui pro tempore fuerint, libera & spontanea eorum uoluntate assumptus. Verebatur enim deuotissimus comes, ne monasterium post mortem suam per filium siue nepotes iniuriam aut uiolentiam aliquam pateretur (quod hodie apud multos fieri cernimus) si aduocatia hæreditario iure deuolueretur ad posteros. Idcirco statuit, in abbatis uoluntate pendere suo monasterio quem uoluerit idoneum habere aduocatum. Et hæc libertas, multis per successum temporis confirmata priuilegijs, tam Apostolicis quàm imperialibus, usq; in præsentem diem, in Hirsaugiensi cœnobio inuiolata perseuerat. Eodem quoq; anno hæc dotatio & priuilegiata traditio facta per comitem Erlafridum, ab Imperatore Ludouico pijssimo confirmata est. Peractis enim omnibus, quæ ad solenne dedicationis officium pertinebant, singulisq; ad sua reuersus, comes Erlafridus Lintberto abbate secum assumpto, unà cum Otgario uenerabili archiepiscopo & quibusdam alijs, ad Imperatorem Ludouicum in ciuitate Nemetensi, cum filijs, eo tempore (sicut diximus) curiam tenentem properauit, & lecto coram eo donationis eulogio perpetuam ab eo omnium confirmationem impetrauit. Nottingus autem Vercellensis episcopus, qui fundationis Hirsaugiensis monasterij primus author fuit, multa pro decore domus domini miserat, cruces aureas & argēteas, calices, libros, & uaria diuini ministerij ornamēta, qui utrū huic dedicationi interfuerit, incertū habemus. Sed iam ad tēpora quibus præfuit monasterio Lintbertus abbas primus calamum directuri, uitam san-

Donatio monasterij prima facta per comitem.

Nomina uillarū quas dedit.

Confirmatio donationis.

Concessio liberæ electionis.

Constitutio aduocati.

Libertas huius monasterij.

Confirmatio imperatoris.

Nottingus episcopus.

tam san-

tam sanctissimi præsulis Aurelij, qui omnium istorum causa fuit, sub breui compendio duximus præmittendam, ut quicunque ista lecturi sunt, cuius meriti uir fuerit apud Deũ, intelligãt. Et ne prolixiores inueniamur quàm ratio huius operis expostulat, ita conuersationis eius historiam ueterem nobis oblatam percurrimus, ut uerborum quidem plurimum, sententiarum uerò aut nihil aut parum obmitteremus. Natus igitur in Armenia beatus Aurelius ex parentibus Christianis atque nobilissimis, ubi primùm per ætatem licuit, literis traditus fuit. Qui prouidentia diuina instructus, breui non mediocriter in omni scripturarum eruditione proficiens, uniuersa quæ uel discere uel scire potuit in exercitium diuini conuertit amoris, noctes diesque meditator diuinæ legis existens, animum à terrenis penitus cœpit auertere, & in supernorum contemplationem dulciter eleuare. Crescentibus annis omnibus, exornatus uirtutibus & sanctitate præcipua fulgebat, norma & exemplar Christianæ conuersationis cum uniuersorum admiratione factus: utpote qui ætate quidem iuuenis, moribus & sapientia multis senibus senior apparebat. Vnde per omnes ecclesiastici ordinis gradus ad pontificatus apicẽ in ciuitate Redíciana maximo populi non minus quàm cleri applausu, quamuis renitens, ascendere meruit: in quo constitutus, honore maioribus quàm hactenus uirtutibus clarior effulsit. Formam se gregis dominici irreprehensibilem exhibuit, & non minus exemplo quàm sermone populum ad obseruantiam mandatorum Dei concitauit. Erat pater pauperum, & pius consolator uiduarum: qui quicquid habere potuit, totum in usus egentium ministrauit. Tam sanctæ irreprehensibilis conuersationis extitit, ut nemo fuerit illo tempore in Armenia, qui Aurelium episcopum Dei famulum cum laudis præconio non timeret. Omnis diœcesis Redícianæ uiculos circuire monendo & prædicando sua sanctissima in persona solebat, cunctis ministrans uerbum salutis. Erudiebat inscios, confortabat pusillanimes, deiectos erigebat, bonos & humiles hortabatur, quatenus in melius proficerent, desides pungebat, superbos & inquietos ad pœnitentiam reuocabat. Interea dum his sanctis operibus instaret, contigit beatum Dionysium Mediolanensis ecclesiæ archiepiscopum ab Arrianis in eorum blasphemias subscribere nolentem, imperatorum iussu in Armeniam exilio relegari, in eam uidelicet ciuitatem Redícianam, cui sanctus Aurelius præerat episcopus.

Vita S. Aurelij episcopi.

Verus episcopus opere & sermone Aurel. fuit.

Dionysius Mediolanensis episcopus mittitur in exilium in Armeniam.

Hæc autem relegatio sanctissimi uiri Dionysij facta est ab impijs Arrianæ factionis episcopis sub Constantino, Constantio & Constante Imperatoribus, anno Domini nostri Iesu Christi 361. Liberio papa Romanæ ecclesiæ præsidente, qui & ipse eodem anno in exilium mittitur. At uerò sanctus Aurelius uenientem beatum Dionysium in ciuitatem suam Redícianam, ut uerum Christi discipulum cum ingenti lætitia suscepit, & cognitis causis sui aduentus iterum atque iterum complexans uirum, & cùm lachrymans eum cõsolaretur audiuit, Lachrymas frater compesce, Domini est terra & plenitudo eius, omnisque orbis Christiano patria est. Maxima Dionysius episcopus à beato Aurelio reuerentia susceptus, nec minore humanitate hospitalitatis & munificentia ab eo procuratus, in eadem ciuitate usque ad mortem, exilio relegatus permansit. Mutuæ igitur conuersationis introducta consuetudine, magna inter eos amicitia & familiaritas intercessit, quæ tunc cœpit in tempore & iam manet & perficitur in ęternitate. Tanta uerò amborum sanctitas fuit, ut totam Armeniam fama eorum trãscurreret, & omnes homines in admirationem pertraheret.

Maxima inter eos charitas.

Virtutes & miracula in Christi nomine facta.

Conflue-

Confluebant infirmi ad eos & curabantur à languoribus inueteratis, obsessi quoque à dæmonibus ipsis orantibus sanctis liberabantur. Tanta siquidem miracula omnipotens Deus per hos seruos suos operari dignatus est, ut Armeniam totam uirtute & doctrina eorum ad cultum sui misericors pater conuerterit. Sanctus denique Aurelius doctrina & prædicatione sua fideles quosque diligentissimè præmonebat, Arrianæ pestem hæreseos fugere, & in fide sanctæ Trinitatis cum ecclesia sanctorum permanere. Quamuis autem beatus Dionysius sub custodia teneretur, sicut relegati seruari eo tempore solebant, patuit nihilominus ad eum quandocunque uolebat sancto Aurelio accessus, tantaque sibi inuicem dilectione coniuncti sunt, ut simul & cohabitare uiui & consepeliri mortui condixissent. Verùm post aliquot annos cùm felix Dionysius mortem sibi instantem cerneret, beatum Aurelium his uerbis alloquitur, dicens: Scio frater charissime, finem mihi adesse in hoc mundo uiuendi, tempusque resolutionis meæ iam instat, cursum consummaui, fidem seruaui, reliquum in præsenti seculo est unum quod à te peto, ut cùm mortuus fuero, quàm primùm potes, corpus meum ad ecclesiam meam Mediolanensem referas, ut quæ me uiuum habere non potuit, mortuum saltem habere mereatur. Neque longi itineris incommodo terrearis, Dominus erit tecum, merces tua magna nimis. Cui S. Aurelius nimia eius dilectione & amore deuinctus consensit, seque rogata facturum promisit. Itaque sanctus Christi confessor, imò & martyr Dionysius consummato uiuendi ordine moritur octauo calendas Iunij anno domini 379. Sunt qui scribunt eum relegatum in Cappadociam, ibique mortuum, & eius reliquias per S. Basilium episcopum Mediolanum ad diuum Ambrosium fuisse remissas. Sed hæc opinionum diuersitas, apud eos qui nouerũt historias, facile potest concordari. Sanctus itaque Aurelius uirtutum & miraculorum gloria insignis, tum ut laudes hominum ex his nascentes declinaret, tum ut defuncto satisfaceret amico. Post paucos amos reliquias beati Dionysij arte desiccatas naui imposuit, & ponto feliciter transmisso, Mediolanensibus muris post longi spacium itineris, S. Ambrosio episcopo cum omni clero & populo in eius occursum extra urbem properante gloriosus inuexit. Quanta exultatione omnium sacrum cadauer fuerit exceptum, nemo facilè dixerit, quippe quod omnes ut cœlo remissum ducebant reuerentia dignum. Diuus autem Aurelius (ut breuior sim) peracto pietatis officio, cùm ad suam redire cogitaret ecclesiam, hortante Ambrosio, cui contradicere nefas ducebat, remansit, & Mediolanenses non minus quàm proprius pontifex uerbo & exemplo ad amorem cœlestis patriæ docere & inflammare curauit. Cumque in orationibus quotidianis suam peregrinationem Domino dirigendam commendaret, post reuolutionem anni quo Mediolanum uenerat, apparuit ei sanctus Dionysius dicens, Exauditæ sunt orationes tuæ apud Deum frater Aureli, ecce Domino te ad æternæ felicitatis gaudia uocante morieris, & iuxta corpusculi mei sacellum optatam recipies sepulturam. Confestim febris inuasit S. Aurelium, qui disposito testamento ualedicens fratribus, inter manus diui Ambrosij episcopi Mediolanensis commendatum, Domino spiritum emisit octauo calendas Iunij, eodem uidelicet die, quo & sanctus Dionysius ante triẽnium in Armenia discesserat, anno Domini trecentesimo octuagesimotertio, Gratiano cum fratre Valentiniano imperante. Sepultus uerò est in proprio sarcophago ad latus S. Dionysij in Ecclesia Mediolanensi. Cuius exequias beatissimus pontifex Ambrosius cum multis lachrymis prosecutus, illum sermonem insignem fecit ad populum, qui incipit, Amisimus fratrem & pastorem

S. Dionysius in custodia seruatur.

Dionysii uerba ad S. Aurel.

Dionysius moritur.

Aurelius in Italiã proficiscitur.

Corpus Dionysij Mediolanum introducitur.

Ambrosius detinet Aurelium.

Dionysius apparet Aurelio.

Aurelius moritur.

Ambrosius orationem facit in depositione Aurelij.

storem dulcissimum, imò præmisimus aduocatum: in quo laudes & præconia ipsius sancti præsulis Aurelij, magnis eloquentiæ uiribus effert in cœlum. Mansit itaque corpus S. Aurelij ibidem sepultum multis clarescens miraculis, à tempore imperij Gratiani usque ad imperium Caroli Imperatoris Magni, per annos fermè 437. quousque Nottingus Vercellensis episcopus magnis illud precibus ab Archiepiscopo Mediolanense impetratum, anno quinto Ludouici Imperatoris primi, ad suam ecclesiam transtulisset. Quod non longè postea sub eodem Ludouico, in Germaniã patriam suam euectum (sicut prædiximus in Hirsaugiense) monasterium collocauit, ubi usque in præsentem diem meritis eius omnipotens Deus multas uirtutes & signa operatur.

Durat sepultus Mediolani annis 437.

Aurelius trãsfertur Hirsaugiam.

DE LINTBERTO, PRIMO HVIVS *monasterij abbate, qui præfuit annis* XVI. *& de conuersatione eius, gestisque illius temporis.*

Lintbertus abbas primus.

ANno itaque Domini 838. sub Ludouico Imperatore pijssimo, Lintbertus monachus Fuldensis, primus huius monasterij abbas, constitutus electione fratrum, qui cum eo uenerant de Cœnobij Fuldensis gremio, per Otgarium reuerendissimum Moguntinæ ecclesiæ archiepiscopum baculo pastorali donatus est, & præfuit regimini huius Cœnobij annis sedecim. Natus erat parentibus non infimis, secundum seculi dignitatem, ex Sueuia, frater Bunonis abbatis Hirsfeldensis, qui & ipse monachus sancti Bonifacij, sub abbate Baugolfo multis annis extitit. Porrò Lintbertus ab infantia deuotus Deo, monachus factus est in cœnobio Fuldensi, anno ætatis suæ octauodecimo, sub præfato abbate Baugolfo, qui sancto Sturmoni successerat, & per incrementum ætatis tam sub ipso Baugolfo, quàm Egilone & Rabano successoribus, moribus sanctitatis, & scientia eruditionis multum profecit. Itaque monachum induit anno Domini 796. indictione quarta. Ad Hirsaugiam uerò missus Abbatiam suscepit, anno domini (sicut prædiximus) 838. ætatis suæ 60. conuersionis uerò quadragesimosecundo, & rexit annis 16. Erat autem uir multum reuerendus, regibus ac principibus notus & familiaris: qui semper ex eo, quo monasterium ingressus est, non solùm irreprehensibiliter uixit, sed quod amplioris censetur uirtutis, tantæ sanctitatis emicuit, ut omnibus ueræ perfectionis in sua conuersatione præberet exemplum. Ad hunc Rabani præceptoris sui nonnulla in sacris literis scimus extare synthemata, quæ studiosi uiri ingenium postulasse uidetur. Legi sub nomine Lintberti abbatis pulcherrimum in Cantica canticorum Salomonis opusculum, in quo fidelis animæ Deum suum sitientis desideriũ & statum, tam pulchrè, concinnè & propriè describit, ut nullus meo iudicio, quẽ legerim, de hac materia clarius unquam tractauerit. An uerò huius author operis idẽ sit, abbas noster Lintbertus Hirsaug. non satis probatũ habeo. Verùm persuaderi posset amanti, quia quisquis tandem fuerit, sub Lothario Imperatore Ludouici filio scripsit, quod ex ipsius operis prænotatione constat. Cùm autem Lintbertus hic noster abbas Rabani Fuldensis doctissimi per omnia uiri, multo tempore auditor & condiscipulus fuerit, non eum nisi eruditissimum euadere potuisse credendum est. Tenuerat enim ipse Rabanus adhuc monachus scholam monachorum publicam in cœnobio Fuldensi, quam etiam abbas continuauit: in qua monachos non solùm in sacris scripturis, sed etiam in secularibus literis omnifariàm erudiuit. Nec solùm Fuldensis cœnobij monachos, sed etiam ex diuersis locis alijs ad se transmissos, multos in omni genere doctrinæ discipulos instituit. Ex his complures postea successu temporis ad magnas

Qualitas Lintberti abbatis.

Quando sit monachus factus.

Conuersationis eius sanctitas.

Scripsit in Cantica canticorum.

Rabanus præfuit scholæ Fuldensi publicè.

magnas dignitates promoti sunt. Præceptorem habuerat ex discipulis Bedæ Anglici monachi reuerendissimum uirum Albinum monachum & Abbatem monasterij sancti Martini Turonensis, Magni Caroli Imperatoris quondam didascalum, à quo ipse hauserat in Gallia, quod alios in Germania postmodum docebat. At uerò Lintbertus Rabani primùm condiscipulus & postremùm auditor, quod à bono præceptore didicerat monachus, abbas non neglexit. Erat sanè regularis disciplinę studiosissimus cultor, qui non solùm uiuere secundum normam sanctissimi patris nostri Benedicti subditos sibi monachos uerbo docuit, sed etiam in omnium uirtutum plenitudine conuersando, oues sine reprehensione præcedens, ut bonus pastor exemplo boni operis patuit. Eius siquidem meditatio die ac nocte in lege Domini continuata semper extitit, qui sine intermissione orans ad Dominum, uerus Christi discipulus in finem permansit, fama sanctitatis & eruditionis eius se per omnem circa regionem diffundente, multi uiri nobiles filios suos magisterio eius instituēdos tradiderunt. Complures etiam ex his qui clari apud homines in seculo uidebantur, ultrò se illius disciplinæ propter amorem regni cœlestis subdiderunt, unde numerus fratrū breui auctus ualde cœpit excrescere, & substantia temporalis & multorum oblatione dilatata fuit. Hisdem temporibus monasterium Corbeiēse in Saxonia sub regula sancti patris nostri Benedicti, nouitatis suæ sumpsit exordium, quod fundari cœptum est anno Domini 822. indictione 15. quod penè eodem tempore cum isto monasterio diui Aurelij pontificis completum inhabitari cœpit. Eodem fermè tempore monasterium sanctorum Marcellini & Petri martyrum, in loco qui dicitur Selgenstadt in Moguntinensi parœchia, sub regula diui patris nostri Benedicti fundatum per Ludouicum Imperatorem primùm extitit, cooperatione uenerabilis uiri Einhardi olim Cancellarij, tunc autem monachi & primi eiusdem cœnobij abbatis, in quo corpora prædictorum duorum martyrum Marcellini & Petri, anno Domini 828, à Roma, procuratione Imperatoris mense Nouembri allata honorificè reposita sunt. Temporibus Lintberti abbatis primi sancti Aurelij Hirsaugiensis, circa annum Domini 840. Sub Ludouico Imperatore pijssimo & filijs eius claruerunt in ordine nostro benedicto multi celeberrimi uiri, sanctitate & eruditione scripturarum insignes, qui uelut astra cœli totam ecclesiam moribus & doctrina mirum in modum illustrarunt. Rabanus Maurus abbas Fuldensis, de quo suprà diximus, his temporibus apud omnes in precio habebatur, propter integritatem uitæ & inæstimabilem scientię disciplinam. Qui quanta scripserit, tam in libro nostro de Ecclesiasticis scriptoribus, quàm in secundo de Illustribus uiris ordinis nostri, magna ex parte demōstrauimus. Deniq; anno Domini 842. qui abbatis Lintberti quartus annus erat, de Fuldensi monasterio per fraudes quorundam incitatus exijt, atque ad Ludouicum, filium Ludouici senioris Imperatoris confugiens, usq; ad mortē Otgarij Archiepiscopi Mogūtinensis, qui eum expulerat propter quam nescio causam, quasi exul remāsit. Sed post annos quinq; mortuo Otgario Rabanus archiepiscopus in locum eius suffectus anno Domini 847. indictione 10. omnium suffragio sedit annis nouem. Homo in pauperes misericordissimus, qui ecclesiā suam moribus & scientia strenuè gubernauit. Claruit etiam ijsdem temporibus in Saxonia Haymo ex monacho Hirsfeldensis cœnobij, tertius episcopus Halberstatensis, qui anno Domini 840. indictione 3. in episcopum ordinatus præfuit annis 5. In omni sanctitate & doctrina, qui multa præclara uolumina scripsit, de quibus in præfatis libris nostris fecimus mentionem. Einhardus quoq;

Albinus præceptor Rabani.

Abbatis Lintberti religio.

Multiplicatio fratrum sancti Aurelij.

Corbeia Fundatur in Saxonia.

Golgenstatensis monasterij fundatio.

Viri ordinis nostri insignes.

Rabanus ex abbate archiepiscopus.

Haymo episcopus Halberstatensis.

ex imperiali cancellario monachus,& ex monacho primus abbas in Seligenstad,uir doctus & religiosissimus,inter alia eruditionis suæ monimenta scripsit gesta Magni Imperatoris Caroli, in unouolumine. Historiam quoque sui temporis,& quædam alia,quibus se non modò Latinæ linguæ, uerùm & Græcæ peritum ostendit. Freculphus monachus Fuldensis, qui scripsit ab origine mundi usque ad incarnationem Domini chronicam ualde insignem,quam de septem ætatibus mundi prænotauit:episcopus Lexouiensis his temporibus claruit,qui sua prædicatione & sanctitate multos in agnitionem ueritatis erudiuit. Floruit etiam circa hæc tempora Hecti ex abbate monasterij Mediolanensis, archiepiscopus Treuerensis,qui fundauit(monente sancto Materno in somnis)monasterium canonicorum regularium in Confluentia, ubi uidelicet Mosella Rhenum influit,in quod corpus sancti Castoris de Cardona transferēs collocauit.Sed canonici sancti Castoris ante plures annos regulam abiecerunt.Idem uerò episcopus anno octingentesimo trigesimo octauo,quo Hirsaugia fundata est,moritur:&apud sanctum Mathiam extra Treuerim sepelitur. Hildeuinus quoque abbas sancti Dionysii Parisiensis,uir undecunque doctissimus,descripsit uitam & passionem sancti Dionysii,ad Ludouicum imperatorem primum. Qui anno Domini 828,ossa sancti martyris Sebastiani à Roma transtulit in Galliam:cuius caput post multos annos in monasterio nostri ordinis Treuerensis diœcesis,quod Viridisaugia nuncupatur,à fundatore ipsius repositum est. Eodem tempore apud Gallos magno fuit in precio Theodulphus,ex abbate Floriacensis monasterij episcopus Aurelianensis,non minus sanctitate uitæ,quàm eruditione Scripturarū omni populo uenerabilis.Hic à Ludouico imperatore positus in custodiam,nescio ob quam suspicionem coniurationis ad filios à patre tum nimium dissentientes,hymnum quem in die Palmarum,in statione cantare solemus, composuit:quem quum eo die Imperatore prope custodiam in processione solenni transeunte, dulci melodia uoce canora personasset, delectatus ille & uiri constantia & dulcedine symphoniæ,mox eum dimitti præconis uoce mandauit. Incipit autem hymnus ipse conuenienti carmine editus, Gloria,laus & honor sit tibi, &c. Strabus quoque monachus Fuldensis, Rabani auditor & scriba,ijsdem claruit temporibus:qui multa & uaria scripsit,sicut in alijs libris de Scriptoribus,editis declarauimus. Hic Fuldensis monasterij Chronicam inchoauit,quæ per alios succedentes continuata, non paruum nobis in editione huius operis,iuuamen præstitit. Sed & Angelonus monachus Luxouiensis cœnobij,in exponendis Scripturis diuinis,hoc tempore doctissimus apparuit.De quo alibi fecimus mētionem.

Ansegisus ex abbate Bobiensis monasterij archiepiscopus Senonensis,uir in Scripturis doctus,& in consilijs regum magnus & celeberrimus, plura scripsit,quorum alibi ratio habetur. Iohannes abbas Vercellensis, natione Scotus,Græcè & Latinè doctissimus,his temporibus claruit: qui iubente Carolo, Ludouici imperatoris primi filio, libros sancti Dionysii Areopagitæ in Latinum primus omnium transtulit,& commentarijs non spernendis exornauit.De Naturæ quoque diuisione,librum multæ subtilitatis,cum plerisque alijs quæ non uidimus,composuit. Aldericus monasterij Ferrariensis,nostri ordinis abbas post Hieremiam,sed ante Ansegisum immediatè archiepiscopus Senonensis, his temporibus factus est. Corpora quoque sanctorum Seueri episcopi Rauennatensis,Vincentiæ uxoris & Innocentiæ filiæ eius,per Otgarium archiepiscopū ad Maguntiam cum honore maximo translata sunt, Heriolus rex Danorum cum uxore & filijs

Freculphus ex monacho episcopus.

Hecti ex abbate Archiepiscopus Treuerensis.

Hildeuinus abbas S. Dionysij.

Sebastianus in Galliam trāsfertur,caput uerò in Gronau.

Theodulphus Aurelianensis episcopus.

Hymnus in Palmis,Gloria,laus &c.

Strabus monachus Fuldensis.

Angelonus monachus.

Ansegisus ex abbate episcopus Senonensis.

Iohannes abbas Vercellensis.

Aldericus ex abbate episcopus.

S. Seuerus transfertur.

Rex Danorum baptizatur.

ijs Maguntiæ baptisatur, tempore huius primi Lintberti abbatis, & magna pars Danorum ad fidem Christi conuertuntur, per monachos Corbeiensis monasterij, qui amore supernæ felicitatis, ad prædicandum Euangelium sanctum gentibus, Daciam ingressi fuerant. Amularius Fortunatus monachus Luxouiensis, postea Treuerensis Archiepiscopus, ac deinde sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, scripsit his diebus ad Ludouicum Imperatorē libros de officijs diuinis. Anno Ludouici Imperatoris 23. sub Lintberto primo huius cœnobij abbate, Normāni ad fines Hollandiæ & Galliæ primùm applicuerunt, qui multis postea annis hinc inde cum ualido exercitu uagantes, infinita mala perpetrarunt. Anno Domini 838. qui fuit primus annus Lintberti abbatis, 15 calēdas Augusti sanctus Fridericus ecclesiæ Traiectensis octauus episcopus, in armario eiusdem ecclesiæ, post missarum solennia, dum orationi deuotus incumberet, à duobus satellitibus à Iudith imperatrice mercede conductis, crudeliter necatus, martyr summæ ueritatis effectus est. Dixerat enim ad Imperatorem episcopus, Non licet tibi habere Iudith filiam ducis Bauariæ, tibi sanguine proximam, pro uxore: aut abijce illam, aut ego te authoritate omnipotentis excommunicabo. His uerbis impia Iudith exasperata, præconem ueritatis non post multum tēporis interfecit. Hoc immani scelere audito Gregorius papa quartus, Ludouicum Imperatorem pro agenda pœnitentia in monasteriū Suessionensem posuit. Et Iesse episcopus Ambianensis Iudith imperatricem alteram Herodiadem uelo imposito monialem fecit. Ex hac imperatrice Ludouicus filium habuit Carolum cognomēto Caluum, qui postea anno Domini 876, imperator factus est. Hunc constituit ducem Bauariæ, Sueuiæ & Burgundiæ, alijs ex priore uxore filijs id ægrè satis ferentibus. Demum anno Domini 840, dum Ludouicus Imperator pœnitentia peracta filium suum Lotharium patri rebellem persequitur: ueniensq; ad monasterium Hirsfeldense grauiter infirmatur, & curru atq; nauigio ad Ingelnheim imperiale palatium statim moritur 12 calendas Iulij, anno Imperij suscepti 26. Cuius cadauer per Drogonem fratrem, episcopum Metensem, Metis in ecclesia sancti Arnolphi honorificè sepultum est. Drogo autē iste filius Caroli fuit magni Imperatoris & frater Ludouici primi, uir doctus & amator religionis, ex monacho factus est episcopus præfatæ ecclesiæ Metensis, pro cuius decore multa fecit. Mortuo Ludouico Imperatore pijssimo, Lotharius filius eius succedēs imperauit annis 16. Habuit tres fratres ex patre: Pipinū, quem fecit ducem Aquitaniæ: Carolum Caluum, cui cessit in diuisione paterna regnum occidentale à Britannico Oceano usq; ad Mosam fluuium: Ludouicum, qui regnum occidentale, omnem uidelicet Germaniam usq; ad Rheni fluenta, cum quibusdam alijs ciuitatibus adiacētibus pagis trans Rhenum, propter uini copiam sorte consecutus est. Ipse uerò Lotharius maior natu, imperatoris nomen cum toto regno, quod usq; in hodiernum diem ex eius nomine Lotharingiam appellamus: quanquam modò sit ducatus, & tota prouincia, necnon & omnia regna Italiæ cum ipsa Vrbe Roma, in portionem suam accepit. Vxorem habuit Egillam, regis Angliæ filiam, quæ peperit ei duos filios, Lotharium & Ludouicum postea imperatorem. Claruit his temporibus Altfridus, ex monacho Corbeiensis cœnobij episcopus Hildenshemensis quartus, uir Deo uerè dilectus, & in omni uita sanctissimus, qui rexit Ecclesiam sibi commissam strenuè annis 28. & construxit maiorem ecclesiam præfatæ urbis, in qua & sepultus est. Fuit autem electus in episcopum anno Lintberti abbatis nono, qui fuit Dominicæ incarnationis 847. indictione decima. Rabanus archiepi-

Amularius ex monacho Treuerensis archiepiscopus.

Primus Normannorum incursus.

Sanctus Fridericus episcopus Traiectensis martyrizatur.

Scelus magnum Imperatricis Iudith.

Imperator cum uxore deponitur.

Carolus Caluus filius Ludouici.

Imperator Ludouicus moritur.

Drogo frater Imperatoris ex monacho.

Ludouicus filios habuit.

Diuisio inter fratres facta.

Lotharius Imperator.

Altfridus ex monacho episcopus Hildesheimensis.

Synodus Moguntiæ celebratur à Rabano.

scopus Moguntinus, iussu Lotharij Imperatoris synodum apud Moguntiam episcoporum & abbatum conuocauit, anno Domini 848. indictione undecima, in qua hæreticum quendam, nomine Godschalcū presbyterum condemnauit, & multa ad decorem & utilitatem ecclesiasticam constituit. Fuerunt inter alios ibi præsentes celeberrimi uiri episcopi, Hecti archiepiscopus Treuerēsis, Hildeboldus archiepiscopus Coloniensis, Altfridus episcopus Hildesheimēsis, Haymo episcopus Haluerstatensis, Ludericus episcopus Bremēsis, Lintbertus primus iste abbas sancti Aurelij Hirsaugiensis, Vualdo abbas Fuldensis, Einhardus abbas Selgenstetensis, Brunuuart abbas Hirsfeldensis, Bertolphus episcopus Mediolacensis: Aduentius abbas Metensis, postea ibidem episcopus: Radulphus abbas S. Medardi Suesionensis, postea Bituricensis archiepiscopus. Et alij multi episcopi, abbates & monachi, inter quos complures erant uita & doctrina famosissimi. His diebus quædam mulier fingens sibi angelum Dei apparuisse, qui nouissimum diem iudicij mox instare pronunciasset, multos tam ex clero quàm ex populo, per diœcesin Moguntinam decepit. Quæ tandem per Rabanum archiepiscopū comprehensa, confessa est, fuisse se per cōsilium cuiusdam presbyteri ad hoc quæstus gratia inductum. Anno Lintberti abbatis 11. corpus sanctæ imperatricis Helenæ matris Constantini Magni per Theogisum monachum à Roma transfertur ad Galliam, & in Remensi collocatur parœchia, cuius caput hodie in Treuerensi ecclesia ostenditur.

Episcopi & abbates qui interfuerunt synodo. *Lintbertus in eadem synodo fuit.* *Error pseudoprophetissæ.* *Sancta Helena.*

Anno enim decimotertio, fames præualida Germaniam ita uastauit, ut pater filium inedia mortuum, ad ignem coctum mādncare uoluerit, si per uicinos casu non fuisset interceptus. His diebus Lintberti abbatis præstantissimi, in pauperes clementia magnum & ei nomen & monasterio Hirsaugiensi profectum accumulauit. Quanto enim plura in usus pauperum distribuit, tanto maiora recepit. Rabanus etiam archiepiscopus multam ea fame perdurante pauperibus munificentiam exhibuit. Circa hæc tempora rex Christianissimus Angliæ Adelolphus Romam pergens, sub Leone papa quarto, ex maxima deuotione Romanæ ecclesiæ tributariam fecit prouinciam suam, instituens, ut ex singula domo singulis annis sancto Petro nummus solueretur argenteus. Anno Lintberti abbatis decimitertij, Lupus Seruatus presbyter, uir doctissimus, ad quem Rabanus adhuc abbas scripsit olim octo libros in Epistolam Pauli ad Romanos, migrauit ad Dominum. Is ante biennium præsens in synodo Moguntinensi presbyterum illum Godscalcum de libero arbitrio, prædestinatione & sanguine Christi, malè sentientem ac multos conturbantem, fortissima disputatione coram omnibus qui aderant, manifestè uicit & confutauit. Qui etiam ad euidentiorem declarationem ueritatis, inter alia quæ scripsit, de his quoque rebus tractatum pulcherrimum composuit. Anno Lintberti abbatis decimoquinto, qui est Domini 853. obijt sanctus Haymo tertius episcopus Haluerstatensis, ex monacho Hirsfeldensi, uir per omnia Deo dilectus, qui uerbo, scripto & exemplo, multos ad semitas iustitiæ reuocauit, & in maiori ecclesia Haluerstatensi sepelitur. Cui sanctus Hildegrinus in episcopatu successit annis ferè 34. Claruit his temporibus sanctus Anscarius, ex monacho cœnobij Corbeiensis primus archiepiscopus Bremensis, ante quem tres fuerunt episcopi, uidelicet Vuilhardus, Vuillericus & Ludericus, sub archiepiscopo Coloniensi. Sed Lotharius imperator destructa per Danos ciuitate Hamburg, archiepiscopatum qui tum erat ibidem transtulit in Bremam, cui sanctum ipsum Anscarium præfecit, qui sedit annis trigintaquatuor, uir doctus atque sanctissimus, qui multis in uita & post mortem mira-

Fames in Germania fuit. *Lintberti misericordia.* *Anglia fit tributaria papæ.* *Lupus presbyter* *Errores Godescalci presbyteri.* *Haymo obijt.* *Hildegrinus succedit Haymoni.* *Anscarius.*

culis claruit. Sepultus est in ecclesia Bremensi. Festum eius tertio nonas Februarij colitur. Floruit etiam hoc tempore Leo papa quartus, ex monacho cœnobij diui Martini in urbe, tunc ordinis nostri primũ presbyter cardinalis tituli Sanctorum quatuor coronatorum à Sergio pontifice ordinatus, eoq; mortuo succedens in pontificatu summo præfuit annis octo, mensibus tribus, uir doctus & uita sanctissimus, qui mortuus in catalogum sanctorũ relatus est: cuius festum 16 cal. Augusti colitur. Lintbertus autem abbas primus, uir ualde uenerabilis, post multos labores pro Dei amore in sancta religione habitos, seniocq; confectus, ad Christum toto corde suspirans moritur tertio idus Iunij, sub Lothario imperatore, anno Domini 854 indictione 2, ætatis suæ 76, suscepti uerò regiminis abbatiæ anno 16 nondum completo: qui monasterio huic laudabiliter & utiliter prefuit, & multa per suam conuersationem sanctissimam donatione fidelium bona acquisiuit: cui in abbatia huius monasterij, Gerungus monachus successit annis duobus & triginta, de quo postea dicemus. Hoc ipso anno reuerendissimus abbas Lintbertus obijt, Nortmanni Britanniam, Galliam & Franciam crudeliter deuastant, ciuitatem Nammetensem subuertunt, & episcopum in sabbato sancto baptismi consecrationi intentum cum toto clero occidunt. Templa quoq; sancti Martini Turonensis concremant. Sancto papa Leone mortuo eodem anno Ioannes Anglicus successit duobus annis & mensibus tribus, quem ferunt quidam fœminam extitisse, & uni familiari soli cognitam, & ab eo compressam peperisse in strata publica. Et ob id nonnulli eam inter pontifices ponere noluerunt, quasi indignum facinus abhorrentes. Sed nos iam cursu uenerabilis Lintberti consummato, stylum ad successorem uertamus.

Leo quartus papa ex monacho.

Lintbertus primus abbas Hirsaugiensis moritur.

Nortmanni Galliam infestant.

Fœmina papatum occupauit.

DE VENERABILI GERVNGO, SECVNDO ABBATE, *qui præfuit annis trigintaduobus, & qualia temporibus suis gesta sunt.*

MOrtuo igitur atque sepulto reuerendissimo abbate Lintberto, non sine magna tristitia fratrum, quippe qui maximo eius tenebantur amore: mox ad electionem noui pastoris conuenientes, uenerabilem uirum Gerũgum in demortui patris locum constituere pastorem, anno Domini 854, indictione secunda: Lotharij primi imperatoris anno 14. qui præfuit huic monasterio annis 23. Is uerò Gerungus in Fuldensi cœnobio monachus factus sub Rabano abbate, cum Lintberto abbate & alijs fratribus in principio fundationis huc missus aduenit, qui se dignum sancti Benedicti patris filium semper exhibere cupiens propositum monasticum, quod semel pro Dei amore sumpserat inuiolatum, usque ad mortem custodiuit. Vnde cum Lintberto mortuo multi pastorali cura monachi in hoc cœnobio essent digni, tamen inter dignos dignior iste apparuit, qui ut Aioth ambidexter, ita ad curam uidebatur rerum temporalium idoneus, ut spiritualium curam anteferre omnibus & uellet & posset. Audiuit Rabanum in Fuldensi monasterio legentem, quo in abbatem sublimato eius discipulus Strabus scholæ publicæ prælatus est, qui hunc Gerungum tunc adolescentem Rabano præcipiente singulari diligentia prosequutus est. Mos erat in præfato Fuldensi cœnobio his temporibus monachos non solùm in Scripturis sanctis instituere, sed etiam in omni secularis scientiæ literatura ad plenum erudire. Probè enim iudicabant sapientissimi uiri diuinas scripturas neminẽ posse perfectè intelligere, quem literas secularis doctrinæ contigisset ignorare. Extant multa monachorum istius temporis præclara uolumina, in quorum comparatione ea, quæ hodie cuduntur à plerisque tan-

Gerungus abbas Hirsaugiensis.

Vita Gerungi describitur.

Gerungus audiuit Rabanum abbatem.

Non contemptores secularis literaturæ monachi.

quam paleæ uilescunt. Reperi autem inter alia Strabi huius opuscula, libellum de Arithmeticis dimensionibus, quem scripsit ad istum Gerungū abbatem sancti Aurelij, cui præponit epistolam sic incipientē: Reuerendissimo merito patri, ætate filio, litera discipulo, gratia magistro, Gerungo abbati æternæ beatitudinis præmium possidere. Ex his intelligere possumus, Gerungum abbatem in omni literatura fuisse studiosum, quia nisi extitisset doctissimus, nunquam uir tantus de tam subtili disputatione scripsisset, maxime in tanta doctorum uirorum copia ad ignarum. An uerò etiam Gerungus ipse aliquid scripserit, incertum habemus: quem tamen fuisse doctissimum, postquàm tantos audierit præceptores, non dubitamus. Longa enim intercapedo temporis, utpote plusquàm sexcentorum annorum, multa præclarè gesta monachorum & abbatum Hirsaugiensis cœnobij in obliuionem deducens, uenire ad nostram notitiam non permisit. Fuit autem Gerungus uir strenuus, & maximus regularis discipulatus amator: qui ab ineunte ætate à bonis præceptoribus in timore Dei fundatus, bonum se pastorem ouibus sibi cōmissis opere & sermone usq; ad uitæ finem exhibuit. Qui quamuis in conuersatione spirituali super omnes esset diligens & studiosus, curam tamen rerum temporalium non neglexit, quin potius eo pręsidente monasterio substantia temporalis mirum in modum aucta fuit.

Epistola Strabi ad Gerungū.

Fuit uir in omnibus doctissimus.

Commēdatur ex zelo disciplinæ abbas.

His temporibus Bruno dux Saxonum construxit monasterium illud quondam celeberrimum in Saxonia, quod Gaudersheim dicitur, in quo moniales secundum regulam diui patris nostri Benedicti uiuentes, posuit. Post eum filius eius dux Ludolphus qui opus inceptum à genitore suo perfecit. Prima autem eiusdem monasterij abbatissa fuit Hadmodis eiusdem ducis Ludolphi senior filia, quæ præfuit Christi uirginibus annis duobus & uiginti, in multa uitæ & conuersationis sanctimonia. Qua mortua, soror eius nomine Gerburgis in abbatia successit annis 14. uirgo & ipsa sanctissima, quæ multis effulsit in uita & post mortem clara uirtutibus. Qua tandem & ipsa de medio sublata, tertia ducis Ludolphi filia in abbatissam electa fuit nomine Christina, quæ in sancto uirginitatis proposito religiose conuersando, à sanctitate præcedentium sororum non recessit. Idem quoq; Ludolphus dux construxit & aliud monasterium uirginū in Saxonia dictum Brunteshusen, & utriusq; confirmationem à papa Nicolao cum multis sanctorum reliquijs obtinuit. Claruerunt his temporibus ex ordine monastico multi excellentissimi pontifices, sanctitate & scientia literarū insignes, Abbates quoq; & monachi tam uita quàm eruditione scripturarum celeberrimi, qui multa & uaria ad ædificationem posteritatis in re literaria, uolumina ediderunt. Abbo ex abbate monasterij sancti Germani fit episcopus Altisiodorensis, frater Helibaldus ante eum ibidem episcopus extitit, ambo uiri strenui atq; sanctissimi, & tam in diuinis scripturis, quàm in seculari scientia nobiliter eruditi. Christianus qui & Druthmarus monachus Corbeiensis uenerabilis presbyter, multa his temporibus in expositione diuinarum scripturarum uolumina componit. De quo nos in alijs libris de Scriptoribus ecclesiasticis, latius fecimus mentionem. Egil abbas monasterij Promiensis in Treuerensi parœchia constitutus est, primo anno Gerungi, uir nobilis atq; doctissimus, amicus regum & principum, qui in regulari conuersatione maximum nomen laudis acquisiuit. Anno secundo Gerungi abbatis, qui fuit domini 855. Lotharius Imperator senio confectus conuocatis primoribus regni, imperium inter filios diuisit: & Ludouico quidem Italiam tradidit, eumq; imperatorem constituit: Lothario autem, regnum

Gaudersheim fūdatur in Saxonia

Tres ducissæ fiunt abbatissæ.

Brunteshusen fundatur.

Abbo episcopus ex abbate factus.

Christianus monachus doctiss.

Egil abbas Prumiensis.

Imperium tripartite diuiditur.

quoq;

quod à ſuo nomine Lotharingiam uocari diximus, conceſsit. Carolo uerò qui iunior natu erat, regnum Prouinciç dedit. Quibus ritè diſpoſitis, ualedicens ſuis ſeculum reliquit, & Prumienſe monaſterium ſub præfato abbate Egilone ingreſſus, monachus factus eſt, qui in ſancta religione ſecundum regulam ſanctiſsimi patris noſtri Benedicti laudabiliter perſeuerans uſque ad finem, tandem optimè conſummatus moritur 3 cal. Octobris, ibidem ſepultus. Poſt Lotharium itaque monachum factum Ludouicus eius filius imperauit anno uno & uiginti. Anno autē Gerungi abbatis tertio, qui fuit Domini 856. Lotharius rex frater Ludouici Imperatoris duxit in uxorem Thiedbergam filiam patrui ſui Caroli Calui poſtea Imperatoris. Sed non multo pòſt repudiauit eam, & ſuperduxit Vualdradem concubinam ſuam priſtinam, ſororem Guntheri archiepiſcopi Colonienſis, ex qua cōiunctione multa mala non ſolùm illi, ſed etiam omni regno eius ſuborta ſunt. Eodem anno Rabanus archiepiſcopus Moguntinus moritur, & in monaſterio ſancti Albani, non ſine ſanctitatis opinione ſepelitur, uir doctus & in pauperes miſericordiſsimus: quippe qui tempore famis, quæ anno Lintberti abbatis 13 totam Germaniam oppreſſerat, multorum inopiam releuauit. Morabatur enim eo tempore in quadam uilla parœchiç ſuæ, cui uocabulum eſt Vinicella, nunc uerò corrupto nomine Vuinckel appellatur, & pauperes de diuerſis locis uenientes ſuſcipiens, quotidie plus quàm trecentos alimento ſuſtentabat, ex his qui in præſentia illius aſsiduè ueſcebantur. Venit autem die quadam inter alios mendicantes mulier quædam inedia penè conſumpta, cum puerulo paruulo, quæ priuſquàm ad limen portæ domus epiſcopalis pedem imponeret, præ nimia imbecillitate corruens ſpiritum exhalauit. Puer autem mammillam genitricis mortuæ iacentis, tanquam adhuc uiueret extrahens & ſugere tentans, omnes intuentes gemere ac flere coëgit. Succeſsit ei in archiepiſcopatu Moguntinenſi Carolus annis ſeptem. Circa hæc tempora Nortmanni cum Danis, Hollandiæ cum ingenti multitudine claſsibus applicantes, Duerſtadem uicum nominatiſsimum, in quo parochiales eccleſiæ fuiſſe memorantur quinque & quinquaginta, penitus deſtruxerunt, interfectis omnibus habitatoribus eius. Deinde ciuitatem Traiectenſem capientes deſtruxerunt, funditus omnem populum cum clero uniuerſo crudeliter necantes. Hungerus autem Traiectenſis eo tempore præſul, cum paucis Canonicis fuga lapſus, uenit ad Lotharium quondam Imperatorem in monaſterium Prumienſe. Anno Gerungi abbatis Hirſaugienſis ſexto, claruit Hucbertus ex duce monachus, & abbas monaſterij ſancti Richarij, frater Thiedbergæ reginæ, uir ſapiēs & ſtrenuus, cui Lotharius ducatum inter Iurum & montem Veneris regendū cōmiſit. Verùm cùm Lotharius Thiedbergam reginam ſororem Hucberti abbatis poſtea ſuperinducta pellice Vuldrada abijceret, abbatem ſenſit inimicum, quo procurante tandem ſororem recipere coactus eſt. Anno Gerungi abbatis ſeptimo, qui fuit Domini octingenteſimo ſexageſimo. Ludouici uerò Imperatoris quarto, in ciuitate Moguntinenſi diabolus nequitiam ſuam & odium erga hominem euidenter exercebat. Lapides de feneſtris domorum iecit in homines, percuſſit noctu ac die quaſi malleis quibuſdam fortiter parietes, pulſabat multorū ad ianuas, inde manifeſtè loquendo furta paſsim prodidit, & magnam inter homines diſcordiam ſeminauit. Deinde animos omnium contra unum hominem concitauit, quaſi pro illius peccato cæteri talia paterentur, cuius fruges in unum coaceruandas incendit. Vbicunque intraſſet ille homo, ſtatim domus per dæmonium illud incendebatur, ita ut ei iam niſi in agris

Lotharius Imperator fit monachus.

Ludouicus fit Imperator.

Lotharij regis adulterium.

Rabanus archiepiſcopus moritur.

Miſericordia eius in pauperes.

Nota miſerabilē caſum.

Nortmannorum incurſus.

Hugbertus abbas ex duce.

Diabolus per triēnium Moguntiā uexat terribiliter.

Improbitas dæmonis huius.

nullus esset manendi locus. Propter hoc litanias presbyteris agentibus, & aquam benedictam spargentibus, hostis naturæ humanæ à lapidibus iaciendis interim aliquantulum cessauit: quibus recedentibus, diabolus horribiliter clamans dixit, se sub cappa unius sacerdotis, cuius nomen expressit, dum aspergeretur aqua benedicta, quasi cum amico familiari latuisse, quem & accusauit publicè, quòd cum procuratoris filia concubuisset. Itaque per triennium continuum sic perstitit, donec ibidem multa ædificia incendio consumeret. Audiebatur quidem clamans, ululans, loquens, pulsans, percutiens parietes, & iaciens lapides in homines, sed nihil penitus uidebatur. Verùm alibi legimus, hæc non in ciuitate Moguntina, sed in quodam uico eius diœcesis contigisse. Hoc ipso anno Gerungi septimo, indictione octaua, moritur apud Moguntiam Probus presbyter & monachus sancti Albani, uir sanctus atque doctissimus, cuius conuersatio & studium eandem ecclesiam Moguntinam mirificè illustrauit. Hoc eodem anno sanctus Meginradus, ex monacho cœnobij Augiensis eremita in Nigra sylua, noctu in cella sua à duobus latronibus, magnam se pecuniam apud illum reperturos existimantibus martyrizatur 12 calendas Februarij: cuius corpus ad monasterium Augiense reductum & sepultum infinitis miraculis multo tempore coruscauit. Porrò latrones duobus coruis, quos sanctus Meginradus nutrierat, insequentibus eos proditi, secundum leges patriæ rotati sunt. Claruit his diebus Egilo, ex monacho Senonensis post Vuanlonem archiepiscopus, uir omni bonitate cōspicuus, & dignus ouium Christi pastor. Eo tempore fames & mortalitas magna per regnum Francorū efferbuit, & maximè per Aquitaniam & Burgundiam, ita ut præ multitudine morientium non esset qui mortuos sepeliret. Eodem anno Egil abbas Prumiensis abbatiam suam sponte resignauit, cui Ansbaldus in regimine successit, uir omni sanctitate & bonitate conspicuus, qui uerbo & exemplo multos ad amorem cœlestis patriæ conuertit. Claruit ijsdem tēporibus Mico monachus sancti Richarij, uir studiosus & ualde doctus, qui multa & uaria scripsit, tam metro quàm prosa excellenter edita. E quibus legimus librum diuersorum Epigrammatum. Excerpta quoque Poëtarum, librum etiam Ænigmatum, & quædam alia. Notgerus ex monacho sancti Galli episcopus Leodiensis, his temporibus inter Ecclesiasticos scriptores clarus habetur, qui primus usum Sequentiarum adinuenit, quas cantari in ecclesia cis Alpina Nicolaus papa primus consensit. Huius Notgeri discipulus fuit Salomon, ex monacho Constantiensis postmodum episcopus, qui & ipse nonnulla ingenij præclari posteris monimenta reliquit. Vuandelbertus quoque monachus Prumiensis cœnobij sub abbate uenerabili Ansbaldo, hoc ipso tempore claruit: qui inter alia ingenij sui opuscula uitam & miracula sancti Goaris presbyteri & eremitæ iuxta Rhenum in Treuerensi parochia quiescentis, in duobus libris comprehendit. Anno autem Gerungi abbatis octauo, Vualdo Fuldensis abbas deponitur à Ludouico Imperatore, cui Thiode succesit. Anno autem eius 10. qui fuit Domini 863. obijt Carolus Moguntinensis: cui Lintbertus succesit. Ad hunc Lintbertum scripsit Otfridus monachus Vuissenburgensis, quondam Rabani auditor quatuor libros Euangeliorum metricè in lingua nostra Theutonica quibusdā regulis formata: ut paucissimi hodie reperiātur, qui eius scripta intelligant. Scripsit & alia plura, de quibus in minori catalogo Germanorū fecimus mētionē. Vuerenbertus etiam monachus S. Galli, uir in omni scientia tam seculari quàm diuina doctissimus, his tēporibus inter scriptores clarus habetur, qui multa ingenij sui monimenta posteris legenda cōposuit.

Sanctus Probus monachus et presbyter moritur.

Meginradus monachus martyrizatur.

Egelo ex monacho archiepiscopus.

Ansbaldus abbas eb[illegible].

Mico monachus sancti Richarij

Notgerus ex monacho episcopus.

Salomon ex monacho episcopus

Vuandelbertus monachus Prumiensis.

Abbas Fuldensis deponitur.

Otfridus.

Vuerenbertus.

Ruthardus quoq; monachus, huius cœnobij Hirsaugiensis unus ex primis missis à Fulda, Rabani & Strabi monachorum quondam auditor atq; discipulus, uir undecunq; doctissimus, metro excellens & prosa, inter scriptores huius tempestatis celeberrimi nominis fuit. Qui (ut scribit Meginfridus monachus Fuldensis in Chronica) uir in omni scientia & sanctitate conspicuus, tantæ fuit eruditionis & probitatis, ut quum Ludouicus imperator eum post mortem Haymonis episcopi uellet in locum eius Haluerstatensis ecclesiæ ordinare pontificem, consentire noluit, dicens notabile uerbum: Da episcopatum alteri, qui sit idoneus: ego quietem uitæ regularis, & studium Scripturarum, omnibus diuitijs & honoribus mundi incomparabiliter duxi præferendum. Scripsit autem inter cætera ingenij sui opuscula, passionem sancti Bonifacij archiepiscopi heroico carmine pulcherrimè in duobus libris. Hic primus inter omnes quos ego legerim, regulam sanctissimi patris nostri Benedicti commentario glossare ausus est: cuius expositionis prooemiũ sic incipit, post exordium ipsius regulæ: Tres enim sunt Ecclesiasticæ disciplinæ: prima physica, idest naturalis: secunda ethica, idest moralis: tertia logica, idest rationalis: nã physica, deriuatur ab eo quod est physis, natura, &c. Scripsit insuper de musica, geometria, arithmetica, & cæteris artibus humanitatis plura opuscula. Ipse enim primus in cœnobio sancti Aurelij, ut Meginfridus testis est, monachis diuinas scripturas & seculares literas legere, more Fuldensium cœpit. Tam uerò eruditus in omni scientia fuit, ut non solùm monachi de alijs cœnobijs ad audiendum illum, sed etiam seculares certatim confluerent. Moritur autem plenus dierum et sanctitate, anno Gerungi abbatis 12. qui fuit Domini 865. indictione 14. sepultus in ecclesia sancti Aurelij, octauo calendas Nouembris, cui Richbodo monachus hoc epitaphium posuit:

Ruthardus. — *Meginfridus chronographus* — *Ruthardi pium responsum.* — *Ruthardi scripta* — *Ruthardus scholæ monachorum præfuit.* — *Ruthardus moritur.* — *Ruthardi epitaphium.*

Hoc per iter, rogito, qui pergis ritè uiator,
Paulisper siste gressum, hunc titulumq; lege:
Ipsum perspectum supplex memorare sepulti,
Ruthardiq; pius, dic Miserere Deus.

Hartmondus præterea monachus sancti Galli, uir studiosus & doctus, ad quem Otfridus præfatus Vuissenburgensis, & noster hic Ruthardus sancti Aurelij multas epistolas scripserunt, ingeniũ suum uaria edendo acuit, & post Notgerum publicæ monachorũ scholæ præfectus, complures post se discipulos in omni sapientia doctissimos reliquit. Sanctus papa Nicolaus primus Lotharium regem, fratrem imperatoris, propter Thiedbergam reginam iniustè repulsam, unà cum pellice Vualdrada excommunicat ad instantiam fratrum reginæ, qui causam ad apostolici audientiam detulerunt. Ob eandem causam Guntherus Coloniensis, & Thiedgaudus Treuerensis archiepiscopi, ab eodem papa depositi, usq; ad laicalem statum dignam iniquitatis suæ mercedem acceperunt. Quippe qui falsis criminibus arte confictis, reginam innocentem damnare præsumpserunt. Acta sunt hæc anno Gerungi abbatis tredecimo, qui fuit Domini 866. Ludouici autem imperatoris secundi undecimo. His temporibus imperator Bulgarûm cum omni gente sua ad fidem Christi conuersus, fit monachus. Sed quum filius eius iuueniliter agens, ad cultum gentilitatis redire cogitaret, pater cingulo regioq; cultu resumpto, eum insequutus cepit, oculisq; effossis in carcerem trusit. Minoreq; filio in regnum locato, ad monasterium reuersus usq; ad mortem in proposito monachico permansit. Anno Gerungi abbatis 16, corpus sancti Mauri discipuli diui patris nostri Benedicti abbatis, propter timorem Normannorũ, à Glandifolio ad monasterium Fossacense in Burgundiam

Hartmondus. — *Lotharius rex excommunicatur* — *Treuerensis & Coloniensis episcopi deponũtur.* — *Imperator Bulgarûm fit monachus* — *Sanctus Maurus transfertur.*

gundiam transfertur. Floruit his temporibus apud Gallos magno in precio Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, ex monacho ſancti Dionyſii Pariſienſis, uir in diuinis ſcripturis eruditiſsimus, qui multa ſcripſit egregia uolumina, quibus mentionem alibi fecimus. Anno Gerungi abbatis 18. poſt depoſitionem Thietgandi archiepiſcopi, Bertholfus abbas Mediolanenſis noſtri ordinis, fit archiepiſcopus Treuerenſis, uir ingenio acer, qui priuilegia eccleſiæ ſuæ nec in minimo paſſus eſt uiolari: cuius tempore Treuerenſes omnia ornamenta ſanctuaria & reliquias metu Normanorũ ſubterraneis cameris abſconderunt. Anno autem Gerungi abbatis 19. ſanctus Rex Anglorum Edmundus Nortmannis martyrizatus, infinitis claruit miraculis. Anno uerò eius 21. qui fuit Domini 874, in Italiæ regione ciuitate Brixienſi per triduum ſanguis pluit è cœlo, & Nortmanni multa mala Chriſtianis faciunt. Claruit his temporibus Vuallo poſt Chriſtianum monachum, & ipſe ex monacho Altiſiodorẽſis epiſcopus, frater Anſegiſi archiepiſcopi Senonenſis, de quo longè ſuprà diximus, anno Lintberti abbatis primo. Iſte Vuallo fuit uir ſcientia & moribus clarus, cuius maximũ erat ſtudium magiſtros & profeſſores literarum charitatiuè amplecti, eorumq́; conſiliis uti alloquiis perfrui, & ſuo illos conuiuio crebrius recreare. In omni conuerſatione ſua ſemper ex clero quoſdam habere ſecum uoluit, ne uel modica laicis daretur occaſio detrahendi: unde ſolitus erat dicere, Neſciant laici quid faciant clerici, & pares paribus ſocientur. Anno Gerungi abbatis 23. in menſe Iunio, ſubita & nimia aquarum inundatio facta eſt, ita ut uilla quædam in Saxonia, longè à torrentibus & fluminibus remota, in momento cum hominibus & beſtiis, cum arboribus & ædificiis, cum eccleſia & altari penitus abſorpta ſit, ita ut nullum habitationis ueſtigium penitus remanſerit. Circa hæc tempora claruit Ericus monachus Altiſiodorenſis, Vuallonis epiſcopi capellanus, uir undecunque doctiſſimus, qui multa & uaria conſcripſit opuſcula metro & proſa, de quibus in Catalogo ſcriptorum fecimus mentionem. Anno Gerungi abbatis uigeſimoquarto, Domini uerò octingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, indictione decima, quinto calendas Septembris, Ludouicus imperator ſecundus moritur apud Francfordiam, & in monaſterio Lauriſſenſi tunc ordinis noſtri, non longè à Vuormatia ſepelitur. Cui Carolus, qui dicitur Caluus, ſucceſſit, filius Ludouici imperatoris primi. Claruit his temporibus magnæ eruditionis & opinionis apud omnes Milo, monachus ſancti Amandi, qui uitam eiuſdem ſancti, pulchro carmine edidit, & librum de Sobrietate, ad imperatorem Carolum Caluum. Huius nepos Hunibaldus monachus, & ipſe in cœnobio ſancti Amandi, ſub diſciplina patrui conſtitutus, in ſeptem artibus, quas uocant Liberales, mirum in modũ proficiens, multa ingenii ſui opuſcula compoſuit. Qui quum maximus eſſet muſicus, de ſancto Dauid, & aliis multis, cantus dulciſſimos compoſuit. Hugbaldus quoq; monachus Eluenenſis, poëta & rhetor ſui temporis omnium celeberrimus, de laude Caluorum, opuſculum miranda inuentione compoſuit, in centenis uerſibus, cuius omnia uerba incipiunt ab una litera C, ut

Carmina clariſonæ caluis cantate camœnæ.

Quod opus imperatori Carolo Caluo dicauit. Scripſit etiam ad archiepiſcopum Moguntinum Hattonem de Muſica, non ſpernendum opuſculum, & quædam alia. Sed & Bertrammus monachus, in omni literatura doctiſſimus, ſcripſit ad Carolum Regem de Prædeſtinatione. Item de corpore & ſanguine Domini, cum aliis multis, quæ ad notitiam noſtræ lectionis non uenerunt. Anno Gerungi abbatis uigeſimo ſexto, fuit Domini

Bertholphus ex abbate epiſcopus. *Edmundus rex martyrizatur.* *Sanguis pluit è cœlo.* *Vallo ex monacho epiſcopus.* *Villa una fuit totaliter abſorpta.* *Ericus monachus.* *Ludouicus imperator moritur.* *Milo monachus.* *Hunibaldus monachus.* *Hugbaldus monachus.* *Bertrammus monachus.* *Iudæus magus mirabilia fecit.*

mini octingentesimo septuagesimosexto, fuit quidam Iudæus nomine Sedechias, olim (ut fama est) physicus & medicus Ludouici imperatoris, magicis disciplinis imbutus, qui faciebat multa miracula & stupenda ludibria publicè coram principibus & quibuscunque alijs. Egit nanque arte sua, ut hominibus uideretur deuorare hominem armatum cum equo & omnibus armis. Currum quoq; onustum fœno cum ipso fœno equis & auriga. Amputabat hominibus capita, manus aut pedes, quæ pelui coràm imposita, cum sanguine defluente, omnibus uidenda præbuit: quæ statim ad loca, unde uidebantur abscissa, sine detrimento hominis relocauit. In aëre transiens uidebatur & audiebatur ab omnibus, qui uenationes, cursus, & alia quæ homines super terram exercere solemus, in nubibus & aëre facere putabatur. Tam multas & uarias ludificationes faciebat, ut omnes ultrà quàm credi potest, mirarentur. Anno Gerungi abbatis trigesimo, Nortmanni cum inæstimabili multitudine Coloniam, Traiectum, Tungris, Bunnam, cum omnibus uiculis & castellis adiacentibus comburunt & destruunt. Palatium quoquè Aquense, & monasteria nostri ordinis, Stabulaus, Malmundarium, Prumiam, sancti Valarici & Richarij, ferro & igne deuastant, nulli parcentes sexui, non ordini, non ætati, sed omnes interficientes quos inuenire potuerunt. Post hæc Treuerim incendunt, ciues interficiunt, prædam abducunt. Ad Metensem urbem procedentes habito cum ciuibus prælio uictores existunt, in quo Vualo episcopus Metensis, cum multis alijs occubuit. Treuerensis autem archiepiscopus Bertolphus fuga lapsus euasit, qui tamen anno sequenti obijt. Eodem anno Carolus imperator Caluus, ex Italia proficiscens in Galliam, ueneno potatus moritur. Iohannes autem papa octauus Ludouicum Balbum filium eius unxit imperatorem: unde commoti Romani, custodiri papam ut captum, iubent: & Carolum cognomento Grossum, imperatorem eligunt: simulq; ambo imperatoris nomen tenuerunt annis duobus, donec assumpto ueneno Ludouicus Caroli Calui filius interijt. Et Carolus iste Grossus, solus imperauit annis duodecim. Anno Domini 885. indictione tertia, Gerungus abbas Hirsaugiensis secundus moritur, anno regiminis sui trigesimo secũdo, ætatis uerò suæ 71. prima die mensis Augusti, sepultus in ecclesia sancti Aurelij, iuxta Lintbertum antecessorem suum. Fuit autem uir per omnia Deo deuotus, & non minus in temporalibus circumspectus, quàm in spiritualibus disponendis idoneus. Cui Reginbodo successit, cuius tempore Nortmanni Vuormatiam subuertunt, sicut dicemus.

Colonia, cũ alijs destruitur.

Vualo episcopus

Carolus imperator obijt.

Gerungus abbas moritur.

DE REGINBODONE TERTIO HVIVS MONASTERIJ *Hirsaugiensis abbate, qui præfuit annis sex, & de gestis illius temporis in Alemania.*

GErungo uenerabili huius monasterij secundo abbate mortuo atque sepulto, conuenientes in locum ad hoc deputatum fratres, quorum iam magnus erat numerus, elegerunt in abbatem quendam senem monachum, nomine Reginbodonem, hominem quietum, pium & misericordem, qui præfuit monasterio annis sex. Erat autem (sicut Meginfridus testis est in Chronica) natione Bauarus, ex notabili familia ortus, qui cùm in iuuentute à parentibus ad discẽdum literas, magistris traditus fuisset, doctus cum tempore in omni sciẽtia tam humana quàm diuina euasit. Deinde canonicus in Constantiensi ecclesia factus est, in qua multis diuitijs affluens, etiam animo defluere cœpit. Tandem reuersus ad seipsum, uanitatem præsentis uitæ ingemiscere cœpit, & quàm breuis in hoc mundo sit incolatus hominis, cogitare. Tandem post multos anfractus fluctuantiũ cogitationũ

Reginbodo fit abbas.

Vita huius abbatis Reginbodonis

Venit ad Hirſaugiam & contẽptis omnibus, quæ homines diligere in mun-
do conſueuerunt, monachus pro Dei amore factus eſt, ſub Gerungo uene-
rabili abbate. Qui deinceps omne ſtudium ad pietatem conuertens, ſem-
per quantum humana permiſit imbecillitas aut orationi erat intentus, aut
lectioni ſacræ ſcripturæ. Tantæ pietatis fuiſſe perhibetur, ut uictum ſuum
pauperibus diſtribuens, ſæpe ieiunus ipſe permaneret. Mortuo autem Ge-
rungo unanimi omnium cõſenſu in abbatem electus eſt, Anno domini no-

Quomodo ſit factus abbas.

ſtri Ieſu Chriſti 885. indictione 3. & prefuit (ſicut diximus) annis 6. Nam ſe-
nio grauatus & exterorum occupationum impatiens, cùm uitæ contem-
platiuæ dulcedine iam dudum eſſet expertus, nec pateretur auelli, tandem
ſexto anno quo abbatiam ſuſceperat uoluntariè reſignauit, quẽadmodum
ſuo loco dicemus. His temporibus ſcholæ monachorum in hoc cœnobio

Richodo ſcholæ præſidet.

ſancti Aurelij præfuit poſt Ruthardum Richbodo diſcipulus eius, mona-
chus & presbyter, tam in diuinus ſcripturis quàm in ſecularibus literis eru-
ditiſsimus, qui ut Meginfridus ait, inter monachos ſui temporis ſecundum
non habuit. Nec dubium eſt, quin exercitando ingenium ſuum exemplo
ueterum multa ſcripſerit, quamuis nihil eorum ad noſtram notitiam per-

De tyranno qui fratres inquietauit.

uenit. Poſt electionem uerò Regnibodonis in abbatem, Eduuidus quidem
tyrannus multum inquietare cœpit monaſterium & fratres ſancti Aurelij
dicens, ſibi deberi ſummam non paruam pecuniarum, quam Gerungo ab-
bati quondam mutuaſſet. Qui cùm multa minaretur incommoda, fratres
qui mendacium hominis nouerunt, diuinum cœperunt implorare auxi-
lium, ſanctoq; Aurelio monaſterij ſui cauſam tuendam contra impro-
bitatem tyranni commiſerunt. Et ecce quadam nocte cùm in craſtinũ dies
placiti ab utraq; patre conſtitutus eſſet, apparuit tyranno ſanctus præſul
in ſomnis dicens: Impie tyranne, quid tibi & fratribus meis, quos iniuſtè bo-

Vindicta Aurelij in tyrannum.

nis ſuis ſpoliare diſponis? Nõ tibi cedet impune. His dictis diuus Aurelius
baculum paſtoralem leuans quẽ manu geſtabat, percuſsit in ſomnis tyran-
num dicens, Accipe meritorum tuorum in me primitias, breui ſuſceptu-
rus grauiora, niſi mihi & fratribus meis mox ſatisfacere curaueris. At uerò
tyrannus Eduuius tam pauore, quàm uerbere experrectus, totam tam inſo-
lito clamore domũ repleuit, ut omnes uerterentur in ſtuporem. Poſtero au-
tem die lecto decumbens, fratres ſancti Aurelij ad ſe uocauit, & corã uxore
ac filijs iniuriarũ ueniam petiuit. Quibus ut pro ſe orarent ad Dominũ ro-
gauit, promittens ſe magna facturum monaſterio bona, ſi intercedentibus
ipſis conualeſceret. Qui non poſt multos conualuit dies, & ſanctũ Chriſti

Rathodo ex monacho archiepiſcopus.

præſulem Aurelium, multis oblatis muneribus ſibi reddere placabilem
ſtuduit. Anno primo Regnibodi moritur Bertolphus archiepiſcopus Tre-
uerenſis, monachus noſtri ordinis, ſicut ſuprà iam diximus, cui ſucceſsit in
archiepiſcopatu ſucceſſor eius in Abbatia Mediolacenſi Ratbodo abbas
uir doctus, & in agendis prudentiſsimus, qui eccleſiæ ſuæ Treuerenſi mul-

Sanctus Ansbaldus abbas moritur.

ta ab Imperatoribus dona & poſſeſsiones acquiſiuit. Præfuit autẽ in archi-
epiſcopatu ferè annis 36. & multa bona fecit. Anno ſecundo Regnibodi
abbatis mortuus eſt Ansbaldus reuerendiſſimus abbas Prumienſis 4 idus

Sanctus Reinbertus ex monachus epiſcopus.

Iulij, uir ſummæ ſanctitatis ac religionis, qui ad cœleſtem patriam feliciter
tranſiuit. Cui in abbatia ſucceſsit Farabertus uenerabilis pater 8 idus Au-
guſti. Claruit his temporibus Rembertus ex monacho Corbeienſis cœno-
bij in Saxonia archiepiſcopus Bremenſis, uir in diuinis ſcripturis & ſecula-
ribus literis doctiſsimus, qui ſcholæ monachorum publicæ multis annis in
præfato monaſterio glorioſe docendo præfuit. Rexit autem eccleſiã Bre-
menſem annis 9. & moriens, in Catalogum ſanctorum relatus eſt, cuius fe-

ſtum

ſtum pridie nonarum Februarij agitur. Sepultus eſt in eccleſia Bremenſi multis coruſcans miraculis. Clarvit etiam circa hæc tẽpora Almamus monachus Altuilarenſis uir undecunq; doctiſsimus, qui multa ingenij ſui præclara monumenta reliquit, de quibus alibi fecimus mentionem. Adreualt qui & Adelbertus monachus Floriacenſis, uir in omni ſcientia eruditus, qui & ipſe uiuacitatem ingenij multimoda editione librorum oſtendit, his ipſis temporibus inter monachus clarus habetur. Remigius quoq; monachus Altiſiodorenſis, & poſtea cuiuſdam eccleſiæ, ut ferunt epiſcopus, uir in diuinis ſcripturis eruditiſsimus, & in ſcientia ſecularium literarum nobiliter doctus, hæc tempora docendo & ſcribendo illuſtrauit, de cuius opuſculis in ſecundo libro illuſtrium uirorum ordinis noſtri fecimus mentionem. Anno Reginbodonis quarto, qui fuit Domini 889. indictione 7, moritur Richbodo monachus huius monaſterij, qui ſcholæ publicæ apud Aurelium poſt Ruthardum magiſtrum annis fermè 24 præfuit, & in omni ſcientia diſcipulos probè inſtructos complures reliquit. Poſt quem Harderadus monachus natione Francus docẽdi officium accepit, quod uix Biennio implens in abbatem aſſumptus eſt. Anno abbatis Reginbodonis quinto, Carolus Imperator cognomento Groſſus, poſt multa quę geſſerat bella corpore & animo debilitari cœpit, qui ueniens Triburias & cõuocatis principibus, paulatim ab omnibus miſerabiliter derelictus eſt. In cuius locum Arnulphus filius Carolomãni imperauit annis 12. At Carolus non multò pòſt moriens ſepultus eſt in monaſterio Augiẽſi pridie idus Iunij. Eodem quoq; anno moritur Lintbertus archiepiſcopus Moguntinus, cui S. Sunderoldus monachus Fuldenſis ſucceſsit, uir omni ſanctitate & religione conſpicuus, quem Normãni paulopoſt occiderunt. His temporibus mortuo Imperatore Carolo, Itali regnum diuiſerunt, quorum una pars Berengarium filium Eberardi, qui ducatum Foroiulianorum tenebat, alia uerò Guidonem filium Lamperti ducem Spoletanum regem ſibi delegit: qui inter ſe conſerto prælio, Guido uictor euaſit, & Berengarium de regno expulit. Salomon ex monacho ſanctæ Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopus hoc anno moritur, cui ſucceſsit eiuſdem nominis Salomõ abbas ſancti Galli, uir non ſolùm nobilitate, uerùm etiam prudentia ac ſapientia inſignis, qui præfatæ urbis tertius eius nominis dignoſcitur eſſe pontifex. Eodem anno Arnolphus epiſcopus Herbipolenſis in Saxonia, occiſus eſt inter miſſarum ſolennia ſatis crudeliter, poſtquam eccleſiæ præfatæ præfuit annis 37. & menſibus 7. Arnoldus ſiue Arnulphus Imperator Romanorum poſt Carolum Groſſum habuit uxorem Lucardam filiam Vuelphonis ducis Bauarię, quę peperit ei duos filios & unam filiam. Quorum primogenitus Ludouicus poſtea Imperator fuit. Secundogenitus nomine Conradus, dux Lotharingiæ, cuius filius eiuſdem uocabuli etiam Imperator poſtea factus eſt. Porrò filia Lucarda nomine quę Ottoni duci Saxonum data fuit in uxorem, peperit Henricum poſtea imperatorem primum. Ducem uerò Lotharingiæ Conradum prędictum filium Arnulphi, interfecit Adelbertus comes Bambergenſis, quem Henricus Nepos Imperator factus, dolo Hattonis archiepiſcopi Moguntini interceptum capite truncauit, ſicut inferius ſuo loco dicemus. Anno autẽ Domini 890. Reginbodo abbas ſenio grauatus, cùm ſentiret ſe per occupationes rei familiaris ab internæ dulcedinis contemplatione retrahi, & gauderet ſe ad ſtatum priſtinæ quietis poſſe reuerti, abbatiam ſuam ſponte reſignauit 12 cal. decembris anno promotionis ſuæ nondum ſexto completo. Qui ad priuatæ conuerſationis ſtatum reuerſus tam ſanctè & religioſè uixit, ut omnibus non ſolum in exemplum cederet, ue-

Almamus. *Adreualdus.* *Remigius.* *Richbodo.* *Harderadus.* *Arnulphus.* *Sunderoldus.* *Salomon.* *Epiſcopus occiditur in Miſſa.* *Arnulphi Imperatoris uxor & liberi.* *Reginbodo abbatiam ſuam reſignauit.* *Quàm ſanctè poſtea uixerit.*

rum etiam cuncti fratres tantam in se pœnitendi constantiam & uitæ au=thoritatem non agnoscentes, de senis feruore multum admirarentur. Rigorem siquidem monasticæ conuersationis usq; ad mortem, quem semel assumpserat, non reliquit. Erat in oratione & compunctione mentis continuus, seq; usque adeò uigilijs & ieiunijs pro amore cœlestis patriæ afflixit, ut omnes grandæuus imperaret iuniores. Interrogatus aliquando à fratribus, quare se tantum affligeret, qui tamen nullum enorme peccatum in religione commisisset? respondit: Etsi gratia Dei me protegente ex eo die quo monachus factus sum, nullum enorme peccatum (sicut dicitis) commisisse me memini, multa tamen interea boni operis exercitia negligenter omisi: & ex eo maximè tempore, quo Abbas esse cœpi, maioribus me negligentijs inuolui. Afferre enim plures negligentias, quàm uirtutes, nostris diebus prælatura consueuit. Oportet ergo nos fratres, quamdiu uiuimus pœnitentiam agere, & usque ad mortem à bonis operibus non cessare. Et ipse quidem uenerabilis senex Reginbodo in sancta conuersatione sua firmus & constans perseuerauit usq; ad mortem.

Verbũ notabile.

DE HADERADO QVARTO, HVIVS MONAsterij Hirsaugiensis uenerabili abbate, qui præfuit strenuè annis octodecim.

POst resignationem uerò Reginbodonis sanctissimi uiri, conuenientes in unum fratres, unanimiter elegerunt in abbatem Haderadum uenerabilem monachum, qui scholis fratrum præfuit, annis quidem iuuenem, utpute triginta annorum, moribus autem & prudentia multis senibus seniorem. Electus est ergo dominicæ incarnationis anno 890. indictione octaua, eodem uidelicet die 12. calend. septembris, quo antecessor eius resignauit, & præfuit monasterio annis uigintiocto. Fuit autem natione Francus, honestis parentibus genitus, qui ordinem monasticum intrauerat sub Gerũgo abbate adolescentulus: & tam pie religioseq; uixerat ad omnem obedientiam paratus, ut alter Placidus ab omnibus uocaretur, nec immeritò. Erat sanè tam placidæ mẽtis, ut nemo unquam ira perturbatum illum meminerit. Tam uerò studiosus in scripturis fuit, ut post magistri sui Richbodonis uenerandi decessum, in locum eius subrogatus, publicam scholam monachorum in hoc monasterio sancti Aurelij strenuè regeretur, quod illo in tempore pro magno honore habebatur. Monachus enim ad hoc officium requirebatur doctissimus, non solùm in scripturis diuinis, sed etiam in literis secularibus. Erat autem his temporibus in monasterijs nostri ordinis (alterius in Europa Germaniæ & Galliæ nulla fuerunt) hæc consuetudo celeberrima, ut scholæ monachorum in singulis penè cœnobijs haberentur, quibus non seculares homines, sed monachi moribus & eruditione præficiebãtur ornatissimi: qui non solùm in diuinis scripturis docti essent, uerùm etiam in Mathematica, Astronomia, Arithmetica, Geometrica, Musica, Rethorica, Poësi, & in cæteris omnibus secularis literaturæ scientijs eruditissimi haberentur. Ex his multi non solùm in Romana lingua docti erãt, sed etiam in Hebraica, Græca & Arabica peritissimi, quod ex eorum opusculis facilè dinoscitur: quanquam uitio scriptorum, qui à primæua institutione præceptorum paulatim degenerare cœperunt, pauca exemplaria nostris temporibus emendata reperiantur. Quoties autem idoneum ad hanc subeundam prouinciam in suo cœnobio monachum abbas minimè habuisset, de aliquo alio monasterio petere aptum, non erat uerecundum. Maximum enim dedecus iudicabant, dociles animos monachorum negligere, quos ut moribus & literis bene instituere possent, nullis laboribus,

Haderadus abbas quartus.

Vita Haderadi abbatis.

Laudabilis in monasterijs consuetudo fuit habere scholas.

Quàm magna ueterum diligentia literarum.

bus,nullis parcebant impensis. Sic nanque doctissimus ille monachus Gemblacensis Sigebertus, multo tempore in cœnobio sancti Vincentij Metensi, monachorum præceptor, quanquam de alio monasterio fuit. Ita Strabus monachus Fuldẽsis in Hirsfeldia, Notgerus sancti Galli in Stabulaus, Albinus monachus Anglicus in Fulda, Milo sancti Amandi in Corbeia, atque alij complures in alijs monasterijs, docendi ad tempus tenuerunt officium, ubi conuersionis primordia sumpserunt. Hæc autem consuetudo sanctissima primùm in Anglia cœpit, ubi uenerabilis ille monachus & presbyter Beda monachorum institutor factus, multos post se doctissimos reliquit discipulos. Quantum uerò hæc monachorum institutio ordini nostro profuerit, nemo ignorat, qui ueterũ historias studiosius reuoluit. Multi enim ex monachis propter scientiam literarum incomparabilem, ad episcopatus honorem sublimati sunt, qui ordinem nostrum uita & doctrina mirabiliter illustrarunt. Nam etiamsi studium literarum nihil conferret ordini, quàm utilem occupationem monachorum, esset nihilominus maxima ueneratione à nobis promouendum: quia nisi mens hominis claustralis aliquo exercitio occupetur delectabili, in multas & uarias miserias dilabitur. Quod sancti patres probè intelligentes, lectionem scripturarũm monachis omnino uoluerunt esse familiarem. Huius sanctæ consuetudinis amator Haderadus noster, de quo nobis est sermo, studium literarum adeò complexus est, ut breui in omni literatura tam seculari quàm diuina, doctissimum euaserit. Qui postquàm in abbatem sublimatus est, scholæ monasticæ præfecit condiscipulum olim suum Linthelmum, doctissimum in omni scientia monachum, natione Sueuum, ex humilibus quidem, sed honestis parentibus natum: qui tantam in docendo monachos diligentiam fecisse legitur, ut multos iam deinceps propter inæstimabilis scientiæ prærogatiuam, ad diuersa cœnobia monachos Hirsaugiensis congregationis abbates & plerosque etiam episcopos fieri contingeret. Circa hæc tempora Haderadi abbatis, Arnulphus imperator, Notmannorum exercitum superans in bello, penè deleuit: qui tamen resumptis uiribus, multa in imperio postea perpetrarunt mala. Nam anno sequenti, qui erat Dominicæ incarnationis 891, ciuitatem Vuormatiensem quæ imperio semper in omnibus fidelissima extitit, occisis habitatoribus subuerterunt: & sanctũ Sonderoldum ex monacho archiepiscopum Moguntinum, uirum uita & doctrina reuerendissimum, 6 cal. Iulij, quæ fuit dies sabbati, occidentes, martyrem fecerunt. Haderadus uerò abbas audiens quæ Nortmãni in Vuormatia fecissent mala, metuens ne Rheno transmisso omnem circa regionem deuastarent, usus consilio fratrum testudinem in ecclesia S. Aurelij subterraneam fecit, in qua corpus ipsius sancti, cum tabula inscriptionem nominis & dignitatis eius continente tam subtiliter abscondit, ut reperiri à nullo hominum potuisset: quod ibi remansit usque ad tempora Adelberti comitis omnino incognitum. Nam non longè postea Nortmãnis ab imperio expulsis, Vngari Bauariam, Sueuiam & Saxoniam deuastare cœperunt, quibus cùm alia atque alia succederent in omni prouincia Germaniæ prælia, corpus sanctissimi præsulis in tuto reconditum necessariò remansit. Fecit etiam Haderadus alias quasdã subterraneas foueas in secretioribus monasterij locis, in quibus calices, cruces, & alia diuini ministerij ornamenta potuissent abscondi, si contigisset Nortmannos propius accessisse. Sancto autem Sonderoldo per Nortmannos (ut prædiximus) occiso, Hatto Augiensis abbas in archiepiscopum Moguntinensem eligitur, uir quidem obscurus genere & nulla nobilitate insignis, sed acutus ingenio, de quo sit iudicare difficilè, melior consilio fue

Quàm utile sit monachis studiũ literarum.

Linthelmus fit magister scholæ.

Imperator contra Nortmannos.

Archiepiscopus Sonderoldus martyrizatur.

Corpus S. Aurelij sub terra absconditur.

Hatto Augiensis abbas fit archiepiscopus Moguntinus.

rit ne, an peior. Præfuit autem ecclesiæ Moguntinæ uno & uiginti annis. Anno tertio Haderadi abbatis, qui fuit Domini 892 Vngari Carinthiam inuadunt, & in sabbato sancto pugna commissa uincuntur & occiduntur. Eodem anno Nortmanni monasterium Prumiense iterum inuadunt. Abbas cum fratribus fuga lapsus uix euasit, ingressi cœnobiũ quosdam ex monachis interficiunt, plurimamq; familiam trucidantes, reliquos captiuos abducunt. Eodem anno Farabertus abbas Prumiensis, annuente rege Francorum, abbatiam suam sponte resignauit: cui Regino monachus eiusdem cœnobij successit, uir uita & eruditione celeberrimus: qui inter cętera ingenij sui opuscula transacti temporis Chronicon scripsit, ad Adelberonem Treuerensem Archiepiscopum, incipiens ab origine mundi usq; ad tempora sua, opus profectò celeberrimum & lectione doctorum uirorum dignissimum. Claruit circa hæc tempora apud Moguntiam in monasterio sancti Albani Rupertus monachus undecunq; doctissimus, Græcæ & Latinæ peritus, qui scholæ monachorum in eodem loco publicè præsidens, multa ingenij sui monimenta posteris reliquit. Extant eius Homiliæ & Sermones non inelegantes: uitam quoq; & passionem sancti Albani metricè descripsit. De Musica proportione nonnulla composuit. Sebulo quoq; abbas sancti Dionysij uir nobilis & potens, apud Gallos habetur in pretio, quem etiam reges propter sapientiam prudentiamq; admirabilem timuerunt. Qui cùm castrum quoddam in Aquitania situm ardentius expugnaret, ictu lapidis percussus interijt anno sequenti. Circa hæc tempora floruit Eutrandus Ticinensis diaconus, uir Græcę & Latinæ peritus, & in secularibus literis non infimè doctus, qui inter cætera ingenij sui opuscula historiã actuum Berengariorum edidit, quam Græco uocabulo Antipedosin, idest retributionem appellauit. Retribuit enim Berengario Tyranno in Italia contra imperium sæuienti scriptis, quod expulsus ab eo in exilium ire coactus sit. Inchoauit ipsam historiam suam in Franckfordia non longè à Moguntiaco, & in Græcia compleuit. His etiam temporibus claruit in Burgundia Berno ex comite fundator & primus abbas Gigniacensis monasterij, uir sanctitate & religione uenerabilis, qui etiam dono & impensis auiæ comitissæ Cluniacense monasterium construxit, cui præfecit in abbatem primum sanctum Odonem quendam Musicum Thuronensem, uirum doctum atq; sanctissimum, qui scripsit nonnulla ingenij sui præclara opuscula, de quibus mentionem iam fecimus in secundo libro de illustribus uiris nostri ordinis. Pascasius quoq; Ratbertus abbas Corbeiensis his diebus clarus habetur, qui scripsit ad Placidũ abbatem de sacramento altaris libellum non spernendum: uitam quoque sancti Adelhardi: in Threnos quoque prophetæ Hieremiæ pulcherrimum opus. Qui cùm Græcæ linguæ non esset ignarus, etiam transtulisse quædam Latinæ perhibetur. Sanctus quoque Adelgarius, ex monacho Corbeiensis cœnobij archiepiscopus Bremensis, his temporibus claruit, & 20 annis ecclesiam suam strenuè gubernauit, uir doctus atque sanctissimus, cuius festum idibus Maij colitur. His temporibus sub Haderado abbate & Luithelmo scholastico claruerunt, multi studiosi atq; doctissimi monachi in hoc monasterio, è quibus unus nomine Sigismundus in episcopum Haluerstatensem electus uerbo & exemplo, populo sibi commisso strenuè præfuit annis fermè 30. iacetq; sepultus in eadem ecclesia. Cuntzigo quoq; monachus ualde uenerabilis, imperante Arnulpho factus est abbas monasterij sancti Nazarij in Laurissa Vuormatiensis diocœsis, qui tamen uix uno anno superuiuẽs mori-

Nortmanni Pruniam iterum inuadunt.

Regino abbas Prumiẽsis clarus habetur.

Rupertus.

Sebulo abbas S. Dionysij clarus habetur.

Luitbrandus Ticinensis diaconus

Berno ex comite abbas Gigniacensis.

Monasterij Cluniacensis fundatio.

Pascasius abbas doctissimus.

Adelgarius.

Sigismundus.

Cuntzigo.

moritur, & in eodem monasterio sepelitur. Fuit etiam inter eos monachus alius nomine Herdericus, uir in omni literatura tam seculari quàm diuina doctissimus, qui multa & uaria conscripsit maximè in musica, & cantus pulcherrimos in honorem beatæ Mariæ & diuersorum sanctorum, multa etiam diuersi generis carmina scripsit, è quibus ego non uidi quicquam præter hos duos uersiculos, quos Meginfridus ei in Chronica adscripsit, super benedictionem cibi & potus dicendos, *Herdericus.*

Appositis Christi benedicat dextera donis,
Alma Dei nostrum benedicat dextera potum.

Anno Haderadi abbatis sexti, qui fuit domini 896, indictione 14, synodus magna celebrata est apud Triburias, in qua fuerunt uigintiseptem episcopi cum multis abbatibus Saxonię, Bauarię, Sueuiæ, Galliæ, Lotharingię & aliarum prouinciarum. Inter episcopos autem isti fuerunt famosiores: Hatto archiepiscopus Moguntinensis nostri ordinis, ex abbate Augien. Ratbodo archiepiscopus Treuerensis nostri ordinis, ex abbate Mediolanensi: Hermannus archiepiscopus Coloniensis: Adelgarius archiepiscopus Bremensis nostri ordinis, ex monacho Corbeiensi: Sigismundus episcopus Halberstatensis nostri ordinis, ex monacho huius cœnobij Hirsaugiensis: Ratbodo episcopus Traiectensis uir doctus atque sanctissimus: Sigehardus episcopus Hildesheimensis: Ludhelmus episcopus Tullensis nostri ordinis, ex monacho sancti Maximini Treuerensis: Rudolphus episcopus Herbipolensis: Salomon Constantiensis episcopus nostri ordinis, ex abbate sancti Galli. Porrò inter abbates isti erant præcipui, Herigerus abbas Fuldensis, Harderadus abbas Hirsfeldensis, Haderadus abbas sancti Aurelij Hirsaugiensis, Burchardus sanctorum Marcellini & Petri Selgenstatensis, Adelbertus abbas Corbeiensis, Vuilhardus abbas sancti Albani Moguntinensis, Bertulphus abbas sancti Ferrucij Bildenstatensis. In hac sancta synodo residentes episcopi cum abbatibus monasteriorum, multa pro utilitate ecclesiastica statuerunt, & maximè contra quosdam seculares, qui authoritatem episcopalem deprimere & minuere laborabant. Super his ergo & multis alijs decreta sanxerunt, quæ subscriptione communi, ut moris est, roborarunt. *Synodus magna Triburijs celebratur. Nomina episcoporum in synodo præsentium. Haderadus interfuit.*

Clarus habebatur his temporibus Elfredus rex Anglorum, qui anno decimotertio Haderadi abbatis regnare cœpit, & 40 annis regnauit, uir in omni conuersatione sua Christianissimus, prudentia & eruditione scripturarum quoque celeberrimus, qui horas 24 diei noctisque in tres partes distribuens, primas octo horas in legendo, scribendo, meditando & orando expendit, alias octo in disponendis regni negotijs, & reliquas octo in cura corporis sui prudentissima distributione consumpsit. *Elfredus rex Anglorum.*

Anno Haderadi abbatis nono, Regino Prumiensis abbas, quemadmodū in sua chronica scribit, depositus est: causas autem depositionis non expressit, sed ita dicit, anno domini 899 Richarius abbas monasterij Prumiensis constituitur, qualiter autem erga me actum sit, idcirco hoc in loco annotare distuli, ne fortè iniurijs prouocatus, ultra quàm Christiana patientia permittit, persecutionis meæ causas exaggerasse uiderer. Ex quibus uerbis conijcere possumus, eum cum iniurijs abbatia depositum, quāquam causas ignoremus. *Regino abbas deponitur.*

Eodem anno Arnulphus imperator moritur 3 calend. decemb. sepultusque est honorificè in Odingas in Bauaria, ubi & pater eius tumulatus iacet. Cui filius eius Ludouicus, procerum electione succedens imperauit annis 12. uerùm post mortem Arnulphi imperium confunditur, dolentibus Romanis atque uniuersis Italiæ populis, quod in Germaniam *Arnulphus. Ludouicus filius succedit.*

translatum esset. Quamobrem nec à Romanis, nec à summo pontifice deinceps insigniti sunt Germanici imperatores, usque ad primum Ottonem. Vnde in Italia quidam Berengarij usurparunt imperium.

Berengarij in Italia regnant.

Vngari Bauariā deuastant.

Anno Haderadi abbatis decimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis nongentesimus annus, Vngari, morte Arnulphi imperatoris audita, maximo exercitu collecto, Bauaricæ fines inuadunt, castella diruunt, Ecclesias igne consumunt, populosq; sine discretione sexus, ætatis uel ordinis interficiunt: & quo magis timorem super omnibus incutiant, interfectorum se sanguine potant. At Ludouicus imperator, suorum depopulationem non ferens, conserto cum Vngaris prælio, iuxta flumium Augustam præterfluentem, qui Lycus dictus est, mille fermè ex eis interfecit. Sed Vngari, positis insidijs tandem uictores euadunt, ac deinde Bauarorum, Sueuorum, ac Francorum regna percurrunt, cunctaq; uastando incendunt.

Bellum in Vngaris.

Ambrosius.

Claruit his temporibus Ambrosius, qui & Ansbertus est dictus, monachus nostri ordinis, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis doctissimus: qui scripsit in Cantica Canticorum insigne uolumen: in Psalterium quoque, & Apocalypsin beati Ioannis Apostoli: de Cupiditate quoque non contemnendum opusculum: & quædam alia, quæ nobis ad memoriam non recurrunt.

Remensis episcopus interficitur.

Anno Haderadi abbatis decimotertio, Falco Remensis archiepiscopus, à quodam satellite Balduuini comitis Flandriæ crudelissimè interficitur, propter abbatiam sancti Vedasti, quam uterque habere contendebat: Episcopus ex donatione Caroli regis Francorum, comes nullo sibi concedendam iudicante.

Episcopus Herbipoclensis expellitur.

Anno eodem, Adelbertus comes Bambergensis Rudolphum episcopum Herbipolensem de sua ecclesia fugat, & totam diœcesin deuastat.

Conradus rex interficitur.

Anno autem sequente, Conradum ducem Lotharingiæ, patrem Conradi primi imperatoris, qui erat frater istius imperatoris Ludouici, quemadmodum iam suprà diximus, idem Comes Adelbertus in bello quodam in Hassia, iuxta Fridislariam interfecit, tertio calendas Martij. Erat enim imperatori Ludouico comes idem aduersarius, propterea quòd pater eius Conradus dux, fratrem suum antea interfecerat.

Conuentus.

Eodem anno Haderadi abbatis decimoquinto, in mense Iulio, Ludouicus rex generalem conuentum principum habuit, apud Triburias uilla regia, non longè à Moguntiaco, super Rhenum, quæ modò deserta nullum pristini honoris uestigium tenet, præter muros castelli dirutos. Est autem inter ciuitates Oppenheim & Moguntiam, per Rhenum descendentibus ad manum dexteram, locus ubi quondam hæc uilla imperialis cum castro & monasterio pulcherrimo sita fuerant, pauculas modò habens domunculas rusticorum. Inde Ludouicus mouens exercitum per Franconiam, castrum quoddam comitis Adelberti, quod appellatur Tharissa, & est nunc monasterium nostri ordinis, in diœcesi Herbipolensi, cinxit obsidione, & cepit. Adelbertus autem comes non erat in eo, sed cum exercitu suo ualidissimo in castello Bambergensi, quem dolo & deceptione Hattonis archiepiscopi Moguntinensis ad se ductum, capite truncauit, quinto iduum Decembris. Porrò castellum illud Tharis in monasterium ordinis nostri commutatum est, in quo & idem comes Adelbertus perhibetur esse sepultus. Distat autem à Bamberga per descensum Moga-

Alias Larissa.

Adelbertus comes occiditur.

ni, quatuor milliaribus nostris Germanicis.

Eodem anno Haderadi abbatis decimoquinto, qui fuit Domini nongentesimo quinto, post mortem Benedicti papæ quarti, Leo monachus nostri ordinis de Brandalo, in summum pontificem eius nominis quintum electus, sedit dies quadraginta. Habebat domi Christophorum quendam presbyterum, subdolum, qui dominandi libidine ductus papam coniecit in uincula, ubi non multo pòst ex animi dolore moritur. Inuadensque pontificatum, quem sicut malè acquisiuit, ita post menses septem turpiter amisit, trususque per Sergium in monasterium, nolens monachus factus est. *Leo monachus fit papa.*

Anno Haderadi abbatis decimonono, Vuymo monachus Corbeiensis in Saxonia nostri ordinis, uir doctus & sanctus, in archiepiscopum Bremensem electus præfuit annis octodecim, qui postea pro Dei amore Gothiam ingressus, illis populis uerbum Dei prædicauit, & post aliquot annos ibidem mortuus & sepultus multis miraculis coruscauit. *S Vuymo.*

Hisdem temporibus claruit in eodem cœnobio Corbeiensi, uir ualde doctus Sigebertus, monachus, discipulus præfati Vuymonis sanctissimi pontificis & socius peregrinationis, qui mortuo illo in Gothia, ad monasterium reuersus uitam eius gemino stylo descripsit, hoc est metrico & prosaico. Scripsit etiam quædam alia, quorum in secundo illustrium uirorum nostri ordinis libro, iamdudum fecimus mentionem. *Sigbertus.*

Anno Haderadi abbatis uigesimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis nongentesimo decimo, Franci orientales & Saxones multa cum Vngaris bella gesserunt, sed parum profecerunt. *Vngarorum incursus.*

Eodem anno Adelbero monachus cœnobij huius sancti Aurelij Hirsaugiensis, discipulus Luithelmi, scholasticus factus est in monasterio sancti Albani prope Moguntiam, ubi magna tunc multitudo uiguit monachorum: quos quum gloriosè in omni scientia scripturarum tam secularum quam diuinarum instrueret, magnam eruditionis suæ famam apud omnes in circuitu homines acquisiuit, qui post paucos annos per archiepiscopum Herigerum abbas sancti Ferrucij factus est. Erat enim uir dignis honore, non solùm propter incomparabilis scientiæ doctrinam, qua præ cæteris multis fuit insignis, sed etiam propter prudentiam & uitæ omnimodam sanctitatem. *Adelbero.*

Anno Haderadi abbatis uigesimo secundo, Ludouicus imperator mortuus est sine liberis. Habuerat quidem uxorem Lutgardem, filiam Ludolphi ducis Saxonum, sororem ducis Ottonis, sed liberos ex ea non accepit. In cuius locum electus est à principibus Conradus primus, filius Conradi ducis Lotharingiæ, & fratris prædicti Imperatoris Ludouici, quē Comes Bambergensis Adelbertus (ut suprà dictum est) in bello peremit. Iste Conradus, ultimus fuit imperator de stirpe Caroli Magni, & imperauit annis septem. Contra hunc erexerunt se multi principes, scilicet Arnoldus dux Bauariæ, quem ad Vngaros cum uxore & liberis fugere compulit, Burcardus dux Sueuiæ: Euerardus comes Francorum, Giselbertus dux Lotharingiæ, & potentissimus Saxoniæ ac Thuringiæ dux Henricus filius Ottonis post eum imperator. Hos tamen omnes, Conradus tam sapientia quàm fortitudine citò suam retraxit in partem. Anno autem Haderadi Abbatis nostri uigesimoquarto, & Domini nostri Iesu Christi anno nonningentesimo & decimo- *Ludouicus.* *Conradus.*

quarto Imperij Conradi secundo, Vngari gladio & igne iterum deuastant totam Alemaniam, uenientes usque ad Fuldam, Alsaciam & Basileam. His temporibus Betto monachus nostri ordinis & præpositus monasterij sanctę Columbæ, fit episcopus Altisiodorensis, uir doctus & religiosus, qui à pueritia sua monasticis disciplinis optimè instructus fuit. Anno uigesimo secundo Haderadi abbatis Hatto archiepiscopus Moguntinensis moritur: cui Herignus successit. Anno autē 27 abbatis Haderadi sanctus Ratbodo Traiectensis episcopus migrauit ad Dominum tertio calendas Decembris, qui fuit uir doctus atque sanctissimus, spiritu prophetiæ plenus: scripsit quoq; multa in laudibus sanctorum opuscula. Requiescit Dauentriæ miraculis clarus. Circa hæc tempora claruit Vuipertus uir nobilis, diues & potens in seculo, qui fundauit monasterium ordinis nostri in diœcesi Leodiensi, nomine Gemblach. Cuius cùm structuram perfecisset, introductis monachis & abbate, ipse deposito seculari habitu, monachus in eodem cœnobio factus, uita & conuersatione clarus effulsit. Claruit etiam his diebus apud monasterium sancti Galli Vuiberadis sanctimonialis fœmina, quæ pro Dei amore inclusa, die noctuq; orationibus, ieiunijs, & sanctis meditationibus instans, prophetiæ spiritu meruit illustrari. Ipsa prædixit sancto Vdalrico tunc apud sanctum Gallū inter monachos conuersanti, quòd futurus esset episcopus in ecclesia Augustensi, quod uerum postea rei probauit euentus. Anno Domini 918. indictione 6. Haderadus abbas huius cœnobij quartus, moritur quarto iduum Augusti, anno regiminis sui 28. cui in abbatia successit Rudolphus monachus, qui præfuit monasterio & fratribus annis 7. quemadmodum dicemus, uir grandęuus, & non multum ad regimen utilis.

Betto. *Hatto moritur.* *Ratbado episcopus moritur.* *Monasteriū Gemblacense fundatur.* *S. Vuiberadis monialis.* *Haderadus abbas moritur.*

DE RVDOLPHO, QVINTO HVIVS MONASTE-*sterij abbate, qui præfuit annis septem & quibusdam gestis illius temporis in Alemania.*

MOrtuo Haderado uenerabili abbate, sicut diximus 4. iduum Augusti, atq; iuxta morem honorificè sepulto, Rudolphus monachus quidam ætate prouectus, in eius locum subrogatus, per electionem fratrum præfuit annis septem, sub cuius regimine disciplina regularis non multum profecit. Fuit enim uir pius nimium & liberalis, ne dicam prodigus, qui poculis delectaretur & conuiuijs. Vnde & temporalia neglexit & spiritualia minimè conseruauit. Vnde fratres post annos duos eum deponere uolentes, non potuerunt, propter assistentiam amicorum, quorum inter seculares multos sibi comparasse muneribus & donis ferebatur. Eodem anno quo Haderadus abbas uenerabilis obijt, mortuus est & Conradus imperator primus, decimo calend. Ianuarij, sepultus in monasterio Fuldensi iuxta altare sanctę crucis, qui priusquam moreretur lecto decumbens, cùm à principibus interrogaretur, quem sibi consuleret eligendum in successorem, respondit, Meliorem scio neminem Saxonum duce Henrico, qui est uir optimus, prudens & inclytus, per quem imperium facilè ad statum pristinum poterit reformari: ipsum confidenter eligite, quia potens est uos defendere, & amissa recuperare. Itaque Henricus dux Saxonum in imperium electus consilio Conradi imperauit annis octodecim. Incepit autem anno Rudolphi abbatis primo, dominicæ uidelicet natiuitatis, 919. uir pacificus, cultor iusticiæ, magnificus, & iniquorum extirpator acerrimus. Anno Rudolphi abbatis tertio, cùm ipsorum fratres propter inordinatam conuersationem ab officio suo uellent deponere, non potuerunt propter uim &

Rudolphus. *Conradus Imperator primus, moritur.* *Henricus imperator primus.*

minas amicorum,quos partim sanguine,partim munere sibi fecerat & habuerat defensores. Vnde coacti patientiam habuerunt,quo usq; dominus Deus aliter ordinare negotium disponeret. Eodem anno Adelbero monachus huius cœnobij,qui ante aliquot annos apud S.Albanũ Moguntiæ scholasticus monachorum constitutus fuerat, electione fratrum & promotione archiepiscopi Moguntinensis fit abbas monasterij sancti Ferrucij,quod alio nomine Blidenstadt appellatur. Hoc ipso anno Luithelmus monachus & scholasticus apud sanctum Aurelium moritur,uir uita & eruditione clarissimus,multos post se doctissimos relinquens discipulos,quorum multi in diuersis monasterijs sunt facti abbates & quidam etiam episcopi. His fermè temporibus,monasterium nostri in Saxonia fundatur ordinis,quod Ringelheim uocatur,à Theodorico comite eiusdem loci. Huius comitis filiam Mechtildem,Henricus imperator primus duxit uxorem,quę peperit ei tres filios & quatuor filias:Brunonem,qui fuit postea archiepiscopus Coloniensis. Ottonem imperatorem primum,& Henricum ducem Bauariæ. Mechtildis prima filia fuit abbatissa nostri ordinis in Quedelburg Gerburga secunda filia primò nupsit Lothario regi Francorum,quo mortuo iterum nupsit Giselberto duci Lotharingiæ. Tertia filia Rixa nomine,nupsit Rudolpho duci Bauariæ. Quarta nomine Haduigis,nupsit Hugoni Parisiensi comiti,qui postea rex Francorum factus est. Anno Rudolphi abbatis quarto, Henricus rex Vngaros Saxoniam exigendo tributum peruagantes de finibus suis expulit,cæsis eorum exercitibus. His temporibus præfuit in monasterio post Luithelmum scholæ publicæ monachorum Diethardus monachus,uir in omni literatura tam diuina quàm seculari doctissimus,qui nonnulla fertur scripsisse opuscula,sed ad notitiam nostram non uenerunt. Claruit etiam his diebus Gildericus ex abbate monasterij sancti Germanis nostri ordini episcopus Altisiodorensis ecclesiæ,uir moribus & doctrina ualde uenerabilis, qui multa bona præfatæ ecclesiæ suis laboribus impendit. Rutgerus quoq; Treuerensis ecclesiæ archiepiscopus post Rabbodum his temporibus clarus habetur,qui inter cætera ingenij sui monimenta librum decretorum composuit,quem in Synodo coram suffraganeis suis apud Treuerim producens in publicum approbauit. Henricus Imperator circa hæc tempora fundauit ecclesiam Misnensem,& posuit in ea sedem Episcopalem,eiusq; pontificem magnis priuilegijs honorauit,deditq; illi terras multas,uicos,uillas & castella,quatenus per eum etiam Vngaris incursantibus terram,facilius posset resistere. Interea etiam cùm per nouem annos pacem fecisset cum Vngaris,multas in Saxonia ciuitates,muris & fossatis munitissimas fieri procurauit,ut si hostes denuò irruerent,Christiani murorum se præsidio tuerentur. Anno Rudolphi abbatis sexto,qui fuit dominicæ natiuitatis 924,mortuus est monachus quidam huius cœnobij nomine Adelhardus,qui sub Haderado abbate quondam in scripturis diuinis & secularibus ad plenum instructus, nescio qua occasione tantam capitis incidit molestiam,ut post biennium cæcus fieret, amisso autem lumine uisus,dolor etiam capitis cessauit,& factus est homo præter cæcitatem sanissimus:inde cùm iam cæcus factus, præsentis uitæ dulcedinem magna ex parte amisisset, fecit ex necessitate uirtutem,seq; totum diuinis exercitijs mancipauit,& omni quam potuit uirtute fidelem se Dei cultorem exhibere studuit. Nemo illum deinceps mundanis unquam uidit negotijs intentum,non moribus leuem,non uerbis ociosum, semper aut orationi aut meditationi,crebrius tamen contemplationi erat intentus. Tantæ uerò compunctionis & deuotionis extitisse perhibetur,ut quo-

Adelbero fit abbas S.Ferrucij.
Luithelmus scholasticus moritur.
Monasteriũ Ringelheim fũdatur.
Filij Henrici Imperatoris.
Vngari cæduntur in Saxonia.
Diethardus monachus scholasticus.
Gildericus ex monacho episcopus.
Rutgerus episcopus Treuerensis.
Episcopatus Misnensis fundatur.
Adelhardus.

quotiescunque de passione domini nostri Iesu Christi aliquid coram eo diceretur aut legeretur, mox resolutus in lachrymas cum rugitu clamauerit ita, quod etiam alios qui fuissent præsentes ad fletũ prouocauerit. Eius autẽ tam pura & Deo grata conuersatio fuit, ut spiritũ cõsequi meruerit prophetię. Multa enim sæpe futura prædixit, quæ rei euentus uera probauit. Nã & triennio antequàm moreretur, diem & horam obitus sui futuri, quibusdam ex fratribus aperuit. Desolationem quoque huius monasterij, quæ post annos fermè 80, subsecuta est, tam clarè prædixit, ac si eam præsentem ante oculos positam cerneret. In eius transitu, sicut Meginfridus monachus scribit, auditæ sunt in aëre angelorum dulcissimæ cantantium uoces, noctu super sepulchrum eius lampades uisę, & quædam alia iudicia sanctitatis. Moritur autem anno præscripto 7. calend. Ianuarij, anno ex quo uisum amiserat, 23. ætatis uerò suę 78. indictione prima. Sequenti anno qui fuit dominicæ natiuitatis 925, Rudolphus abbas etiam mortuus est in mense Martio, diem non notauit Meginfridus, anno regiminis sui 7. quod monachus præscriptus Adelhardus quibusdam ex monachis secretò prædixisse ferebatur: sub isto Abbate Rudolpho, monastica disciplina multum tepuerat. Erat enim (sicut prędiximus) homo leuis, conuiuijs & potationibus deditus totus, parum aut nihil de conuersatione curans. Vnde monachi præsertim ætate minores, nondum in timore Dei fundati, his laxitatibus semel assueti, nunquam deinceps ad internam conuersationem spiritus reuocari potuerunt.

Quod spiritum prophetiæ habuerit.

Quàm religiosè decesserit.

Rudolphus abbas moritur sub quo disciplina tepuit.

DE DIETMARO, SEXTO HVIVS CŒNOBII *abbate, qui præfuit annis uigintiseptem & de diuersis gestis illius temporis in Alemania.*

POst mortem Rudolphi abbatis, magna in delegendi successore inter fratres difficultas suborta est. Nam aliqui ex senioribus, quibus cordi erat disciplina uitæ regularis, talem habere pastorem optabant, qui pristinum illum monasticæ religionis feruorem iam penè extinctum in monasterio isto, uerbo & exemplo resuscitare & uellet & posset: contrà maior quidem, sed non sanior pars fratrum, qui prauo Rudolphi abbatis exemplo remissiores animo iam facti fuerant, abbatem suis conuenientem moribus quærebant. Tandem post multos tractatus, consilium interponente suum uenerabili Hildeberto, Fuldensis monasterij abbate, elegerunt unanimi consensu Diethmarum monachum sancti Galli, iam antea eis aliquando notum, quippe qui Linthelmo scholam sancti Aurelij olim tenente per biennium apud eos commoratus sit. Hunc ergo in abbatem eligentes 18 calend. Maij, de monasterio sancti Galli honorificè adductum susceperunt eodem animo, quo Rudolphus uitam uniuersæ carnis fuerat ingressus, anno uidelicet dominicæ natiuitatis 925, indictione 13, Henrici regis Romanorum anno sexto, præfuit annis 27. Fuit autem ex Sueuia oriundus, patre genitus Arnoldo, matre Heluuige, secundum seculi quidem dignitatem nulla nobilitatis prærogatiua insignitis, sed qui humilem progeniem Christi amore redderent claram. Filium enim hunc suum adhuc paruulum in monasterio præfato sancti Galli omnipotenti Deo seruiturum obtulerũt, per cuius meritum se Deo quoque reconciliari posse confidebant. At uerò puer semel Deo à parentibus deuotus, quasi alter Samuel cœpit in omnibus quæ ad religiosam conuersationem pertinebant, studiosius agere, & quæ à senioribus dicebantur diligentissimè conseruare. Fuit eo tempore monachus nomine Hartmondus, qui post Notgerum scholæ monachorum apud S. Gallum multis annis præsedit, cuius in superioribus iamdudum

Dissensio fit in electione.

Consilium Fuldensis abbatis. Diethmarus fit abbas.

Vita Diethmari abbatis.

Commendatur à studio literarum.

dum fecimus mentionem. Is cùm gratiam docendi haberet singularem Diethmarum puerulum cum alijs instituendum suscipiens, breui illum coæuis reddidit doctiorem. Erat sanè ingenio docilis, tantaq; uiuacitate memoriæ adhuc puerulus uigebat, ut pro miraculo haberetur. Mortuo non post multos annos, Hartmundo successit in regimine literatoriæ institutionis Adelardus monachus ualde doctus, qui Diethmarum & Helgericum singulari præditos ingenio, singulari quoque diligentia docebat. Diethmarus ergo in omni scientia philosophiæ tam mundanæ quàm ecclesiasticæ doctus euasit, non minus integritate monasticæ conuersationis, quàm eruditione literarum insignis, septennis in monasterio à parentibus traditus fuit. Anno 28. gradum sacerdotij accepit. Et post septennium cùm esset annorum 35. hoc ipso anno in abbatem huius monasterij fuit assumptus. Vitæ continentissimę fuit, in cibo parcus, in potu parcior, qui regularem disciplinam in hoc monasterio penè collapsam prudentissimo moderamine ad priorem statum reuocauit. In agendis quibuslibet negotijs prudenter se gerebat, & omnipotens Deus benedictionis suæ gratiam ei multipliciter impendit. Erat non solùm doctus, sed etiam tam in Romana lingua quàm in Alemannica eloquentissimus, & tam idoneus ad persuadēdum, ut eius sententiæ rarus fuerit qui contradixerit. Fratrum suorum infirmitates ita prudenter & patienter tulit, ut nullus tam insolens unquam uisus sit, qui per eius longanimitatē prudētissimam ad meliora non profecerit. Anno eius 3. Herigerus archiepiscopus Moguntinus moritur calend. decemb. cui in archiepiscopatu succedit reuerendissimus ille abbas Fuldensis Hildebertus, genere Francus, uir miræ sanctitatis, & præter naturalem sapientiam animi literarum quoq; scientia satis illustris, qui inter cætera dona gratiarum, spiritum quoque prophetiæ habuisse memoratur. Hic est Hildebertus amabilis Deo pontifex, cuius consilio (ut prædiximus) Diethmarus ante biennium in abbatem huius monachicę habitationis de sancto Gallo fuit assumptus: præfuit autem eccclesiæ Moguntinæ annis 14. Iste uenerabilis antistes Ottonem Imperatorem primum unxit in regem, anno Diethmari abbatis 4. Henricus imperator pugnans cum Vngaris, Danis & Boëmis, triumphator euasit, interficiens quasi uiginti milia ex eis, ducensq; nongentos cum præda ingenti captiuos. His diebus Diethardus abbas monasterij Hirsfeldensis, factus est episcopus Hildēshemensis in Saxonia, nonus in ordine: & præfuit ecclesiæ præfatæ annis uigintiduobus, in cuius locum Burchardus factus est abbas. Claruit circa hæc tempora Ratherius ex monacho Bobiensis cœnobij episcopus Veronensis, uir nimiæ simplicitatis, sed eruditione tam secularis literaturæ quàm ecclesiasticæ nominatus, qui pulsus ab episcopatu Papiæ, in exilium ab Hugone rege Italiæ, quia Bauaris fauebat: & iterum in pristinum honorem restitutus, librum de suis ærumnis luculento sermone composuit. Scripsit & alia multa legentibus utilia, quorum alibi mentionem fecimus. Multum laborauit scribendo & prædicando contra hæresin Anthropomorphitarum, quæ suo tempore in Italia repullulare cœperat dicens: Deum corpore & membris constare humanis. Eodem tempore claruit Hildeuinus ex abbate Bobiensis cœnobij episcopus Veronensis ante Ratherium immediatè, ac postea archiepiscopus Mediolanensis ab Hugone rege Italiæ constitutus. Anno Diethmari abbatis 5. lanceam mirandi operis, & clauis Iesu Christi crucifixi sanctificatā, quę dicitur primi & magni Imperatoris Constantini fuisse, quā Samson comes Rudolpho regi Burgundiæ donauerat. Henricus imperator precibus, minis & immensis muneribus ab eo extorsit, quā ad insigne & tuta-

Ingenium eius commendatur. Adelardus scholasticus S. Galli.

Ætas Dithmari abbatis.

Hildebertus abbas Fuldensis fit archiepiscopus Moguntinus.

Vngari uincūtur ab Imperatore.

Diethardus.

Ratherius.

Hildeuinus.

Lancea dominicā uenit ad imperiū

& tutamen imperij posteris reliquit: hanc uerò nostris temporibus Nurenbergenses se habere cum cæteris Caroli Magni insignibus profitentur, quam & uidimus. His quoq; temporibus Henricus imperator construxit illud famosum cœnobium monialium sub regula sancti Benedicti in Saxonia, quod Quelenburg nominatur, in honorem beati Seruatij Tungrorum quondam episcopi, in primam abbatissam constituit Mechtildem filiam suam, quæ fuit uirgo multis clara uirtutibus, soror uidelicet Ottonis imperatoris primi & Brunonis archiepiscopi Coloniensis. Anno Diethmari abbatis octauo, in ciuitate Ianuensi fons sanguinis largissimè effluxit, portendens fortè ipsius urbis imminentē ruinam, quæ eodem anno subsecuta est. Nam ciuitas ipsa, ab Aphricanis infidelibus cum multa classe adnauigantibus eodem anno capta est, ciues omnes aut trucidati aut captiui abducti sunt. Eodem anno Burchardus abbas Hirsfeldensis factus est episcopus post Diedonem in ecclesia Herbipolensi, cui in abbatia succesit Megingos uir strenuus & morum honestate insignis. Anno abbatis Diethmari 10, qui fuit dominicæ natiuitatis 935. magna synodus episcoporū & abbatum apud Erphordiensem urbem Thuringiæ celebrata est. Multa hoc anno mortem imperatoris Henrici miracula præcesserunt. Sol sereno cœlo obscuratur, per fenestras domorū radios immittens sanguineos. Mons in quo Henricus postea fuit sepultus, flammas in multis locis euomuit. Hominis cuiusdam sinistra manus ferro amputata, post annum ei dormienti ad integrum restituta est, & pro signo miraculi remansit in loco coniunctionis linea subtilis sanguinei coloris. Anno sequente Henricus rex perdomitis circumquaq; gentibus, cùm Romam proficisci statuisset, infirmitate correptus iter intermisit. Qui cùm se moriturum cerneret, cōuocatis principibus & omni populo, filium suum natu maiorem Ottonem imperatorem designans, cæteris filijs prædia cum thesauris distribuens, moritur 4. nonarum Iulij, anno ætatis suæ fermè 60. regni autem 18. sepultus in monasterio monialium, quod ipse inchoauerat, uxore perficiente, in Quelenburg. Cui filius eius Otto primus succedens, annis 38 imperauit, cuius anno primo Vngari Franciam, Alemaniam, Burgundiam & Galliam usque ad Oceanum deuastantes, per gyrum intrantes in Italiam, redierunt tandem in sua cum ingenti prędа. Anno igitur Diethmari abbatis 11. qui fuit dominicæ natiuitatis. 936 indict. decima, Otto primus per manus Hildeberti archiepiscopi Moguntini Aquisgrani in regem unctus est. Cùm enim duo pontifices, Treuerensis uidelicet & Coloniensis inter se contenderent, quis hoc munus consecrationis uerè peragere debuisset, procerum iudicio, ad Hildebertum Moguntinum pontificem delatum est. Qui accedens ad altare, & sumens inde gladium imperialem cum baltheo, conuersusq; ad regem, ante se genua flectentem dixit: Accipe hunc gladium, in quo deijcias omnes Christi aduersarios, barbaros & malos Christianos, tibi authoritate diuina traditum, cum omni potestate totius imperij Francorum, ad firmissimam pacem omnium Christianorum, Amen. Deinde sumptis armillis & chlamyde induit eum dicens, His cornibus humerotenus demissis, monearis quo zelo fidei feruere debeas, & in tuenda pace usq; in finem constans perseueres. Exinde sumpto sceptro baculoq; dixit, His signis monitus esto, quatenus paterna castigatione subiectos corripias, primumq; te Dei ministris, deinde etiam uiduis, orphanis & pupillis protectorem ac defensorem semper exhibeas, eisq; manum misericordiæ clementer porrigas. Posthæc fuso super caput eius oleo consecrationis ait, Vnxit te Dominus in regē super populum suum, ut nunquam de capite tuo oleum miserationis deficiat, quo

Monasterium Quelenburg fundatum est.
Mechtildis prima abbatissa.
Fons sanguinis effluxit.
Burchardus ex abbate episcopus
Prodigia.
Inauditum prodigium.
Henricus Imperator moritur.
Vngarorum incursus.
Otto consecratur in regem.
Modus consecrationis.
Ad armillam.
Ad sceptrum.
Ad unctionem.

quo hîc & in futuro misericordiam ab ipso creatore tuo consequaris Amē. Postremò imposuit capiti eius regalem coronam dicens: Coronaui te corona iusticiæ, qua monearis te ministrare iusticiā debere subditis, quatenus hoc ornamēto regali præmunitus, & tuis reuerendus, & inimicis terribilis appareas, & post huius uitæ terminum sempiterno cum angelis prȩmio coroneris, Amen. Completa benedictione pōtificis, regem in solium regalem cum omni lætitia posuerunt. Anno Diethmari abbatis 12 monasteria S. Galli in Sueuia, Bonifacij in Fulda, & Scotorum, igne consumpta sunt. Eodem anno dux Euerardus cepit Henricum fratrem imperatoris, quem pater expulso Arnoldo Bauariæ ducem constituerat, sed Bauaris mox per Ottonem deuictis, frater de carcere soluitur. Claruit his temporibus post S. Odonem, Adamarus abbas Cluniacensis, uir sanctitate uitæ & eruditione scripturarum satis præclarus, qui tandem oculorum lumine orbatus, in medio fratrum suorum magnum patientiæ se præbuit exemplar. Hic tandem consummato præsentis uitæ termino, in sanctorum catalogo relatus est, cuius festus agitur dies idibus Septembris. Anno Diethmari abbatis 13 Hildebertus reuerendissimus atque sanctissimus nostri ordinis quondam abbas, ut suprà diximus, archiepiscopus Moguntinus moritur: cui Fridericus successit, qui construxit monasterium S. Petri Apostoli extra muros Moguntinenses ad Aquilonem. Anno Diethmari abbatis 15 fundatum est monasterium nostri ordinis in ciuitate Magdeburgensi, in honore S. Ioannis, in eo loco ubi hodie maior ecclesia est posita, ipso monasterio postea extra ciuitatem in monte translato, quod appellamus Bergam. Hanc autem fundationem Otto Imperator primus incœpit & perfecit, primus autem cœnobij abbas fuit Anno, monachus cœnobij S. Maximini Treuerensis, uir in scripturis tam diuinis quàm secularibus multum eruditus, & non minus integritate morum quàm scientia uenerabilis. Anno Diethmari abbatis 18, qui fuit dominicæ natiuitatis 943, obijt Diethardus monachus & scholasticus huius qui præfuerat scholæ monachorum publicæ annis 22 post Luthelmum monachum, uir in omni scientia scripturarum doctissimus, & non minus conuersatione quàm doctrina insignis: decessit autem 12 calend. Octob. indictione 1. cui in officio docendi successit Meginradus monachus multum uenerabilis, qui Linthelmi auditor in iuuentute fuerat, quo defuncto sub Diethardo prædicto monacho, in omni scientia tam diuina quàm seculari ualde profecit, & multos auditores post se doctissimos reliquit. Claruit hisdem temporibus in monasterio S. Galli, uir ualde doctus in omni scientia bonarum artium Helpericus monachus, Diethmari quondam condiscipulus, qui post mortem Adelhardi monachi & scholastici præceptoris sui, docendi officium in eodem monasterio nactus, multos præclaros discipulos in omni doctrina eruditos post se reliquit. Qui quanta conscripserit opuscula, alibi ubi de scriptoribus tractauimus, satis expressimus. Hoc ipso eodem anno moritur Editha filia regis Angliæ prima, uxoris nomen sortita Ottonis imper. mulier sancta & Christo ualde deuota, sepulta in præfato monasterio Magdeburgensi. Hæc peperit Ottoni duos filios, Ludolphum ducem Saxoniæ & Vuilhelmum, qui post Fridericum fuit archiepiscopus Mogūtinus. Ex hinc duxit Adelheidem filiam ducis Burgundiæ uiduam uxorem, ex qua item duos filios suscepit, Ottonem qui post patrem imperator factus est, & Mechtildem quæ fuit ordinis nostri abbatissa in Quelenburg. Eodem quoq; anno obijt mater Ottonis primi Mechtildis inperatrix, & in prædicto cœnobio monialium iuxta maritum suum Henricum sepulta est. His diebus princeps Bohemiæ Vences-

Ad coronam.

Dux Henricus capitur.

Adamarus abbas

Hildbertus.

Monasterium Bergense fundatur.

Anno abbas.

Diethardus scholasticus moritur.

Meginradus.

Helpericus scholasticus S. Galli.

De uxoribus & filijs Imperatoris Ottonis primi.

S. Vuencesla us martyrizatur. laus uir sanctus & Christianissimus à fratre martyrizatur, ambitione principandi sæuiente. In cuius ultionem Otto imperator bellum Bolislao fratricidę indixit, & longa per annos 14. inter eos concertatio fuit. Circa hęc tempora *Arigandus.* Arigandus abbas Monasterij S. Petri in Francia, religione & sanctitate clarus habetur in ciuitate Senonensi, qui uitam monasticam in eodem loco magnificè reformare non minus exemplo quàm uerbo curauit. His etiam diebus post Vuilhelmum *Gerlandus.* Gerlandus monachus S. Germani Altisiodorensis nostri ordinis, fit archiepiscopus Senonensis, uir doctus & religiosus, qui cùm Senonensem aliquot annis strenuè rexisset ecclesiam, migrauit ad Dominum, & in monasterio suo diui Germani unde assumptus fuerat, sepultus est. Post quem *Hildemannus.* Hildemannus monachus S. Dionysij Parisiensis nostri ordinis, uir ualde doctus, archiepiscopus Senonensis factus est. Anno Diethmari abbatis 21, fames in Gallia magna præualuit, Vngari cum Bauaris & imperatore pugnant & superantur. Anno 23 Imperator Otto Danos uicit, & Gotfridum regem eorum cum omni gente Christianum fecit, *Dani conuertuntur ad fidem Christi.* & episcopatum Sclesuicensem & Ripensem de nouo erexit. Erexit insuper archiepiscopatum Magdeburgensem, ipsamq́ ciuitatem construxit, & multa cœnobia fundauit. Anno Diethmari abbatis 26, qui fuit 951 dominicæ natiuitatis. Otto imperator nuptias cum Mechtilde secunda uxore sua *Imperator secundam ducit uxorē.* in ciuitate Papiensi celebrauit, cum maxima pompa & solennitate, quam priore anno, Berēgario deuicto, ex uinculis eius liberauerat. Anno sequente, qui fuit ultimus Diethmari abbatis, Berengarius tyrannus præstiti sacramenti contemptor, Italiam denuò grauiter afflixit: unde imperator iterum inuocatus ab Italis atq; Romanis, Italiam cum ingenti exercitu contra Berengarium secundò ingressus, uicit, & superauit eundem, atq; de Italia fugauit. *Berengarius tyrannus uictus incarceratur.* Qui non inueniens ubi requiesceret pes eius, tandem apud Augustam se cum uxore in deditionem imperatoris submisit, missusq́ in castellum Bambergense ac custodiæ mancipatus, non multo pòst diem clausit extremum, cuius bella, fraudes & gesta, Eutrandus diaconus Ticinensis luculento sermone descripsit. *Magni terræmotus.* Magni hoc anno terræmotus in diuersis Germaniæ Galliæq́; locis facti sunt. Eodem anno dominicæ natiuitatis 952, indictione decima, quarto nonas Martij, obijt reuerendissimus abbas Diethmarus, *Diethmarus abbas moritur.* huius monasterij sextus in ordine, anno suscepti regiminis 27. ætatis uerò suæ 71, sepultus in ecclesia S. Aurelij, uir per omnia Deo dignus, qui regularem obseruātiam in hoc monasterio penè collapsam, uerbo & exemplo magnificè reformauit. Nec solùm in obseruantia regularis disciplinæ se studiosum exhibuit, sed etiam in conseruandis possessionibus monasterij, ampliandisq́;, magnam diligentiam fecit. Locum enim hunc libris & reliquijs sanctorum ualde nobilitauit, & multis ornamentis decorauit. *Monachorum magna multitudo.* Magna multitudo monachorum sub eius regimine in hoc cœnobio claruit, quorum aliqui sanctitate uitę ualde fuerūt insignes, plures autem propter scientiam & doctrinam scripturarum celeberrimi nominis habiti sunt. De diuersis quoque nostri ordinis per Germaniam monasterijs monachi, ad scientiam scripturarum hauriendam huc mittebantur, quia talis eo tempore consuetudo in ordine nostro seruabatur, ut monachi pro pleniori eruditione consequenda, si qui uiderentur idonei ad diuersa monasteria instruendi, mitterētur. In omnibus enim nostri ordinis cœnobijs, in Germania & Gallia maximè, *Monachi habebant scholasticos* monachorum scholastici ex monachis habebantur, qui iuniores quosq; & ingenio præstantes, in primitiuis literarū scientijs erudierent, *De scholasticis excellentioribus.* & postea qui habiles inuenti fuissent, ad altiora transmitterent. In solis autē famosioribus cœnobijs, quibus & abundātia rerum temporalium erat copiosior,

piosior, & monachorum numerus maior, constituebantur ad officium docendi alios, monachi omniũ doctissimi, & non solùm in diuinis, sed etiam in secularibus literis eruditi, ad quos ex inferioribus gradus cœnobijs mittebantur monachi altioribus disciplinis instituendi. Quicũq; uerò inter eos maioris eruditionis famam in ordine acquisierat, etiam plures ad se missos discipulos, ad erudiendũ monachos habebat. Inter monasteria autem hunc morem studiorum habentia, hoc tempore præcipua fuerunt, monasterium Fuldense, sancti Galli, Augiense, Hirsfeldense, nostrum Hirsaugiense, Prumiense, Mediolacense, S. Dionysii Parisiense, sancti Maximini Treuerense, Remense, Altisiodorense, Turonense, Stabulense, & Vuissenburgense: in quibus omnibus erant monachi & multi & ualde studiosi, è quorum collegio in singulis cœnobijs unus cæteris in scientia scripturarum excellentior scholasticus ponebatur. Abbates autem qui monachos habere cupiebant in omni scientia eruditos, ad diuersa monasteria ex suis quosdam mittebãt instituendos. Vtinam tale studium hodie in nostris haberetur monasterijs, quàm multa bona fierent, infinita mala prohiberentur: sed non omnibus inest amor scientię scripturarum: propterea noster ordo sacratissimus quasi sine honore iacet sepultus. Duo quondam ipsum ordinem nostrũ gloriosum redíderunt, uitæ meritum, & eruditio scripturarum: quorum dum alterum intermittitur, ad alterum raro peruenitur. Hoc his temporibus pauci aduertunt, quorum qualis scientia, talis & cõuersatio quæ ista nesciunt. Sed nos ad historiæ ordinem redeamus. Diethmarus autem felicis recordationis abbas, de quo loquimur, sciens utilitatem scientiæ scripturarum monachos suos summo annisu in omni doctrina literaria erudire statuit: & ob id magistrum eis doctissimum Meginradum monachum, de quo superius dictũ est, scholasticũ præfecit: ad cuius eruditionis famam Vuindichinus monachus & scholasticus monasterij Corbeiensis in Saxonia excitatus uidere, audire & alloqui tantum uirum desiderasse se dicit, quem & uidit, & supra quàm dicere potuit, admiratus fuit. Qui Vuindichinus quantus fuerit in eruditione scripturarum, postea dicemus.

Vita et doctrina ordinem nostrum illustrarunt.

Studium.

Vuindichinus.

DE SIGERO, SEPTIMO HVIVS CŒNOBII ABBATE, *qui præfuit annis fermè 30, moribus eius, & gestis quibusdam illius temporis.*

MOrtuo autem Diethmaro reuerendissimo huius monasterij abbate, sicut prædiximus, in locum eius mox electus est Sigerus monachus, qui decani gesserat officium, uir moribus & uita reuerendus, & tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, qui huic monasterio pręfuit annis fermè 30, in omni sanctitate & religione. Fuit autem in abbatem electus, eodẽ die, quo antecessor eius obierat, 4 uidelicet nonas Martij, anno dominicæ natiuitatis 952, qui fuit Imperatoris Ottonis primi annus 16. Hic Sigerus ex Moguntiaco natus, cùm esset annorum quatuor & uiginti, & multis in seculo polleret diuitijs, honoribusq;, omnibus spretis & contemptis pro Dei amore monachus factus est sub abbate Diethmaro prædecessore suo, in tantumq; profecit in sanctæ religionis conuersatione, sapientia & scientia scripturarum, ut Diethmaro uiam uniuersæ carnis ingresso, ipse unanimi omnium consensu pastor ouium Christi sit constitutus. Qui qualem se subditis suis exhibuerit, quàm zelosum pro disciplina regulari, quã piũ bonis, & seuerũ negligentibus, nemo scribere melius posset, quàm qui uidere illum & conuersari cum eo in cœnobio meruit. In omnibus sanè sollicitus fuit, ut se bonis operibus uirtutũ subditis semper præberet uiuum exẽplar, ne aut bona prædicans opere semetipsum negligeret,

Sigerus.

Qualis fuerit uita Sigeri huius.

si aliter uiueret, aut doctrinam uerbi subtrahens inutilis pastor subditis, canisque mutus non ualens latrare uideretur. Vnde quicquid exemplo non docuit, nemo alius potuit operari. Anno primo Sigeri abbatis Imperator Otto primus ciuitatem Moguntinam obsidione uallauit. Secundo autem anno qui fuit Domini 954. Vuifridus archiepiscopus Coloniensis 29. anno pontificatus sui obijt. Porrò destitutus clerus & populus unamini deliberatione in uirum Domini Brunonē fratrem Ottonis Imperatoris primi conspirauit, quē missis primoribus ecclesiæ ipsius, & petunt & consequuntur eum pontificem, cuius monimenta uigilantiæ in ædificijs & ornatu ecclesiarum usque in hodiernum diem multiplicia Coloniæ uisuntur. Eodem anno Fridericus archiepiscopus Moguntinus obijt, cui Vuilhelmus filius Ottonis Imperatoris primi successit, qui de ipso ita in Chronica scribit: Anno inquiēs dominicæ incarnationis 954. indictione 12 beatæ memoriæ dominus Fridericus S. Mogūtiacensis ecclesiæ archiepiscopus, 8. cal. Nouēb. obijt. Eodē uerò anno ego Vuilhelmus tanta successione indignus, loco eius, cum consensu cleri populi eiusdem sanctæ sedis, 16. cal. Ianuarij, in loco Arnstedensi electus, & 9 cal. Ianuarij Maguntiæ ordinatus. Hæc sunt uerba Vuilhelmi. Claruit his temporibus in Saxonia Vuindichinus monachus S. Viti in Corbeia, uir in diuinis scripturis doctus, & in secularib. eruditissimus, qui scripsit ad Mechtildem filiam Ottonis Imperatoris primi, abbatissam uidelicet in Quelenburg, sicut suprà diximus de gestis Henrici primi, Ottonis primi, & origine Saxonum historiam tribus libellis digestam. Vitam quoque sancti Pauli primi eremitæ, & passionem S. Teclæ uirginis gemino stylo, prosaico uidelicet & metrico, sed & alia multa, quorum alibi iam dudum fecimus mentionem. Hic multis annis in præfato monasterio Corbeiensi scholæ monachorum publicè præfuit, & complures discipulos post se doctissimos reliquit, ex quibus multi ad episcopatus & abbatias diuersas postea fuerunt assumpti. Hic etiam in eo libello, quem scripsit de studijs ueterum, fatetur se fama Meginradi scholastici & monachorum S. Aurelij incitatum uenisse ad Hirsaugiā. & cum eis diebus multis habuisse colloquiū, tantumque ibi uidisse studium & feruorem monachorum ad scientiam scripturarum, tanquā doctissimos reperisse uiros, ut satis nequiuerit admirari, ipsumque Meginradum scholasticum præcipuis laudibus effert dicens, Eum esse alterum Hieronymum, & nulli ueterum eruditione inferiorē. Circa hæc tempora claruerunt Gregorius presbyter filius regis Angliæ, pro Christo peregrinus, & Euardus monachus, ambo solitarij in sylua Nigra, iuxta cellā S. martyris Augiensis Meginradi. Quorum primus Gregorius cùm esset filius regis, patrem, regnum, patriam & omnem pompam seculi, amore regni cœlestis contemnens, clamque aufugiens, usque ad mortem in præfato loco Domino in magna sanctitate hominibus mansit incognitus. Alter uerò Eueradus cùm esset decanus ecclesiæ Argentinēsis, diuina inspiratione contempsit mundum & angelo Dei reuelante locum præfatum, uitam sanctissimam usque ad mortem in eo cum S. Gregorio peregit. Hic sanctissimus Euerardus beato Vdalrico Augustensi episcopo multum familiaris & dilectus fuit, à quo sæpius uisitari cōsueuit. Tanti uerò apud Deum meriti fuit, ut uiuus & mortuus multis claruerit miraculis, mortemque suam præfato S. antistiti Vdalrico longè antè prædixit. Ab his duobus sanctissimis eremitis, locus idem in quo nunc monasterium nostri ordinis est, non multo postea constructum, deinceps usque in hodiernum diem ad eremitas uocatus est, ad quem à multis retro annis concursus populi magnus fieri consueuit, licet monachi sint his temporibus inibi degētes dissolutissimæ uitæ. Cla-

Bruno frater Imperatoris fit archiepiscopus Coloniensis.

Vuilhelmus filius Imperatoris fit archiepiscopus Moguntinus.

Vuindichinus.

Quod Vuindechindus fuerit in Hirsaugia.

S. Gregorius et Eueradus eremita in nigra sylua.

Fuit etiã his diebus S. Vdalricus episcopus Augustensis, uir Deo clarus, qui multis miraculis in uita & post mortem clarus effulsit. Hic cùm adhuc esset iuuenis in monasterio S. Galli fuit nutritus, & in scripturis necessarijs institutus. Tandem factus est episcopus Augustensis, fundauitq́ monasterium nostri ordinis in eadem ciuitate, in honore S. Affræ martyris, in quo & ipse tandem monachus factus est. Moritur autem ibidem sepultus, anno domini 973. qui fuit abbatis Sigeri annus 21. indictione prima, 4 nonas Iulij, anno ætatis suæ 83, episcopatus uerò assumpti 50. sub Ottone Imperatore secundo. Sanctus quoq́ Maiolus quartus Bluniacensis monasterij ordinis nostri, ijsdem temporibus doctrina & sanctitate clarus habetur, qui sexto anno conuersionis suę S. Ademaro propter imbecillitatem corporis & oculorum omissionem cedente dominici gregis, pastor constitutus, multis uirtutibus clarus enituit, cuius dies festus agitur 5 iduum Maij. Anno Sigeri Abbatis 5, Otto Imperator magnus, Vngaros cum magno sui suorumq́ periculo magna cęde prostrauit, in loco qui dicitur Lechfeldt, non lõgè ab Augusta, in quo bello Conradus dux cum multis alijs cecidit. Henricus quoq́ dux Bauariæ frater imperatoris, eodẽ anno obijt. Anno sequente Hademarus abbas Fuldensis obijt, qui monasteriũ suum dudũ incensum magnifico opere cõstruxit, cui Hatto filius sororis successit, qui postea archiepiscopus Moguntinus factus est. Eodẽ anno moritur Rupertus archiepiscopus Treuerensis, cui Henricus successit, qui regulares officinas & claustrum sancti Petri circa ecclesiam construxit, & regula Canonicorũ ibidem obseruari cœpit. Hęc est maior ecclesia Treuerensis, in quam hoc tempore, sicut & in cæteris antiquis ecclesijs, canonici secundum regulã eis præscriptam in communi uiuebant, unam habentes mẽsam, unam bursam, unũq́ commune dormitorium, sicut hodie inter nos iuxta normam nobis propositam cõuersamur. Anno Sigeri abbatis 6. qui fuit domini 958 & regni Ottonis imperatoris magni 22. cruces apparuerunt in uestimentis hominum qui multos terruerunt, & ad salutarem pœnitentiam reduxerunt. Quorundam etiam uestes quasi lepra respersæ maculisq́ infectę apparuerunt. Circa hæc quoq́ tẽpora monasteriũ ordinis nostri in Saxonia fundatur, quod Hildesleuen dicitur, multaq́ cœnobia monialiũ sub regula diui patris nostri Benedicti, in diuersis regionibus in Saxonia præcipuè constructa sunt. Hoc etiam anno Vuilla uxor quondã regis Berengarij, illo, apud Bambergam sub custodia imperatoris mortui contempto seculo monasterium ingreditur, & sub habitu sanctæ religionis religiose deinceps conuersatur, anno Sigeri abbatis 8. Venerunt legati Tuscorũ ad regem Ottonem petentes sibi dari aliquem uirũ doctum, qui eos uiam ueritatis instrueret, quibus misit Adelbertum ex monacho Corbeiẽsis cœnobij episcopũ, uirum doctum & sanctum, qui uix euasit manus eorum. Otto imperator anno Sigeri abbatis 10. inuitatus à Romanis contra insolentias Ioannis papæ 13. Romam perrexit: cumq́ eum papa gratanter suscipiens honorificè supra cathedram Augustalem poneret, & per benedictionem solenniter in Imperatorem consecraret, monito põtifice super obiectis ac emendationem promittente, cum gloria reuersus est in Germaniam. Verùm cùm papa fidem promissam uiolaret, semperq́ deterior fieret, imperator secundò inuitatus à Romanis anno sequenti denuò Italiam ingreditur, ad cuius introitum papa fugit. Magna igitur synodus iubente Imperatore Cardinalium, episcoporum, abbatum & clericorum Romæ facta est. Vbi palàm recitatis papæ criminibus, cùm rogatus, citatus monitusq́ per literas, primùm comparere, seq́ expurgare contemneret, imò synodum se excommunicaturũ minaretur, decreto

S. Vdalricus.

Maiolus abbas Cluniacensis.

Vngari ab Ottone ceduntur.

Canonicæ uitæ in cathedralibus ecclesijs antiqua institutio.

Cruces apparẽt in uestibus hominum.

Cœnobium Hildesleuen fundatur.

Adelbertus.

Otto coronatur in imperatorem.

Synodus præsente Imperatore Romæ celebratur.

Imperatoris & omnium præſentium in ſynodo patrum depoſitus eſt 10.
Papa Iohannes I deponitur.
calend. decemb. Et Leo S. Romanę ſedis protoſcriniarius, uir uenerabilis
& approbatus, in papam unanimi omnium cōſenſu electus eſt, ductuſꝗ ad
Lateranenſe palatium collaudantibus factum Romanis ad ſummum ſacer
Crimina papæ pro quibus eſt depoſitus.
dotium conſecratur. Capita autem criminum, pro quibus Ioannes depoſi-
tus eſt, iſta fuerunt, miſſam celebrauit & non communicauit. Item Benedi-
ctum patrem ſuum ſpiritualē lumine priuauit, qui ſtatim mortuus eſt. Item
Ioannem cardinalem ſubdiaconum uirilibus amputatis occidit. Item adul-
terium & fornicationem perpetrauit, & in caſtrum cum uidua Reinerij &
Stephana patris concubina, cum Anna uidua & nepte ſua & multis a-
lijs, ſanctumꝗ palatium lupanar & proſtibulum meretricum fecit. Item in
eccleſia Tudertina epiſcopum ordinauit puerum decem annorum. Item
ordinationes faciebat pro precio. Item diaconum ordinauit in ſtabulo e-
quorum non debitis etiam temporibus. Item ſacrilegus fuit, cruces & cle-
nodia ſanctuarij meretricibus diſtribuit. Item uinum bibit in amore dia-
Horrēdum inauditumꝗ; ſcelus.
boli. Item in ludis aleæ Venerem Iunonemꝗ aliosꝗ deos gentilium ſibi
adiutores inuocabat. Item uenationem publicè exercebat. Item matuti-
nas & alias horas canonicas non celebrauit, nec muniuit ſe more Chriſtia-
norum ſigno ſanctæ crucis. Item uiduas maritatas & uirgines ui oppreſsit,
& ſtuprauit multas. Item homicidij, periurij & ſacrilegij reus accuſatus eſt,
inceſtum in propriam cognationem cōmiſit, cum duabus quoꝗ ſororibus
ſe cōmiſcuit. Item lorica & alijs armis indutus quaſi dux proceſsit contra S.
Imperatorē ad bellū. Aliaꝗ multa & horrenda corā imperatore in ſancta ſy
nodo per cardinales, epiſcopos, diaconos & alios boni teſtimonij uiros ſub
iureiurādo publicè delata ſunt. Multi fuerunt in hac ſynodo epiſcopi, & ex
Epiſcopi ex Alemania præſentes in depoſitione papæ.
noſtris ibi fuit Henricus archiepiſcopus Treuerenſis, Orgerius epiſcopus
Spirenſis, Adaldacus archiepiſcopus Bremenſis, & Lādohardus epiſcopus
Murdenſis in Saxonia. Erant autem omnes epiſcopi in ſynodo 40. Cardi-
nales, presbyteri, diaconi & ſubdiaconi 48, numero: qui omnes cum primo
ribus Romanis & uniuerſo populi, uno ore Iohannem deponentes à papa-
tu, tanquam monſtrum & diaboli mancipiū unanimi uoto Leonem huius
nominis 8. in ſummum pontificem elegerunt, iurantes ſe nunquam ab eo
diſceſſuros, nec papam deinceps ſine imperatoris filijꝗ eius conſenſu ele-
cturos. His ita peractis S. imperator nolens Romanos exercitu nimio gra-
uare, ſimul credens illos in fide promiſſa māſuros, multis abeundi licentiam
conceſsit: quod cùm Ioannes depoſitus reſciſſet, ſciens inſtabilitatem & aua
Infidelitas Romanorum maxima.
ritiam Romanorum, miſit ad eos clam nuncios, promittens ſe omnes Ec-
cleſiæ theſauros illis daturum, ſi imperatorem cum S. papa Leone trucida-
rent. Romani quàm ſtatim exercitus imperatorij paucitate confiſi, & pecu-
niarum promiſsione animati, buccina concrepante ſuper imperatorem ut
eum occidant feſtinanter contendunt. Quibus in ponte Tyberis, quem Ro
mani plauſtris impeditum habebant, ſanctus imperator occurrit, cuius for-
tiſsimi milites aſſuefacti in bello, in eos audacter proſiliunt, quaſi accipitres
auium multitudinē nullo reſiſtente perterrēt, non latibula, non corbes, non
concaua ligna, non criptæ ſordium receptacula fugientes tueri potuerunt.
Romani occiduntur ut periuri et infideles.
Occiduntur itaꝗ Romani ſine numero, ſine miſericordia, ſine perſonarum
delectu. Nec unus quidem ex omnibus remanſiſſet ſuperſtes, ſi non impe-
rator pijſsimus, miſericordia motus in eos quibus miſericordia nulla debe-
batur, milites ſuos adhuc interficere ſitientes retraxiſſet inuitos. Itaꝗ ſupe-
ratis omnibus, de cæteriſꝗ qui remanſerant obſidibus receptis, uenerabilis
papa Leo ad pedes imperatoris prouolutus, rogat obſides Romanis reddan
tur, ſeꝗ

tur, seq; illorum fidei commendet: cuius rogatu S. Imperator motus, obsides reddidit, ipsumq; papam Romanorum fidei sciens quod futurum erat, sicut agnum lupis commēdauit. His gestis cesſit ab urbe. Interea mulieres cum quibus Ioannes quondam papa uoluptates suas implere solebat, & numero plures & genere non penitus ignobiles, concitauerūt Romanos ut Leonem papam quem ipsi uoce concordi elegerant, interficerent, & Ioannem in urbem reuocarent. Quæ cùm fecissent, Leonemq; occidendum caperēt, de manibus eorum (Deo miserante) cum paucis euasit, & ad imperatorem pijſsimū calamitatem suam expositurus accesſit. Mox in urbem Ioannes reducitur, in summiq; Apostolatus sedē reponitur, statimq; inter cætera crudelitatis suæ facinora Ioanni diacono cardinali manum dextrā amputat, & Azoni scriniario linguam duosq; digitos pręcidens, etiam naribus truncat. His cognitis imperator, tantas ulturus iniurias seruorum Dei reparato exercitu Romam quantocius redire disponit. Interea Ioannes olim papa, sed iam Apostolicæ sedis temerarius inuasor, nihil prauitatum suarum emendans, dum se cum uiri cuiusdam uxore oblectaret, per diabolū in temporibus grauiter percussus, octauo die miserabiliter sine uiatico corporis & sanguinis Christi diem clausit extremū. Quo mortuo, Romani omnis iuramentorum & iurisiurādi obligationis immemores, Benedictum cardinalem diaconum in papam constituunt, seq; illum nunquam dimissuros, imò contra imperatorem defensuros iuramento promittunt. Quo audito imperator urbem uallauit, neminem qui non membris truncaretur, exire permisit, machinis & fame usq; adeò Romanos infideles afflixit, donec ciuitatem uiolenter intrauit. Leonem uenerabilem papam proprię sedi restituit, ac Benedictum summi Apostolatus inuasorem ad eius pedes præsentauit. Qui post susceptam cōfusionem, in publica synodo, quam meruit, exilio relegatus in Saxoniam, ibi mortuus est. Sanctus itaq; Leo in sedem Apostoli culminis repositus sedit anno uno mensibus quinq;, feliciterq; obijt. Imperator sanctiſsimus sumpto de principibus factionum supplicio, acceptisq; obsidibus, in Germaniam reuersus est. Anno autem Sigeri abbatis 12. qui fuit dominicæ natiuitatis 964. Bruno archiepiscopus Coloniensis frater Ottonis imperatoris primi, monasterium S. Pantaleonis in Colonia fundare cœpit: ubi inter fodiendum corpus S. Maurini abbatis & martyris inuentum, multis claruit miraculis. Primus eiusdem cœnobij abbas Christianus dictus est, cuius uita concordabat uocabulo. Venerabilis iste Bruno Coloniensium archipræsul inter multa pietatis suæ studia, corpus S. Euergisti pontificis & martyris de ciuitate Tungrēsi Coloniam transtulit, & in monasterio S. Cæciliæ collocauit. Item superiorem partem S. Petri apostoli, baculi & catenam qua uinctus fuit, cum multis alijs reliquijs, de ciuitate Metēsi reduxit, ac in cathedrali ecclesia reposuit. Item corpus S. Proculi martyris à Roma translatum ad ecclesiam Susatiensen in Vuestphalia dedit. Item corpus beatiſsimi martyris Eliphij, in monasterium S. Martini Scotorum nostri ordinis in Colonia reposuit: sed & corpus S. Gregorij Spoletani episcopi à Roma, & S. Agilophi à Malmundario recipiens, ad Coloniam transuexit. Anno 13 Sigeri abbatis, qui fuit domini 965, sanctæ memoriæ Bruno præfatus archiepiscopus Coloniensis moritur, & in monasterio S. Pantaleonis quod anno pręcedente incepit, ac in extremis positus cōsummari mādauit. Sepultus est anno pontificatus sui 12. qui multa miranda suo tempore fecit, tamq; prudenter ducatum ab Imperatore fratre sibi commissum pro pace fidelium rexit, ut officium Episcopi propterea (ut multi faciunt) non obmiserit. Huic in archiepiscopatu succesſit Vuolmarus annis quatuor.

Imperator ab urbe secedit.

Leo captus fuga elabitur.

Iohānes papa depositus introducitur Romam.

Iohannes à diabolo percussus obijt.

Inuasor Benedictus substituitur.

Roma capitur.

Leo in sedē suam restituitur.

Monasterium S. Pantaleonis fundatur in Colonia.

Reliquiæ sanctorum Coloniam translata per Brunonem episcopū.

Bruno.

Otto filius imperatoris Romæ coronatur Imperator.
Hatto ex abbate.
Hatto pauperes concremauit in horreo.
Vindicta sceleris Hattonis antè inaudita.

Anno 15. Sigeri abbatis, Otto secundus Romæ à Ioanne papa petente, & astante patre, in Imperatorem consecratus est. Sequente anno obijt Vuilhelmus filius imperatoris archiepiscopus Moguntinus, in cuius locū Hatto abbas Fuldensis huius nominis secundus ordinatus est archiepiscopus, qui fertur tempore famis magnam multitudinem pauperum mēdicantium in uno horreo concremasse, quasi ipsi inducerent famem super regionē suam mendicitate & ocio, uolens in hoc consulere tam eorum inopiæ quàm utilitati communi. Vnde aiunt quòd tertio anno nondum completo, in archiepiscopatum diuinæ animaduersionis uindicta in eum processerit, eumq́ mirabili & prius inaudito multis genere supplicij durè satis punierit. Tanta enim turba murium undequaq; prorumpens in eum glomerata irruisse dicitur, ut quocunq; se uerteret, istiusmodi bestiolarum morsibus premeretur: si erat in alto uel eminentiori quolibet loco, mures per parietes ascendebant: si uerò inclusus, per rimulas intrabant, eumq́ infinita multitudine obruētes mordebant, lacerabant ac deuorare penitus gestiebant. Quarum tanta fuit importunitas, ut quanto repellerentur impetu, tanto maiori furore incursabant: cumq́ se nusquam in terra tutum conspiceret, pontifex iam miserandus aquarum se munimine cinxit, ac iuxta oppidum Bingionum turrim in medio Rheni, ad custodiam patriæ olim constructam, scapha subuectus ascendit, sperans eo loci mures per undosi fluminis raptum nullatenus esse uenturos: sed non est locus quo suam diuina potestas prohibeatur exercere uindictam, natātes per aquas infinita multitudine denuò mures turrim per muros ascendunt, intrant, pontificem inquietant, rodunt, infestant, tandēq; nimia eorum multitudine obrutum miserabiliter necant. Huic nos fabulæ authoritatem nec damus, nec rursus subtrahimus, quam usq; in hodiernum diem & à ueteribus descriptā legimus, & ab incolis terræ, ut à proauis perceptam auditu ad nepotes referre non ignoramus. Turris autem in Rheni fluminis medio nomen retinens à casu, Murium turris dicitur, in qua Hatto pontifex ab ipsis consumptus bestiolis perhibetur. Hoc ipso anno Meginradus monachus & scholasticus huius cœnobij eruditissimus, in bona senectute moritur: uir cui Hirsaugia in omni scientia scripturarum uix parem habuit, qui in omni genere disciplinę tam perfectè fuerit institutus. Decessit autem 14. cal. Nouemb. anno domini 968, indictione 11. Huic in regimine scholæ monasticæ Reinhardus monachus successit, uir quidem satis doctus, sed ad præceptoris sui mensuram non peruenit: neq; tanto docendi feruore monachos ea quæ nouisset, agebatur, ut doctos post se discipulos relicturus speraretur. Fuerūt tamen ex institutione Meginradi scholastici quā plures docti monachi, in præsenti cœnobio, è quibus unus nomine Eginardus, in quadam ecclesia Saxoniæ episcopus factus est. Vuuernerus ad S. Albanum Moguntiæ, Bernolphus ad monasterium S. Michaëlis abbates constituti sunt. Anno autē Sigeri abbatis 18. qui erat dominicę natiuitatis 970 Theodoricus Metensis episcopus, consobrinus Ottonis imperatoris, fundauit monasterium nostri ordinis in insula iuxta ciuitatem Metensis episcopij, in honorem sancti martyris & Leuitæ Vincentij, quod multis prædijs et ornamentis egregiè dotauit. Hoc tempore Bulgaribus imperabant duo filij Simeonis monachi Petrus & Baianus, quorum Baianus in arte Magica doctissimus erat, & per eam multa mirabilia faciebat. Quotiescunq; aut quā docunq; uoluit, mutauit se in lupū, uel in cuiuslibet alterius bestiæ formā, uel ut penitus à nullo uideretur, & alia miranda & potuit & fecit, de quibus homines magnā in admirationē perducere consueuit. His temporibus claruit Richardus ex monacho S. Germani Altisiodorēsis episcopus uir nimię simpli-

Muribus in omni loco circumuallatur episcopus.
Circa Bingen in Rheno consumitur episcopus à muribus.
Murium turris adhuc hodie dicitur.
Meginradus.
Reinhardus.
Eginradus.
Vuernerus & Bernolphus abbates.
Cœnobiū sancti Vincentij Metis construitur.
Baianus in arte Magica doctiss. claret.
Richardus.

simplicitatis & minoris industriæ quàm hæc tempora exigere uidebantur, uitæ tamen merito & zelo religionis multum uenerabilis. Claruit etiam his temporibus doctissimus ille abbas Floriacensis nomine Abbo, uir uita & zelo disciplinæ regularis clarissimus, qui scripsit inter alia ingenij sui opuscula, super calculo Victorij non abijciendum libellum. Tandem in Vasconia uerbum Dei prædicans gentibus martyrio rubricatus ascēdit ad cœlum. Aymonius quoq; monachus Floriacensis sub præfato Abbone ijsdem temporibus hanc scientia & conuersatione illustrabat ætatem, qui scripsit ex mandato eiusdem abbatis sui Abbonis de incrementis & initijs Gallorum satis pulchrum opus. De miraculis quoq; sanctissimi patris nostri Benedicti libellum & quædam alia, de quibus alibi fecimus mentionem. Herigerus quoq; abbas Bobiensis, cuius meminit Berno abbas Augiensis in libro de aduentu domini, ijsdem claruit temporibus: multa scripsit, quorum rationem signauimus in secundo libro uirorum illustrium nostri ordinis. Erat sane uir uidecunq; doctissimus, & tam ratione conuersationis quàm doctrinæ ualde famosus. Circa hæc tempora etiam claruit S. Volfgangus episcopus Ratisponēsis in Bauaria, uir magnæ sanctitatis & patrator multorum miraculorum, qui perhibetur ante pontificatum fuisse monachus Treuerensis ordinis nostri. Hic S. Vdalricum Augustensem episcopum ecclesiasticæ tradidit sepulturæ. Claruit etiam hoc tempore Rosuida monasterij Gandesheimensis nostri ordinis in Saxonia, uirgo sanctimonialis, in diuinis scripturis multum studiosa & erudita, secularium quoq; literarum non ignara, metro exercitata & prosa, quæ multa scripsit non iniucunda opuscula, quorum memoriam in præfato libello uirorum illustrium fecimus latiorem. Anno 20. Sigeri abbatis, qui fuit domini 972, Volimarus archiepiscopus Coloniēsis moritur, cui successit Gero filius Christiani comitis & Vuiburgæ sororis comitis de Magdeburg. Iste Gero archiepiscopus cum fratre suo Diethmaro comite fūdauit monasteriū nostri ordinis in Saxonia, quod dicitur, monachorum nouum castrum, quod nos uulgariter Munchuenburg, usitato nomine apellamus. Circa hæc tempora Hermannus Saxoniæ dux construxit monasterium Luneburg, in Saxonia, in honorem S. archangeli Michaëlis, in quo monachos nostri ordinis posuit, quibus præfecit abbatem primum monachum de cœnobio S. Pantaleonis Colonien. assumptum nomine Ludericū, uirum moribus & eruditione uenerabilem, anno Sigeri abbatis 22, Dominicæ natiuitatis 974, indictione 2. Otto imperator primus moritur, anno regni sui 38. Imperij uerò 13. cuius corpus cum magnis lugentium exequijs in ecclesia Magdeburgensi quam ipse construxit, est tumulatum. Ottone imperatore primo sicut prædiximus mortuo, Otto filius eius huius nominis successit, & fermè annis 10. post patrē imperauit, uxorem duxerat adhuc patre superstite Theophanam filiam Ioannis Imperatoris Græcorum, ex qua genuit Ottonē filium, qui post patrem tertius imperauit. Filias quoq; tres, Sophiā, quæ fuit abbatissa nostri ordinis in Gandesheim, Adelheidē, quę etiam fuit nostri ordinis abbatissa in Quelenburg: & Iuttam, quam Vdalricus dux Bohemiæ duxit uxorem, rapiens eam uiolenter ex quodam cœnobio monialium in Ratispona. His quoqu e temporibus Gero archiepiscopus Coloniensis fundauit monasterium insigne ordinis nostri in diœcesi sua, quod Gladbach nominatur, uno duntaxat miliare distans ab oppido Husfiensi, quod multis prædijs & ornamentis ditauit. Primus autem eiusdem cœnobij abbas fuit Sanderadus uir sanctissimus uitæ, & regularis disciplinæ, tam in se quàm in subditis maximus cultor, qui multis uirtutibus & signis clarus in uita & post mortem sancto-

Abbo abbas doctissimus Floriacensis et martyr.

Aymonius.

Herigerus.

S. Volfgangus.

Rosuida.

Cœnobium Mūchnuenburg fundatur

Cœnobium Luneburgi fundatur.

Otto Imperator primus obijt.

Otto secundus.

Cœnobium Gladbach fundatur hoc tempore.

S. Sanderadus abbas in Gladbach.

sanctorum Catalogo insertus est, cuius dies festus 9 calend. Septembris agitur. Circa hæc etiam tempora monasterium S. Martini in Colonia ordinis nostri fundatum est, cui præfuit primus abbas Mymborinus natione Scotus, uir religione & sanctitate multum uenerabilis. Vnde & Scoti ipsum monasterium multis annis inhabitarunt, propter incomparabilem uitæ sanctitatem, quousque tandem à pristino feruore tepescentes & in omnem dissolutionem remissi, de isto sicut & de cæteris quibusdam cœnobijs Germaniæ expulsi sunt. Anno Sigeri abbatis 25, Vuerẽboldus monachus huius monasterij obijt, 4 idus Nouembris, qui cùm esset uir studiosus & doctus, scripsit de laude martyrum pulchrum libellum: de clade & desolatione patriæ alterum libellum, & quædam alia sicut Meginfridus refert. Anno isto moritur Theodoricus archiepiscopus Treuerensis, sub quo canonici maioris ecclesiæ ibidem abiecta regulari uita, quam hucusque in eadem ecclesia maiores eorum continuauerũt, desierunt esse regulares, & facti sunt nomine & conuersatione seculares. Quorum exemplo malo, canonici quoque S. Paulini Treuerenses, S. Castoris in Confluẽtia, Moguntinenses, Vuormatienses, Spirenses, & complurium aliarum ecclesiarum diuersis quidem temporibus, sed uno impietatis spiritu regularis uitæ communitatem abiecerunt. Hoc etiam anno obijt successor Hattonis secũdi Rupertus archiepiscopus Moguntinus, cui Vuillegisus uir bonus & Dei cultor insignis successit, qui construxit ecclesias S. Martini episcopi, quæ maior dicitur, & S. Stephani protomartyris, in quam & sepultus est: monasterium quoque S. Victoris extra Moguntiam ampliauit, & multis ecclesiis monasterijsque multa bona fecit. Claruit his temporibus Rupertus rex Franciæ, uir iustus, doctus, pius & religiosus, monachorum, clericorum, omniumque literatorum hominum amator ac defensor, qui inter alia ingenij sui opuscula composuit Sequentiam illam de spiritu sancto, quam nos in ordine nostro secunda & tertia die Pentecostes in missa canimus, quæ incipit: Veni sancte spiritus, & emitte cœlitus lucis tuæ radium. Responsoriũ quoque, Iudæa & Hierusalẽ. Illudque de sancto Petro apostolo Cornelius centurio, cum multis alijs edidit. Tãtæ autem religionis fuit, ut in sanctorum relatus Catalogo, multis corruscauerit miraculis. Eodem tempore claruit in Anglia Adelboldus monachus Glasconiensis, discipulus S. Dunstani, primùm abbas Abendoniensis, ac deinde episcopus Vuyntoniẽsis, uir doctus & tam uita quàm eruditione insignis. Huius Adelboldi præceptor fuit, sicut diximus, S. Dunstanus ordinis nostri monachus, deinde abbas Glasconiẽsis, postea episcopus ante ipsum Vuyntoniensis, postremò archiepiscopus Cantuariensis, uir sanctissimæ conuersationis, & miraculorum corruscatione insignis, cuius festus agitur dies 14. calend. quo & obijt, anno pontificatus sui 33, ætatis uerò 70. Dominicæ autem natiuitatis 988. Anno uerò 28. Sigeri abbatis, qui fuit dominicæ natiuitatis 980, obijt Adelbertus ex monacho cœnobij S. Maximini Treuerensis nostri ordinis, primus archiepiscopus Magdeburgẽsis in Saxonia, dolore calculi, anno episcopatus sui 13, mense 8, indictione uerò 8. uir deuotus atque doctissimus. Quo mortuo electus fuit Othericus monachus Corbeiensis uir sanctus, & tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis eruditissimus, qui scholæ monasticæ in præfato cœnobio post Vuindichinum aliquãto tempore præfuit. Electioni de se factæ inuitus cõsensit, orauitque Dominũ, ut eum fieri episcopũ non permitteret, quod & impetrauit. Nam in itinere pro confirmatione ad curiam Romanã, non sine opinione sanctitatis decessit. Anno Sigeri abbatis trigesimo, Otto imperator secundus, bellum periculosum gessit in Calabria, in quo Henrichus Augustensis episco-

Cœnobium sancti Martini Coloniæ fundatur.

Vuerenboldus.

Canonici Treuerenses fiunt ex regularibus seculares.

Vuilegisus.

Rupertus rex Franciæ doctus & sanctus claruit.

Adelboldus.

Dunstanus.

Adelbertus.

Othericus.

Cæduntur duces & abbates.

episcopus cum multis alijs episcopis, Otto dux cum multis nobilibus, & Vuernerus abbas Fuldensis, cum multis alijs occisi sunt, & imperator natando uix euasit. Claruit his temporibus Adelbertus ex monacho Fuldensis cœnobij episcopus Pragensis in Bohemia, uir doctus & sanctus ac fidei Catholicæ propagator eximius, qui post multos pro Christo labores habitos, à Prutenis pro fide Christiana martyrio coronatus est, & in catalogo sanctorum relatus, cuius festus dies agitur 9 cal. Maij. Osuualdus quoque ex monacho Floriacensis ordinis nostri cœnobij, archiepiscopus Eboracensis, uir doctus & sanctus, nepos B. Odonis Cantuariensis archiepiscopi, his temporibus clarus habetur. anno dominicæ natiuitatis 982, indictione 10. die uerò 10 Calendarum Septembrium, Sigerus abbas huius monasterij 7, diem clausit extremum, anno assumpti regiminis 30. sepultus ante altare S. martyris Laurentij, in ecclesia D. patris Aurelij, uir deuotus & religiosus: cui usque ad S. Vuilhelmum, similis in abbatia Hirsaugiensi non successit. Lupoldus successit.

Adelbertus.

Osuualdus.

Sigerus.

DE LVPOLDO, OCTAVO HVIVS CŒNOBII ABBATE, *qui præfuit annis 4 tantùm, de moribus eius & gestis illius temporis.*

SEpulto reuerendissimo abbate Sigero, quemadmodum præmisimus, conuenerunt in unum fratres, ut sibi de pastore secundum regulam sanctissimi patris nostri Benedicti prouiderent: qui post uotorum illationem, ut fieri solet, in unum Lupoldum monachum ex suis in abbatem unanimiter elegerunt, 6. calend. Septembris, anno domini 982. indictione 10. Ottonis imperatoris 2 anno 8. uirum senem admodum & uenerabilem, qui præfuit huic monasterio annis duntaxat 4. mensibus 3. Hic Lupoldus gente fuit Bauarus, natione Ratisponensis, ex parentibus mediocribus, sed tamen honestis genitus, qui ordinem monasticum sub Diethmaro sexto huius monasterij abbate, intrauit adhuc iuuenis, in quo plus quàm 40 annis uixit religiosissimè sine querela, ambulās ante faciem suam in pace & tranquillitate spiritus, nulli molestus, nulli onerosus: erat enim homo nimiæ simplicitatis, & forsitan plus quàm mores subditorum & hæc tempora requirebant quietus, qui monasticę conuersationis exemplar erat, non prædicator, quippe quem uita sancta commendabat propria, & nulla commoueret impietas aliena. His temporibus post Geronem archiepiscopum Coloniensem fuit Vuarimus pontifex ecclesiæ, annis 9. qui monasteriū S. Martini ordinis in Colonia (de quo suprà diximus) nostri, renouauit, magnificeq; dotauit, & Scotis possidendum in perpetuum tradidit, sub regula sanctissimi patris nostri Benedicti. Claruit circa hæc tempora Erhardus monachus Lunebergensis in Saxonia, in diuinis scripturis studiosissimus, & seculariū literarū non ignarus, qui multa ingenij sui opuscula posteritati reliquit legēda: scripsit enim inter cętera exquisitę lectiōis cōmētaria in Genesin, in Exodū, in Leuiticū, & in alios Biblię plerosq; libros. Algerus quoq; monachus Corbeiēsis in Saxonia, & multis annis scholasticus, ante cōuersionē seculariū & post cōuersionē monachorū, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis doctissimus. Hisdē tēporibus claruit, qui inter cætera ingenij sui monimēta scripsit de sacramēto altaris & de libero arbitrio, non spernēda opuscula. Arnulphus etiā, siue nostro more Germanico, Arnoldus monachus huius cœnobij, his diebus scripsit metricū opus super Prouer. Salomonis, & licet nobis non cōstēt reliqua ingenij eius opuscula, nihilominus plura illū & alia scripsisse non dubitamus. Neq; enim unius editione opusculi tātum hominis ingeniū prouocari ad scribendū potuit uel cessare. His quoq; diebus claruerunt 5. monachi ordinis nostri, uidelicet Benedictus,

Lupoldus.

Vita Lupoldi.

Archiepiscopus Coloniensis instaurator cœnobij S. Martini.

Erhardus.

Algerus.

Arnulphus.

Natha-

Monachi quinque martyres.

Nathanaël, Ioannes, Isaac, & Christianus, discipuli B. Adelberti Pragensis episcopi & martyris, de quo suprà dictum est: qui post multorum conuersionem hominum in Vngaria, Prussia & Polonia, sua prædicatione Domino adiuuante peractam, tandem in Polonia pro Christi nomine martyrio coronati sunt, 9 calend. Maij.

Libatius.

Claruit & his fermè temporibus Libatius monachus cœnobij S. Albani martyris prope Moguntiam, uir moribus & conuersatione sanctissimus, quem Benedictus papa 7, propter incomparabilem scientiam scripturarum & zelum fidei Christianæ, in episcopum ordinauit, & ad prædicandum euangelium gentibus in Russiam misit, ubi uerbo & exemplo innumerabilem Christo populum acquisiuit.

Othuuinus.

Othuuinus quoque decimus episcopus Hildeshemensis ex monacho cœnobij Magdburgensis nostri ordinis in Saxonia, doctus & zelo religionis feruidus, his temporibus clarus habetur: & præfuit ecclesiæ Hildeshemensi annis fermè 29.

Odo.

Odo etiam abbas Corbeiensis, in Francia episcopus Beluacensis factus, circa hæc tempora claret, qui tam eruditione scripturarum quàm integritate conuersationis, in magna apud omnes reuerentia habebatur, apostolicisque & regalibus legationibus complures functus, in maximis negotijs suis.

Bruno.

Claruit his quoque diebus Bruno ex monacho Corbeiensis cœnobij in Saxonia episcopus Verdensis, frater Hermāni ducis, uir præsule dignus, quippe qui tam monasticis institutis quàm ecclesiasticis disciplinis nobiliter imbutus fuisse perhibetur.

Gebhardus.

Gebhardus etiam episcopus Augustensis, ex abbate monasterij ordinis nostri quod Eluangen dicitur, in eadem diœcesi constitutum, his floruit tēporibus, qui moribus & scientia utrunque cornu altaris ornauit.

Ieiunium bānitū instituitur.

Anno Ludolphi abbatis primo, dominicæ autem natiuitatis 983, indictione 11, Egbertus archiepiscopus Treuerensis instituit ieiunium bannitum tertia hebdomade post festum paschatis celebrādum, propter siccitatem nimiam, quæ omnem regionē uehementer afflixit.

Imperator qui huius nominis secundus.
Otto tertius.

Anno sequente, qui Lupoldi abbatis secundus, Otto 6 iduum decembris Romæ moritur, & in ecclesia S. Petri principis apostolorum honorificè sepelitur. Cui filius eiusdem nominis Otto tertius succedens, imperauit annis fermè 18. Vxorem habuit Mariam regis Arragoniç filiam sterilem, unde prolem non suscepit. Anno Lupoldi abbatis 3, obijt Vuarimus archiepiscopus Coloniensis, cui Euergerus successit.

Lubentius.

Claruit his temporibus Lubentius archiepiscopus Bremensis in Saxonia, ex monacho Hirsfeldensi, uir in scripturis sanctis studiosus, qui præfuit populo sibi commisso annis 25, strenuè.

Osdacus.

Osdacus etiam ex monacho Augiēsis cœnobij post Othuuinum episcopus Hildeshemensis factus, circa hæc tempora clarus habetur, rexitque commissam sibi diuinitus ecclesiam uerbo & exemplo strenuè annis 29.

Osbernus.

Claruit his quoque temporibus in Anglia Osbernus monachus Glascouiensis cœnobij ordinis nostri, uir tā in diuinis scripturis quàm in secularibus literis celeberrimæ eruditionis, qui scripsit inter cætera lucubrationum suarum opuscula, uitam S. Dunstani archiepiscopi Cantuariensis. De musica quoque uariosque dulci composuit modulamine cantus: sed & alius nostri ordinis monachus cœnobij Remensis Flaualdus nomine hæc tēpora eruditione sua illustrauit, & multa scripsit.

Flaualdus.

Inter plura uerò extat insigne opus, in quo gesta Remensium pontificum ab initio ipsius ciuitatis orsus describit, inserendo uitam seu passiones complurium sanctorum.

Theodericus.

Hisdem quoque temporibus apud Moguntiam in cœnobio S. Albani martyris nostri ordinis, claruit Theodericus monachus, in diuinis scripturis & secularibus multum eruditus, qui scripsit successiones & gesta Moguntinorum pontificum. In Cantica quoque canticorum commentatus est: in Euangelium Ioannis similiter commen-

commentaria perpulchra composuit. Sed alia pleraque ingenij sui præclara posteritati monimenta reliquit, quorum tituli iam memoriæ non occurrũt. Eodem quoque anno Villigisus archiepiscopus Moguntinẽsis Ottonem tertium unxit in regem, & post triennium à Gregorio papa 5. Romæ in imperatorem consecratus est. Lotharium regem Francorum Lotharingiam infestantem apud Virdunum superans fugauit, & ad restitutionem omniũ abbatorum compulit. Claruit etiam circa hæc tempora Bruno monachus cœnobij S. Viti Gladbacẽsis nostri ordinis in diœcesi Coloniensi, uir multum studiosus, & tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, qui multa quidem scripsisse dicitur, sed pauca eorum ad notitiam nostram peruenerunt, de quibus alibi fecimus mentionem. His etiam temporibus claruit in isto cœnobio Hirsaugiensi uir nobilis, studiosus, & in omni uarietate scripturarum egregiè doctus, presbyter & monachus nomine Adelbertus, qui propter uitæ meritum & eminentiam, doctrinã & philosophiam opinionis in abbatem Clingẽsis monasterij assumptus fuit, qui utinam huic monasterio præpositus fuisset, forsitan nũquam in tantam desolationem & ruinam cecidisset status cœnobij Hirsaugiensis, de cuius miseria post pauca dicturi sumus. Præfuit autem monasterio præfato Clingensi strenuè annis multis, uerbo & exemplo dignum se obedientemque Christi uicarium exhibere in omnibus curãs. Erat autem in omni Germania nomen eius celebris famæ, tum propter scientiam eruditionis, tum etiam propter uitæ integritatem. Vnde & principes & ecclesiarum pontifices multum in eius consilio pendebant. Anno domini 986 indictione 14. Lupoldus anno suscepti regiminis 4 completo, & tribus mensibus, moritur 8. cal. decemb. & in ecclesia monasterij S. Aurelij sepelitur, uir quãtum ad suam personam optimus, cui nihil dulcius quiete monastica, silentio & contemplatione fuit. Erat tamen circa aliorum cohercenda peccata aliquantulum remissior & ad misericordiam promptior.

Imperator inungitur. *Lotharium uicit.* *Bruno.* *Adelbertus.* *Lupoldus.*

DE HARTFRIDO, IX. HVIVS MONASTErij abbate, *qui præfuit annis duntaxat duobus, & certis gestis illius temporis.*

IGitur mortuo abbate Lupoldo ac tradito more Christianorum ecclesiasticæ sepulturæ, monachi huius cœnobij pastore destituti, post longas inter se habitos tractatus tandem elegerunt sibi in abbatem Hardfridum monachum, iuuenem quidem in annis, sed talem prudentia & moribus, de quo spes optimi pastoris non modica haberetur. Electus est itaque anno dominicæ natiuitatis 986. eodem die quo Lupoldus decessit 8. cal. dec. & præfuit uix duobus annis. Erat autem natione Sueuus, annorũ fermè sex & triginta ætatis, moribus cœnobiticis apprimè ornatus, in omni eruditione scripturarũ non infimè doctus, facie decora, uirilique statura proportionabiliter eleuatus, ingenio acutus & disertus eloquio, & talis qui facilè auditoribus quæ uellet, uideretur posse persuadere. Et reuera nisi eũ immatura mors ante tẽpus rapuisset è medio, hũc locũ ab extremis periculis & malis, quibus non post multos inuolutus est, Domino adiuuãte preseruasse potuisset, quod ex initio regiminis eius quàm facilè potuit auspicari. Quàm primũ enim sublimatus, in abbatem extitit, totis curauit uiribus, ut secũdum puritatem regulæ sanctissimi patris nostri Benedicti, omnes in monasterio uiuerẽt monachi: & si quem aliter reperisset cõuersantem, non sustinuit, sed monitum semel & iterum, nec emendatum, durius coram omnibus iuxta normam ordinis punire consueuit. Et ne quis corrigẽtem posset arguere, in omnibus se irreprehensibilem sectatorem bonorum operum & uiuum exemplar uir

Hardfridus ab. *Vita Hardfridi abbatis.* *Commẽdatur zelus eius pro disciplina.*

tutũ subiectis studuit exhibere. Anno eius primo, Otto imperator tertius Bohemiam cum exercitu ualido ingreditur, & ducem eius cum uniuersa gente ad deditionem coëgit. Claruit his temporibus Adelbertus ex monacho Bobiensi nostri ordinis abbas Gẽblacensis, præceptor Burchardi Vormatiensis doctissimi, postmodum episcopi, uir in diuinis scripturis doctus, & in secularibus literis ualde eruditus, cùm adhuc monachus esset in præfato cœnobio Bobiensi publicam monachorũ scholam tenuit, ac multos post se discipulos eruditissimos reliquit. Ingenij quoq; sui multas lucubrationes posteritati trãsmisit. Floruit etiam his temporibus Engelbertus monachus cœnobij S. Eucharij Treuerensis, quod hodie S. Mathiæ apostoli uocabulo nuncupatur, patria Mosellanus, uir undecunque exercitatus metro, doctissimus & prosa, qui scripsit inter cætera ingenij pręclari opuscula, uitam & passiones duodecim Apostolorum metrice, de musica & de compositione monochordi quędam syntagmata composuit, & pleraq; alia quæ ad manus nostras non uenerunt. Hic postea in abbatem monasterij, cuius nomen reperire non potui electus, post annos aliquot in Domino requieuit 12. cal. Martij, sicut in eius Epitaphio patet subiecto:

Adelbertus.

Engelbertus.

Hoc recubat busto semper memorabilis abbas,
Engelbertus ouans, spiritus astra colit:
Mensis Martij obijt, bis senis ipse calendis
Construxit templum, quod retinet tumulum.

Pestis magna fuit in Germania.

Anno secundo abbatis Hardfridi maxima pestilentia, fames & mortalitas per totam Germaniam nimis inualuit, & tanta siccitas, quod penè genus omne frumenti in terram sati perijt, præ nimia siccitate, quia non hàbuit humorem, quo crescere potuisset. Interea dum lues ipsa pestilentię in omni circa regione nimium grassaretur, moreretur'q; multitudo hominum maxima, etiam monasterium S. Aurelij Hirsaugiẽse nostrum heu crudeliter inuasit, & totius destructionis eius, quæ paulò pòst sequuta est, ut nobis apparet, occasio fuit. Nam in breui tempore, utpote quatuor mensium, tam miseranda clade, 60. huius cœnobij monachi consumpti sunt, qui omnes in hac pestilentię mortalitate obierũt. Nouissimè uerò mortuis tot fratribus, cùm finis putaretur adesse periculi, pastor oues secutus est. Nam eodẽ anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 988. Hardfridus huius monasterij abbas nonus, obijt 3. nonarum Decembrium, anno ætatis suæ 38. assumpti uerò regiminis secundo. Post cuius obitum, mox huius monasterij proximæ destructionis seminarium proh dolor inextinguibile surrexit. Remanserunt autem defunctis monachi in hoc superstites 12. in quibus summa constituendi abbatis in locum demortui residebat: qui utinam rebus prudentius consuluissent suis, & non per contentiones & schismata locum Deo consecratum in manus tradidissent exterorũ. Monachorum summa uirtus humilitas, maximumq; uitium superbia: quia dum alter alterũ libidine dominandi excellere nititur, monasterium seruorum Dei in foueam dęmonum commutatur. Tale monasterio huic malum his temporibus post mortem præfati abbatis contigit, quoniam dissensio fratrum in electione discordãtium illud funditus, ut ita dixerim, destruxit. Vnde hoc malum huic loco tam celeberrimo, domine Deus, in quo tot sanctissimi uiri nomini tuo paulò antè seruientes tibi placuerunt. Ecce, meliores & qui zelum habebant disciplinæ regularis, de medio translati sunt, & remanserunt monachi inutiles, superbi, elati & carnales, ut destruant suis functionibus locum celeberrimum nomini tuo consecratum. Quare hoc ita fieri uoluisti, domine Deus, qui iuste iudicas? Nunquid ut præualerent impij, iustos consumere uoluisti? Absit, Iu-

Hardfridus.

Deploratio calamitatis huius monasterij.

ſit, Iudicia tua Domine cernimus, cauſas ignoramus: nec ad nos attinet cauſas iudiciorum ſuorum diſcutere, quas ſine peccato poſſumus neſcire. Imò nomini tuo ſanctiſsimo, quas poſſumus gratias agimus, qui monaſterium iſtud propter cauſas tibi notas ita permiſiſti cadere, ut in ſtatum & conditionem reſurgeret meliorem. Nam ſi uelimus monaſterium Hirſaugienſe quod hodie cernimus, cum perſonis, rebus, ſubſtantia & ædificijs conferre ueteri, quod miſerabiliter ruiſſe deplangimus, comparationem præteriti ad præſens nullam inueniemus. Tantum enim præſentis temporis Hirſaugia uetus illud monaſterium cum omnibus conditionibus ſuis excellit & ſupergreditur, quãtum poſterius tempore uidetur. Sed hiſtoriam debito proſequentes ordine, factum ſicut ad nos, ueterum teſtimonia ſcripturarũ perlatum eſt, fideliter & breuiter exponamus. Nam etſi parum ad ędificationẽ legentium conducere poſsit, erit tamen eius notitiæ cunctis, qui ſimili ſorte tranſigunt uitam, in conuerſatione clauſtrali auiſatio non inutilis, qua diſcant in electionibus abbatum non ſe, non proprium commodum, ſed Dei ſolius honorem quærendum.

Comparatio ueteris monaſterij ad præſens.

Factis qui ſamur ne in faciendis erremus.

DE CONRADO, X. HVIVS CŒNOBII *abbate, qui præfuit annis ferè XII. & diſſenſione peßima quæ contigit in electione.*

DEfuncto ſiquidem uenerabili abbate Hardfrido cum 60. monachis, ſicut diximus, de conuentu, duodecim ſuperſtites remanſerunt: qui poſt tres fermè menſes ad eligendum abbatem in locum unum conuenerunt corpore, qui tamen mẽte (ut ſtatim apparebit) longè ab inuicem erant ſeparati. Duos enim in diſſenſione eligentes Conradum, qui munus confirmationis ab epiſcopo ſuſcepit, & Euerardum profugum, qui monaſterium ſpoliauit, ſeminarium & materiam deſtructionis huius loci prohdolor impijs præbuerunt: una ſiquidem pars adhærebat Conrado tanquam legitimè & canonicè electo, alia Euerhardum uerum ac legitimum, ſecundum primas ſanctiones prædicabat eſſe paſtorem. Præualuit tamen iure Conradus & tanquam à ſaniore parte fratrum electus, ordinationem à pontifice ſuſcepit. Interea dum Conradus pro munere benedictionis eſt ſollicitus, Euerardus ſublatis theſauris omnibus, calicibus, crucibus & ornamentis & quicquid ſubripere potuit cum duobus monachis ſuę partis, ad comitem, qui alioqui in monaſterio iam grauiter erat infenſus, petiturus auxilium properauit. Quem ille non ſolùm libenter, ſed etiam ualde gratanter ſuſcepit, gauiſus (ut poſtea liquidò patuit) occaſionẽ ſibi datam, qua bonis monaſterij dudum hiantem animum inferret, nunc tandem ſatiandum. Statim latro poſſeſsiones monaſterij Deo & ſancto Aurelio dudum oblatas à fidelibus Chriſti, truculentus inuadit, diripit, & in ſtipẽdium ſuis militibus quaſi uiciſsitudine impenſæ ſeruitutis diſtribuens concedit. Inuadit uillas, curtes, agros, domos, & quicquid ad monaſterij ius pertinere cognouerat, & ſub prætextu iuſtæ defenſionis Euerardi (ut ipſe dicebat) abbatis, res monaſterij paulatim ſuis uſibus infiſcauit. Quem in his omnibus monachi defenſorem non habentes, inuocare protectorem potuerunt, cùm omnes, aut potentiam comitis uererentur, aut ſpoliorum monaſterij ducẽretur cupiditate? Præterea Euerardus, datus in reprobum ſenſum, & alienatus mente, ad rapinam milites incitabat, ſe dicens eſſe abbatem, ſibi licere monaſterij ſui res cui uelit permittere. Interea Conradus abbas, & monachi ſuæ parti conſentientes, contumelias & iniurias quibus opprimebantur, deferebãt ad epiſcopum, auxilium contra inſultus tyrannorum poſtulantes. Sed nihil factum ad reſtitutionem abbatorum eo tempore conſtat, ſed uiolentia maior

Conradus eligitur contra eum Euerardus.

Euerardus furatur omnia ornamenta eccleſiæ.

Monaſterium miſere ſpoliatur.

Euerardi crudelitas.

indies crescebat, cùm sibi licere à parentibus oblata repetere, iam comes publicè fateretur. Beata illi omnis uidebatur occasio, qua de spolijs monachorum auaritiam in quam inciderat, grauiter satiaret. Conradus itaque pauper iam & miserabilis abbas cum paucis monachis, nec omnibus quidem fidelibus, in cœnobio, maximo timore metuque perculsus residebat, uix habēs unde suosque pasceret ac uestiret. Electus autem fuit anno dominicæ natiuitatis 989. indictione secunda, duodecimo calend. Martij, & præfuit monasterio in multis tribulationibus & miserijs annis quasi 12. Erat autē natione Francus, humili prosapia genitus, & propterea minus idoneus tantis malis totque tyrannis resistere. Vir bonus fuit & simplex, plus ad mysteria religionis tractanda natus, quàm monasterium in tantis turbationibus prouidè & utiliter gubernare. Porrò pessimus ille apostata Euerardus, cùm se minaretur monasterium in manu ualida breui intraturum, Conradumque abbatem in carcerem coniecturum, morte præuentus interijt. Monachi autem qui cum eo cœnobium exiuerant, profugi semel facti, manserunt, & amplius ad monasterium non sunt reuersi. Et quidem Euerardus hunc finem malitiæ suæ dignum accepit, qui destructionis monasterij huius author & occasio fuit. Quo mortuo iam Conradus abbas, & monachi qui remanserant, maiori pace ac securitate in monasterio uiuere potuerunt, cùm is qui totius mali princeps fuerat, de medio esset sublatus. Eorum autem quæ de monasterio siue per apostatā, siue per comitem, aliosque illorū ministros fuerunt ablata, nihil restitutū omnino fuit: sed potius quoad fieri potuit, plura semper distracta in manus seculariū deuenerūt. In hac miseria & afflictione Cōradus abbas cū fratribus suis, in paruū iam numerū redactus, quamdiu uixit consenuit, quo post annos 12. mortuo (sicut dicemus) expulsis monachis, per comitem seculares introducti sunt. Eodē anno quo Conradus in abbatē eligitur, grana tritici & pisciculos pluisse in Gallia de cœlo ferunt, qui tamen ad usum non ualuere humanum, propterea quod intrinsecus corrupti nimium apertè fœterent. Eo etiam anno S. Dunstanus archiepiscopus, cuius longè superius meminimus, 14. calend. Iunij ad Dominū migrauit. Hoc etiā anno mortuo Ioanne papa 16. Bruno natione Germanus, cognatus Ottonis Imperatoris fit papa, qui dictus est Gregorius quintus. Ipse Ottonē ad imperium coronauit Romanum. Anno Conradi abbatis secundo moritur Theophanes mater Imperatoris, & in basilica S. Pantaleonis Coloniæ sepelitur in abside meridionali, quam dum uixit, summo honore coluit, & rebus proprijs munificenter cumulauit. Ipsa etiam inter alia corpus S. Albani martyris olim pro Christo in Britannia passi, de Italia ad monasterium S. Pātaleonis præfatum adduxit. Anno Conradi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 994. monasterium S. Michaëlis archangeli in Hildēshem nostri ordinis fundari cœpit per S. Bernardum eiusdem ciuitatis episcopum, qui & in eodē monasterio sepultus, infinitis coruscauit miraculis. Anno sequēte S. Adelbertus ex monacho nostri ordinis episcopus (de quo suprà diximus) Pragensis, qui Vngaros conuertit ad fidē, á paganis in Prussia septies perfossus & tandem capite truncatus martyrium consummauit, 9. calen. Maij. Gregorius papa quintus congregata synodo statuit, consentientibus Romanis & omni clero, Romanum Imperium apud Germanos debere perpetuis futuris temporibus permanere, ita ut Germaniæ principes per Ottonem tertium deputati, habeant ius & potestatē imperatorem eligendi. Quę constitutio iam per annos sex & quingentos usque ad nos, inuiolabili stabilitate seruata est. Claruit his tēporibus Gerbertus monachus ordinis nostri cœnobij Floriacensis, uir in Mathematica, Astronomia, Philosophia, Arithmetica,

Conradus.

Euerardus apostata fur et sacrilegus, moritur.

Ablatorum nihil restituitur.

Triticum & pisciculi pluunt de cœlo in Gallia.

Theophanes imperatrix obijt.

Monasterium S. Michaëlis in Hildēsheim fundatū est.

Constitutio de imperio Germanorum.

Gerbertus.

metica, cæterarumque pene omnium scientiarum doctrina eruditissimus, qui multos discipulos nobilissimos reliquit, inter quos etiam fertur Otto imperator fuisse non ultimus. Hic propter incomparabilem sciētiam suam primò fuit archiepiscopus Remensis in Gallia per Hugonem regem Franciæ constitutus, deinde pulsus: per Ottonem imperatorem constituitur archiepiscopus Rauennatensis: ac postremò fit summus pontifex in urbe Roma, & Syluester secundus dictus est. Scripsit de sphęra pulchrum opus. Item de compositione astrolabij & quadrantis. In Arithmetica quoque pulchras compositiones fecit. Dialogum quem cum Leone abbate habuit nuncio Apostolico, multi plurimum commendant. Epistolas plures quas ad inquisitiores discipulorum scripsit, uidimus. Hic est papa Syluester, qui à plerisque pacti fœderisque cū dęmonibus initi arguitur, cuius rei nos ferre sententiam nec uolumus, nec debemus. Sedit autem in pontificatu summo annis 4. His etiam temporibus post obitum S. Maioli abbatis Cluniacensis nostri ordinis, factus est abbas in Cluniaco S. Odilo eximiæ sanctitatis uir, qui pręfuit eidem monasterio cum feruore maximo religionis, annis ferme quinquagintasex. Is cùm esset uir doctus, fertur nonnulla scripsisse opuscula, & præcipuè sermones ad fratres, quibus ingenij sui dexteritatem ostendit. Anno Conradi abbatis 10 fuerunt maximi terręmotus per loca Germaniæ & totam pene Europam, quibus multa fortissima etiam ædificia pulsata corruerunt. Apparuit insuper cometes eodem anno, qui multos terruit suo aduentu. Anno Conradi 11. qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus annus, ossa Caroli imperatoris quondam Magni hucusque multis incognita, apud Aquisgranum ab Ottone Imperatore tertio, quæsita & inuenta sunt. Eodem anno obijt Euergerus archiepiscopus Coloniensis, cui S. Heribertus in archiepiscopatu feliciter successit. Qui construxit in opposito ciuitatis Coloniensis iuxta flumen Rheni destructo castro, monasterium nostri ordinis in honorem B. Mariæ semper uirginis, quod Tuitium appellamus, in quo abbatem & monachos secundum regulam S. Benedicti constituit, multisque prædijs & ornamentis cumulauit. Eodem anno Imperator cum multis cardinalibus, episcopis, abbatibus, principibus, & ualido exercitu Poloniam uisitaturus, inter alia regni negotia sepulchrum S. Adelberti martyris Pragēsis episcopi, nuper (ut suprà diximus) pro fide Christi martyrizati, qui sepultus in Polonia miraculis infinitis & stupendis illo in tempore coruscabat. Obtinuit autem eiusdem martyris brachium unum, à Bolislao duce Poloniæ, quod cum ingenti deuotione suscipiens, Romæ in ecclesia S. Bartholomei collocauit. Idem quoque imperator ob honorem sanctissimi martyris Adelberti, fratrem eius Gaudentium monachum ordinis nostri in archiepiscopum primum ecclesiæ Pragēsis, ubi frater episcopus fuerat, annuente summo pontifice Syluestro secundo constituit: qui cùm esset uir doctus atque sanctissimus, multas sua prædicatione in circuitu gentes ad fidem Christi conuertit. Claruit his temporibus Ansfridus ex comite monachus nostri ordinis, & ex monacho 18 episcopus Traiectensis. Alij dicunt quòd ex episcopo monachus sit factus in monasterio sanctæ Mariæ nostri ordinis, quod ipse cōstruxit. Et hoc magis cōsonat ueritati & chronicę Traiectēsium quæ dicit, quòd anno Domini 1005. tāquam filius castigatus à Deo lumen oculorum amiserit, & sacrę religionis habitum in pręfato monasterio S. Pauli hodie dictum, cuius ipse fundator extitit suscipiens, usque ad finem uitæ in sancto proposito cum multa deuotione & sanctitate perseuerarit. Præfuit autem ecclesiæ Traiectensi annis 15. & multa bona monasterijs & ecclesiis suo tempore fecit. Post hunc, Adelboldus monachus (ut quidam fe

Scripta ipsius Gerberti.

Maiolus & Odilo abbates Cluniacenses.

Terræmotus.

Ossa Caroli magni imperatoris repeiuntur.

Monasterium Tuiciense cōstruitur.

Adelbertus.

Gaudentius.

Ansfridus.

Monasterium S. Pauli Traiecti fundatur.

Adelboldus.

runt) Bobienſis noſtri ordinis eccleſiam Traiectenſem rexit annis 18. uir doctus & prudentiſſimus, qui fuit Henrici Imperatoris ſecundi (de quo ſuo tempore dicemus) cancellarius & conſiliarius aliquanto tempore, qui dexteritatē ingenij ſui exercitans, multa ſcripſit præclara opuſcula: multa etiam bella pro libertate eccleſiaſtica geſsit contra Theodoricum Hollandiæ comitem. Circa hæc tēpora quidam monachus à Hieroſolymis rediens, apud quendam eremitam in Sicilia circa montem Æthna flammas euomentem aliquandiu hoſpitio detentus eſt. A quo cùm audiſſet in eodem monte Vulcani, defunctorum animas torqueri flammis & ex his multas liberari quotidie per orationes fidelium, & maximè Cluniacenſium monachorum, quod ſibi manifeſtum teſtimonium ſpirituum tam bonorum, quàm malorum idem eremita firmabat. Vnde monachus ad Cluniacum digreſſus hæc Odiloni patefecit abbati, cuius ordinatione memoria fidelium animarum, altera poſt feſtum omnium ſanctorum die, deinceps in ſancta eccleſia Dei cœpit frequentari. His quoq; temporibus claruit apud Treuiros noſtros Theodoricus monachus cœnobij ſancti Mathiæ Apoſtoli, ordinis noſtri, qui cùm eſſet uir ſtudioſus atq; doctiſsimus, ſcripſit de inuentione S. Celſi librum unum, quæ per Egbertum archiepiſcopum 7 calend. Martij in præfato monaſterio facta eſt: & quædam de quibus mentionem alibi fecimus. Claruit etiam iiſdem temporibus Remigius abbas Mediolacēſis noſtri ordinis in diœceſi Treuerenſi, uir in ſcripturis diuinis ſtudioſiſsimus, & in ſecularibus literis egregiè doctus, qui publicam in ſuo cœnobio ſcholam monachorum tenuit, in qua non ſolùm ſuos ſubditos, ſed etiam ex diuerſis alijs cœnobijs monachos ad ſe miſſos erudiuit. Huius uiri ſtudium & ſcripta in ſecundo libro illuſtrium uirorum ordinis noſtri plenius digeſsimus. Floruit etiam his temporibus Theodorus monachus S. Mathiæ Treuerenſis contemporaneus, Theodorici monachi ſupradicti condiſcipulus, uir moribus & ſcientia illuſtris, qui ſcholæ publicæ multis annis in eodem cœnobio glorioſè præfuit, & uaria ſcribendo ingenium poſteris notum facere curauit. E quibus extant in Apocalypſin Ioannis non abijciendæ lectionis ſynthemata. De muſica & aſtronomia uaria compoſuit. Hic poſt multos in ſancta religione labores, ad Dominum remunerandus felix migrauit, cui hoc Epithaphium diſcipuli poſuerunt:

Commemoratio fidelium annorū hoc tempore cœpit.

Theodoricus.

Remigius abbas

Theodorus.

Epitaphium.

Theodori monachi pauſant hîc membra ſepulti,
    Qui pietate uigens, ſimplicitate eluens
Presbyter officio, quod complens ordine certo
    Feruebat ſummi laudibus in Domini,
Prudens & doctus, nulli pietate ſecundus,
    Totum quod didicit, mox ālijs retulit,
Vt ſibi commiſſum bene collaudando talentum
    Centuplicet iuſtus atq; pius Dominus:
Tranſijt in nonis felici fine Decembris,
    Pro quo poſce Deum, qui legis hunc titulum.

Anno Conradi 12. Otto imperator expeditionem tertiò mouens in Italiam cum ingenti exercitu Romanos deuaſtat, uincit, ſuperatq;. Porrò Creſcentem, qui principatum Romæ inuaſerat, & multa contra eccleſiam Dei & uicarios Chriſti mala commiſerat, capite truncari fecit. Cumq; Romæ aliquandiu degens remiſsius cum Romanis ageret, eum contemptui habere cœperunt. Vnde conſpiratione facta, militum eius aliquot interfecerunt, ipſumq; in palatio fortiter obſiderunt. Qui per induſtriam Henrici ducis Bauariæ & Hugonis marchionis ſimulato pacto, uix extractus à Roma diſcedit,

cedit,comitante papa: & quia uxor Crescentis, mulier speciosissima,in actus Venereos imperatori dudum consentiens, spe regnandi cùm se relicta Imperatorem abijsse conspiceret,ac doleret,poculum ei subordinat uenenatum,quo ille hausto in Italia inter remeandum moritur. Pontifices autem & qui cum ipso erant principes,indutum cadauer purpura arte composuerunt super equũ ac si uiueret,ne fortè tumultus in Italia fieret,si mors Imperatoris fuisset rescita,educentesq; intestina reliquerunt apud Augustam Vindelicorum,corpus uerò in basilica Aquensi sepelierunt. Cui Henricus ex ducibus Bauariæ ortus,sed actu Bambergensis comes,electione principum succedens,Moguntiæ à Villigiso archiepiscopo regni diadema suscepit. Hic est Henricus huius nominis secundus imperator,qui in sanctorum catalogum scribi meruit:de quo postea dicemus in suo loco,quem hîc anticipando signauimus. Anno Dominicæ natiuitatis 1002,indictione 15, Conradus abbas decimus huius cœnobij moritur idibus Februarij, quo cum lamentis fratrũ in ecclesia sancti Aurelij sepulto,uacauit abbatia Hirsaugiensis annis 63,sicuti in sequentibus per ordinem dicemus.

Imperator in Italia moritur intoxicatus.

Henricus secundus fit imperator

Conradus abbas moritur.

DE ABBATIA HVIVS MONASTERII VACANTE PER *annos 63,& quibusdam gestis interea monasterij,ordinis,& Alemaniæ.*

Conrado uenerabili,ne dicam miserabili,abbate huius monasterij decimo,uiam uniuersæ carnis ingresso,monachi numero pauci in hoc loco superstites remanserunt. Inter quos quum essent duo,qui olim in dissensione electionis Euerardo adhæserant,& nec nunc quidem ad uiam ueritatis penitus essent reuersi,maiorem quàm eatenus fuerant experti,reliquis tribulationem suscitarunt. Enimuerò quum inter se consultarent super electione noui pastoris,uices suas comes uiolenter & manu armata interposuit,seq; daturum illis abbatem pollicitus,ne ad electionem procederent penitus interdixit. Qui ut monasterium sub specie pietatis paulatim monachis uacuum,& auaritiæ suæ totum quod reliquum erat,potuisset reddere,præposito eis suis ex familiaribus œconomo seculari,qui curam gereret omnium,donec promissus abbas,quem se nũquam daturum sciebat, ueniret,ac secundum regulam gubernaret omnia,tum se restituturum cuncta quæ abstulerat, humilibus uerbis in dolo promisit. Reuera enim hoc quærebat,quod non longè postea contigit,ut monachis uel mortuis,uel expulsis,ipse ad ius suum uniuersa reuocaret. Nam post triennium fermè quadam inter fratres & œconomum orta dissensione,quod non erat difficile in tanta rerum desperatione positis,nactus occasionẽ tyrannus,omnes præter duos,qui Euerardo dudum adhæserant,partesq; comitis semper tutati fuerant,de monasterio eiecit. Erant autem numero 4 uel 5 qui abeũtes inter se prudenti quidem,sed inutili,persuasi consilio antequã diuiderentur ab inuicem,abbatem elegerunt:qui tamen ad possessionẽ monasterij minimè peruenire potuit. Dispersi enim in omnem terrã,iniurias quas patiebantur cunctis passim reuelabant,sed non erat qui auxilium ferre contra talem tyrannũ aut uellet,aut etiã potuisset. Interea dũ isti uagãtur de monasterio ad monasteriũ,seq; ubi unusquisq; poterat enutrire,stabiliret: post aliquot annos etiã duob. illis monachis,qui in cœnobio remanere permissi fuerãt, mortuis an expulsis non satis mihi constat,clerici seculares inhabitare monasteriũ iussi sunt. Ex eo itaq; tempore usq; ad comitem Adelbertũ,de quo suo loco dicemus,monasteriũ S. Aurelij monachis uacuum,mansio clericorum & prostibulum meretricum factum est. Interea si quid remansit,quod comes & cæteri fures non rapuerunt,clerici cum suis concubinis & meretricibus ita paulatim consumentes,in nihilum redegerunt,ut nec libris,

Comes electionẽ interdixit.

Oeconomus secularis monachis præponitur.

Monachi expelluntur.

Clerici seculares monasterium inhabitant.

quorum ingens copia ibi collecta fuerat, per diligentiam ueterum monachorum, quos doctissimos superius ostendimus, parcere potuissent. Nam quum illo tempore, quando imprimendi libros scientia necdum fuit in usu, uolumina cariore uenderentur precio, indocti nebulones preciosissimum illum thesaurum bibliothecæ, in paucis annis tam turpiter uendendo & consumendo distraxerunt, ut nec unum quidem codicem alicuius ponderis & precij reliquissent. Bibliothecam uerò Hirsaugiensem, tempore illo fuisse preciosam, & multis uoluminibus cumulatam, ex eo uel maximè conijcere possumus: quòd quum à prima fundatione, per annos ferè 180 multi doctissimi uiri per ordinem sibi succedentes, in eodem monasterio floruerint, sicut ex superioribus clarissimè patet: non est credendum, eos uel ad tantam peruenisse doctrinã & eruditionem omniũ bonarum artium sine libris, uel ad decorẽ bibliothecæ, quem maximè diligit omnis eruditus, nihil suo tempore scribendo apposuisse. Certũ ergo manet apud me & absque omni dubitatione firmiter conclusum, uiros illos qui mutuò sibi succedentes non solùm Hirsaugiam, uerùm & Germaniam totam sua eruditione illustrabant, maximum & preciosum post se thesaurum librorum in bibliotheca huius monasterij reliquisse: uenditis autem clerici omnibus atque distractis precium, non in usum ecclesiæ, neque ad conseruationem ædificiorum, sed (sicut diximus) cum suis concubinis & meretricibus turpiter consumentes, inter paucos annos cœnobium neglecta reformatione parietum & tectorum penitus ruinosum reddiderunt. Super sacrosancta ecclesię altaria pluit, pecora inter mœnia claustri stabula receperunt, & omnia penitus ad desolationem festinare uidebantur. Comes, ista non solùm non prohibuit, sed etiam uehementer gauisus est fieri, per quæ monasterij nomen & locum breui in nihilum redactum iri, iuxta desiderium suum cernebat. Nos uerò seriem annorum ab hinc usque ad instaurationem Hirsaugiensis cœnobij perducturi, quum non habeamus monasterio uacante, cui tempus adscribamus abbatem, in his quæ uel de ordine nostro, uel de gestis in Alemania perstringenda sumpserimus, passione utemur pro actu, ut festinantes ad futurum loci pastorem, diu enim scribere sine ductore tædiosum breuissima occurrentia annis monasterio uacanti, etiam per saltus (ut fieri solet) assignemus, quatenus ipsi historiæ promissa non desit integritas. Igitur monasterio uacante anno primo Henricus comes Bambergensis (sicut suprà diximus) per electionem ad imperium assumptus est. Qui habuit uxorem filiam Sigifridi comitis Palatini Rheni nomine Cunigũdem, cum qua propter amorem castitatis, usque ad mortem in sancta uirginitate permansit. Iste sanctus imperator episcopatum Bambergensem, in prouincia Moguntina fundauit, cui præfecit Euerardum primum episcopum, eumque à iure & subiectione, quam pontifices debent archiepiscopis suis cum multis alijs priuilegijs concessis & impetratis à summo pontifice exemit. Imperatrix autem sancta Cunegundis de patrimonio suo cœnobium monachorum nostri ordinis fundauit in monte iuxta Bambergam, in honorem sancti archangeli Michaëlis & omnium spirituum superiorũ, quod usque in hodiernum diem feliciter perseuerans Mons monachorũ & dicitur & habetur, quod multis prædijs, donarijs & ornamentis cumulauit. Idem Henricus monasterium B. Mariæ semper uirginis nostri ordinis in diœcesi Argentinensi nimia uetustate ruinosum reparando fundauit, & fundando reparauit, quod à fluuiolo prӕterfluente Schuttern dicitur, & prædijs reditibusque pro monachorũ sustentatione necessarijs, copiose satisfecit esse prouisum. Ferũt de hoc monasterio incolę monachi, quòd Otto quidã rex Angliæ

Bibliotheca dilapidatur.

Bibliotheca insignis.

Cœnobium desolatur.

Vacantia monasterij.

Henricus imperator cum Cunigũda castitatem obseruat.

Episcopatus Babergensis fundatur.

Monasteriũ montis Monachorum fundatur.

Monasterium Schutterense fundatur.

gliæ tempore beati Gregorij papæ Magni, anno dominicę natiuitatis 605. Francorum rege Theodorico bellum cum Theodoberto Lotharioq; agente, amore cœlestis patriæ incensus, limina uisitarit Apostolorum, & inde per Alsatiam digrediens, hoc ipsum cœnobium consilio auxilioq; cuiusdam sancti Pirminij, ex discipulis B. Mauritij abbatis eo tempore põtificis, primitus construxisse, monachos introductos de regula S. Benedicti, necessarijs quoq; prouidisse stipendijs. Vngari his temporibus ad fidem Christi authoritate & industria Gisilæ, quæ fuit soror Imperatoris & nupta Vngarorum regi Stephano, cum rege ipso suo cõuertuntur. Ipsa enim sancta mulier, instantia sua regem perduxit, ut se & totam gẽtem baptizari expeteret; qui in baptismate Stephanus est uocatus, tantaq; deinceps uitam sanctitate ornauit, ut post mortem in numerum sanctorum relatus sit. Anno abbatia uacante 6. Bruno ex monacho nostri ordinis archiepiscopus à Prussis, multis supplicijs afflictus manibusq; ac pedibus abscisis, tãdem capitis obtruncatione martyriũ consummauit. Circa hæc tẽpora claruit Burchardus ex monacho Gemblacensis cœnobij, siue (ut alijs placet) Bobiensis, episcopus Vuormatiensis, uir in diuinis scripturis doctissimus, & secularium literarum non ignarus, Alberti Bobiensis monachi, & postea Gemblacẽsis abbatis quondam auditor atq; discipulus, sicut in superioribus diximus. Qui inter cætera ingenij sui opuscula magnum illud uolumen Decretorum in 20 lib. distinctum, quod ex authoris nomine ueteres Burchardum appellarunt, ex diuersis in unum laboriose & satis utiliter comportauit. Claruit etiam his temporibus Meginfridus monachus Fuldensis Chronographus, qui uelut rosa inter spinas, ita studiosus & doctus inter desides, carnales, ignarosq; monasterij sui monachos, clarus emicuit. Is inter cætera ingenij sui opuscula, historiam sui monasterij ab origine diligenter cõplexus, abbates singulos secundum ordinem temporis sibi ad inuicem succedentes inseruit, & uniuscuiusque gesta breuiter annotauit: eorũ quoq; cœnobiorum quibus uel monachos ex Fuldensi missos nouit, uel abbates, pari ratione meminit, quorũ uel successiones abbatũ & memorabiliora facta interserendo compendiose descripsit. Ex cuius uiri laboribus, multa me fateor in hoc opere nostro de Hirsaugiensi historia necessario commiscuisse. Contigit circa hæc tempora Henrici imperatoris mirabile factum. Iuuenis quidam maleficio duarum uetularum in formam asini mutatus est, ita ut omnibus uidentibus asinus appareret: quod multis imposibile uidetur, non intelligẽtibus quòd permissione diuina spiritus malignus oculos hominum mirandis ludificationibus illudere potest. His etiam tẽporibus, Baldericus episcopus Leodiensis post Notgerum immediatus, fundauit monasterium S. Iacobi in insula Leodiẽsi, in quo monachos ordinis nostri posuit. Anno abbatia uacante 9. maior ecclesia Bambergensis, Imperatore cum 46. episcopis astante, consecrata est. Et eodem anno Vuillegisus archiepiscopus Moguntinus obijt. Cui abbas Fuldensis Erckenbaldus successit, & annis 9 præfuit. Circa hæc tempora cùm Ezelimus comes palatinus Rheni, frater S. Cunigundis imperatricis aduersaretur regi, & per continuos decem annos, & eius magnanimitate siue confirmata ad eius sentẽtiam, sacramentis publica fide ab uniuersis Lotharingijs, omnis regius honor eidẽ regi negaretur: Rex cõsultius arbitratus, uirum egregiũ beneficijs placare, q̃ molestijs ullis molestare, amicitiã eius exposcit: quã consecutus, insulã quę est in Rheno S. Suitberti cum omnibus suis appenditijs Duisburg, etiã atq; Salaueld nõ modica regni sibi subsidia, suisq; liberis perpetua hæreditate posidẽda largitur. Duxerat iste comes uxorẽ nomine Mechtildẽ, filiam Theophanis imperatoris

Vngari cõuertũtur ad fidem per Gisilam reginã.

Bruno.

Burchardus.

Meginfridus.

Iuuenis in asinũ maleficio mutatus.

Monasterium S. Iacobi Leodiense fundatur.

Erckenbaldus.
Ezelimus.

Keiserswerd.
Duisburg & Salaueld.

imperatricis & sororem Ottonis tertij, ex qua nati sunt ei tres filij & septem filiæ, Hermannus qui post Pillegrinum fuit archiepiscopus Coloniensis cognomēto Nobilis, Euerardus post Popponem archiepiscopus Treuerensis ex præposito uidelicet Vuormatiensi. Et Ludolphus paterni ducatus successor. Richizam primam filiam Misecho dux Poloniæ duxit uxorem. Adelheidis in Niuella, Theophanen in Essendia, Heluuigis in Nussia, Mathildis in Didikirchen, atq; Vuillichalda in Monasterio S. Mariæ Coloniensi, in capitolio. Sophia similiter in cœnobio S. Mariæ Moguntiæ atq; Gandesheim sanctimonialibus fœminis abbatissę nostri ordinis, eo tēpore omnes sunt prælatæ loco regiminis. Iste comes Ezelinus, uir diues & strenuus construxit monasterium monachorum ordinis nostri non longè à Colonia in honorem S. Nicolai archiepiscopi quondam Myrreorum, quod Bruuyler nominatur, quod multis prædijs & ornamentis decorauit, in quo & sepultus est. His etiam temporibus claruit Reinhardus abbas monasterij Senonensis S. Petri apostoli, uir doctus & religiosissimus, qui monasterij sui officinas nimia uetustate ruinosas gloriosè instaurauit, monachosq; in regulari tramite instruens, ad pristinæ cōuersationis feruorem reduxit. Scholam etiam monachorum publicam tenuit, & monachos suos in omnibus literis & scientijs tam secularibus quàm diuinis, ad plenum erudiuit. Anno Domini 1012, qui fuit abbatia uacante annus decimus, cùm Rupertus presbyter ecclesiam S. Magni martyris in Saxonia primā in nocte natiuitatis Domini missam inchoasset, quidam Othertus laicus cum alijs uiris 15. & fœminis tribus choream ducens in cœmiterio, secularibusq; perstrepens cantilenis celebrantem non mediocriter distractum fecit. Quibus cùm sacerdos mandaret per æditum, ut tacentes ad huiusmodi leuitatibus in nocte tam sancta desisterent: illiq; præcipienti non obtemperarent, commotus ille stans ad altare sacrosanctum dixit: Faciat omnipotens Deus, ut per annum totum sic saltātes manere uos oporteat. Mirabile dictu, quia imprecātis uocem sequutus est ilicò effectus: ita per totius anni spatium saltabant sine intermissione die ac nocte, non edebant neq; bibebāt, absq; somno manebant, non pluuia super eos cecidit, nō frigus, non labor eos, nec lassitudo affecit. Nulli quantumlibet interrogati quicquam loquebantur, uestimenta & calceamenta non sunt attrita. Et primò quidem usq; ad genua, deinde usq; ad fœmora terræ sub pedibus conculcatæ uidebantur uniuersi. Filius quoq; ipsius sacerdotis cùm sororem suam arrepto brachio de medio saltātium uellet cum uiolētia educere, brachium eius de corpore abstulit: illa autem quasi nihil passa nec doluit, nec emisit uocem, nec una quidem gutta sanguinis destillauit, sed choream continuauit cum reliquis inceptam. Anno tandem euoluto S. Heribertus archiepiscopus Coloniensis ad cœmiterium uenit, & saltantes à maledicto absoluit, introductosq; in ecclesiam Domino reconciliauit. E quibus fœminę mox obierunt, uirorum quidam in breui, qui etiam miraculis post mortem claruisse feruntur, quippe qui duram satis pœnitentiam egerunt. Reliqui uerò quibus uiuere diutius licuit, tremore membrorum quid passi fuerint, ostenderunt. Cùm circa hęc tempora monachi Fuldensis cœnobij propter deformatissimam uitam in derisum omni populo uenissent, sæpiusq; à S. Imperatore moniti prauos mores emendare contemnerent, cùm sciret eos nimia diuitiarum abundantia factos contumaces, multa bona & possessiones auferri ab eis præcepit, & alijs monasterijs distribuit. Anno 12. abbatia Hirsaugiensi uacante, nubes magna in Flandria subitò cecidit, & multa milia hominum submersit. Multa quoq; & horrenda signa in cœlo eodem anno apparuerunt, & sequuta est mortalitas hominum

Sex comitis Ezelini filiæ abbatissę fiunt.

Monasteriū Bruuilerense fundatur.

Reinhardus Senonensis doctissimus.

Homines per integrum annum saltarunt.

Imprecatio sacerdotis Ruperti

Mirabile factum in puella.

S. Heribertus absoluit maledictos à pœna.

Monasteriū Fuldense spoliatur propter monachos.

Nubes cadēs multa hominū milia submersit.

minum magna. Anno uerò 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 1020, Sanctus Heribertus, archiepiscopus Coloniensis moritur, & in monasterio Tuitiẽsi, quod ipse fundauerat, sepelitur. Cui successit Pilligrinus annis ferè 15. Eodẽ anno moritur Erckenbaldus archiepiscopus Moguntinensis, cui Aribo successit, uir doctus & multum uenerabilis, qui inter cætera ingenij sui opuscula super 15 Psalmos graduum, non contemnendum opusculum edidit. His temporibus clarueruntmulti excellentissimi uiri in ordine nostro, scientia & sanctitate insignes. Berno abbas Augiensis, cœnobij Constantiensis diœcesis, uir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, atque in secularibus literis egregiè doctus. philosophus, rhetor & musicus insignis, qui scripsit ad Pilligrinum archiepiscopum Coloniensem insigne uolumẽ de musica: ad Moguntinum quoque archiepiscopum Aribonem de aduentu Domini, de officio missę, de ieiunio quatuor temporum, & alia multa, de quibus inter scriptores mentionem fecimus. Guido quoque Aretinus monachus cœnobij de cruce S. Leufridi, uir undecunque doctissimus, & musicorũ princeps insignis, qui de musica pulchrum conscripsit opusculum, per cuius regulas disciplinam cantus ad faciliorem modum redacta est. De cæteris eius opusculis, alibi latiore industria scripsimus. Euerbinus quoque abbas monasterij Doleiensis, quod in diœcesi Treuerensi sub honore S. Mauricij, & sociorum eius constructum, à Spanhemensi cœnobio meo nouem fermè Teuthonicis miliaribus distat, in finibus Lotharingiæ, ijsdem claruit temporibus: uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis eruditissimus, qui scripsit uitam S. Simeonis monachi Treuerẽsis, de quo postea dicturi sumus ad Popponem eiusdem ciuitatis archiepiscopum. Scripsit etiam gesta eiusdem Popponis. De ieiunio, eleemosyna & pœnitentia quoque nonnulla synthemata. Scholam in theologia monachorum publicam tenuit, & alia multa nobis incognita scripsit. Claruit etiam circa hæc tempora in Anglia S. Elphegus ex abbate monasterij ordinis nostri quod Balneũ dicitur, primùm episcopus Vintoniensis, postea Cantuariensis archiepiscopus, uir doctus atque sanctissimus, qui post multos labores pro Christi amore habitos martyrio coronatus est, cuius festum colitur 15. calend. Maij. His etiam diebus claruit in ciuitate Treuerensi S. Simeon monachus montis Sinai, natione Græcus, quem Poppo archiepiscopus Treuerensis rediens ex partibus transmarinis secum adducẽs, pro Christi amore in præfata ciuitate quadam, in turri, eremiticã ducentem uitam inclusit. Fuit enim uir multarum uirtutum, & qui multa sustinuerit à dæmonibus & malis hominibus. Mortuus autem statim in sanctorum catalogum relatus est, & infinitis miraculis coruscare cœpit. Eius uitã Euerbinus abbas de Doleia, de quo iam diximus, luculento sermone descripsit. Huius sanctissimi uiri Simeonis tria folia Psalterij Gręci penes me habeo, quę propter eius meritum tanti facio, ac si thesaurum preciosum auri argentique possiderem. Eius festum calendis Iunij agitur. Claruit etiam circa hæc tẽpora S. Gerardus, ex monacho nostri ordinis episcopus Morsenus in Vngaria, qui posteaquàm uerbum Dei gentibus longo tempore prædicasset, ab impijs & paganis grauissimis supplicijs affectus, martyriũ pro fide nostra passus est. Sanctus quoque Vuilhelmus abbas Diuionensis nostri ordinis, hac ipsa claruit ætate. Vir doctus & uitæ sanctissimæ, maximo feruens zelo regularis disciplinæ, qui in uita & post mortem multis miraculis claruisse perhibetur. Sanctus etiam Poppo abbas monasterij Stabulensis nostri ordinis, doctrina & conuersatione his temporibus clarus habetur in diœcesi Leodiensi & per totam Galliam, patratione quoque multorum miraculorum insignis, qui monasticam disciplinam

Heribertus moritur.
Pilligrinus.
Erckenbaldus.
Aribo archiepiscopus Moguntinus.
Berno.
Guido.
Euerbinus.
Elphegus.
Simeon.
Gerardus.
S. Vuilhelmus.
S. Poppo.

nam suo tẽpore penè collapsam magnificè restaurauit. Eius festum agitur 8.cal.Februarij. Richardus quoq; abbas Virdunensis, cœnobij eiusdem ordinis nostri clarus his temporibus habetur, cuius uita sanctissima multis uirtutibus insignis fuit, qui doctrina & religione sua multos ad emendatioris uitæ semitam reduxit. Claruit his etiam temporibus Meginfridus, ex monacho cœnobij S.Burchardi iuxta Herbipolim ordinis nostri Magdeburgensis ecclesiæ 6.archiepiscopus, per S.Henricum constitutus, uir doctus & multum religiosus, qui præfuit ecclesiæ prefatæ annis 27. Circa hæc tempora claruit etiam Brando, ex abbate monasterij Fuldensis decimus episcopus Haluerstatensis, uir prudens & reuerendus, qui duo collegia canonicorum fundauit: S.uidelicet Iohannis Baptistæ in ciuitate Halberstatensi, & sancti Bonifacij Bosleuen. Sanctus etiam Gothardus episcopus Hildensemensis magna sanctitate clarus, circa hæc tempora in Saxonia habetur. Hic primò fuit monachus Fuldensis, postea abbas in Altha nostri ordinis in Bauaria, ac postremò 14.episcopus præfatæ Hildenshemensis ecclesiæ, cui præfuit annis 16. Cõstruxit autem cœnobium nostri ordinis iuxta ciuitatem Hildenshemensem, in honorem S.Bartholemæi Apostoli, quod ex suo nomine ad S. Gothardum nostris temporibus appellatur, quoniam in eo sepultus est. His diebus Poppo filius Ludolphi ducis Austriæ, archiepiscopus Treuerensis, de quo prædiximus, qui S.monachũ Simeonem, à monasterio B.Mariæ in Bethlehem, Treuerim secum abduxit, clarus ualde habetur, qui Danos ad fidem Christi dicitur conuertisse, quemadmodum in gestis Treuirorum habetur, & à Benedicto papa canonisationem eiusdem S.Simeonis propter miraculorum patrationẽ maximam impetrauit, & ecclesiæ sibi à Deo commissę annis 41. gloriose pręfuit. obijt autem anno Domini 1057. indictione 10.6 calend. Iulias.

Richardus ex abbate Virdunensi canonizatus.

Meginfridus.

Brando.

S. Gothardus.

Monasterium S. Gothardi in Hildesheim fũdatur.

Poppo archiepiscopus Treuirensis.

Anno Domini 1023. indictione 6. abbatia Hirsaugiensi uacãte, anno 21. Aribo Mogũtinus archiepiscopus, idibus Augusti synodum episcoporum & abbatum celebrauit in monasterio sanctorum Marcellini & Petri in Selgenstadt, pro pace cleri & utilitate ecclesiastica, ubi multa summa prouidentia fuerũt constituta. In hac synodo sancta, sicut ex gestis ipsius legimus, fuerunt præsentes Burcardus episcopus Vuormatiensis, de quo suprà dictum est, Vuernharius Argentinensis episcopus, Bruno Augustensis episcopus qui fuit frater S.Henrici imperatoris, Euerhardus episcopus Bambergensis, Meginhardus episcopus Herbipolẽsis, necnon & Richardus abbas Fuldensis, Arnoldus abbas Hirsfeldensis, Reginboldus S.Nazarij Laurishemensis abbas, Hericho abbas Treuerensis, abbas S.Maximini, Euerbimus abbas Doleianus, Henricus abbas S.Burchardi Herbipolensis, Sizicho abbas de Schluchtera, Gerbertus abbas S.Albani, Adelbertus abbas de Clingenmunster, & Rudolphus abbas de Blidenstadt, uiri ordinis nostri, moribus eruditione insignes. Anno uacante abbatia 22. indictione 5. Henricus imperator secundus, 3. iduum Iulij moritur, & in maiori ecclesia Bãbergensi, quam ipse fundauerat, sepelitur. Henrico autem mortuo, principes Electores Conradum huius nominis secundum, ad imperium elegerunt, genere Francum, uirum bonum & strenuum. Vxorem duxerat Giselam relictam Brunonis Saxonum ducis, ex qua genuit Henricum filium, qui post eum imperauit, & Cunigundem filiam, quæ in Lympurgensi monasterio iacet, sepulta. Iste imperator Conradus secundus construxit præfatum monasterium Lympurgense ordinis nostri in diœcesi Spirensi, quod prædijs, ornamentis, priuilegijs & libertatibus multis decorauit. Ferunt, antea castrum in eodem loco fuisse constructum, & per ipsum in monasterium monachorum

Concilium celebratur in monasterio Selgenstadt.

S. Henricus Imperator obijt.

Conradus.

Monasteriũ Lympurg fundatur.

nachorum esse commutatum. Anno Domini 1031. qui fuit monasterio uacante 29. archiepiscopus Moguntinus Aribon moritur, cui S. Bardo abbas Hirsfeldensis nostri ordinis succedens 20. annis ecclesiæ Moguntinæ præfuit, qui fuit uir doctus & sanctissimę conuersationis, atque post mortem sanctorũ catalogo insertus est. Obijt autem anno Domini 1051. indictione 4. 4 iduum Iunij. Circa hæc tempora claruit Thietagus ex monacho Corbeiensis cœnobij in Saxonia ordinis nostri archiepiscopus Pragẽsis post Gaudentium, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, & non minus uitę merito quàm eruditione scripturarum uenerabilis. Anno domini 1035. qui fuit uacãte monasterio Hirsaugiẽsi, annus 33. obijt Pillegrinus archiepiscopus Coloniẽsis, cui successit Hermãnus filius Ezelimi comitis palatini Rheni, de quo suprà diximus. Eodẽ anno Rudolphus abbas Hirsfeldensis nostri ordinis factus est episcopus Padebornẽsis, uir doctus & morum integritate uenerabilis. Anno autem monasterio uacante 35. moritur S. Cunegundis, quondam imperatrix, quæ S. Henrico Imperatore mortuo, pro amore omnipotentis Dei mundum contempserat, & in monasterio Confugiensi sanctæ conuersationis habitum suscipiens, cum sanctis uirginibus Christi monialis, & ipsa uirgo, usque ad mortem permansit. Eodem anno S. Bardo archiepiscopus Moguntinus ecclesiam S. Martini Moguntinensem Conrado Imperatore episcopisque multis & abbatibus pręsentibus dedicauit 4. iduum Nouembris. Sanctus etiam Stephanus rex Vngariæ hoc ipso anno moritur, cui Henricus filius successit, uir sanctus & Deo dilectus, qui & ipse unà cum patre sanctorum catalogo insertus est. Eodem quoque anno S. Simeon monachus & inclusus Treueris moritur, calend. Iunij, de quo iam suprà fecimus mentionem, qui tantis mox coruscauit miraculis ut à Benedicto papa. 9. Poppone archiepiscopo petẽte statim post mortem sit canonizatus. Eius uitã (ut antea diximus) Euerbinus abbas Doleiensis pulchro descripsit eloquio. Anno 1039, qui fuit monasterio uacante annus 37, indictione 7. pridie nonorum Iunij obijt Conradus Imperator secundus, & in ecclesia Spirensi, quam construxerat, multisque beneficijs donauerat, sepelitur: cui successit electione principum filius eius Henricus huius nominis tertius, & annis 17. post patrem imperauit. Vxorem habuit Guniheldam regis Danorum filiam, qua sine liberis mortua duxit secundam Agnetem filiam Vuilhelmi comitis Pictauiensis, ex qua suscepit Henricum huius nominis imperatorem quartum, qui post eum regnauit: & duas filias Giselam monialem, & Adelheidem, quæ fuit abbatissa nostri ordinis in Quetelnburgk. Eodem anno moritur Euerardus primus episcopus Bambergensis, cui successit Suuitgerus, qui postea factus est papa. Regenboldus quoque episcopus Spirensis obijt, cui Sibicho successit. Anno monasterio uacante 40. Helias abbas monasteriorum S. Martini & S. Pantaleonis nostri ordinis in Colonia, natione Scotus, obijt, uir doctus & sanctus, qui cum monachis suis uitam arctam duxerat. Claruit his tẽporibus Guimõdus archiepiscopus Auersanus, ex monacho nostri ordinis, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis eruditissimus, qui uiuacis ingenij sui multa præclara monimenta reliquit. E quibus uulgatum & famosum est illud quod in tres libros diuisum per dialogum edidit cum Rogerio monacho de corpore & sanguine Domini, contra nouos errores Berengarij Andegauensis ecclesiæ diaconi. Idem quoque Rogerius monachus cœnobij de cruce S. Leufridi nostri ordinis, uir studiosus & doctus & postea monachus S. Pantaleonis in Colonia, scripsit inter alia, gesta Brunonis archiepiscopi Coloniensis fundatoris eiusdem cœnobij, & quædam alia non con

Bardo. Thietagus. Hermanus. Rudolphus. S. Cunigundis moritur. S. Stephanus rex moritur. S. Simeon moritur. Conradus. Henricus. Moniales filiæ Helias. Guimendus. Rotgerius.

Theodoricus. temnendæ lectionis opuscula. Claruit etiam ijsdem temporibus Theodoricus monachus Hirsfeldensis, qui scripsit de uita & laudibus sanctissimi patris nostri Benedicti ad Richardum abbatem Fuldensem quædam opuscula. Sed & alia quædam, quorum titulos in secundo libro uirorum illustrium digessimus. Sequenti anno qui fuit dominicæ natiuitatis 1043. indictione 11, *Amichadus.* Amichadus monachus Fuldensis natione Scotus moritur, qui multis annis in eodem cœnobio pro Christi amore fuerat inclusus, uir sanctissimæ uitæ, super cuius sepulchrum noctu lumina uisa sunt, & angelorum Psalmodia diuinitus audita. *Clarus.* Floruit etiam circa hæc tempora Clarus monachus cœnobij sanctorum Marcellini & Petri in Selgenstadt Moguntinensis diœcesis, nostri ordinis, uir doctus & religiosissimæ conuersationis, qui in eodem loco pro Dei amore inclusus orationi & contemplationi uacans die ac nocte spiritum prophetiæ consequutus asseritur, cuius festus dies agitur cal. Ianuarij. *Engeluotus.* Engeluotus etiam monachus nostri ordinis in Anglia his temporibus propter sanctitatem uitæ & eruditionem scripturarum clarus habetur, qui postea Cantuariensis ecclesię archiepiscopus factus, magna sanctitate insignis miraculorum attestatione euasit. Anno Domini millesimo quadragesimoquarto, qui fuit monaster. Hirsaugiens. uacante 42, indictione 12, *Præpositura in Nuenburg fundatur.* Anshelmus abbas monasterij Laurissensis, ordinis nostri præposituram in honore S. Bartholomei Apostoli fundauit, prope Heidelbergam Vuormatiensis, diœcesis, in qua præpositum & monachos locauit, quam postea anno domini 1195, *Monasteriū monialiū prope Heidelbergam.* Conradus comes Palatinus Rheni, consentiente Sigehardo abbate Laurissensi in cœnobium monialium eiusdem nostri ordinis commutauit: cui primam abbatissam Cunegundem præfecit. Anno domini 1046. qui fuit monasterio uacante 44. *S. Guido moritur. Spiræ sepelitur.* S. Guido abbas Bobiensis in Italia nostri ordinis ortus, in suburbanis Rauennæ uilla casa Marensi, uir sanctissimæ uitę, qui monachum quendam Martinum nomine à mortuis resuscitauit, & alia multa miracula fecit, pridie calend. Aprilis moritur, anno regiminis sui 48. cuius festum celebratur 4 calend. Maij. Eo nanque die sacrum corpus eius per Henricum quartum de Italia translatum est ad ciuitatem Spirensem, & in ecclesia eius nomini consecrata honorificè repositum. *Bruno.* Claruit his temporibus etiam Bruno, ex monacho cœnobij Monichenneuburg ordinis nostri in Saxonia episcopus Verdensis Friderici comitis frater, uir sapiens & eruditus, qui ecclesiam sibi commissam uerbo & exemplo strenuè gubernauit. *Tres de papatu contendentes deponuntur.* Anno monasterio uacante 44. Henricus imperator Italiam ingressus tres de papatu contendentes, uidelicet Benedictum 9. Syluestrum 3. & Gregorium 6. deposuit, & Suitgerum Bambergensem episcopum, uerum Christi uicarium substituens Clementem 2. appellauit, à quo coronā Imperij in die natalis Domini suscepit. At Clemens papa nono mense pontificatus sui moritur, & in choro maioris ecclesiæ Bambergensis sepelitur. Anno sequente moritur Poppo archiepiscopus Treuerensis, cui Euerardus filius Ezelimi comitis palatini Rheni, de quo supra mentionem fecimus, successit, & ecclesiam Treuerensem strenuè rexit. *Heribertus.* Claruit his temporibus Heribertus episcopus Altisiodorensis uir doctus atque clarissimus, qui post aliquot annos, quibus ecclesia Altisiodorensi strenuè præfuit, seculum deferens, monachus nostri ordinis factus est in cœnobio sancti Saluatoris in pago Senonensi, ibique multis postea annis religiosissimè uiuens bono in Christo fine quieuit. *Hermannus.* His etiam temporibus floruit in monasterio S. Galli ordinis nostri in Sueuia Hermannus, qui dicebatur Contractus, monachus undecunque doctissimus, Grecè, Latinè & Arabicè peritus, philosophus, rhetor, astronomus, poëta, musicus, & mathematicus, omnium

omnium sui temporis celeberrimus, qui multa præclara uolumina edidit, quorum mentionem alibi fecimus Ipse quoque Antiphonam idem de beata uirgine Maria, Salue regina misericordiæ, composuit. Aliam etiam Alma redemptoris, de eadem sacratissima Dei genitrice fertur edidisse. Anno domini 1048. monasterio Hirsaug. uacante 46. anno: Bruno episcopus Tullensis destinatione Imperatoris, & electione cardinalium, fit papa urbis Romæ, dictus Leo nonus, & sedit annis fermè 6. Erat autem filius comitis de Elingen & monachus ordinis nostri, uir doctus & sanctissimus, qui cùm Romam pergeret ad capescendum papatum, audiuit uoces angelorum in aëre cantantium, Dicit Dominus ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis. Hic Christũ in specie leprosi super lectum suum posuit. Scripsit etiam contra hæreses Græcorum ad Constantinum Imperatorem Constantinopolitanum, Cantus quoque de diuersis sanctis. Huius papæ Leonis instantia monasteriũ Hirsaug. instaurari cœptum est, sicuti postea dicemus. Claruit etiam his diebus ex monacho nostri ordinis Hunbertus sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ cardinalis uir doctissimus, quem Leo papa secum duxerat Romam, eiusque consilio in agendis quibuslibet rebus, ordinis præcipuè, utebatur. De huius uiri opusculis in secundo illustrium uirorum nostri ordinis libro tractauimus latius. Lãpertus monachus nostri ordinis cœnobij S. Laurentij Leodiensis, Adelmi grammatici Brixiensis episcopi quondam auditor, uir certè in omni scientia magnificè doctus, hac quoque tempestate ordinem nostrum eruditione sua mirificè illustrauit. Scripsit uitam S. Heriberti Coloniensis episcopi, & multa alia, de quibus alibi diximus. Anno dominicæ natiuitatis 1050, indictione 3, sanctus Leo papa 9. ad componendas res & statum ecclesiarum pacemque Gallijs reddendam, Roma egressus cum cardinalibus multis uenit in Germaniam. Erat eo tempore comes Adelbertus de Caluue monasterij Hirsaugiensis aduocatus, sed desolationis patronus, qui non solùm restituere contempsit, per auos S. Aurelio impiè ablata, uerùm se iusto omnia possidere titulo arbitratus, nihil minus quàm de reparatione monasterij cogitabat. Contigit igitur anno prænotato, qui fuit desolationis monasterij octauus & quadragesimus, supra millesimum uerò Domini (sicut diximus) quinquagesimus, quod idẽ Leo sanctissimus papa comiti præfato sanguine iunctus, Roma egressus, Italiaque transmissa per fines Sueuorum iter suum uersus Moguntiam dirigeret. Quod cùm Adelbertus comes præfatus rescisset, auunculum uidelicet suum sanctæ Romanæ & uniuersalis ecclesiæ pontificem suas transiturum per terras, obuiam illi properans humillimis eum precibus deuicit, quatenus in hospitium nepotis humilis intrare non despiceret. Papa tum deuotione inuitantis, tum sanguinis ratione permotus petẽti assensit, castellum comitis intrauit, qui perhumaniter exceptus, doctrinæ salutaris uerbum, ut sui moris erat seminans, mentes hospitum suorum ad amorem cœlestis patriæ erigere summopere studebat. Quadam die pontifex recreationis animi causa comitem dextra complexus, de castello non procul ad uicini montis uerticẽ exiuit, ad quem inter loquẽdũ: Quàm aptus inquit (ô fili) locus mihi hìc uideretur mõtibus circũseptus undique, quem & aquarũ copia utilẽ & solitudo reddit quietum, in quo seruorũ Dei monasteriũ construi debeat, qui creatori nostro laudes continuas persoluẽtes pro salute multorũ deuotius exorarent. Cui comes: Est (inquit) beatissime pater, in uicino ecclesia ab antecessorib. meis in honorẽ cuiusdã S. Aurelij, cuius corpus in ea fertur sepultũ, olim ad monachorũ habitaculũ cũ reliquis mãsionib. necessarijs cõstructa: in qua cũ dudũ monachi per annos nõ paucos omnipotẽti deo religiose seruiuissẽt, postremoque

Hunbertus.

Lampertus.

Leo papa in Germaniam uenit.

Leo papa inuitatur à comite Adelberto ad castrum Caluue.

Leo papa comitẽ alloquitur.

Comitis uerba ad S. papam Leonẽ.

à regulari disciplina miserè torpentes cum nullis admonitionibus maiorum acquiescerent à progenitoribus meis tanquam scandalum plebis inde proiecti sunt. His sacratissimus pontifex auditis ad locum personaliter accessit, libros qui remanserunt, reuoluit, cupiens historię cognoscere ueritatem. Erat ibi clericus inter cæteros senex nomine Bertholdus, qui olim in loco uiderat monachos Deo famulantes. Is pontifici rem omnem sicut gesta fuerat aperuit, & quomodo auus comitis Adelberti cœnobium bonis spoliasset omnibus, expulsisq; monachis paucos in locũ clericos posuisset. Quibus cognitis sanctus præsul ingemuit, sed cordis sui dolorem prudenter dissimulans, ubinam corpus diui haberetur Aurelij, ab eodem clerico quæsiuit: qui cùm diceret se à maioribus suis audiuisse sacras S. Aurelij reliquias, tempore quo Nortmãni uastauerunt Galliam, per quendam abbatem huius loci sub terram fuisse absconditas, & usq; in eum diem incognitas omnibus permansisse. Sanctus papa accitis operarijs terram in diuersis ecclesiæ locis fodere cœpit, & thesaurum absconditum diligenter inquirere, sed postea quàm casso labore diu laborassent artifices & nihil penitus reperissent, cœperunt omnes qui aderant de inueniendo corpore sancti desperare. Tunc sancto in orationibus pontifice prostrato, ipsosq; cohortante artifices ne desperent, unus ex his cæteris in arte sua magis peritus, qui nuper ex dominio Venetorum cum filijs adueniens, multo huic loco suis laboribus impendit bona, industriose perquirens singula loca, tandem ex repercussione malleorum deprehendit terram subtus esse cauatam: ad cuius consilium, in eodem loco fodere artifices cœperunt, qui tandem non sine magna difficultate humo remota cameram subterraneam inuenerunt pulchrè satis formatam, in qua sarcophagus apparuit extinsecus admodum ornatè dispositus. Quem cùm sanctissimus papa uidisset, magno repletus gaudio præcepit, ut omnes ad orationem genua flecterent, & Deum pro cõfessoris sui desiderata inuentione collaudarẽt. Oratione cõpleta sanctus Leo propius accedens, iussit aperiri sepulchrum: quò recluso suauissimus odor exalauit, qui omnes qui aderant, mira suauitate sui reficeret. Inuenerunt itaq; sanctissimi confessoris Christi Aurelij sacratissima ossa sericijs inuoluta pannis, pulchrè in formam corporis debito collocata ordine, & ad caput eius tabulam ex plumbo ista continentem. Corpus S. Aurelij episcopi tempore Arnulfi regis repositum, Herderado abbate. 8 calend. septemb. Cùm S. papa hunc titulum coram omnibus legisset, ingemuit dicens: Væ illis qui locum hunc tanti præsulis sanctificatum, meritis & præsentia desolarunt, & clauso sarcophago, ne reliquiæ sancti quouis modo subtraherentur cum suis ad castellũ comitis est reuersus. Postera die cùm S. papa Leo tempus uidisset intentioni suæ complendæ oportunum, uocatis comite sæpe dicto Adelberto & Vuiltrude uxore eius deuotissima fœmina in præsentia suorum cardinalium cæteris exclusis dixit ad nepotem: Hesterno uidimus die, chare nepos, sacras confessoris Christi reliquias honore debito spoliatas, ipsumq; locum pro amore cœlestis patriæ omnipotenti Deo & sacræ monasticæ religioni, olim à progenitoribus tuis ritè dicatum, multis quoq; annis Petri Dei famulos inhabitatũ, quem tui maiores auus genitorq; pessima & crudeli auaritia ducti, abbatis possessionibus & bonis desolatum fecerunt: & quod omni scelere sceleratius est, monachis expulsis officinam sanctarum uirtutum, introductis dissolutissimæ uitæ secularibus clericis in omnium speluncam uiciorum commutarunt. Tu quoq; prauis maiorum inhærens uestigijs, sicuti probato sumus edocti testimonio, non solùm ea quæ illi sacrilegio polluti à seruorum Dei cœnobio iniustissimè abstulerũt sine

Clericus aperit historiæ ueritatẽ S. Leoni.

Corpus S. Aurelij quæritur.

Camera subterranea inuenitur.

Corpus S. Aurelij inuenitur sub terra.

Oratio S. Leonis.

Comitem sacrilegi arguit.

sine Dei timore posfides, sed tuæ salutis penitus immemor, totum quod illi parcẽdo reliquissent intactum rapuisti: deumq; & S. Aurelium, imò ciues supernæ patriæ uniuersos irritando tibi aduersarios fecisti. Neq; enim paruum peccatum æstimandum est, quod in Deum & sanctos eius committitur, cùm apud ipsos etiam homines iniusta rerum alieni iuris usurpatio scelus grauissimum iudicetur. Ecce tu unà cum progenitoribus tuis pactũ uiolasti, primumq; tuorum corrupisti, imò adnihilasti sanctum testamentum, & quæ illi omnipotenti Deo simplici ac sancta deuotione pro animarum remedio suarum obtulerunt. Tu Deum & sanctos eius impia crudelitate & crudeli auaritia succensus, spoliare non timuisti, factus inimicus & aduersarius, non modò Dei & sanctorum eius, sed & tibimetipsi generiq; tuo hostis declaratus & crudelis antistes, ipsam propaginem ex tuo semine generandam grauissimo scelere innodasti, quæ quamdiu sacrilega hæreditate etiam nesciens polluitur, aut in paucis generationibus deficiens exterminabitur, aut in hac uita miserabilis euadet ęternis, post mortem supplicijs pro demeritis crucianda. Tibi autem quæ spes æternæ fœlicitatis consequendę poterit esse (ô fili mi) cùm per tam manifestũ scelus & sacrilegium Deum omnipotentem cum omnibus sanctis suis inimicum tibi feceris, hostemq; & aduersarium, periculosum est tibi, penitusq; damnabile, crede nobis, Deum habere contrarium, qui etsi patienter iniurias uideatur ferre suas in hoc tempore, uindex cùm sit iustusq; iudex, æternis hanc patientiam post mortem supplicijs non dubites uindicabit. Nos uerò quibus cura salutis tuæ tuorumq; est, non modò ratione pastoralis culminis, qua licet immeriti saluti omnium sumus debitores ex officio, uerùm etiam ex sanguinis cognatione, qua nobis sorore natus intimè cõiunctus es, te tuosq; perire non patiemur in æternum, quantum in nobis est. Vnde authoritate omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli, quorum gerimus uices in terris, te monemus & requirimus, atq; sub æternæ damnationis interminatione, perq; districtum Dei iudicium te cõtestamur, ac sub anathemate districtè præcipientes tibi mandamus, quatenus prædictum locum, clericis expulsis, quos authoritate Apostolica omni beneficio & residentia in eadem hac hora decernimus priuatos, in pristinum statum reducere cures, monachosq; & abbatem secũdum regulam diui patris Benedicti, quemadmodum à principio ibi fuisse memorantur instituas, eisq; omnia & singula per tuos progenitores, teq; uel alios quoscunq; ablata, sine mora restituas: & si quid amplius ad hæc perficienda requiritur, necessarium de tua substantia fideliter & sine ulla contradictione pro æternæ uitæ amore legaliter impendas. Hæc tibi quantocius perficienda unà cum coniuge tua nobis dilecta, consummandaq;, authoritate omnipotentis Dei, in remissionem tuorum peccatorum seriò iniungimus. Quæ si, quod absit, neglexeris, nostrorumq; mandatorũ contemptor inuentus fueris, indignationem omnipotentis Dei, sanctorumq; Petri & Pauli apostolorũ & omnium electorum Christi noueris incursum, teq; sub anathematis uinculo, authoritate Apostolica, constrictum diuini examinis iudicio fore obnoxium grauissimis gehennæ tormentis, cum impijs sine fine puniendum. Hac pontificis oratione compunctus, ad genua eius comes procidit, seq; peccasse grauiter cum lachrymis publicè confessus, omnia quæ iuberetur facturum pro uiribus promittit. Veniam deinde commissorum absolutionemq; postulans à Pontifice audiuit: Si perfeceris ea, quæ præcipientibus nobis te facturum promittis, ueniam tibi non solùm commissorum cum absolutione impendemus, sed etiam præmia felicitatis æternæ multimoda in cœlo tibi repo-

Increpatio dura pontificis in comitem.

Spes uitæ nulla sacrilegis.

Comes fuit filius sororis papæ.

S. papa mandat comiti restituere monachos.

sita repromittimus. His ritè peractis beatissimus papa Leo cœptum continuans iter ad Moguntiam, cum suis tandem peruenit, ubi synodum præsente Imperatore cum 42. episcopis & multis abbatibus & clericis celebrauit, & multa pro utilitate ecclesiastica cōstituit. In hac synodo Sibecho Spirensis episcopus de criminibus quibus accusabatur sacra se communione purgauit. Hinc sanctissimus papa peracta Synodo Aquisgrani descendit ibi Imperatorem expeditionem agentem, contra Baldeuinum comitem Flandriæ, quousque uerteretur, expectauit. Iste sacratissimus papa Leo 9. multa in Germania bona fecit, ecclesias, capellas, & altaria in diuersis locis absque numero propria in persona consecrauit, & quod pontificuli plures hodie facere erubescunt, ad quod tamen obligati sunt ratione officij, summus pontifex non obligatus facere non despexit. Anno sequente uidelicet Dominicæ natiuitatis 1051. qui fuit monasterio uacante 49. Imperator natale Domini Vuormatiæ celebrauit, ubi Leo papa sanctissimus ei ualedicens, causisque ecclesiasticis mediocriter compositis Romam reuersus est. Eodem anno Imperator Pētecosten celebrauit in Padolbronna, ubi S. Bardo archiepiscopus Moguntinus ad missam habito sermone obitum suum instare prædixit, seque orationibus fidelium commēdans eodem mense in Domino quieuit 4. iduum Iunij, cui Luitboldus successit annos 8. menses 4. Hic archiepiscopus Luitpoldus fundauit monasteriū nostri ordinis iuxta mœnia ciuitatis Moguntiæ in monte specioso, in honorem S. Iacobi Apostoli maioris, quod multis prædijs, donis & ornamentis cumulauit, in quo & sepultus est. Anno monasterio uacante 52. sanctus papa Leo 9. obijt Romæ 3 calend. Maij anno dominicæ natiuitatis quarto & quinquagesimo supra millesimum, uir sanctitate & authoritate multum uenerabilis, qui miraculis post mortem claruit. Hunc sancti summique uniuersalis ecclesiæ Pontificem inter patronos Hirsaugia duos uenerare præcipuos, quo monente ac procurante hodie inter abbatias multas insignior existit, quantumque papa excellit authoritate simplicem episcopum, tantum tu papa Leone præcipiente instaurata, primùm S. Aurelij cœnobium hodie superexcellis à Nottingo quondam Vercellensi episcopo constructum. Huic S. Leoni successit Gebhardus Eistetensis Episcopus, qui Victor secundus dictus est, & sedit annis duobus. Hoc ipso anno moritur Sibecho episcopus Spirensis, cui Arnoldus successit. Anno sequente obijt Hermānus archiepiscopus Coloniensis, cui sanctus Anno successit. Iste sanctus Anno archiepiscopus construxit monasterium nostri ordinis in diœcesi Coloniensi, quod uocatur à fluuio præterfluente Segenberg, insigne ualde cœnobium, quod multis prædijs & possessonibus ad sustentationem monachorum ditauit, in quo & ipse moriens tandem sepultus est.

Leo papa hinc digrediens Synodū celebrat.

Quod pontificuli despiciunt hoc papa facit.

Bardo.

Monasterium S. Iacobi Moguntiæ fundatur.

Leo papa moritur.

Episcopus Victor.

Monasterium Segenberg.

Claruit his diebus Aaron abbas monasterij S. Pantaleonis in Colonia nostri ordinis, uir doctus & maximus, regularis disciplinæ amator & custos, qui cantum nocturnalem de beato Gregorio Magno à sancto Leone papa nono compositum, has in partes ipso tradente ex Italia portauit. Claruit etiam his temporibus Fridericus monachus Casinensis, deinde abbas ac postremò papa, sicut postea dicemus, frater Gotfridi ducis Lotharingiæ, qui cùm esset archidiaconus ecclesiæ Romanæ missus à beato papa Leone, Constantinopolim quum reuersus ipsum pontificem reperisset mortuum, contempto seculo monachus in præfato cœnobio Casinensi factus est.

Aaron.

Fridericus.

Anno Domini millesimo quinquagesimosexto, monasterio uacante

quinquagesimoquarto anno. Victor papa secundus, egressus de Italia uenit in Germaniam, & ab Imperatore apud Goslariam, circa festum natiuitatis beatæ Mariæ, honorifice, in præsentia multorum Pontificum, abbatum, principum & nobilium susceptus est. Eodem anno moritur Arnoldus episcopus Spirensis, cui Conradus succedit. Eodem quoque anno Henricus Imperator tertius, quum sibi mortem adesse cerneret, Henricum in Romani pontificis præsentia, electione principum regem constituit, rebusq; (ut potuit) dispositis, obijt tertio nonas Octobris. Sepultus in ecclesia Spirensi. Victore papa secundo cum multis alijs cardinalibus, patriarchis, episcopis & principibus astante: cui succesit filius Henricus huius nominis quartus, puer annorum quinque, & imperauit annis quinquaginta, cuius mater Agnes Imperatrix aliquanto tempore prudenter gubernauit imperium. Tandem sanctus Anno Coloniensis archiepiscopus puerum regem consilio principum matri subripit, & imperium cum alijs deputatis rexit, quousq; puerũ ætas legitima ad regendũ per se idoneum fecit. Anno monasterio uacante 56, indictione 11, Victor papa obijt, cui Fridericus abbas monasterij Casinensis, filius ducis Gothelonis, & frater Gotfridi ducis, de quo suprà iam diximus, in pontificatu successit, & Stephanus nonus nomine dictus, præsedit mensibus decem. Hoc ipso quoque anno ciuitas Padelbornensis cum duobus monasterijs, feria sexta ante palmas, igne miserabiliter cremata est. Erat eo tempore in monasterio eiusdem ciuitatis, quod hodie dicitur Aptinckouen ordinis nostri monachus quidam Paternus nomine, natione Scotus, qui multis annis pro Christi amore ibidem inclusus uitam duxerat solitariam, orationi, lectioni, meditationique & contemplationi deuote semper intentus, qui hoc ipsum incendium prophetico Spiritus sancti præcognoscens instinctu, longe prius quàm fieret prædixit futurum, si Deum homines salutari pœnitentia placare neglexissent. Cùm uerò monasterium medijs iam staret in flammis, & cum fratres de inclusorio fractis seris conarentur extrahere, noluit consentire, dicens se dudum diuinæ uoluntati commisisse, nequaquam inclusionis suæ præpositum mortis metu transgressurum. Adhuc uoluebat in ore sermonem cùm rapax appropians flamma fratres uitæ propriæ sollicitos quantocius fugere compulit. Paternum uerò cum eius cellula consumpsit. Claruit his temporibus Lampertus monachus cœnobij Hirsfeldensis nostri ordinis, uir studiosus & doctus, qui inter cætera ingenij sui opuscula monasterij sui chronicam breuem quidem, sed non inutilem composuit. Scripsit etiam de rebus imperatorum, pontificum & principum in Alemania gestis pulchrum opus & non iniucundum; quod à temporibus Caroli Magni, qui primus ex Teuthonicis imperauit, incipiẽs usque ad annum Domini millesimum septuagesimũseptimũ, multa rerum memoria refertum continuauit. Henrici autem Imperatoris quarti latissime, quia contemporaneus eidem fuit, res gestas in eodem uolumine descripsit. Ex hoc ipso uolumine, nos non parum adiuti sumus. Hisdem quoque temporibus claruit Anselmus, monachus Remensis, uir in omni literarum scientia eruditus, qui scripsit itinerarium sancti papæ Leonis noni, de quo antea diximus, à Roma in Germaniam & Gallias, in quo gesta eius, in synodis in diuersis locis habitis cõmemorat, quanta uidelicet iustitia & authoritate causas examinauerit ecclesiasticas, quantaq; districtione peccantes corripuerit, & quemadmodum uirtus ei sit cooperata diuina, sicut patuit in Episcopo Frisingensi, qui quum in Synodo con-

Victor papa. *Henricus moritur.* *Fridericus abbas* *Paternus.* *Lampertus chronographus.* *Anselmus.*

tumaciter ageret contra authoritatem Apostolicam repentè in omnium conspectu obmutuit.

Claruit etiam his diebus Bernardus monachus Cluniacensis nostri ordinis, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, scripsit inter cætera ingenij sui opuscula, iussu Hugonis abbatis Cluniacensis consuetudines & ceremonialia eiusdē monasterij. Petrus quoque Damianus ex monacho nostri ordinis episcopus Hostiensis, & sacrosanctæ ecclesiæ Rom. Cardinalis, his temporibus clarus habetur, uir certè inter doctos sui temporis doctissimus, & non minus sanctitate quàm eruditione uenerabilis; Qui multa ingenij sui præclara uolumina edidit, quorum titulos alibi plenè digessimus. Hic amore religionis sanctæ episcopatum suum deseruit, & ad monasterium reuersus est. Circa hos etiam annos claruit Lampertus de Legia, monachus cœnobij S. Mathiæ Treuirensis ordinis nostri, uir undecunque doctissimus, metro exercitatus & prosa, qui multorum sanctorū legendis historiasque descripsit, tam prosa quàm diuersi generis carmine. De his in secundo libro illustriū uirorū ordinis nostri fecimus mentionē. Theodoricus quoque monachus cœnobij S. martyris Albani extra Moguntiā his tēporibus inter scriptores clarus habetur, qui cùm esset uir doctus, multa scripsit tam metro quàm prosa, quorū titulos alibi latius consignauimus. His temporibus floruit etiam Lanfrancus ex abbate Cadoniensis cœnobij in Anglia ordinis nostri archiepiscopus Cātuariensis, qui cùm esset uir in omni scientia seculari & diuina suo tēpore omnium eruditorum testimonio doctissimus, & apud Gallos Italosque scholas publicas gloriose rexisset annis non paucis, tandem diuino spiritu motus, omnia contempsit terrena, & in monasterio Beccensi sanctę conuersationis habitum suscipiens tanta se humilitate depressit, ut nihil sciens ab omnibus putaretur. Voluit enim uir in seculo magnus, pro Christo in cœnobio uideri paruus, & latere in abiectione humilitatis. Vnde cùm quadam die fratribus ad mensam residentibus iuxta regulam monasticam legeret, & inter legendum quippiam proferret sicut debuit, Prior qui non multum doctus erat, uocem legentis interrupit, eumque aliter quàm debuit legere nesciens præcepit. At seruus Christi Lanfrancus, quod bene pronunciauerat corripiens dixit, qualiter sciuit non esse dicendum, & qui humilitatis habitum assumpserat, obedientiam omnibus præceptis & regulis Grammatices humiliter præferebat. Post hæc cùm notus in monasterio factus quis esset, eruditionem suam diuinitus non posset abscondere, præcepto sui abbatis obtemperans scholam monachorum publicam in cœnobio tenuit, & multos post se discipulos doctissimos reliquit. Deinde post annos aliquot in abbatem Cadoniensis cœnobij electus est, & postremò Cantuariensis ecclesiæ archiepiscopus constitutus. Scripsit nonnulla præclaræ eruditionis opuscula, quorum alibi fecimus mentionem. Anno monasterio Hirsaugiense uacante 57. obijt Lupoldus archiepiscopus Moguntinensis, 7. idus decembris in monasterio sancti Iacobi, quod ipse construxerat, sepultus: cui successit abbas Fuldensis nomine Sifridus, nostri ordinis, uir magnificus, doctus & religiosus. Eodem quoque anno moritur sexto calendas Octobris Meginherus abbas monasterij Hirsfeldensis, uir in diuinis scripturis doctus, & secularium literarum non ignarus, magnarumque in Christo uirtutum, & unicum hac ætate in Theutonicis regionibus rectè ac monasticè uiuendi exemplar. Is cum Burchardo Halberstadensi episcopo, propter decimationes in Saxonia litem annis non paucis habuit: contra cuius improbita-

Bernardus. Petrus Damianus. Lampertus. Theodoricus. Lanfrancus. Nota humilitatē doctissimi Lanfranci. Sifridus. Meginherus.

improbitatem, cùm nec forenses, nec Ecclesiasticæ leges quicquam ualerent, & abbate sæpius querimonia in ius relata surdis tributalibus fabulam narrasset, tandem ad tribunal iudicis Iesu Christi prouocauit. Quo breui mortuo, episcopus diuina ultione tactus, diruptis uisceribus miserabili morte sequutus est: qui tamen priusquàm moreretur eiulans & clamans, ad Dei se iudicium per abbatem Hirsfeldensem dixit esse citatum, iussitque decimas illis reddi ablatas, ueniamque à monachis per nuncium postulauit. Claruit his quoque diebus Ruthardus monachus Corbeiensis cœnobij, qui Meginhero præscripto in abbatia Hirsfeldensi succesit, uir studiosus & doctus, quippe qui multo tempore scholæ monasticæ in Corbeia publicè præfuit, & eruditos post se discipulos reliquit. Hic quondam in eodem monasterio Corbiensi abbas fuerat ordinatus, sed quorundam criminum falso (ut creditur) insimulatus, abbatia amissa, nonnullos per diuersa monasteria priuatus exegerat annos, tandemque propter eruditionem suam abbas in Hirsfeldia factus est. Scripsit de tranquillitate uitæ pulcherrimum libellum, in quo seipsum multimoda ratione consolatur, dicens mortalem non debere turbari propter quoscunque euentus rerum transitoriarum, cùm omnia sint mortis aduentu terminanda, in breuique mortalibus in hac uita molesta uidentur occurrere. Scripsit & alia nonnulla, quorum in alijs locis titulos iamdudum posuimus. Ruthardus.

DE SECVN-

DE SECVNDA INSTAVRATIONE MONASTERII S. AVRELII FACTA PER ADELBERTVM COMITEM DE CALVVE ANNO DOMINI M. LIX. INCEPTA.

Fundationis huius cœnobij secūdæ præsagia.

Nno autem Dominicæ natiuitatis nono & quinquagesimo supra millesimum, qui fuit monasterio uacante septimus & quinquagesimus, à fundatione autem prima huius loci, quæ facta est à comite Erlafrido & eius filio Nottingo Vercellensi episcopo, ducentesimo & decimonono anno, cùm Adelbertus comes, utpote iuuenis fortis, diues & secularibus curis totus immersus, uerborum & comminationum sanctissimi auunculi sui papæ Leonis noni, promissionisq; suæ & iuramenti paulatim obliuisci uideretur, & instauratione cœnobij S. Aurelij Hirsaugiens. quam sub anathematis obligatione accelerandam promisso iurauerat, de die procrastinaret in diem: uerita Vuiltrudis uxor eius deuota, Christi famula, simul ac metuens ne mora nimium protracta sanctum uiri sui propositum penitus euacuaret, aut si illum mori contingeret, nihil ex his quę S. Pontifex præceperat deinceps optatum perduceretur ad effectum: uirum suum crebris perurgere admonitionibus cœpit, orans & obtestās, quatenus memor uerborum & comminationum sanctissimi pontificis auunculiq; Leonis, & quàm duram in eum, si negligeret, fulminassent excommunicationis & æternæ damnationis sententiam, uerba præsulis metuendi: parceret deniq; propagini sui generis toti, quæ futura esset successura tempore parēti, si crudelior sibi penitus esse deliberasset, eaq; quæ sanctissimus uir præcepisset, quantocius executioni demandare curaret: se alioquin uehemēter timere, ne prouocata Dei omnipotentis iustitia, inobedientiam contra tanti Pontificis mandata præsumptam, grauissimo tandem & æterno supplicio puniret. Hęc & similia his comiti martio crebrius uxore inculcanti, ac uerba summi pontificis terrore plena quotidie ad memoriam reducenti, se breui facturum omnia secundum iussionem sancti senioris: & monasterium D. Aurelij restiturum in gradum pristinum, uxori comes promisit. Sed cùm S. fœmina sine effectu uerba cōiugis prolata transire de die in diem cerneret, & semper impedimentis grauibus accedere grauiora, statuit importunitate uincere, quem se lenitate & mansuetudine non posse superare cōsiderauit. Iam ergo deinceps non diebus, non noctibus cessabat mulier deuota, admonere, rogare, & quadam oportuna uiolentia maritum impellere, ut quantocius opus promissum inciperet, ne iram omnipotentis contra se Dei prouocaret. Quadā igitur uice iterum aggressa uerbis comitem uxor cùm sermonem beatissimi papæ ingeminasset, uictus ille importunitate nimia statuit redimere noxam, missisq; pro artificibus ad opus necessarijs, cœpit illorum uti consilio, & quid mente gereret aperire. At illi cernentes ecclesiam B. Aurelij ligneo tabulatu ueterum more constructam, & per clericorum negligentiā ac malitiam temporū semidirutā unà cum cęteris mansionibus claustri non posse subsistere, dabant consiliū, ut ueteri structura nimium simplici disiecta nouum ex lapidibus cœnobiū inchoaret, cuius firmitas & posteritatē facti admoneret stabilis, & impensas perditum ire non sineret. Fuit enim (sicut in prima fundatione longè superius diximus) ecclesia pri-

Vuiltrudis comitissa.

Vincit importunitas ubi patientia contemnitur.

Consilium dant artifices de constructione noui monasterij.

sia primùm per Erlafridum comitem fundata satis quidem ampla, sed mo re ueterum simplex nimium & minus firma, quæ non diu stare sine periculo posse uideretur. Igitur comes Adelbertus consilio tam architectorum & aliorum artificum, quam prudentium uirorum in monasteriorum dimensionibus expertorum accepto, primam ecclesiam ab Erlafrido ante ducentos annos constructam funditus præcepit destrui, & locum pro nouo templo secundum formam sibi à peritis traditam restituendo purgari. Interea lapides de uicino monte quadratos & ligna cæteraque ad tantū opus necessaria magnis sumptibus fecit adduci, & quicquid requirebatur ad nouum ædificiū copiosissimè præparari. Anno dehinc altero, qui fuit Dominicæ natiuitatis 1060. indictione 13. uacante autem monasterio 58. fundamenta huius ecclesiæ sancti Aurelij, quam modò cernimus, facta sunt, & in paucis annis monasterij instauratio consummata est, prout suo loco dicemus. Eodem anno in territorio Parisiensi ferunt sanguinem pluisse de cœlo in festiuitate omnium sanctorum super populum tempore sacrificij diuini missæ. Conradus etiam Spirensis episcopus hoc anno obijt, cui Einhardus in pontificatu successit. Circa hæc tempora comes Euerardus & Ida comitissa monasterium ordinis nostri, quod Schafhausen dicitur, construxerūt in Sueuia, quod magnis prædijs & bonis cumularunt. Horum filius Vdo Treuirensis archiepiscopus fuit post Euerardum, de quo suprà diximus. Claruit his temporibus Marianus natione Scotus, primùm monachus S. Pantaleonis Coloniensis, deinde Fuldensis, ac postremò apud Moguntiam pro amore Christi reclusus, uir Deo deuotus & in scripturis diuinis studiosus, qui scripsit ab origine mundi usque ad annum 1084. Chronicam succinctam, annorum notatione pulchrè intersectam, cuius lectio ad cognitionem temporum satis utilis & iucunda esse poterit studiosis.

Vetus ecclesia destruitur.

Fundamenta nouæ ecclesiæ ponuntur.

Monasterium Schafhausen fundatur.

Marianus Scotus.

Anno Domini 1064. qui monasterio uacante 52, indictione 12, sanctus Cunno, quem Imperator ad ecclesiam Treuerorum miserat pro suscipiendis insignijs archiepiscopatus tum uacantis, martyrizatus est per Theodoricum comitem, propterea quod sine populi electione constitutus esset à rege, tertioque die de monte præcipitatus, ad Dominū migrauit. Sepultus in monasterio Doleiensi nostri ordinis, multis signis mox clarescere cœpit. Comes postea pœnitentiam acturus, pro scelere commisso Hierosolymam perrexit, & ibi uitam finiuit. Cæteri omnes consentanei sceleris, mala morte breui consumpti perierunt. Huic successit Vdo filius Euerardi comitis, de quo iam antea diximus. Eodem quoque anno Siphridis archiepiscopus Moguntinus, Guntherus episcopus Bambergensis, Otto Ratisponensis episcopus, & Vuilhelmus episcopus Traiectensis, cum alijs multis, ultra quàm septem millibus Hierosolymam orationis & deuotionis causa pergentes uix duo milia redierunt.

Cunno occiditur.

Hoc etiam anno Vuormatiense antistite Arnulpho uiro pontificalis modestiæ & sanctitatis mortuo, Adelbero monachus sancti Galli nostri ordinis frater Rudolphi ducis successit, uno pede omnino debilis, uir per omnia spectaculo dignus. Erat enim fortitudinis magnæ, edacitatis nimiæ, crassitudinis tantæ, quæ aspicientibus horrorem magis incuteret, quàm admirationem. Claruit his temporibus Vuilramus, ex scholastico Bambergensi monachus Fuldensis, & tandem ex monacho abbas cœnobij Mersburgensis, uir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis non infimè doctus, qui in Parisiensi gymnasio philosophiam multis annis gloriose docuerat. Scripsit inter cætera ingenij sui opuscula super Cantica cantic. tres libellos metro & prosa distinctos. Alia quoque nōnulla scripsit nobis necdū uisa.

Adelbero.

Vuilramus.

Bernardus

Bernardus. Bernardus quoque monachus Corbeiensis nostri ordinis ijsdem temporibus in Saxonia claruit, uir in scripturis tam diuinis quàm secularibus admodum eruditus, metro exercitatus & prosa, qui publicæ scholæ monachorum in eodem cœnobio multis annis præfuit, & discipulos complures post se doctos reliquit. Edidit non contemnendæ lectionis opuscula, quorum alibi fecimus mentionem. Guntherus. Guntherus quoque monachus cœnobij S. Amandi ordinis nostri, hæc tempora docendo & scribendo uaria illustrauit. Vitam & passionem S. Cyriaci martyris metro descripsit non ineleganti, cum multis alijs quæ ad nos necdum peruenerunt. Theodoricus. Theodoricus quoque abbas sancti Trudonis nostri ordinis doctissimus, & tam in secularibus literis quàm in diuinis scripturis ad plenum imbutus, scripsit eleganti carmine uitam Trudonis, sancti quoque Bauonis, S. Reinoldi, & complurium aliorum. Claruit S. Arnulphus. etiam his tēporibus S. Arnulphus monachus cœnobij B. Medardi Suessionensis, qui ob amorem solitudinis & uitæ contemplatiuæ per plures annos in inclusorio stetit: deinde abbas eiusdem monasterij ac postremò Suessionensis parochiæ episcopus factus, multos uerbo & exemplo ad morem cœlestis patriæ incitauit. Hic ad confirmandam inter Flandrenses pacem, uenit in Flandriam, ibique moriturum se prædixit, & fundato cœnobio monachorum nostri ordinis in ecclesia & honore S. Petri mortuus est, & ibidem Maurilius. sepultus 18. calēd. decemb. Sanctus quoque Maurilius ex monacho cœnobij Fiscauiensis nostri ordinis archiepiscopus Rotomagensis post depositionem Malgerij his temporibus clarus habetur, uir multarum uirtutum decore ornatus, charitatis abstinentiæque cultor insignis, de cuius sancta cōuersatione præcelsa laudū præconia feruntur. His tēporibus S. Anno Coloniēsis archiepiscopus construxit monasteriū ordinis nostri in Vuestphalia, quod in lingua illius gentis Greffschafft appellatur, in quo posuit abbatem & mo-Monasterium in grasschaft construitur. nachos qui secundum regulam uiuerēt, quos necessarijs omnibus prouidit. Tertium quoque ordinis nostri monasterium sanctus archiepiscopus Anno fundauit in finibus Sclauorum quod Saluedia nominatur, in quo etiam monachos regulæ sanctissimi patris nostri Benedicti cum abbate posuit, quos prædijs & donationibus multis cumulauit. His temporibus uenit quidam Ioannes. monachus ex Hibernia ordinis nostri, qui dicebatur Ioannes, in territoriū Meckelnburg in Saxonia, prędicans incolis uerbum Dei, quem propter zelum fidei & infatigabilem euangelizandi constantiam Romanis pontifex gentibus illis præfecit episcopum, qui tandem pro fide & iustitia martyrio coronatus, ad Dominū migrauit. Hermannus quoque ex monacho cœnobij Hermannus. sanctæ Felicitatis in Suartzach, non longè ab Herbipoli nostri ordinis his diebus post obitum Gunthieri episcopi Bābergēsis, in locum eius successit. Sunt qui scribant Hermannum hunc, uicedominum fuisse Moguntinum, & amicorum precibus ac precio episcopatum coëmisse, postea uerò pœnitentia ductum intrasse monasterium.

QVANDO ET VNDE PRIMI MONACHI AD *Hirsaugiam, in hac secunda fundatione siue instauratione aduenerint.*

INterea dum opus incœptū in fundatione templi S. Aurelij pōtificis noui per comitem Adelbertum continuaretur, sanctæ mulieri omnis mora nimium uidebatur prolixa, quippe quæ & animum mariti remissum inconstantemque non ignorabat, & eum necdum in diuino timore satis fundatum Comitis Adelberti inconstantia. de facili à sancto proposito reflecti posse sciebat. Vnde sagaci usu consilio consummationē monasterij non duxit expectandam, ne fortè mors impedimenta quælibet interponeret, si aut eam priusquàm perficeretur opus aut comitem

comitem rapuisset. Monuit ergo uxor deuota maritum, ac tandem persuasit, ut monachos non expectato consummationis termino, qui adhuc longè uidebatur abesse, introduceret: cum quorum cõsilio perficeret, quod in consequendis mansionibus & cellis monasticis nondum esset consummatum. Dedit ergo comes persuadenti fœminæ consensum, & unde monachi adducerentur, qui secundum regulam monasticam inculpatè uiuerent, habere consilium. Erat autem in illo tempore monasterium solitariorum, quod ab antiquo (sicut longè retrò diximus) Ad eremitas dicebatur, in Nigra sylua, bonę opinionis & regulã conuersationis monachorũ inibi degẽtium, præ cæteris Sueuię monasterijs laudatum, cuius famæ boni odoris gloria inducti, comes & comitissa monachos, si possent impetrare, petere decreuerunt. Missa itaq; ad ipsius cœnobij abbatem legatione comes Adelbertus rogat, sibi monachos uita & conuersatione præcipuos mitti, qui monasterium à se fundatum sub regula S. patris Benedicti possideant. Missi sunt ergo de monasterio prædicto fratres cum Friderico uenerabili uiro, quem sibi præfecerunt abbatem. Veneruntq; ad Hirsaugiam, anno Dominicæ natiuitatis 1065, indictione 3. pridie nonarum Decemb. à desolatione primi monasterij 63. à fundatione autem prima 227 anno. Quos ut uidit deuota Christi famula Vuiltrudis comitissa, cum incredibili gaudio suscepit, dispositisq; omnibus quæ ad sustentationem seruorum Dei uidebantur necessaria, monasterium eis unà cum comite marito consentiens in possessionem sempiternam tradidit. Sed cùm Fridericus abbas & fratres dicerent traditionem hanc nequaquam sufficere, nisi coram episcopo in facie sanctæ matris ecclesiæ, uocatis ad hoc testibus idoneis ut moribus bonis, ita & generis nobilitate prȩstantibus secundum cõsuetudinem ordinis fuerit confirmata, displicuit quidem comiti, quippe qui monasterium & monachos in suam cupiebat redigere potestatem. Dissimulans autem exteriori apparatu mentẽ quam gerebat, respondit, se consummato opere facturũ omnia quæ ratio postularet. At uerò de possessionibus quas tã ipse quàm progenitores sui de monasterio dudum uiolenter rapuerant, cùm restituisset aliquas ad usum fratrum, plures reseruauit, & forsitan nec illas quidem restituisset, nisi religiosę coniugis importunitate fuisset nimia superatus. Verùm post obitum Friderici abbatis cùm reuerendissimus abbas Vuilhelmus regimini monasterij fuisset prælatus, puritate & simplicitate sua columbina comitis astutiam & meram cœnobij huius libertatem, tam à summo Pontifice, quàm ab Imperatore cum consensu Adelberti comitis impetrauit, quemadmodum suo in loco plenius dicemus. Postea uerò quàm fratres in possessionẽ monasterij, nec dum consummati fuerunt admissi, cœperũt diligentissimè operam dare, ut ecclesia quantocius perficeretur, sperãtes se tunc rerum quoq; temporaliũ necessariam prouisionem iuxta pollicitum saluatoris nostri in Euãgelio, diuiq; patris monachorum in regula sine dubio assequi, eum ante omnia in exhibitione seruitutis Dei omnipotẽtis debitum præmiserint famulatũ. Erant autem fratres numero duodecim, quorum feruorem & deuotionem cùm S. fœmina Vuiltrudis comitissa uidisset, omni qua potuit uirtute satagebat apud maritum, ne quid ad cõsummationem tam sancti operis deesse contingeret. Vnde suam munificentiam in fratres, & pietatem in Deum, multis beneficijs ostendit: & quęcunq; ad sustẽtationẽ seruorum Domini intellexisset necessaria, nunc manifestè, nunc etiam occultè liberaliter impendit. Et licet fratres unà cum artificibus, quos comes impensis suis conduxerat, incepto fortiter ac diligenter instarent operi, non tamen illud tam citò ad perfectionem optatam perducere potue-

Vuiltrudis cõmitissæ utile consilium.

De monasterio Solitariensi fratres aduenivnt.

Comitis uersutia mala contra fratres.

Abbas Vilhelmus libertatem cœnobij impetrauit.

Numerus fratrũ in principio monasterij.

runt. Per annos nanque decem fermè consummata fuit ecclesia, unà cum cæteris quibusdam habitaculis necessarijs, ad conuersationem monachorum. Anno siquidem dominicæ natiuitatis 1060. sicut antea prædiximus, noua ecclesia ueteri præcedente anno deposita, iactis fundamentis saxeis inchoata est, & tandem anno 1070 perfecta, & sicut postea dicemus anno septuagesimoprimo per episcopum Spirensem Henricum consecrata. Annis itaque decem in constructione monasterij laboratum est. Abbas autem Fridericus consummationem ecclesiæ, cum cæteris mansionibus monasterij, tametsi manuum indefessam operi apponeret, uidere non potuit: quia post triennium falsis accusationibus quorundã circumuentus, sicut dicemus, depositus ab officio dignitatis fuit, & non multo pòst obijt. Huius autẽ fundationis & monasterij dedicationem, traditionem & libertatem, quamuis in hoc loco secundum narrationis ordinem, priusquàm abbatis Friderici gesta scribenda sumamus, exponere deberemus: quia tamen post eius mortem sub abbate Vuilhelmo contigerunt, ad ipsius quoque tempora duximus reseruandas.

Fridericus abbas non uidit loci perfectionem.

DE FRIDERICO, XI. HIRSAVGIENSIS MONA-*sterij abbate qui præfuit annis III. & moribus eius, ac gestis illius temporis.*

FRatribus itaque monachis de cœnobio eremitarum in Hirsaugiam comite Adelberto petente uenientibus, quemadmodum iam diximus, numero duodecim in abbatem primum huius instaurationis prælatus est Fridericus, qui ab origine fundationis monasterij Hirsaugiensis abbas undecimus fuit. Electus autem fuit anno Domini 1065. indictione 3, anno postea quàm uacauerat abbatia tertio & sexagesimo, ordinatus ab Einhardo Spirensi episcopo, & præfuit annis 3. mensibus 8. de cuius uita & conuersatione, quantum ad huius rationem operis pertinet, pauca sunt à nobis prẽmittenda. Fridericus itaque abbas, de quo nobis sermo est, natus fuit ex parentibus ingenuis, de gente Sueuorum antiqua familia, secũdum seculi huius nobilitatem non infimis, à quibus in iuuentute ad discendum literas positus, satis quantum ętas illi permisit, in discendo cum tempore profecit. Postea uerò quàm sapere & intelligere aliquantulum cœpit, ad Deum se non sine mentis feruore, in puero quidem admirabili conuertit, & in monasterio eremitarum, apud cellam uidelicet S. Meinradi, mansionem inter monachos, parentum adiutus suffragio petijt & impetrauit. Ex hinc tempus omne in exercitijs monasticis & disciplina regulari satis quietè non paucis annis exegit, nulli molestus, nullique onerosus, sed ante faciem tuam in simplicitate ambulans, parum de mundi huius ratione cogitabat. Lectioni nanque diuinarum scripturarum & internæ compunctioni à iuuentute deditus ac magistrorum solicitudine & prouidentia probè institutus, ueluti consuetudine quadam introducta didicit, cum mundo nullum prorsus habere commercium. Erãt nempe illo tempore monachi in sæpe dicto monasterio regularem uitam ac puritatem coram Deo & hominibus sine querela optimam ducentes, qui pueros & iuuenes, quos in sui consortium suscepissent, uerbo & exemplo non solùm in scientia scripturarum, sed etiam in moribus, ad compũctionis internæ deuotionem imbuebant. Quibus exercitijs Fridericus penè ab infantia maiorum cohortatione & exemplis instructus, uiam simplicitatis uirtuosæ quam semel didicit, usque ad mortem inuiolabiliter custodiuit. Post multos uerò annos, cùm Adelbertus comes de Caluue (sicut diximus) monachos & abbatem ex Solitariensium cœtu supplex expete-

Fridericus fit abbas huius monasterij.

Quomodo monachus factus.

Laus monachorum Solitarie.

expeteret, nullus tum Friderico melior occurrit, quippe qui non modò uerbis, sed etiam exemplis corda subditorum ad cōtemptum mundi & amorē cœlestium fortius omnibus posse inflammare uideretur. Erat enim dispositione corporis non secus ac mentis quadam maiestate dignitatis reuerendus, statura mediocris, qui non multum breuis nec longus nimium haberetur, in facie corpulentus & plenus, fortis & robustus, nec tamen crassus nimium, capillis nigris canisq; hinc inde respersis, & nulla caluicie depilatus. Qui quum nomen & dignitatem pastoralis curæ suscepisset, aut nihil aut parū prioris sanctæ institutionis omisit, sed in orationibus, lectionibus scripturarum, meditationibusq; sanctis & internorum contemplationi uacans die ac nocte secularium negociorum occupationes facilè non admisit. Vagos quoq; de monasterio discursus non amabat, uigilijs & ieiunijs corpus suum pro Dei amore indesinenter afficiens, hostiam Domino se uiuam & immaculatā offerre satagebat. Ad pauperes multum erat misericors, quos ut potuisset pro Dei amore aliquantulum esurientes reficere, sępius ieiunus remanens sibi competentia cibaria impertiuit egenis. Vbicunque enim offendisset pauperem, mox sine dilatione (quantum potuit) illius inopiæ tam in amictu quàm in uictu subueniebat. Nam secundum nomen suum in omnibus erat pacificus, mitis, dulcis, & quietus, plenus charitate Dei & dilectione fraterna, incessu grauis, eloquio dulcis, & pulchra morum grauitate ornatus. Adeò uerò coram Deo se humiliare didicerat, ut etiam in exteriori conuersatione nitor quidam gratiæ spiritualis relucens, internam cordis humilitatem palàm cunctis ostenderet. Inter scriptores nanque reliquos, quod officium apud ueteres monachos erat ualde communiter in usu, locum tenere cum fratribus non erubuit, in quo se per uices ab oratione uacans utiliter occuparet. In habitu suo nihil differebat à monachis subditis, qui eo tempore omni uilitate & extremitate iuxta regulam contenti subtus cucullis, desuper uerò cappis utebantur. In hac itaq; humilitate & innocentia uitam suam Fridericus abbas diligenter custodiens, prauorum temeritatem tamen non potuit euadere, quæ bonis uiris ab initio mundi semper fuit infesta, sed usque adeò iniurijs malorum patuit, ut tandem ab officio dignitatis suæ (sicut dicemus postea) fuerit iniustissimè depositus. Anno Friderici abbatis primo Siphridus Archiepiscopus Moguntinus de partibus trāsmarinis redijt, deq; septem millibus quos secum abduxerat, uix duo millia reduxit. Eodem anno regnum Angliæ per Vuilhelmum Normānorum bastardum miserabiliter affligitur, cuius regem Araldum interficiens pro eo regnauit. Qui mox penè omnes eiusdem regni pontifices misit in exilium, nobiles & principes interfecit, mediocres in seruitutem militibus dedit, uxores indigenarum aduenis suis matrimonio copulauit, & in ciuitate Eboracense plusquàm centum supra mille sacerdotes crudeliter occidit. In festis etiam paschalibus hoc ipso anno cometes per quatuordecim fermè noctes in cœlo apparuit. Anno Friderici Abbatis 2. qui fuit Dominicæ natiuitatis 1067 indictione 5 obijt Einhardus episcopus Spirensis, cui Henricus successit canonicus Goslariensis, tantæ dignitatis uir, dum per ætatem maturus, & non tam electione cleri aut populi ad hanc profectus, quàm indulgētia regis, cui in puerili ętate fuerat familiarissimè assentatus. Claruit hoc tempore Marbodus ex monacho episcopus Redensis, uir in diuinis scripturis doctus & secularium literarum non ignarus, metro exercitatus & prosa, qui multa ingenij sui monumenta posteris reliquit, & inter cętera scripsit insigne opus in Cantica canticorum, passionem quoque sanctorum

Dispositio & forma corporis Friderici abbatis.

Quibus fuerit deditus exercitijs Friderici.

Pius in pauperes semper fuit.

Commendatur abbas Fridericus.

Siphridus.

Rex Angliæ interficitur.

Sacerdotes occiduntur.

Marbodus.

Thebeorum martyrum & uitam complurium aliorum sanctorum eleganti carmine descripsit. Anno autem sequente qui fuit Dominicæ natiuitatis 1068. cùm abbas Fridericus iuxta morem & consuetudinem suam rebus diuinis totus esset intentus, lectioni, meditationi, orationiq; & contemplationi deditus, fratribusq; suis quos ipse sibi constituerat rerum omnium monasterij disponẽdarum, in externis œconomos nimiam in agendis permitteret libertatem, cœperunt eum diabolo instigante contemnere, & quomodo ipsum à dignitate sua deijcerent, consilium habere. Spiritualis nanque uitæ tranquillitatem, qua ille uehementer se occupare solebat, non religioni sed inertiæ suæ adscribebant, ipsumq; ignauum & rerum temporalium inexpertum irridebant, quippe qui ad eorum commodum & utilitatem in externis, nihil penitus prouidere aut posse aut uelle uideretur. O quod non præsumit cæca prauorum ambitio, quæ præsentibus nequiter inhians memoriam futurorũ non admittit. Virum omni honore dignum monachi penitus indigni non solùm non uenerantur, sed etiam persequentes despiciunt, & eum quem summo honore ab ultimis etiam terræ finibus, si ita oportunitas requireret, uocare ad se debuerant, repellere à se & abijcere turpiter non formidant. Comitem Adelbertum principes factionis monachi prorsus Deo & hominibus ingrati, adeunt: Fridericum abbatem suum inertẽ ignauumq; non satis prouidè accusatum deferunt, & quàm inutilis sit monasterio alijs atq; alijs uerbis mendaciter confingunt. Et quidem facilè animum comitis uiro sancto & innocenti reddunt auersum, utpote qui mũdanis rebus assuetus nihil minus quàm internæ conuersationis quietem cogitabat. Erat etiam comes abbati iam pridem non mediocriter infensus, propterea quòd consulẽtibus idipsum quoq; monachis, liberius quàm illi erat in mente, traditionem monasterij pontificali roborandam authoritate exigere tentasset. Vnde fratrum accusationes contra Fridericum abbatem libenter admisit, & mox abbatiali eum honore priuasset, nisi uxoris deuotissimæ consilio fuisset aliquandiu prohibitus. Sed nec ad eum causa accusationis delata uidebatur sufficiens, pro qua abbas deponeretur: non quòd iustitię rationem in hoc attenderet, sed ne apud homines leuitatis argueretur, si ad tam leuem querelam monachorum, hominem alioquin bonæ apud omnes famæ & opinionis, à prælatura remouisset. Interea dum hæc agerentur, Fridericus abbas sanctæ simplicitatis amator, more suo cœlestibus intentus disciplinis, earum machinationum quæ parabantur in suum exitium penitus ignarus, dolos & fraudes suorum non aduertit. Cùm autem cernerent accusatores iniqui, se hac uia non posse proficere, ut sanctum uirum omnino deijcerent, alium modum inuenerunt. Consilio nanque diabolo suggerente inter se habito, crimẽ fornicationis pastori suo morbidæ oues imponunt, ut eum quem uincere non poterant, iniuria superarent. Hac fama delata ad comitem, non examinauit causam secundum regulam æquitatis, non fecit produci testes à suspicione iniquitatis, sed uiolentiam uiri præposuit, eosq; testes admisit contra innoxium, quos accusatores in causa ad se non pertinente habuerat. Deposuit ergo uirum sanctum & innocentem iudex præsumptuosus, quem accusatum quidem nouerat, non confessum, non legitimo testimonio conuictum. Et quamuis ad laicum non pertineat ratio huiusmodi actionis, præsumpsit tamen ambitio quod uoluit iudicantis, cui tempus fauere uidebatur in obsequium sceleris, quo præsul erat secularis & iuuenis & puer, nomen regis sine regimine portabat. Depositus autem per uiolentiam comitis abbas Fridericus, illatam contumeliam pro Dei amore pa-

Murmur fratrũ contra Frider. exoritur.

Interpretatio monachorum praua

Quare fuerit abbas comiti indignatus.

Crimen fornicationis abbati imponunt.

Fridericus abbas deponitur.

re paentissime tulit, & nihil passus, in omni patientia & mansuetudine inter alios pacifice uixit, nulliq; molestus in aliquo fuit, neq; uicem iniurijs reprehendit, quamuis non paucas quotidie ab infirmioribus irrisiones sustineret. Qui cùm locum iræ dare potuisset, noluit: sed cum his qui oderant pacem, pacificus & tranquillus omni tempore permansit. Sed omnipotens Deus iustè iudicans, patientiam pauperis non despexit in finem, quoniam quem tribulari innocenter permiserat, quàm iniustè fuerit depositus, breui postea reuelauit. Doli nanque machinatio patuit, aperta est iniquitas, fraus quoque detecta, & innocentia uiri omnibus facta est manifesta. Nullam enim causam deponendi eum legitimam habuerunt, sed inuidia obcæcati æmuli crimen fornicationis in eum mendaciter composuerunt, sicut postea manifestè apparuit. Enimuero quum uir Dei esset homo humilis & quietus, minusq; intenderet rebus & actionibus mundanis, seq; in authoritate pastoralis seueritatis nequaquam subditis reddidisset formidabilem, cœperunt eum cõtemnere & habere exosum, ipsum tanquam inutilem de abbatia cogitauerunt eijcere. Non est malitia supra malitiam claustralium peruersorum, qui nullum facinus abhorrentes, audent omne quod liuor suggesserit. Depositus autem fuit anno Dominicæ natiuitatis millesimo sexagesimo octauo, indictione autem 6, anno regiminis abbatialis assumpti tertio completo & mensibus fermè 8. Mansit igitur inter æmulos suos (ut diximus) uir humilis, quietus, nulli grauis, nulli onerosus, sed internæ compunctioni deditus, dies noctesq; in oratione Domini consummauit. Interea adueniens abbas monasterij sancti Nazarij Laurissensis cùm innocentis uiri deiectionem cognouisset, cuius uitam & mores sanctissimos dudum antea nouerat, ingemuit: quem inter lupos uelut agnum diutius manere non sustinens, ex magna eum pietate secum abduxit, & in monte sancti archangeli Michaëlis, qui Ebernisberg dicitur, collocauit, ac de necessarijs quàm diu uixit copiosa miseratione prouidit. In eodem uerò monte usque ad mortem permansit, orationibus cæterisq; piæ conuersationis studijs intentus, tantoq; liberius contemplationi & quieti mentis dedit operam, quanto ab omni cura & tumultu secularium occupationum fuerat remotus. Denique non multis postea annis euolutis Domino uocante infirmari cœpit & sancto in pace fine quieuit. Quo mortuo catena ferrea ad nudam carnem eius inuenta est, quam multis annis creditur non sine dolore, quod cicatrices carnibus infixæ monstrare poterant, in occulto portasse. Sepultus est in eodem loco non sine opinione sanctitatis, super cuius tumulum nocturnis horis lumina emissa, ut multi testabantur, uisa sunt, & signa diuinitus ostensa. Et is quidem abbatis Friderici exitus fuit, cuius animam cœli gaudijs introductam confidimus, quæ Christum totis semper uisceribus in carne posita amauit, pro cuius amore multa patienter sustinuit.

Monachorũ malitia peruenit in lucem.

Quando sit depositus ab officio dignitatis.

Abbas in Lorsch Fridericum secũ abduxit.

Catenam portauit ad nudam carnem.

Signa cœlitus ad sepulchrum eius facta sunt.

DE VVILHELMO HVIVS MONASTERII *abbate duodecimo, qui præfuit annis uigintiduobus, & de gestis per eum, atque sanctissima conuersatione eius.*

POst depositionem deuotissimi uiri abbatis Friderici, non parua inter fratres concertatio fuit suborta, quis in locum eius idoneus substitueretur, qui & uerbo & exemplo pastorem se utilem ouibus exhiberet, & prouisionem temporalium rerum (sine cuius adminiculo, religio subsistere nequit) non negligeret. Verebantur enim uiolentiam Comitis, quoniam cuius auxilio Fridericum à dignitate sua deposuerant, eius iram si contra successorem eadem præsumerent, non inconsultè metuebant.

Consilium de pastore eligendo.

Erat eo tempore in cœnobio sancti Hemerani Ratisbonæ, monachus quidam Vuilhelmus nomine, uir multum doctus & religiosus, quem quidam ex fratribus notum antea uiderant, reliqui famam bonæ conuersationis eius satis celebrem sæpe audiuerant.

Vuilhelmus.

Igitur post longos inter se habitos tractatus, tandem sapienti diuinitus inspirati consilio, usi concordi unanimitate concluserunt, non se alium electuros quàm monachum præfatum Vuilhelmum, quem Scripturis optimè imbutum, & sanctis moribus adornatum, sciebant futurum non inutilem esse pastorem. Mittunt ergo duos ex se, cum legatione Comitis Adelberti, ad monasterium Sancti Hemerani Ratisbonam, qui nomine omnium, Vuilhelmum sibi dari in Abbatem postularent. Nuncij Ratisbonam ueniunt, legationem suam Abbati & conuentui (quemadmodum iussi fuerant) exponunt, Vuilhelmum animarum suarum pastorem expetunt, & (suis necessitatibus ostensis) impetrant. Qui Vuilhelmus dum fratrum Hirsaugiensium uoluntatem cognouisset, non in superbiam se extulit, sed ieiunijs & orationibus causam omnino Domino commendauit. Imperio uerò senioris sui compulsus, post dies paucos, cum fratribus qui missi fuerant, ad peregrinationem se contulit, & comitante Domino ad Hirsaugiense monasterium uenit. Magno fratrum gaudio susceptus est, & mox in Abbatem, consensu omnium qui aderant, electus. Cognita uerò depositione antecessoris sui iniqua, grauiter tulit, exhortariq; Comitem, ut uirum innoxium, dignitati pristinæ restitueret, cœpit. Quem ut obstinatum in sua temeritate conspiceret, redire ad monasterium suum unde uenerat, cogitauit. Hoc fratribus quum innotuisset, prouoluti pedibus eius humillimè orant, ne desolatos tam miserè deserat, ipsum Diuino examini clamant futurum grauiter obnoxium, si pastore orbatos, lupis suo recessu permitteret patere deuorandos. Quumq; maximis eum precibus obuoluunt, ægrè tandem impetrant, ut maneat. Qui nec ordinari ab episcopo uoluit, nec in loco Abbatis stare, aut residere, quamdiu Fridericum antecessorem suum, in hac uita cognouit esse superstitem. Quo, non post multos menses, ad Dominum migrante, suæ tandem ordinationi consensit. Verùm non prius consentire uoluit, quàm monasterium omnimodo traderetur libertati. Aduocati nanque Comites, monasterium in ius suum penitus redegerant, & nullam oblati libertatem, iuxta tenorem primæ fundationis liberrimè permittere uolebant.

Vuilhelmus uenit ad Hirsaug.

Vuilhelmus renuit ordinari.

Videns

Videns ergo Comes Adelbertus Vuilhelmi abbatis constantiam, quòd monasterij regimini se nequaquam intromittere uellet, nisi manus ipse deponeret, & locum perpetua libertate condonaret: simulauit se in omnibus obtemperaturum, quæcunque ad huiusce rei negocium necessaria præuideret.

Ad instantiam itaque eius, Comes Adelbertus perrexit cum eo ad curiam Regiam, literas præ se simulatè ferentes, libertatem cœnobij astutia seculari falsas composuit: quas muniri sigillo regio impetrauit, Vuilhelmo columbina simplicitate reuerendo, nihil tale penitus suspicante. Verùm post annos quinque dolum intelligens, per Dei misericordiam euicit: quemadmodum suo loco per ordinem dicemus. *Comes Vuilhelmum dolo circumuenit.*

Sanctus igitur & innocens quum esset Vuilhelmus, uerax atque fidelis, omnes ex suis uirtutibus metiens, monasterium à seruitute iam credens exemptum ordinari in Abbatem consensit.

Anno igitur Dominicæ natiuitatis millesimo sexagesimo nono, indictione autem septima, in die sancto Ascensionis Domini nostri Iesu Christi, quæ fuit quarto nonas Iunij, monasterio necdum consummato, Vuilhelmus abbas constitutus est: & in præsentia multorum nobilium tam clericorum, quàm laicorum, ab Henricho Nemetensi Episcopo iuxta morem ordinatus, atque in sedem Abbatiæ, non absque flumine lachrymarum collocatus. Præfuit autem in magna religione & sanctitate per annos duos & uiginti: in quibus statum & conditionem huius monasterij, tam in personis, quàm in rebus temporalibus mirificè dilatauit. *Vuilhelmus ordinatur abbas.*

Natus est in Bauaria honestis parentibus procreatus, à quibus omnipotenti Deo in pueritia sua fuit à pijssimis parentibus oblatus in prædicto monasterio sancti martyris Hamerani Ratisbonensi, ubi tam moribus ad puritatem regulæ, quàm eruditione literarum usque adeò cum tempore & diligentia profecit, ut ne dicam in utroque monasterio, sed ne in altero quidem, sua ætate habuerit parem. Ingenium eius subtilissimum, & in omni scientia tam humana, quàm Diuina, eruditum fuit: quemadmodum sua præclara uolumina ostendunt, quæ & monachus & demum Abbas edidit, quæ si quis diligenter cum intellectu reuoluerit, quanto intellectus acumine præditus fuerit, sciet. A pueritia enim sua (ut diximus) in monasterio constitutus, omne illud tempus quod ex horis regularibus & cæteris laboribus monasticis superesse potuit, aut orationi impendit, aut studio bonarum literarum. Nemo illum in cœnobio uel extra, unquam uidit ociosum: semper aliquo spirituali, uel certè literali fuit intentione occupatus. In his artibus, quas uocant Liberales, eruditissimus fuit, ut suos etiam longè uinceret præceptores. *Vuilhelmi elogium.*

Erat enim Philosophus acutissimus, & in disputationibus adeò subtilis, ut à nemine penitus uinceretur. In Musica, singulari doctrina fulgebat: quippe in laudibus Sanctorum, qui cantus plures dulci modulamine composuit. Porrò in Mathematica & Astronomia, in Arithmetica & in arte Calculatoria tam eruditus fuit, ut quum in omnibus haberetur doctissimus, his quasi singulariter scientijs operam nauasse uideretur. Quid autem ediderit, obiter indicabimus. Scripsit enim de Musica, de Compositione monocordi, de Astrolabio & eius compositione, de Compositione quoque horologij, de Correctione Psalterij, & de Ratione Computi Ecclesiastici. Ipse quoquè in Sacris Scripturis

ſtudioſiſsimus fuit, in quarum lectione dulce contubernium omni quo ad uixit tempore, habere conſueuit. Erat uir per omnia dignus honore, cuius etiam diſpoſitio corporis quendam reuerentiæ cultum ab intuentibus exigebat. Statura ſiquidem procerus, in anteriori corporis parte caluus, pilos in reliquo raros habebat, faciem cerulei mixti albedine coloris, pulchram aliquantulumꝗ productam, manuumꝗ digitos pulchra longitudine ſubtiles, ac totum corpus debita proportione ad uirtutem fuerat ordinatum. Vox illi grandis atque uirilis erat, qualis cum naturali quodam ornatu uerborum, optimum quenque oratorem facere conſueuit. Vnde in exhortando multum ualuit, ita ut dulcedine uocis, & quadam authoritate ſermonis modeſtiſsimè præſtans, animos auditorum in ſua uideretur habere poteſtate, dum quicquid dicere uoluiſſet, admirabili facilitate pulchritudineꝗ auditoribus potuit perſuadere. In corrigendis uerò delinquentibus, & ſi aliquantulum uidebatur ſeuerus, mira tamen prudentia & diſcretione utebatur, tantaꝗ ſagacitate morbos animarum diſcernere & curare nouerat, quanta nullus medicorum corporum ægritudines ſanare potuiſſet. Summa in Deum charitate feruebat, pro cuius amore nullis laboribus, nullisꝗ parcebat expenſis, quibus uel Dei honorem uel proximorum ſalutem operari potuiſſet. Corpus ſuum ieiunijs, uigilijsꝗ penè continuis pro Chriſti amore macerabat, tantisꝗ lachrymis ſanctæ compunctionis ſe mactabat in ſacrificium laudis, ut eum lumen oculorum citò amiſſurum credidiſſes. Iucundus erat in conuerſatione fraterna, non diſſolutus, ineratꝗ ei cum grauitate paſtorali dulcis affabilitas, qua cunctos in ſui fauorem facilè attraxit. Tantæ uerò humilitatis extitit, ut non ſolùm doceri ab inferioribus in his quæ neſcire forſitan uideretur, ſed etiam corrigi multoties non ſit dedignatus. Fratres ſuos & in Chriſto filios mirabili dilectionis affectu fouebat, ſingulorumꝗ cauſas & neceſsitudines, non ſecus quàm animam ſuam curare ſtudebat. Nullus unquam ſuorum quantumlibet triſtis uel tentatus, ad eum gratia conſolationis acceſsit, qui non dulcedine uerborum eius abiret magnificè conſolatus. Summæ in pauperes clementiæ fuit: omnesꝗ infirmos, egenos, debilesꝗ, quos reperit paterno fouebat affectu, uſque adeò ut ſe ueſtimentis multoties ſpoliaret ſuis, quibus nuditatem alicuius pauperis operiret. Multa enim pauperibus & hoſpitibus larga manu diſtribuit, & tamen in omnibus curam fratrum non neglexit. In ea contentione, quæ inter ſummum pontificem Gregorium ſeptimum & Henricum regem quartum, in multarum periculum animarum uertebatur, nulla potuit ratione induci, ut his qui uicarium Chriſti impugnabant, uel in minimo conſentiret. Nec ſolùm partes Apoſtolici defendere & obſeruare uoluit, ſed etiam quoſcunque potuit uerbo & exemplo publicè & priuatim non aduertens indignationem malignantium, ad eius obedientiam reduxit. Magnæ fuit charitatis magnus amator, ut neminem Deo ſeruire uolentem repelleret, non paupertatem, non imperitiam perſonarum attendit, ſed omnes ad obſequium Creatoris uenientes, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, doctos & indoctos, ſine generis aut gentis diſcrimine admiſit. In uictu & amictu nec curioſus fuit, nec ſuperfluus, mediocritatem in omnibus amauit. In menſa nunquam cibarijs aut poculis uti ſingularibus conſenſit, ſed mox ut quippiam talium fuiſſet ei appoſitum, infirmioribus diſtribui

Qualitas & diſpoſitio corporis Vuilhelmi.

In perſuadendo fuit efficaciſsimus.

De caſtigatione corporis ſui & compunctione.

Miſericors in pauperes.

Cum eccleſia ſenſit Rom.

distribui præcepit. Omnem notam singularitatis in exteriori conuersatione fugiendam monacho ex regula docebat, qui tamen in conuersatione interiori laudabiliter multum singularis erat. Nam in compunctione cordis, in deuotione mentis, & in feruore diuini amoris multum fuit singularis, adeò ut se in quotidiano lachrymarum & orationum sacrificio totum mactaret Domino, cuius tam sancta, tam innocens, tamq; religiosa uitæ puritas extitit, ut signis & miraculis magnificis comprobata, omnipotenti Domino gratissimam fuisse, non possit dubitari. Deniq; cùm fama religiosæ conuersationis eius, quæ diu latere non potuit, se per Germaniam & Galliam longè lateq; diffunderet, cœperunt multi nobiles & diuites huius seculi magnæq; dignitatis & eruditionis uiri certatim ad eum confluere, & se sub eius magisterio diuino seruitio humiliter mancipare. Ex his complures in seculo abundantes, multa de paterna hæreditate sua secum ad monasterium pro sustentatione fratrum, & redituum necessariorum comparatione attulerunt. Magnam in omnipotentis Dei pietatem omnibus diebus uitæ suæ fiduciam habebat, seq; talem in sanctitate morum erga Dominum exhibuit, quod in nulla unquam ab eo necessitate derelictus fuit. Quadã namque die cùm fratres quibus curam rerum temporalium commiserat, maxima & ineuitabili necessitate constricti quinq; argenti libras in communem rei domesticæ utilitatem conuertendas, à pio pastore nullum habente denarium penitus exigerent, cõsolari eos uerbis dulcissimis cœpit, dicens de misericordia Dei nullatenus esse desperandum. At illi nimia necessitate oppressi consolationis uerba non aduertunt. Surgens itaq; de medio fratrum abbas reuerẽdissimus deprecaturus Dominum pro instante suorum necessitate egreditur, cui mox ignotus quispiam occurrens memoratum pondus argenti in manus tradidit, & ilicò recessit. Multa sunt per uirum Dei Vuilhelmum facta miracula, quæ cùm in historia uitæ ipsius habeantur latissimè descripta, à nobis superfluè denuò scriberentur. Claudum duobus se baculis sustentantem in ponte circa monasterium S. Aurelij habens obuium, pristinæ sanitati inuocato Christi nomine restituit. In nemore quippiam acturus operis multos homines ex panibus paucis magna fide in Christum sursum erectus satiauit. Gebhardi monachi, qui post mortem uiro Dei ad cœlos translato in abbatia monasterij successit, toto corpore contracti misertus, dextri sanitatem brachij, quo se ipsum in edendo iuuare posset, precibus ad Dominum prẽmissis impetrauit. Appositũ sibi ex furto piscem quodam tempore, nullo instructus humanæ reuelationis indicio, sed prophetico spiritu intus edoctus respuit, & manifestato scelere coquos durè satis reprehendit. Vas quoq; per negligentiam ministrorum fuso in terram uino, penitus uacuum solo iussu (ut ita dicam) ipso etiam nesciente, optimo rursus uino plenum subitò repertum est, quod pauperibus statim distribui præcepit. Exemplo denique summi pastoris Iesu Christi de misericordia Dei securus, fratrem die tota frustra in piscando laborantem, confisum de pietate saluatoris denuò exire la xareq; in capturam rete suum iussit, & magnæ quantitatis lucios octo primo tractu frater cœpit. Continuò pater sanctus pauperes inuitat ad cõuiuium, cum quibus donum manducaret diuinitus oblatũ. Cùm tempore famis pauperes larga reficeret manu, & exhausta frumentis prõptuaria iam prorsus appareret uacua, Christi seruus Vuilhelmus opera pietatis nequaquã propterea minuit, & ecce theca frumẽtaria, quæ uesperi diligẽter reuisa inuenta est uacua, mane denuò per fratres lustrata frumẽtis plena fuit reperta. Sed his narrandis cur insistã miraculis, cùm omniũ

mira-

Claudũ curat obuium in ponte.

Furtum reuelat.

Vinum auget.

Capturam fratri piscium dat.

Annonam quisq; multiplicat.

miraculorum maximum sit ipsius instauratio monastici ordinis & disciplinæ regularis, cuius nec dum feci mentionem: Ipse nanque est, qui ordinem nostrum in omnibus penè Teuthonici regni prouincijs miserè collapsum reformare studuit, & in multis etiam cœnobijs mirificè reformauit. Monachos enim quoscunque potuit uerbo & exemplo ad obseruantiã regularis disciplinæ feruentissimo, spiritus S. ardore succensus, reuocauit, & summo studio pristinum illum feruorem spiritus, quo sancti patres nostri Benedictus, Maurus, Placidus, Columbanus, Gallus, Ægidius, Gregorius, Bonifacius, Lullus, & cæteri penè innumerabiles olim feruebant in Deum, ad monachos sui temporis reducere mirum in modum cupiebat. Enimuero septem ordinis nostri cœnobia in diuersis prouincijs partim per se in persona propria, partim uerò per suos monachos atque discipulos à fundamentis erigens, pro Dei honore construxit. Ex his primum fuit cella S. Gregorij quæ Richenbach dicitur, de cuius fundatione inferius loquemur latius. Secundum est monasterium sancti Gregorij martirys in Nigra sylua Cõstantiensis diœcesis, in quo posuit monachos de suo conuentu Hirsaugiensi uiros probatos & in omni religione clarissimos. Quibus in abbatem præfecit Henricum discipulum suum & monachum huius cœnobij, uirum spectatæ religionis, qui uerbo & exemplo subditos suos ad cõtemptum præsentium & amorem futurorum animauit. Tertium uerò in Bauaria fundauit in honorem S. Martini episcopi, ubi etiam de suo conuentu monachos & abbatem posuit, qui proculdubio sub patre sanctissimo regularibus instituti disciplinis non poterant esse nisi religiosissimi, maximè cùm ad nouas plantationes non infirmiorem quosque, sed meliores quos habuisset monachos mittere prudentissima consideratione pater Deo plenus consueuerit. Quartũ fundauit in Thuringia cœnobium, in ciuitate Erphordensi in honorem sanctorum Apostolorũ Christi Petri & Pauli, in quo similiter fratres de conuentu suo Hirsaugiensi posuit, ipsumque cœnobium & fratres Giselberto ex monacho Hirsaugiensi eo tempore abbati, in Reinhartzbronna regendum & procurandum quousque eis de abbate prouideret, cõmendauit. Verùm cùm fratres, qui hodie monasterium ipsum Erphordiẽse inhabitant, regem Francorum Dagobertum fundatorem suum fuisse dicant, poterit nos forsan aliquis falsitatis arguere, quòd abbatem Hirsaugiensem Vuilhelmum fundatorem eius audemus appellare. Idcirco testem ueritatis historiam uitæ ipsius in medium producimus, in qua manifestè habentur, quæ nos de hac re locuti sumus. Nec disceptationem aduertimus, quoniam si primus fundator Dagobertus extitit, Vuilhelmus non primus, sed post ruinam prioris cœnobij fundator secundus fuit. Quintum uerò monasterium ordinis sui pater sanctus in honorem beatissimæ Dei genitricis & uirginis Marię, ad Duplicem aquam de nouo construxit, in quo monachos & rectorem ex suo conuentu uiros uita & conuersatione uenerabiles collocauit. Sextum in uilla quadam, quæ Vuielheim uocata est, seruorum Dei cœnobium posuit, quod postea tamen in montem S. Petri commutatum fuit, ad quod similiter monachos & pastorem dedit. Septimum uerò ordinis nostri monasterium fundauit in prouincia Charẽtinorum, quod Lauense dicitur, ad quod fratres de suo conuentu misit uiros probatæ conuersationis, quibus Vuetzilonem monachum uenerabilem præfecit abbatem. Multa insuper ordinis nostri monasteria in diuersis Germaniæ prouincijs nimia uetustate penè collapsa, in pristinum statum reformauit, & nonnulla ab alijs incepta, nec tamen consummata, cõtinuando perfecit. Porrò monachos & abbates de suo

Septem cœnobia fundauit.

Richenbach.

Cœnobium sancti Gregorij martyris.

Opinionẽ refert fratrum Erphordiensium.

Cœnobium fundauit ad duplicẽ aquam.

Cœnobium fundauit in Charentia.

de ſuo conuentu ad multa cœnobia tam nouiter in diuerſis locis fundata, quàm etiam ad puritatem regulæ inſtaurata & reformata deſtinauit, quorum mentionem, quantum ad notitiam memoriæ noſtræ peruenerunt, in ſequentibus faciemus. Erat enim uir magnarum uirtutum, & magnæ apud omnes æſtimationis, qui cum ſimplicitate columbina prudentiam ſerpentis poſsidebat, & propterea paſtorem ſe fratrum ſuorum, non ſolùm in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus idoneum & utilem exhibebat. Singularem quoq; lucrandi animas gratiam à Domino cui fideliter ſeruiuit, accepit, per quam multos & penè innumerabiles ad Chriſti obſequium homines perduxit. Nam cùm Adelbertus comes monaſterij Hirſaugiẽſis inſtaurator, pro quindecim monachis duntaxat ſtipẽdia prouidiſſet, ſanctus pater Vuilhelmus omnipotentis miſericordia ſibi cooperante, per oblationes fidelium & fratrum numerũ mirabiliter auxit, & omnibus neceſſaria prouidit. Centum nanque & quinquaginta monachos ſub ſua diſciplina quotidie Dominum laudantes habuit, quibus neceſſaria uitæ corporalis & ſpiritualis, iuxta regulam patris noſtri ſanctiſsimi Benedicti frugaliter procurauit. Supra hunc monachorum numerum habebat & alios fratres barbatos cõplures, quos uſitato nos uocabulo Conuerſos appellamus, qui laboribus manuum inſiſtentes, temporalium curam ſecundum mandata ſeniorum agerent, & monachis contemplationi & orationi ſemper deditis corporum neceſſaria prouiderent. Ferunt deniq; hunc reuerendiſsimum patrem Vuilhelmum conuerſorum huiuſcemodi uſum in Germaniæ cœnobijs primũ uel inſtituiſſe, uel potius abolitum renouaſſe, quem ſolùm in primæua monachorum conuerſatione olim nouimus celebrem. O quàm pulchrum fuerat illo in tempore conuerſationi tot Dei famulorum intereſſe, qui unanimes ſpiritu & uoluntate concordes in domo Dei ambulabant cum conſenſu, quorum & ſi corporalis habitatio fuerit in præſenti ſeculo, mens tamen & deſyderium uerſabantur in cœlo. His pater ſanctus decreta ſanctæ regulæ conformia, pro pleniori inſtitutione morum & mentium edidit, quæ miſsis fratribus ad Cluniacum, ut illorum conſuetudines diſcerent ac reportarent, in uno uolumine uaria & pulchra diſtinctione compilauit. Harum conſuetudinum codex in multis hodie cœnobijs habetur, teſtis priſcę religionis & ſanctitatis monachorum Hirſaugienſium, licet per nouarum conſtitutionum Burſfeldenſium editionem penè ab uſu uideatur abolitus. Libet autem fratrum conuerſorum inſtitutionem à S. Vuilhelmo abbate ſapienter factam paucis perſtringere, ut ſciat poſteritas quanta ſollicitudine, diligentia & ſtudio ſalutem ſuam fratres huius monaſterij ſub paſtore pijſsimo quæſierint. Ad nocturnas uigilias omnes cum ſumma feſtinatione & reuerentia in eccleſiam conuenire, ſuas orationes deuotiſsimè dicere, omniaq; cum ſilentio agere ſingulis noctibus ſolebant. Et quia diuinis laboribus operibusq; deputati fuerunt, ne grauarentur ſupra uires nimia prolixitate uigilarum, breuiter eis matutinæ cantabantur, quibus expletis licebat ad ſtratum redire uolẽtibus, aut ſi maluiſſent in eccleſia remanere, quouſque nocturni complerentur à monachis in choro. Mane ſingulis diebus ſummo miſſam omnes audiebant, qua finita conueniebant ad capitulum culparum, ubi pro commiſsis negligentijs ſe proclamantes pœnitentiam à magiſtro condignam accipiebant. Deinde ſi cui placebat, cõfitebatur culpas ſuas ſacerdoti, ut diem feruentiori Dei in amore alacritate perficeret. Poſt hæc unuſquiſque ad opus ſibi pergebat iniunctum, laborabantq; omnes cum incredibili feruore charitatis, non ſecus quàm ſi omnibus neceſſaria prouidere ſuis laboribus ſinguli tenerentur.

Simplex fuit & prudens.

Comes Adelbertus in paucis [illegible] uit monaſterium.

Vilhelmus perſonas & ſtipendia auxit.

Cõſtitutiones monaſticas edidit nouas.

Qualis fuerit Cõuerſorum uita co tempore.

Ad nocturnos omnes conſurgunt.

Miſſam quotidie audiunt & capitulum.

Habebant

Habebant enim singuli intra uel extra monasterium iniuncta sibi officia, quæ tam fideliter, diligenter & honestè administrabant, ac si diuinitus præcepta extitissent. Sũma inter eos feruebat mentis in Deum deuotio, tantaq; inter se charitate & amore fraterno in unitate spiritus erant coniuncti, ut nulla turbatio nullaq; displicentia, pacem & tranquillitatẽ eorum unquam infirmauerit. In communi uiuebant omnes, abdicationem omnis proprietatis tam strictè inuiolabiliterq; custodiẽtes, ut nihil penitus uel se uel mundum sentire putarentur. Ad obedientiam seniorum erant promptissimi, alacres semper & uoluntarij: ad omnia quæcunq; illi mandare uoluissent, non solùm in leuibus & quotidianis actionibus, sed etiam in grauioribus, & his quæ secundum æstimationem humanã impossibilia uiderentur. Inter quos non solùm cõtentiones & iurgia nulla erant, sed nec uerbum ociosum quidem aut risum prouocãs ab aliquo eorum poterat audiri. Singulis quatuordecim diebus in Dominica, festis quoq; maioribus, & in uiam dirigẽdi, qui ante Dominicam non reuerterentur, singuli communicantes corpus Domini nostri Iesu Christi cum maxima reuerentia & deuotione sumpserunt. Ad completorium singulis diebus cõuersi omnes unà cum monachis uniuersis ad ecclesiam conuenerunt, quo finito cum summo silentio iuxta præceptum regulæ ad cellas suas euntes, parumperq; compunctioni uacantes, ad lectos dormitum se reponebant, quo statutis horis ad nocturnos possent consurgere. In omnibus deniq; exercitijs spiritualibus, quæ hominem claustralem perficiunt, & ad amorẽ cœlestis patrię incendunt, tam studiosè, tam deuotè, tamq; feruentes uitam suam instituerunt, ut solo tempore quidem posteriores, moribus autẽ & obseruãtia disciplinæ regularis antiquissimus illis in eremo Ægypt. monachis pares omnino coram Deo & hominibus haberentur. Sed nunc tandẽ ad historiæ narrationem reuertamur, quia non opus est uitam & mores uiri sanctissimi huic operi nostro per ordinem inserere, quæ conscriptæ in speciali uolumine cõtinetur. Cùm itaq; Friderico quondam pastore fratrum importunitate per comitem abdicato Vuilhelmus reuerendissimus abbas, tandem post multa impedimenta fuisset ordinatus, nec monasterij fundatio completa fuerat, nec dotatio necessaria per ipsum comitem, per consuetudinem temporis legitimè confirmata.

Summa deuotio & charitas in eis feruebat.

Communicatio corporis Christi.

Ad historiam fit regreßio.

DE CONSECRATIONE NOVÆ BASILICÆ S. Aurelij, dotatione, mamißione & libertate monasterij, quam Vuilhelmus procurauit.

CVm igitur ecclesia monasterij necdum fuisset consummata, quando Vuilhelmus ad Hirsaugiam uenit, quemadmodũ antea diximus, neque dotatio per comitem Adelbertum facta, cõmunitione necessaria confirmata, sanctus pater unà cum fratribus suis: quorum tum paruus adhuc erat numerus, summa cura, diligentia & studio monendo, promouendo & cooperando cœpit instanter agere, quatenus opus inceptum quantocius compleretur. Cùm autem diligentissimè instarent operi cœpto, Adelberto comite & deuotissima coniuge præbentibus impensas, non minus quoq; in circuitu fidelibus nobilibus & ignobilibus largitione eleemosynarum suarum concurrentibus, breui totum ædificium fuit consummatum. Anno nanq; Dominicæ natiuitatis 1071. indictione 9. structura ecclesiæ ante decennium fermè inchoata, per Dei auxilium consummata est, unà cum reliquis habitaculis monachorum eodem tempore inchoatis. Eodem itaq; anno, qui fuit Vuilhelmi abbatis annus secundus, pridie nonarum Septembrium, eadem ecclesia dedicata per Henricũ episcopum Nemetensem ordinarium, in cuius parœchia monasterium est constructum, Adelberto co

Instat Vuilhelmus ut ecclesia perficiatur.

Ecclesia perfecta est cum monasterio.

Ecclesia cõsecratur per episcopũ Spirensem.

mite

mite eiusq; uxore deuotissima Vuiltrudi atq; Vuilhelmo abbate petentibus. His igitur factis cùm amator ueritatis Vuilhelmus monasterium omnimodæ libertati iuxta promissionem comitis traditum æstimaret, nihilq; suspicaretur fraudis, lætus in Domino, propositum suum, iuxta regulã sanctissimi patris nostri Benedicti exequitur. At uerò paucis annis transactis deuotissima Christi famula Vuiltrudis comitissa audiens ex marito quàm dolose & fraudulenter sanctum uirum in literarum imperialium pro monasterij libertate datarum circumuenerit, quàm secretissimè hoc ipsum abbati Vuilhelmo reuelare curauit, si quo modo restringere dolosi fraudes posset, admonens, & nouas literas prioribus cancellatis super libertate monasterij extrahere, seq; daturam non segniter operã, ut consentiente uiro nullus filiorum contrarium se poneret. Quanta cum tristitia & amaritudine uir sanctus fraudem non sibi tantùm, sed Deo factam ingemuerit, non facilè dixerim, quippe qui iam comitis animum non rectum erga cœnobiũ forè manifestè didicerat, ex quo in seruitutem denuò redacto seruorum Dei habitaculo, nihil aliud quàm cita cultus monastici instare uideretur euersio. Sed cùm deceptum se miserabiliter cerneret, nullũq; apud homines remedium inueniret, uidereturq; turpissimum post ordinationẽ episcopi locum & fratres deserere, nec minus graue cum periculo regularis disciplinæ frustra sub tyrannica seruitute ad posteritatis commodum uelle laborare, ad Deum tota se mentis deuotione conuertit, & quod obtinere per homines ab homine fraudulento se posse desperauerat, facilè per Dei misericordiam recepturum se sciebat. Et ecce omnipotens qui preces & lachrymas pauperum suorum non despicit, tãtis comitem subitò aduersitatibus intus à suis filijs & propinquis, foris ab extraneis tribulari prouida dispensatione permisit, ita ut omni humano penitus consilio & auxilio destitutus, nihil aliud quàm extremam rerum & uitæ desperationem cogitaret. Admonitus tandem uxoris deuotissimæ consilio, uirorum spiritualium suffragia requirit, qui non aliter euasurum illum calamitates quas pateretur, uiro (ut ita dicam) ore confirmabant, nisi monasterium Hirsaugiense quod iniustè occupauerat, restitueret omnimodæ libertati. At ille nihil moratus omnia se facturum promisit, uocatoq; ad se reuerendissimo abbate Vuilhelmo omnimodam libertatem monasterij omniumq; ad ius monasterij pertinentium abrogatis ac penitus cancellatis prioribus literis, in manus eius obtulit: omniq; iuri aut proprietati ratione aduocationis uel alterius cuiuscunque iurisdictionis seu maioritatis pro se filijsq; & hæredibus suis in perpetuum firma contestatione coram uxore, filijs & multis alijs renunciauit. Deinde præcepit abbati, quatenus literas uel per se uel per quoscunque alios super hac ipsa perpetua libertate monasterij conficeret, quacunq; forma & tenore, sibi melius uideretur expedire, se quando uellet cum eo ad regiam præsentiam sine mora iturum, & omnia quæ ad huiusce rei pertinerent confirmationem sine dolo fideliter esse facturum. Itaq; post paucos dies abbas Vuilhelmus gratias Deo peragens debitas, formam literarum cum consilio prudentum uirorum pro libertate perpetua concepit, uadensq; cum Adelberto regem personaliter adijt, & paginam testamentariam quam conceperat, sigilli regalis munimine in manus ipsius regis Henrici quarti obtulit corroborandam. Et quia totius libertatis, & dotationis uel (ut propriè dicamus) restitutionis monasterij Hirsaugiensis persæpe dictum comitem factæ, in eisdem literis plenius dignoscitur summa cõtineri, non erit inutile si formam ipsius instrumenti regalis de uerbo ad uerbum huic operi nostro fideliter inseramus.

Fraus comitis sãcto innotescit abbati per comitissã

Comes monasterio in perpetuũ renunciat.

Rex confirmat testamentũ comitis

PAGINA TESTAMENTARIA LIBERTATIS.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis, Henricus diuina fauente clementia Rex, omnium sanctæ Dei ecclesię fideliũ, præsentium scilicet ac futurorũ cognoscat industria, quòd in regno nostro regulare quoddã monasteriũ situm est, in prouincia scilicet quæ dicitur Teuthonica Francia, in episcopatu Nemetensi, in pago Vuernigau dicto, in comitatu Ingersheim, in sylua quæ dicitur Nigra, iuxta fluuiũ qui dicitur Nagaltha, quod Hirsaugia, siue S. Aurelij cella nuncupatur, ubi & idem sanctus corpore requiescit: quod tẽpore Ludouici pij regis, in honore S. Petri & Aurelij episcopi constructum honorificè & Deo dicatum fuit ab Erlafrido quodam nobili senatore & religioso, & à Nottingo filio eius reuerendissimo Vercellẽsi episcopo, alijsq; parẽtibus Adelberti comitis de castello Caluue, sed deinceps à posteris eorũ dissipatum est. Nunc autem idem comes Adelbertus instinctu Dei tactus, necnon cõiugis suæ Vuiltrudis crebris precibus adhortatus, monasterium ipsum iam restaurauit, & quæ aliquãdiu inibi defecit, uitã monachicam reparauit, & prædia quæ illuc antiquitus à parentibus suis tradita sunt, sed partim à posteris eorum inuasa, partim & à se ipso quasi iure hæreditario possessa sunt, reddidit, & insuper de proprijs tot ac tãtas prędiorũ illuc impensas, cõtradidit, quo seruitiũ Dei nũc à quindecim fratribus sub regula S. Benedicti inibi procurãdis gratia Dei peragi & stabiliri posit, coniuge ipsius prænominata, filijs Brunone, Adelberto, Godfrido, & filiabus Vta & Irmingarde sibi in hoc & in omnibus his institutis cõsentaneis, & in primis ipsum scilicet locum Hirsaugiam, cum omnibus nunc in præsentiarum illuc collatis iustitijs legitimis & pertinentijs prædiorum, seu quarumcunq; rerũ ex toto super altare S. Aurelij reddidit, delegauit & cõtradidit Domino Deo, sanctæ Mariæ, sancto Petro Apostolo, S. Aurelio episcopo & S. Benedicto in potestatẽ & proprietatẽ, & prędicti monasterij abbati nomine Vuilhelmo, eiusq; successoribus in dispositionẽ liberã cellæq; necessariã, fratribusq; Deo sub regula monastica inibi seruituris ad utilitatẽ. Et ne unquam à posteris similiter ut à parẽtibus suis, Dei seruitiũ deinceps illic destrui posit, prudenter prorsus decreuit & instituit eandẽ cellam cum omnibus suis pertinentijs nunc collatis & dehinc deferendis ab hac die & deinceps omnino non subdi, nec subesse iugo alicuius terrenæ personæ uel potestatis, nisi solius abbatis dominationi, ordinationi & potestati, & sic totius libertatis iure & priuilegio eam adampliauit, & ob regni cœlestis hæreditatẽ in Christo omnimodis stabiliter sublimauit. Dehinc omni potestate, seruitio, iure, & proprietate prædicti monasterij, ipse cum coniuge, filijs & filiabus supradictis sese omnino fideliter abdicauit. Sed hoc totũ reuera felix negociator prudenter effecit, primùm ob spem ac præmium uitæ æternæ, ob remissionẽ peccatorũ, ob salutẽ corporũ, & sempiternã requiem animarum, & ob quotidianã memoriã sui ipsius, cõiugis suæ prænominatæ, filiorũ & filiarũ suarũ, necnõ omniũ parentũ, posterorũ, cõsanguineorũ, amicorũq; suorũ & omniũ ad curã suam pertinẽtiũ. Ob memoriã quoq; regũ, episcoporũ, principũ, & omniũ prædictæ cellæ statum & honorẽ diligẽtiũ ac defendẽtiũ & omnium Christi fideliũ. Et quod prout posse suberit cunctis Christi pauperibus beneficiũ semper illic patefiat receptaculũ. Ad hęc etiã ut fratres cœnobij ipsius nũc inibi cõgregati, adhucq; in Christo cõgregãdi, tutius ac liberius Domino Deo in sanctę professionis securitate seruire posint, huiusmodi libertatis eos munere dotauit. Vt quandocunq; patre suo spirituali orbati fuerint, ipsi habeant liberam potestatẽ secundũ regulã S. Benedicti inter se uel undecunq; ubi opus fuerit abbatem sibi non solũ eligendi, sed etiã cõstituendi. Quẽ cũ fratres regulariter elegerint, dehinc ut solet

Francia Teuthonica.
Vuernigau comitatus.
Ingersheim.
Nigra sylua.
Nagaltha.
Erlafridus.
Adelbertus comes.
Libertatis omnimodæ priuilegium.

solet, ad cōstituendum eum in chorum monasterij conueniant, & unà clero aduocato populoq; in sanctuario præsentibus, decanus uel quicunque prior sit loci ipsius, accipiat uirgam regiminis de altari sancti Aurelij & absque omni prorsus contradictione tradat in manum ipsius, quem tota fratrum congregatio sibi elegerat. Hic subinde canonicè abbas ordinatus, sine alicuius personæ dominatione & impedimento susceptum ministerium suum pro posse & scire suis impleat, soliq; Deo secundum ordinem suum liber seruiat, liberamq; omnium rerum sibi commissarum in Christo deponendarum intus & foris potestatem habeat. Qui nisi fortè præter necessitatem monasterij & communem fratrum utilitatem sacrilegus, quod absit, licentiosè & seculariter abuti prçsumpserit instituta libertate, familia, bonis, rebúsue sanctuarij, & ob id fratrum præmonitiones contemnens ad suam suorum'ue priuatam cupiditatem & libitum temerè ea dissipauerit, uel si beneficia quibuslibet personis nisi necessarijs monasterij ipsius seruitoribus præstiterit. Aut si regibus, episcopis, seu quibuscunq; personis consentaneus annuerit, si fortè libertatem monasterij peruertere, sibiq; locum sanctum subijcere attentauerit, siue aliquod seruitij statutū inde fieri sibi exegerint, mox posteri comitis prædicti cum suffragio fratrum, aduocati, cleri, totiusq; familiæ, & omnium bonorū hominum ritè à fratribus hunc accusatum, iusteq; ab eis conuictum, à dignitate sua abijciant, præficiantq; alium iuxta prædictam libertatem, & S. Benedicti regulam, quem fratres sibi elegerint & absq; omni contradictione pro illo substituant. Concedit etiam comes prædictæ cellæ aduocatum aliquem de posteris suis fieri, si tamē loci ipsius abbas cum consilio fratrum talem inter eos inuenerit, qui sicut ipse comes nunc, non pro terreno commodo, sed pro æterna mercede sollicitus & studiosus bona & constitutam monasterij libertatem & iustitiam defendere uoluerit. Sin autē aptum & utilem aduocatum undecunq; sibi placuerit, eligant. Hic deniq; abbate petente à rege accipiat bannum legitimū, & ter in anno si necesse fuerit, aut in ipsam cellam, aut ubicunq; uel quando abbati placuerit inuitatus ab illo ueniat, & ibi placitum iussum pro causis & necessitatibus monasterij ritè peragat. Nullum autem seruitium aliud, ius aut beneficium sibi pro hoc concedi recognoscat, nisi tertium bannum & consuetudinariam iustitiam & legem, quam cæteri aduocati in alijs liberis monasterijs habent super fures, proteruiam, & censuales, & cætera talia. Et in illis trium placitorum diebus in unoquoq; unum maltrum de frumento & unum friscingum, & unum siclum de uino & cætera ad hæc pertinentia. Præterea item constituit, quòd nisi abbate uolente & aduocante bona & loca monasterij suis frequentijs temerarijs, & sine causa minimè adeat uel contingat. Nec præsumptuosus in eis placitum quodlibet uel pernoctandi licentiam habeat. Nec subaduocatum pro se faciat, nec omnino aliquam absq; ratione calumniā, persuasionem aut iniuriam monasterio, abbati uel familiæ faciat. Si autem non ut aduocatus, sed potius ut calumniator & peruasor monasterij fuerit, omnino potestatē habeat abbas cum consilio fratrū hunc reprobare, & alium sibi utiliorem undecūq; eligere. Constituit etiam & hoc comes præfatus, & nos ipsius petitione firmiter statuimus, quòd si quispiam posterorum suorum, uel quarumcunque homo personarum, unam uineam, unum mansum, unum molendinum, uel saltem unum mancipium, siue aliquid tale à supradicta cella temerarius iniustè abstulerit, ut nostri nostrorumq; successorum regia potestate coactus, tria auri talenta ad ærarium regis persoluat, primitus reddito ecclesię quod

Libertas cōstituēdi abbatem penes fratres.

Negat episcopis regibusq; aut cæteris seruitia.

Si aduocatus monasterium grauauerit.

Pœna regalis auferētiū mansum.

inuaſerat. Si uerò quiſlibet illorum (quod abſit) cortem uel aliquam uillam inde uiolenter abalienauerit, ſiue manifeſtus inuaſor bonorum ipſius cellæ extiterit, uel ſi hoc teſtamentum traditionis & libertatis quocũq; ingenio ſeu argumento legum ſecularium peruertere uel infringere tentauerit, centum auri libras ad regiam item perſoluat cameram, & reddat primitus eccleſiæ, & ſecundum leges item componat, quod ablatum fuerat, & ſic intentio illius omnino irrita fiat. Miniſtris quoq; & familiæ ſanctuarij eandem concedit legem & ſeruitutem, quam cæteri in regno noſtro liberæ abbatiæ habent, ut tanto fideliores prælatis ſuis per omnia ſeruiant. Super hæc omnia comes ſæpe dictus Apoſtolicum priuilegium acquiſiuit & conſtituit, ut unus aureus quem Byzantium dicimus, ſingulis annis Romã ad altare S. Petri ab abbate prędicti monaſterij in paſcha perſoluatur eo pacto, ut libertatis iſtius & traditionis ſtatuta tanto perennius inconuulſa amodo permaneant, & ut prædictum cœnobium, ſub Romanæ eccleſiæ Mundiburdio & maieſtate ſecurum ſemper ſtabiliatur & defendatur. Si forte quiſpiam regum uel poſterorum eius, ſeu quarumcunq; homo perſonarum (quod abſit) teſtamẽtum hoc ullo ingenio infirmare uel infringere præſumpſerit, ſi autem id (quod abſit) à quolibet eorum inſtigãte diabolo fiet, obſecrat comes idem & omnino teſtificatur Apoſtolicum pontificem per Chriſtum & per S. Petrum Apoſtolum & S. Aurelium epiſcopum, & per omnes ſanctos Dei, & per tremendi iudicij diem, ut illum Dei & ſanctorum eius contemptorem & teſtamentariæ huius conſcriptionis deſtructorem niſi reſipuerit, tradat omnino ſatanæ, & anathematizet eum, ac prophanet à conſortibus & filijs eccleſiæ ſanctæ Dei & hæredibus uitæ æternæ, ut & auferat Deus memoriam illius de terra uiuentium, & deleat nomen eius de libro uitæ: & ut cum Dathan & Abiron, quos terra aperto ore deglutiuit, & uiuos infernus abſorbuit, perennem incurrat damnationem. Et ut Herodis, Pilati, & Iudæ ſocius factus in æternum diſcrucietur, & cum Sodomitis & Gomorris ignis & ſulphuris imbres hic experiatur, & Heliodori plagas & uerbera hic perpetiatur, & Antiochi tormẽtis, uermibus ſcilicet ſcaturiẽs, & cum fœtore computreſcens miſerrimè conteratur. Et niſi reſipiſcat, Petrum regni cœlorum archiclauigerum cum S. Aurelio & tota cœleſti militia portæ Paradiſi obſtitorem habeat in æternum. Prædia autem ſeu uillæ ad prædictum monaſterium antiquitus pertinentia, & ab eodem comite nunc reddita, hæc ſunt. In primis ipſe locus Hirſaugia cum tribus uillulis, Lutzenhart, Altburen, Nagalthart, Huſteten, Deckenphrũ, & quę ſita ſunt ad Gilſtein, Stamheim, cum uillulis item tribus Summenhart, Lutzenhart, ad S. Candidum, ad Mettlingen, ad Meuchingen, ad Gretzingen, ad Muchlingen, ad Mercklingen, Tres hubæ, Gumpertzuuiler dimidium. Hæc autem comes prædictus de ſuis ſuperaddidit prędictis, Ottenbrũ, & quę poſſidebat ad Vuile, cũ uillulis binis Gretzẽbach & Blãda & ad Biberbach, ad Bottẽnach, ad Thãbach, ad Vualaheim, ad Duas hubas, & ſex iugera uinearũ, ad Gũprechtzuuiler dimidiũ, & eccleſiã ad Toffingẽ & ad Malſcha. Hęc ſcilicet prædia cum mancipijs ad prędicta loca pertinẽtibus reddidit & cõtradidit ad prędictũ cœnobiũ, cũ eccleſijs, fabricis, uinetis, agris, pratis, ſyluis, paſcuis, aquis, aquarũq; decurſib. piſcationibus, molẽdinis, exitibus, & redditibus cultis & incultis cũ marchis & terminis legitimis. Statuta quoq; & iura cẽſoria cum omnimoda integritate legitimorũ ſuorũ & utilitate & ſeruitijs, quæ ullo modo inde prouenire uel excogitari poterũt. Vt autem prædictę traditionis & libertatis ſtatus, & omnia prędicta ſtatuta, ea ratione qua

Lex miniſtrorũ & familiariũ monaſterij huius.

Conteſtatio comitis ad ſummum pontificem.

hẽ qua Deo & sanctis eius destinata sunt, ab hac die omni æuo in Christo rata & inconuulsa permaneant, hanc chartam testamentariam prædicti comitis rogatu, conscribi, manuq; propria corroborantes sigilli nostri impressione iussimus communiri. Data est 7. iduum Octobris, anno Dominicæ incarnationis 1075. indictione 13.

Rex Henricus se fatetur subscripsisse.

Huiuscemodi ergo tenoris chartam, restitutionis, traditionis, donationis, libertatis & immunitatis monasterij sui Hirsaugiẽsis reuerendissimus abbas Vuilhelmus, manu & sigillo regiæ maiestatis munitam cùm impetrasset, gratias egit Deo, qui non deserit in misericordiam suam sperantes, & ut roborata per regem, etiam per summum pontificem ipsa donatio firmata maiori stabilitate muniretur, consulentibus idipsum amicis personaliter adire Romam statuit, perpetuum libertatis priuilegium ab ipso quoq; Christi uicario, secundum canonicas sanctiones impetrare. Hoc sancti uiri propositum comes Adelbertus iam totus ad Deum conuersus, non solùm consilio, sed etiam auxilio promouit, conferens omnia quæ tantæ rei perficienda & impensis uiarum necessaria uidebantur. Post dies igitur aliquot, sanctus pater propositum iter arripuit, & protegente Domino ad sedem apostolicam sanus & incolumis peruenit. Præfuit eo tempore sacrosanctæ Romanæ & uniuersali ecclesiæ reuerendissimus papa Gregorius 7. Hildebrandus antea uocatus, qui ex abbate monasterij S. Pauli extra urbis mœnia nostri ordinis, in papam fuerat assumptus: cultor & defensor iustitiæ & libertatis ecclesiasticæ omnium acerrimus. Ad quem perueniens abbas Vuilhelmus honorificè & charitatiuè ab eo susceptus est, cognitisq; aduentus sui causis, libentissimè omnia quæ postulauerat pro monasterij libertate concessit. In primis ipsum locum Hirsaugiam, cum omnibus acquisitis, & in futurum legitimè acquirendis, personis, mancipijs, possessionibus præsentibus & futuris, sub protectione sanctæ Romanæ ecclesiæ suscepit. Deinde priuilegium regale, cuius copiam præmisimus authoritate apostolica confirmauit, tertiò tale super omnibus his priuilegium dedit.

Vuilhelmus abbas honorificè à papa susceptus.

PRIVILEGIVM GREGORII
papæ VII.

GRegorius episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Vuilhelmo abbati monasterij sancti Aurelij, quod dicitur Hirsaugia, in episcopatu Spirensi situm, eiusq; successoribus in perpetuum. Cùm omnium ecclesiæ filiorum saluti & securitati sancta fides Apostolica ex generali pastoralis regiminis prouidentia cauere & consulere debeat, tum uerò alacrius & impensius piæ intentionis & religiosæ deuotionis uota suscipere ac salutifero effectu mancipare necesse est, ut gratanter bonorum studiorum petitionibus occurrat, & quæ ad laudem & gloriam diuini nominis sunt instituta, authoritatis suæ soliditate firmiter tenenda stabiliat. Vnde & nos dilecti filij nostri Adelberti de Caluæ laudabili desiderio congaudentes precibus eius sanctæ sedi Apostolicæ humiliter directis acquiescere decreuimus, & religiosè postulata efficaciter concessimus, qui æternę retributionis amore succẽsus in prędio suo quod dicitur Hirsaugia, monasteriũ à progenitoribus suis antiquitus cõstructũ, nuper amissa restituens uenustè reparauit, & in usus fratrũ inibi Deo seruiẽtiũ pluribus possessionibus & redditibus adiectis & cõtraditis largius ampliauit. Quã suæ liberalitatis institutionẽ, ne in posterum ulla peruersorũ hominũ audacia imminuere aut uiolare præsumat Apostolicę authoritatis priuilegio muniri et sanctæ Romanæ ecclesiæ tuitiõe roborari, data annua aurei Byzãtij pẽsiõe postulauit, illud profectò

Comitis petitiõ experimur.

considerans, quia dum à sanctæ matris ecclesiæ fidelibus, beatis Apostolis Petro & Paulo, honor & metus & obedientia exhibetur, quod eorum decreto & nomine solidatum & roboratum fuerit, nullius euersoris illicita præsumptione quatiatur. Quamobrem idem pręfatum monasterium cum omnibus sibi hoc tempore iustè pertinentibus & legaliter collatis, & deinceps quarumcunque personarum authentica traditione conferendis sub sanctæ apostolicæ sedis tutela & protectione generaliter amplectimur, & sub alis beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, tibi fili Vuilhelmo tuisq; successoribus eliminata ac prohibita omnium infestãtium inquietudine, liberè & absolutè possidenda, & regulariter atq; utiliter ordinanda præsentis scripturæ testimonio confirmamus. Constitutionis quoq; immunitatis & libertatis modos, quos præfatus comes illustris Adelbertus scripto suæ traditionis inseruit, & sigillo regio imprimi curauit, ad posteritatis cautelam & arcendos infestantium impetus diligenter obseruandos, statuimus hos duntaxat, qui canonicis sanctionibus non obsistunt, ut nec permissis quilibet negligatur, nec de uetitis quodlibet irrogetur. Hæc igitur quæ huius præcepti decretiq; nostri pagina continet, tam tibi quàm cunctis qui in eo quo es ordine locoq; successerint, in perpetuum seruanda decernimus. Si quis uerò regum, sacerdotum, clericorum, iudicum & secularium personarum hanc constitutionis nostræ paginam agnoscẽs contra eam uenire tentauerint, potestatis honorisq; sui dignitate careat, reumq; se diuino iudicio de perpetrata iniquitate agnoscat. Et nisi ea quę ab illo sunt male ablata restituat, uel digna pœnitentia illicitè acta defleuerit à sacratissimo corpore & sanguine Domini redẽptoris Iesu Christi alienus fiat, atq; in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus, sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ retributionis inueniant.

Confirmatio monasterij & omnium bonorum.

Libertatis quoque perpetua cõfirmatio papæ.

Hoc libertatis institutæ priuilegium Gregorius papa 7. abbati Vuilhelmo tradidit, cuius copiam manu ipsius rescriptam in testimoniũ omnium pręscriptorum, atq; in perpetuam libertatis memoriam in scrinio S. Petri recondidit. Deniq; ex nimia charitatis dilectione, qua uir Apostolicus complectebatur abbatem, & in signum amoris nõnullas ei sanctorum reliquias contulit, quas ad monasterium cum reuerẽtia portauit. In eadem urbe Romana beatus pater aliquandiu moram agens, grauissimã ægritudinem inflatione uentris incidit, quæ in tantum præualuit, ut à medicis etiam expertissimis desperaretur. Tandem iussit se portari ad ecclesiam B. Mariæ semper uirginis, positoq; saucio ad aram uentre suffragium eiusdem aduocatæ pauperum intentissima supplicatione flagitauit. Ac subitò inter uerba orationis conualescere cœpit, breui pristinæ sanitati restitutus, expeditisq; negotijs, pro quibus uenit in curiam, feliciter ad Hirsaugiam, comitante Domino remeauit. Quem fratres sui cum ingenti lętitia suscipientes, gratias omnipotenti Deo tam de incolumitate patris quàm de priuilegijs ab Apostolico impetratis per ipsum reddiderunt. His ita peractis reuerendissimus abbas Vuilhelmus cum monasterio, fratribus & possessionibus acquisitis, & legitimè in futurum acquirendis, de sufficienti priuilegio libertatis & immunitatis crederet esse prouisum, iam deinceps ad lucrandas Christo multorum animas omne studium impendit. Et in breui quidem tẽpore possessiones monasterij, Deo largiẽte, per oblationes fidelium notabiliter sub eo ampliatæ sunt, ita ut numerum monachorum copiosum ex his sine grauamine

Rescriptum priuilegij Romæ seruatur.

Vuilhelmus Romæ grauiter ægrotat.

mine multo posset enutrire. Collegit ergo quoscunque Deo seruire in ueritate cupientes, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, doctos & indoctos, sine delectu personarum, & cùm monasterium ab Adelberto comite pro 15. monachis à principio esset dotatum, ipse centum quinquaginta monachos præter fratres laicos, qui appellabantur Barbati, sub suo magisterio legitur habuisse. Vnde cùm locus monasterij S. Aurelij nimis pro tanta capienda multitudine uideretur angustus, nouum trans pontem cœnobium lapideo tabulatu construxit, de quo postea dicemus. Nunc autem posteaquàm consecrationem, dotationem, libertatem, & cætera monasterij priuilegia per abbatem Vuilhelmum impetrata, unà cum fundatione comitis Adelberti consignauimus: ordinem historiæ diu intermissum resumamus, incipientesq; à primo Vuilhelmi anno, seriem temporum & notabiliora in Germania, maximè circa ordinẽ gesta, breuiori ratione perstringamus: ita uidelicet intenti alienis, ut tamen huius abbatis acta & monasterij incremẽta sub eo non negligamus. Igitur anno Vuilhelmi primo Petrus Damiani ex ordine nostro sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ episcopus cardinalis, de quo longè superius mentionem fecimus, à papa Alexandro secundo legatus ad regem Henricum in Germaniam mittitur, & apud Franckfordiã in præsentia multorum principum sedis apostolicæ mandata regi eum authoritate magna & sapientia exponit. Eodem anno Megimuuardus abbas Hildensheimensis abbatiam suscepit Augiensem, patefacto in eam per multam largitionem pecuniarum aditu. His enim temporibus quibus Henricus quartus regnabat, episcopatus, abbatiæ, præposituræ & cæteræ dignitates ecclesiasticæ, non per electionem dignis conferebantur, & hæresis simoniaca totum penè regnum Teuthonicũ sua prauitate maculauit. Ex qua multa in Germania orta sunt mala, quia rex propter hæc & alia multa per Christi uicarium excommunicatus, rebellis & contumax summo pontifici fuit, omnesq; illi obedientes usq; ad mortem persecutus est.

Petrus Damiani legatus Germaniæ.

Abbatiæ & episcopatus hoc tempore Simoniacè dabantur.

Anno sequente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1070 annus, archiepiscopus Moguntinus Sifridus, archiepiscopus quoq; Coloniensis Hildolphus, & Bãbergẽsis episcopus Hermãnus, à papa Alexandro euocati Romam uenerunt. Ibi episcopus Bambergẽsis accusatur, quòd per simoniacam hæresin data pecunia episcopatum inuasisset, adeò muneribus placauit Romanum pontificem, ut non solùm impunitus, sed etiam pallio quasi archiepiscopus remuneratus, ab eo in patriam sit reuersus. Adelbero quoq; Vuormatiensis episcopus ex monacho S. Galli factus, quemadmodum suprà diximus, hoc ipso anno propria (ut ferunt) crassitudine præfocatus obijt, cui Adelbertus succesit. Anno Vuilhelmi abbatis secundo rex Henricus Ducatum Bauariæ Ottoni abstulit, quem illi mater eius Imperatrix antea dedit, pro quo constituit Vuelphonem uirum strenuum & bellicosum, natione Sueuũ. Vnde dux Otto fugiens ad Saxones, contra regem dux belli factus est. Anno sequente multi principes coniurant contra Henricũ regẽ & Saxones, acerrimo in eum animo multa contra eum prælia gesserunt. Hoc tempore Sifridus archiepiscopus Moguntinus, causa orationis in Galitiam ad S. Iacobum perrexit, & in reditu ad Cluniacum diuertens, ibidem manere contempto seculo statuit, & in dominica quæ festum S. Michaëlis Archangeli præcesit, denuò professus est obedientiam regularem publicè coram omnibus in manu abbatis. Sed dum mercenarij Moguntinum episcopatum precio comparare à rege conarentur, per obedientiam abbatis, quam illi sub regula S. Benedicti promiserat, compulsus, ad sedem suam

Nota corruptionem pontificis.

reuertitur,& 8.iduum Decembrium Moguntiam regressus est, sedemq; suam adhuc 12.annis gubernauit.Iste archiepiscopus Sifridus monasteriũ ordinis nostri fundauit in Thuringia,quod Hassungen dicitur,in quo & sepultus est.Abbas autem eiusdem cœnobij primus fuit Giselbertus monachus huius monasterij Hirsaugiensis,quem abbas Vuilhelmus ad instantiam Sifridi archiepiscopi Moguntini cum toto conuentu necessario, ad eundem locum destinauit.Iste Giselbertus uenerabilis abbas fuit,uir literis bonis eruditus & morum integritate cõspicuus,maximus regularis disciplinæ amator,qui multos in breui tempore monachos ad cœnobium præfatum seruituros Domino collegit.Verùm cùm Henrico regi postea excommunicato à summo pontifice Gregorio 7.consentire minimè uellent,omnes cum abbate sunt de monasterio expulsi,qui plusquàm 70.numero ad Hirsaugiam uenĩẽtes honorificè à S.abbate Vuilhelmo suscepti sunt,quos aliquanto tẽpore secum detinuit,& postea cellam S.Gregorij eis pro mansione assignauit,quemadmodum suo loco plenius dicemus.Constituit etiam idem archiepiscopus claustrum B.Mariæ semper uirginis ad gradus, in ciuitate Moguntina,quod multis prædijs & ornamentis dotauit. Anno Vuilhelmi abbatis quarto,qui fuit dominicę natiuitatis 1073.mortuo papa Alexandro successit Hildebrandus abbas S.Pauli ordinis nostri & Romanæ ecclesiæ archidiaconus,& præfuit annis 12. dictusq; est Gregorius huius nominis septimus,uir certè multæ doctrinæ,magnæq; pietatis,prudentiæ,iustitiæ,constantiæ,& religionis,qui multa pro defensione libertatis ecclesiasticæ & fecit bona,& sustinuit aduersa.Hic primùm fuit monachus Cluniacensis,& à Leone papa 9. sanctæ Rom.ecclesiæ archidiaconus ad monasterium S.Pauli ordinatus,hoc anno post Alexandrum,omnium consensu summus põtifex creatus est.Hic Romæ celebrata synodo statuit sub magna excommunicationis pœna,omnibus presbyteris,diaconis,ut concubinas & omnes mulieres,præter eas quas regulæ & sancta synodus admisit,à se quantocius ejciant,& secundum canones castè uiuant.Denique laicis interdixit,ne missas sacerdotum concubinas habẽtium audire præsumerent.Omnes etiam uendentes & ementes episcopatus,abbatias,prępositúras, decanatus,canonicatus,præbendas,presbyteratus,diaconatus,subdiaconatus, decimationes,cæteraq; officia ecclesiastica,in eadem synodo excommunicauit.Henricum quoq; regem accusatum apud sedem apostolicã de simonia & alijs multis criminibus & malis perpetratis,crebris nuncijs & epistolis Romam ad synodalia responsa uocatum, & uenire contemnentem excommunicauit,unde in regno & ecclesia multiplicata sunt mala.Clara & celebris ualde his temporibus per Germaniam & Gallias erat memoria S.Sebaldi in Nurẽberg,& S.Heimeradi in Hasungen,& magno populorum concursu quotidie frequentabãtur propter opitulationes quæ diuinitus illic languentibus sæpenumero conferebãtur. Quorum ultimus uidelicet Heimeradus presbyter fuit sanctissimæ uitę,qui obijt anno Domini 1019 indictione 2.4 calend. Iulij,super cuius tumulum Sifridus archiepiscopus monasterium nostri ordinis(sicut diximus)construxit,cuius patronus est S.Heimeradus,qui multis ibidem miraculis coruscauit.

Monasteriũ Hassungem construitur.

Giselbertus.

Hildebrandus ex abbate fit papa Gregorius.

Symoniaci quoque excommunicantur.

Sebaldus.

Heimeradus.

Anno Vuilhelmi abbatis sexto Rex Henricus Saxones bello aggreditur,& multis ab utraq; parte occisis tandem uictoria potitur.Eodem anno obijt Henricus episcopus Spirensis,cui Hutzmannus successit.Anno Vuilhelmi abbatis 7.qui fuit dominicæ natiuitatis 1076.in mense Martio,rex Henricus consilium 24 episcoporum,multorum quoq; abbatum & cleri-

corum

corum apud Vuormaciam indixit, cui etiam personaliter interfuit, animo & intentione contra summum Christi uicarium, à quo iustè fuerat excommunicatus, iniustè penitus conspirandi. Interea superuenit quidam ex Romanis cardinalibus Hugo cognomētò Blancus, quem propter mores ineptos papa deposuerat à cardinalatu, plenus minarum, deferens secum de uita & institutione papæ scenicis figmentis consimilem tragœdiam, scilicet unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conuersatus, quàm peruerso ordine sedem apostolicam occupauerit, quæ ante episcopatum, quæ post acceptum pontificatum memoratu quoque incredibilia flagitia commiserit.

Hugo cardinalis

Huius uiri apostatæ authoritatem qui cum rege consenserant, quasi diuinitus sibi destinatam gratissimè prosecuti sententiam promulgarunt, quòd papa esse non possit, nec ullam potestatem ligandi, uel soluendi habeat, uel aliquando habuerit, qui tantis uitam probris ac criminibus commaculauerit. Cumque cæteri omnes damnationi eius nihil hæsitantes subscriberent, Adelbero Herbipolensis & Hermannus Metensis episcopi aliquandiu restiterunt, allegantes canones, qui uetant episcopum sine audientia synodali posse deponi. Sed minis Vuilhelmi episcopi Traiectensis, qui partes episcopi Romani nimium persequutus & regias plus æquo defendens instabat, etiam coacti subscripserunt. Nomine ergo synodi literæ Romam diriguntur ad papam plenissimæ iniuriarum & contumeliarū, quibus eum declarant pontificatu depositum. Papa collecta synodo literas coram patribus publicè legit, sibi à perfidis transmissas, & communi episcoporum consilio regem denuò & cum eo archiepiscopum Moguntinum Sifridum, episcopum Traiectensem Vuilhelmum, & episcopum Bambergēsem Rupertum excommunicauit. Porrò Ottonem Ratisponensem episcopū, Burchardum Iuuanensem episcopum, Ottonem Constantiensem episcopum, Euerardum comitem, Vdalricum & alios nonnullos regis consiliarios prauos antea excommunicauerat. Cæteris uerò qui in synodo Vuormatiensi eius depositioni subscripserant, diem statuit, qua nisi Romam præsentati causam dicerent huius inauditæ rebellionis, eandem excōmunicationis uicti pœnam subirent. Ad hoc consilium malignantium abbas Vuilhelmus huius cœnobij Hirsaugiensis uocatus ire contempsit, quippe qui uicarium Christi sanctum & innocentem nouerat, & cum sancta Romana ecclesia optimè sentiebat. Anno sequenti qui fuit dominicæ natiuitatis 1077. circa 18. calend. Octob. colloquium maximum apud Oppenheim factū est, ubi penè totius regni principes Regis subiectioni renunciabant, causam præbentes, quòd à duobus Apostolicis Romam ad satisfactionem uocatus non uenisset, & pro hoc contemptu in Romana synodo absens & contumax, à papa excommunicatus esset. Vnde necessitate compulsus Romam uenit, & papam discalceatus laneisque ad carnē indutus accessit, prostratusque in terram coram eo ueniam humiliter petijt, emēdationem promisit, & absolutionem promeruit: sed non permansit in proposito diu, imò crudelius contra ecclesiam sæuire cœpit quàm antea sæuijsset. Tandem excommunicatus denuò à papa fuit, & Rudolphus dux Sueuiæ summo mandante pontifice contra eum per principes in regem fuit electus. Claruit his temporibus S. Anselmus ex abbate Beccensis monasterij nostri ordinis archiepiscopus Cantuariensis post Lanfrancum in Anglia, cuius olim auditor & discipulus fuit, uir in diuinis scripturis eruditissimus, & secularium quoque literarum non ignarus, qui multa post se ingenij sui reliquit opuscula, quorum in secundo libro illustrium uirorū nostri ordinis, dudum iam fecimus mentionem

Sententia stulta.

Adelbero. Hermannus.

Abbas Vuilhelmus noluit consentire Schismaticis.

Conuocatio principum in Oppenheim.

mentionem. Hic dum pro defensione iurium ecclesiæ suæ suprà nominatæ ad sedem Apostolicam perrexisset, Vuilhelmum abbatem nostrum Hirsaugiensem, quem antea pro cōfirmatione institutæ libertatis Romam sub Gregorio papa 7. iuisse iam diximus reperit, & in eius notitiam familiarem assumptus, magna deinceps amicitia inter eos cōfirmata est. Rediens quoque ab urbe Romana idem sanctissimus præsul Hirsaugiense cœnobium præterire noluit, in quo uirum sibi omnino clarissimum abbatem residere cum fratribus in magno religionis feruore cognouit. Ad Hirsaugiam itaq; ueniens cum maximo honore & reuerentia à S. abbate Vuilhelmo susceptus est, & per dies aliquot in eodem loco in summa charitate quieuit. Sanctificauit hunc locum sua præsentia primâs Angliæ, sanctificatus à Deo, uir omni laude dignissimus, tantaq; humilitate & charitate se fratribus exhibuit communicabilem, ut non archiepiscopū, sed monachum quemlibet extremum credidisses. In medio fratrum quasi unus ex eis residebat, colloquens de scripturis sanctis, de institutione morū regularium, de amore Dei animarumq; salute, & ad omnia interrogata cum maxima beneuolentia, maximè de scripturarum propositis quæstionibus reddens omnibus & singulis conueniens responsum. Maximo desiderio fratrum se orationibus commendauit, uidensq; tranquillitatem, pacem & concordiam eorum, suas deplanxit curas & ærumnas, quas patiebatur, Miserum se clamitans, quòd puritatem internę conuersationis, & contemplationis dulcedinem, propter seculi curas, aut maculare aliquantulum, aut plurimum intermittere cogeretur. Eos autem beatos, terq; felices, quibus in silentio monasticæ solitudinis usq; ad finem uitę salutare Dei expectare conceditur. Postea uerò quàm apud eos aliquātis diebus quieuisset, data benedictione in sua remeauit: eos quos hîc uisitauerat fratres, in multa Spiritus sancti consolatione relinquens ædificatos. Multas iam deinceps inter se miserunt epistolas, Anselmus ex Anglia in Hirsaugiam, & ex Hirsaugia Vuilhelmus ad Angliam. Ex omnibus autem Anselmi epistolis, quas scripsit ad abbatem Vuilhelmum, uel unam huic historiæ nostræ ad posteritatis notitiam & dictorum confirmationem, placuit nobis inserere, ut quanti fecerit merita fratrum huius conuentus Hirsaugiensis uir tantæ sanctitatis & præeminentiæ, nullus ignoret posterorum. Nam post aliquot annos cùm comes de Caluue propter adhæsionem regi Henrico, cum cæteris multis à summo pontifice excommunicatus se diuinis ingereret, fratresq; huius cœnobij pro hoc quod cum summo sentiebant pontifice non modicum perturbaret, abbas Vuilhelmus casum B. Anselmo cum quibusdam alijs quæstionibus per epistolam innotuit, & eius super his consilium requisiuit. Cui sanctus Anselmus in hunc modum ex Anglia rescripsit: Domino & patri reuerendo abbati Hirsaugiensium fratrum Vuilhelmo, Anselmus Cantuariensis ecclesiæ minister indignus, in hac uita diuturnam prosperitatem, & in futura æternam felicitatem. Ex eo quo mihi probitas uestra sui dignata est præbere notitiam, tantam eius concepi dilectionem, ut uestri semper dulcis mihi sit memoria: quod sum expertus non immeritò fieri, quoniam & uitam uestram amore & reuerētia dignam agnoui existere, & uestram paternitatem non sine affectu dulcedinis erga meam paruitatem esse. Sæpe nanq; fratres uenientes à uobis, me non solùm sanctitatis uestræ relatione ædificauerunt, sed & dignationis uestræ salutatione honorauerunt. Qua in re licet quicquid est in me toto, minimè possit tantis meritis respondere, meum tamen

Abbas Vuilhelmus in amicitiam S. Anselmi uenit

Conuersatio eius inter fratres quā humilis fuit.

Epistola S. Anselmi ad Vuilhelmum abbatē Hirsaugiensem.

est quantum amoris & reuerentiæ possum exhibere. Sed hæc Deo in nobis seruanda & augenda committens, ad ea de quibus meam paruitatem consulere dignata est prudentia uestra, non præsumendo, sed obediendo potius respondebo, fortè quod non materiæ sufficiat, sed quod mihi uidetur. Comes quidem uester, qui excommunicatus uobis diuina celebrantibus se immiscet, mihi uidetur humiliter admonendus, ne contemnendo sententiam eorum, à quibus & in quibus Deus se confirmat, audiri cùm audiuntur, & sperni cùm spernuntur, seq; ligare cum ligant, & soluere cùm soluunt, aggrauet super se Dei iudicium, à quo fugere nusquam homo potest. Quare illi melius esse, ut per salubrem humilitatem abstineat ab his, à quibus eum sententia Apostolica segregat, quàm per præsumptionis contemptum se ingerat in illa, quæ nusquam nisi per humilitatem quęsita prosunt, at semper inordinatè præsumpta obsunt, nec debere cum nullo suo commodo & grauissimo uestro malo cogere uos, ut cùm eum offendere nolitis, Deum & Apostolici authoritatem grauiter irritetis, ad quos pacandos illum adiutorem habere non possitis, facilius quoq; ac benignius Apostolicum eius rationes suscepturum, si suam illum sententiam cognouerit reueritum. Quòd si comes idem hanc admonitionem respuerit, scitis quia Deus plus timendus est quàm homo. Quapropter aut secundum iam prolatam Apostolicam sententiam erga illum agendum, aut ipsum Apostolicum seu aliquem uices eius gerentem de hoc ipso consulendum æstimo. De presbyteris uerò qui se apertę reprobos libidinis cõmercio Deo reprobabiles exhibent, omnino tenendũ est, quod Apostolica prouidentia ecclesiastico, iustoq; rigore constituit. Nempe nullatenus conuenit, ut ibi reuerenter astetur, ubi pertinaciter aperta & impudẽti libidine fœtentes, Dei & sanctorum prohibitionẽ contemnendo sacris altaribus deseruiunt, imò non deseruiunt, sed quantum ad ipsos pertinet, turpiter cõmaculant: non quo quis ea quæ tractant cõtemnenda, sed ipsos potius tractantes execrandos existimet, ut qui Dei & angelorum præsentiam non reuerentur, uel hominũ detestatione repulsi sacra contaminare desistant. Nec ullatenus oportet, ut illi sint consortes de altari participantiũ, qui per immundiciã se faciunt exortes altari deseruientiũ. De lapsis autem sacros ordines habẽtibus, ut spontanea humilitate secretè quibus debent confitentibus, nequaquam asserendum est, quòd in eisdem ordinibus amplius uti nullatenus possint, si per sacrificium spiritus contribulati cordisq; contriti & humiliati Deum placantes, ad uirtutẽ proficere studiosè cõtenderint. Nam nec apud Deum reprobatur officium alicuius, propter culpam quam ipse ignoscit: nec apud homines decoloratur sacri ordinis dignitas, propter personã cuius ipsi peccatum non cognoscũt: quibus duabus causis, carnalis lapsus prohibet ad sacros ordines accessum aut reditum. Sed quoniam fermè semper occultum est, quorum remissæ sint iniquitates & quorum tecta peccata, quorum uerò minimè, tutius semper est, conscium sibi criminis atq; placitã personam exposcunt per laudabilem humilitatem abstinere, quàm per culpabilem securitatem præsumere. Illud enim semper potest, Deo non improbante: hoc uerò non debet, nisi Deo approbante. Qui autem huic sententiæ, quæ ad sacri ordinis officium, reditum post lapsum concedit, nequaquam aliqua ratione, nisi authoritate fulciatur scripturarum, uult attribuere consensum, legat epistolam B. Calixti papæ directam uniuersis episcopis per Galliam constitutis, & B. Gregorij ad Secundinum inclusum, ubi ipsi hanc sententiam sic firmis & penè eisdem rationibus & authoritatibus confirmant, ut nullatenus aliorum probatione indigeat. Sed quoniam idem B. Grego-

Plus Deus quàm homo timendus.

De presbyteris concubinis publicis consiliũ Anselmi.

Tutius est post lapsum ab ordinis executione abstinere quã nõ.

Calixtus papa.
Gregorius papa.

Gregorius idipsum in aliis suis quibusdam epistolis studiosè prohibet, ne sibi ipsi contrarius sit: de apertis quidem prohibuisse, de occultis uerò post condignam pœnitentiam concessisse intelligitur. Nam crimen quod nec à Deo imputatur, nec ab hominibus esse putatur, non reprobat, nec decolorat, ut iam dixi: cùm tamen in tali re cuiq; tutius sit, coram Deo plus timere quàm confidere. Prohiberi autem inuitum debere, qui occultum crimen humili confessione sponte & occultè detegit, minimè existimo: ne multis obruatur uirtus salubris confessionis, qui potius eligerent penitus usquam in mortem occultari, quàm hac occasione in certitudinem uel in suspiciotionem alicuius criminis adduci. Vt enim confiteantur illi, peccatum suum statuitur, sed confitentem absq; eius consensu à sui ordinis officio cessare nemo cogit, sed potius magni criminis reus esse uidetur qui cogit: quia sic & confitentem pœnitere confessionis & plures nondum confessos, horrere & refugere confessionem compellit. Nam satis patet quàm minus malum sit, cuilibet peccatori ad altare cum amore confessionis peractæ & spe misericordiæ humili mente accedere, quàm se cum odio cōfessionis & desperatione ueniæ indurato corde, desiderio uel etiam actu sumptuose ingerere. Ille itaq; cui confessio fit nequaquam particeps æstimandus est minoris culpæ, in qua alium permittit non consentiendo, sed maiorem prudenter præcauendo. Particeps uerò maioris criminis autorq; esse uidetur, ad quod multos impellit: & si non uolendo, tamen inordinatè plus quod minus quàm quod maius erat timendo. Sed manifestum est, quia illi qui humili contritione superbam uerecundiam conculcando, semetipsosq; iudicantes indicenti cessationem sponte consentiunt, multò tutius ministrant permissi, seu etiam iussi, quàm illi qui cum uerecūdia humana inter Deum & se iustè iudicare refugiunt, licet is cui confitentur ualde periculosius prohibeat istos inuitos, ut suprà dictum est, quàm illos spontaneos.

Confessore nō sit durus nimium in occultis, ne confessio pereat.

Et cùm utrisq; necessarium sit, uel ad tempus abstinere, puto quia illi qui non libenter cessant ad quod non bene properant, sunt tantùm relaxandi, hi uerò qui sponte abstinent, ad id quod non præsumunt etiam reuocandi. Nam in istis si reuocentur, obedientiæ tegmine præsumptio palliatur, in illis uerò humilitas obedientiæ robore adiuuatur. Quæ reuocatio non indifferenter, sed magna prælati confessionem suscipientis discretione facienda est. Sæpe nanq; contigit, ut aliquis non per immissum criminis perpetrati horrorem, neq; per uim humilitatis humanam uerecundiam superet, sed per stultitiæ tenebras & impudentiæ duritiam fœditatem sceleris & pudorem non sentiat, & per negligentiam officium suum non appetat. Qui autem huiusmodi est, nunquam ad sacrum officium aut uocandus aut reuocandus est, sed cùm pro ipso pœnitente supplicat humilitas, suggerit contritio, intercedit uitæ mutatio, tunc nimirum si prælatus non tam de meritis aliquibus, quàm de magna misericordia & multitudine miserationum Dei illum confortans, ad sui usum officij remittat aut inuitet, non tam temerè quàm prudenter egisse uidetur. Est enim sæpe in huiusmodi præuenienda pusillanimitas, excludenda contemptus suspicio, ostendenda beneuolētia, exhibenda compassio. Hoc enim modo qui tales sunt, quanto benignius tanto efficacius ad perfectionem promouentur, & tanto strictius in bono proposito ligantur. Potui plura de scriptis primùm his interserere, sed quia epistolaris breuitas, quæ nimis se iam extendi reclamat, non consentit, simpliciter quid de interrogatis sentirem paternitati uestræ iussus exposui. Omnipotens Deus nos & in his & in omnibus, quæ nobis agenda sunt, sic in rectitudine ueritatis dirigat, ut pro eis seipsum mercedem retribuat. Si

Quanta sit in cōfessore necessaria discretio.

præsens

præſens eſſem coram uobis, & ſancta congregatione ueſtra, de qua multa bona uidi, & à multis cõcorditer maiora quotidie audio, ſupplici mente totum corpus proſternerem, & ut me bonorum quæ Deus operatur in ueſtro ſancto monaſterio in perpetuum participem, in fraterna charitate denuò peramplius concederetis poſtularem. Sed quoniam ego nimiũ diſtans hoc non poſſum, præſumo de meis meritis, ſed de ueſtra ſanctitate rogare, ut uos hoc ipſum pro me non humiliato corpore, ſed benigna mente ab ijſdem filijs ueſtris mihi petatis & cum illo concedatis.

His beati Anſelmi literis & conſilijs S. Abbas Vuilhelmus in Domino confortatus ac diuini amoris totus incenſus, nec minus zelo animarũ prouocatus, toto illo tempore quo miſerabile ſchiſma contra Dei eccleſiam durauit impio rege Henrico in uicarium Chriſti ſęuiente, quoſcunq; potuit ſalubri conſilio ad unitatem eccleſiæ ſeruandam tuendamq; totis uiribus animabat. Et quoniam puro ſimplicíq; oculo tam ſancto tamq; neceſſario inſiſtebat negotio, quicquid agebat, religioſorum omnium animis complacebat: quicquid dicebat, cunctorum bonorum corda amoris intimo affectu mulcebat. Cum ſimplicitate columbina ſemper in eo uiguit aſtutia ſerpentina: & quia in omnibus non ſuam, ſed Dei gloriam quæſiuit, dedit illi gratiam ſuam Deus, ut in cunctis proſperè ageret, ita ut ab huius ſeculi prudentibus omnes prudentia uideretur præcedere, & ab his qui diuinã profitebantur ſapientiam ſine inuidia coleretur. Claruit etiam his temporibus in Anglia Giſelbertus abbas monaſterij noſtri, quod appellatur Vueſt, B. Anſelmi diſcipulus, uir tam in diuinis ſcripturis quàm in ſecularibus egregiè doctus, qui inter cætera ingenij ſui monumenta ſcripſit contra Iudæos pulchram altercationem non ineleganti ſermone. His quoq; temporibus claruit Diemo noſtri ordinis abbas in ciuitate Saltzburgenſi, qui propter excommunicationem Regis Henrici quarti de monaſterio ſuo fuit expulſus, quoniam cum ſancta Romana eccleſia ſentiens, excommunicatis communicare noluit. Venit ergo fama S. Vuilhelmi abbatis prouocatus ad monaſterium noſtrum huc in Hirſaugiam, & inter fratres conuerſatus humiliter, cùm uitæ eorum laudabilem inſtitutionem uidiſſet, decreuit perpetuò cũ eis in Domino permanere. Itaq; monachus denuò factus ſub Vuilhelmo religioſe cõuerſabatur, gratias agens Deo, quòd tam ſanctæ congregationi meruerit inſcribi. Deinde poſt annos aliquot in archiepiſcopum Saltzburgenſis eccleſiæ ſublimatus eſt, & de monaſterio noſtro per obedientiam compulſus receſsit inuitus. Præfuit autem eccleſiæ præfatæ ſtrenuè uerbo & exemplo, multis præbens incitamenta uirtutum. Tandem amore diuino ſuccẽſus cum alijs multis ad terram ſanctam ire, dominicũq; inuiſere ſtatuit ſepulchrum, & in itinere captus à paganis, cum cæteris ſuæ peregrinationis pleriſq; ſocijs martyrio coronatus eſt, cuius geſta habentur. Circa hæc tempora Rupertus quondã abbas Augienſis per papam Gregoriũ 7. deponitur, mandatum perferente S. Hugone abbate Cluniacenſi, omniſq; illi ordinis eccleſiaſtici executio interdicitur, præter pſalmodiam, quia tertiò Romam citatus, ut ſe de obiectis purgaret criminibus, ire contempſit. Poſtea ſummi pontificis prohibitione cõtempta, monaſterium in Gegenbach à rege Henrico ſuſcepit, ubi dum pro conſuetudine ſua lucris temporalibus immoderatius intenderet, occiſus eſt cum alio haud deſperatæ indolis monacho adoleſcente, qui eum de Bambergenſi monaſterio ſecutus fuerat à ſeruitoribus ſupradicti cœnobij, cõtra quos poſſeſsiones monaſterij & ius ſuum progreſſus, ipſe ad uim arcẽdam defendere uoluit. His

Vuilhelmus conſilio S. Anſelmi eccleſiam tuetur.

Giſelbertus.

Diemo.

Rupertus.

temporibus Gregorius papa 7. pro causis ecclesiasticis legatum in Germaniam & Gallias misit, uirum uenerabilem, eruditione scripturarum ac morum sanctitate integerrimum, Bernardum abbatem Massiliensem ordinis nostri, qui ueniens ad hoc monasterium nostrum Hirsaugiense, quasi ad anni spacium propter difficultatem itineris conficiendi, quod uolebat, hîc cum fratribus remansit. Huius uiri consilio S. abbas Vuilhelmus pro pleniori monachorum institutione perdiscēda, duos ex monachis suis ad Cluniacum direxit, ac postea iterum duos, & tertiò nihilominus duos, qui diligenti examinatione omnia illius congregationis secreta rimati sunt, & in scriptis constitutiones ad Hirsaugiam retulerunt. Vnde Vuilhelmus reuerendissimus abbas permissione Hugonis Cluniacensis abbatis sanctissimi, statuta & consuetudines sibi transmissas mutatis iuxta considerationem loci, regionis & aëris quibusdam rationabiliter mutandis, in duobus libris ordine pulchro digessit, fratribusq; suis & posteris pro conseruatione conuersationis monasticæ obseruandas tradidit.

Bernardus.

Vuilhelmus.

Anno Vuilhelmi abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1079. Hidolphus archiepiscopus Coloniensis obijt, cui Sigeuuinus successit. Hoc ipso anno rex Henricus fortiter debellat Saxones, ex quibus plures interierunt.

Anno autem Vuilhelmi abbatis 11. iussu Henrici regis apud Brixinam Noricorum ciuitatem iterum Synodus 30. episcoporum & multorum abbatum ac clericorum contra papam Gregorium 7. celebrata est. Eodem anno rursus bellum inter Rudolphum & regem Henricum geritur, & ipse Rudolphus cum alijs multis cecidit, qui Mersburg delatus à suis mortuus & sepultus est. Fertur autem in extremis positus, & abscissam dextram intuitus, cum graui suspirio dixisse ad Episcopos, qui fortè aderant, Ecce hæc est manus qua Domino meo Henrico fidem sacramento firmaui, quam heu uobis urgentibus non seruaui, & ecce uitā miser cum regno deserere compellor. Videte qui me contra Dominum meum solium ascendere fecistis, ut recta uia me uestra monita sequentem duxeritis. Quibus dictis expirauit. In cuius locum Saxones & Alemaniæ principes Hermannum quendam præpotentem ex Germania nobilem elegerunt, qui breui tam suis quàm alienis cœpit despectus haberi, unde post paucos annos deposito nomine regis, ad gratiam Henrici se contulit.

Synodus.

Rudolphus rex in bello cecidit.

Recognouit errorem suum Rudolphus.

Hermannus rex eligitur.

Anno Vuilhelmi abbatis 12. dominicæ uerò natiuitatis 1081. rex Henricus Italiam cum exercitu petit, Romamq; ueniens in uigilia Pentecostes, resistente sibi Gregorio papa cum Romanis, ante castellum S. Petri castella posuit, ubi etiam crebris per biennium incursibus urbanorum infestatus, parua manu multa uiriliter peregit. Obsedit ergo urbem cōtinuò per biennium, quam tandem cepit anno Domini 1083, indict. 6. 4. nonas Iunij, quæ fuit sexta feria hebdomadæ pentecostes. Gregorius autem papa occultè fugiens Salernam secessit, ibiq; usq; ad diem mortis suæ permansit. In cuius locum Henricus rex petentibus Romanis Vuigbertum Rauēnatensem episcopum papam constituit, quem Clementem huius nominis tertiū appellarunt. Hæc autem institutio Vuigberti antipapæ, facta fuit obsidione urbis durante, in synodo 30 episcoporum (sicut diximus) apud Brixinam contra Gregorium, Henrici iussu habita. In hac synodo S. Pontificem in auditis criminibus falso accusatum, quod per artem magicam, necromanticam, & dæmonum suffragio sedem apostolicam inuaserit, & alia complura mentientes, absentem deposuerunt. Quod audiens papa Gregorius congregata pontificum & abbatum synodo, Vuigbertum inuasorem sedis apo-

Rex biennio Romam obsidendo cepit.

Vuigbertus.

stolicæ

ſtolicæ cum omnibus qui fuerunt in ſynodo Brixinenſi, Henricum quoq; regem cum omnibus fautoribus ſuis excommunicauit, & ſatis terribiliter maledixit. Eodem quoq; anno Vuilhelmi abbatis, uidelicet 12. Moguntia ciuitas ex maiori parte cũ eccleſia principali & tribus monaſterijs igne conſumpta ſunt. Monaſterium quoq; Bambergenſe in uigilia ſancta paſchatis combuſtum eſt. Henricus quintus huius nominis rex naſcitur. Anno domini 1082 cùm numerus monachorũ huius cœnobij ſub reuerẽdiſsimo abbate Vuilhelmo, Domino benedictionẽ ſuam largiente multũ creuiſſet, ita ut loci anguſtia apud S. Aurelium eos difficulter præ multitudine capere poſſet (Erant enim plus quàm centum quinquaginta monachi, præter conuerſos, quorum non minus quàm 40 fuerunt) cœpit uir ſanctus habere cõſilium cum eiſdem fratribus ſuis de monaſterio præfato aliquantulum ampliando. Sed cùm id propter loci ſitum anguſtum & minus congruentem, ſtructurarumq; diſpoſitionem fieri conuenienter non poſſet, accepto conſilio nouum monaſterium trans fluuium in loco eminentiori aliquantulum, & ob id ſaniori quoque conſtruere decreuit, fiduciam habens de miſericordia Dei magnam: quia qui tot in obſequium ſui fratres in unum collegerat, ſumptus etiam pro conſtruenda eis manſione neceſſaria prouideret. Cumq; neceſſaria ad hoc opus præparare cœpiſſet, lignorum enim ibi & lapidum magna copia erat, Domino Deo prouidente cœperunt diuites & nobiles multa pro Dei amore conferre, & ſanctum opus propter laudabilem conuerſationem monachorum & famam Vuilhelmi abbatis ſine intermiſsione promouere. Fuit eo tempore quidam Marchio potens & diues nomine Hermannus, qui diuino ſpiritu attactus, mundum pro Dei amore cum omnibus rebus & pompis contemnens, occulteq; fugiens, nemine præter uxorem ſciente, ad monaſterium Cluniacenſe incognitus diuertit, aſſumptoq; à ſancto Hugone abbate ſanctæ conuerſationis habitu, pro ſummi paſtoris amore paſtor pecorum monaſterij eiuſdem factus eſt. Huius præſtantiſsimi uiri uxor poſt coniugis præfati diſceſſum, Deum bonorum ſuorum uolens inſtituere hæredem, ſumptus & impenſas ſancto abbati Vuilhelmo ad conſtruendum nouum monaſterium inchoatum præſtitit. Quæ tandem neſcio qua ex cauſa uſq; adeò fuit offenſa, ut ſanctum opus intermitteret, & retractis manibus relinqueret imperfectum. Ex his tamen quæ antea contulerat, tantum ſuperfuit impenſarum, ut reliquium penè totum quod reſtabat, perficeretur. Cœpit autem reuerendiſsimus abbas Vuilhelmus monaſteriũ maius conſtruere anno regiminis ſui 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1082, indictione 5. & in nouem annis totum ædificium perfecit, ita ut decimo anno eccleſia fuerit conſecrata. Huius autem ædificij non alios artifices habuiſſe credendus eſt quàm monachos ſuos, quippe cùm fermè ducenti eſſent numero, erant inter eos latomi, fabri lignarij, ferrarijq;, & architecti in omni arte & ſcientia architecturæ proculdubio expertiſsimi, qui totum opus ſine adiutorio ſecularium artificum egregio tabulatu, ut hodie cernitur eccleſia, cõſummarunt. Cætera nanque monaſterij ędificia præter eccleſiam, penè omnia ſucceſſu temporis per diuerſos abbates mutata ſunt. Anno ſequente qui fuit dominicę natiuitatis 1083. abbas Vuilhelmus cellam ſancti Gregorij in Richenbach fundauit, cuius fundationis ſeriem ipſius uerbis duximus his potius quàm alienis inſerere. In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, Ego Vuilhelmus nullis meis meritis, ſed ſola Dei miſericordia cœnobij Hirſaugienſis abbas, notum eſſe deſidero omnibus

Moguntia igne crematur cum eccleſijs.

Monaſterium maius cœpit fundari in Hirſaugia.

Artifices omnes monachi fuerunt & conuerſi.

tam futuris quàm præsentibus, quòd quidã ingenuus senior nomine Bern, prædiolum suum in Nigra sylua situm, in loco qui à Riuo, qui ibi Murgam influit, Richenbach uocatur, sancto Aurelio Hirsaugiæ in præsentia idoneorum testium in æternam hæreditatem tradidit: id unicè postulans, ut ibidem monasterium construi satagerem. Accepto igitur communi concordiq; seniorum nostrorum consilio, misimus fratres monachos nostros tres, & laicales quinque in idem prædiolum, nemore densissimo hispidum, quatenus sylua eruta, locoq; purgato, construerent monasterium beato Gregorio. Anno itaque incarnationis Dominicæ 1082, indictione 5, circiter idus Maij, cùm uenissent ijdem fratres in prædictum locum haud paucis diebus pro tugurio fruebantur nuda abiete. Horum autem unus uocabatur Ernestus, uir probus & curialis, qui iam pridem se suaq; omnia nostræ dediderat obedientiæ, quem cum suis omnibus eidem loco in adiutorium concessimus. Extitit ergo idem Ernestus loco & fratribus prouisor, & quasi pater secundus, qui ad extirpandam syluam, ad purgandum locum, ad ædificandum monasterium, ad construendas officinas, maximè suas ipse impensas dedit, & undequaq; competenter acquisiuit. Eius ergo parentumq; ipsius, sicut & meam meorumq; memoriam ibidem celebrem haberi dignum iudicaui, libensq; firmaui. Sanè positum est fundamentum ecclesiæ, anno Vuilhelmi suprà dicti abbatis decimoquarto, qui erat dominicæ natiuitatis millesimus octuagesimus tertius, indictione sexta, & in triennio consummata est. In præfato siquidem monasterio Richenbach nostri ordinis prioratus est, qui à tempore fundationis suæ usque in hodiernum diem, abbati huius monasterij immediatè, & pleno iure ac dominio est subiectus, ad ipsumq; pertinet ius instituendi ac destituendi priorem ipsius loci toties, quoties opus fuerit, consecrandiq; monachos ibidem, ac cætera faciendi quæ hodie de consuetudine & priuilegio habet in usu. Similem quoque iurisdictionem habet super prioratu in Schonrein in finibus Franconiæ siti, qui subest abbati Hirsaugiensi simpliciter in omnibus immediatè, habetq; ius instituendi destituendiq; priorem, ac singula ordinandi quæ ad maioritatem prioratuum huiuscemodi pertinere dignoscuntur. Præpositura etiam in Rode Augustiensis diœcesis immediatè ad ius monasterij Hirsaugiensis pertinet, cuius præpositus abbati Hirsaugiensi, pleno iure subiectus est. At uerò sanctus abbas Vuilhelmus adhuc plures prioratus ordinis nostri sua sub iurisdictione illo tempore possidebat, qui succedente tempore in abbatias mutati, à iurisdictione monasterij Hirsaugiensis alienati sunt. Floruit hoc tempore ordo monasticus in hoc cœnobio, non solùm numero monachorum, sed etiam personarum conditione, & meritorum qualitate uehementer insignis. Nam sicut in præcedentibus diximus, fama sanctissimi uiri Vuilhelmi abbatis longè lateq; per orbem diuulgata, cœperunt ad eum multi confluere uiri, in seculo nobiles & diuites, qui contemptis omnibus rebus pompisq; mundi, suaue iugum Domini sub eius obedientia portandum subierunt. Et licet omnium habere memoriam nostræ non sit facultatis, tamen ne ueterum Hirsaugiensium gloriam nescientibus, fabulam recitasse uideamur, paucorum è pluribus uel sola nomina dignitatibus, quibus prælati sunt coniungentes, exprimamus. Gebhardus filius ducis Alemaniæ, & frater ducis Bertholdi, uir non solùm nobilitate sanguinis clarus, sed etiam sapientia, facundia & eruditione Scripturarum insignis, contempto seculo, pro Dei amore, sub sancto patre Vuilhelmo in hoc nostro

Ernestus.

De prioratu in Schonrein.

De præpositura in Rode.

Multi nobiles in Hirsaugia facti sunt monachi.

Gebhardus.

nostro cœnobio monachus factus est. Hic postea Constantiensis episcopus ordinatus, multa huic monasterio Hirsaugiensi unà cum fratre duce Bertholdo bona fecit. Eiusdem nominis alter Gebhardus uir nobilis & doctus, sub eodem patre Vuilhelmo monachus in hoc nostro monasterio factus, ipsi Vuilhelmo in abbatia succesit, & demum episcopus Spirensis ecclesiæ constitutus est, sicut in sequentibus suo loco dicemus. Dietgerus etiam monachus nostri monasterij sub S. patre Vuilhelmo factus est, uir moribus & eruditione præclarus, propter uitæ meritum & scientiæ doctrinam, in ecclesia Metensi episcopus ordinatus est. Multi uerò de monasterio nostro monachi, tam sub S. patre Vuilhelmo quàm sub diuersis eius successoribus, diuersis temporibus ad alia cœnobia dati fuerunt abbates. E quibus nonnulli, temporum successu, in diuersis locis episcopi facti sunt. Horum quidem nomina tenemus omnium, licet quorundam tempora ignoremus: propterea, ne quos in supputatione annorum contingat negligi, statuimus uniuersalem omnium qui ad nos delati sunt catalogum in hoc loco breuiter ordinare. *Dietgerus.*

Sigefridus monachus nostri cœnobij sub sancto patre Vuilhelmo in monasterio Schaffhusen nostri ordinis, Constantiensis diœcesis, per eundem Vuilhelmum abbas ordinatus est. Quod monasterium uetustate penè collapsum, sanctus pater pulchro tabulatu instaurans, monachis & abbati prædicto donauit. Henricus quoque monachus uir strenuus, & regularis disciplinæ zelator integerrimus, à S. patre Vuilhelmo primus abbas S. Georgij martyris in Nigra sylua, quod à fundamẽtis ipse construxerat, sicut longè suprà diximus, constitutus est. Ad Petershusen eiusdem Constantiensis diœcesis monasterium abbatem dedit, uenerabilem uirum moribus & scientia insignem Diethericum huius cœnobij monachũ, qui regularis disciplinæ feruidus cultor & instaurator fuit, & multos uerbo & exemplo ad mundi contemptum perduxit. *Sigefridus.* *Henricus.* *Dietbericus.*

Ad monasterium in Hassungen Moguntinensis diœcesis, in partibus Thuringię situm, de quo suprà diximus, abbatem misit primum ex suis monachis cum toto conuentu, nomine Giselbertum: quem postea per Henricum regem quartum, propter excommunicationem summi Pontificis expulsum, ad Hirsaugiam cum septuaginta monachis reuersum, ad monasterium in Reinhartzborn, in finibus Thuringiæ, eiusdem Moguntinæ diœcesis abbatem constituit, qui etiam monasterium Erfordense gubernandum suscepit. *Giselbertus.*

Ad monasterium quoq; in Zuuifalten Constantiensis diœcesis abbatem dedit Notgerum monachum, uirum in disciplinis monasticis optimè imbutum, & per omnia idoneum, qui monachos uerbis & exemplis ad normam regularis uitæ posset instituere. *Notgerus.*

Ad monasterium uerò in Camburg Herbipolensis diœcesis, quod nunc ab ordine translatum est, abbatem dedit Guntherum monachum, uirum prudentia & religione uenerabilem, qui ante conuersionẽ suam magnam in curialibus caussis opinionem experientiæ consequutus fuerat. *Guntherus.*

Ad cellam S. Petri, quam de Vuilheim superius diximus translatam, abbatem constituit Adelberonem, uirum tam in monasticis disciplinis quàm in secularibus experientijs non mediocriter insignem, qui sub eius magisterio totius institutionis uitæ regularis fundamẽtum edoctus, plures ad pietatem suo conuertit exemplo. *Adelbero.*

Ad monasterium quoque in Altdorf Argentinensis diœcesis, dedit ab-

Vuelchio. batem nomine Vuelchionem, uenerabilem monachum, ab optimo præceptore in omnibus disciplinis monasticæ conuersationis optime institutum.

Azelmus. Ad monasterium quod dicitur Buren, in diœcesi Augustẽsi Azelmum uenerabilem monachum transmisit abbatem, qui claro genere natus, nobilem prosapiam sanctis moribus adornauit, seq; pastorem ouibus Christi non inutilem exhibere studuit. Ad eundem quoq; locum Otto monachus, non inelegans persona missus est, & post Azelmum in abbatem constitutus. Quod an sub Vuilhelmo factum sit, aut eius successore Gebhardo, non satis cognitum habemus. Idem Otto postmodũ etiam cœnobium Rinauue Constantiensis diœcesis regendum suscepit.

Otto.

Rinauue.

Ad monasterium sancti Ioannis Magdeburgensis in Saxonia, cuius fundationem longè superius descripsimus, monachum transmisit in abbatem Hildeboldum uenerabilem ualde uirum, de quo multa laudum præconia feruntur. Ad idem quoque cœnobium postea missus fuit frater Hugo monachus nostri conuentus Hirsaugiensis, & in abbatem ordinatus, uir magnæ prudentiæ, honestatis & religionis.

Hugo.

Ad monasterium uerò quod in Constantiensi diœcesi situm Isna uocatur, pater sanctus in abbatem ordinauit, multę religionis & deuotionis monachum sui conuentus, nomine Erckenbaldum, in monasticis institutionibus optimè institutum. Ad eundem locum postea ordinatus est in abbatem Bruno monachus Hirsaugiensis cœnobij, uir pietate & religione uenerabilis & multum insignis, diuinarumq; scripturarum non ignarus.

Erckenbaldus.

Bruno.

Ad monasterium autem Lauense, quod in prouincia Carentinorum pater S. construxit, quemadmodum superius dictum est, abbatem instituit Vuetzillonem, uirum strenuum & religiosa seueritate reuerendum, tam monasticis institutionibus quàm scripturarum scientia satis imbutum.

Vuetzillo.

Segeuuinus monachus Hirsaugiẽsis cœnobij, cũ prædicto abbate Vuetzilone missus in Carentiam sine permissione abbatis Gebhardi & fratrum Hirsaugiensium, abbatiam Rosati iuxta Aquileiam suscepit. Quod cùm fratribus suis displicere cognouisset, ad monasterium Hirsaugiense compunctus redijt, ipsamq; abbatiam suam interea dimisit. Quem abbas Gebhardus ad probandam pœnitudinem & compunctionem eius, in ultimo congregationis loco sedere fecit. Quod cùm eum humiliter sufferre uideret, cum fratrum consilio proprio eum loco restituit. Alius uerò quidam ex nostris nomine Gaudentius, qui cum illo fuerat, etiam abbatiam sine fratrum Hirsaugiensium consensu adeptus, ad monasterium pro pœnitentia non redijt, & ideo inter abbates de Hirsaugia missos non computatur. Manegoldum quoque monachum conuentu Hirsaugiensis, qui sine abbatis & fratrum consensu abbatiam Campidonensem in diœcesi Constantiensi ab Henrico rege quinto interuentu amicorum obtinuit, de fratrum & abbatum suorum unanimi consilio abiecerunt.

Segeuuinus.

Gaudentius.

Manegoldus.

Ad monasterium quod dicitur Beinuuile, monachus quidam Hirsaugiensis cœnobij in abbatem datus est, nomine Esso, uir moribus & uita maturus & regularis disciplinæ feruidus zelator, sub Gebhardo abbate, qui S. Vuilhelmo successit.

Esso.

Ad monasterium uerò in Odenheim Spirensis diœcesis, inde abbatem dedit Euerardum monachum Hirsaugiensis conuentus ualde notabilem, de cuius fundatione suo tempore post hæc mentionem faciemus. Gerungus quoque monachus Hirsaugiensis & prior S. Aurelij trans pontem, uir certè religiosissimus, factus est abbas monasterij cellæ Paulinæ in Saxonia Mo-

Euerardus.

Gerungus.

nia Moguntinensis diœcesis, sub Brunone abbate, de cuius laudabili conuersatione cùm ad annum domini 1107 & ipsius Brunonis tempora peruenerimus, latius dicemus. Ad eundem locum cellæ Paulinæ post Gerungum in abbatem assumptus est Vdalricus, monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, uir moribus & uita reuerendus, & non minus eruditione scripturarum quàm conuersatione, pastorali cura dignus atque idoneus. Vdalricus.

Ad monasterium quoque in Godisaugia Spirensis diœcesis, abbas directus est uenerabilis huius monasterij monachus nomine Vuolpeto, magnarum uirtutum homo, & tam in spiritualibus quàm temporalibus optimè expertus. Vuolpeto. Ad idem quoque monasteriũ alio postea tẽpore in abbatem constitutus est Burcardus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, regularis disciplinæ amator præcipuus. Burcardus.

Ad monasteriũ autem Montis monachorũ prope Bambergam in Francia Orientali, Vuolfranus monachus ad instãtiã fratrum ibidem Deo famulantiũ transmissus est, & in abbatẽ solenniter ordinatus. Vuolfranus. Euernoldus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, ad monasteriũ Briuernugẽse in abbatem cõstitutus est, uir scientia & conuersatione sanctissimus, qui multis in uita & post mortẽ fertur claruisse miraculis, cuius uita & conuersatio cum miraculis in duobus libellis conscripta latius in præfato cœnobio habetur. Euernoldus.

Drutuuinus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, ad monasterium Moguntinæ diœcesis in Hassia nouiter constructum, cum duodecim monachis missus est, & in abbatem ordinatus anno Domini 1119 sub abbate Brunone. Nomen autem monasterij Breitenauu dicitur, de quo postea suo loco & tempore latius dicemus. Drutuuinus. Egebertus monachus huius cœnobij ad Passauiam missus est circa idem tempus, & in abbatem constitutus, uir non infimè doctus, & tam moribus quàm eruditione scripturarum uenerandæ opinionis. Egebertus. Ad eundem quoque postea locum in abbatem constitutus est uenerabilis huius cœnobij monachus nomine Volpoldus, qui & Hugo dicebatur, magnarum uirtutum homo, qui regularis disciplinæ præcipuus cultor erat. Volpoldus. Reginboldus monachus huius cœnobij, ad quoddam monasterium quod Nauu dicitur missus est, & ad instantiam multorum in abbatẽ ordinatus. Reginboldus. Adelbertus quoque huius cœnobij monachus post mortem ipsius Reginboldi, ad eundem locum abbas missus est, uir tanto dignus honore, quippe qui non minus uita quàm scientia uenerabilis fuit. Adelbertus.

Adelbertus alius quoque huius cœnobij monachus, uir moribus & scientia insignis, ad monasterium in Echlingen Augustensis diœcesis, ad instantiam monachorum eiusdem loci missus est, & in abbatem solẽniter ordinatus. Qui quum esset uir multum religiosus & prudens, monasterium sibi commissum in utroque statu, non mediocriter ornando ampliauit.

Adelhelmus quoque monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, uir doctus & religiosus, de quo quidam sic cecinit: Adelhelmus.

Hic homo per mores cunctorum traxit amores,
Quique pios mores non mutarit per honores.

Primùm abbas monasterij quod Ammineberg dicitur, constitutus est: ac deinde post annos aliquot, ad monasterium Mediolacense Treuerẽsis diœcesis translatus, abbatiam eiusdem loci publico assensu, & rogatu omnium monachorũ inibi degentiũ regẽdã suscepit, quam usque ad finem uitę strenuè ac laudabiliter gubernauit. Ad monasterium uerò S. Petri in Erphordia Mogũtinensis diœcesis, post mortẽ abbatis Ruperti missus fuit ex hoc monasterio Hirsaugiensi, anno domini 1128, sub Volmaro abbate monachus

Vernerus. uenerabilis nomine Vernerus, qui in abbatem ibidem conſtitutus, multa bona eidem cœnobio ſua induſtria acquiſiuit. Aquæductum in monaſterium mirabili ingenio & impenſis non modicis inchoauit, & utiliter ſatis perfecit. Poſt mortem quoq; Drutuuini primi abbatis in Breutennauu, *Henricus.* de quo ſuprà diximus, Henricus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis in abbatem eiuſdem loci conſtitutus eſt anno domini 1132. indict. 10. ſub Vol *Dietbericus.* maro abbate, de quo latius ſuo tempore dicendum eſt. Diethericus uerò monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ſub eodem abbate Vuolmaro ad monaſterium S. Felicitatis prope ciuitatem Herbipolenſem, quod Suartzach dicitur, ad inſtantiam monachorum eiuſdem & preces epiſcopi Her *Conradus.* bipolenſis miſſus, in abbatem ordinatus eſt. Conradus monachus Hirſaugienſis uir multum uenerabilis, primò in monaſterio Schonrein factus eſt prior, ac deinde in abbatem monaſterij Amorbach Herbipolenſis diœceſis ordinatus, illud ſtructuris & reditibus notabiliter ampliauit, regularisq; diſciplinę feruorem iam penè collapſum ſuo tēpore in eodem magni *Conradus alter.* ficè renouauit. Eiuſdem quoq; nominis Conradus alter, monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, abbas datus eſt ad monaſterium Suartzach iuxta Rhenum in diœceſi Argentinenſi, ad petitiones & inſtantiam fratrum & epiſcopi eiuſdem loci. Fuit autem uir ualde religioſus, & diuinarum ſcrip *Burchardus.* turarum non ignarus. Burchardus quoq; monachus genere nobilis, uirtute morum & eruditione ſcripturarum nobilior, procul ad monaſteriū quod dicitur Vinea, uulgariter Vuingarten, in diœceſi Conſtantienſi, abbas da *Dithmarus.* tus eſt tempore Manegoldi abbatis. Dithmarus reuerendæ memoriæ uir poſt mortem Burchardi ad eundem locum miſſus de monaſterio iſto Hirſaugienſe, in abbatem ordinatus eſt, qui uita & moribus dignum ſe ouibus Chriſti paſtorem exhibere uerbo & exemplo curauit. Rupertus etiam hu *Rupertus.* ius cœnobij Hirſaugienſis uenerabilis monachus, ad monaſterium Gotiſau Spirenſis diœceſis, abbas datus eſt ſub Mangoldo abbate, qui propter improbitatem ſubditorum ſuorum tādem abbatia demiſſa ad Hirſaugiam reuerſus eſt, & poſt obitum Manegoldi in abbatem huius loci electus, anno domini 1165 indictione 13. de quo ſuo tempore mentionem faciemus congruè latiorem.

Ad monaſterium quoq; Tharis, quod in Herbipolenſi parœchia ſitum eſt, quinq; à Bamberga per deſcenſum Mogoni fermè miliaribus diſtans, *Rudigerus.* in abbatem ex hoc Hirſaugienſi cœnobio datus eſt, ſub Manegoldo uenerabili abbate Rudigerus, monachus moribus & eruditione inſignis.

Ad monaſterium uerò quod Beſſelbornen dicitur, in diœceſi Auguſten *Lupoldus.* ſi, miſſus eſt abbas ex hoc Hirſaugienſi cœnobio Lupoldus monachus, uir ſecundum parentelam carnis non ignobilis, ſed uirtute animi & ſcientia *Diepoldus.* ſcripturarum multis nobiliſsimis longè nobilior. Diepoldus monachus huius cœnobij, uir multum ſtudioſus & librorum amator præcipuus, ad monaſterium in Schaffhuſen, Conſtantiēſis diœceſis miſſus eſt, & in abbatem ſolenniter ordinatus.

Ad monaſterium uerò quod Brigantium dicitur, in diœceſi Conſtanti *Godfridus.* enſi, uulgariter Bregentz, Godfridus huius cœnobij monachus inſignis miſſus eſt, & in abbatem omnium fratrum aſſenſu & inſtantia ordinatus, qui quàm utiliter præfuerit, monimenta ab eo poſita in eodem cœnobio uſque in præſentem diem manifeſtant.

Ad monaſterium uerò Zuueifalten Conſtantienſis diœceſis, in abbatem ordinatus eſt alter Godfridus, etiam monachus huius cœnobij

Hirſaugien-

Hirſaugienſis uir dignus honore,qui uerbo & exemplo gregem ſibi commiſſum paſcere diligentiſsime ſemper ſtuduit. Porrò ad monaſterium Lauriſſenſe Vuormatienſis diœceſis,quod Præmonſtratenſes hodie inhabitant,datus eſt abbas ex hoc monaſterio Hirſaugienſi Sig. hardus monachus,uita & conuerſatione præcipuus,qui locum ipſum in utroque ſtatu magnificè reparauit. Sigehardus.

Ad monaſterium quoque ſancti Ferrucij in Blidenſtad Moguntinenſis diœceſis, quod ante hoc fermè triennium ab ordine eſt tranſlatum, Henricus huius cœnobij monachus miſſus eſt,& in abbatem legitimum ordinatus. Henricus.

Rudolphus.

Rudolphus quoque monachus Hirſaugienſis,ad monaſterium Gotiſau Spirenſis diœceſis in abbatem ordinatus, prauos monachorum mores ad limitem regularis obſeruantiæ,ſua prudentia & obſeruatione ſtudioſa ſollicitudine reduxit.Megingus huius cœnobij monachus,propter induſtriã ſuam & laudabilem conuerſationem primùm prior in Richenbach conſtitutus eſt, & poſtea monaſterij Vueingarten in diœceſi Conſtantienſi abbas ordinatus gregi ſibi commiſſo non ocioſè præfuit.

Ad monaſterium in Hornbach Metenſis diœceſis,in abbatem miſſus & ordinatus eſt Conradus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ad inſtantiam monachorum ibidem commorantium. Conradus abbas, in Hornbach.

Ad monaſterium uerò Gotiſau Spirenſis diœceſis,poſt mortem Rudolphi abbatis miſſus eſt ad petitiones fratrum eiuſdem loci Cõradus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis,in abbatem legitimè ordinatus. Conradus.

Alius quoq; eiuſdem nominis Conradus, monachus huius monaſterij monaſterium Alpersbach Conſtantienſis diœceſis in abbatem ordinatus eſt, uir in agendis negotijs mundialibus ualde induſtrius & expertus,ac diuinarum inſtitutionum non ignarus,qui eidem cœnobio ſtrenuè præfuit,& tam uerbo quàm exemplo paſtorem ſe in omnibus utilem exhibere curauit.

Ad monaſterium in Suartzach iuxta Rhenum,in diœceſi Argentinenſi, datus eſt abbas Hildebertus huius cœnobij monachus,qui moribus & ſcientia non infimè decoratus,tali honore dignus habitus eſt. Hildebertus.

Marquardus uerò monachus huius cœnobij, & ipſe uir multarum uirtutum & diuinarum ſcripturarum ſtudioſus amator,ad monaſterium in Deckingen Auguſtenſis diœceſis,ad inſtantiam monachorum ibidem commorantium miſſus eſt,& in abbatem eiſdem ritè ordinatus. Marquardus.

Ad monaſterium quoque in Alpersbach miſſus eſt pro abbate uenerandæ memoriæ huius cœnobij Hirſaugienſis nomine Bertholdus, qui aliquanto tempore fuit prior cellæ S. Gregorij in Richenbach,uir omni dignus honore. Bertholdus.

Ad monaſterium uerò in Ottenburen Auguſtenſis diœceſis abbas directus eſt Vuilhelmus,primò monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, ac deinde prępoſitus in Roth,eiuſdem Auguſtenſis diœceſis,inde per epiſcopos & monachos præfati monaſterij ad abbatiam euocatus. Vuilhelmus.

Ad monaſterium in Schuttera Argentinenſis diœceſis,de cuius fundatione longè ſuperius mentionem fecimus,abbas datus eſt huius cœnobij monachus Ioannes cognomento Vuedel, qui primò per annos aliquot prior clauſtralis in hoc loco extitit, deinde prior in Richenbach factus eſt,ac poſtremò ſub Blaſio abbate anno dominicæ natiuitatis milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſecundo,indict.10,mortuo Iohanne Phul abbate Iohannes.

abbate in Schuttera, qui reformationem nostram Bursfeldensem uulgariter dictam primus assumpsit, in locum eius ordinatus est abbas, uir ingenio mitis, non tamen remissus, in agendis curis temporalibus satis industrius, zeloq; disciplinæ regularis, & uitæ honestate coram omnibus eum cognoscentibus irreprehensibilis, qui cùm adhuc præsenti habeatur in uita, honestate admonemur religiosa ab eius laudibus temperare. At uerò nominibus eorum qui ex hoc monasterio ad diuersa cœnobia à tēpore Vuilhelmi abbatis usq; in præsentem dominicę natiuitatis annum 1501. quo ista scripsimus, Maximiliano Romanis imperante, sunt cōstituti abbates per ordinem, quantum ad notitiam nostram peruenerunt ritè signatis, quāquam per negligentiam ueterum, multorum nomina prætermissa sunt, ad ordinē assumptæ historiæ tandem nobis est reuertendum.

Regressio ad historiam fit.

Anno igitur Vuilhelmi abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1084 annus. Henricus rex quartus nominis huius, cum Bertha uxore sua in die sancto paschatis Romæ benedictionem imperialem ab antipapa Clemēte suscepit. Postea inde digressus, Italiamq; transiens, Augustam ciuitatem Rhetiorum ab Alemannis inuasam obsedit & cepit.

Henricus rex ab Antipapa Romæ benedicitur. Augusta capitur.

Anno sequente qui fuit abbatis Vuilhelmi 16. synodus magna episcoporum & abbatum Mogūtiæ in monasterio S. martyris Albani, iussu Henrici regis contra S. papam Gregoriū 7. celebratur, cui ipse cum legatis antipapæ Clementis personaliter interfuit, & omnes contra Gregorium in obedientiam ipsius Clementis iurare potentialiter compulit. Huic synodo pręsedit Vuetzilo archiepiscopus Moguntinus, successor Sifridi pontificis, de quo plura iam in superioribus nos dixisse meminimus, qui Gregorium papam depositum pronunciabat. Erat autem iste Vuetzilo uir doctus, tam in diuinis scripturis quàm in literis secularibus, eloquio dulcis & facundissimus, tantusq; uerbi Dei prædicator suo tempore habitus est, ut similē habuerit neminem. Ad hanc synodum Vuilhelmus abbas sanctissimus per epistolas regias uocatus, uenire contempsit, subtili se adinuentione tutatus, malens pro defensione uicarij Christi rerum corporisq; periculis audacter subijci, quàm prauorum consensu maculari. Eodem anno Gregorius papa 7. apud Salernam moritur, cui per electionem canonicam primùm successit Desiderius abbas monasterij Casinensis ordinis nostri, qui Victor tertius appellatus est.

Synodus.

Vuetzilo.

Gregorius papa moritur.

Anno Vuilhelmi abbatis 17. qui fuit dominicæ natiuitatis 1086. Henricus rex Saxoniam cum exercitu magno & patriam undiq; omnibus iratus præda & incendio deuastat. Hermānus autem quem Saxones contra Henricum in regem iussu Gregorij papæ constituerant, congregato exercitu quàm maximo iuxta Herbipolim ei in loco occurrit, qui dicitur Bleichfeld, ubi conserto prælio innumerabilis multitudo ex utraq; parte occubuit. Hermannus uictoriam obtinuit, & ciuitatem Herbipolensem cepit, quam tamen Henricus rex statim per manum ualidam suorum recuperauit. Hoc ipso anno ordo Carthusiensis in diœcesi Gratiapolitano fundari cœpit, quod sic accidit. Sanctus Hugo episcopus, tunc Gratiapolitanus, uidit per somnium in solitudine Carthusiæ Deum suæ dignationi habitaculum construentem, stellas etiam septem ducatum sibi præstantes itineris. Et ecce sanctitatis eius odore attracti, ad ipsum ueniunt septem uiri, qui omnes uno desiderio succensi, locum uitæ eremiticæ congruum quærebant, nec dum repererant. Horum primus fuit Bruno, ex Colonia Agrippina oriundus, magister in Theologia Parisiensis, uir autem religione

Bellum inter Henricum & Hermānum.

Herbipolis capitur.

Ordo Carthusiēsium.

scientiaq;

ſcientiaq́ literarum famoſiſsimus,alij quatuor literati & duo laici,quos S. Hugo gratanter ſuſcepit,& uoti compotes fecit.Ipſo nanque conſulente, adiuuante,& comitante,Carthuſiæ ſolitudinem intrantes,manſiones ſuo propoſito neceſſarias extruxerunt. Circa idem tempus floruit Stephanus Leuita,uir miraculis,abſtinentia,& ſanctitate clariſsimus,qui ex Auernia oriundus,ad territorium Lemnicenſe demigrans,uitam eremiticam per annos ferè quinquaginta,cum paucis qui ad ipſum confluxerant, exercuit,à quo cœpit ordo Grandimontenſis. *Bruno Colonienſis prior Carthuſienſis.*

Hoc ipſo anno Marianus Scotus, monachus Fuldenſis,Chronographus inſignis,de quo longè ſuperius mentionem fecimus, apud Moguntiæ cum pro Chriſti amore incluſus moritur,& in maiori eccleſia S.Martini cum honore debito ſepelitur. *Marianus Scotus moritur.*

Anno autem Vuilhelmi abbatis 18,qui fuit Domini milleſimus octuageſimus ſeptimus, Victor papa hauſto ueneno in ſacro calice moritur: quod multi inſidijs Henrici regis,& Vuigberti antipapæ factum tradunt. *Victor.*

Poſt quem in uerum Chriſti uicarium electus fuit Otto epiſcopus Hoſtienſis,dictusq́ eſt Vrbanus ſecũdus, & ſedit annis 12.menſibus quatuor. Hic primò fuit clericus Remenſis eccleſiæ , poſtea factus eſt monachus Cluniacenſis noſtri ordinis,deinde prior eiuſdem cœnobij,ex priore epiſcopus Hoſtienſis,& poſtremò ex epiſcopo factus eſt papa. Hermannus falſo regis nomine depoſito,permiſsione Imperatoris ad propria reuerſus, poſt paucos dies in obſidione cuiuſdam oppidi occiſus interijt. Bertha imperatrix obijt,& apud Mogũtiam ſepulta eſt,ſed poſtea ab Imperatore Spiram transfertur. *Vrbanus.* *Hermãnus obijt.* *Imperatrix obijt*

Anno ſequenti,qui erat Vuilhelmi abbatis 19,Domini autem 1088,obijt Vuezilo Moguntinus archiepiſcopus,cui ſucceſsit Ruthardus.Hoc ipſo anno Auguſta ciuitas inſidijs Sueuorum in cœna Domini capitur,& ſecunda feria poſt feſtum paſchatis ab eiſdẽ deſtruitur. Claruit his temporibus in hoc monaſterio Hirſaugienſi Adelbertus monachus,qui ſub patre S. Vuilhelmo prioris officium annis non paucis ſtrenuè geſsit.Erat enim uir omni decore uirtutum ornatus,conuerſationis ſanctitate à bono magiſtro nequaquam degenerans,qui licet debilis eſſet in corpore,mente tamen ſurſum erectus ad Deum ſemper in contemplatione diuinorum ſanus & firmus perſtabat.Eius conuerſatio cunctis erat in exemplum,in cuius moribus religio ſumma,ſapientia uera,& charitas perfecta relucebant.Huic ſancto uiro in prioratu huius monaſterij per ordinationem abbatis Vuilhelmi ſucceſsit Diethericus monachus,uir omni honore dignus,qui poſtea factus eſt abbas monaſterij Petershuſen in Conſtantia,quemadmodum ſuprà diximus,ubi gregem ſibi à Deo commiſſum uerbo & exemplo ad ſemitas iuſtitiæ reuocauit.Poſt hunc S.pater Vuilhelmus in priorem ordinauit Ottonem monachum uenerabilem ſenem,moribus & conuerſatione maturum,omnibusq́ reuerendum,qui per paucos quidem menſes prior, per plures uerò annos cellarius monaſterij fuit.In diſponendis enim negotijs temporalibus,rebusq́ domeſticis,ſumma prouidentia uigebat:quo factum eſt,ut ipſo exteriora cuncta ſapienter diſponente,ſanctus pater interius liberius uacando eſſet intentus.Et quamuis ratione curæ domeſticæ cum Martha cogeretur eſſe ſollicitus erga plurima,ſpirituale tamen Mariæ ocium non neglexit,ſed ita ſemper curabat tẽporalia,ut ſpiritualis conuerſationis ſancta exercitia non obmitteret.Poſt hunc S.pater priorẽ cõſtituit Gebhardũ uirum nobilẽ,& in omnibus agẽdis ſingulari prudẽtia mirãdũ, qui ei *Auguſta capitur* *Adelbertus.* *Diethericus.* *Otto,prior cellarius huius loci.* *Gebhardus.*

qui & in abbatia huius monasterij (ut dicemus postea) successit, de cuius moribus & uita suo loco dicemus. Anno Vuilhelmi abbatis 20. qui fuit natiuitatis dominicæ 1089, Sigeuuinus archiepiscopus Coloniensis obijt, cui Hermannus tertius, cognomento Diues in ordine successit.

Hermannus.

Eppo.

Post mortem Dietmari Vuormatiensis episcopi, quę accidit anno Domini 1085, indictione 8. Eppo in episcopum ordinatus his tēporibus claruit, de quo multa miranda narrātur, & annis non paucis in episcopatu suo præfuit. Imperator nuptias Colonię celebrauit, quādam Vdonis marchionis uiduam nomine Praxedem, Ruscorum regis filiam, ducens uxorem, de qua suscepit filium nomine Henricum, qui post patrem repudiato Conrado regnauit, & filiam nomine Agneten. Inde Aquisgrani digressus Conradum filium suum seniorem ungi in regem fecit, quem tamen postea nato Henrico quinto repudiauit.

Imperator secundam duxit uxorē

Plāga horrenda sæuit in populo.

Hoc anno pestilentia maxima fuit in occidentali parte Lotharingię, ubi multi sacro igne interiora consummente putrescentes membris exesis, instar carbonum nigrescentibus, aut miserabiliter moriebantur, aut manibus aut pedibus putrefactis truncati, miserabiliori uitæ reseruabantur. Multi uerò neruorum contractione distorti miserabili tormentorum genere cruciabantur. Terræmotus magni in diuersis Europę locis fuerunt. Anno abbatis Vuilhelmi 21. qui fuit domini 1090. Imperator Italiam rursus ingreditur, ibiq; ferè per 7. annos moratur, Florentiam obsidione cingit, & multa prælia committit. Anno Vuilhelmi abbatis 22. nondum completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1091. maius cœnobium Hirsaugiense, quod pater ipse sanctus ante octennium incœpit, impensis marchionissæ, per manus fratrum sub eius obedientia militantium, hoc in loco quo hodie cernitur nouo, à fundationis initio consummatum est anno. Cōpletis autem omnibus quæ ad structuræ huius rationem pertinebant, sanctus pater Vuilhelmus ipsum templum monasterij per gyrum pauperibus repleuit, à superiori uidelicet parte altaris, usq; ad ualuas uersus occidentalem plagam extremas, & clausis ianuis per seipsum omnibus cum maxima humilitate ad mensam ministrauit. Iamq; deinceps usq; ad diem obitus sui plus solito pauperibus stipendia erogauit. Eodem igitur anno domini nostri Iesu Christi 1091. huius monasterij Hirsaugiensis ecclesia per S. Vuilhelmum abbatem à fundamentis egregio tabulatu nouiter constructa, ad ipsius instantiam est dedicata in præsentia episcoporum, nobilium, abbatum, & multorum notabilium hominum, in honore sanctorum Apostolorum Christi Petri & Pauli. Dedicatione huiusmodi facta sanctus pater miro æstuabat desiderio, ut aliquas de sancto apostolorum principe posset habere reliquias, in cuius honore tam sumptuosum templum construxerat. Communicato igitur consilio seniorum, misit ad Cluniacum priorem suum Gebhardum uirum doctum & ualde prudētem, ad Hugonem uenerabilem sanctissimumq; abbatem, rogans ut sibi aliquas de S. Petro apostolo reliquias trāsmittere dignaretur. S. autem pater Hugo abbas Cluniacensis, susceptis literis amantissimi sui Vuilhelmi, cognitoq; sancto eius desiderio, misit illi cum epistolis per manus ipsius Gebhardi prioris de capillis S. Petri Apostoli preciosissimas & ueras reliquias. Sed priusquàm ad Hirsaugiam rediret Gebhardus, famulus Christi Vuilhelmus ad Dominum migrauit, quēadmodum suo ordine dicemus. Nam post dedicationem noui monasterij, nouem duntaxat hebdomadibus superuixit, unde & propter breuitatem temporis congregatio uiuente S. abbate, de cœnobio S. Aurelij non exiuit.

Imperator Italiā ingreditur.

Monasterij noui consummatio.

Nota pij patris Vuilhelmi factū.

Gebhardus prior Cluniacum mittitur.

S. Hugo mittit reliquias S. Vuilhelmo abbati.

Igitur

Igitur instante natali beatissimorum apostolorum Christi Petri & Pauli, reuerendissimum abbatem Vuilhelmum languor inuasit, qui licet debilis esset corpore, nocturnis tamen uigilijs & diuinis officijs deuotissima præsentia interfuit. In die festo ipsorũ Apostolorum missam in priuato ad principale monasterij noui altare celebrauit, quæ ei & ultima fuit, sustentatus manibus fratrũ ab utroq; latere, cùm stare per se penitus non posset. Cum maxima igitur deuotione mentis in Deum, quasi profecturus ad eum, cui in hac uita fideliter seruiuit, mercedemq; operis sui recepturus, qua potuit altitudine uocis missam inchoauit, dicens uerbis beatissimi Pauli Apostoli: Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem iustus iudex. Quarto dehinc die in capitulum se portari fecit, conuocatisq; omnibus exhortabatur eos, ut in melius semper proficerent, in primis monens eos de continuo dei amore habendo, de feruore monasticæ religionis, de obseruantia mutuæ dilectionis, deq; hospitalitate sollicitè custodienda. Et quasi alter Moses in Deuteron. replicauit omnia quæcunque illos à principio docuisset. Tertio demum die in oratorium B. Mariæ semper uirginis, quod ipse ad meridionalem cõstruxerat plagam, se denuò portari fecit, celebrataq; missa coram eo, corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi de manu sacerdotis cum ingenti deuotione accepit. Deinde sacro inunctus oleo ad cellam suam reportatus est, ubi ualedicens fratribus die postera feliciter in Domino quieuit 4. nonas Iulij, anno dominicę natiuitatis 1091. indictione 14. Sub Henrico Imperatore quarto & Vrbano papa 11. Anno suscepti regiminis 22. ætatis uerò suæ anno 65. Ad eius funeralia conuenerunt duo episcopi, abbates quinq;, & clerici cum populo multi, qui per dies quinq; continuos eius celebrarunt exequias: quibus completis, in medio ecclesiæ nouæ quam construxerat, sanctum eius corpus cum honore & reuerentia sepelierunt, cuius sepulchrum competenti structura fabricatum usq; in hodiernum diem inuiolatum perseuerat. Eius uitam Haymo prior huius cœnobij post Gebhardum, latiori sermone descripsit, sicut in suo loco inferius dicemus. Mortuo autem S. abbate Vuilhelmo, & absente priore Gebhardo, magna fratres tristitia inuasit: quia manere diu sine pastore, uidebatur eis plenum periculo: & instituere nouum abbatẽ, priore absente, penitus non audebant. Expectantibus autem illis cum mœrore prioris sui aduentum, ecce post dies paucos desideratus aduenit, afferens secum preciosas principis Apostolorum reliquias, capillos uidelicet de eius capite ueros, quos S. Hugo Cluniacensis abbas reuerendissimo patri Vuilhelmo, in signum mutuæ dilectionis pro magno munere misit. Verùm Gebhardus prudenti usus consilio, ipsas beati Apostoli reliquias non statim ad monasterium intulit, sed eas cuidam fideli presbytero in uicino commoranti, donec oportuno tempore cum honore congruo ad monasterium introducerentur, seruandas commendauit. Ad diem igitur festum eiusdem apostoli proximum, quem ad uincula Petri appellãt, conuocatis abbatibus uicinioribus & alijs religiosis uiris non paucis, ipse sacræ Apostoli reliquiæ ad monasterium Hirsaugiense cum ingenti lætitia fratrum susceptæ sunt. Et primò quidem super sepulchrum sanctissimi abbatis Vuilhelmi repositæ fuerunt, cui specialiter erant transmissæ, ut qui uiuus Apostoli petiuit reliquias, eisdem primus potiretur uel mortuus. Deinde singuli per ordinem sacris imprimentes osculum reliquijs, Dominum in donis suis collaudabant. Postremò cum reuerentia maxima, in scriniolo ad hoc decenter aptato, repositę sunt ad deuotionem posteritatis cõseruan-

Vuilhelmus abbas infirmatur.

Missam celebrat ultimam.

Vitam S. abbatis Vuilhelmi quis conscripserit.

Prior Gebhardus Cluniaco cum alijs reuertitur.

Capilli S. Petri Hirsaugiam portantur.

dæ. Et iste quidem finis uiuendi in hoc mundo reuerendissimo patri Vuilhelmo fuit, qui non solùm post mortem, sed etiam in uita multis legitur claruisse miraculis: de cuius moribus, gestis, & institutis, si quis omnem historiam scire perfectè desiderat, uolumen quod omnem uitam eius continet, percurrat. Huius autem uiri sanctissimi fama longè lateq; dispersa per orbem, multos etiam quoscũque uiderat, in eius amorẽ pertraxit. Multi quoquè rectores unà cum subditis suis commissis, cõfraternitatem cum ipso & monachis Hirsaugiensibus perpetuam, pactis suffragiorũ interpositis laudabilem contraxerunt, diuersis diuersa post mortem subsidia orationũ dantes & recipientes. Ex his nos eorum monasteriorum nomina ad posteritatis notitiam peruenire, præsentium tenore cupimus, cum quibus amicitiam inijsse confraternitatis abbatem sanctissimum Vuilhelmum, dum adhuc in præsenti uiueret uita, scimus.

Vuilhelmus abbas claret miraculis.

Inter omnia uerò primum fuit monasterium illud famosissimum Cluniacense, à quo reformationis suæ initium Hirsaugia sumpsit, & ob id confœderationem à Vuilhelmo cum ipso factam, multis postea annis inuiolatam custodiuit. Aliorum ista sunt nomina:

Cluniacum.

Nomina monasteriorum confraternitatem habentium.

Monasterium in Schafhusen Constantiensis diœcesis.
Monasterium Diuionense.
Monasterium maius Turonense.
Monasterium Augiense in diœcesi Constantiensi.
Monasterium Corbeiense in Vuestphalia Padebornensis diœcesis.
Monasterium S. Mariæ ad eremitas Constantiensis diœcesis.
Monasterium in Rinaugia eiusdem Constantiensis diœcesis.
Monasterium Cremmesmunster.
Monasterium Petershusen in Constantia.
Monasterium Altdorff Argentinensis diœcesis.
Monasterium in Comburg Herbipolensis diœcesis.
Monasterium Ottenburen Augustensis diœcesis.
Monasterium Zuueiffalten Constantiensis diœcesis.
Monasterium S. Georgij Constantiensis diœcesis.
Monasteriũ Reinhardisbronna in Thuringia Moguntinensis diœcesis.
Monasterium S. Petri in Erfordia eiusdem diœcesis Moguntinæ.
Monasterium in Besselbronna Augustensis diœcesis.
Monasterium cellæ S. Petri in Brisgauu.
Monasterium cellæ S. Pauli apud Carentinos,
Monasterium S. Ioannis Baptistæ apud Parthenopolim Magdeburgensis diœcesis.
Monasterium fratrum de Ritenbuch.
Monasterium in Neresheim Augustensis diœcesis.
Monasterium fratrum de Mortbach.
Monasterium fratrum de Franckenthal Vuormatiensis diœcesis.
Monasterium in Isna Constantiensis diœcesis.
Monasterium in Suartzach Argentinensis diœcesis.
Canonici quoq; maioris ecclesiæ Spirensis confraternitatem cum domino Vuilhelmo & fratribus huius cœnobij contraxerunt.
Monasterium in Schluchtera Herbipolensis diœcesis.
Monasterium Castellense in diœcesi Eistetensi.
Monasterium in Hasungen Moguntinensis diœcesis.
Monasterium S. Eucharij Treuerensis, quod hodie S. Matthiæ dicitur.

Monasterium

Monasterium S. Pantaleonis in Colonia.
Monasterium in Breitenauu Moguntinensis diœcesis.
Monasterium in Gegenbach Argentinensis diœcesis.
Monasterium in Echlingen Augustensis diœcesis.
Monasterium Ameneberg.
Monasterium cellæ S. Mariæ.
Monasterium Etenheimmunster Argentinensis diœcesis.
Monasterium Godisau Spirensis diœcesis.
Monasterium Osenhusen Constantiensis diœcesis.
Monasterium Mediolacense Treuerensis diœcesis.
Monasterium Bagenak.
Monasterium Anhusen.
Monasterium S. Vdalrici in Augusta.
Monasterium Brininga in Bohemia.
Monasterium quod dicitur Nuuemunster.
Monasterium in Claderub.
Monasterium S. Blasij Constantiensis diœcesis.
Monasterium Murense in eadem diœcesi Constant.
Monasterium quod appellatur Kodeuuicum.
Monasterium Neuustadt Herbipolensis diœcesis.
Monasterium Clingenmunster Spirensis diœcesis.
Monasterium in Blidenstad Moguntinensis diœcesis.
Monasterium in Vuiblingen Constantiensis diœcesis.
Monasterium Masiliense.
Monasterium S. Leonhardi.
Monasterium Sigenbergense, Coloniensis diœcesis.
Monasterium de Sunsheim Spirensis diœcesis.
Monasterium in Bruuuiller Coloniensis diœcesis.

Abbatissa quoq; de Homburg similem confraternitatem à S. patre Vuilhelmo & fratribus Hirsaugiensibus cum cæteris obtinuit.

Monasterium S. Heimerani Ratisponensis.
Monasterium S. Maximini prope Treuerim.
Monasterium S. Albani Mogunt.
Monasterium Lympurg Spirensis diœcesis.
Monasterium in Amorbach Herbipolensis diœcesis.
Monasterium S. Vdalrici prope Constantiam.
Monasterium in Eidenheim Eistetensis diœcesis.
Monasterium Montis monachorum Bambergensis diœcesis.
Monasterium Suartzach Herbipolensis diœcesis.
Monasterium S. Burchardi iuxta Herbipolim.
Monasterium in Deckingen Augustensis diœcesis.
Monasterium sanctæ crucis in Vuerdea Augustensis diœcesis.
Monasterium S. Nazarij in Laurissa Vuormatiensis diœcesis.

Sed & alia pleraq; monasteria sub confœderationis mutuę titulo, in eandem confraternitatem Hirsaugiensium à sancto abbate Vuilhelmo suscepta fuerũt, quorum nomina ad memoriam nostri uenire non permisit temporis nimia uetustas. Canonici quoq; secularium ecclesiarum simul & cathedralium in diuersis prouincijs constituti, principes quoq; nobiles, pontificesq; & potentes multi in seculo, audita conuersatione sanctissima Vuilhelmi abbatis, & monachorum Hirsaugiensium, eorum se orationibus de-

Alia cœnobia neglecta sunt antiquitate temporis.

Hirsaugiensium fratrũ fama sanctissima.

uotissimè commẽdantes orabant instantius in eorum suscipi confraternitatem. Tanta enim de illa sanctissima cõgregatione bona, in omni terra tempore Vuilhelmi dicebantur ab omnibus qui Deum amabant, ut beatos se crederent quicunque ad eorum confraternitatem fuissent admissi. Nec erat inter multos tunc celebris ociosa ista memoranda fraternitas, quæ missis & orationibus sanctorum cumulata, defunctorum animabus grata, subsidia ministrabat. Hoc enim compacta sonabãt, ut quoties defunctus aliquis de monasterio sub confraternitate præfata susceptus, in cœnobio Hirsaugiensi denunciatus fuisset, constitutæ pro eo mox fierent orationes, uigiliæ, missæ, disciplinæ & eleemosynæ, quas pariformiter & ab alijs pro se fieri post mortem singuli expectabant. Denique si quando contigisset aliquem monachorum de cœnobio hanc confraternitatem cum Hirsaugiensibus habente, ad Hirsaugiam uenire, cum tanta suscipiebatur charitate, ut non alienus & aduena, sed domesticus & incola cœnobij huius esse putaretur. Similis exhibitio charitatis impendebatur fratribus huius monasterij Hirsaugiensis ad ea loca uenientibus, cum quibus fraternitatis confœderationem habebant. Sed nunc ad ordinem historiæ reuertamur.

Vacauit abbatia

Igitur Vuilhelmo abbate sanctissimo feliciter mortuo, septem & uiginti diebus abbatia uacauit propter absentiam Gebhardi abbatis futuri, tum quidem prioris, quem missum pro reliquijs S. Petri Apostoli ad Cluniacum diximus.

DE GEBHARDO HVIVS MONASTERII ABBATE XIII. *qui præfuit annis* XIIII. *mensibus* III. *& de gestis eius & illius temporis.*

REuerendissimo atque sanctissimo abbate Vuilhelmo uiam uniuersæ carnis feliciter ingresso, posteaquàm abbatia huius monasterij uacasset diebus 27. ad electionem noui pastoris fratres conuenerunt in unum, ipso die quæ dicitur ad uincula Petri, quãdo (sicut prædiximus) capilli eiusdem Apostoli in præsentia multorum abbatum, monachorum atque fidelium ad monasterium fuerunt introducti: factaque inter se collatione necessaria, ipsum Gebhardum priorem suum in abbatem unanimiter elegerunt, uirum ad regimen animarum satis idoneum, natione Sueuum, literis & eloquentia singulariter imbutum, qui electus, ut præfertur, prima die mensis Augusti, anno Domini 1091 indict. 14. sub Imperatore Henrico 4. & Vrbano papa 2. præfuit monasterio annis 14. & mensibus 3. quibus euolutis, in episcopum Spirẽsis ecclesiæ (quemadmodum suo loco dicemus) electus est. Fuit autem (sicut diximus) ex Sueuia oriundus, nobili prosapia genitus, statura corporis nec breuis nimium nec longa proceritate deformis, sed debita mediocritate proportionatus, nigro capillo in circuitu capitis ornatus, corpore crassus, & pulchra moderatione dispositus. Cùm adhuc puer esset, magistris ad dicendum literas à parentibus traditus fuit, in quibus cum tempore usque adeo profecit, ut in omni literatura tam seculari quàm diuina similem uix haberet. Erat enim uir undecunque doctissimus & singulari eloquentia, tam in Romana quàm in lingua Teuthonica præditus. Annis tãdem pueribus cum studio literarum emensis, in ecclesia Argentinensi Canonicus factus est, ubi cum diuitijs & honoribus auctus quotidie intumesceret, nihil minus quàm conuersionem cogitabat. Raro enim diuitibus, maximè clericis, solet adesse compunctio: quia quanto plus intendunt secularibus curis, tanto minus de sua sunt salute solliciti. Ita & Gebhardus iste Canonicus de quo loquimur, cùm nobilitate generis & affluentia diuitiarum inaniter supra se

Gebhardus in abbatem eligetur.

Vita ipsius Gebhardi.

Fit canonicus Argentinensis.

pra se eleuaretur in altũ,pauperibus Christi,& monachis maximè,non solùm nihil boni exhibuit,sed etiam spernens & contemnens, multas iniurias eis inferre consueuit. Vinum nanq; quod ex donatione fidelium fratribus Hirsaugiensis cœnobij in Alsatia creuit,per uiolentiam rapuit,& inuitis omnibus,in proprios usus conuertit. Quod eo facilius facere potuit, quo sanctum uirum Vuilhelmus cum Romana ecclesia sentientem,nullum ab Henrico rege defensionis auxilium speraturum sciuit. Admonitus tamen per uiros bonos super hoc temerario facto,cum abbate Vuilhelmo compositurus uenit ad Hirsaugiam tumidus,superbus, & elatus,nihil minus habitu & gestibus quàm religionis amorem demonstrans: sed Deus omnipotens,in cuius potestate sunt omnium corda hominum,qui Saulem persecutorem fidei Christianæ Paulum defensorem effecit,etiam huius uiri mentem in aliud propositum subitò commutauit. Sagaci nanq; consideratione,fratrum mores & conuersationes explorare cœpit,disputantemq; de contemptu mundi sanctum patrem audiuit, & captus in eius sermone, sancto intus agente spiritu,propositum subitò mutauit: & ualedicens pompis & curis seculi,factus est in hoc cœnobio sub monastico habitu famulus Dei. Qui cùm sanus & incolumis aliquandiu inter fratres laudabiliter conuersatus fuisset,ut patientia eius coram omnibus probaretur, grauissimum languorem incidit,ita ut membris omnibus penè resolutis manum ad os non ualeret porrigere,nec de uno latere in aliud sine aliorum adminiculo se mouere. Hac infirmitate plus integro anno miserabiliter, sed cum multa patientia ægrotauit,quousq; misericors Deus uires ei restituit manducandi,sedendi,legendi,& in scamniolis super terram instar puerorum reptandi. Præter enim linguam hactenus nullum membrorum suorum mouere potuit. Quadam uerò die,uir domini Vuilhelmus cellam ægrotantis ingreditur,& ut usum uel dextræ manus à Domino precibus deuotis peteret, Gebhardum iacentem exhortatur. Renuens ille cum summa detestatione, confirmans se corporis salutem omnino paruipẽdere,ut bene decocta scorea purgatus posset ad Deum peruenire. Pius autem pater misericordia motus dexteram illius apprehendens benedixit,orat,deosculaturq; eum, & pristinæ sanitati cernentibus cunctis subitò restituit. Post paucos uerò dies uxor fratris ipsius Gebhardi,ad eum gratia uisitationis cum familia multa aduenit,ad quam in sella portatus gestatoria,cùm interloquendum brachij sui miraculosam sanitatem proferret in medium,apprehendens illa dexteram ipsam sanatam,muliebri eam quasi sanctificatum quippiam deosculatur affectu. Et ecce brachium ipsum miraculose sanatum,mox ad tactum fœminæ,quamuis deuotæ,miraculosius ad pristinam rigiditatem reuertitur. At ille dissimulato quod acciderat,Germani salutata uxore,ad cellam suam reportari se fecit. Vuilhelmus autem sanctissimus pater,discens in spiritu sancto quod accidit,mox ad cellam ægrotantis uenit dicens, Hæc est pœna temeritatis tuæ frater,qui manum Deo consecratam ipsiusq; miseratione sanatam,fœminæ gloria tactus inani præbuisti osculandam. Admonitus deinceps, ne simile feceris esto: iterumq; apprehendens ipsum brachium sancta sua benedictione sanauit, quem totum non multo pòst orationibus suis ad pristini status ualetudinem reduxit. Veruntamen ex eadem infirmitate quoad uixit,semper uno pede claudicauit,quatenus memor eorum quæ sustinuerat amplius,non peccaret. Nam cùm esset uir tam generis nobilitate clarus, quàm acrimonia ingenij sublimis,animiq; constantia,sapientia,scientia & eloquentia singulari,prærogatiua insignis &

Aufert uinum Hirsaugiensibus monachis.

Ad Hirsaugiam uenit Gebhardus

Gebhardus fit monachus.

Paralysi totus dissoluitur.

Miraculum Vuilhelmi abbas super Gebhardum.

Brachium eius ad tactum fœminæ rigescit iterum.

Increpatio S. abbatis Vuilhelmi.

magnæ quoque in seculo reputationis, pia Domini castigatione flagellatus est, ne forte omnibus succedentibus prospere, mens in elationis orcum laberetur. Restitutus autem sanitati cùm in omnibus religiosè cōuersaretur, in priorem huius monasterij, consilio fratrum à S. patre Vuilhelmo constitutus est: in quo quidem officio magnam diligentiam fecit, & fratres in omni humilitate, patientia, charitate & obseruantia regulari semper studiosè pręcessit. Postea cùm sanctus pater Vuilhelmus in constructione noui monasterij Hirsaugiensis multum esset occupatus, ipsiusque laboris assumpti cerneret appropinquare consummationē, uolensque S. Apostolorum principem Petrum ecclesiæ suæ ordinare patronum, ingenti cupiuit desiderio aliquas de eius sacratissimo corpore habere reliquias, quas in nouam à se fundatam reponeret ecclesiam. Misit ergo uenerabilem uirum Gebhardum priorem suum cum literis & epistolis commēdatitijs, Romam ad summum Pontificem Vrbanum 2, qui aliquando in Cluniaco monachus fuerat, petens sibi aliquid de beatissimi principis Apostolorum reliquijs transmitti. Veniens ad papam prior Gebhardus, benignè quidem ab eo susceptus est, petitas tamen reliquias obtinere non potuit. Audiuit autem à summo ipso pontifice Gebhardus de capillis S. Petri ueras in monasterio Cluniacensi reliquias haberi, deditque consilium papa ut Vuilhelmus abbas, tanquam amicus S. Hugonis ex illis aliquid postularet, quod & postea factum est. Verùm papa ne uacuum remitteret missum, quorundam aliorum sanctorum reliquias Beato Vuilhelmo abbati per manus eiusdem Gebhardi, pro charitatis munere destinauit. Reuersus autem ad Hirsaugiam prior Gebhardus, uerba summi pontificis S. patri retulit, & particulas reliquiarum sibi ab eodem traditas, abbati cum lætitia præsentauit. Audiēs uerò S. abbas Vuilhelmus de capillis B. principis apostolorum Petri, apud sibi amantissimum abbatem Hugonem in Cluniaco contineri aliquid, ualde gauisus est: confidens sibi nihil penitus ab eo posse denegari, cui se fore amantissimum iam multis beneficijs fuisset expertus. Igitur post paucos menses, iterum ad se suum uocauit priorem, quem idoneum ad quæque ardua peragenda, præ cæteris omnibus esse sciebat, traditisque literis ad reuerendissimū abbatem Cluniacensem S. Hugonem, cum precibus destinauit ad Cluniacum pro impetrandis capillis præfati Apostoli Petri uel paucissimis. Venerabilis autem Gebhardus legatione suscepta, uirtute sanctę obedientiæ armatus, se quàm humilimè ad iter indictum accinxit: cui abeunti benedictione regulari pręmissa, sanctus pater sub ænigmate dixit, Vade quàm celerrimè fili, quoniā nisi Petrum præuenias, & Paulum, nōn mihi, sed tibi laboriosum iter assumpsisti. His dictis Gebhardus abibat, non intelligens uerba S. abbatis, quibus mortem suam imminere ad festum apostolorū prophetico spiritu prædixit. Veniens autem Cluniacum ad S. Hugonem literas abbatis sui Gebhardus prior & sanctum desiderium exposuit, à quo post dies paucos, quibus ab itinere fessus quieuit, tres crines de capillis B. Petri Apostolorum principis in scriniolo argenteo B. Vuilhelmo & fratribus Hirsaugiensibus deferendos, cum ingenti lætitia suscepit. Qui reuertens cum festinatione priusquàm Hirsaugiam ingrederetur Vuilhelmum reuerendissimum abbatem ad dominum migrasse cognouit, reliquias in domo cuiusdam sacerdotis usque ad meliorem deliberationem (sicut diximus) non longè à monasterio reposuit, & in locum defuncti patris sanctissimi, unanimi fratrū consensu abbas electus fuit. Electus autem in die prima mensis Augusti (sicut dictum

Gebhardus in priorem ordinatur.

Papa mittit Vuilhelmo diuersas reliquias.

Gebhardus prior ad Cluniacum mittitur.

S. Hugo.

Gebhardus fit abbas.

dictum est) consecrationem suam usque ad diem 13 calend. Aprilium distulit, super quo mirantibus fratribus & ægreferentibus respondit: Sine benedictione consueta hucusque manere fratres idcirco uolui, ut & ego uobis mores ostenderem meos, & uestrum erga me cognoscerem affectum. In uestra igitur nunc uoluntate relinquo de me statuendi quicquid uolueritis, uestrique adhuc sit arbitrij me pro abbate super uos uel recipere uel repudiare: cui cùm omnes quasi uno ore respondissent, se de ipso bene esse contentos, & alium prꝫter ipsum non optare pastorem, gratias eorum de se beneuolentiæ agens ordinari ex more consensit. Pergens igitur ad ciuitatem Constantiensem à Gebhardo eiusdem urbis episcopo cum Romano Pontifice bene sentiente, in præsentia multorum abbatum, prælatorum ac nobilium, in pastorem Hirsaugiensis monasterij ritè consecratus est, duodecimo calendas Aprilis, in natali uidelicet Beati patris nostri Benedicti, institutionis suæ mense octauo, anno Domini millesimo nonagesimosecundo, indictione decimaquinta. Porrò in locum suum, consilio fratrum, priorem ordinauit uenerabilem monachum nomine Heymonem, uirum moribus & scientia probatum, qui in colligendis rescribendisque libris pro fratrum utilitate magnam diligentiam fecit. Erat sanè uir studiosissimus, & tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, ingenio subtilis, & satis admodum comptus eloquio, qui eruditionis suæ præclara monumenta reliquit. Scripsit inter cætera ingenij sui opuscula uitam & miracula Beati Vuilhelmi supradicti abbatis: quam tamen quidam alius frater postea uolens ampliare, breuiorem reddidit. Scripsit etiam nonnullos sermones & homilias, quæ ut plurimum ex errore alteri cuidam eiusdem nominis Heymoni, ex monacho Halberstadiensi episcopo, uiro æquè doctissimo, de quo longè superius mentionem fecimus, adscribuntur. Itaque commixtæ simul amborum Haymonum homiliæ habentur, ut non nisi sagacissimo lectori, ex ipsa phrasi, licet cum difficultate, possibile sit alterius ab alterius dicta secernere. Ordinato autem Gebhardo in abbatem, congregatio fratrum de sancto Aurelio, ad maius monasterium eodem anno cum lætitia transmigrauit, cunctis benedicentibus Dominum, quòd hunc diu optatum superuiuere diem meruissent. Iste Gebhardus uenerabilis abbas claustrum monasterij & cæteras officinas omnes, quas sanctus pater Vuilhelmus morte præuentus uel non incepit uel inceptas non finiuit, impensas sibi copiosè prꝫbente quodam Vuigando, ciue Moguntino, pro fratrum necessaria mansione construenda perfecit. Fuit autem in gubernanda re familiari multum idoneus, & in omnibus plusquàm crederetur astutus, quippe qui ratione utilitatis sæpe aliud simulabat, atque mente repositum gerebat. Auditus perspicacissimi fuit, ita ut ea quæ in loco dicerentur semoto, facilimo auditu perciperet. Nominatissimus fuit propter sapientiam & eloquentiam suam in tota Germania, non solùm apud religiosos & spirituales, sed etiam apud seculares, nobiles & principes: quoniam quicunque eum uel consulentem, uel perorantem semel audisset, statim in admirationem ductus, Hirsaugiam prædicabat fœlicem, quæ talem habere pastorem meruisset. Ad publica consilia principum frequenter uocabatur, in quibus cunctis admirabilis semper apparebat, cùm & nectarea uis eloquentiæ, qua cunctos uicebat, mirandam in eo commendaret sapientiam: & ipsam facundiam admirabilem, sapientia incredibilis redderet fructuosam. Sub eius regimine res monasterij

Benedictionem cur distulit.

Abbas Gebhardus ab episcopo Constantiensi benedicitur.

Heymo prior ordinatur.

Opuscula prioris Heymonis.

temporales mirum in modum ampliatæ fuerunt, aucta prædia, possessiones dilatatæ, censusq; & redditus annui numero & precio sumpserunt incrementa.

Multi enim uiri nobiles atq; ditissimi, & se & sua pro regni cœlestis amore fratribus Hirsaugiensis cœnobij, sub abbatis Gebhardi magisterio tradiderunt. Eodem anno quo in abbatem fuerat electus Gebhardus iste, tribus uidelicet & septuaginta diebus ante obitum S. patris Vuilhelmi, anno Christianæ salutis 1091. 10. calend. Maij mortuus est uenerabilis atq; sanctissimus ille Bruuuilerēsis cœnobij abbas Vuolfhelmus nomine, uir tam in diuinis scripturis, quàm secularibus literis egregiè doctus, cuius sanctissima conuersatio multis profuit ad salutem. Magna inter duos istos reuerendissimos uiros Vuilhelmum Hirsaugiensem & Vuolfhelmum Bruuuilerensem familiaritas, pari fuit sanctitate comparata, quæ usque ad mortem utriusq; inuiolata permansit. Scripsit autem idem B. Vuolfhelmus abbas non spernendæ lectionis opuscula, sed pauca eorum ad notitiā meam peruenerunt. Legi sub nomine eius de Sacramēto altaris, plenum eruditione libellum, quem scripsit contra errores M. Berengarij Turonensis. Carmina quoque de sancto Benedicto, alijsq; diuersis sanctis & rebus, cum sermonibus multis composuit. Hic primò fuit monachus in cœnobio sancti Maximini Treuerensis, deinde apud sanctum Pantaleonem in Colonia postea factus est abbas in Gladebach Coloniensis diœcesis. Indeq; translatus ad Bruuuiler eiusdem diœcesis, abbas in ordine tertius ibidem constitutus est. Eius uitam plenam uirtutibus & signis, Conradus monachus atque discipulus eiusdem ueraci narratione descripsit ad Euerardum Bruuuilerensem & Hermannum sancti Pantaleonis abbates. Qui Conradus cùm esset in sacris secularibusq; literis non infimè doctus, & à bono doctissimoq; præceptore optimè in omni scientia imbutus, composuit & alia quædam opuscula, quibus ingenij sui acrimoniam ad posteritatis notitiam transmisit. Claruit ijsdem quoq; temporibus in hoc monasterio Hirsaugiensi, sub abbate Gebhardo & quibusdam successoribus eius, monachus quidam doctissimus nomine Conradus, qui scientia & eruditione sua admirabili, famam consecutus est immortalem. Fuit enim non solùm in diuinis scripturis studiosus & doctus, uerùm in secularibus quoq; literis eruditissimus, Philosophus, Rhetor, Musicus, & poëta omnium sui temporis in Alemania celeberrimus. Multa ingenij sui præclara uolumina posteris legenda ornatissimo sermone composuit, in quibus nomen suum ex humilitate, sub Peregrini uocabulo abscondit. In his pręcellit opus illud clarissimum, quod de sancta uirginitate, sub nominibus Peregrini presbyteri, & Theodoræ sanctimonialis, in dialogi modum per libros octo distinguens, Speculum uirginum appellauit: opus sanè tam utile & necessarium Christi uirginibus, ut satis laudari ab homine mortali non ualeat. In Euāgelia quoque, quæ per anni circulum ad missam leguntur, magnum uolumen pulchra uarietate composuit. De uita, spiritu, & fructu mortis edidit librum unum: & alium quem Matricularium pręnotauit: item alium quem prætitulauit Didascalon: de Musica & differentia tonorū librum unum: metricum quoq; opusculū de laudibus S. patris nostri Benedicti. Sermones etiā plures & homilias multas elegantissimasq; cōposuit. Sed & carmina plura & epigrāmata diuersa, uarij generis ornatu scripsit, quæ ueterum negligentia partim in obliuionē deducta sunt. Nemo cùm ista legerit, arbitretur declamatorē illum, qui ex eorū ordine quos Mendicātes uocant emergens, sub Peregrini

Vuolfhelmus abbas Bruuilerensis obijt.

Conradus monachus in Bruuuiler doctissimus.

Conradi istius opuscula.

peregrini nomine sermones ad populum cicatricosos instar modernorum humili composuit dictione, aut nostrum fuisse peregrinum, aut ei comparare aliquatenus posse. Ille enim more declamatorum huius temporis, scholastico sermone depressus incedens, creberrimas introducit quotationes scripturarum. Iste autem noster peregrinus Tullianam sequutus eloquentiam, ueterum more sine allegationibus superfluis lucidam, sanam & integram orationem continuat. Floruit hisdem quoque temporibus Theodoricus abbas monasterij S. Trudonis nostri ordinis, uir undecunque doctissimus, qui scripsit inter multa ingenij sui monumenta, uitam eiusdem S. Trudonis, uitam quoque S. Bauonis, uitam etiam S. Reinoldi, & uarios sermones ad fratres. Claruit quoque hoc tempore Stephanus, qui & Herrãdus, ex abbate monasterij Elsenburgensis nostri ordinis episcopus Halberstadensis, uir doctus & sanctus, qui semper Henrici quarti scelera detestatus cum Romana ecclesia optime sensit. Scripsit ex persona comitis Ludouici fidelis ecclesiæ Romanæ ad Vualramum episcopum Naumburgensem, qui partes Henrici Imperatoris 4. contra obedientiam summi pontificis pertinaciter defendebat, epistolam nõ minus elegantem quàm prolixam: in qua cunctos errores, crimina & scelera ipsius Henrici regis tam apertè describit, ut nulla deinceps potuerint excusatione negari. Inter cætera uerò eiusdem epistolæ sic dicit ad Vualranum defensorem regis schismatici & excõmunicati: Audi igitur uera, non fucata: audi fortia, non faceta. Omnis qui dignitates spirituales diuendit, hæreticus est. Dominus autem Henricus, quem regem dicunt, episcopatus & abbatias uendit: etenim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem & plures alias pecunia, Ratisponensem, Augustensem & Strasburgensem pro gladio, abbatiam Fuldensem pro adulterio, Monasteriensem uerò episcopatum, quod dicere & audire nefas est pro Sodomitica immundicia uendidit. Quæ si impudenter negare uolueris, teste cœlo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes scioli, concludent hoc: Dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nefandis malis ab apostolica sede excommunicatus, nec regnum, nec potestatem aliquam super nos, quia catholici sumus, poterit exercere. Hæc uiri constantissimi scripta & authorem suum in Dei fundatum timore confirmant, & quanta fuerit in Romanam ecclesiam regis Henrici temeritas manifestant, qui persequebatur usque ad mortem omnes, qui obedientiã Christi uicario exhibebant. Vnde cùm S. Vuilhelmum abbatem & fratres Hirsaugiensis cœnobij constantes in Romani pontificis obediẽtia, sibique tanquam excommunicato contrarios esse cognouisset. In publico suorum principum consessu præcepit, Hirsaugiam funditus destrui, & fugatis monachis, bona monasterij in stipendium militibus erogari. Ad hoc facinus perpetrandum Vuernerus episcopus constitutus per simoniam ad ecclesiam Argentinensem, homo peruersus, & S. Romanæ ecclesiæ atrocissimus inimicus, tanquam obsequium præstiturus Imperatori milites cohortatur suos, promittit prædam ingentem de spolijs monachorum. Cumque milites detestari nefas tam immane in famulos Dei cœpissent, insanus põtifex dixit: Ego uos, ô milites fortissimi, in hoc obsequium regis nostri iustissimi præcedam, & quicunque uestrûm me secutus non fuerit, reus læsæ maiestatis erit. His dictis loricam induit, qua indutus, equum, plenus minarum in monachos Hirsaugienses, ascendit, subitoque clamans & ululans, horribiliter cecidit, & morte subitanea præoccupatus cunctis uidẽtibus expirauit. Cęteri uerò tam miserabilẽ pontificis intuentes exitũ, ualde timuerũt, nullusque eorũ deinceps ausus est contra mo-

Theodoricus abbas S. Trudonis

Stephanus ex abbate episcopus Halberstadensis.

Epistolam scripsit contra Henricum pro ecclesia Romana.

Scelera Imperatoris.

Episcopus iniquus morte subitanea cecidit.

tra monasterium Hirsaugiense sinistrum aliquid pertentare. Furor tamen Henrici regis quem contra Hirsaugienses semel conceperat, quàm diu uixit, non quieuit: nec Hirsaugiam solam persequebatur odio, uerùm omnes qui cum ecclesia Romana bene sentientes, eius communionem uitabant, perdere laborabat. Archiepiscopum Moguntinum Vuezilonem nomine, uirum doctissimũ, primùm sibi consentiẽtem, postea uerò contrarium, multis iniurijs afflixit. Eius quoq; successorem Ruthardum uenerabilem uirum, de sede Mogũtina expulit, ipsumq; exulare per nouem annos in miseria maxima apud Thuringiam coëgit. Abbatem Giselbertum filium huius conuentus, cum sexaginta monachis, propter obedientiam quam summo præstabant pontifici, de monasterio Hasungen expulit, & possessiones ipsius monasterij miserabiliter distraxit. Multos quoq; pontifices de suis ecclesijs furiose fugauit, abbates & eorum monachos de cœnobijs expulit, & multa monasteria cum ecclesijs fũditus destruxit. Multis uicibus amicis & fautoribus suis præcepit, ut monasterium Hirsaugiense destruerent, sed orationibus sanctorum, eius conatus semper impediti fuerunt, quemadmodum ex uisione sancta quędam abbatissa in Bauariæ partibus edocta, referre solebat. Quamdiu autem Henricus Imperator quartus, uixit & imperauit, frequentibus minis & terroribus fratres super destructione monasterij huius, per eum comminata, inter se angustiati fuerunt. Confisi tamen in adiutorio altissimi, pro cuius amore terrenum regem infensum habebant, non armis, sed orationibus causam suam sine intermissione defendere satagebant.

Furor Henrici contra catholicos

Abbas de Hasungen expellitur.

Imperator mandat iterũ destrui Hirsaugiam.

Anno Gebhardi abbatis secundo, Conradus filius Henrici Imperatoris ex prima uxore Berta natus, patri rebellare incipit, & Romani pontificis persuasus literis imperium ad se trahere. Sed operęprecium fuerit causæ huius rebellionis contexisse principia. Henricus rex pater Conradi Praxedem uxorẽ suam ante annos 7. Coloniæ duxerat, quã nimio cœpit odio habere, ita ut maius esset odiũ, quàm dilectio qua prius eam amauerat. Vnde nimio in eam odio succensus, posuit in custodiam: & concessit plerisq; ex seruitoribus suis, ut uim ei inferrent, ipso uidente. Ad tantam uerò dementiã peruenit, ut etiam filium suum Conradum ad concubitum illius inuitaret: qui cùm thorum patris maculare recusaret, exhortando eum rex ad uitricæ illicitos amplexus inter cætera dixit: Quid timidè coire cum fœmina tardas, quæ tibi uitrica non est? Non enim es filius meus, quemadmodum putas, sed cuiusdam peregrini de Sueuia principis, cuius & faciem manifestè habes impressam. His uerbis ultra modũ indignatus filius, iram quidem tunc prudenter simulauit, & post dies paucos cum quibusdam sibi consentientibus summum Pontificem Vrbanum secundum adijt, à quo honorificè susceptus, & in regem solenniter consecratus, in Italia & Longobardia contra patrem regnauit. Erat autem uir optimus, omni bonitate & probitate conspicuus, humilis, modestus, & plenus charitate, ac summa in clerum monachosq; reuerentia ac pietate. Sed paucos annos post suam coronationem superuiuens, immatura morte sublatus est. Regina uerò post multas iniurias & mala inaudita sibi innocenter illata, Deo miserante, de custodia euasit, & ad Mechtildam Longobardorũ reginam potentissimam fugiendo peruenit. Quæ susceptam cum honore ad Vrbanum summum Pontificem eam perduxit. Prouoluta igitur ad pedes Antistitis Imperatrix, misera profusis lachrymis ac intimis singultibus, omnẽ suæ quam pertulerat calamitatis miseriam intimauit. Papa reginæ compatiens, post uerba

Conradus filius Imperatoris patri rebellat.

Conradus rex ordinatur à papa.

Regina euadens de custodia ad papam Vrbanũ uenit.

pertulerat, calamitatis miseriam intimauit. Papa reginæ compatiens, post uerba necessariæ consolationis synodum in urbe Roma congregat, in quo Henricum regem hæreticum, simoniacum, Nicolaitarum hæreseos principem, sanctæque matri ecclesiæ inobedientem atque rebellem publicè denuncians, pro inauditis sceleribus in uxorem propriam commissis iterum excommunicat, ipsumque schismaticum & hostem Dei & sanctæ catholicæ ecclesiæ esse proclamat. Regina autem post hæc ad patriam suam, regnum uidelicet Ruscorum reuersa, monasterium uirginum Christi ingreditur, in quo religiosissimè conuersata, tandem in abbatissam ordinis nostri ibidem ordinata perhibetur, & usque ad mortem in sancta conuersatione permansit. Eodem anno eclipsis solis facta est 9. calend. Octob. hora diei tertia. Et draco in cœlo uisus est, & magna pestilentia & mortalitas hominum & iumentorum subsecuta.

Henricus rex denuo excommunicatur à papa in synodo.

Imperatrix fit sanctimonialis in ordine nostro.

Eclipsis Solis.

Anno Gebhardi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1096. prima expeditio Hierosolymitana sub Petro monacho & Godfrido de Bulion, duce Lotharingiæ, ad recuperandum sanctum Domini sepulchrum facta est, cum infinita multitudine ex omnibus Europę nationibus. Huius peregrinationis acta per multos copiosissimè descripta sunt, quæ huic inserere chronicæ minis esset prolixum & tædiosum. Fuit autem Godfridus iste comes in Bulion & Lotharingiæ dux, uir fortis & strenuus, qui amore cœlestis regni arduam hanc peregrinationem subiturus, comitatum suum de Bulion cum omnibus prouentibus attinentijsque uendidit episcopo Leodicensi pro trecentis & mille marcis argenti purissimi, quas in eandem expeditionem hilariter expendit. Vnde usque in hodiernum diem episcopus Leodicensis se ducem de Bulion, non comitem, ob honorem Godfrido postea regi Hierosolymitanorum facto, scribere consueuit. Prius uerò quàm hæc peregrinatio inciperetur, anno uidelicet Gebhardi abbatis 4, multa signa & prodigia in aëre uisa sunt. Nam circa nonas octobris apparuit cometes ad plagam meridionalem stans, suumque splendorem in obliquum gladij more protendens. Stella etiam alia in oriente, sexto calend. Martij uisa est, quę locum suum longo interstitio crebris saltibus mutauit. Nubes quoque sanguineas tam ab occidente quàm ab oriente surgentes, sibique inuicem in cœli medio concurrentes, rursumque medijs ferè noctibus à septentrione igneos exurgere splendores, plerunque etiam faculæ per aëra uolitantes, multi scriptorum illius temporis se uidisse testantur.

Passagiũ ad terram sanctam sub Godfrido.

Godfridus comitatum suum dei Bulion episcopo Leodicensi uendidit.

Prodigia multa apparuerunt in cælo hoc anno.

Non multo ante hos annos quidam uenerabilis uitæ presbyter, nomine Suiggerus, in diœcesi Coloniensi, cuiusdam diei hora ferè nona, duos equites conspexit in aëre concurrentes, diuque inter se concertantes, alterum qui & crucem non modicam qua percuteret alterum in manu tenere uidebatur, uictorem tandem existere. Quidam etiam presbyter Gerlacus nomine, hora quadam meridiana cum duobus comitibus in sylua deambulans, gladium miræ longitudinis uenti uertigine, ignotum unde leuaretur in sublime deferri uidit, & quousque uisum altitudo leuaret tam fragorem auribus quàm metallum oculis discreuit. Referebant nonnulli nocturnis horis ciuitatem se in aëre pendentem uidisse, diuersasque hominum quasi turmas diuersis ad eam partibus tam equestri quàm pedestri intendere ordine pedes. Multi etiam crucis signaculum sibimet in frontibus, uestibus, uel in quolibet corporis loco diuinitus impressum ostendebant, ipsosque se stigmate ad eandem Domini militiam præscriptos credebant.

Mulier quædam duobus annis continuis imprægnata, diruptóque tandem

tandem utero filium loquentē effudit. Item infantulus per omnia bimembris natus est. Alter etiam capite bino, & agnelli plures binis capitibus exorti sunt. Species quoque ignis in modum fulguris ad longitudinem hastæ formatus, sed latior clarissimo die, & in ipso solis fulgure discurrens oculos intuentium improuiso terrore cōcussit, neminem tamen læsit. Quadam etiam die, sole declinante in occasum, nullaque in aëre nubecula penitus apparente, ecce globi ignei in diuersis aëris partibus multi, quasi discurrentes apparuerunt, rursusque altius eleuati in cœlum sese recipere uidebantur. Multi uerò non ignē, sed angelicas fuisse potestates opinati sunt. In Saxonia bos humana protulisse uerba dictus est, trinaque ad pastorem dixisse uice, Vade, Hierusalem capietur à Christianis. Dum ergo ista & alia multa portentosa miracula, quæ causa breuitatis omitto, adhuc haberentur præ oculis, ecce quidam inclusus nomine Petrus, in finibus Hispaniæ constitutus, claustris egressus, orbem penè totum commouit, quandam circūferens chartulam, quā cœlo lapsam dicebat, in qua continebatur uniuersam Christianitatem armis instructam de cunctis mundi partibus, Hierosolymam ire debere, & eam paganis inde pulsis possidere perpetuò cum omnibus finibus suis. His uerbis prouocati non solùm rustici & ignobiles, sed etiam reges, duces & principes, episcopi, abbates, monachi, presbyteri & laici nobiles, diuites, pauperes, uiri & mulieres, uirgines & moniales, pueri & senes, multitudine penè innumerabiles: uēditis partim possessionibus suis, aut etiam penitus neglectis, quasi diuino quodam feruore agitati, omnes uno ore unaque sententia Hierosolymam pergere statuunt, sanctumque Domini sepulchrum cum omni circa regione de manibus infidelium eripere, & ad Christianum orbem reuocare. Mirabilis ille spiritus, qui tot hominū millia impulit ad iter tam insolitum, cunctis maximè mulieribus. Exeūtes autem in hanc expeditionem mulieres, uirgines & moniales sine numero, uirili utebantur habitu, & inter uiros armatæ incedebant. Conuenientes autem in unum propositum iter assumunt: uenientesque usque in Pannoniam, magna pars eorum interfecta est, nec immeritò. Cum mulieribus enim & monialibus incedentes uiri, sacerdotes & monachi luxuriabantur in exercitu, & sese immunda fornicatione mutuò fœdantes, iram contra se iusti iudicis Iesu Christi prouocarunt. Godfridus autem dux cum fratre suo Baldeuino & reliquo exercitu, inceptum iter prosecuti, primò Antiochiam, ac deinde Hierosolymam cum reliquis urbibus, domino nostro Iesu Christo eis auxiliante ceperunt. Ibi per Dei populum Godfridus ipse in regem electus est, quo post aliquot annos mortuo, ac iuxta sepulchrū Domini tumulato, in regno frater Baldeuinus successit, & fines Christianorum in circuitu ualde dilatauit.

Petrus eremita orbem commouit.

Mirabilis omniū concursus ad nouum prophetam.

Multi propter luxuriam in Pannonia perierunt.

Hierosolyma capitur à Christianis.

Eodem anno Domini, uidelicet 1096, fundatum est monasteriū abbatiale ordinis nostri Reinhausen, in Saxonia, Moguntinensis diœcesis non longè à Gottingen, & pro sustentatione monachorum competēter dotatum. Primus huius cœnobij abbas Reinhardus dictus uir doctus atque sanctissimus fuit, qui multis in uita & post mortem miraculis claruit: per cuius meritum usque in præsentem diem omnipotēs Deus morbum quem caducum appellant, in eodem loco ipsum deuotè inuocantibus curare perhibetur. Scripsit autem idem abbas Reinhardus sanctissimus, quædam præclara opuscula, quibus ingenij sui præstantiam & præsentibus & posteris ostendit. E quibus præcipua feruntur commentaria in Ezechielem prophetam, in Esaiam prophetam, in Psalmos, in epistolas Pauli Apostoli, opus quoque metricum in Iob, & quædam alia quæ modò mihi ad memoriam non ueniunt,

Reinhardus abbas.

Reinhardi abbatis opuscula.

niunt. His temporibus uenerabilis abbas Gebhardus compatiens laboribus fratrum, in hauriendo aquam de flumine, habito cum expertissimis architectis consilio, per occultos meatus subterraneos aquę ductum impensis non modicis construendo fecit, & in omnes cœnobij officinas aquæ copiam introduxit. Anno Gebhardi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1097. Henricus imperator 4, in die sancto epiphaniæ Domini filium suum iuniorem Henricum Aquisgrani regem fecit, Conrado maiore filio quem prius coronari fecerat reprobato. Et nisi ipse Conradus immatura morte præuentus ante patrem obijsset, ad imperium Henricus 5 peruenire non potuisset. Anno sequenti Ruthardus archiepiscopus Moguntinus, qui regi Henrico excommunicato fauere noluit, eius gratiam amisit, & in Thuringiam secedens per annos aliquot ibidem quasi in exilio positus durauit. Circa hæc tempora ordo Cisterciensis cœpit, & primùm eiusdem cœnobium in Cistercio hoc ipso anno fundatum est, qui successu temporis ualde creuit, & tam numero quàm diuitijs mirabiliter auctus fuit, de cuius exordio & profectu multa hincinde scripta inueniuntur. Circa hæc etiam tẽpora non longè à Vuormatia multis diebus & noctibus maxima multitudo armatorũ equitum & peditũ apparuit tanquam ad placiti colloquiũ seu bellũ prꝗcessura, & nunc huc, nunc illuc, quasi per turmas discurrentes circa nonam horam noctis ad uicinum montem, ex quo prodire con sueuerant, reuertebãtur. Tandem nocte quadam monachus quidam Limpurgensis cœnobij non procul à monte distantis, de quo exire solebant, assumptis secum quibusdam alijs, ad locum montis accessit: muniensq; se signaculo sanctæ crucis, exeuntes de monte qui essent, per uirtutem sanctæ & indiuiduæ trinitatis, ut dicerent, fortiter adiurauit. Cui unus ex turma respondit: Nos sumus fantasma, nec militum uiuentia turba, sed animæ hominum quondam in hoc mundo principi terrenorum militantium, non ante multos annos in hoc loco interfectorum. Arma, habitus & equi, quæ nobis dum uiueremus instrumenta erant peccati, etiam nunc post mortem in nobis sunt quædam indicia tormẽti. Omne quod iam cernitis circa nos, totum ignitum est nobis, quãquã uos ignem nostrũ minimè uideatis. Cumq; monachus utrũ iuuari ab hominibus possent inquireret, spiritus respondit, Ieiunijs & orationibus & maximè oblatione corporis & sanguinis Christi adiuuari possumus & rogamus. His dictis, omnis illa multitudo spirituum quasi una uoce clamabat trina uice: Orate pro nobis, Orate pro nobis. Orate pro nobis. Mox omnes in ignẽ resoluti uidebãtur, sed & mons ipse quasi arderet, ignem & maximũ fragorem arborũ & strepitũ emisit. His etiam temporibus monasterium Bursueldense in Saxonia Moguntinensis diœcesis in honorũ sanctorum Thomæ apostoli & Nicolai episcopi fundatum & constructum est, per Henricum comitem de Northeim & Gertrudem eius legitimam uxorem, anno Gebhardi abbatis 8, qui fuit dominicæ natiuitatis 1099. Mortalitas in germania magna fuit. Eodem anno Conradus Traiectensis episcopus 8. calend. Maij, post missarum celebrationem, in sua domo procumbens in orationibus, à quodam Frisio crudeliter interfectus est. Cuius interfectionis ista fuit occasio. Cùm idem episcopus in quadam parte ciuitatis paludinosa, monasterium canonicorum ædificare decreuisset, & propter lutosum situm ponere fundamentum nequiuisset, adfuit inter alios Frisius quidam latomus peritissimus, nomine Ploberus, qui sub interpositione capitis ecclesiam se quadam arte occulta, ad uoluntatem episcopi construere posse in eodem loco, promisit, Sed cùm immoderatam su-

Henricus.

Ruthardus episcopus.

Ordinis Cisterciensis initium

Limpurg.

Bursueldia fundatur.

per his postularet pecuniam. Episcopus dissimulato proposito, largis muneribus filium ipsius Ploberi circunuenit, & arcanum huius artis discens ab eo, mox inchoatam ecclesiam sine ulteriori magisterio perfecit. Quãobrem idem Frisius magnam aduersus episcopum inuidiam concipiens, quod suo uideretur per eum defraudatus lucro, deinceps occidere eum cogitauit, quod & crudelissimè perfecit. Conrado igitur episcopo interfecto & sepulto, Burchardus in episcopatu Traiectensis uir pius atq; deuotus successit. Eodem quoq; anno obijt Hermannus archiepiscopus Coloniensis, cui Fridericus successit. Iste archiepiscopus Fridericus monasterium sanctimonalium in insula Rheni, quæ dicitur Rolandi, non longè ab oppido Bonnensi de nouo construxit, in quo moniales nostri ordinis posuit. Castrum quoq; uicinum Rolandiseck, & aliud quod in altissimo situm non procul à Bonna Vuolkenberg dictum est, unà cum ciuitate Andernacensi, & præpositura quadam ordinis nostri S. Apollinaris iuxta Reinmagen abbati Segenbergensi immediatè subiecta proprijs ædificauit impensis. Conradus etiam episcopus Eistetensis hoc ipso anno moritur, pro quo alter eiusdem nominis Conradus ordinatur. Vrbanus quoque papa secundus, monachus quondam ordinis nostri, hoc ipso anno mortuus est. Iste papa Vrbanus 2. anno pontificatus sui 7. ad instantiam uenerabilis abbatis Gebhardi priuilegium Gregorij papæ 7. B. Vuilhelmo abbati & monasterio suo Hirsaugiensi gratiose collatum, cum pleniori gratia roborando confirmauit. Cuius bullæ tenor sequitur, & est talis: Vrbanus episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Gebhardo monasterij Hirsaugiensis abbati, eiusq; successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Cùm uniuersis sanctæ ecclęsiæ filijs pro Apostolicæ sedis authoritate ac beneuolẽtia debitores existamus, illis tamen locis atq; personis quæ specialius & familiarius Romanę adhærent ecclesię, quæq; ampliori religionis gratia eminent, propensiori nos conuenit charitatis studio imminere. Vnde nos beatæ memoriæ prædecessoris nostri Gregorij formam sequentes, eadem tibi tuisq; legitimis concedimus successoribus, quæ ipse prædecessori suo Vuilhelmo & eidem monasterio precibus Adelberti comitis concessit & confirmauit. Qui æternæ retributionis amore succensus, In prædio suo quod dicitur Hirsaugia monasterium à progenitoribus suis antiquitus constructum, nuper amissa restituens uenustè reparauit, & in usus fratrum inibi Deo seruientium pluribus possessionibus & redditibus ampliauit. Quam suæ libertatis institutionem, ne in posterum ulla peruersorum hominum audacia minuere aut uiolare præsumat, Apostolicæ authoritatis priuilegio muniri & sanctæ Romanæ ecclesiæ tuitione roborari postulauit. Quãobrem præfatum monasterium sub Apostolicæ sedis tutela ac protectione specialiter amplectentes, per præsentis priuilegij paginam statuimus, ut quæcunque hodie idem cœnobiũ iustè possidet, siue in futurum concessione pontificum, libertate principũ, uel oblatione fidelium, iustè atq; canonicè poterit adipisci, firma tibi tuisq; successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc nominatim designanda duximus: cellulas S. Gregorij, quæ dicitur Richenbach: & S. Martini, quæ dicitur Vischbachonna: & prædium quod dicitur Gilstein, quod datum est pro cella S. Petri quæ dicitur Vuilheim: constituentes, ne uel tu fili charissime Gebharde, uel quilibet tuorum præfatas cellulas destruere, uel ea quæ illis iam concessa sunt, seu concedentur, temerè & uiolenter præsumatis imminuere. Præterea decernimus, ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temerè perturbare, uel eius possessiones con-

Fridericus. Andernack. Vrbanus. Bulla Vrbani. Richenbach. Vischbachonna. Gilstein.

nes conferre,minuere,uel temeris uexationibus fatigare,sed omnia integra conseruentur eorum,pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt usibus omnino profutura. Constitutionis quoque immunitatis & libertatis modos, quos præfatus comes illustris Adelbertus scripto suæ traditionis inseruit,& regio sigillo imprimi curauit,ad posteritatis cautelam & arcendos infestantium impetus,diligenter statuimus,uti nec de permissis quidlibet negligatur,nec de uetitis quidlibet præsumatur.Obeũte uerò te nunc eius loci abbate,uel tuorum quolibet successorum,nullus ibi qualibet subreptionis astutia uel uiolentia præponatur,nisi quem fratres communi consensu,uel fratrum pars consilij sanioris,secundum Deum & B.Benedicti regulam elegerint. Consecrationes altarium siue basilicarũ,ordinationes quoque clericorum,oleum sanctum,& cætera ad episcopale officium pertinentia,ab episcopo Spirensi,in cuius estis diœcesi,accipietis:si tamen catholicus fuerit,& communionem apostolicæ sedis habuerit, & si ea gratis & sine simoniaca prauitate impendere uoluerit. Alias uerò liceat uobis catholicum quem uolueritis adire episcopum,& ab eo consecrationum sacramenta accipere,qui apostolica fultus authoritate,quæ postulatur indulgeat. Aduocatum uerò siue protectorem uobis Godfridũ præfati comitis Adelberti filium instituimus,si huiusmodi Deo præstante fuerit,ut ecclesiæ & seruis Dei honorem debitum exhibeat,& prædicti monasterij utilis & studiosus defensor fuerit.Sin autem,in uestra sit potestate eligere uestræ ecclesiæ idoneum protectorem,qui sine lucri secularis exactione,id diuinæ seruitutis obsequium strenuè ac reuerenter exhibeat.Vos igitur filij,in Christo charissimi,oportet regularis disciplinæ institutionibus sollicitius ac deuotius insudare,ut quanto estis à tumultibus secularibus liberi,tanto studiosius placere Deo,totius mentis & animæ uirtutibus anheletis.Præcipuè studentes Romanæ ecclesiæ decreta ueneranda seruare,cuius patrocinio ab omni iugo uiuentium annuente,Domino præmuniti.Ad iudicium autem præceptæ huius à Romana ecclesia libertatis,per annos singulos bizantium aureum Lateranensi palatio persoluetis.Sanè si quis in crastinum archiepiscopus aut episcopus,Imperator aut rex,comes aut uicecomes,iudex aut persona quælibet magna uel parua,huius nostri priuilegij paginam sciens contra eam temerè uenire tentauerit,& eorum quæ concessa sunt uel statuta quicquam irritum fecerit,secundo tertióue commonitus,si non satisfactione congrua emendauerit,æterno se innodatum anathemate,& à corpore Christi & ecclesia,autoritate potestatis apostolicæ segregatum cognoscat.Conseruãtibus autem hæc pax à Deo & misericordia præsentibus & futuris seculis cõseruetur Amen. Datum Placentiæ,per manum Ioannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis,8 idus Martij,indictione 3,Anno dominicæ incarnationis millesimo nonagesimo quinto,pontificatus autem Domini Vrbani papæ secundi,anno septimo.

Priuilegium regale allegatur.

Aureus nummus ad camerã papæ.

Acta sunt hæc sub abbate uenerabili Gebhardo,anno eius 4,qui facilè quod uoluit à summo Pontifice obtinere potuit,cui antea & notus & singulariter dilectus fuit.Nec enim latere papam potuit,quàm bene cum Romana sentirent ecclesia fratres Hirsaugienses,qui usque ad periculum mortis & destructionis ipsius loci,excommunicato regi contradicentes, pro Romanæ libertate ecclesiæ constantissimè semper steterunt. Abbas autem Gebhardus cùm adhuc prior esset claustralis,ad papam à sancto Vuilhelmo missus,sicut suprà diximus,eius & notitiam & familiaritatem

Abbas Gebhardus notus erat papæ.

Bulla papæ.

fuerat conſequutus. Dedit autem & aliud priuilegium monaſterio Hirſaugienſi uenerabilis ille papa Vrbanus, maioris exemptionis libertatis & quietis, quod cùm ſit ſatis notibile, de uerbo ad uerbum illud huic operi duximus inſerendum.

Copia alterius et magni priuilegij

Vrbanus epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, omnibus Teuthonicæ regionis fidelibus. Hanc chartam & hoc priuilegium in Chriſti nomine donaturi, non eſt abs re, ſi primò innoteſcimus, quæ ſit cauſa, uel quæ neceſsitas eiuſdem priuilegij. Monaſteria, & ſeruorum Chriſti habitacula, quæ pia uoluntate & optimo ſtudio ædificantur, ſi non minus à poſteris quàm à maioribus & eorum fundatoribus amarentur, profectò eorum ſtatus non adeò eſſet infirmus. Item qui appellantur epiſcopi, ſi omnes de officio ſuo dignè curarent, & tam prodeſſe quàm præeſſe operam darent, hoc quoque non parum faceret ad ſtabilitatem monaſteriorum. Nunc autem ſecundum quod ſæpius ſumus experti, quòd maiores conſtruunt, hoc ſi eorum poſteri non deſtruunt, magis omittunt pro humana uerecundia, quàm pro Deo. De ipſa tamen parentum eleemoſyna tantum ſeruitij ſecularis exigunt, ut nulla digna ſit ſollicitudo de illo ſeruitio quod Deo debetur. Hoc quoque uiſum eſt non ſemel eueniſſe, quod qui Chriſti uidebatur antiſtes, per hanc ſolam occaſionem, qua abbas benedicendus erat ab eo, congregationi fratrum abbatis electionem ex toto præriperet: nec alium ordinaret, quàm quem ipſe præcipuè uoluit, uoluntate fratrum omnino poſtpoſita. Ordinato autem de cætero & ipſe imperauit quaſi tributario ſuo, & quaſi ad hoc ſolùm conſtituto, ut ſeculariter ſeruiret. Nam & illa peſtis maligniſsima, ſcilicet hæreſis ſimoniaca, cum authore ſuo diabolo ita circuit terram & per ambulat eam, ut nulla ſit eccleſia quæ ſecura eſſe queat de eius uiolentia & inuaſione. Propter quæ, ſingula quum dominica diſpenſatio de mediocritate noſtra ita ordinauerit, ut ſerui ſeruorum Dei eſſe debeamus: non eſt dignum, nos omittere uel negligere, ſi quid ſolatij & ſuffragij contra tot hoſtiles incurſiones miſericordia Chriſti dederit, ut eiſdem dominis noſtris conferre ualeamus. Eſt quoddam monaſterium in pago Spirenſi, & in ſylua quæ uocatur Nigra, ipſiusque monaſterij uocabulum eſt in lingua Teuthonica Hirſauue, quod cùm deueniſſet iure hæreditario in poteſtatem & poſſeſsionem nobiliſsimi comitis Adelberti & coniugis Vuiltrudis: non eis uidebatur conſtare ſatis ad ſalutem animarum eorum, ſi ita in ipſorum manu retinerent, ut eis relictum erat à parentibus ſuis. Fuit ergo primitiuus bonæ uoluntatis eorum labor & fructus, quod pro canonicis ibidem prius degentibus, introducta eſt & ordinata uita monachorum. Quo præmiſſo, noluerunt quoque, ut de reliquo alius eſſet hæres eiuſdem monaſterij, quàm beatus Petrus & eccleſia Romana. Beato Petro delegatum eſt, & in proprium confirmatum, eorum deuotione & oblatione, filijs quoque ſuis annuentibus & laudantibus. Et ita ut annuatim unum aureum ad ſedem Apoſtolicam tribuat pro cenſu, nullique alij mortalium cuiuſcunque rei terrenæ ſit obnoxium. Et nunc quid ſupereſt, ut à nobis addatur & finiatur? Maximè de conſtituendo abbate, & de aduocato uel defenſore loci. Quotieſcunque igitur contigerit, ut abbas ſit ordinandus: ad eius electionem nolumus, & omnino interdicimus, ullam perſonam intereſſe, præter monachos, & eos ſolùm, qui ad titulum monaſterij obedientiam ſunt profeſsi. Quem ipſi elegerint, accipiat uirgam paſtoralem ab aliquo de prioribus fratrum, nec

Negligentia notatur epiſcoporum.

Monaſteria ſeruitijs grauantur ualde.

Quomodo epiſcopi fratribus electionem præripiunt.

Simoniaca peſtis ualida.

Hirſaugia.

Quòd comes Adelbertus monaſterium hoc libertauit.

Hirſaugia Roma[illegible] eccleſiæ eſt [illegible].

Negatur confirmatio epiſcopi.

nec ulla poteſtas ad hoc eccleſiaſtica uel ſecularis expetatur. Poſtquàm habuerit inueſtituram officij,mittatur ex parte congregationis ad quemcunque potiſsimum uideatur epiſcoporum,ut pro charitate ueniat,& ut moris eſt abbatem benedicat. De cæteris fratribus ordinandis ad quemlibet ordinem huius generis, ut eſt presbyterium, uel diaconatus, fiat quod magis fuerit oportunum,ut uel in ipſo monaſterio ordinentur,uel ad epiſcopum abſentem & ordines alibi facientem dirigantur. Propter quod confratres noſtros & coëpiſcopos, maximè quotquot ſunt in Germania,omnes pariter appellamus,& enixius omnes obſecramus,ut huic noſtro decreto fauere & annuere non dedignentur. Et ſi eis non erat indignum in ipſo textu ordinationis ſuæ Apoſtolicæ ſedi & eccleſiæ Romanæ obedientiam profiteri,monemus, rogamus, aut(ſi hoc magis uolent)ex authoritate ſedis Apoſtolicæ præcipimus, ut quidquid ſtatuimus ad hoc, quantum in ipſis eſt,aliquo modo inobedientes eſſe non præſumant. Si quis eorum rogatus fuerit, ut ad benedictionem abbatis ueniat, uenire non obmittat, ſi præ ualetudine poſsit,uel qualibet alia huiuſmodi neceſsitate non impediente. Item ſi rogatus fuerit pro alijs ordinibus eccleſiaſticis faciendis, in hoc quoque pro uoto fratrum morem gerere non omittat. Non curet,ſi quis auſus fuerit, præceptum noſtrum calumniari & contradicere quaſi nouum ſit, & illicitum quenquam locorum,ita eſſe abſolutum ab epiſcopali ſubiectione. Nam idipſum de quantis locis factum eſt ab anteceſſoribus noſtris, & in promptu eſt, ſi expediret,& non longum eſſet pleraque huiuſmodi nominare. Recolat quid reſponderit ille pater inclytus ſanctus Epiphanius Cyprorum epiſcopus Conſtantinopolitano epiſcopo Ioanni, qui quum calumniatus eſſet, quòd in parœchia, abſque ſua licentia ordines feciſſet, fatebatur ſe non in parœchia, ſed in monaſterio feciſſe. Quo uerbo innuerat,aliud ius eſſe parœchiarum,aliud monaſteriorum,aliud ius eorum qui nubent & nubentur,aliud qui ſeipſos propter regnum Dei caſtrauerunt. De quibus adhuc manifeſtius teſtatur Apoſtolus, Nequaquam eſſe ſub lege eos, qui ſpiritu ducuntur. Quæ ſententia, ſi de omnibus eſt uniuerſalis, quanto magis de illis, quibus quadam ſpeciali deuotionis prærogatiua Deo ſeruire conuenit. Nam quos in præfato loco ſpecialis gratia contraxit, ut mereantur ueri filij eſſe promiſsionis, & ad promiſsionis terram uerè pertingere: decreuerunt etiam modò, pro antiqua patrum diſciplina Chriſto militare,ita ut nullum patiantur habere commilitonem ætatis infirmioris, quàm ut olim & ipſe quidem, qui eſt uerbum, cum patribus loquebatur à uiceſimo anno & ſupra. Si qui ſunt iuniores,hi nimirum ut in collegio ſuo uideantur admixti,pro nulla perſonarum acceptione, pro nulla æris æſtimatione acquieſcunt. Et hoc quantum faciat, quantumq; ualeat ad integritatem & ſtabilitatem religionis animaduertere poſſumus, & ex contrario maximo colligere,cùm manifeſtè ſit habitudo huiuſmodi illorum monaſteriorum, in quibus non alij Deo ſeruiunt,quàm ſoli à pueris nutriti. Eſt adhuc & alia gratia, quæ locum iam ſæpe dictum commendat, quòd illuc nonnulli pro amore Chriſti conuenerunt, huius feruoris, huiusq; humilitatis, ut eis non tam libeat haberi pro monachis,quàm pro ſeruis monachorum, & ultrò ſe obtulerint, & ad monaſterium coquinæ, piſtrini, & aliarum humanarum neceſsitatum. Quod planè tanto maioris eſt meriti, quanto

Exemptio cœnoby minuitur.

Papa mandat epiſcopis rogandæ ordinationes facere aovatum.

Epiphanij uerbũ

Apoſtoli ſententia.

Nullus infra annũ uiceſimũ olim Hirſaugiẽſis monachus fiebat.

Hæc ſtatutam papa commendat.

expressius illum imitantur, qui quum sit cœlestium uirtutum Imperator, tamen homo factus, in hunc mundum uenit non tam ministrari, quàm ministrare. Hæc singula considerantes, non dignum duximus, ut qui quandam uitæ nouitatem pro Christi dilectione sunt adorsi, eis etiam pro ipsius honore plus aliquantulum quàm alijs Ecclesiis deferatur.

Interdictio papæ, ne quis ante uigesimū annum hic suscipiatur.

Ergo primùm constituimus, ut per omnia tempora succedentia, nullus sit mortalium, qui mutare audeat illud bonum studium, & exemplum bonum militaris disciplinæ: ut sicut in præsentiarum, de cætero quoquè uirorum Christi cuneus, tam ætate infirmiore, quàm infirmiore sexu nunquam interrumpatur, nec in militiam spiritualem ante præscriptum terminum, id est, ante uiginti annos, quisquam recenseatur.

Nullus episcopus teneat contrarium

Eoq; modo æterno Regi militantes, ut nullus Episcoporum ulla huius generis quæstione aliquo modo inquietet, ex parte Dei omnipotentis, ex parte Dei genitricis & intemeratæ Virginis Mariæ, ex parte Apostolorum Principis sancti Petri, & ex nostra, interdicimus, contradicimus, & anathematizamus.

Archiepiscopus Moguntinus uices gerit apostolici super Hirsaugiam.

Quibus etiam si tale quid contigerit, quia pro tanta uiarum intercapedine non est facilè ut ad præsentiam nostram & audientiam recurrant, Moguntino Archiepiscopo Ecclesiæ, cui decessores nostri uicem suam in partibus Germaniæ commendauerunt: nos etiam super istum locum & habitatores eius commendamus, ut de omni querela quæ eis acciderit, ad eum se reclamare posint.

Et quia, ut beatus Apostolus ait, plures fiunt sacerdotes, eo quod morte prohibentur permanere: quoties Archiepiscopus post decessum prioris est ordinandus, ad ordinationem suademus patri monasterij, ut non supersedeat interesse. Ostendat ei exemplar decreti nostri & commendationis, ut probet qualem fiduciam de eius suffragio in futurum posit habere.

Abbas Hirsaugiēsis sit legatus archiepiscopi Moguntini.

Et quia Archiepiscopus ad sedem Apostolicam maximè pro pallio est missurus, si rogauerit Abbatem, ut sit pro huiusmodi legatarius eius, & dederit omnia quæ ad uiam sunt necessaria, laudamus ut ire non recuset. Ad rem nanque facit, si hoc officio in eius amicitiam familiarius fœderatur: quum & à nobis, non iniuria, magis obtineat filius & domesticus, quàm qui non fuerit ita priuilegiatus.

Item quoties ordinandus est Spirensis Episcopus, expedit, si & ibi non neglexerit adesse, & prius quàm ordinetur, commoneat Archiepiscopum, ut eius quoquè huic decreto nostro quærat assensum.

Aut si aliud quid uoluerit, uideat Archiepiscopus quid faciat pro commendatis suis: & si opus erit, ad notitiam nostram, uel successoris nostri, res usque perueniat.

Psalmus 19 pro episcopo legatur in conuentu.

At si Deus eidem Episcopo hunc spiritum donauerit, ut non inuitùs faueat humilibus Christi: tunc & illum, ne hic sine honore dissimulasse uideamur: præcipimus, ut in conuentu fratrum, in quolibet die priuato, dicatur pro eo Psalmus nonagesimus nonus, in omni uita sua. Post uitam uerò, & pro ipso & pro suis, ab hac die & deinceps antecessoribus, quotquot præsenti præcepto non sunt aduersati, agatur in omni feria secunda, priuata Missa defunctorum. Quod

Missa omni agatur feria 2. pro episcopis Spirensibus.

scire potest,

ſcire poteſt, ad compendium animæ ſuæ magis expedire, quàm ſi poſſet in monaſterio per omnia pro uoto ſuo dominari.

Aduocatum autem Imperatorem Romanorum, qui & noſter aduocatus eſt, præficimus. *Imperator aduocatus eſt monaſterij Hirſaugienſis.*

Propter multiplices tamen eius curas & diſpoſitiones regni, liceat Abbati & fratribus de familia de Caluue eligere, ſi idoneus inuentus fuerit: qui non lucri cauſa, uel pro neceſsitate ſua, ſed pro remedio animæ ſuæ & parentum ſuorum, locum ſæpe dictum uelit defendere.

Sin autem aliàs, undecunque libet, liceat alium eligere, qui etiam uocatus in præſentiam Abbatis & fratrum, iuret in ſacramento cum familiaribus ſuis, quòd contra priuilegia Eccleſiæ non ueniat. Sic adductus in præſentiam domini Imperatoris, ſimili modo confirmet. *De ſubaduocato, eiusq; officio.* *Iurabit abbati & imperatori.*

Non ſolùm autem ſuper cellam maiorem licet Abbati ſubaduocatum conſtituere, ſed per ſingula prædia & cellulas ſuas: ubi nihil etiam ſibi iuris à Prioribus illic conſtitutis, in beneficijs prouidendis, uel etiam eccleſiis inueſtiendis ſubtrahitur.

Aduocato autem ſic conſtituto, non liceat contra uoluntatem Abbatis ſubaduocatum uel cauſidicum per prædia monaſterij diſponere, ſed omnia illibata ſecundum priuilegia cuſtodire. *Non poſſet alium ſubſtituere.*

Si autem non ut defenſor, ſed potius ut calumniator & peruaſor rerum ſibi commiſſarum extiterit, noſtro banno excommunicatum omnino, habeat Abbas poteſtatem hunc reprobare, & alium ſibi utiliorem undecunque placuerit, auxilio etiam Imperatoris (ſi neceſſe fuerit) eidem monaſterio prouidere. *Si calumniator fuerit cœnobij.*

Hoc priuilegium uenerabilis Abbas Gebhardus, conſilio fratrum inductus, ab ipſo ſummo Pontifice Vrbano ſecundo, propria eum in perſona accedens, fauorabiliter acquiſiuit: & Ruthardo Archiepiſcopo Moguntino, in ſuam perſonam, quantum ad ipſum pertinebat conſentiente, ad uſum & practicam perduxit.

Porrò hoc ſtatutum cuius in bulla fit mentio, ut in monaſterij membrum nullus ante uigeſimum annum completum ſuſciperetur, Sanctus pater Vuilhelmus incœperat cum conſilio fratrum: ſciens profectò regularis diſciplinæ obſeruantiam, non pueris, ſed uiris fortibus eſſe tolerabilem. Nam ſicuti hodie uidemus in omnibus locis, ubi pueri ad religionem admittuntur, aut parua, aut nulla uiget monaſticæ integritatis obſeruantia. Metuentes ergo uiri huius cœnobij præſtantiſsimi fratres, ne ſucceſſu temporis hæc ſancta inſtitutio qualibet occaſione periret, prudenti conſilio uſi, ſedis Apoſtolicæ approbatione confirmandam obtulerunt. *Statutum de ætate ſuſcipiẽdorum ad ordinem.*

Fuerunt enim temporibus iſtis, in monaſterio iſto, ſub Gebhardo uenerabili Abbate, & numero & ſapientia magni uiri, qui ordinem noſtrum, ſicut aſtra cœli clariſsima illuſtrabant: quorum plerique ante ingreſſum religionis, magni & nominis & honoris in ſeculo extiterunt. Summa inter eos charitas eo tempore uigebat, tantaq; obſeruantia regularis diſciplinæ in Hirſaugia cumulata cernebatur, ut omnium ſententia hominum confirmaret, maiorem puritatem monaſticæ inſtitutionis nunquam in Germania uel uiſam uel auditam. Magni *Laudabilis uita monachorũ Hirſaugienſium.*

siquidem nominis,laudis & honoris Hirsaugia in ore omnium fuit,& monachi huius cœnobij uerè Dei serui in uniuersa terra laudabantur.

Doctißimi & nobilißimi facti sũt humilimi.

Multi inter eos in omni scientia scripturarum fuere doctißimi, multi quoque nobilitate generis præcipui, complures extiterant ante conuersionem in Cathedralibus alijsq; diuersis ecclesiis,magni nominis prælati: qui tamen postquàm ad ordinem sunt conuersi,tanta se in medio pauperum humilitate pro Christi amore deiecerunt, ac si cunctis uitæ suæ diebus idiotæ, rusticorum famuli,seu mendici,in mundo miserabiles extitissent.

Plures uitam solitariam assumpserunt.

Ex his nonnulli post ordinis disciplinam,ad unguem (ut uulgò dicitur)imbibitam,ob mentis tranquillitatem,in summa diuinorum contemplatione conseruandam, cum licentia & benedictione uenerandi pastoris ad uicinæ solitudinis eremum secedentes,ueterum anachoritarum propositum imitantes, omnia istius mundi solatia pro regni cœlestis amore contempserunt. Hoc arduæ conuersationis institutum, non paßim quibuslibet subire licebat,sed illis duntaxat quos uitæ transactæ simul & bellandi contra diabolum experientia commendasset.Legimus,horum nonnullos post mortem quoque non caruisse miraculis, quibus uisio etiam angelica contulit authoritatem. Enimuero tam sancta fuit his temporibus uita monachorum Hirsaugiensium, ut nullos in sui consortium nisi sanctos admitterent:uel certè susceptos,durius probantes ad regulam sanctificarent. Nullus inter eos,nisi bonus,& Deum in ueritate quærens,subsistere potuit: ubi tot improbitatis suæ durißimos necessariò sustinuisset censores,quot in cœnobio monachos inuenisset. Omnium nanque hoc summum desiderium & maximum fuit, Deum in ueritate quærere, & eum contemptis transitorijs super omnia amare. Ergo quum omnes unius atque eiusdem essent propositi,alterius inter se uoluntatis hominem nulla poterant ratione sustinere. Sed nunc tandem oportunè ad aliquantulum intermissam historiam calamum reuocemus.

Nonnulli miraculis claruerunt.

Vrbano igitur Pontifice mortuo(sicut prædiximus)anno Gebhardi octauo,Domini autem millesimo nonagesimo nono,in pontificatu electione primùm succesßit Reinherus abbas ordinis nostri, qui dictus est Paschalis secundus,Italus natus, uir deuotus & constans, qui'que ecclesiam Romanam sapientia & industria constanter de prauorum tyrannide liberauit. Sedit annis octodecim ,mensibus quinque, & diebus septem. Erat autem ex nobilibus Romanis oriundus, sanctæ conuersationis & boni testimonij, qui ex abbate & Cardinale sancti Clementis tam designatione Vrbani papæ iam in extremis constituti,quàm sanctorum reuelationibus unanimi consensu omnium electus fuit.

Paschalis papa nostri ordinis fuit.

Vuigbertus antipapa obijt.

Anno autem Gehbardi abbatis nono, qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus centesimus, Vuigbertus Rauennatis Apostolicæ sedis inuasor, mortuus est, uir utique ingenio,facundia, nobilitate, personæq; reuerentia clarus,nec Roma tunc, nec Rauenna bene usus: & qui super unum papam uiuentem (quamuis coactus est,ut aiunt)ascendit, ipse sibimet tres alternatim succedentes superuixit, extorris utraque sede,Romanæ uidelicet,& Rauennæ.

Quidam ex fautoribus eius ad sepulchrum diuina micuisse luminaria in populo testabantur. Quapropter summus Pontifex Paschalis iam dictus, zelo Dei inflammatus, iussit ut effoderetur, & in Tyberim iactaretur:

ctaretur: quod & factum est. Eodem anno obijt Godfridus rex Hierusalem, cui frater suus Baldeuinus, electione populi in regno succedere coactus est. Obijt etiam episcopus Otto Argentinensis. Anno sequente obijt Hartuuicus archiepiscopus Magdeburgensis, qui alio nomine Vdo dictus est, morte subitanea: de quo circumfertur illa terribilis sententia districti iudicis Iesu Christi, qui in ecclesia præfata Magdeburgensi Græcè Parthenopolis dicta, idest ciuitas uirginis, ante summum altare cùm multitudine Sanctorum adsedisse, per quendam deuotum canonicum uisus est nocte illa, in qua & mortuus mane inueniebatur episcopus, sententiamq; in eum decollationis protulisse. Hæc historia, quia satis nota est, latioribus uerbis à nobis non uenit inserenda. Eodem anno moritur in Italia Conradus rex, filius Henrici Imperatoris, de quo superius mentionem fecimus, & in Florentia sepelitur. Obijt etiam Rupertus episcopus Bambergensis, pro quo constitutus est Otto monachus cœnobij Montis monachorum, extra muros eiusdem urbis, ordinis nostri uir sanctißimæ conuersationis, qui multis in uita & post mortem signis & miraculis claruit. Fuit autem in ordine episcoporum eiusdem parœchiæ octauus, & ecclesiam sibi diuinitùs commissam uerbo & exemplo strenuè gubernauit. Eius uita sanctißima, luculento sermone conscripta habetur, cuius festum pridie calendas Octobris peragitur. Sepultus ante summum altare præfati monasterij sancti Michaëlis, in quo monachus extitit. Iste beatißimus præsul, inter cætera pietatis suæ studia cõstruxit de patrimonio suo, quia filius comitis erat potentißimi, monasterium quoddam ordinis nostri in diœcesi Herbipolensi, quod Vraugia dicitur, in honorem Sancti Laurentij martyris, quod prædijs & possesionibus ad sustentationem monachorum magnificè dotauit. Primus abbas huius cœnobij Vraugiensis, à sancto Ottone constituti, fuit Eckhardus, uenerabilis monachus sæpe dicti monasterij Montis monachorum, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis doctißimus, Rhetor & Poëta insignis, nec minus conuersatione quàm scientia clarus. Qui inter cætera ingenij sui opuscula, scripsit ad imitationem Boëthij & præcessoris illius Martiani Capellæ, pro monachorum consolatione gemino stylo pulcherrimum uolumen, quinque distinctum libellis, quod Laternam monachorum prænotauit. Breuem quoque historiam rerum gestarum sui temporis comportauit, quam in præfato monasterio aliquando uidimus. Sepultus est in eiusdem monasterij ecclesiæ medio, non sine opinione sanctitatis. Eodem anno moritur Egilbertus, archiepiscopus Treuirorum septuagesimus nonus, ecclesiæ suæ reparator magnificus, & in pauperes largißimus. Cui in archiepiscopatu succeßit Bruno, natus ex Franconia, quæ antiquitùs dicebatur Franconia Orientalis, Arnoldi comitis & Adelheidis comitissæ filius: & in Moguntia, idibus Ianuarij consecratus est. Iste Bruno archiepiscopus monasterium sancti Eucharij iuxta Treuerim nostri ordinis, quod modò sancti Mathiæ dicitur, nimia uetustate penè collapsum, mirifico tabulatu lapideo reparauit ex fundamentis nouum. In qua reparatione corpus sancti Mathiæ Apostoli repertũ fuit, & extunc eiusdem Apostoli nomen, eidem cœnobio usque in præsentem diem remansit. Nam antea ad sanctum Eucharium uocatum fuit. Idem quoque Archiepiscopus aliud monasterium ordinis nostri de nouo construxit, in diœcesi Spirensi, in pago qui dicitur Creichgauu, in comitatu Bredheim, iuxta uillam quæ Odenheim

Godfridus rex obijt, Baldeuinus succeßit.

Vdonis episcopi Magdeburgensis mors horrenda.

Otto ex monacho episcopus Bambergensis.

Monasterium Vrauu cõstruitur.

Eckhardus primus abbas in Vrauu, uir doctißimus.

Monasterium S. Mathiæ reparatur.

Monasterium in Odenheim construitur.

Odenheim appellatur, anno pontificatus sui 21. Sicut ex litera fundationis eiusdem cœnobij per Henricum imperatorem quartum huius nominis, anno Domini millesimo centesimo uigesimosecundo, indictione 15, tertio nonas Martij, apud Nuhusen data plenius continetur. Quam fundationem Paschalis papa secundus confirmauit sub priuilegio annui census aurei bizantij. Construxit autem hoc monasterium in hæreditate paterna, fratre suo Poppone comite consentiente & adiuuante, & sancto Petro Apostolorum principi & sacrosanctæ ecclesiæ Romanę, in perpetuum tradidit possidendum. Multas etiam alias ecclesias & monasteria reparauit. Anno Gebhardi abbatis 11. qui fuit dominicæ natiuitatis 1102. papa Paschalis multorum episcoporum & abbatum concilium Romæ congregat, circa medium quadragesimæ, ubi præter antiqua patrum statuta reuerenter solito more confirmata, etiam illius temporis schisma inter præcipuas hæreses computatur, perpetuò cum suis authoribus & sequacibus anathemate condemnatur. His temporibus abbas Gebhardus cœpit paulatim modicè remissius agere, maximè in exhibenda pauperibus eleemosyna constituta. Fuit enim à sancto patre Vuilhelmo communi fratrum consilio statutum, ut aliqui ex fratribus laicis ad conuersionem uenientes, in domo pauperum sub habitu seculari pauperibus deseruirent, uictum suum & amictum, non de annona pauperum, sed de communi fratrum cellario uestiarioque recipientes. Hoc statutum Gebhardus abbas immutauit, iubens ut seruitores pauperum, uitæ suæ necessaria non aliunde quàm de eleemosyna ipsa reciperent. Ex qua occasione, prouisione pauperum diminuta res dolenda contigit, ut peregrinis egenisque solita detraheretur misericordia, in tantum quod per gelidas noctes hyemis hospitio exclusi prę fame & frigore miserabili clamore perstreperent & fratres in dormitorio iacentes sæpius inquietarent. Super hæc & his similia abbas sæpius à senioribus admonitus nihil penitus emendaret, senior quidam sanctæ conuersationis monachus, uidit se quadam nocte dominicæ ascensionis per uisum gloriæ interesse sanctorum, ubi inter cæteros sanctum abbatem Vuilhelmum quondam sibi familiarissimum, niueo aspectu habituque fulgentem recognouit, stantem inter duos splendidissimos pontifices, quorum alter erat sanctus Conradus episcopus Constantiensis, & sanctus Vdalricus Augustensis alter. Et post multos sermones inuicem habitos, sanctus Vuilhelmus ad monachum ista uidentem dixit: Ex parte summæ maiestatis Dei præcipio tibi, ut dicas abbati, priori, cæterisque fratribus Hirsaugiæ, quatenus secundum quod à nobis acceperunt, egenis & hospitibus cum omni charitatis affectu seruiant, mores & uitam suam secundum regulam sancti Benedicti corrigant. Ante omnia, iram, odium, indignationem & detrectationem, quibus assiduè Deum offendunt cum omni malitia abijcientes syn ceram & continuam dilectionem ad inuicem custodiant: quòd nisi obseruent, diuinam proculdubio ultionem se experturos sciant. His dictis relicto eo cum quo loquebatur abbas Vuilhelmus cum cæteris, altiora quædam cœli secreta petiuit. Ille uerò senior, cui hæc reuelata fuerant, cùm per se non auderet, per alium quendam seniorem abbati cuncta intimauit. Qui pristinam quidem abbatis Vuilhelmi constitutionem de eleemosyna pauperum seruari iussit. Cætera cum quibus monasterium perturbauerat, incorrecta dimisit. Quapropter secundum prædictam comminationem sancti patris Vuilhelmi, ferè ei nihil deinceps prosperum successit. Nam post annos paucos monasterij regimine exutus & pontificali infula apud Spiram

Synodus Romæ celebratur.

Visio cuiusdam senioris in monasterio.

Spiram indutus,omnium aduersum se odia ineptis moribus concitauit,& non longè postea miserabili infirmitate consumptus est mortuus, sicuti postea dicemus. His temporibus iuuenis quædam nobilis,possessiones monasterij in Villa Almendingen è quodam Vuinthero conuerso,quondam sub abbate Vuilhelmo in hoc cœnobio legitima donatione traditas, post mortem utriusque tanquam proximior hæres inuadens,cùm die quadam duas inde carratas uini & alia quædam abduceret,sub eiusdem hæreditatis prætextu temerario ausu,subitò unius boum qui prædam trahebant, confractus est pes. Ipse quoque raptor,de equo cui insidebat,repentè cecidit, & amissa loquela & uiribus totis amentiam incurrit. Inde manibus sublatus alienis,cùm post aliquot dies ad mentem reuersus,flagellum Dei metueret,ad monasterium Hirsaugiense deferri se fecit,ibiq; mutato cum mente habitu seculari,Deo fideliter se mancipauit,& post paucos annos in sancta requie fideliter obdormiuit. Eodem anno obijt Henricus comes de Northeim,fundator monasterij Burfeldensis ordinis nostri, de quo suprà dictum est,& in eodem cœnobio sepelitur. Eodem anno,Burcardus monachus Hirsaugiensis,factus est abbas in Erfordia 6. idus Februarij, qui statim in ipso anno fundare cœpit nouam ecclesiam sanctorum Apostolorum Petri & Pauli,in eodem mõte. Anno Gebhardi abbatis duodecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1103. Henricus Imperator quartus,natiuitatem Domini Moguntiæ celebrauit,& filio suo Henrico 5. rerum suarum summam committens,se Hierosolymam iturum promisit, sed non fecit. Henricus autem iunior à papa Paschali Romę imperator consecratus est.

Bursfeld. *Burcardus.* *Henricus Imperator.*

Anno autem Gebhardi abbatis 13. qui erat dominicæ natiuitatis 1104. Henricus imperator natale Domini Ratisponę celebrauit. Hoc eodẽ anno, in episcopo Spirensi sanguis è panibus fluxisse uisus est,necnon in lenticularum edulio prodigiose repertus. Ciuile imò intestinum bellum portendere,secundum antiquam Romanæ historiæ similitudinem conijciebatur. Hoc anno circa solstitium æstiuale,commutato in tempestatem aëre,in pago Herbipolensi decidisse fertur inter grandinum lapides tantæ magnitudinis glacies,ut in quatuor diuisa partes,totidem hominibus importabilis uideretur.

Anno Gebhardi decimoquarto,dominicæ uerò natiuitatis 1105. Henricus filius Henrici Imperatoris quartus,inuaso regno cœpit regnare adhuc patre uiuente. Voluit autem Henricus Saxoniam hostili manu inuadere, propterea quod omnes Saxones ut ueri catholici cum ecclesiæ Romanæ pontificibus bene sentirent: sed non potuit,quia filius eum detestabatur, quemadmodum & cuncti fideles: quoniam excommunicatus denunciabatur à tribus Apostolicæ sedis præsulibus,Gregorio scilicet 7. Vrbano secundo,& Paschali æquè secundo. In ipsa uerò expeditione qua Saxoniam moliebatur intrare,filius quadam nocte de exercitu patris cum paucis aufugit, quod cùm pater intellexisset,contristatus est, & expeditionem intermisit. Filius autem Sueuiam petens, à Gebhardo Constantiense episcopo, sedis apostolicæ legato,à sententia excommunicationis absolutus est. Qui deinde consilio & auxilio Diepoldi marchionis Berengeri, comitis Ottonis potentissimi ducis omniumq; principum, episcoporum & abbatum Saxoniæ,Sueuiæ,Bauariæ, Franconiæ,ac cæterorum uicinorum adiutus,regnũ prudentissimè ordinare cepit,& omnibus populis mirum in modum cõplacuit. In primis Ruthardum archiepiscopũ Moguntinũ nono anno postquã à patre in Thuringiã fugatus est, proprię sedi restituit.

Ruthardus.

Alios

Alios etiam plures ecclesiarum pontifices à patre propter obedientiam sedis apostolicæ fugatos restituit, & eos qui per uiolentiam patris subinducti fuerant, deposuit. Concilium quoque episcoporum & abbatum generale in uilla regia Northusen, 4 calend. Iunij, ubi super ecclesiasticę iam nimium deprauatę institutionis disciplina tractaretur, indixit. In quo concilio super sententijs instantibus patrum decretis primò relectis quæque poterant, laudabiliter corrigebantur ad præsens, quædam quæ grauiora uidebantur ad apostolicam obedientiam reseruata sunt.

Ruthardus. *Concilium agitur Northusen.*

Tandem peracta synodo Henricus 5 pentecosten celebraturus, Mersburg accessit, ibique Henricum Magdeburgensem archiepiscopum dudum designatum, sed ab imperatoribus fidelibus impiè repulsum consecrari fecit. Deinde Moguntiam obsidione conclusit patre intus existente, ac postea ueniens ad Herbipolim Erolongum quendam, quem Einhardo defuncto præsulem Imperator designauerat, expulit, & Rupertum eiusdem ecclesię præpositum, tam prius, quàm tunc à clero & populo electum, per Ruthardum archiepiscopum Moguntinum inthronisauit. Post hæc Bauariam ingressus, castrum Nurenberg partibus Imperatoris contra ecclesiam fauentium obsedit, & post menses fermè tres prosperè cepit. Inde soluens exercitum Ratisponam se contulit, ubi & conuentum principum celebrauit. Huic regali colloquio uocatus Gebhardus abbas Hirsaugiensium interfuit, qui sapientia & eloquentia sua cunctos in admirationem sui pariter & amorem traxit. Contigit uerò ut Ioannes episcopus Spirensis ijsdem temporibus moreretur, quod Henricus rex iunior cognoscēs, de consilio Ruthardi archiepiscopi Moguntinensis, Ruperti Herbipolensis, Vdonis Hildeshemensis, Henrici Padelbornensis, Friderici Halberstadensis, Gebhardi Constantiensis, Epponis Vuormatiensis, aliorumque episcoporū & principum tunc præsentium, Gebhardum uenerabilem huius cœnobij abbatem tunc præsentem uiduatæ Spirensi ecclesiæ designauit episcopum, conferens ei quoque Laurissensem nostri ordinis abbatiā in Vuormatiensi parœchia sitam. Deinde per insidias Ratisponēsium, fugatus à patre, rex uenit ad Spiram, quam cum thesauris patris ibidem repositis cōsecutus, ipsum Gebhardum cum magna solēnitate in episcopum consecratum per archiepiscopum Moguntinum Ruthardum sępe dictum inthronizauit in die omnium sanctorum, uidelicet in die calendarum Nouembrium, anno domini 1105. indict. 13. Romanā ecclesiam Paschali 2. regente, anno eius 6. Hērici 4. Imperatoris anno 48. Ipsius Gebhardi in abbatia Hirsaugiēsi anno 14. & mensibus 4. hebdomade una, post electionem in Ratispona factam, de sua persona hebdomadibus quinque. Ordinatus autem episcopus præfuit ecclesiæ Spirensi anno uno & mensibus 4. maiori semper tempore infirmus. Ante uerò episcopatum quamdiu fuit abbas huius monasterij Hirsaugiensis, magni semper nominis & famæ apud omnes pontifices Romanos, Cardinales, episcopos, abbates, reges, duces, comites, principes, nobiles, ciues, & rusticos celeberrimæ fuit, atque apud uniuersos homines abbas Hirsaugiensis uir bonus, religiosus, eruditus, sapiens & eloquentissimus habebatur, prędicebatur & laudabatur cum magni gloria honoris. Vbicunque enim nomen eius inter colloquētes producebatur in medium, semper admiratio uirtutum eius sapientiæ, prudentiæ & integritatis uitæ, auditores in amorem & laudes tanti uiri præuocabat. Sed posteaquàm relicto monasterio Hirsaugiensi, quod eo tempore Spirensi ecclesia, diuitijs, redditibus, fama, & honore non multum uidebatur infirmius, episcopatum assumpsit, mox celebritatem

Mersburg. *Vuurtzburk.* *Gebhardus abbas fit episcopus Spirensis.* *Rex uenit ad Spiram.*

britatem nominis famæq; præstantiam cum abbatia pariter amisit. Omnes eum nobiles & ignobiles, amici & inimici, domestici & extranei, contemnere, despicere & irridere cœperunt, tanquam superbum, uanè gloriosum & auarum insipientemq;, quippe qui monasterium insigne, locumq; fama celeberrima gloriosum, & filios obedientes ad omnia deuotos & sanctos pro episcopatu reliquisset. In maiori enim reuerentia & ueneratione habitus fuit abbas quàm episcopus. Nam etsi genere nobilis, moribus compositus, eloquio circũspectus, dulcis, sapiens & facundus fuit abbas, tamen mox ut episcopatum assumpsit, uniuersa hæc simul nescio qua ratione diuinæ permissionis ita penitus amisit, ut in moribus rusticus, sermone imperitus & in conuersatione omnibus inceperit esse onerosus. Timendũ uerò quòd hæc omnia cum cæteris aduersis non paucis, illi propterea contigerint ordinatione diuina, quod à S. patre Vuilhelmo per uisionem senioris, de qua diximus mandata, sibi emendare neglexit, quemadmodum & cõminatum illi fuit per eundem. Nam in canticum uulgò iam factus episcopus mirabili mutatione uersus est, & qui reuerebantur abbatẽ, pontificem irriserunt. Præterea die quadam ciues cum mulieribus & pueris eo præsente & per fenestras uidente & audiente in quodam loco ubi manebat choros ducebãt, & cantilenas de ipso irrisoriè compositas in eius contumeliam cantarunt. Sed non cessit illis in bonum. Milites enim & amici his contumelijs auditis in episcopum suum concurrentes, fatigatos illos subitò disperserunt.

Mente, moribus & uita mutatus in deterius, à cunctis irridetur.

Causa huius in eum despectus.

Cãtilenas in eum faciebant.

Cùm primùm in monasterio fratribus innotuisset, quòd pater eorũ spiritualis, alioquin satis dilectus, omnibus in episcopum esset electus, quædam inter eos contentio suboriri cœpit. Quibusdam enim uidebatur utilitati & paci monasterij multum posse cõducere, si eundem abbatem essent habituri, quem & episcopum qui eis non solùm nullas præcedentium more pontificum inferret molestias, sed etiam authoritate sua inferre uolentibus resisteret. Cæteri autem saniori consideratione affirmabant contrarium, dicẽtes episcopum habere abbatem, non esse defensionis remedium, sed potius destructionis monasterij, rerumq; & possessionis eiusdem principium, præsertim quòd episcopus multitudine circumseptus militum, ad monasterium gratia uisitationis multoties necessariò uenturus, uel certè in prædijs & possessionibus ipsius cœnobij mansiones aliquoties habiturus, breui tempore penitus consumeret quæcunque magna sollicitudine & labore fratrum reposita inueniret. Hoc quoque non mediocriter esse timendum, ne prædia monasterij suis amicis & stipendiarijs per potentiam ablata conferret in beneficium, quemadmodum plerisq; in circuitu cœnobijs iam penè desolatis cernerent accidisse. Interea Gebhardus animos fratrum per aduocatum Gotfridum, & alios quos idoneos æstimabat ad hoc, occultè fecit occultari & rogari, imò & contestari, ut memores beneficiorum essent quæ ab ipso recepissent, quorum intuitu obnixè precabatur, ne alium in locum suum ordinari abbatem consentirent, sed ipsum simul episcopum super se paterentur & abbatem, se multa bona monasterio singulisq; eorum facturum promittens. Hæc & his similia, non quidem omnibus, sed his duntaxat, quos sibi consensuros sperabat per literas, per nuncios & per interpositas personas fecit intimari. Sed quia prudentissimi tunc inter monachos huius cœnobij uiri complures erant, qui ubi occultas Gebhardi machinationes deprehenderunt, communicato consilio, ut eius astutiam astutia præuenirent, iuxta tenorem indulti Apostolici, electionem abbatis accelerarunt.

Sanioris partis consilium ut abbatem eligerent.

Episcopus sollicitatus ut eũ pro abbate retineant.

Conatus Gebhardi episcopi super abbatia irriti facti sunt.

DE BRVNONE HVIVS MONASTERII ABBATE *decimoquarto, qui præfuit annis quatuordecim, mensibus tribus, diebus uigintiduobus, & gestis eius.*

Dies electionis abbatis statuitur.

Bruno.

IGitur abbate Gebhardo ad Pontificatum Spirensis ecclesiæ (sicut diximus) assumpto, atq; ut huius monasterij abbatiam unà cum episcopatu retinere posset multum laborante, seniores conuentus sapientes & deuotissimi uiri, qui eius norunt astutiam, ne ab illo qualibet præuenirentur machinatione, diem electionis inter se iuxta priuilegium Vrbani papæ 2. eis indultum statuerunt, ultimum uidelicet diem mensis Nouembris, qui fuit dies sancti Andreæ Apostoli. Conuenientes itaq; in unum fratres & scrutinio inter se iuxta consuetudinem facto, de singulorum uotis maior pars eorum Brunonem monachum uenerabilem senem, eodem die in abbatem elegit. Erant autem nonnulli inter eos uota sua aliorsum dirigentes, quibus electio Brunonis propterea quod senio grauatus, minus ad tantos labores perferendos idoneus esset, non placere uidebantur, qui tamen sine pertinacia multitudinem sequentes, numero pauciores in eum sine mora consenserunt. Vnanimi ergo consensu omnium, Bruno senior in abbatem huius monasterij electus, pridie calendas Decembris, hoc est in die sancti Andreæ Apostoli.

Abbas Bruno electus est.

Brunonis uita.

Fit canonicus Spirensis.

Anno Domini millesimo centesimo quinto, indictione decimatertia, & à Richardo episcopo Hostiensi apostolicæ sedis legato, hic in monasterio, 7. calendas Ianuarij, hoc est in die sancti Stephani protomartyris, ordinatus in præsentia cõplurium abbatum, monachorum & aliorum fidelium, præfuit annis quatuordecim, mensibus tribus, diebus uigintiduobus Hic Bruno fuit natione Sueuus, nobilibus & potẽtissimis ortus natalibus, qui post prima rudimenta literarum cùm ætatem attigisset uirilem, canonicus & matricularius maioris ecclesiæ Spirensis factus est. Vbi cùm per abrupta uiciorum ire multos in perditionem cerneret, quibus diuitiæ, honores & deliciæ carnis occasionem præbuerunt, exactis annis in eo statu aliquibus, & tandem Dei miseratione compunctionem assecutus, mundum cum omnibus uanitatibus suis contemnens, ad monasterium Hirsaugiense se contulit, & sub Vuilhelmo abbate sanctissimo conuersus ad Deum in tota mente, habitum cum proposito monastico assumpsit, in quo pluribus annis religiosissimè conuersatus, tandem hoc anno abbas ordinatus fuit. Erat autem quantum ad corporis compositionem pertinebat, statura magnus & uirili forma decenter proportionatus, recaluaster, & caput ueneranda quadam canicie respersus. Et quamuis corpore magnus decenter appareret, non tamen fortis & laboriosus, sed imbecillitate quadam nimis gracilis erat & laborum omnino patiens. Propterea quæcunque in monasterij rebus ordinanda uel disponenda uidebantur, non per suam, sed per subditorum industriã agebantur. Ipse autem homo quietus, pusillanimis, mitis & mansuetus, onera secularium negotiorum ferre non sufficiens, se ad interiora contulit, orationi, lectioni meditationi'que & contemplationi spiritualium exercitiorum suum studium impendit. Electus uerò propter metum Gebhardi episcopi præfati Spirensis, qui abbatiã istam sibi retinere moliebatur, fuit: ut si quippiam iniuriarũ aut uiolẽtiæ contra monasterium & monachos eius inchoare tentasset, per authoritatem fratris germani ipsius abbatis Brunonis, qui erat inter omnes Sueuos potẽtissimus, cõprimeretur. Erant

Corporis dispositio.

Animi dispositio.

Frater abbatis Brunonis uir potentissimus.

tur. Erant ei & alij complures uiri diuitijs,potentia, & nobilitate insignes, sanguine & amicitia coniuncti,qui conatus episcopi omnes sua potentia facile impediuissent. Sed cùm uidisset episcopus quòd fratres alium sibi ordinasset abbatem,ægrè quidem tulit,non tamen contra eos quicquam mali tentauit.Ecclesiæ enim Spirensis curis & negotijs usque adeò inuolutus & occupatus fuit, ut parum de rebus alienis permitteretur cogitare. Bruno itaque in abbatiam confirmatus,negotia secularia fratribus idoneis disponenda,commisit:& ipse cum cæteris interiora curans,uitam suam bonorum operum exemplar subditis ostendit.Qui licet nobilis fuerit & naturæ imbecillis,nunquam tamen uel in habitu uel in uictu preciosus aut singularis fuit. Anno eius adhuc primo currente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1106. Henricus rex iunior filius Henrici Imperatoris 4.colloquiū principum apud Moguntiā ad natale Domini indixit:ubi tantus episcoporum, abbatū & principum cōuentus fuit, quantus per multa curricula annorum nunquam uisus fuit.Ibi superuenerunt apostolicæ sedis legati, Albanensis & Constantiensis episcopi,sententiam anathematis in Henricum seniorem Imperatorem à tot summis pontificibus & alijs episcopis fulminatam testificantes,ipsumque à cōmunione omnium fidelium abscissum à multis annis fuisse & esse protestati sunt. Qua de causa Imperator consilio principum apud uillam regiam quæ Ingelheim dicitur,legatis papæ occurrens & cæteris episcopis,tandem reatum suum compulsus necessitate recognouit,ueniamque postulās à legatis ad examen sedis apostolicæ remissus est. Vnde ad horam cōpunctus filio imperium cum insignijs,cruce uidelicet & lancea, sceptro,pomo,& corona corā principbius & legatis resignauit,suæque consulturum animæ in antea promisit. Hoc ordine Henricus huius nominis 5.primum à patre,dein ab uniuersis Germaniæ principibus,in regem iam secundò electus est:ab Apostolicis quoque legatis,per manus impositionem catholicè confirmatus,acceptis tam ab episcopis quàm à laicis iuxta morem temporis sacramentis regnare cœpit,anno sicut dictum est natiuitatis dominicæ 1106.imperauitque abhinc annis 20. Eodem anno Henricus senior Imperator 4. Henrici 5 pater apud Leodium moritur,anno regni sui quinquagesimo,imperij uerò 23. & primò in quadā ecclesia deserta sepelitur,quousque interuentu filij à sedis apostolicæ pontifice impetrata absolutione,ad Spiram delatus tumulatur. Verùm ut breui compendio malam istius uiri complectamur historiam,ea quæ ueteres de illo scripserunt,inseramus.Henricum istum hominē peruersum,& iusto iudicio ab ecclesia electum,omnibus reuera suo tempore constabat manifestum. Vendidit enim spiritualia omnia,inobediens fuit Apostolicæ sedi:in ipsamque sedem fugato Christi uicario Gregorio papa 7. idolum posuit Vuigbertum Rauennatensem.In uxorem legitimam honestissimam matronam inaudita scelera commisit, ipsamque inuitam Nicolaitarum hæresin renouans,multis ui opprimendam prostituit. Pro his & alijs multis criminibus,à multis Romanis & alijs Pontificibus excōmunicatus,Apostolicæ sedis maledictionem paruipendit,spreuit & contempsit.Hinc maxima in ecclesia Dei persecutio subsecuta est per inuidiam & discordiam,dum alter alterum persequetur usque ad mortem: eratque schisma perniciosum in ecclesia Dei, quibusdam papæ, Imperatori alijs adhærentibus:Apostolica censura pro nihilo habebatur,ipsamque sententiam excommunicationis nemo curabat. Et quamuis in omnibus his Imperator esset pertinacissimus, ita sedis Apostolicæ authoritatem nulla ratione uellet recognoscere,multum tamen

Abbas Bruno interiora curat.

Colloquium principum in Moguntia.

Legati Apostolici.

Ingelheim.

Imperator ueniā petit reatus à legatis.

Henricus quintus regnare cœpit.

Henricus quartus moritur.

Errores Henrici Imperatoris 4.

Simoniacus. Schismaticus.

Nicolaita.

Hæreticus.

Censuræ Apostolicæ cōtēptus.

in offensores suos alioquin clemẽs & misericors erat. Dum enim aliquando sederet ad requisita naturę, quidã uolentes eum perforare, sicarij capti sunt, & in eius conspectum adducti, quos tamen conuictos & confessos, illæsos abire permisit. Multi etiam principes, qui multa in eum mala commiserũt, magnumq; ingessere contemptum, mox ut se coram eo prosternentes ueniam postulassent, omnia clementer indulsit. In pauperes ualde misericors fuit & multam eis eleemosynam impendit, omnibusq; afflictis plusquàm dici potest compatiẽs. Sed omnia hæc bona obfuscauit pertinacia, propter quam à Gregorio papa 7. excommunicatus, & ab imperio synodali episcoporum decreto fuit depositus, quamuis non curaret. Ipse autem primus est inter omnes imperatores per papam depositus. Scholastici certant, & adhuc sub iudice lis est, utrum papa Imperatorẽ posit deponere: quam quæstionẽ cùm ad nos non pertineat, indiscussam relinquamus. Hoc ipso quoque anno Magnus dux Saxoniæ moritur, & ducatus comiti Lothario de Supelingenburg, qui postea Imperator factus est, simul cum marchia commendatur.

Clementia Henrici Imperatoris.

Primus Imperator à papa depositus.

Lotharius dux.

Anno Domini 1107. qui fuit adhuc primus annus Brunonis abbatis, obijt uenerabilis & sancta fœmina Paulina, pridie idus Martij, quæ multis annis uitam duxit quasi eremiticam, pro Christi amore inclusa apud Thuringorum fines, in diœcesi Moguntina, ubi & in uita & post mortem infinitis choruscauit miraculis. Aderant huic matronæ ægrotanti Vuernerus filius eius, monachus huius cœnobij, Gerungus abbas primus cellæ S. Paulinæ, etiam monachus quõdam huius cœnobij, cum cæteris fratribus multis, qui celebratis missarum solennijs in loco ubi ægrotabat, eius transitum Domino commendarunt. Qua tandem feliciter mortua, sanctum corpus uasculo inclusum ad cellam ab ipsa prius fundatam reportarunt, celebratisq; cum debito honore exequijs, ante altare S. crucis reuerenter sepelierunt. Et quia Gorungi abbatis mentio incidit, qui cùm monachus monasterij nostri Hirsaug. fuerit, dignum uidetur ut eius merita altius aliquantulum repetamus. Fuit autem Gorungus natione Sueuus, ex familia Buchaugiensium progenitus, qui posteaquàm in Augustensi ciuitate mores & literas aliquandiu didicisset, iuuenis bonæ indolis euadens, sub abbate Vuilhelmo in cœnobio Hirsaugiensi monachus factus est. Qui usque adeò in discenda & costodienda disciplina monastica studiosus fuit, ut uel primus uel cum primis in obseruantia regulari semper promptissimus inueniretur. Cantoris dehinc officium aliquanto tempore gloriose satis impleuit, in quo & artem uox & ars uocem conuenientia singulari cõmendabat. Regularis quoque disciplinæ tenacissimus æmulator extitit, & ob id à S. patre Vuilhelmo bis Cluniacum missus est, ad discendum ordinem monasticæ conuersationis. Fuit enim maturæ grauitatis, in censura monastici rigoris admodum seuerus, his maximè qui sæpius proclamati super transgressione aliqua emẽdare neglexissent. Virtute tamen discretionis non caruit, quippe qui morbos animorum curaturus, austeritatem rigoris quadam lenitate commiscuit: & prudenter perpendens singula, nequaquam in delinquentes remissus fuit. Statura quidem corporis pulchra extitit, proportione dispositus, ut nec breuis nimium fuerit, nec immaniter procerus. In moribus se cunctis præbere nouit exẽplarem, ita ut singulis conuersantibus tam secularibus quàm religiosis, sine reatu se nouerit coaptare. Propterea fratribus suis charus erat, mitis, dulcis, affabilis, & mansuetus, quos uerbo & exemplo in conuersatione sancta sine inuidia præcessit. In scientia uerò scriptura-

S. Paulina moritur.

In monasterio quod ipsa fundauit, sepelitur.

Gorungi uita.

Fit cantor.

Bis Cluniacum missus.

Statura corporis

Morum qualitas

ſcripturarũ nec doctus multũ extitit, nec penitus ignarus, ſed pro ſuo ſtatu ſufficiẽter eruditus. In ſcribendis tamen & comportandis ad bibliothecam libris ſtudioſiſsimus fuit, & multos manu propria reſcripſit. Erat enim ſcriptor optimus.

Scriptor fuit & amator librorum

Nouo autem monaſterio per S. Vuilhelmum conſummato cùm illo mortuo congregatio de ſancto Aurelio ad ipſum cœnobiũ maius ſub Gebhardo abbate tranſiſſet, Gerungus prior fratrum, qui apud S. Aurelium remanſerant, ab eo conſtitutus eſt.

Prior ad S. Aurelium factus eſt.

Tandem electione & conſilio fratrum ſuorum ad præfatum monaſterium, quod cella Paulinę uſꝙ in hodiernum diem appellatur, primus abbas ordinatus, & cum alijs monachis huius cœnobij noſtri decem ad inſtitutionẽ ordinis ſecundum deſiderium S. Paulinæ miſſus eſt.

Gerungus fit abbas.

Monaſterij Cellæ Paulinæ fundatio.

Ipſa enim S. Paulina, in eo loco hæreditatis ſuæ paternæ, ubi Chriſti militiam aſſumpſit, & annis multis in conuerſatione ſanctiſſima uſꝙ ad mortem continuauit, ſuis impenſis monaſterium fundauit ordinis noſtri, temporibus Henrici 4. imperatoris, quod monachis Hirſaugienſibus tradidit, & Gerungum prædictum reuerendiſsimum uirum in primum abbatem cum fratribus accepit. Fuit autem Gerungus, ſicut diximus, homo ſanctæ conuerſationis, & cum eccleſia Romana & Chriſti uicario benè ſenſit, multas perſecutiones & iniurias à ſeruis & amicis Henrici Imperatoris 5. patrem ſuum imitantis & excõmunicati tolerauit. Quicunꝙ autem huius uiri merita plenius ſcire deſiderat, uitam & geſta S. Paulinæ ſæpius dictæ legat. Anno prædicto magna inter Henricũ regem & Apoſtolicum Paſchalem controuerſia de inueſtitura prelatorum exoritur, quæ multorum in eccleſia malorum ſeminarium fuit. Vnde papa in concilio Trecenſi banno ſuo cõfirmauit, ut nemo inueſtituram aut dignitatem eccleſiaſticam de manu laicali ſuſciperet, donec quæſtio hęc inter eum & regem ſynodali diſcuſsione fuerit terminata.

Inter papam & regem oritur diſſenſio.

Circa feſtum natiuitatis ſanctæ Marię, ſummo mane, in Goslarienſi aula dormiente, repentè tonitruus ueniens parietem qui erat ad caput lecti eius concuſsit, inde ui fulminis aliquot clauos de clypeo regis excuſsit, gladiumꝙ quem ad latus ſuum rex collocauerat, in acumine ambuſsit, unde nimio terrore ſtupefactus, rex foras exiliuit.

Fulminis ictus regem terruit.

Anno Brunonis abbatis 11. qui fuit natiuitatis dominicæ 1108. fundatum de nouo fuit monaſteriũ noſtri ordinis in diœceſi Auguſtenſi, quod Lorch appellatur: & pro ſuſtentatione monachorum, magnificè dotatum per Fridericum ducem Sueuorum patrem Friderici Imperatoris primi.

Monaſterij Lorch fundatio.

Eodem anno Brunonis abbatis 11. ac domini 1108. cùm Epiſcopus Spirenſis olim huius cœnobij abbas Gebhardus continuis infirmitatum uexaretur doloribus, ita ut ad diſponenda negotia eccleſiæ ſuæ penitus uideretur inutilis, conſilio amicorum familiarium uſus, ſtatuit epiſcopatum cum curis omnino deſerere, & ad monaſterium Hirſaugienſe unde abierat redire, ut cum quibus abbas manere uiuus noluit, mortuus ſaltem perpetuò manere poſſet.

Gebhardus epiſcopus Spirenſis infirmatur grauiter.

Redire Hirſaugiam uoluit.

Cumꝙ iam ordinatis omnibus ad iter neceſſarijs, uiam de monte S. Michaëlis Ebernsberg dicto, ubi manebat, ſedens in uehiculo conficere inciperet, rumor inter Spirenſes ſpargitur, quòd eorum pontifex fugam inire eos'que deſerere maturaſſet. Concurrentes ergo in multitudine copioſa, priuſquàm iter medium perfeciſſet Epiſcopus, eum comprehenderunt, orantes, ne ſe omnino elongaret ab eis, ulterius ne procederet fortiter reſtiterunt. Econtra rogare multum epiſcopus, ne propoſitum eius impedirent cœpit, neque ſeipſos cum diutina infirmitate eius grauare uoluit. Quum'que poſt multos ad inuicem collatos ſermones eum

abire nullatenus uellent permittere, surgens unus è medio coram omnibus dixit: Nec iustum mihi uidetur nec honestũ uiri Spirenses, episcopum nostrum, quem legitimè suscepimus, propter infirmitatẽ à nobis dimittere, & Hirsaugiensis cœnobij monachos cum eius ægritudine contra fraternę charitatis ordinem grauare. Eligamus ergo potius in nostra parœchia locum, eius infirmitati congruum, adhibitisq; ministris paucis & idoneis, uitæ illius necessaria quàm diu uixerit ministremus. Vnius uiri consilium placuit omnibus, & data episcopo fide iuramenti, quòd mortuũ cùm Deo placuerit, ad Hirsaugiam ducerent, quem uiuum ire prohibuissent, eorum uoluntati dedit & ipse consensum. Mansio itaq; infirmitati eius conueniens & satis amœna inter Rheni paludes eligitur, quæ usq; in præsentem diem Bruchsal nuncupatur. Ibi ministris idoneis & fidelibus adhibitis episcopum fecerunt consistere, cui omnia quæ necessaria fuerant per eosdem ministrabãt. Dehinc eodẽ in loco persistens tribus duntaxat mensibus, infirmitate nimium ingrauescente mortuus est calend. Martij, anno Domini 1108, indictione 1. cuius corpus ad Hirsaugiẽse hoc monasterium à Spirensibus, iuxta promissionem uiuenti ab eis factam reducitur, & in maiori monasterio ante sanctorum Petri & Pauli principale altare cum ingenti honore sepelitur. Et hic finis Gebhardi pontificis fuit, qui post S. Vuilhelmum abbatem huic monasterio annis 14. & tribus mẽsibus præfuit, ac deinde Spirensis ecclesiæ præsul ordinatus uno duntaxat anno & quatuor mensibus pręsedit, cui Bruno qui & Einhardus successit. Hoc ipso anno Ruthardus archiepiscopus Moguntinus desolationem monasterij S. Disiboldi præsulis, in comitatu Spanheimensi, per antecessores suos ante præsentis temporis plures annos miserabiliter spoliati & destructi ægrè ferens, clericos sanctæ mansionis iniustos possessores expulit, & nimia uetustate collapsum monasterium in montem transferens denuò fundauit. Erat eo tempore apud Moguntinos in precio Burchardus abbas monasterij S. Iacobi extra muros, uir prudentissimus & regularis disciplinæ præcipuus amator. Huic Ruthardus præfatus archiepiscopus monasterium S. Disiboldi cum omnibus attinentijs suis commisit, & abbatem illius primùm simul & S. Iacobi ipsum constituit. Qui Burcardus iussu præfati archiepiscopi & impensis pridie calend. Iulij, hoc anno, primum fundamenti lapidem in pręscripto monte pro nouo monasterio posuit, acceptisq; de monte S. Iacobi monachis conuentum iuxta regulam sanctissimi patris nostri Benedicti instituit. Iste quoq; Ruthardus archiepiscopus præposituram unam in Rinckaugia ordinis nostri cõstruxit, non longè à Vinicella, in monte qui Bischoffsbergk antiquitùs dicebatur, in honorem S. Baptistæ Ioannis, quam abbati monasterij S. Albani martyris Moguntinensis uoluit esse subiectam. Ad hanc præposituram Rudolphus comes Rinckaugiensis & Dancinodis uxor, Ludouico filio eorum consentiente, prædia & redditus non paucos pro animarum suarum remedio tradiderunt. Filius quoq; ipsorum prænominatus Ludouicus contemptis rebus seculi, propter amorem regni cœlorũ in eodem loco monachus factus est: & secundum regulam diui patris nostri Benedicti religiosissimè uiuens, usq; ad uitæ præsentis terminum, in sancta conuersatione perdurauit. In eiusdem monasterij ambitu, iuxta ecclesiam uidelicet, cœnobiolum pro sanctimonialibus pręfatus pontifex cõstruxit, in quo Virgines Christo in sancta uirginitate deuotissimè seruientes collocauit: quæ unà cum monachis sub unius præpositi, cura constitutæ, semper manebant inclusæ, mundum cum omnibus pompis suis supernorum intuitu contem-

In Bruchsal mansionem suam accepit.

Gebhardus episcopus moritur.

Monasterij S. Disiboldi fundatio.

Burcardus abbas monasteriorum duorum.

Præposituræ S. Ioannis in Rinckauu fundatio.

Comes Rheni.

Ludouicus comes fit monachus in monasterio S. Ioannis.

Moniales cũ monachis erant.

continentes. In hoc ipso cœnobio, supradicti comes & comitissa Rinckauiæ Richolfus & Danckmodis, etiam filiam suam Vuerdtrudem omnipotenti Deo seruituram in perpetuum cum parte hæreditatis suæ obtulerunt. Tandem successor huius Ruthardi archiepiscopi dictam præposituram, sicut dicemus suo loco, in abbatiam sublimauit, anno Domini 1130. indictione decimatertia. *Vuerdtrudis monialis.*

Anno Brunonis abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1109. indictione secunda, undecimo calend. Maij obijt S. Anselmus archiepiscopus Cantuariensis, Hirsaugiensium fratrum maximus fautor & amator, de quo longè superius cum B. Vuilhelmo fecimus mentionem. Eodem anno S. etiam Hugo abbas Cluniacensis obijt, 3 calendas Maij, pater & ipse amatorque Hirsaugiensium integerrimus, cuius uita multis uirtutibus & signis claruit. Eodem quoque anno Ruthardus archiepiscopus Moguntinus obijt, cui Adelbertus cancellarius regis in ordine succesit. *S. Anselmus obijt.* *S. Hugo obijt.* *Adelbertus fit episcopus Moguntinus.*

Anno Brunonis abbatis quarto, magna synodus episcoporum & abbatum Romæ celebratur, domino papa præsidente, ubi multa utiliter constituta sunt. Rex uerò Henricus apud Leodium desponsatam sibi Henrici regis Anglorum filiam, nomine Machildem, duxit uxorem, de qua liberos non suscepit. Anno sequenti Romam ueniens, ab Apostolico honorificè quidem susceptus est: sed ubi consedissent, de negocijs ecclesiasticis regalibusque tractaturi, subitò Romanorum factione tumultus excitatur: & in tantum rex, eorum improbitate angustiatus est, ut penè iam fugam iniret, nisi Coloniensis archiepiscopus Fridericus cum ualida manu succurrisset, & Romanos magna cæde confectos fugere compulisset. Potitus igitur uictoria papam abduxit. Postremò tamen in concordiã reuersi, Romam iterum redeunt: pacatisque Romanis papa regem in Imperatorem consecrauit: cui inter communicandum, cum osculo pacis confirmandæ tradidit priuilegium, quod ipse post discessum Imperatoris detestando Prauilegium appellauit, & omnes cum Imperatore sentientes Romæ in synodo centum uigintiquinque episcoporum habita, contra eum excommunicauit: & innouata sunt mala in Ecclesia. Habebat autem in exercitu suo, quum Italiam intraret Henricus Imperator, triginta millia armatorum hominum, præter seruos & alios multos exercitum sine ordine sequentes. *Rex uenit Romã* *Rex in imperatorẽ benedicitur.* *Exercitus.*

Anno Brunonis abbatis sexto, qui fuit Dominicę natiuitatis millesimus centesimus duodecimus, contentio inter principes Saxonię & Imperatorẽ fuit exorta, in qua dux Vuibertus & Siphridus Palatinus comes, gratiam Imperatoris perdiderunt. Et Vuibertus quidem capitur, & Regi offertur. Siphridus autem uulneratus non longè pòst moritur. Hoc anno cometes apparuit. In eadem coniuratione cum Saxonibus contra Imperatorem fuerunt isti principes, Lotharius dux Saxoniæ, Rudolphus marchio, Vuibertus dux, prædictus Siphridus, comes Palatinus, quem diximus, & Adelbertus archiepiscopus Moguntinus, qui captus propterea ab Imperatore, hoc ipso anno per triennium fermè custodiæ mancipatus fuit. *Coniuratio Saxonum contra Imperatorem.* *Adelbertus archiepiscopus Moguntinus.*

Eodem anno coniuratio pro libertate, in Colonia facta est.

Anno Brunonis abbatis 7, dominicę natiuitatis 1113. Gertrudis, marchionissa, relicta Henrici comitis de Northeim, cognomento Crassi corporis, S. Authoris ab archiepiscopo Treuirorũ Brunone sacras impetrauit reliquias, & cum magno honore in Saxoniam illas transferens, extra muros Brunsuicenses in eo loco reposuit, in quo hodie monasterium S. Ægidij confessoris intra muros urbis situm est. Nam quum præfata marchionissa corpus *S. Author à Treueri in Saxoniam transfertur.* *Monasterium S. Aegidij in Brunsuik fundatur.*

ſancti Authoris in eum locum ferendo portaſſet, repentè ſtetit immobiliter. Vnde conſilio prudentium uirorum accepto noſtri ordinis, in eodem loco magnificum conſtruxit, in quo corpus eiuſdem ſancti repoſuit. Hoc monaſterium ad inſtantiam Lotharij ducis Saxoniæ poſtea Imperatoris, qui filiam præfatæ marchioniſſæ habuit uxorem, anno Domini 1115 poſt glorioſam contra Imperatorem habitam uictoriam, per Theodoricum ſedis apoſtolicæ legatum, & Reinhardum epiſcopum Halberſtadenſem, in honorem S. Ægidij confeſſoris conſecratum eſt, & ab eo magnificè dotatum. Hoc ipſo anno Brunonis 7. obijt Burchardus abbas S. Iacobi Moguntinenſis, anno 6 poſteaquàm abbatiam montis S. Diſiboldi confeſſoris ex imperio Ruthardi archiepiſcopi Mogūtini regendam ſuſcepit, 3. nonas Martij, cui in monaſterio S. Diſiboldi ſucceſsit Adelhunus, uir in omni opere ſtrenuus, & morum honeſtate præclarus, & præfuit annis 15. Hoc eodem anno S. Bernardus annos natus circiter 22. Ciſtercium ingreſſus eſt cū ſocijs amplius quàm 30. ſub Stephano abbate, qui ſucceſſerat Alberico.

Burcardus abbas S. Iacobi obijt.

S. Bernhardus Ciſtercium ingreditur.

Huius uiri ſanctiſsimi Bernardi præconia laudum, uniuerſa fidelium ſolenniſat eccleſia: cuius uita, miracula & geſta celeberrima, in quinq; libellis per Vuilhelmum abbatem S. Theodorici ſatis luculento ſermone conſcripta habentur: qui poſtea Clareuallis primus ordinatus abbas, totum mundum ſanctitate & doctrina illuminauit: qui præter 140 monaſteria ſui ordinis à ſe cōſtructa, impenſis quidem alienis, maiori tamen ex parte ſua induſtria, directione & ſollicitudine, etiam prædicatione ſua, innumerabiles ad Chriſtum animas conuertit. Scripſit præterea multa & præclara ingenij ſui prǽſtantiſsimi opuſcula, quorum titulos in libro de Scriptoribus eccleſiaſticis, magna ex parte ſignauimus.

S. Bernhardus 140 monaſteria fundauit.

Anno Brunonis abbatis 8. qui fuit natiuitatis dominicæ 1114. Henricus Imperator exercitum grandem mouit contra Colonienſes. His fermè temporibus monaſterium Lacenſe noſtri ordinis, in finibus Treuerenſis dicæceſis, in honorem B. Mariæ ſemper Virginis & Dei genitricis, ac S. Nicolai epiſcopi fundatum eſt, non longè ab Andernach. Henricus enim comes Palatinus Rheni & dominus de Lacu, Adelheide uxore ſua conſentiente, fundationem ipſius monaſterij in præfato loco paternæ hęreditatis ſuæ incepit anno domini 1093. indictione prima. Quam morte præuentus, priuigno ſuo Siphrido eiuſdem comitatus Palatini omniumq; bonorū ſuorum hæredi perficiendam commiſit. Quod cùm aliquandiu neglexiſſet, utpote iuuenis, tandem pœnitentia ductus perfecit, anno uidelicet Domini 1112 indict. 5. prædijsq; & redditibus pro ſuſtentatione abbatis & monachorum magnificè dotauit.

Monaſterij Lacenſis fundatio.

Anno Brunonis abbatis 9. Imperator ad iniuriam Lotharij ducis Saxonum Brunſuich occupat & Halberſtad deuaſtat. Contra quem idem dux cum Saxonibus, adiuncto ſibi Friderico archiepiſcopo & Colonienſibus, Friderico quoq; Vueſtphaliæ comite, cum Henrico fratre eius, Hermāno quoq; de Caluelage, & Henrico duce de Lympurg, cum Reinhardo epiſcopo Halberſtadenſi ad certamen properat, in loco qui dicitur Vuulpheſholtz, altera die Scholaſticæ uirginis: quo die bis certamine commiſſo, imperator cùm ſuis terga uertit, & Saxones glorioſè triūpharunt, in quo prælio, ex parte Imperatoris comes de Mansfeld cum multitudine hominum maxima cecidit, & ipſe imperator uix euaſit. Inde Moguntiam digreſſus ibidem paſcha celebrauit, & Adelbertum eiuſdem loci archiepiſcopum iam triennio captum, coactus per principes ciuibus liberum reddidit.

Imperator à Saxonibus ſuperatur in bello.

Anno

Anno Brunonis abbatis decimo, dominicæ natiuitatis millesimo centesimo decimosexto, in natiuitate Domini, multi pontifices, abbates, & principes, Coloniæ conueniunt, consilio & authoritate Theodorici cardinalis & apostolicæ sedis legati, cuius fama iam per regnum celebris habebatur, de rebus Ecclesiæ tractaturi. Sed idem cardinalis in itinere moritur, cuius corpus ad Coloniam sepeliendam transfertur. *Adelbertus episcopus de captiuitate liberatur. Conuentus principum Coloniæ.*

Hoc anno magna inæqualitas aëris fuit.

Anno Brunonis abbatis undecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus centesimus decimusseptimus, monasterium in Breidenauu ordinis nostri Moguntinensis diœcesis, in Hassia fundari cœpit à Vuernero comite, uiro præstantissimo: quod postea quàm perfecit, anno dehinc tertio magnificè dotauit: abbatemque & fratres, sicut dicemus, ex hoc Hirsaugiensi monasterio impetrauit. *Monasterij Breidenauu fundatio.*

Eodem anno, in octaua sancti Ioannis Euangelistæ, terræmotus bis inter diem & noctem, per totum penè orbem terrarum, tam horrendus & terribilis fuit, ut multa ædificia corruerent, & homines sine numero perirent, maximè in Italia: ubi tam periculosus & horribilis fuit, ut diuersas ciuitates, castella & uillas cum hominibus ibi commorantibus subito terræ hiatu interirent. Nam & montes scissi sunt, & flumina deglutiente terra penitùs exiccata, ita ut qui uellent, pedibus siccis transire potuissent. Padus etiam, unus de quatuor Europæ maioribus fluuijs, de suo loco in altum se erigens, ita in modum fornicis à terra stabat eleuatus, ut inter terram & aquam uia patesceret transeuntibus. Quumque sic diutius aqua penderet in aëre, tandem in semetipsam collisa cum tanto strepitu ab alto dimittitur, ut sonitus illius per multa miliaria audiretur. His horrendis signis per uniuersam Europam diuulgatis, nihil aliud ab omnibus, quàm extremus instare dies credebatur. Ieiunijs autem & orationibus triduanis, per totam Italiam ab omni populo peractis, sententiam Domini mitigare studuerunt. *Terræmotus ædificia subuertit et homines. Montes scissi sunt. Mirabilis aquarum eleuatio.*

Interea dum hæc indicta ieiunia cum magno timore agerentur, apud Cremonam infantulus in cunis iacens, pannis obsitus, in primam loquendi uocem contra naturam os suum aperuit, & maiori fratri panem postulanti fletibus, matrique suæ escam illi parenti compescendo ambos, dixit: Cessate mortales escas parare, ô mox perituri: ecce sancta Dei genitrix uirgo Maria, ante Christi tribunal, precibusque instantissimis supplicat pro iudicio tremendæ sententiæ, quod mundo propter peccata hominum iudex ipse iustissimus intenderat. Et licet hæc signa terruerint omnes qui uiderunt & audierunt, paucos tamen emendarunt. Multa enim eodem anno mala perpetrata ab hominibus, maximè in Gallia & Germania fuerunt, iniustæ coniurationes, incendia, homicidia, concremationes ecclesiarum, & abstractiones bonorum inibi Deo seruientium. Consurgunt ciues contra ciues, se mutuò spoliant, bona diripiunt, ciuitates, castella, uillas & domos destruunt & incendunt: homines non humano, sed pecudum more dilaniant & interimunt. Eclipsis lunæ bis fuit eodem anno, scilicet decimosexto calendas Iulij, & quarto iduum Decembris. Mirabile quoque signum decimoseptimo calendas Ianuarij, uarijs permixtum coloribus, apparuit in cœlo. *Infans contra naturam loquitur. Verba infantis. Homines territi non emēdati, peccatis peccata accumulant. Signum in cœlo apparuit.*

Anno Brunonis abbatis duodecimo, qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus centesimus decimusoctauus, Buggo Vuormatiensis ecclesiæ reuerendissimus antistes, qui Epponi successerat, ipsam ecclesiam suam Vuormatiensem pulchro tabulatu lapideo renouatam consecrauit, idibus Iunij, præsentibus ibidem multis episcopis, Brunone Treuerensi, Euerhardo Eistetensi, *Ecclesia Vuormatiensis dedicatur à Brunno episcopo.*

stetensi, Albuino Mersburgensi, Hartuuicho Misnensi. Eodem anno 15. cal. Februa. obijt Paschalis papa 2. qui fuerat antea ordinis nostri. Cui successit Ioannes, ex monacho Casinensis cœnobij ordinis nostri, diaconus cardinalis & archicancellarius, uir eruditione literarum morumq; integritate clarissimus, & Gelasius papa 2. appellatus, præfuit ecclesiæ uno duntaxat anno. Hic primo sub abbate Odrisio monachus fuit cœnobij Casinensis, deinde ab Vrbano 2. propter admirabilem scientiam eius & uitæ probitatem, in ecclesia Romana secretarij officium accepit. Postea per Paschalem diaconus cardinalis & cancellarius factus, ad extremum (sicut diximus) papa ordinatus est. Cuno sedis apostolicæ legatus, episcopus Prænestinus, ad regnum Teuthonicorum à Paschali missus à latere, & à Gelasio per episcopum Vinariensem corroboratus Coloniam uenit, & synodum episcoporũ & abbatũ gloriosam ibidem celebrauit. Sub isto uenerabili abbate Brunone, substantia monasterij in temporalibus tam per oblationes fidelium, quàm per prouidam gubernationem, satis admodum creuit. Multi enim uiri nobiles, diuites & potentes in seculo, pro animarũ suarum remedio multa prædia & bona huic monasterio tẽpore illius contulerunt. E quibus Hemma comitissa de Tubingen cum filijs suis Henrico & Hugone, pro se maritoq; suo comite Hugone, non paruę ęstimatinis prędium in Eichenuuiler S. Petro & Paulo Hirsaugiensium patronis, in perpetuam tradidit possessionem. Geba quoq; comitissa ex Francia Orientali, quæ tãdem pro regni cœlestis amore contẽptis rebus mundi ad sanctæ religionis habitũ se cõuertit, multa prædia, ornamenta, crucem, calicemq; & pecunias in summa, notabili huic monasterio sub Brunone abbate contulit, quorum omnium ualor seu precium ad 200. marcas argenti fermè ascendit. Luitgardis etiam soror ipsius Brunonis in auro & argento non parum pro remedio animæ suę huic cœnobio cõtradidit. Sed & comes Bertholdus de Eberstein, unà cum uxore sua Adelheide, cum filiorum suorum Bertholdi, Euerhardi & Hugonis consensu, quartã partem uillæ Eltingen cum omni iure suo huic monasterio tradiderũt, in præsentia Gotfridi comitis de Caluue, Euerhardi comitis de Helffenstein, Hugonis comitis de Tubingen & Vlderici de Lustenauu, Reginbodonis de Tallacker, Maselini de Rupburg, & aliorum complurium sub eodem Brunone uenerabili abbate. Diemarus quoq; miles inter principes Orientalis Franciæ nobilis, diues, potens, & famosissimus, in diœcesi Herbipolensi, in comitatu Mergintheim, in Rutingen iuxta fluuiũ Tubera mansionem suam habens frequentiorem, diuina inspiratione attactus, omnia quæ sui iuris erant, tam in eodem loco Rutingen quàm in alijs, pro remedio animæ suæ parentumq; suorum solenni donatione huic monasterio nostro Hirsaugiensi tradidit. Et postremò semetipsum offerens Deo & sanctis Apostolis eius Petro & Paulo, in perpetuum mancipiũ sub Gebhardo abbate habitum monasticum in pręsenti cœnobio suscepit, & in sancta conuersatione usq; ad mortem perseuerauit. Facta est autem hæc solennis Diemari militis donatio tempore Gebhardi abbatis, anno Domini 1103. indict. 11. sub Henrico Imperatore 4. in die S. Priscę uirginis & martyris, in præsentia Ebonis comitis de Mergentheim & aliorum multorum testium. Alius quoq; non obscuri generis miles de uilla Merlenheim, nomine Cõradus, in hoc monasterio Hirsaugiensi, sub abbate uenerabili Brunone monachus factus est: qui priusquàm sanctæ conuersationis habitum susciperet, omnia bona sua quæ hæreditario iure possederat, huic monasterio super altare S. Petri & Pauli Apostolorum facta donatione solenni contradidit.

Gelasius papa secundus fuit ordinis nostri.

Synodus celebratur Coloniæ.

Substantia monasterij sub abbate Brunone satis aucta.

Geba comitissa.

Luitgardis.

Bertholdus comes de Eberstein.

Diemarus miles fit monachus & sua dat omnia.

Donatio Diemari.

Conradus miles fit hic monachus & sua dat.

tradidit, præsente ipso Brunone abbate, totaq; congregatione cum alijs multis. Huius donationis confirmatio facta est in præsentia Brunonis episcopi Spirensis, Egeberti comitis Spirensis, Stephani fratris ipsius Conradi, & aliorum multorum.

Anno Domini 1109 regnante Imperatore Henrico 5. Hermannus comes de Liningen cum Adela uxore sua, & Diemo comes de Brackfelden, Centum tubas in Rotha & circumiacentibus uillulis in episcopatu Augustensi, pro se & omni cognatione sua Deo & beato Petro tradiderunt in ius perpetuum monasterij Hirsaugiensis: ea uidelicet conditione, ut prouidente eiusdem monasterij abbate, seruitium Dei secundum regulam S. Benedicti ibidem instituatur: quod & factum est. Nam in eodem loco monasterium opera & impensis abbatis Hirsaugiensis cum auxilio, in circuitu fidelium constructum est, in quo fratres ex isto cœnobio missi uitam instituerunt regularem, habentes super se præpositum cum ipsis egredientem & ingredientem, abbatiq; Hirsaugiensi cum fratribus suis in omnibus sine medio subiectum. Institutio enim & destitutio præpositi in Rode, ad ius abbatis Hirsaugiensis semper pertinuit usq; in hodiernum diem.

Hermannus comes de Liningen, Diemo comes.

Præpositura in Rode fundatio.

Tempore eiusdem Brunonis abbatis erat quidã ciuis Spirẽsis nomine Bebo, uir diues ualde, & fratrum Hirsaugiensium maximus amator, qui pro remedio animæ suæ parentumq; suorum multa huic monasterio bona fecit. Contulit enim diuersis uicibus uel pro fratrum necessitatibus subleuandis, uel pro prædijs comparandis, tam in uita quàm in ultimo decessu huic monasterio, plus in ualore argenti puri, quàm 450. marcas, sicut in libro donationum clarius inueniri potest. Vuilhelmus quoq; de Hissickeim quædam eiusdem uillæ prædia non paruæ utilitatis, ad altare S. Petri Apostoli in hoc monasterio contulit, in præsentia Brunonis & totius congregationis. Quam donationẽ, ad perpetuam stabilitatem postea in Ingersheim in placito secularium publico, coram abbate Brunone comiteq; Adelberto & alijs multis denuò confirmauit. Comes etiam Fridericus, frater S. Ottonis Bambergensis episcopi, quædam huic monasterio Hirsaugiensi prędia tempore Brunonis abbatis donatione solenni contulit in perpetuum. Ipse quoq; Bruno abbas tẽpore sui regiminis multa bona, prędia, census & redditus per manus fratrum suorũ, quibus rerum summa post ipsum erat commissa, pro huius utilitate cœnobij comparauit. Multi etiam comites, nobiles, ciues & uillani, tẽpore eius multa bona huic monasterio contulerunt, quorum nomina in libro donationum cœnobij descripta, causa breuitatis duximus omittenda. Ex his etiam complures & se & sua propter amorem regni cœlestis Hirsaugiensi monasterio contradentes, sanctæq; conuersationis habitum assumentes & monachi facti, usq; ad mortem in obseruantia regulari permanserunt.

Bebo ciuis Spirensis.

Vuilhelmus fraterq; S. Ottonis episcopi & Fridericus dederunt multa prædia.

Abbas Bruno multa comparauit.

Multi se & sua monasterio tradiderunt.

Anno Brunonis abbatis 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1119. indictione 12, Drutuuinus monachus huius cœnobij Hirsaugiensis ordinatus est primus abbas ad Breitenauu, Moguntinensis diœcesis in Hassia, de cuius fundatione suprà dictum est. Venitq; missus ab abbate Brunone ad preces comitis Vuerneri fundatoris cum 12 monachis ad prædictum cœnobium Breitennauu, 15. calend. Decemb. & præfuit annis 14. uir moribus & scientia reuerendus, regularisq; disciplinę institutor, propagator & conseruator præcipuus, qui multos uerbo & exemplo ad Christi amorem conuertit. Eodem anno Gelasius papa synodũ in Francia celebraturus apud Cluniacum moritur, ibiq; sepultus, cui Otto Viennensis archiepiscopus succedens

Drutuuinus abbas cum 12. monachis ad Breitenauu mittitur.

Gelasius papa obijt Cluniaci.

Calixtus papa. succedens, & Calixtus secundus nũcupatus, sedit annis sex. Ipse in ciuitate Remensi ad festum S. Lucæ Euangelistæ synodum celebrans cum episcopis & abbatibus Imperatorem excommunicauit. Adelgos archiepiscopus Magdeburgensis obijt, cui Rutgerus successit. Imperator excommunicatus absente archiepiscopo à Coloniensibus honorificè suscipitur. Vnde diuina eis officia per ipsum episcopum interdicta sunt. Conuentus Imperatoris & principum apud Mogũtiam in festiuitate S. Petri & Pauli habitus est. Eodem anno obijt Osbertus episcopus Leodicensis, cui Fridericus successit anno uno & aliquot mensibus.

Imperator excõmunicatur.

Ordinis Præmõstratensis initiũ.

Anno Brunonis abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1120. ordo Præmonstratensis cœpit in diœcesi Laudinensi, sub Bartholomeo episcopo, rege Francorum Ludouico, regnante patre Ruperto, uenerandæ sanctitatis uiro, ipsum cum regula S. Augustini cum 13. socijs instituente circa festum Paschatis, quem Calixtus papa confirmauit. Qui ordo in breui tempore postea mirabiliter crescens, ampliatus est. Eodem anno Henricus Imperator Italiam ingressus pacem cum Romano Pontifice Calixto reformauit, & ab excõmunicationis sententia absolutus fuit. Huius autem inter ecclesiam & imperium concordiæ factæ literas tam papæ quàm Imperatoris huic nostro operi ad notitiam posteritatis placuit ut inseramus. Sic itaq; papa Imperatori scripsit:

Concordia fit inter papam et Imperatorem.

Literæ papæ de concordia facta.

Ego Calixtus episcopus, seruus seruorũ Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum Imperatorum Augusto, concedo electiones episcoporum & abbatum Teuthonici regni, qui ad regnum pertinent in præsentia tua fieri, absq; simonia & aliqua uiolentia. Vt si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & prouincialiũ consilio uel iudicio sanio ri parti assensum uel auxilium præbeas. Electus autem regalia per sceptrum à te percipiat, & quæ ex his iure tibi debet, faciat. Ex alijs uerò partibus imperij consecratus infra sex menses regalia per sceptrum à te percipiat, & quæ ex his iure tibi debet, faciat, exceptis omnibus quæ ad Romanam ecclesiam pertinere noscuntur. De quibus uerò mihi querimoniam feceris & auxilium postulaueris, secundum officij mei debitum, auxilium tibi præstabo. Do tibi ueram pacẽ & omnibus qui in parte tua sunt uel fuerunt, tempore huius discordiæ. His à papa literis Imperator susceptis eiusdem tenoris eidem dedit: In nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis, Ego Henricus Dei gratia Romanorũ Imperator Augustus, pro amore Dei & sanctæ Romanæ ecclesiæ & domini papæ Calixti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo & sanctis Dei Apostolis Petro & Paulo sanctæq; ecclesię catholicæ, omnem inuestituram per annulum & baculum: & concedo in omnibus ecclesijs, quæ in regno uel imperio meo sunt, canonicam fieri electionẽ & liberam consecrationem. Possessiones & regalia B. Petri, quæ à principio huius discordiæ usq; ad hodiernam diem, siue tempore patris mei, siue etiam meo ablata sunt, quæ habeo eidem Romanę ecclesiæ restituo: quæ autem non habeo, ut restituantur fideliter iuuabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum & principum & aliorum tam clericorum quàm laicorum, quæ in guerra ista amissa sunt, consilio principum uel iusticia, quæ habeo reddam, quæ non habeo ut fideliter reddantur iuuabo. Et do ueram pacem domino papæ Calixto sanctæq; Romanæ ecclesiæ & omnibus qui in parte eius sunt uel fuerunt. Et in quibus sancta Romana ecclesia auxilium postulauerit à me, fideliter iuuabo: & de quibus fecerit mihi querimoniam, debitam sibi faciam iusticiam. Hæc omnia acta sunt consensu & consilio

Imperator papæ resignat inuestituram non regalia.

Literæ Imperatoris quas dedit papæ.

cõsilio principum, quorum nomina subscripta sunt, Adelbertus archiepiscopus Moguntinus, Fridericus archiepiscopus Coloniensis, H. Ratisponensis episcopus, Otto Bambergensis episcopus, Bruno Spirensis episcopus, H. Augustensis episcopus, Godebaldus Traiectensis episcopus, Vdalricus Constantiensis episcopus, H. Fuldensis abbas, Henricus dux, Fridericus dux, Bruno dux, Dieboldus marchio, Godfridus Palatinus comes, Otto Palatinus comes, Engelbertus marchio, Berengarius comes, Theodoricus comes, & alij complures. Hæc autem concordia post reditum Imperatoris de Italia & constitutiones Burdini Antipapæ, in Germania facta est. Nam papa Calixtus Romam de Apulia reuersus, post discessum Imperatoris Henrici, tres ad eum in Alemaniam cardinales mittit legatos pro pace firmanda inter ipsum & ecclesiam. Qui cum adeuntes ordinante Deo, pacem (sicut præfati sumus) in publico principum conuentu apud Moguntiam reformauerunt. Iste papa Calixtus inter cætera ingenij sui opuscula scripsit non contemnendæ lectionis libellum de miraculis sancti Iacobi Apostoli, quæ sparsim legerat, uel à fidelibus audierat, cùm adhuc esset scholaris, sicut in eodem fatetur. Multa etiam in papatu utiliter constituit, quorum in Decreto Gratiani multa habentur. Eodem anno obijt Diegerus Metensis episcopus. Obijt etiam Fridericus comes Palatinus. Claruit his temporibus Sigebertus monachus Gemblacensis cœnobij ordinis nostri, uir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis ualde eruditus, cuius eruditio & sapientia magnæ opinionis & famæ in tota Gallia Germaniaq; fuit. Scripsit multa uolumina, quibus se & tunc præsentibus & longè postea futuris utilem fecit. Ex his reperi Historiarum transacti temporis insigne uolumen. De illustribus quoque uiris ordinis nostri librum unum. Vitam sancti Theodorici Metensis episcopi heroico carmine descripsit. Vitam quoque Sigeberti regis. Vitam & passionem sanctæ Luciæ uirginis, elegiaco uersu composuit. De translatione eiusdem corporis ad ciuitatem Metensem contexuit historiam. Scripsit etiam heroico carmine passionem Thebeorum martyrum. Vitam quoque sancti Guniberti monachi, fundatoris Gemblacensis. Chronicon etiam sui monasterij. Ad Henricum Imperatorem quartum, scripsit libellum contra eos qui calumniabantur missas sacerdotum concubinas habentium. Eiusdem rogatu respondit Treuerensibus de ieiunijs quatuor temporum. Item de scriptoribus famosis libellum breuem quidem, sed non inutilem edidit. In Ecclesiasten quoque heroico uersu triplicem expositionem composuit. Epistolas etiam plures ad diuersos. Sermones, homilias, antiphonas, responsoria, & de diuersis sanctis uaria scripsit. Iste Sigebertus, de suo monasterio ad cœnobium sancti Vincentij Metensis nostri ordinis, propter eruditionem suam euocatus, ibidem publicè monachorum scholæ præfuit aliquandiu. Postea in suum reuocatus cœnobium, omne tempus uitæ suæ in studio literarum discendo, scribendo & docendo consummauit. Rudolphus etiam ordinis nostri, abbas monasterij sancti Trudonis, in diœcesi Leodiensi, uir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis egregiè doctus, carmine & prosa exercitatus, his temporibus inter alia ingenij sui monumenta scripsit contra Simoniacos insigne uolumen, quod in septem libros distinxit. Chronicon etiam breue rerum gestarum transacti temporis compilauit. Sed & alia complura scripsisse dicitur, quæ necdum uidimus.

Nomina principum qui huic compositioni interfuerunt.

Concordia papæ & Imperatoris Moguntiæ facta.

Calixtus.

Sigebertus.

Sensit contra sententiã Gregorij.

Scholæ monachorum Sigebertus præfuit.

Rudolphus S. Trudonis.

Vuernerus fundator Breitenauu obijt.

Anno Brunonis decimoquinto currente, qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus centesimus uigesimus primus, Vuernerus comes, primus fundator & dotator monasterij in Breitenauu obijt, uir per omnia Deo deuotus. Obijt etiam Fridericus Leodiensis episcopus, pro quo Adelbero frater Godfridi ducis constituitur. Eodem quoque anno Gedebaldus Traiectensis episcopus, monasterium ordinis nostri non longè à ciuitate ipsa Traiectensi in palustri solitudine fundauit, in honore sancti Laurentij martyris, quod usque in præsentem diem in Oesborch dicitur, in quo abbatem & monachos constituit, quibus necessaria copiosè prouidit. Fertur quòd maxima in eo loco congregatio monachorum fuerit, qui in tanta districtione monasticæ conuersationis uixerunt, ut ipse locus multo postea tempore ab incolis terræ, Carcer religionis diceretur, & esset. Qui enim in alijs cœnobijs emendari non poterant, illuc ad agendam pœnitentiam mittebantur. Monasterium quoque monacharum siue monialium, cœnobio præfato uirorum coniunxit, in quo multas Christo seruientes uirgines collocauit, quibus etiam de necessarijs prouidit.

Monasterij re in Oesborch fundatio.

Cœnobiū monialium ibidem.

Bruno abbas moritur.

Eodem anno dominicæ natiuitatis prædicto, millesimo centesimo uigesimo primo, indictione decimaquarta, Bruno huius cœnobij uenerabilis abbas, post multos in sancta religione labores habitos, senioq; grauatus infirmari cœpit, qui toto Christum desiderio concupiscens, tandem ex hac miseria feliciter migrauit.

Laudes eius.

Isto anno decimo, calendas Aprilis, assumpti regiminis decimoquarto anno completo, cum mensibus tribus & diebus uigintiduobus, sepultus in ecclesia sancti Petri & Pauli, ante altare sancti Laurentij martyris, uir certè memoria dignus, & perpetua laude apud posteritatem celebrandus: quippe totius uirtutis, religionis & sanctitatis exemplar fuit, & norma recti, qui ex eo die, quo sanctæ conuersationis habitum in præsenti cœnobio semel assumpsit, semper in anteriora proficiens retrò non aspexit. In oratione fuit continuus, in oblatione corporis & sanguinis Dominici quotidianus. Ex eo nanque tempore, quo canonicatum suum in ecclesia Spirensi cum alijs honoribus & multis diuitijs pro Dei amore contempsit, & monachus esse cœpit, ita se totum ad interiora contulit, ita mundi curas & negotia uniuersa contempsit, in tantáque humilitate & simplicitate seipsum propter Dominum nostrum Iesum Christum depressit, ut à nescientibus ipsum omnium simplicissimus esse uideretur. Nemo deinceps ociosum illum uidit unquam, sed mentali exercitio spiritus semper occupatus, aut in oratione feruebat cum lachrymis, aut in lectione diuinarum scripturarum erat intentus, aut meditatione, aut contemplatione sursum ad Deum eleuatus. Et quia uiri sapientis, beati uidelicet Prosperi episcopi consilium operibus impleuit, dicentis, Tranquillam & uacuam curis sapientia mentem imbuit, & placidi pectoris hospes erit. Idcirco requieuit super eum spiritus sapientiæ salutaris, quo animum eius mirabiliter illustrante, inter doctissimos etiam doctior apparuit: & in his maximè quæ ad rationem salutis, ad discretionem uirtutum & institutionem monasticæ conuersationis pertinebant, tam propriè, tam concinnè, tamq; ornatè loqui & persuadere, non solùm fratribus & subditis suis, sed etiam alienis, tam religiosis, quàm secularibus, ita ut quicunque audiuissent, in sermone eius uehementer obstupe-

Humilitatis & simplicitatis amator.

Nunquam uisus ociosus.

In scientia spirituali sapientissimus fuit.

obstupescerent. Unde per dulcissimas admonitiones eius, multi uiri nobiles & diuites milites, canonici, & in seculo multum honorati, ad contemptum mundi perducti sunt, qui habitum sanctę conuersationis sub eius magisterio in pręsenti cœnobio susceperunt. Totus siquidem erat internus, ardens in amore diuino, plenus charitate, deuotione & pietate: unde quoties in eum irruente spiritu Domini ad proferendum uerbum, exhortationis auditoribus suis os aperuit, non humana, sed diuina uerba loqui uidebatur. Sepultus ergo ante altare beati Laurentij (sicut diximus) per annos trecentos triginta nouem, sub terra iacuit, & tandem exhumatus cæcum illuminauit.

Efficax in persuadendo fuit.

Anno nanque dominicæ natiuitatis millesimo quadringentesimo sexagesimo, indictione 8.3. calendas Septembris, cùm mortuo abbate Vuolframo dicto Meiser, sepultura ei in eo pareretur loco, ubi corpus D. Brunonis abbatis præfati, cum inscriptione nominis (ut consuetudo habet) in lapide superposito iacebat humatum, & monumentum eius propter loci angustiam casu tangentes à latere pro parte aperiri cœpisset, tanta mox suauissimi odoris fragrantia erupit, ut omnes qui circumstabant pauore simul & admiratione perculsi, penè extra se rapti putarentur. Vix autem sibi persuadentes audendum, ut tamen causam huius miraculi perciperent, tumulum ipsum D. Brunonis altius fodientes aperiunt, & unde processerat tam suauissimus odor iam cernentes, uirum sanctum quasi integrum iacentem in sarcophago cognoscũt. Quidam uerò de circumstantibus monachis experiri uolens incorruptionem quæ apparebat, sacrum corpus leniter cum baculo tetigit, & mox aëre subintrante usque ad ossa, resolutum in cineres fuit. Dum hæc agerentur, interea casu contigit hominem quendam pauperem, cæcum & claudum adesse in ecclesia, qui suauitate odoris prouocatus cœpit interrogare, unde tanta fragrantia procederet, quid'ue significaret. Responsum est illi à circumstantibus illic monachis, hunc odorẽ suauissimum ex tumulo cuiusdam abbatis ibi ante multos annos sepulti, iamque exhumati procedere, & sanctitatis eius merita significare. Audiens autem nomen sanctitatis rogauit, se duci ad tumulum, ubi flexis genibus orans D. Brunonis auxilium cum ingenti deuotione inuocauit, & mox cernentibus & stupentibus cunctis qui aderant, uisum & gressum simul perfectissimè recepit. Glorificantes ergo Deum in sanctis suis mirabilem, omnium campanarum sonitus increpuit, factumque est miraculum hoc in omni circa regione percelebre, & diui Brunonis merita in ore omnium, laudibus ad astra ferebantur.

Odor suauissimus de sepulchro eius erupit.

Corpus ad tactũ resoluitur.

DE VOLMARO HVIVS MONASTERII ABbate decimoquinto, qui præfuit annis trigintaquinque, mensibus decem, & de gestis eius, illiusque temporis.

Mortuo igitur uenerabili abbate Brunone, sicut dictum est, atque sepulto, mœror non paruus inter fratres de amissione boni pastoris exortus est, quippe qui eos in omni religione & sanctitate, uerbo & exemplo præcedens, se cunctis fecerat amabilem. Sed ne diu oues sine pastore plorantes, contingeret morsibus patere luporum, tertio post obitum Brunonis die, fratres ad instituendum nouum super se pastorem conuenientes in unum, inuocatoque (ut moris est) spiritus sancti auxilio, Volmarum, unum ex suis uenerabilem & sapientissimum mona-

Volmarus.

chum, unanimiter in abbatem elegerunt, anno Domini millesimo centesimo uigesimo primo, indictione decimaquarta, septimo calend. Aprilis, qui ex humilitate mentis suæ diu reluctatus est, clamans se indignum & penitus insufficientem ad tale gerendum officium, in quo plus periculi metuendum semper assumenti, quàm honoris. Acquiescens tandem precibus fratrum, iniunctum sibi onus cum omni humilitate assumpsit, moxq; decimo

Moguntiæ consecratur ab archiepiscopo Adelberto.

dehinc die, hoc est, pridie nonas Aprilis, in festiuitate sancti Ambrosij, Moguntiæ in monasterio sancti Albani, ab Adelberto archiepiscopo Moguntino munus consecrationis in conspectu multorum abbatum & clericorum solenniter accepit. Ordinatus autem in abbatem, diuina proculdubio prouidentia & ordinatione præfuit huic monasterio strenuè annis 35. & mensibus decem. Fuit autem in Sueuia liberiori genere natus, qui ab ineunte ætate sua, studio literarum operam dedit, & satis tam in secularibus literis quàm in diuinis scripturis doctus euasit.

Vita Volmari.

Natura enim consequutus ingenium bonum & docile, ad quælibet discenda idoneus uidebatur. Factus deinde monachus, in conspectu fratrum suorum sine reprehensione incessit, regulæ sanctissimi patris nostri Benedicti ac paternarum traditionum amator studiosus & cultor.

Corporis dispositio.

Proceræ staturæ fuit, & quantum ad rationem dispositionemq; corporis exteriorem pertinet, quandam maiestatem animi in interioribus latitantem, exterior quoq; habitus corporis præ se ferre uidebatur.

Maturus fuit.

In omnibus dictis & factis suis maturus existens, quandam seueritatem animi præferebat, ita ut non solùm religiosis, uerùm etiam secularibus quibusq; reuerendus & metuendus appareret. Omnem leuitatem & dissolutionem tam mentis quàm corporis detestabatur, semper firmus, stabilis, & in sua conuersatione æqualis, nulloq; unquam tempore mutatus ad laxiora uisus est.

Morum qualitas

In moribus enim suis ita compositus, ita maturus, ita religiosus semper esse consueuit, ut in eius præsentia homines etiam dissoluti & alioquin leuissimi, quasi quodam numine intus uiolenter prohibente, non nisi honestatem & maturitatem potuerint exhibere. Iocundus interdum, dissolutus nunquam esse solebat: ipsamq; hilaritatem solita grauitate moderari consueuit, ut ridenti cum sancto Iob, risum nemo crederet.

Sapientia præditus.

Magna quoq; sapientia præditus fuit, & non tantùm in his quæ ad rationem monastici status pertinebant, sed in omnibus quoq; negotijs mundanis adeò circumspectus & intelligens fuit, ut omnium sapientum iudicio prudentissimus iudicaretur.

Eloquentissimus suo tempore fuit.

Natura etiam simul & arte facundus erat, & tam Latino quàm patrio sermone peritissimus: tantaq; in utroque eloquentia clarus, ut similem suo tẽpore inter Sueuos non habuerit. Quicquid dicere uoluisset, tam propriè, tam ornatè, tamq; concinnè dicebat, ut persuadens ad omnia, animos auditorum habere in sua potestate uideretur.

Vtilem se pastorẽ exhibuit.

Mox autem ut ordinatus in abbatem fuit, omni se studio fratribus pastorem utilem exhibere curauit, & non solùm uerbis in exhortando quod egregiè poterat, sed etiam moribus pręcedendo, quod pauci faciunt, oues sibi commissas ad uitæ pascua sedulò perduxit.

Hostis uiciorum.

Viciorum hostis acerrimus fuit, delinquentesq; subditos mox sine acceptione personarum secundum tenorem sanctæ regulæ correxit. Vnde summo studio circa disciplinam monasticam tam ad se quàm ad subditos omni tempore fuit sollicitus, quos per bonum exemplum præcessit continuè: & ut sequerentur, pastorali authoritate indesinenter urgebat.

Amabatur à fratribus propter religionem.

Videntes autem fratres, quibus inerat amor disciplinæ regularis, zelum, studium,

studium, diligentiam & irreprehensibilem conuersationem abbatis Volmari, magno illum amore colebant, cooperatores se illi in omnibus cum hilaritate maxima exhibentes. Cùm ergo per sollicitudinem abbatis & fratrum regularis disciplinæ feruor, in præsenti monasterio per gratiam Dei notabiliter augeretur, benedixit eis omnipotens Deus, & per oblationes fidelium temporalis substantia multipliciter augmentata est. Multi enim principes, nobiles & diuites tempore huius Volmari abbatis, multa huic cœnobio propter sanctam conuersationem fratrum donaria contulerunt. E quibus ut paucos recenseamus, Vda soror Godfridi comitis Palatini non paruæ utilitatis prædia S. Petro & Paulo in Hirsaugiensi monasterio contulit, quæ tamen ipse Godfridus uiolenter ad se trahens & fructum eorum quàm diu uixit percipiens, quum iam moriturus esset, in manus Vuolframi de Vuinsberg restituenda monasterio Hirsaugiensi coram multis resignauit. Deinde paruo transacto tempore Vuelpho gener ipsius Godfridi comitis non solùm ablata restituit, sed etiam de suis multo maiora coniunxit, quæ omnia nominatim in libro donationum expressa continentur. Hildebrandus etiam de Burbiltingen quædam huic monasterio prædia contulit pro remedio animæ suæ, spem gerens non modicam in orationibus fratrum Hirsaugiensiũ. Alius item clericus quidam nomine Euerhardus, nobili prosapia ortus, multa prædia & bona huic monasterio tempore Volmari abbatis contulit, seq; in orationes fratrum humiliter commendauit. Sed & Henricus Decanus ecclesiæ Vuormatensis uir diues & deuotus, magno fratres Hirsaugienses prosequens amore, multa huic monasterio bona tam in ornamentis quàm in pecunijs contulit, seq; in orationibus fratrum commendauit. Alij quoque multi, multa S. Apostolis Petro & Paulo fratribusq; Hirsaugiensibus sub Volmaro pro Dei honore contulerunt, quorũ nimis tædiosum & legibus historiæ penitus contrarium foret, nomina per singulos recẽsere. Nec solum de uicino, & in Sueuiæ finibus cõmorantes homines beneficia sua impenderunt Hirsaugiensibus, sed etiam ex locis ab Hirsaugia remotissimis, neglectis monasterijs sibi uicinis, dona, munera & prædia in uarijs locis tam sub abbate Vuolmaro, quàm sub diuersis alijs, monasterio huic mirabili deuotione succẽsi tradiderunt. Nam & mulier quædã in ciuitate Coloniensi fama sanctitatis monachorum Hirsaugiensium incitata, nomine Liberadis, domum quam habebat in Colonia magni precij & æstimationis, coram ciuibus & consulatu Hirsaugiensibus pro remedio animæ suæ tradidit in perpetuum possidendam. Ipse quoq; Volmarus abbas cùm esset uir prudens & tam in secularibus negotijs quàm in spiritualibus actionibus expertissimus, multa prędia, bona, census, & redditus per suam industriam comparando ad utilitatem fratrum conquisiuit. Vnde res monasterij sub eius regimine, largiente Domino satis ampliatæ sunt, & fratres famulantes Christo merito & numero creuerunt. Magna enim industria utebatur, & tam diligenter omnia curabat, ut si studium eius ad spiritualia exercitia uidisses, nullam ei curam temporalium rerum omnino credidisses. Rursus si laborem & curam illius quam in procurandis disponendisq; rebus tẽporalibus pro fratrum quiete impendebat, attendisses, omnino putasses impossibile aliquam illum sollicitudine exercitiorum spiritualium habere potuisse. Ita enim sicut de Aioth prouerbiũ dicit, Ambidexter erat, ut alteri sine alterius detrimento rationabiliter posset intendere. Anno eius primo cõpleto qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus cẽtesimus uigesimus secũdus, papa Calixtus 2 Lãpertũ

Amabatur à fratribus propter religionem.

Multi multa huic monasterio contulerunt.

Vda soror comitis palatini.

Vuepho dux.

Hildebrandus.

Euerhardus clericus nobilis.

Ex longinquo donationes fiunt Hirsaugiensibus.

Coloniæ domus datur Hirsaug.

In utroq; statu industrius fuit.

episcopum Hostiensem legatum misit in Germaniam, qui absoluit omnes ab excommunicatione generali. Cuno episcopus Argentinensis eodem anno deponitur, cui alius nomine Bruno succesit. Gebhardus episcopus Herbipolensis constituitur. Eodem anno Fridericus archiepiscopus Coloniẽsis castellum Imperatoris, nomine Carpena, Coloniensibus auxilium ferentibus, obsedit, cepit & destruxit. Clatuit his temporibus Hugo, ex abbate S. Germani ordinis nostri episcopus Altisiodorensis, nepos S. Hugonis abbatis Cluniacensis, uir scientia & moribus insignis, & æterna memoria apud posteritatem celebrandus, qui ordinem Cistercienſem eo tempore nouũ ualde dilexit, & pro sua facultate multa bona eidem fecit in sua diœcesi, necessariaq́ʒ ministrauit. Anno Volmari abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1123. monasterij ordinis nostri in Odenheim Spirensis diœcesis fundatio, per Brunonem archiepiscopum Treuerẽsem & fratrem eius Popponem comitem de Bretheim (sicut suprà diximus) consummata est, ubi facta solenni dotatione & confirmatione ab Imperatore Henrico quinto, monachi introducti sunt, numero duodecim, misi ex hoc monasterio Hirsaugiensi, ad instantiam archiepiscopi & comitis præfatorum, quibus primus abbas prælatus est Euerhardus huius cœnobij Hirsaugiensis monachus, uir uita & conuersatione præclarus, qui tam in spiritualibus quàm in temporalibus satis expertus & utilis fuit. Hoc monasterium ante hoc fermè triennium, ab ordine, monachis cum abbate apostatantibus in ecclesiam secularem deformatum est: quod quomodo acciderit, suo tempore dicemus. Hoc ipso anno Bruno episcopus Spirensis moritur, & in monasterio Limpurgensi ante gradus presbyterij sepelitur, de quo Rupertus abbas Limpurgensis mirabiles uisiones cõscribit, dicens eum fuisse excommunicatum, se grauem sententiam apud internum iudicem incidisse, propterea quod eum in ecclesiam sepeliri permisit, uixq́ʒ per intercesiones sanctorum mortis periculum euasisse. Eodem anno seruo Dei Norberto ad quærendas sanctorum reliquias Coloniam ueniente, & suis indicto ieiunio & orationi instantibus, una de numero undecim milium uirginum ei apparens, nomen & locum ubi iacebat, insinuat, quæ in crastino solẽniter leuata, cum alijs sanctorum reliquijs ad monasterium Præmonstratense translata est. Sequente uerò die apud S. Geronem Coloniæ pernoctans, mane facto, in medio ecclesiæ, ubi nullum signum sepulturæ apparuit, effodi iusit, & corpus eiusdem S. Gereonis integrum præter partem capitis inuenit, quod cum ingenti populi lætitia de terra leuatum est, & pars uiro Dei inde donata.

Hugo, ex abbate episcopus Altisiodorensis.

Odenheim cœnobij fundatio.

Bruno obijt.

Norbertus Coloniæ reliquias inuenit plures.

Corpus S. Gereonis reperitur.

Anno Volmari abbatis 3. qui fuit Dominicæ natiuitatis 1124. indictione 2. Meginhardus cum uxore sua Mechtilde, & Rudolphus cum uxore sua Richarde, comites de Spanheim, ecclesiam suam in monasterium consecrarunt in honore sancti Martini episcopi, per ministerium Adelberti archiepiscopi Moguntini, factaq́ʒ donatione ac dotatione solenni, in præsentia ipsius archiepiscopi, Buggonis quoque archiepiscopi Vuormatiensis, Volberti abbatis sancti Albani, Vuerenboldi abbatis sancti Iacobi, Adelhum abbatis sancti Disiboldi, & aliorum complurium prælatorum, comitum atq́ʒ nobilium, monachi ordinis sancti Benedicti ibidem inthronizati sunt, 12 numero de monasterio S. Iacobi Moguntinensis & S. Albani assumpti. Primus abbas nomine Bernhelmus de præfato cœnobio S. Albani Mogunt. uenit & annis 27. monasterio præfedit, uir scientia literarum & uitæ merito præclarus. Acta sunt hæc anno præscripto sub Henrico 5. Imperatore

Monasterij in Spanheim fundatio.

Imperatore autem 4. Calixto papa 2 præsulante, 7. iduum Iunij. Eodem die Bernhelmus abbas est constitutus ad istam abbatiam meam in Spanheim, & 8. dehinc calend. Iulij, quæ fuit natiuitas B. Ioannis Baptistæ, ab eodem archiepiscopo Moguntiæ in monasterio S. Albani, in præsentia quatuor abbatũ, uidelicet S. Albani, S. Iacobi, S. Disiboldi & Blidenstadensis ac multorum prælatorum nobiliumq; munus consecrationis accepit. Eodem anno moritur Bruno Treuirorum archiepiscopus, fundator monasterij Odenheimensis, in maiori ecclesia Treuerensi sepultus. Cui Gotfridus decanus eiusdem ecclesiæ successit. Magnæ molis grando hoc eodem anno cecidit 9. calẽdas Augusti. Eclipsis solis facta est 5. idus Augusti. Magna fames, & hyems asperrima fuit. His etiam temporibus monasterium ordinis nostri in Saxonia in diœcesi Halberstadensi nomine Ballenstetten fundatum est, post mortem uidelicet comitis eiusdem loci, & monachi cum abbate ibidẽ inthronizati sunt, dotatione sufficiẽte prouisi. Circa hæc tempora claruit Rupertus monachus Tuiciẽsis nostri ordinis, in opposito Coloniæ Agrippinæ, abbas scientia & sanctitate clarissimus. Qui cùm adhuc monachus esset in cœnobio S. Laurentij in Oesbrog prope Traiectum, ætate iuuenis maximum scripturis diuinis studium impendens, propter ingenij tarditatem parum discendo profecit. Vnde per orationes instantissimas à matre gratiæ uirgine Maria scientiam scripturarum quam ingenium negauerat, postulauit, qua manifestè sibi in quadam nocte in uisione Dei apparente ac gratiam promittente, tantam in omni scriptura scientiam consequutus est, ut similem suo tempore non habuerit. Nam propter incomparabilem scientiæ maiestatem & uitæ sanctitatem Fridericus archiepiscopus Coloniensis eum de præfato monasterio extractum, in abbatem Tuiciensis cœnobij, licet renitentem, ordinauit. Scripsit autem multa præclara opuscula, quibus ingenium suum exercitans, nomen suum immortale posteris commendauit. Horum quæ ad notitiam nostram peruenerunt, in libro de Scriptoribus ecclesiasticis nomina titulosq; iamdudum posuimus. Multis denique in uita miraculis claruit, de quibus alibi scripsimus. Rupertus quoq; abbas monasterij Limpurgensis nostri ordinis in diœcesi Spirensi, de quo suprà diximus, uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis egregiè doctus, qui philosophiæ multo tempore apud Gallos Parisienses operam dedit, & satis eruditus euasit. Reuersus tandem ad patriam suam, hoc est, ciuitatem Vuormatiensem, secularem philosophiam commutauit in diuinam, factusq; monachus in præfato cœnobio Limpurgensi ac deinde abbas, tanta districtione, ieiunio & abstinentia conuersationem tam sibi quàm monachis suis præter morem eatenus in eodem monasterio obseruari consuetum his temporibus indixit, ut aliqui ex monachis licet numero pauciores de cœnobio fugerent, & Arnoldum episcopum Spirensem, qui Brunoni successerat accedentes, grauem illi persequutionem suscitarent. Introduxit enim eum uiuendi modum abbas, ut non solùm à carnibus omnino secundum regulam sanctissimi patris nostri Benedicti abstinerent, uerùm etiam à piscibus, ouis, lacticinijsq;, & omnibus generaliter, quæ uel uixerũt unquam aut uiuere potuissent, solis leguminibus, pisis & fabis, exemplo ueterum sanctorũ patrum, tam in eremo, quàm in cœnobijs quondã uictitantium contenti. Vinum extra infirmitatem, sicut de S. Martino & monachis eius legimus, non bibebant. Hunc uiuendi modum Arnoldus episcopus Spirensis coadiuuato secularium hominum consilio, ad delationem fugitiuorum monachorum iudicans superstitiosum Rupertum abba

Bernhelmus consecratur in abbatem.

Bruno archiepiscopus Treuirensis obijt.

Monasterij Ballẽstat fundatio.

Rupertus abbas Tuiciensis uir doctißimus.

Miraculum.

Multa conscripsit uolumina.

Miraculis clarus

Rupertus abbas Limpurgensis.

Singularem obseruantiæ modũ Limpurgẽsis suis instituit.

A carnibus, piscibus, ouis, lacticinijs & uino abstinebant.

tem ad sui præsentiam citauit. Quo cōparente unà cum potioribus de conuentu monachis in ciuitate Spirensi coram Arnoldo episcopo, alijsq; prælatis multis, & clericis diuersi ordinis uiris, episcopus cunctis audientibus dixit ad abbatem: Cuius authoritate uel licentia communitus es abbas, ut sine nostro consensu in parœchia nostra, cui authore Deo præsidemus, uitam cœnobiticam à sanctis patribus discreta moderatione institutā, & tam ab ipsis quàm eorum successoribus sine alicuius reprehēsione legitima usque ad nos laudabiliter obseruatam, noua quadam superstitione audeas immutare, interdicens hominibus usum earum rerum, quas nullus sanctorum unquam legitur prohibuisse? Neq; enim te maiorem existimare debebis sancto legislatore tuo Benedicto, qui in regula quam & tu professus es, interdicto carnium edulio monachis, pisces, oua, lacticinia, & uinum non uetuit. Tu ergo qua temeritate monachis illa præsumis interdicere, quæ S. uirum legimus permisisse? Ad hæc uir Domini Rupertus cum humilitate intrepidus respondit: Authoritate & licentia omnipotentis Dei & totius curiæ cœlestis crapulam, delicias & ciborū uoluptatem & uini usum, mihi & monachis meis, qui propositum meum sua sponte pro Dei amore sequuntur interdixi, sciens abstinentiam Deo placere, & monasticam præcipuè ornare institutionem. Et tu domine episcope, qui me hoc quadam noua superstitione præsumpsisse existimas, & mihi & sanctis Dei patribus nostris, qui quondam in eremo simul & in cœnobijs, pro amore cœlestis regni maiori se, quàm nos abstinentia macerantes, etiam à leguminibus, quæ nos permittimus, abstinuerunt, pane cum aqua & modico sale contenti: quantam iniuriam irroges, omnes etiam mediocriter sapientes intelligunt. Si episcopus es, si bonus pastor animarum, si Dei amator, quod omnino esse debebis, non prohibere subditorum suorum parsimoniam, uoluntariè pro Dei amore susceptam, sed eam potius condignis fauoribus prosequi, & oues tibi commissas non ad laxiora, sed ad ardua magis cohortari. Cur in nobis reprehendis, in quo tu nos ut pastor oues præcedere omni tempore debuisti? Abstinentiā nostro diuino imperio pro nostris peccatis uolūtariè assumptam, tu magis temerè quàm sapienter superstitiosam & nouam appellasti, quæ & diuinis scripturis est consona, sanctorumq; patrum longè ante nos authoritate confirmata. Vt ergo more scholasticorum rem omnem breuiter concludam: iste uiuendi modus cum abstinentia, quem Deo iubente assumpsimus, ego & fratres mei pro amore regni cœlestis, aut bonus est aut malus. Alterum duorum necessariò est uerum. Si bonus est, nullatenus est prohibendus, præsertim cum uolentibus nobis eius obseruantia nec impossibilis fit, nec onerosa, uideaturq; multis in locis sacris scripturis non parum commendata. Si uerò malus est, quare tunc in Daniele commendatur cum socijs suis, qui cibarijs regalibus spretis, leguminibus amore paternæ traditionis uescebantur. Si inquam malus & reprehensibilis est iste modus abstinendi, quare etiam sancta mater ecclesia catholica eum in sanctis patribus Antonio, Paulo, Macario, Arsenio, Mose, Bambone, Onuffrio, cæterisq; multis tantopere commendat? An uitam sancti Martini Turonensis episcopi, sanctorumq; monachorum in cœnobio cum ipso istam conuersationem & abstinentiā quam tu reprehendis nobis peccatoribus, multo strictius, quàm nos, suo tempore obseruantium, quam omnis ecclesia Christiana laudibus concelebrat, tu solus superstitiosam nouamq; & regulæ monasticæ contrariam dicere & reprehendere præsumis? Memento precor episcopum te esse, animarumq; Christi sanguine redemptarum ordinatum

Accusatio episcopi cōtra abbatem

Responsio abbatis.

Exempla introducit ueterum.

Episcopis simulat satis pulchre.

Argumentatio satis astuta.

Exemplis ueterū probat.

S Martinus episcopus.

In episcopū ipsū acris admonitio.

ordinatum pastorem, & si tu abstinentiam, qua nos ut perfectior ordine præcedere debueras, aut non uales, aut certè contemnis assumere, noli nos temerè contra Dei uoluntatem ab eius obseruantia prohibere. Nam si omnino nobis hunc uiuendi modum interdicere pergas, nos tamen Deo potius obediendum quàm hominibus, non ignoramus. His dictis siluit. Mirabantur autem omnes super responsis illius, & quòd episcopum amatorem & defensorem epularum tam facetè reprehenderit, tacitè collaudabant. Arnoldus uerò episcopus prudenti argumentatione abbatis in semetipso confusus, iratus est, sed iram propter circumstantes dissimulans, iterum dixit ei: Diuinitatis pro hac tua nouitate allegas imperium: si Deus tibi præcepit, ostende mandatum. Mox ergo de sinu extraxit libellum, continentem seriem cuiusdam reuelationis diuinitus sibi factę, in qua & multa & miranda huius abstinentiæ præconia habebantur. Lecto autem publicè coram omnibus libello, uiri sapientes & qui Deum amabant, cœperũt timere: utpote qui Rupertum semper nouerant uirum religiosum ac Deum timentem, & propterea diuinis illum reuelationibus indignum non credebant.

Episcopus confusus ab abbate erubuit.

Ruperti reuelatio legitur.

Rursus ad abbatem dixit episcopus: Contra diuinam uoluntatem nihil scienter intendimus ordinare, sed tuis reuelationibus non probatis fidem adhibere citò nec possumus nec debemus, dicẽte scriptura: Qui citò credit, leuis corde est. Et sanctus Apostolus Paulus, Probate (inquit) spiritus, si ex Deo sint. Quod ergo das signum, ut reuelationes istas tuas, non fictas, non falsas, sed à Deo immissas credere debeamus? Cui abbas respõdit: Non sum propheta, ut in conspectu tuo mortuos resuscitem, aut ignem de cœlo descẽdere faciam, sed in hac parte sum missus à Deo & sanctis eius, ut tibi mandatum summæ maiestatis patris & filij & Spiritus sancti annunciarem. Si audieris me, & emendaueris quæ tibi Dominus præcepit, bene res acta est, & tu animam tuam liberasti. Si uerò non credideris, dominus qui misit me, ipse iudicabit te, & radicem tuam amputabit de terra uiuentium, breuiq́ uiues tempore. Hoc erit tibi signum. Verùm tamen paratus sum, quale decreueris subire iudicium, ut eorum quæ dixi capias experimentum. Consilio igitur uirorum præsentium habito episcopus, probationem reuelationum suarũ abbati sub præceptione dominici corporis & sanguinis indixit. Itaq; missarum celebratione ab episcopo in conspectu omniũ peracta, corpus Domini nostri Iesu Christi abbati præbens in manum, antequàm illud sumeret sic iurare præcepit: Ego Rupertus Dei gratia Limpurgensis ecclesiæ abbas, dico, affirmo, & iuro coram omnipotẽte Deo, omnibus sanctis eius & uobis domine episcope Arnolde, in animam meam super hoc corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi uerum, quod natum est ex uirgine Maria, passum & immolatũ in ara crucis pro nobis, quòd reuelationes istæ quas scripsi in parte & in toto, non sunt fictæ, non falsæ, non phantasticæ, non diabolicæ, non excogitatæ ab homine, non deceptoriæ, neq; per humanam industriam adinuentę, sed mihi diuinitus reuelatæ, ueræ, sobrię, angelicæ & diuinæ: sic me Deus, & hoc corpus Domini nostri Iesu Christi, quod in manibus meis teneo, nunc & in extrema horà mortis meæ, ac nouissimo die iudicij adiuuet, saluet & suscipiat. Et si aliter est quàm dixi & iuraui, tunc hoc Domini nosti Iesu Christi uenerabile corpus non pertranseat guttur meum, sed hæreat in faucibus meis, strangulet me, suffocet me, ac interficiat me statim in momento: & non sit mihi locus in cœlo cum electis Dei, sed sit mihi portio cum Dathan & Abiron in inferno & Iuda traditore, cum Herode & Pilato, qui Dominum crucifixerunt, & cum diabolo &

Episcopus signũ ueritatis ab abbate requirit.

Abbas pulchre respõdit episcopo

Offert se abbas ad probationem.

Iuramentũ quod fecit abbas.

Terribile iuramentum.

bolo & angelis eius, in centro gehennæ statim abhinc nunc & semper sine fine in æternum. Amen. Et subiunxit episcopus: Si ea quæ coram nobis lecta sunt, non sunt tibi ueraciter à Deo reuelata, sed sunt uel per te, uel per alium humanitùs adinuenta, conficta, falsa, diabolica, subdola, seu phantastica, non perueniat tibi hoc corpus Domini nostri Iesu Christi ad salutem, nec transeat guttur tuum, sed faciat in te iudicium, & mox interficiat te: & sis authoritate Dei omnipotentis & nostra, sathanæ traditus in interitum corporis & animæ in sempiternum, in experimentum ueritatis, ut discant omnes, tuo interitu præmoniti, non illudere uel decipere sanctā ecclesiam Dei. Et respondit intrepidè abbas: Amen. Sumptoq; uiuifici corporis Dominici sacramento sine difficultate, cum magna deuotione fidem reuelationum suarum astantibus fecit. Dimissus ergo, consilio astantium ad monasterium suum cum fratribus rediit, & inchoatam abstinentiam unà cum illis continuauit. Verùm Arnoldus episcopus non solùm reuelationibus Ruperti abbatis non credidit, sed etiam uindictam in illum exercere cogitauit. Vnde paucis elapsis mensibus uenit ad Limpurg cum similibus sibi, qui dicta abbatis tanquam somnia irridebant, uolens omnino prohibere, ne fides illis adhiberetur. Cum multa ergo superbia sanctum uirum exasperans, iterumq; probationem iuramēti ab eo suscipiens, licet inuitus, credere contempsit. Stans ergo Rupertus abbas in præsentia omnium, ad episcopum quasi cum quadam authoritate dixit: Ecce mittit ad te mandata sua Deus, & non credis: horribilem probationem subiui, & contemnis: unum adhuc restat, ut quia persuadere tibi, ut uerbis nostris fidem adhibeas nulla ratione possumus, diuino te necessarium est iudicio relinquamus. Et hoc tibi sit signum: Si hunc annum tu Arnolde, superuixeris, non est Deus in me locutus, sed erunt conficta omnia quæ dixi: & tu, me ut deceptorem pro tua uoluntate condemnabis. Sed Deus in me locutus est, & tu episcope hoc anno indubitanter morieris, incredulitatis tuæ mercedem à Domino nostro Iesu Christo, qui me misit, recepturus. His auditis episcopus timuit, & emēdasset forsitan errorem, nisi consilio suorum in instanti fuisset deceptus, qui dixerunt, Absit à te Domine, ut huic fatuo & deliro suisq; deliramentis adhibeas fidem. Non decet authoritatē tuam somniis decipi monachorum, ut in scādalum & opprobrium uenias omni populo, dicaturq; de domino nostro quòd instar muliercularum ad unius uesani torrentis uocem, à suo fuerit mutatus proposito. Confortatus, imò deceptus hoc prauo suorum consilio, episcopus ad propria rediit, & iuxta uerbum abbatis Ruperti post paucos menses eodē anno morte satis subitanea decessit. Quo mortuo cùm Rupertus in suo proposito constanter persisteret, apud successorem Arnoldi Sigefridum iterum per inuidiam accusatus, multis iniuriis & persecutionibus per annos ferè sex ab æmulis suis tribulatus est. Tandem authoritate ipsius episcopi Spirensis, de Limpurgensi monasterio pulsus, in Hassiam missus est, & relegatus ad Breitenauu cœnobium nostri ordinis: cui abbas Henricus monachus quondam Hirsaugiensis, uir doctus & sanctus, post Drutuuinum (quēadmodum dicemus) tunc præfedit, ut illius informatione correptus, à suo proposito ad communem uiuendi ordinem & usum reuerteretur. Sed eo in sua obseruantia perseuerante, & omni quod uixit aut uiuere potuisset abstinente, cùm Henricus abbas eum reuocare ad communia non posset, literas episcopo de singulis cum eo actis scripsit, & ut eum ad monasterium suum Limpurgense reuocaret, ne fratres in Breitenauu sua singularitate inficeret, rogauit. Reuersus tandem ad monasterium

Contestatio per episcopū addita.

Abbas intrepidè communicat.

Episcopus uenit ad Limpurg.

Abbas prædixit episcopo mortē.

Episcopus consilio suorum decipitur.

Eodem anno episcopus moritur.

Abbas de Limpurg expellitur. In Breitenauu missus exulat.

monasterium suum Limpurgense, in abstinentiæ proposito, unà cum fratribus suis deuotissimis uiris, usq; ad mortem perseuerans, multas ab æmulis persecutiones sustinuit, & non multo postea in sancta pace quieuit. Scripsit autem non contemnendæ lectionis complura opuscula, quorum ad nostram lectionem ista peruenerunt. In Cantica canticorum pulchrum opus in quatuor libellis distinctum composuit, in quo omnia uerba ad laudes beatissimæ Dei genitricis & uirginis Mariæ satis propriè explanauit. De contemptu mundi, libelli duo. De sancto Ioanne baptista, unus. Variarum quoq; reuelationum suarum, liber unus: & Homiliæ quædam, siue sermones. Cætera quæ scripsit, ad notitiam meam non uenerunt. *Scripta Ruperti abbatis Limpurg.*

Eodem anno Domini præscripto, uidelicet 1124. Calixtus papa 2. obijt, cui Lampertus episcopus Hostiensis successit, & Honorius 2 dictus, præfuit annis 5. mensibus 2. Hic Pontium abbatem Cluniacensem ordinis nostri, Romam ad se uocans, cardinalem S. Romanæ ecclesiæ ordinauit, uirum undecunq; doctissimum, & non minus sanctitate quàm scientia illustrem. Fridericus de Amsberg comes Vuestphaliæ moritur. *Pontius abbas fit cardinalis.*

Anno Volmari abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1125. indictione 3. monasterium Schonaugiense Treuerensis diœcesis nostri ordinis, quatuor fermè miliaribus ab oppido Bingionum, ab alia parte Rheni distans, fundatur, à quodam nobili uiro & diuite nomine Hildelino, qui completo cœnobio monachus & primus abbas in eo factus est. Ad iactum quoque lapidis cœnobium sanctimonialium nostri ordinis construxit, in quo magna deinceps Christi uirginum religio uiguit. *Monasterij Schönauu nostri ordinis fundatio.*

Anno Volmari abbatis 5. Henricus rex 5. sed Imperator 4. eiusdem nominis, moritur apud Traiectum in hebdomade Pentecostes, & Spiram delatus sepelitur. Non reliquit liberos. Inde apud Moguntiam tertio calendas Septembris, electione principum, Lotharius secundus, Saxoniæ dux, in regem constituitur, & Aquisgrani idibus Septembris per manus Friderici archiepiscopi Coloniensis (ut moris est) coronatur. *Henricus moritur.* *Lotharius secundus fit Imperator.*

Eodem anno cùm Lotharius rex Ottonem quem ordinauerat ducem Bohemis introducere uellet, hyeme sequente Vdalricus, qui terras illas occupauerat, ducatum sibi uendicare laborabat. Sed cùm milites ferro per syluam parare sibi uiam satagunt, repentè hostes superueniunt, & ipsum Ottonem cum multis alijs uiris fortibus interficiunt. Adelbertus marchio captus est. Fridericus Alsatiæ dux, noua quædam contra regem moliens, principum iudicio condemnatus est. Hoc ipso anno Arnoldus episcopus Spirensis iuxta uerbũ Ruperti abbatis Limpurgensis, de quo diximus, mortuus est, paucis uidelicet mẽsibus post ea quam ei mortem intentauerat. Sigefridus succedens præfuit annis 21. Hartuinus quoque Ratisponensis episcopus obijt, cui hoc ipso anno substitutus est Cuno abbas nostri ordinis monasterij Sigenbergensis in diœcesi Coloniensi, & præfuit annis 6. Henricus etiam dux Bauariæ moritur. His temporibus fuit quidam hæreticus nomine Tauchelinus, in partibus inferioribus, qui quamuis laicus esset, multis tamen doctissimis etiam clericis in loquẽdo & disputando acutior, qui in oppido Antuerpiensi populum à fide catholica miserabiliter seduxit, sacri ordinis ministros, episcopalem & sacerdotalem gratiam nihil esse confirmans, corporis quoq; & sanguinis Domini sacramentum sumentibus ad salutem prodesse negabat. Et in precioso apparatu, ac deauratis uestibus incedens, triplici funiculo crinibus intortis, uerbis persuasibilibus & conuiuiorum apparatibus suos, qui eum circiter 3000. armati sequebantur, al- *Exercitus Lotharij à Boëmis cæditur.* *Arnoldus episcopus Spirensis obijt.* *Sigefridus successit.* *Tauchelinus hæreticus apud Antuerpienses spurcissimus.*

tur alliciebat,& per eos in resistentibus sibi,cædes operando sæuiebat. Credebant ei Antuerpienses,& in circuitu pene omnes, & reuerebantur eum tanquam sanctum & missum à Deo,in tantum ut etiam aquam qua corpus abluisset,pro maximis reliquiis asportantes biberent. Cùm tamen tantæ incontinentiæ esset & impuritatis,ut filias in matrũ præsentia sponsasq; maritis intuentibus corrumperet,& hoc opus spirituale assereret. Qui tandem post multos errores in populum disseminatos,& multas cædes in clerum & fideles ecclesiæ factas,dum nauigaret in naui,à quodam presbytero zelo fidei succenso percussus in cerebro moritur. Sed nec post eius mortem error, quem seminauerat,tam facilè extirpari potuit.Propter quod à clericis loci illius,ecclesia cum aliquantis redditibus per manum episcopi ad construendum monasterium Norberto Præmõstratensis ordinis fundatori data est,quatenus eius doctrina & prædicatione hæresis illa de medio tolleretur,quod & factum est. Siquidem ipso prædicante, compuncti uiri & mulieres corpus dominicum quod in cistulis & foraminibus per decem annos & amplius reposuerant ex contemptu & incredulitate,ad ipsum cum pœnitentia attulerunt,& ad rectã fidem catholicam reuersi sunt.

Adamitarum hæresis.

Erroris huius pernicies.

Horrendum scelus notatur.

Anno Volmari abbatis 6. qui fuit natiuitatis Christi 1127. Lotharius rex natiuitatem Domini Coloniæ celebrauit.

Nurnberg obsidetur.

Eodem anno rex Lotharius Nurnbergam cum duce Bohemiæ duobus mensibus obsidentes, sine effectu recedunt. Vuilhelmus Burgundiæ princeps à suis occisus est.Carolus quoq; Flandriæ comes,super omnes principes sui temporis iustitiæ amator, cultor & defensor,coram altari in oratione positus,à suis hominibus occiditur.

G. archiepiscopus moritur. Meginherus archiepiscopus Treuerensis.

Eodem anno Gotfridus archiepiscopus Treuirensis senio grauatus episcopatum resignauit,quem biennio & mensibus decem rexerat, unoq; anno,mensibus quinque & diebus decem & sex superuiuẽs,in Domino quieuit. Cui Meginherus successit,qui Romam pergens,ab Honorio papa 2. consecratus,& pallio donatus est.Reuersus autem in Germaniam ex mandato papæ Conradum ducem Sueuiæ postea Imperatorem huius nominis tertium,tum Lotharium & imperium eius inquietantem excommunicauit,quod ei non successit in bonum.Nam cùm postea clericorum suorum incontinentiam nimium argueret, factus'que ob id cunctis iniquis odiosus, Romam, ut à papa iuuaretur, ire statuit:sed Parmis,à duce Conrado, quem excommunicauerat,clericis suis prodentibus, captus, incarceratus, & lumine oculorum priuatus est, & tandem nimia cruciatus miseria calendis Octobris in carcere mortuus,& in ecclesia Parmensi sepultus. Cui Adelbero in archiepiscopatu Treuirensi successit.

Conradus excommunicatur.

Episcopus Treuerensis in carcerem mittitur.

Eodem anno obierunt complures episcopi,Theodoricus Monasteriensis episcopus, Vdalricus Constantiensis episcopus, Euerhardus Argentinensis archiepiscopus,Rutgerus Magdeburgensis archiepiscopus,Padcrbornensis episcopus & Leodiensis episcopus.Godelboldus autem episcopus Traiectensis fundator monasterij sancti Laurẽtij nostri ordinis in Oesbrog,de quo suprà diximus,senio grauatus episcopatum suum hoc anno resignauit,& præfatum cœnobium ingressus,assumpto sanctæ religionis habitu, monachus nostri ordinis factus est, anno pontificatus sui 15. qui biennio postea superuiuens,pridie iduum Nouembris feliciter in Domino quieuit. Post eius resignationem Andreas in pontificatum Traiectensis ecclesiæ successit.Ad ecclesiam Magdeburgensem ordinatus est episcopus Norbertus Premonstratensis primus fundator,uir miræ sanctitatis, & egregius præ-

Norbertus.

gius prædicator. Casu enim mirabili accidit, ut episcopus factus sit: nam mortuo archiepiscopo præfato Rutgero, & Arnoldo qui episcopatum inuaserat à ciuibus interfecto, clerici ad Imperatorem nuncios mittentes, episcopum sibi dari petunt. Casu Norbertus iste adfuit, uir scientia & sanctitate in toto notissimus orbe, quem cõsilio principum Imperator archiepiscopum delegauit. Acta fuerunt hęc, Domini anno 1128. in ciuitate Spirensi. Porrò ad ecclesiam Leodiensem Alexander episcopus ordinatus est. Ad ecclesiã uerò Paderbornensem quidam Bernardus nomine constituitur, anno Volmari abbatis 7. qui fuit dominicæ natiuitatis 1128. Rupertus abbas monasterij sancti Petri in Erfordia, quondam monachus Hirsaugiensis moritur: cui Vuernerus huius quoque cœnobij Hirsaugiensis monachus, unamini fratrum electione, de licẽtia & benedictione Volmari abbatis, in abbatia præfata successit, uir multæ prudentiæ, honestatis & religionis: qui per industriam suam, non sine magnis impensis aquæ ductum primus ad ipsum monasterium cunctis mirantibus introduxit. *Vuernerus.*

Eodem anno cùm rex Lotharius natale Domini celebraret apud Herbipolim, fama uolante cognouit Conradum fratrem Friderici ducis Alsatiæ regium sibi nomen usurpasse. Hac de causa Moguntinensis & Magdeburgensis episcopi cum alijs præsentibus, eundem Conradum excommunicauerunt, & postea Honorius papa eandem excommunicationem per Meginherum archiepiscopum Treuerensem (sicut diximus) confirmauit. Rex ergo Lotharius ueniens cum principibus suis, Spiram, in qua ipse Conradus pręsidium suum expulso Sigifrido episcopo collocauerat, obsedit, sed acceptis obsidibus abcessit. His temporibus sub Honorio papa 2. uenit Romam quidam presbyter Arnolphus, uir magnæ deuotionis & prædicator egregius, qui cùm inter annunciandum uerbum Dei, clericorum lasciuiam, libidinẽ, auaritiam & nimium fastum reprehenderet, & paupertatem Christi & apostolorum eius, integerrimamq; uitam ad imitationem omnibus proponeret, à Romana quidem nobilitate, ut uerus Christi discipulus laudatus est: sed cardinalium & clericorum odio nimium est habitus, à quibus & noctu captus, occultè est interfectus. Hoc suum martyrium antea quum adhuc esset in eremo, diuinitus sibi fuit reuelatum, quum per angelum ad prædicandum Romam mitteretur. Vnde & publicè dixit: Scio quòd animam meam quæritis, scio quòd me breui iam occidetis. Sed quare? ueritatem uobis dico, fastum, superbiam, auaritiã, luxuriam, nimiumq; studium quod comparandis diuitijs miseri impenditis reprehendo, propterea uobis non placeo. Ego testem inuoco cœlum & terram, quòd annunciauerim uobis ea, quæ mihi Dominus præcepit: uos autem contemnitis, & me & creatorem uestrum, qui uos per uuigenitum filium suum redemit. Nec mirum, si hominem me peccatorem, uobis ueritatem annunciantem morti tradituri estis: cùm etiam si sanctus Petrus hodie resurgeret, & uitia uestra, quæ nimis multiplicata sunt, reprehenderet, ei minimè parceretis. Cùm hæc alta uoce clamasset, subiunxit: Ego quidem mortem subire pro ueritate non timeo: uobis autem in uerbo Domini prædico, quòd omnipotens Deus non parcet impuritatibus uestris. Vos enim omni spurcitia pleni, plebem uobis commissam præceditis ad infernum. Deus uindex est. Cumq; odium cleri propter ueritatem in eum sæuire cœpisset, eorum insidijs captus & submersus est.

Conradus dux nomen sibi regium usurpat.

Spira obsidetur

Arnolphus prædicator ueritatis Romæ à clero occiditur.

Quàm liberè arguit uitia clericorum.

Nec S. Petro parcerent.

Anno Volmari abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1129. in partibus occidentis, uiris malo usu comam nutrientibus subitò capilli circa capita, *Miraculũ contra comam nutrientes.*

multis miraculose incensi ardere cœperunt. Rex Lotharius eodem anno Spiram secundò obsedit, ab idibus Iulij usque ad calendas Ianuarij, eamque cepit, & ducem Conradum ueniam petentem, ad gratiam admisit. Hoc ipso anno archiepiscopus Treuirensis Meginherus (sicut diximus) incarceratus fuit, & successit Adelbero. Otto Haluerstatensis episcopus, à canonicis suis Romæ accusatus, conuictus & confessus, quòd pro consecratione cuiusdam ecclesiæ 30. solidos accepisset, ab Honorio papa depositus est, cui Rudolphus successit. Henricus quoque Virdunensis episcopus à Matheo Albanensi episcopo sedis Apostolicæ legato, deponitur. Bruno uerò episcopus Argentinensis quadriennio expulsus, interuentu reginæ & episcoporum gratiam regis consequitur. Fridericus etiam archiepiscopus Coloniensis, qui triennio contra regem inimicitias gessit, hoc anno reconciliatus est.

Spira capitur.

Episcopus propter simoniam deponitur.

Hoc anno Philippus puer, Ludouici Francorum regis filius, Remis in regem ungitur 18. calendas Maij in die paschatis, presente patre. Verùm cùm duobus annis nec integrè in Francia, & quodam die in ciuitate Parisiensi equo ueheretur, porcus casu forsitan occurrens, & equi pedibus se submittens, regem cum equo precipitem dedit, qui confracto corpore mox in eodem loco expirauit, tertio idus Octobris.

Rex puer per porcum occubuit

Anno Volmari abbatis 9. qui fuit dominicæ natiuitatis 1130. præpositura montis sancti Ioannis in Rinckaugia ordinis nostri (de cuius fundatione paulò antè diximus) per Adelbertum archiepiscopum Moguntinũ consensu & permissione Vuerneri abbatis & totius conuentus sancti Albani, ad quos iure pertinebat, in abbatiam sublimata est, cuius primus abbas ordinatus est Egilbardus monachus, præfato cœnobio antea incorporatus.

Abbatia S. Ioannis in Rickaugia erigitur.

Eodem anno Honorius papa moritur, cui Gregorius succedens, qui Innocẽtius secundus dictus est. Cõtra hunc Petrus Leonis antipapa, quorundam facinorosa seditione creatus, Anacletus uocatus est. Innocentius uerò à Romanis Anacleto fauentibus penè destitutus, in Galliam transit, duoque concilia celebrat. Deinde ad Lothariũ regẽ Romanũ transiens, eius auxilio ad sedem Apostolicã est restitutus, quem Romæ in Imperatorẽ coronauit.

Innocentius papa

Eodem anno castrum Nurnberg regi Lothario traditur.

Anno autem Volmari abbatis 10. qui fuit Christi 1131. Rex Lotharius cum archiepiscopis, abbatibus, ducibus, comitibus & nobilibus multis, ad curiam apud Leodium indictam uenit. Aduenientem ibi papam Innocentium Rex magnificè suscepit, cui & auxilium contra Meazarem Apostolicæ sedis promisit.

Concilium celebratur Leodij in præsentia papæ.

Eodem anno apud Moguntiam concilium episcoporum & abbatũ præsente Lothario rege celebratum est, cui præsedit Matthæus Albanensis episcopus Apostolicæ sedis legatus. Ibi fuerunt multi episcopi presentes, S. Otto episcopus Bambergensis, Adelbertus archiepiscopus Moguntinensis, Buggo Vuormatiensis, Sifridus Spirensis, Embricho Herbipolensis, Augustẽsis, Eistetensis, Hildesheimẽsis, & alij plures: huic etiã concilio Vuolmarus abbas huius cœnobij Hirsaug. uocatus per archiepiscopũ Moguntinũ, simul cũ alijs multis abbatibus interfuit. Eodẽ anno obijt Fridericus archiepiscopus Coloniẽsis fundator cœnobij sanctimonialiũ nostri ordinis in insula Rolãdi, uir per omnia magnificus, per cuius munificẽtiã & authoritatẽ reuerẽdissimus ille abbas Tuiciẽsis magnus Rupertus penè infinita synthematata cõposuit. Obijt autẽ in castro suo, quod ipse de nouo cõstruxit in suprema montis altitudine, & propterea Vuolbẽberg dicto: sepultus in monasterio Sigebẽrgẽsi nostri ordinis in loco capitulari, cui in archiepiscopatu

Episcopi multi fuerunt præsentes in concilio Moguntino.

Fridericus Coloniensis episcopus moritur.

scopatu

ſcopatu ſucceſsit Bruno Decanus ſancti Gereonis, præpoſitus filius Adolphi comitis de Althene, per indicium Imperatoris Lotharij, principum & trium, cardinalium ſiue legatorum ſedis Apoſtolicæ tunc Coloniæ præſentium contra uoluntatem multorum ordinatus. Eodem quoque anno Vuolmari abbatis 10. dominicæ uidelicet natiuitatis 1131. Lotharius rex expeditionem mouit ſuper Danos & Sclauos, eosque ſubegit. Eckebertus Monaſterienſis epiſcopus primùm decanus maioris eccleſiæ Colonienſis moritur, Coloniæ, tempore quo electio Brunonis archiepiſcopi ſupradicti celebratur, & reportatus ad ſedem propriam ſepultus eſt. Cui Vuernerus ſucceſsit. His fermè temporibus paulò antè hos annos, uidelicet Domini 1100. uel circa, fundata eſt nobilis illa noſtri ordinis abbatia Richenbach in Bauaria per comitem Foburgenſem, quam multis prædijs, redditibus & ornatibus ditans, mirificè ſublimauit.

Res mouetur in Sclauos.

Richenbach fundatur in Bauaria

Anno quoque Domini 1106. Comes quidem diues & potens de Mombelgard fundare cœpit abbatiam ordinis noſtri in honorem ſanctæ Vualpergis uirginis, in diœceſi Argentinenſi, non procul ab Hagenauu ſitam, quam multis bonis pro ſuſtentatione monachorum Deo ſeruientium cumulauit. Idem quoque Mõbelgardiæ comes, in eodem nemore circa uillam quæ dicitur Bibelis ad iactum bombardæ, à prædicto monaſterio ſanctæ Vualpergis, aliud cœnobium ſanctimonialium noſtri ordinis fundauit, in quo primam abbatiſſam filiam ſuam Gũtildem nomine, ſanctam uirginem inſtituit. Quæ miraculis clara tandem in medio eius cœnobialis eccleſiæ ſepulta fuit. His quoque temporibus Otto comes de Scheuren in Bauaria de ſtirpe Caroli Imperatoris Magni, à quo duces Bauariæ omnes qui nunc ſunt, deſcenderunt, caſtrum ſuum Scheuren, nimia uetuſtate penè collapſum, in monaſterium & abbatiam noſtri ordinis conſtruxit, in honorem B. Mariæ ſemper uirginis, cooperantibus ad hoc Conrado comite, Ottone comite Tochauiæ, Ottone altero comite Palatino in Vuiddelsbach & Ottone comite cum alijs ſeptem comitibus, qui omnes nomen & inſignia ferebant de præfato caſtello Scheuren: quamuis nullus eo tempore ibidem habitaret. Hi omnes cum Agnete uxore præfati comitis, omne ius ſuũ quod in ipſo caſtro habebãt, cum ſumma deuotione beatæ uirgini in perpetuum obtulerunt, conſtruentes monaſterium inſigne, in quo & ſepulturam ſibi & poſteritati ſuæ conſtituerunt. Fuit autem unus inter eos comes Arnoldus de Scheuren, uir proteruus, & ſancto eorum deſiderio contrarius, qui cùm illos partes eorum de dominio Scheuren offerre domino Deo conſpiceret, nec multos impedire unum ſeſe poſſe cerneret, proiecta in aërem chirotheca partem ſuam diabolo coram omnibus obtulit dicens: Vos domini diaboli, partem meam in ius ueſtrum accipite: ſtatimque dæmones inuiſibiles chirothecam uiſibiliter abſtulerunt, quæ nuſquam poſtea cõparuit.

Monaſterium S. Vualpergis fundatur.

Monaſterium in Bibelis fundatur.

Monaſterium Scheuren fundatur.

Nota ueſaniam iſtius comitis.

Anno quoque Volmari abbatis 11. qui fuit dominicæ natiuitatis 1132. obijt uenerabilis ille abbas in Breitenauu Moguntinenſis diœceſis, monachus quondam huius cœnobij Hirſaugiẽſis, de quo ſuperius anno domini 1119. mẽtionẽ fecimus ſub D. Brunone abbate. Præfuit annis 13. uir per omnia magnificus Huic autẽ Drutuuino in regimine abbatię pręfati monaſterij Breitenauu ſucceſsit Henricus monachus huius cœnobij Hirſaugienſis, qui olim cũ Drutuuino ad Breitenauu miſſus fuerat, uir ſanctus & tam in ſecularibus quàm in diuinis ſcripturis omni ſuo tẽpore doctiſsimus, qui multa & uaria tam metro ſcripſit quàm proſa. E quibus nos in pręfato monaſterio Breitenauu aliquando per biduũ conſtituti uidimus ſubiecta. Dialogũ

Drutuuinus abbas in Breitenauu moritur.

Henricus.

Tituli librorũ huius abbatis Henrici.

in persona diuitis Epulonis, & pauperis Lazari in sinu Abrahæ quiescentis. De contemptu seculi, qui sic incipit: Instabilis regni uir amator. Item libellum complurium deuotarum orationum, qui sic quoq; incipit: ô ærũnosa mea anima. Item libellum de Conflictu uirtutum & uiciorũ, qui sic incipit: Cum uarijs uicijs uirtutũ discere scriptis. Item de 12. abusibus libellum, sic incipientem: Cõstat abusiua bis sex mundi fore dicta. Item de lapsu primi hominis & de tædio præsentis exilij opusculum, quod sic incipit: Adę peccare serpens. Item opusculum de Ciuitate, cuius nomẽ Dominus ibidem, quod sit incipit: Quo nondum fruitus libeat conscribere munus. Item de habitu uirginis & de beatitudine, libellum sic incipientem: Virgo nimis chara, &c. Item de Resurrectione sanctorum libellum, qui sic incipit: Christe salus cuncta. Item opusculum de Cogitanda mortalitate, quod sic incipit: Quid genus humanum. Item de domino nostro Iesu Christo libellum sic incipientem: Pauperior cunctis ego. Item de corpore Christi mystico opusculum, quod sic incipit: Vrbem catholicam. Item de Fide catholica libellum, qui sic incipit: Filius ecclesiæ uerus, qui percupit esse. Item librum, quem Flosculorum prænotauit, sic incipientem: More meo campo scripturę. Item Hymnorum complurium diuersi generis carmine opus, quod sic incipit: Laus tritici mortuo grano. Item Epistolarum ad diuersos uolumen, quod sic incipit: Venerabili Carnotensi præsuli, hoc est, pro pasibilitate. Varios insuper conscripsit sermones, & diuersa opuscula, quorum nec ordinem, nec titulos in mente retinuimus. Erat sanè uir doctus & multum studiosus, & non minus sanctitate & uitæ merito, quàm eruditione scripturarum in tota Germania celeberrimę famę & opinionis, qui in uita & post mortem multis signis & miraculis claruit. Eius gesta satis luculenter descripta habentur. Ad hunc Henricum, tanquam uirum sanctum doctum ac probatum in Breitenauu Rupertus abbas Limpurgensis, de quo suprà diximus, propter inusitatæ nouitatis abstinentiam mandato Spirensis episcopi relegatus fuit, quatenus ab ipso reductus ad communem uiuendi modum à sua singularitate recederet. De quo idem S. Henricus abbas in quadam epistola ad ipsum Spirensis ecclesiæ pontificem latius facit mentionem. Deniq; propter famam excellentissimæ sanctitatis multi uiri nobiles, potentes & honorati in seculo, pro Dei amore sub S. abbate Henrico monachi in Breitenauu facti sunt. Inter quos præcipuus fuit Adelbertus comes de Schœnberg, qui contemptis rebus seculi & pompis, cùm esset potens & ditissimus, pro Christo factus est pauper monachus, & tanta puritate uixit, ut magnæ sanctitatis uestigia cũctis monachis in eodem loco non sine miraculis ostenderit. Hoc ipso anno Volmari abbatis 11. uehementissima uis uentorum innumera ædificia subruit.

Abbas Henricus post mortem miraculis claruit.

Rupertus abbas Limpurgensis.

Adelbertus ex comite monachus.

Eodẽ anno sanctus Hugo Gratianopolitanus episcopus, ordinis Carthusiensis primus institutor, uir inter episcopos sui temporis uita & conuersatione singularis, cui alter Hugo succesit monachus Carthusiensis postea Viennensis archiepiscopus. Cuno quoq; episcopus Ratisponensis in Bauaria, ex abbate monasterij Seginbergensis in diœcesi Coloniensi ordinis nostri, de quo suprà diximus, hoc ipso anno moritur. Bertholdus quoq; Hildeshemensis episcopus obijt, cui Bernhardus eiusdem ecclesiæ propositus succesit, qui corpus sancti Gothardi pontificis, de terra cum magno honore leuauit, quod annis fermè centum humatum iacuerat.

Hugo episcopus Gratianopolitanus moritur.

Episcopus Hildesheimensis moritur.

His temporibus, spiritus quidam malignus, in diœcesi Hildeshemensi, multo tempore multis uisibiliter apparuit in habitu rustico, pileo caput

Hudekin spiritus in Saxonia apparens multa miracula fecit.

leo caput opertus, unde & uulgo pileatum appellabant eum rurales, hoc est, ein Hedeckin, lingua Saxonica. Iste spiritus Hukin multa mirabilia fecit, & delectabatur esse cum hominibus, loquēs, interrogās, & respondens familiariter omnibus, aliquando uisibiliter, aliquando inuisibiliter apparens. Neminē læsit non prius læsus, sed iniuriarum seu irrisionum memor, uicem irrogantibus sibi contumeliam impendit. Cùm Burcardus comes de Luca per comitem Hermannum de Vuinsenburg fuisset interfectus, & comitatus ipse Vuinsenbergensis in direptionem uideretur expositus, præfatus spiritus dormientem in lecto suo Bernhardum episcopum Hildeshemensem accedens eum excitauit, dicens: Consurge ô calue, exercitum conuoca, quia comitatus de Vuisburg propter homicidium uacuus & desolatus, tuo facilè parebit imperio: qui surgens milites suos cōmonuit, comitatum inuasit, & obtinuit, quem ecclesiæ Hildeshemensi de Imperatoris consensu in perpetuum coniunxit. Eundem quoq; Pontificem non rogatus idem spiritus sæpe de multis periculis auisare consueuit. In curia eiusdem præsulis frequentius apparens, coquis ministrare plerunq; satis diligenter consueuit, crebrosq; in culina cum ipsis miscere sermones. Vnde cùm iam ex consuetudine familiariter factus, à nemine timeretur, puerulus quidam in coquina seruiens eum despicere, subsannare, & contumelijs afficere cœpit, & quoties potuisset immunditias coquinæ in eum effudit. Qui cùm sæpe magistrum coquinæ rogasset, ut puerum ab iniurijs suis cōpesceret, minitatus se tandem contumelias ulturum, irridetur ab eo, dicente: Tu spiritus es & puerum times? cui dæmonium respondit: Quia puerum tuum ad petitionē meam emendare contemnis, ego quantū illum timeā, post dies paucos tibi ostendā. His dictis spiritus abscessit iratus, non multo pòst, cùm die quadam post uesperam puer solus in coquina fatigatus dormiret, uenit spiritus & suffocatū in frusta conscidit, ollæq; impositum ad ignem coquere cœpit, quod magister coquinæ cùm percepisset, spiritui maledicere cœpit, qui exacerbatus assaturā postero die pro episcopo & curialibus ad ignem in uerubus positam compresis, desuper bufonibus horrendis ueneno & sanguine eorundem aspersit: rursusq; contumelijs affectus, per pontem illu sorem in foueam de alto illum præcipitauit, supra muros ciuitatis & castelli uigilias nocturno tempore diligentissimè peragens, omnes custodes uigilare coëgit. Vir quidam longè profecturus, cùm uxorem haberet impudicam, quasi per iocum dixit ad spiritum Hutgin: Bone socie tibi cōmēdo uxorē meam, donec reuertar: uide custodias eam. Cumq; uiro absēte cum adulteris mulier portionē suam poneret & amatores multos successiuè tētaret, ita se spiritus iste inuisibiliter medium semper interposuit, proiectisq; in terram de lectulo uiris, nullum peruenire uel ad tactum ipsius fœminæ, taceo de commixtione illicita, permisit. Sic mulier singulis noctibus & ferè singulis toto tēpore horis, nouos semper amatores introduxit, quos tamen spiritus mox ut eam contingere tentasset, procul in terram proiecit. Tādem reuertenti marito, & adhuc longè à domo existenti, spiritus cōmissarius lętus occurrit dicens: Gratus mihi tuus est ualde aduentus, quo liberer à tam inquieto labore, quem mihi imposuisti. Cui maritus: Quis ergo tu es? Ego sum (inquit) Hudgin, cui pridem abiturus uxorē cōmisisti tuendā: ecce custodiui eam tibi, licet cum maximo & continuo labore ab adulterio saluā. Sed oro te, ne illam mihi deinceps custodiendā tradere uelis. Malo enim totius Saxoniæ porcos, quàm unā ipsam uxorē custodire tuam, tātis me dolis circūuenire, tātis uijs totq; modis abuti suo corpore tentauit. Innumera

Comitatus per eum occupatur.

Episcopum auisat in multis.

Iniurias ulciscitur.

Spiritus puerum mactauit et coxit in olla. Buffones super assaturam expressit spiritus.

Ridiculosa historia per spiritum facta.

quoq; & alia tam seriosa quàm ridiculosa spiritus iste miracula fecit, quæ omnia nec facilè scribi possunt, nec si scriberentur, multorum credulitatem inuenirent. Idiotam quendam & simplicem hominem clericum, ad synodum citatum, per annulum factum ex folijs lauri, alijs quibusdam additis, aliquanto tempore doctissimum reddidisse ferunt. Tandem à præfato episcopo Bernardo per censuras ecclesiasticas eliminatus, de prouincia recedere compulsus est.

Spiritus idiotam fecit eruditum.

Anno Volmari abbatis 12. qui fuit dominicæ natiuitatis 1133. Lotharius rex cum maximo exercitu principum, episcoporum, abbatum, nobilium et militum Romam proficiscitur ad restituendũ Innocentium sedi apostolicę. Transiens ergo per Italiam plerasq; munitiones sibi obsistentes cepit, tandemq; 2. calendas Maij Romam summo fauore ingressus, cùm iam defunctus esset Anacletus, qui & Petrus Leonis, sedi apostolicę restituit Innocentium, à quo & ipse 3. nonas Iunij, Lateranis in ecclesia sancti Ioannis in Imperatorem cõsecratus, post bella & uictorias aliquantas in Alemaniam redijt, secum ducens captiuum quendam Italiæ principem.

Imperator Lotharius Italiam ingressus papam ecclesiæ Romanæ restituit.

Imperator coronatur.

Eodem anno 4. nonas Augusti, luna 27. hora diei sexta, eclipsis solis facta est, in tantum ut stellæ in cœlo apparerent. Magna inæqualitas aëris & pluuiarum inundatio, per totum tempus messis subsecuta est. Consobrinus quoq; Lotharij Imperatoris, Traiecti à Gotfrido & fratre eius Hermanno de Cuch occisus est.

Eclypsis solis.

Anno Volmari abbatis 13. Lotharius Imperator natale Domini Colonię celebrauit, ibi temerarius urbicorũ tumultus coram eo exoritur, quo nondum sedato inde discessit. Pascha uerò in Halberstadt cum magna frequentia principum celebrauit, ubi Rex Danorum Magnus, se in potestatem Imperatoris tradidit, obsides dedit, iuramentũ fecit, se successoresq; suos non nisi Imperatoris & successorum eius permissu regnum adepturos. Post hoc cum pace ad Daciam redire permissus, in die S. Pentecostes cum episcopis quinq;, presbyteris 60. & patre suo Nicolao, ab ęmulis suis occisus est. Interea Lotharius Imperator festum Pentecostes in Mersburg celebrans, nuptias Gertrudis filiæ suæ cum magna solennitate & pompa peregit, tradens eam uxorem Henrico duci Bauariæ cognomento Superbo, uiro forti & audacissimo. Adijciens illi quoque ducatum Saxoniæ, de quo omnes duces Brunsuuici & Luneburgi, qui hodie sunt, per successum descẽderũt, quem admodum in historia ducum Bauariæ ostendimus. Iste dux Bauariæ & Saxoniæ genuit ex præfata uxore filia Imperatoris Lotharij 2. Hẽricum cognomento Leonem, ducem Brunsuicensem & Saxoniæ, uirum bellicosum & mirabilem, de quo ueteres miranda canebant in carminibus Teuthonicis, & depingere usq; in hodiernum diem in aulis principes consueuerũt. Eius peregrinationis historiam, quomodo uidelicet corio insutus equino, ac per gryphonem de nauigio exportatus, maris periculum euaserit, cum gryphonibus pugnauerit, draconem occiderit, per mare cum leone transierit, & tandem uxore sua Matilde filia regis Anglię, alium ducere maritũ, parante subito per dæmonem unà cum leone comite itineris & periculorum, ad castrum suum de remotissimis locis fuerit sine lęsione reductus. & similia his multa, quæ magis ex confictione poëtarum sub mystica certa significatione scripta, quàm facta fuisse crediderint. Consueuerunt enim Germani ueteres, more Græcorum, quorum eis magna commercia fuisse constat, fortia heroum gesta in carmen & cantilenas reducere, & mortaliũ facta per figurarum & ænigmatũ symbola occultando, immortalibus comparare.

Magnus rex Daciæ se Imperatori submittit.

Rex Daciæ cum episcopis quinq; occiditur.

Henricus dux Bauariæ fit gener Imperatoris.

Mos ueterum Germanorum.

parare. Eodem quoq; anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 1134. S. Norbertus archiepiscopus Magdeburgensis, primus institutor Premonstratensis ordinis, sanctæ religionis eximius propagator, 8. iduum Iulij moritur, migrauitq; ad Dominum, anno episcopatus sui 8. cui Cōradus filius cuiusdam comitis succesit.

S. Norbertus episcopus obijt.

Eodem anno Lotharius Imperator Spiram obsedit, & longa inedia confectam tandem cepit, & ducem Sueuiæ æmulum regni & Imperij Conradum, in deditionem & gratiam accepit.

Spira capitur.

Anno Volmari abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1135. Imperator natale Domini Aquisgrani celebrauit. Hoc ipso anno corpus sancti Mathiæ Apostoli, ad Treueros, in monasterio sancti Eucharij nostri ordinis inuentum est, à quo nomen cœnobij deinceps mutatum, ad sanctū Mathiam usq; in præsentem diem appellatur. Bruno archiepiscopus Coloniensis & Fridericus dux Alsatiæ cum Imperatore non bene sentientes, interuentu principum reconciliari meruerunt. Ad festum Pentecostes magnus principum cōuentus, Imperatore iubente, in ciuitate Magdeburgensi habitus est, in quo fuerunt personaliter rex Daciæ, rex Poloniæ, & multi alij principes, qui omnes pacem firmissimam ad 10. annos iurauerunt, quod & cætera facere multitudo compulsa est.

Corpus S. Apostoli Mathiæ reperitur.

Conuentus principum.

Eodē anno Lotharius Imperator moniales de cœnobio Lutera Haluerstadēsis diœcesis expulit, & in melius restaurato loco, monachos nostri ordinis de cœnobio Bergen propè Magdeburgam introduxit, constituens eis primum abbatem Euerhardum præfati cœnobij uenerabilem monachum. Porrò ipsam ecclesiā in honorem S. apostolorū Petri & Pauli consecrari fecit, & multas reliquias à summo Pōtifice pro illius decore impetrauit. Hoc monasteriū pro monialibus quondā cōstruxerat comes de Oldensleben & Luteren à uulgo dicebatur. Sed posteaquàm per regem Lothariū mutatū, & de nouo instauratum fuit, Lutera regalis, idest Konigslutern dictum est, usq; in præsentem diem. His etiam temporibus, uidelicet anno domini 1135, Buggo ecclesiæ Vuormatiensis reuerendissimus episcopus, monasterium Franckenthael, non longè à Vuormatia fundauit, in quo fratres canonicos in communi sub regula S. Augustini uiuentes collocauit, quibus ecclesia de corporis necessarijs copiose prouidit. Cœnobium quoq; sanctimonalium eiusdem religionis, iuxta præfatum monasterium Fräckenthael constituit. In quo multitudinem uirginum Christo in castitate famulantium, prouisis necessarijs posuit: uerùm post annos fermè trecentos uiginti sex, tempore Reinardi Vuormatiensis episcopi, cùm de consensu eius fratres regulares de Vuindesheim partium inferiorum, ipsum cœnobium Franckenthael ad reformandum suscepissent, & titulum abbatialem, quo antea semper insignitum fuerat, extinxerunt, & cœnobium fœminarum prædictum expulsis monialibus monasterio fratrum coniunxerunt. Idem quoq; Vormatiensis episcopus cùm esset uir Deo deuotus, insigne monasterium ordinis Cisterciensis, in sua parœchia quod Schonaugia nominatur, in nemoribus, non longè distans ab Heidelberga, sancto Bernardo abbate cooperāte fundauit, quod multis prædijs & beneficijs ampliauit. Abbatem & fratres de monasterio Clareuallensi ab ipso patre sancto Bernardo impetrauit, & ipse in eodem monasterio sepultus est. His etiam temporibus cœnobiū sanctimonialium nostri ordinis in Lobenfeld eiusdem Vuormatiensis diœcesis, in pago qui dicitur Kreichau, duobus fermè ab Heidelberga miliaribus, opera & impensis præfati episcopi Buggonis fundatum est, & sufficienter

Monasterij Konigslutter f[...] to ordinis nostri.

Cœnobiū Franckenthal ordinis regularium fundatio.

Monasterium Schonauu ordinis Cistercienfis fundatio.

Lobenfeld hic fundatur 1135.

pro sustentatione uirginum Christi dotatũ. Circa hæc quoq; tẽpora comes de Liningen Eunucho nomine, monasteriũ fratrum canonicorum regulæ sancti Augustini in dumetis, uulgariter in Heyna, seu Hegina dictum, in honorem sancti Petri apostolorum principis fundauit, & multis bonis ac redditibus sublimauit, cuius ecclesiam sæpe dictus episcopus Buggo, in cuius diœcesi monasterium est constructum, anno domini 1141. consecrauit, & Hartungum primum propositum ordinauit, qui uitam canonicorum regularium primus ibidem instituit.

Monasteriũ Heyna fundatur.

Abbas Volmarus Imperatorem accessit.

Anno regiminis sui 15. Volmarus abbas, quorundam secularium & ministerialium suorum insolentia prouocatus, Imperatorem Lotharium, qui dum Spiræ natale Domini celebrat, adiens, in auxilium & defensorem monasterij sui Hirsaugiensis fratrumq; & rerum eiusdem inuocauit, qui mox adduci turbatores sanctæ religionis ad se iussit, quorum iniustitia recognita extra fines imperij proscripsit. Vnde cunctos in circuitu uicinos tantus inuasit metus, ut Volmaro uiuente Hirsaugienses turbare nullus præsumeret. Hoc ipso anno, qui fuit dominicæ natiuitatis 1136. 11 calendas Ianuarij, obijt S. memoriæ Iutta uirgo Christi deuotissima, soror Meginhardi comitis de Spanheim, fundatoris monasterij mei, cui licet indignus præsedeo, quæ pro Christi amore 24. annis in monte S. Disibodi, cum quibusdã alijs nobilibus & sanctis uirginibus inclusa, uitam duxit eremiticã. Fuit autem inclusa anno Domini 1112. indictione 5. & aliæ tres cum ea, uidelicet sancta uirgo Hildegardis, quæ postea (sicut dicemus) monasterium fundauit monialium in monte Ruperti, in eo loco ubi Nahos influit Rhenum ciuitati Bingionum quàm proximo, Iutta filia fratris sui & alia eiusdem nominis uirgo. Numerus autem uirginum sub eius magisterio creuit, & quàm diu illa uixit S. Hildegardis ab eius latere non recessit. Hæc sancta mulier inter alia sanctitatis suæ miracula aquam mutauit in uinum, & aquas Glani fluminis siccis pedibus trãsiuit. Sepulta est in præfato monasterio S. Disibodi, quod eo tempore erat ordinis nostri, in quo & ipsa sanctæ conuersionis habitum assumpserat: cuius uitam, mores, gesta & miracula habentur diligenter conscripta.

S. Iutta uirgo deuotißima inclusa obijt.

S. Hildegardis monialis.

Eodem anno 5. calendas Nouembris uentus nimius fuit, qui turres & ædificia multa subuertit, mare quoq; terminos suos egressum, magnam partem Flandriæ cum habitatoribus suis subitò & inopinatè submersit.

Flandriæ pars submersa est.

Eodem anno circa festum assumptionis B. Mariæ semper uirginis Imperator Lotharius expeditionem mouit in Italiam contra Rutgerum principem Apuliæ, ad instantiam Innocentij papæ 2.

Expeditio Imperatoris in Italiã.

Anno autem Volmari abbatis 16, qui fuit dominicæ natiuitatis 1137. Imperator natale Domini & pascha in Italia celebrat, Pentecosten uerò apud Baron cum generali conuentu principum Italicorum. Ibi archiepiscopus Coloniensis Bruno secundus obijt, & in ecclesia sancti Nicolai honorificè sepelitur, cui Hugo decanus S. Petri Coloniensis, tum patris iussione Imperatoris succedens, quem papa Innocentius ibidem ordinauit: qui tamen eodem anno exul in Italia moritur, priusquàm ciuibus ordinatio eius innotuisset, princeps Apulię Rutgerus, ob cuius insolentiam inuitatus à papa Imperator Italiam intrauerat, castrum in latere ipsius ciuitatis Baræ satis munitum statuerat, in quo prædones multos collocauerat, qui terra mariq; inauditis calamitatibus regionem opprimebant. Simili modo per totam penè Italiam fecerat. Pentecoste celebrata Imperator castrum Barẽse cum exercitu uallat, quod cum magno labore tandem capiens incendit, & solo coæquauit.

Bruno & Hugo archiepiscopi obierunt.

Rutgerus princeps Apuliæ hostis Ro. ecclesiæ

coæquauit. Prædones comprehensi circa turrim exustam, omnes suspensi sunt, numero plures quàm quingenti: quo terrore cæteri omnes perculsi se cum ciuitatibus & munitionibus suis Imperatori spontaneè tradiderunt. Porrò Rutgerum Apuliæ principem, impugnatorem sanctæ ecclesiæ Romanæ & publicum hostem, de Italia proscripsit. *Prædones.*

Eo tempore Moguntia, unà cum principali ecclesia combusta est. *Ecclesia Moguntina crematur.*

Eodem anno Adelbertus senior, archiepiscopus Moguntinus obijt, 9. calendas Iunij. Cui annò sequente Adelbertus iunior (sicut dicemus) successit. Ecclesia quoque Spirensis maior, cum parte non modica ciuitatis & oppidum Goslariẽse, eodem die quò & Moguntia igne consumptæ sunt. Interea rebus in Italia prosperè gestis, Imperator Lotharius cùm iam repatriare cœpisset, in ipso itinere non longè positus à Norinberga, in quodam castello ducis Bauariæ Vuelphonis tam senio quàm infirmitate grauatus diẽ clausit extremum, 2. nonis Decembris, uir egregius & dignè pater patriæ appellandus, cuius corpus in Saxoniam relatum in monasterio suo Konigsluttera, quod ipse construxerat, sicut diximus, honorificè reconditum est. *Adelbertus obijt.* *Spira crematur.* *Lotharius Imperator 2. moritur.*

Eodem anno moritur episcopus Antisiodorensis, ex abbate cœnobij S. Germani ordinis nostri, uir magnæ sanctitatis & religionis. Hic cùm extrema ægritudine laboraret, sibique diem sentiret adesse nouissimũ, fratres circumstantes circa horam nonã diei, his uerbis admonuit: Fratres charissimi, horas diei quæ supersunt, quas debemus Domino persoluamus, quia horis finitis in Domino obdormiam & requiescam. Cantauerunt ergo Domino laudes, & cõpletorio dicto, sicut prædixerat, uir sanctus in pace quieuit, & in ecclesia sancti Germani, ubi prius abbas extiterat, sepelitur. Post Hugonem autem archiepiscopum Coloniensem, quem in Italia defunctum diximus, Arnoldus præpositus sancti Andreæ in Colonia, filius comitis de Vuida, in archiepiscopum sublimatur, qui tandem ab Eugenio papa 3. in consilio Remensi, anno Volmari abbatis 28. quemadmodum suo loco dicemus, à Pontificalis officio suspensus fuit. Lothario Imperatore defuncto (sicut dictum est) metuẽs Adelbero Treuerorũ episcopus, ne Henricus dux Bauariæ cognomento Superbus, gener Imperatoris, de quo suprà mentionem fecimus: cui ab ipso Lothario dudum regalia fuerant commissa in generali principum conuentu præualeret, qui iam usque adeò de adipiscendo securum se certumque arbitrabatur, ut nulli principum de regno uerba facere dignaretur. Egit per industriam suam magnam occultè, quòd dux Alsatiæ Fridericus pater Conradi & Buggo Vuormatiẽsis episcopus, unà cum ipso duce Conrado, in colloquium suum apud Confluentiam conuenirent in medio Quadragesimæ, sede Moguntina uacante: ubi & Arnoldus archiepiscopus Coloniensis præfatus Adelberoni occurrit, ibique pariter inter se consilia tractantes, Conradum regem se iurauerunt electuros. *Hugò episcopus nostri ordinis moritur.* *Arnoldus primus archiepiscopus Coloniensis.* *Henricus dux Bauarorum.* *Adelbertus.*

Anno Volmari abbatis 17. qui fuit dominicæ natiuitatis 1138, Cõradus eiusdem nominis tertius, dux Alemaniæ seu Sueuiæ, frater Friderici ducis Alsatiæ, in regem Romanorum electus imperauit annis 14. Verùm contra istum Conradum Bauariæ & Saxoniæ principes, Henricum Superbum ducem, Lotharij Imperatoris generũ elegerunt in regem, & multiplicata sunt mala in terra: nam Conradus regalia quę penes illum erant, per Lotharium reposita callidè acquisiuit, & ipsum ducatu Saxoniæ priuare uoluit, dato eodem Adelberto marchioni de Soltuuedel. Hinc cædes, rapinæ, incendiaque per totam Saxoniam facta sunt. Vnde Henricus dux fratri suo Vuelphoni Bauariæ ducatũ cum pecunia dimittens, ualida manu in Saxoniam tendit *Conradus tertius Imperator fit.* *Henricus dux Bauariæ rebellat.*

tendit & ipsum Adelbertum fugere & exulare post regem fecit. Eodem anno rex Conradus pascha Domini Coloniæ celebrauit. Inde ascendens tertia hebdomade post pascha Moguntiam cum magno fauore cleri & populi susceptus. Ibi Adelbertus iunior defuncti senioris ex fratre nepos communi omnium consensu ex præcepto regis archiepiscopus designatus est. Porrò senior Adelbertus S. abbate Bernardo Clareuallēsi cooperante, dum adhuc uiueret, monasterium Cisterciensis ordinis in Eberbach duobus ferè à Moguntia miliaribus in Rinckaugia fundauit, in quo & sepultus est.

Adelbertus iunior archiepiscopus Moguntinus

Eodem anno rex Conradus ad festum Pentecostes curiam principum in Bamberga habuit, ubi principes penè totius regni conuenerant, præter Henricum ducem Bauariæ. Ibi Adelbertus Moguntinus electus in sabbato quatuor temporum, per S. Ottonem Bambergensis ecclesiæ pōtificem presbyter ordinatus est, & sequenti dominica quæ fuit octaua Pentecostes per eundem in episcopum consecratus.

Conuentus principum Bambergæ

Eodem anno in die S. Parasceues post matutinas apertum est sepulchrum S. Disibodi episcopi quondam in Hibernia, qui pro Christo peregrinus in mundo factus, mansionem in comitatu Spanheimensi, ordināte Domino elegit, ibiq; monasterium nostri ordinis non multo post obitum S. patris nostri Benedicti in uertice montis fundauit, in quo multitudinem monachorum congregans, ibidem post cōpletum uitæ cursum in domino quiescens sepultus est. Hoc uerò monasterium nimia antiquitate collapsum per Vuillegisum archiepiscopum Moguntinum de nouo constructum est circa annos domini 976. & postea (sicut diximus) per Adelbertum archiepiscopum, & Ruthardum eius prædecessorem, anno dominicæ natiuitatis 1108. translatum, in montem de nouo iterum fundatum, quo tandem consummato tumba sancti præsulis Disibodi, quam Vuillegisus archiepiscopus clauserat, aperta est, & reliquiæ in nouum monasterium translatæ, retro maius altare, in nouo sarcophago reconditæ sunt. Huic translationi fuerunt præsentes, Cuno ipsius loci abbas cum tota cōgregatione sua, Bernhelmus primus abbas monasterij mei Spanheimensis cum tota congregatione sua, quia non procul distant ab inuicem. Gerardus abbas sancti Maximini Treuerensis, & plerique ex clero & nobilibus terræ comitatus.

Corpus S. Disibodi episcopi exhumatur.

Anno autem Volmari abbatis 18. Dominicæ natiuitatis 1139. Conradus rex natale Domini Goslariæ celebrauit. Deinde circa festū Iacobi Apostoli expeditionem in Saxoniam mouit contra Henricum ducem. Sed illo uiriliter cum magno exercitu iuxta ciuitatulam quæ Creutzberg appellatur occurrente, rex infecto negotio redire compulsus est. Erant autem cum duce Henrico sentientes, comites Palatini Rheni, duces Bauariæ, & Conradus archiepiscopus Magdeburgensis. Ad concordandos uerò dies per principem inter regem & ducem Henricum cōstituta est ad Quedlenburg, quò cùm dux Henricus cum suis peruenisset, uitam ueneno (ut fertur) finiuit, uir potens, bellicosus & omnium sui temporis audacissimus. Sepultus est in monasterio nostri ordinis Koningslutera iuxta Lotharium socerum suum Imperatorem, cuius ducatum Adelbertus Marchio suprà dictus à Conrado rege obtinuit. Contra quem omnes penè Saxoniæ principes coniurant. His ferè temporibus cum Embricho Herbipolensis ecclesiæ episcopus ad Moguntiam pro causis quibusdam peragendis pergeret, in itinere obuium quendam habuit monachum, Christianum nomine, genere Scotum, qui flexis in terram genibus ipsum pontificem rogauit, ut amore sancti

Henricus dux obijt.

re sancti Kiliani martyris qui Scotus fuerat, monachis ex Scotia pro Christo peregrinātibus locum seu hospitale in ciuitate Herbipolensi ad manendum concederet. Qui consilio suorum usus præfatū monachū ad Herbipolim misit, quo non multo postea & ipse reuersus, de consensu totius cleri & populi, Scotis pro monasterio cōstruendo sub regula S. patris nostri Benedicti, locum in suburbio eiusdem ciuitatis qui Girberg appellatur, assignauit. In quo cœnobium Scotis idem episcopus constituens in honorem S. Iacobi Apostoli capellam nouam dedicauit 6. iduum Iulij, anno Domini 1140. indictione 3. sub rege Conrado, anno eius secundo. Primus autem eiusdem cœnobij abbas fuit Macarius natione Scotus, uir sanctissimæ uitæ, cui testimonium sanctitatis idem antistes Embricho per literas suo sigillo roboratas prębuit, quas integras & sanas uidimus & legimus. Nam inter alia quæ fecit in hac uita miracula, cùm à uino pro Dei amore penitus abstineret, & die quadam in medio magnatum sedens ad mensam habere aquam non potuisset, signo sanctæ crucis facto supra uas uini in mensa cunctis appositum, uinum in aquam mutauit. Mirabantur qui aderant omnes, quippe qui uinum quod optimum gustauerant, mutatum in aquam subitò uiderant. Fuerunt autem huic miraculo in proprijs personis ad mensam præsentes, Pilingrinus abbas sancti Burcardi, nostri tunc ordinis: Gebhardus præpositus de nouo monasterio, Burckerus, Henricus, Mukolinus, & Iringus de Zabelstein, cum multis alijs tam clericis quàm laicis. Ob cuius præclarissimi signi perpetuam memoriam ad posteritatem transmittendam, præfatus episcopus Embricho de communi totius cleri consilio & assensu, in maiori ecclesia Herbipolensi plenam & perpetuam præbendam canonicalem, monachis Scotis dicti monasterij eorumq́ successoribus in perpetuum tradidit & assignauit, quam deinceps possederunt & percipiūt usque in præsentem diem.

Monasteriū Scotorum apud Herbipolim nostri ordinis fundatur.

S. Macarius primus abbas Scotorum.

Vinum in aquam uersum.

Miraculi huius testes fuerunt.

Anno Volmari abbatis 19. qui fuit dominicæ natiuitatis 1140. obijt Diemo huius cœnobij Hirsaugiensis monachus & quondam prior, uir deuotissimus, qui spiritu prophetiæ repletus credebatur. Multa enim prædixisse fertur, quorum ueritatem certus probauit euentus. Nam diuinis reuelationibus & consolationibus crebrò recreari consueuit. Sepultus est in capella beatæ Mariæ semper uirginis, non sine opinione magnæ sanctitatis. Eius depositioni sanctus ille Henricus abbas Breitenaugiensis quondam monachus huius cœnobij (de quo suprà diximus) interfuit, qui nō casu, sed potius ut credimus diuina ordinatione prouocatus, pro consolatione fratrum spirituali aduenerat.

Eodem anno Rex purificationis festum Vuormatiæ celebrauit, & pascha in Herbipoli. S. Otto episcopus Bambergēsis nostri ordinis hoc ipso anno moritur, & in sanctorum catalogum relatus est. Gebhardus quoq; Argentinensis episcopus obijt. Adelbertus autem iunior archiepiscopus Moguntinus Romam, citatus ab Innocentio papa, adijt, & ab eo honorificè susceptus fuit. Cum his temporibus rex Conradus Siciliæ regnum contra uoluntatem Innocentij papæ inuadere moliretur, egit cum ducibus Bauariæ Henrico & fratre eius Vuelphone precibus & precio pontifex, quatenus aditum illi in Italiam præcluderent, quod illi eo libentius prę sumebant, quo regem anteà infestum & exosum habuerant. Itaq; rex Conradus uolens expeditionem parare in Italiam, adhuc uiuente duce Henrico, dux Vuelpho fortiter restitit.

Discordia inter papam & regē.

Factum est itaque bellum grauissimum inter ducem illum Bauariæ

Bellum inter regem & Bauariæ duces. Secundū bellum

Vuelphonem ex parte Innocentij papæ, & Fridericum ducem Sueuorum ex parte regis, in diœcesi Augustensi, iuxta Neresheim monasterium ordinis nostri, ubi multis ab utraq; parte cæsis, tandem dux Fridericus obtinuit uictoriam, & Vuelpho cum suis fugit in præsidium. Tandem post mortem ducis Henrici, memor damni quod susceperat dux Vuelpho, congregato magno exercitu, contra ducem Fridericum denuò bellum instaurat, iuxta uillam quæ dicitur Ellenhofen, non longè à Vuinsberg, in quo & ipse dux Vuelpho cecidit, & maior pars exercitus strata fuit. Exinde rex Conradus urbem Vuelphonis, quæ dicitur Vuinsberg, hoc ipso anno obsedit, & eam in deditionem accipiens, hanc matronis & fœminis libertatem concessit, ut quæcunque humeris deportare possent, regali eis munificentia liceret. Quæ neglecta supellectili maritos suos & uiros quotquot potuerunt, humeris suscipiẽtes extra portas cunctis inspectantibus & industriam mirantibus deportarũt. Duce autem, ne talia fieri permitterentur suadente, dixit rex, non decere uerbum regium immutari. Porrò ducatum Bauariæ contulit rex Lupoldo marchioni Austriæ, quem tamen postea Fridericus Imperator primus, legitimis hæredibus restituit. Hoc ipso anno moritur Ioannes dictus de temporibus, qui annis trecentis & sexagintauno uixerat à tempore Caroli Imperatoris Magni, cuius armiger fuerat, homo temperatissimæ complexionis.

Vuinsberga capitur.
Nota mulierum egregiū facinus.

Ducatus Bauariæ transfertur in Australes.
Ioannes de temporibus obijt.
Hugo S. Victoris Parisiensis obijt.

Eodem anno mortuus est Hugo canonicus apud S. Victorem Parisien. uir religione & scientia literarum, & in scientia septem artium liberalium nulli suo tempore secundus, qui multa præclara conscripsit ingenij sui opuscula ad utilitatem legentium, de quibus in libro de Ecclesiasticis scriptoribus, latius fecimus mentionem. His temporibus quidam pseudoimperator in Alemania surrexit, qui per aliquot annos apud Solodorum in reclusione uiuens, ac inde egressus, Henricum Imperatorem se esse fingebat. Et cùm multos seducendo allexisset sibi in tantum, ut graues pro eo pugnæ & homicidia fierent, alijs eum ueluti Henricum Imperatorem defunctum recipientibus, alijs seductorem palàm clamantibus, tandem declarata eius falsitate, Cluniaci in monachum attonsus est.

Pseudoimperator decipit multos.

Eodem anno Domini, Volmari 19. in ciuitate Senonensi in Gallia, synodus episcoporum & abbatum Ludouico rege Francorum præsente celebrata est, contra magistrum Petrum Abelardum, qui quadam prophana nouitate uerborum & sensuum ecclesiam scandalizabat ad quam cùm citaretur, sedem apostolicam interpellauit: & sic euadens, non multo pòst Cabiloni ad sanctum Marcellum obijt, uir ingenio subtilissimus & mirabilis philosophus, qui de suo matrimonio cœnobium sanctimonialium in territorio Trecasino cõstruxit, in quodam prato ubi legere solitus fuerat, in quo multas sanctimoniales episcopali authoritate congregans, ipsum cœnobium ad S. Paracletum nominauit, & in abbatissam quondam uxorem suam religiosam fœminam Hebraicis & Latinis literis apprimè eruditam præfecit. Quæ uerè ipsius amica magnam ei post mortem fidem conseruauit, assiduis pro eius anima precibus instans, corpus eius de loco in quo mortuus fuerat transferens, in ipso monasterio collocauit, cuius tumulo hoc Epitaphium apposuit:

Synodus contra Petrum Abelardum.

Idem Petrus fundauit cœnobium sanctimonialium.

Epitaphium Petri Abelardi.

Est satis in titulo Petrus hîc iacet Abelardus,
Huic soli patuit scibile quicquid erat,
Gallorum Socrates, Plato maximus Hesperiarum,
Noster Aristoteles, logici quicunque fuerunt

Aut

Aut par aut melior studiorum cognitus orbi.
Princeps ingenio uarius, subtilis, & acer,
Omnia ui superans, rationis & arte loquendi
Abelardus erat, sed tunc magis omnia uicit,
Cùm Cluniacensem monachum moremq́ professus,
Ad Christi ueram transiuit philosophiam.
In qua longæuæ bene complens ultima uitæ
Philosophis quenq́ bonis se connumerandum,
Spem dedit undenas Maio renouante calendas.

Anno Volmari abbatis 20. qui fuit dominicæ natiuitatis 1141. Conradus rex Curiam suam Ratisponæ habuit in festo pentecostes, ubi nonnulli Saxoniæ principes affuerunt. Adelbertus Moguntinus archiepiscopus, cum Saxonibus aduersus regem cõiurat, sed non longè pòst 16. calendas Augusti moritur: cui Marcolphus in archiepiscopatu Moguntinensis ecclesiæ successit, qui fuit antea præpositus ecclesiæ Aschaffenburgensis in eadem parœchia, & biennium in pontificatu non compleuit.

Marcolphus archiepiscopus Moguntinus.

Imperatrix Richiza.

Eodem anno obijt domina Richiza Imperatrix, uxor Lotharij Imperatoris, & iuxta maritum suum in monasterio Luterensi sepulta est. Obijt etiam Conradus archiepiscopus Magdeburgensis, cui Fridericus maioris ecclesiæ custos, fratrũ electione successit. Henricus quoq́ Marchio Brandeburgensis sine liberis obijt, Marchiam in manibus regis imperio liberam dereliquit: quam Conradus rex consilio principum Adelberto comiti de Solttuedel, in feudum imperiale concessit. Fratri quoque suo comiti Henrico ipse rex in uxorem dedit filiam Lotharij Imperatoris, relictam uiduam Henrici ducis Bauariæ, & creauit eum in ducem Austriæ.

Ducatus Austriæ erigitur.

Conuentus principum apud Frãckfordiam.

Anno Volmari abbatis 21 dominicæ natiuitatis 1142, Rex pentecosten apud Frãckfordiam celebrat, ubi penè omnes totius regni principes, põtifices & abbates conuenerunt: ibiq́ celebratæ sunt nuptiæ 14. diebus, impensis regalibus: quibus fratri suo primo duci Austriæ Henrico filiã Lotharij Imperatoris relictam, Henrici Bauariæ ducis Gertrudem rex copulauit uxorem. Ibi Henricus cognomento Leonis, filius Henrici ducis Bauariȩ, & Gertrudis præfatæ filiæ Lotharij Imperatoris, de manu regis Conradi Saxoniæ ducatum accepit.

Eodem anno obijt Marcolphus archiepiscopus Moguntinus, cui Henricus maioris ecclesiæ præpositus successit, qui duobus cardinalibus S. Romanæ ecclesiæ præsentibus legatis, in Franckfordia, regalium inuestituram ab ipso rege Conrado suscepit.

Henricus archiepiscopus Moguntinus.

Eodem anno Henricus sanctæ memoriæ abbas in Breitenauu (de quo suprà diximus) quatuor corpora de collegio undecim millium uirginum ab Arnoldo Coloniensium archiepiscopo impetrauit, quæ sexto nonas Iulij cum honore maximo ad monasterium suum introduxit.

Anno sequente Adelbero Treuirorum archiepiscopus, monachos de cœnobio sancti Maximini Treuerensis, propter inordinatã uitam expulit, & alios in locum eorum restituẽs, abbatem Sigerum nomine eidem cœnobio præfecit.

Hoc anno hyems fuit dura & asperrima. Gertrudis quoq́ filia Imperatoris Lotharij, quam Henrico duci Austriæ post obitum prioris mariti nuptam diximus, ob difficultatẽ partus diem clausit extremũ, & cum patre matreq́ ac priore coniuge, duce Henrico, mœrentib. cunctis Saxoniȩ incolis

Hyems fuit asperrima.

in monasterio Luterensi sepulta est. Celestinus papa 2. obijt: cui Lucius secundus successit.

Anno Volmari abbatis 22, Domini autem millesimo centesimo quadragesimoquarto, apparuit sancto Henrico Breitennaugiensis cœnobij reuerendissimo abbati quondam huius cœnobij Hirsaugiēsis (ut prædictum est) monacho, beatus Felix papa & martyr, reuelans ei caput suum, quod in abside ipsius ecclesiæ multis annis iacuerat absconditum, 13. calendas Septembris. Sanctus autem uir caput sancti martyris de terra cum summa reuerentia leuauit, & fratribus Hirsaugiensibus particulam unam pro maximo charitatis munere transmisit.

Caput S. Felicis papæ in Breitennauu inuentū est.

Anno Volmari abbatis 24, Lucius papa obijt: cui Eugenius abbas sancti Anastasij Cisterciensis ordinis & quondam monachus sancti Bernardi successit.

Terræmotus.

Anno Volmari abbatis 25. qui fuit dominicæ natiuitatis 1146, magnus terræmotus factus est 15 uicibus: cometa apparuit, & sequente anno magna pestilentia subsecuta est.

Buggo.

Eodem anno nonis Decembris obijt Buggo Vuormatiensis episcopus, uir multarū uirtutum, & per manus Guntheri Spirēsis episcopi in Schonaugiensi monasterio, quod ipse in honorem sanctæ Dei genitricis & uirginis Mariæ construxerat & consecrauerat, sepultus est. Præfuit autem ecclesiæ Vuormatiensi strenuè annis 36. cui in episcopatu successit Conradus huius nominis primus, qui multas persecutiones à multis sustinuit. Suo nanque tempore Conradus comes Palatinus Rheni, frater primi Friderici Imperatoris, possessiones ecclesiarum uiolenter diripuit: cui cùm nemo posset resistere, quia dies mali erant, cogebātur ministri Domini res ablatas aut pecunijs redimere, aut iniurias cum dāno patienter tolerare. Extat huius Cōradi episcopi ad S. Christi uirginē Hildegardem in monte S. Ruperti apud Bingios abbatissam epistola, in qua suarū calamitatū quas patitur, meminit, & eius consilium & orationum suffragia humiliter petit. Cui uirgo sancta, & uerba sanctæ admonitionis diuinitus inspirata rescribit, & orationum suarum sicut petierat, participem facit.

Conradus.

Conradus Palatinus.

Hildegardi scripsit episcopus.

Anno Volmari abbatis 26. qui fuit dominicæ natiuitatis 1147, eclipsis solis facta est 7. calendas Nouemb. circa horam diei penè quartam. Ipso anno fames subsecuta est. Famem etiam pestilentia & mortalitas magna subsecuta est, & cunctæ posteritati incredibilis.

Eclipsis solis fames, pestilentia fuit.

Eodem quoque anno Embricho Herbipolēsis episcopus (de quo suprà diximus) de Græcia rediens, Aquileię moritur, ibique sepelitur: pro quo Sigefridus in episcopum constituitur. Eggebertus etiam Bambergensis episcopus moritur, in cuius locum Euerhardus ordinatur. Conradus rex Vngariam in manu ualida ingressus, ducem obsides dare compulit, eumque sub iureiurando ad fidelitatem coarctauit. Inde progressus Hierosolymā adijt cum maxima Christianorum multitudine, anno uidelicet Domini millesimo centesimo quadragesimo octauo, qui fuit Volmari abbatis 28. sed nihil dignum peregit, quin potius maior pars exercitus fame, peste & gladio perijt. Ditata est terra Paganorum, & repleta de spolijs & armis, quę à Romano exercitu in hac expeditione ceperunt.

Embricho Herbipolensis episcopus.

Expeditio regis contra Ierusalem

Eodem anno maximus Christianorum exercitus, ab omni Germania, Gallia, Italia, Hispania, Anglia, & Vngaria, imò ex Europa tota, post festum paschatis ad recuperādā terram sanctam B. Bernardo crucē ex imperio Eugenij papæ contra infideles prædicante motus est: quorum expeditio & gesta cum

Passagium ad terram sanctam.

ſta,cùm à multis copioſe deſcripta ſint,nos ea ſilentio tranſire ſtatuimus.

Anno Volmari abbatis 28. Eugenius papa 3, conuocatis ex omni Germania & Gallia epiſcopis & abbatibus, Remis cõſilium habuit, ubi Arnoldus Colonienſis archiepiſcopus ab officio ſuo ſuſpenditur, quoniã uocatus ad ſynodũ uenire contẽpſit. Ibi plurima ad utilitatem eccleſiæ tractata ſunt.

Concilium celebratur Remis.

Eodem anno Conradus Rex de Hieroſolyma rediens, filium ſuum ungi fecit in regem, nomine Henricum, Aquiſgrani, qui non multo pòſt obijt.

Eodem quoq; anno S. Malachias archiepiſcopus Lemorienſis in Hibernia, ueniẽs ad Clareuallem, ſanctum uiſitare Bernhardum, migrauit ad Dominum 3. nonarum Nouembrium, uir apoſtolicæ uitæ & totius forma perfectionis exemplarq; uirtutis qui inter cætera uirtutũ ſuarum inſignia mortuum reſuſcitauit, fidem in Hibernia reformauit, & ſanctam religionẽ mirificè dilatauit. Huius uitam ſanctus Bernardus abbas deſcripſit. His fermè temporibus idem S. abbas Bernardus, ad prædicãdam contra infideles crucem Domini, iuſſu papæ Eugenij perambulabat Germaniam, & multis ubique ſignis miraculiſq; effulſit. In territorio nanque Conſtantienſi una die cæcos undecim illuminauit, ſanauit mancos decem, & claudos 18. reſtitutis ambulandi uiribus ad integrum reformauit. Cùm eſſet in ipſa ciuitate Conſtantienſi, uirtutum fama undiq; ſe diffundẽte, miſit ad eum abbas Augienſis monaſterij cæcum hominem, quem ſuis eleemoſynis ſuſtentabat, & confeſtim uidentem illum recepit. In eadem diœceſi cæcum natum illuminauit, ſurdum quoq; & mutum à natiuitate auditu & loquela reſtitutis ſanauit. In ciuitate Baſilienſi cùm ſermonem haberet ad populum, oblata eſt ei fœmina muta, & orante eo loqui cœpit perfectè. Cæcum quoq; ibidem illuminauit, & claudo reſtituit greſſum. In ciuitate Spirenſi Cõrado rege Romanorum præſente, puerum claudum ſibi ablatum ſanauit. In capella epiſcopi eiuſdem ciuitatis rege uidente, uiſum reddidit cęcæ cuidam mulieri, & claudo nato greſſum donauit. His miraculis Spiræ factis Volmarus abbas cum duobus monachis, Burcardo poſtea abbate in Vuingarthen & Conrado interfuit, ſermones uiri ſancti audiuit, cum eo bibit, manducauit & colloquium habuit. Ex Spira deſcendit uir Dei Franckofordiam, & rex Romanorum cum eo, ubi innumeris uirtutibus effulſit, & multos diuerſis infirmitatibus oppreſſos ſanauit, & uerbum Dei omnibus cum fiducia prædicans, uerum ſe Dei famulum oſtendit. Inde nauigio deuectus peruenit ad oppidum Bingionũ, ubi in monaſterio S. Ruperti ducis ab altera parte Nabi fluminis Deo dilecta uirgo S. Hildegardis magiſtra, deuotis præſidebat uirginibus, ſub regula diui patris noſtri Benedicti omnipotenti Domino famulantibus: cui antea per literas uerba ſanctæ admonitionis tranſmiſerat, cum certis muniſculis, quæ pro reliquijs in eodem loco ſeruãtur. Veniens autẽ ad ſanctã Chriſti ſpõſam uir Dei Bernardus, poſt mutuã in Chriſto ſalutationẽ, iuſsit ſibi uolumina quæ ipſa uirgo diuinitus inſpirata conſcripſerat afferri, quibus diligẽter reuiſis ultra modũ admiratus, ad circũſtantes fertur dixiſſe: Hæc ſcripta non ſunt humanitùs adinuẽta, ſed per S. ſpiritũ diuinitus inſpirata: nec poteſt ea mortalis homo intelligere, niſi ad Dei ſimilitudinẽ intus in anima ueraciter fuerit reformatus. Ad hęc capellanus ſanctę uirginis monachus deuotiſsimę cõuerſationis reſpondit: Reuerẽde pater uera quidẽ ſunt quæ dixiſti, ſed homines multi nõ ſolùm ſeculares idiotę, ſed etiam religioſi & docti animũ famulę Chriſti quotidianis oblocutionibus mirabiliter cruciant, dum hęc non diuinitùs inſpirata, ſed aut ſomnia muliebria & deſtructi cerebri deliramenta, aut per dæmones immiſſa fal-

S. Bernardus Germaniam peragrat.

In ciuitate Conſtantienſi fecit miracula.

In Baſilea.

In Spira.

Volmarus abbas cum Bernardo fuit.

In Bingen S. Hildegarden Bernhardus uiſitat.

N. dictum Bernhardi.

laciter confirmant. Cui uir Dei: Non miramur (inquit) frater charissime, si dormientes in peccatis, diuinas reuelationes existimant somnia, scientes uerum quod S. Apostolus dixit: Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Omnibus enim in peccatis luxurię, auaritię & superbię, quasi dormiendo iacentibus, diuinæ admonitiones somnia uideri consueuerunt: quoniam si uigilarent in timore Domini, signa diuinarum reuelationum uera proculdubio agnoscerent. Qui autem immitti hæc à dæmonibus dicunt, diuinarum inspirationum occulta & mystica signa non mouerunt, similesq; illis iudicandi sunt, qui dominum & saluatorē nostrum Iesum Christum eiijcere dęmonia in potestate Beelzebub dixerunt. Ad sanctam quoq; Hildegardem dixit: Et tu filia charissima, non metuas opprobria hominū, Deum habens defensorem, quoniam sicut stipula peribunt, ueritas autem Domini manet in æternum. Nos quoq; ob tui amorem operam dabimus, ut hæc tua scripta per dominum Apostolicum lecta & confirmata securè proferantur in lucem. Obtulit autem sancto Virgo Hildegardis uiro Dei postulanti particulam reliquiarum sancti Ruperti ducis & confessoris, pro quibus & ipse postea nonnulla sanctorum capita ei remisit. Facta sunt hæc in monte S. Ruperti in præsentia Meginhardi comitis de Spanheim, sub cuius ditione temporali præfatum cœnobium constructum est, in quo & filiam habuit sanctimonialem nomine Hiltrudem, uirginem sanctissimæ conuersationis, quę cum beata Hildegarde sub magisterio B. Iuttæ in amore Dei fuerat instituta. Aderant ibi cum eo comite præsentes Cūno abbas sancti Disibodi, & Bernhelmus primus abbas in Spāheim, cum multis aliis clericis, monachis & secularibus. Ibi tunc Bernhelmus abbas præfatus, per medium sancti Bernardi, ad instantiam sui ac comitis Meginhardi dextrum crus à genu infra usq; ad pedem exclusiuè de corpore sancti Ruperti ducis integrum cum cute & carnibus à beata Hildegarde & tota eius congregatione sanctarum uirginum obtinuit, & cum magna reuerentia & honore ad suum monasterium Spanheimense introduxit, quod usq; in hodiernum diem integrum habemus. S. uero Domini famulus Bernhardus ualedicēs uirginem Christi Hildegardem cœptum iter per descensum Rheni continuat, & in Bopardia paralyticum in medio populi, manu illi imposita curat. Inde per Mosellæ alueum Treuerim conscendit, & tres cæcos, claudum unum, & surdam mulierem in eadem ciuitate omni inspectanti populo curauit. Deniq; in Cōfluētia, in Colonia & Andernacho multa signa & miracula fecit. Nam in eadem ciuitate Coloniensi per triduum moratus, 12. claudos, mancos duos, cæcos quinq;, & surdos decem curauit, ac tribus mutis loquelam restituit, & alia innumera signa fecit. Apud Aquisgranū, dum in illa famosissima toto Rom. orbe imperiali capella S. pater missam celebraret, claudo homini gressum, & cæcis quatuor uisum coram multitudine populorum restituit. In ciuitatibus quoq; Leodiēsi & Neruiorum, quæ nunc Cameracensis appellatur, multis loquelam, surdis auditum, cæcis uisum, claudis gressum, & infirmis quolibet morbo ægrotantibus sanitatem sine certo numero restituit.

Contra eos qui reuelationes somnia dicunt.

Bernhardus consolatur Hildegardem.

Meginhardus comes in Spanhem fuit præsens.

In Bopardia paralyticum sanat. In Treueri quoq;. In Confluentia. In Colonia etiam 32. curauit.

Aquisgrani miracula facta.

Anno Volmari abbatis prædicto, dominicæ natiuitatis 1149, indictione duodecima, Craffto comes de Spanheim, filius Meginhardi senioris, & frater iunioris, filiam Adolphi comitis Hombergensis nomine Clementiam, uirginem speciosam, pudicam, & Christo deuotissimam pro uxore desponsauit: quæ cùm Christo uirginitatis suæ florem deuouere statuisset, sponsi

sponsi mortalis consensum petijt & impetrauit. Vnde ipsa uenerabilis uirgo Clementia, in cœnobio S. Irmynæ in horreo Treuerensi nostri ordinis monialis facta est, & omnipotenti Deo in magna sanctitate multis annis seruiuit. Porrò ipse Craffto S. uirginis sponsus, in cœnobio meo præfato Spanheimensi sub abbate Bernhelmo monachus factus est, in quo tam religiose tamq́ prudenter conuersatus est, ut Bernhelmo defuncto, in locum demortui abbas sit ordinatus, sicut in sequentibus dicemus. *Clementia comitissa, monialis facta in Treueri. Craffto comes fit monachus in Spanheim.*

Anno Volmari abbatis 29. qui fuit dominicæ natiuitatis 1150. ignis & aqua per diuersas mundi partes, innumeras clades & damna operantur. Ipse totus annus plenus miseriarum, subsequenti præsagium erat. Hyems ualidissima & nimium diuturna fuit. Igneæ in cœlo acies uisæ sunt. Vrbs Traiectensis tota cum ecclesijs incendio conflagrauit, ubi crux quędam lignea de alto cadens desuper cadente templi tecto cum trabibus illæsa permāsit. Quæ etiam diutissimè in incendio posita, incorrupta postmodum inuenta est, clauis duntaxat patibuli ferreis, quibus dominica imago detinebatur, liquefactis. Hæc crux ad memoriam facti miraculi in templo S. Bonifacij honorificè seruatur. His temporibus Eugenius papa 3. Treuerim uenit cum 18. cardinalibus, episcopis, & abbatibus multis, inuitatus ab Adelberone eiusdem ciuitatis archiepiscopo, qui papam cum cæteris qui aderant omnibus per tres menses in cibo ac potu ex proprijs sumptibus copiosissimè prouidit. Ibi papa Eugenius ecclesiam monasterij sancti Mathiæ Apostoli de nouo reparatam pridie calendas Februarij dedicauit, Synodū quoque tam episcoporum quàm cardinalium & abbatum ibidem celebrauit, ubi Henricus archiepiscopus Moguntinus, & S. abbas Clareuallis Bernardus ipsi summo Pōtifici mirabilia quæ Deus operabatur in famula sua Hildegarde montis S. Ruperti confessoris abbatissa retulerunt. Quibus auditis papa attonitus, & rem diligentius inuestigare uolens Virdunensem episcopum Adelbertum cum alijs uiris fide dignis misit ad S. Hildegardem, ut cum humilitate & mansuetudine sine strepitu uel curiositate, quid rerum esset, ab ipsa sciscitaretur. Qui cùm ad monasteriū, in quo degebat S. uirgo, deuenissent, & iuxta commissionem apostolicam, ueritatem ab ipsa humiliter inquirerēt, illa simpliciter quæ de se erant aperuit, & legatos cum scriptis & libris reuelatis sibi diuinitus dimisit. Quibus papa recognitis, uolumina S. uirginis sibi transmissa, coram cardinalibus, archiepiscopis, abbatibus & omni clero publicè recitari præcepit, & per se lectoris officio functus, partem non modicam legit, per quæ omnium mentes in stuporem uersæ, ac uoces in laudem creatoris omnium excitatæ sunt. Aderat ibi S. pater Bernardus, quo mediante summus pontifex cum cæteris monebatur omnibus, ne tam insignem lucernam silentio tegi pateretur, sed gratiam tantam quam Dominus suo tempore manifestasset, ipse sua authoritate confirmaret. Ad hęc S. Pontifex benigno fauore consentiens, deuotam Christi uirginem literis salutatorijs uisitauit, in quibus ei licentiam autoritate Apostolica proferendi & scribendi quæcunque per spiritum sanctum cognouisset, gloriose concesit, eamq́ ut sine timore reuelata sibi conscriberet, animauit: cuius epistolæ tenor fuit, Eugenius episcopus, seruorum Dei seruus, dilectæ in Domino filiæ Hildegardi præpositæ in monte sancti Ruperti, salutem & benedictionem apostolicam. Miramur, ô filia, & supra quàm credi potest miramur, quia Deus nostris temporibus iam noua miracula ostendit, cùm te spiritu suo ita perfudit, quod diceris multa secreta uidere, intelligere & proferre. Hoc à quibusdam ueridicis personis ita

Ciuitas Traiectēsis crematur.

Synodus apud Treuerim habita

Eugenius.

Libri Hildegardis leguntur à papa in synodo.

Epistola papæ ad Hildegardum

esse percepimus, qui se fatentur te uidisse & audiuisse. Sed quid nos dicere ad ista ualemus, qui clauem scientiæ habentes, ita quod claudere & aperire possemus, & hoc prudenter facere per stultitiam negligimus? Congratula- *Papa congratulatur Hildegardi. Exhortatur eam ad humilitatem.* mur autem gratiæ Dei, congratulamur & dilectioni tuæ: & hoc te admonemus, ut scias, quoniam Deus superbis resistit, humilibus uerò dat gratiã. Gratiam ergo quæ in te est, per humilitatem serua & custodi: ita ut ea quæ in spiritu proferenda senseris, prudenter proferas, quatenus illud à Domino audias: Dilata os tuum, & ego implebo illud. Quod nobis de loco illo, quem tibi in spiritu præuidisti, significasti, hoc permissione & benedictione nostra & episcopi tui fiat, ita quod ibi regulariter cum sororibus tuis uiuas secundum regulam sancti Benedicti, sub eiusdem loci clausura. Ad hęc uirgo Christi summo pontifici literas responsales diuinitus inspirata remisit, in quibus eum de arcanis quæ habebat in corde suo admonuit, & diuinam circa hæc uoluntatẽ & bene placitum indicauit. *Natiuitas B. Hildegardis.* Fuit autem hæc uirgo Hildegardis beatissima, oriunda ex comitatu Spanheimensi, in uilla quę uocatur Bickelnheim, patre Hildeberto & matre Mechtilde progenita, tẽporibus Henrici Imperatoris quarti, anno domini 1098. indictione 6. cuius pater Hildebertus uir nobilis, in curia comitis Meginhardi de Spãheim nobilissimi & illo tempore potentissimi militabat, uir diues & honoratus in seculo. *Quinquennis ad monasterium traditur.* At Hildegardis anno ætatis suæ 5. monasticis disciplinis imbuendo tradita fuit à parẽtibus suis B. uirgini Iuttæ in monte Disibodi, pro Christi amore inclusæ sorori præfati comitis Meginhardi, de qua superius dictũ est: à qua in timore Domini laudabiliter erudita, nihil aliud quàm cœlestia didicit amare. In eodem loco omnipotenti Deo multis annis in humili castitate seruiuit, donec tandem post obitum uenerabilis Iuttæ numero uirginum augmentato per diuinam reuelationem instructa, ad montem sancti *Monasterium Ruperti iuxta Bingios fundatur.* Ruperti iuxta oppidum Bingionum, ubi Nahus Rhenum influit, cum 18. subiectis monialibus transmigrauit: ibi comite de Spanheim Meginhardo, alijsq; fidelibus Christi adiuuãtibus, cœnobium pro sacris uirginibus construxit, in eo uidelicet loco ubi S. Rupertus dux cum matre sua Bertha nomine, sancta fœmina, temporibus Ludouici primi Imperatoris castellum & mansionem habuit. *Hiltrudis.* Sub cuius magisterio inter alias fœminas sacras Hiltrudis uirgo deuotissima, fuit ipsius comitis Meginhardi præfati speciosissima filia, de qua suprà dictum est, quæ amore cœlestis regni latum in terra dominium respuit, & sanctæ conuersationis habitum sub disciplina sororis genitoris suæ Iuttæ, in mõte diui præsulis Disibodi suscepit. Ob huius uirginis intuitum pater comes Meginhardus multa bona ipsi cœnobio contulit, & ius loci quod partim ad ecclesiam Moguntinam, partim ad ditionem Bernhardi comitis de Hildesheim filij Ioannis fratris sui pertinebat, ratione usufructus, data pecunia emit, & sanctę Hildegardi tradidit, dans & concedens ei omnimodam libertatem eligendi protectorem quemcunque uoluisset, ipsumq; locum à suo domino, potestate & aduocatione in perpetuum absoluit. Porrò sancta uirgo Christi Hildegardis ab infantia diuinis reuelationibus uisitata, cùm præter psalterium & simplicem psalmodiam Latini sermonis ab homine nec artem didicisset, nec usum haberet, mirabiliter tamen spiritus sancti gratia illustrata, multa scripsit, multa dictauit, partim Latino, partim Teuthonico distincta sermone, quę non humano sensu *Libri quos S. Hildegardis per reuelationes composuit.* aut intellectu, sed diuino potius afflatu didicit, & ideo non nisi à spiritualibus scripta eius intelligi possunt. Scripsit autem librum magnum & multæ subtilitatis, quem Sciuias prętnotauit, qui incipit, Et factũ est in anno nono.

Item

Item Diuinorum operum libros tres. Vitę meritorum libros 3. De causis & remedijs omnium morborum humani corporis, opus insigne, quod Medicinam prænotauit compositam, & incipit: Deus ante creationem mundi absq; initio fuit & est. Item alium librum de Naturis herbarum, quantum ad curam humani corporis pertinent, satis pulchrum edidit, quem Simplicem medicinam prænotauit. Item in regulam S. patris nostri Benedicti breue quidem sed utile opusculum composuit, sic incipiens: Et ego paupercula fœmina forma. Item ad 30. subtilissimas quæstiones Vuiberti monachi per epistolā sibi prępositas, per spiritum sanctū edocta, tam profundè, propriè & catholicè respōdit, ut legentes meritò uertat in stuporem. Hoc opusculum sic incipit, Charitas quæ cum abstinētia peccatorum fidem instruit. Scripsit etiam per uisionem cœlitus instructa, uitam sancti Disibodi episcopi Hiberniensis, de quo suprà iam diximus. Vitam quoq; sancti Ruperti ducis & confessoris. In octo & quinquaginta Euangelia dominicalia per circulum anni homilias, totidem multum subtiles, difficiles & profundas. Epistolas etiam ad diuersas personas plusquàm 150. exhortatorias scripsit, in quibus singulos de occulto mētis statu eorum, ad meliora admonitos facit. Ad Treuerenses, Moguntinenses & Colonienses literas & plures & prolixas scripsit, in quibus futuram eis calamitatem prædicit. Inter alias etiam ad abbatem & fratres huius cœnobij Hirsaugiensis epistolas & literas diuinis reuelationibus plenas scripsit, imò & sua personali præsentia in hoc monasterio fuit, de quibus mentionem faciemus quum ad tempora Manegoldi abbatis texendo historiam peruenerimus. Extant denique in præfato cœnobio sancti Ruperti usq; in præsentem diem copiæ literarum & epistolarum, ad sanctam ipsam Hildegardem missarum, per Conradum 3. & Fridericum primum Romanorum Imperatores, perq; Eugenium 3. Anastasium 4. Adrianum 4. & Alexādrum 3. Romanos pontifices: per archiepiscopos Moguntinos, Henricum, Arnoldum, & Christianum, perq; Treuerenses, Colonienses, Bremensem, Saltzburgēsem, Hierosolymitanum, Magdeburgensem, & plures in Italia: ac per episcopos, Bambergensem, Spirensem, Vuormatiensem, Constantiensem, Virdunēsem, Leodinensem, Traiectensem, Pragensem, & alios ex Germania, Gallia, & Italia plures: per abbates sanctos, in primis Bernardū Clareuallēsem, Adam Eboracensem, perq; Eberbacēsem sancti Anastasij ex Roma, de Keisheim, per Hirsaugiēsem Manegoldum, sancti Hamerani Ratisponensem, Monichen Nuuenburgensem, sanctæ Mariæ ad martyres Treuerens. S. Mathiæ Treuerensis, sancti Disibodi, Campidonensem, Eluacensem, Mulbrunnen, Montis monachorum, Bābergensem, Zuueifaldensem, Spanhemensem, Salensem, Besonis uillæ S. Martini, Coloniensem, Bruuuilerensem, Vuetelensem, Heilsbronnensem, Belleuallensem, Carilocensem, Clarefontensem, Charitatis, Bethaniæ, Sprengersbacensem, Rodenkirchensem, Eluerstadensem, Salueldensem, in Vuadegas, & alios complures. Per præpositos quoq; in Flamheim regularium, in Heyna regularium, in Vestera regularium, in Herde Præmōstratensium, in Himelauue nostri ordinis monialium, in ualle Dei monialium Cistercīēsis ordinis, in Cappenberg sancti Victoris Moguntinensis, S. Castoris in Confluētia S. Andreæ in Colonia, Erfordensem, maioris ecclesiæ Moguntinensem, sancti Simeonis Treuerensem, in Ruestede, Frãckofordensem, maiorum ecclesiarum Treuerens. Coloniensem, Bonnensem, & alios plures. Per abbatissas etiam S. Elisabeth Schonaugiensem nostri ordinis eodem spiritu scribentem: per Gandersheimensem, in Vuech-

Epistolas multas scripsit.

Ad fratres et abbatem Hirsaug. literas dedit.

Imperatores papæ scripserunt Hildegardi. Archiepiscopi. Episcopi quoq;.

Abbates quoq; Hildegardi scripserunt.

Præpositi.

Abbatissæ.

tersuuinckel de Altzen nostri ordinis, in Altuuich Traiectensis dioecesis, in Krunchen sanctæ Mariæ Ratisponensem, in Keysungen sancti Cyriaci Erphordensem, in Lubbelsberg, in Vuidergoldesdorff, in Sebach nostri ordinis, in Gronechtal, sancti Theodori Bambergensem nostri ordinis, in ueteri monasterio Mogūtinensem, Olstatensem, in superiori monasterio Ratisponensem, in Nusia nostri ordinis, sanctarum uirginum in Colonia, in Didenkirchē, in Adernacho, S. Glodesindis Metensem, in Erdendal, & per alias complures: sed & per sacerdotes, philosophos, & magistros, tam de remotis quàm de uicinioribus locis non paucæ, quibus literæ ipsius responsales inspirante spiritu S. dictatæ, plenæ mysterijs & arcanis sunt cōiunctæ, Omnibus enim consolationē spiritus sancti ab ea quęrentibus, aut uerbum sanctæ admonitionis postulantibus, scriptis & orationibus succurrere consueuit, & nullum unquam quantumcunque debilem, abiectum uel pauperem despexit. Multis tam in uita quàm post mortē miraculis claruit, & infirmos quolibet modo grauatos ad se confluentes orationibus in Christi nomine curauit. Eius uita, conuersatio & mirabilia gesta per Theodoricū nostri ordinis abbatem in tribus libris diligenter conscripta habentur.

Omnibus respondit.

S. Hildegardis multis miraculis claruit.

Anno Volmari abbatis 30. qui fuit dominicæ natiuitatis 1151. indictione 14. sexto calendas Aprilis obijt Bernhelmus, monasterij mei Spanheimensis primus abbas, anno ætatis suæ quarto & septuagesimo in medio chori sepultus, uir laudabilis institutionis, & non minus uitę merito quàm eruditione scripturarum uenerandus. Huic in abbatia per unanimem fratrum electionem succesit Craffto monachus eius & filius Meginhardi comitis de Spanheim frater B. Hiltrudis sanctimonialis, & sponsus quondam deuotissimæ uirginis Clementiæ filiæ comitis de Homberg sanctimonialis apud Treuiros, in cœnobio sanctæ Irmynæ, quod Horreum appellatur, de quibus suprà fecimus mentionem. Erat autem uir in timore Domini, ualde deuotus, & non minus humilitate quàm sanguine clarus. Ipse magnis precibus impetrauit caput sanctæ Irmynæ uenerandæ uirginis, patronæ & primæ abbatissæ præfati monasterij nostri ordinis in horreo Treuerensi, filiæ Dagoberti regis Francorum, quam sanctus Vuillebrordus episcopus Christo sponsam consecrauit, ab Hillino archiepiscopo Treuirorum, abbatissaque & tota congregatione ipsius cœnobij, utpote qui eis amore castissimæ sponsæ quondam suæ, nunc autem Christi, Clementiæ, multa bona fecerat, dignusque habebatur cui nihil denegarent. Quod uenerabile caput usque in præsentem diem in eodem cœnobio meo Spanheimensi habetur. Hoc ipso anno fames ualida fuit, & mortalitas hominum magna subsecuta est. Arnoldus archiepiscopus Coloniensis obijt, cui præpositus maioris ecclesiæ & Cancellarius regis Arnoldus secundus in pontificatu succesit. Obierunt etiam hoc ipso anno Cōradus Landgrauius Thuringiæ, Fridericus archiepiscopus Magdeburgensis, cui Vuichmannus filius comitis Tegenburgensis in Bauaria succesit, & annis 42. satis utiliter præfuit, & Rudolphus episcopus Halberstadensis, cui succesit Vdalricus, qui pręfuit annis 33. & est sepultus in monasterio Husburgensi ordinis nostri.

Bernhelmus abbas Spanheimensis obijt.

Craffto fit 2. abbas in Spanheim

Caput S. Irmynæ uirginis uenit in Spanheim hoc anno.

Arnoldus archiepiscopus Coloniensis.

Anno Volmari abbatis 31. natiuitatis uerò dominicæ 1152, Conradus rex Roman. tertius apud Bambergensem ciuitatem infirmitate decubās, & diem mortis sibi adesse sentiens, Duci Friderico filio fratris sui regalia tradidit, filiumque suum Fridericum adhuc paruulum commendauit, & ut pro regno illi acquirendo principibus loqueretur, rogauit, rebusque suis dispositis moritur 11 calendas Martij, anno regni sui 14. sepultus in eadem ciuitate & be-

Conradus rex tertius obijt.

te & be-

te, & benedictionem Imperialem à papa non habuit. Post cuius obitum, celebris conuentus principum & episcoporum, apud Franckofordiam habitus est: ibi summo fauore cunctorum præductus, rex Saxoniæ in regem Romanorum eligitur, uir strenuus & multorum operum, sicut in sequentibus partim dicemus. Imperauit autem annis septem & triginta. *Fridericus Impérator primus eligitur.*

Eodem anno obijt Adelbero archiepiscopus Treuirorũ, uir magnanimus & singularis censuræ. Hic à Lothario Imperatore in die S. paschatis Aquisgrani regalibus susceptis, fratrem eius Simonem publicè excommunicauit, & sub Euangelio tantæ festiuitatis ipso Imperatore præsente ecclesiam exire coëgit. Verùm de monasterio S. Mathiæ & cæteris cœnobijs monachorum, multa per uiolentiam diripuit, & in usus proprios conuertit. Successit illi in archiepiscopatu Hillinus maioris ecclesiæ decanus, & præfuit annis 18. Arnoldus Coloniẽsis archiepiscopus Romã profectus à papa Eugenio ordinatur, à quo cum pallio & honore ad sedem suam remissus est. *Adelbero archiepiscopus Treuerensis obijt.* *Hillinus archiepiscopus Treuerensis.*

Anno Volmari abbatis 32. qui fuit dominicæ natiuitatis 1153. Henricus archiepiscopus Moguntinus ex præcepto Eugenij papæ in die S. Pentecostes à duobus cardinalibus Gregorio & Bernhardo deponitur, qui & eodẽ anno calendis Septemb. mortuus est. Hanc breuitatem uitæ S. Hildegardis biennio illi antea prædixit, quæ in quadam ad eum epistola sic dicit: Audi qui in multis scrutinijs me negligis. Cœlum de ultione Domini apertum est, & nunc inimicis funes dimissi sunt. Tu autem surge, quia dies tui breui sunt, & reminiscere, quia Nabuchodonosor cecidit, & quòd corona ipsius perijt. Et alij multi ceciderunt, qui se temerè in cœlum exaltauerunt. Ah tu cinis, quare non erubescis in altum te spargere, cùm debeas esse in putredine? Henrico itaq; ab archiepiscopo deposito, Arnoldus cancellarius regis & præpositus Aquẽsis successit, qui postea in monasterio sancti Iacobi extra muros Moguntinos fuit interemptus, ut suo loco dicemus. Ad hunc S. Hildegardis inter alia sic scribit: ô pater, uiuens lumen, hæc uerba mihi ad te dedit. Cur non es fortis in timore meo? Et quare zelum habes, quasi triticum excribres, ita ut separãdo deijcias, quod tibi contrarium est? Sed hoc nolo. De oculo autem cordis tui, inquietam mentem absterge: & de populo tuo iniusticiam abscinde: quia tempus bellorum in moribus hominum nunc instat, ita quod nec in disciplina, nec in districtione timoris Domini sunt. Tu tamen non formides eos ad bonum cohercere, quoniam si propter hoc tribulationem & angustiam sustinueris, ne paueas, quia filius Dei eadem passus est. Surge itaque ad Deum, quia tempus tuum citò ueniet. *Henricus.* *Hildegardis prædixit mortem episcopo.* *Arnoldus.* *Martyrum eius Hildegardis prædixit.*

Eodem quoque anno cùm Henricus Mindensis episcopus propter clericum quendam qui in ciuitate à suis, ipso consentiente (ut dicebatur) cæcatus fuerat, se expurgare non posset, multis pertæsus aduersitatibus coram præfatis cardinalibus episcopatui renunciauit, cui Vuernerus eiusdem ecclesiæ præpositus successit. Eugenius etiam papa tertius obijt, cui Conradus abbas cœnobij sancti Ruffi Viliternæ diœcesis nostri ordinis & cardinalis succedens, Anastasius quartus nominatus est, & sedit anno uno, mensibus quatuor, diebus 24. Hic Anastasius papa literas ad S. Hildegardẽ uirginem paterno affectu plenas, & deuotionem præ se ferentes non paruam, in quibus & scripta illius mirificè laudibus extollit, & se orationibus eius ac totius congregationis humiliter commendat, in primo anno pontificatus sui transmisit, magnis precibus diuinum ab ea responsum efflagitans. Cui sancta uirgo per reuelationem diuinitus edocta, rescribens omnia quæ illi pro emendatione uitæ necessaria erant, etiam occultissima cordis aperuit. *Episcopus deponitur.* *Eugenius papa obijt, Anastasius fit papa.* *Scripsit Hildegardi.*

In qui-

Hildegardis papa Anastasio prophetauit.

In quibus literis inter cætera prædixit schisma, quod post obitum Adriani papæ, qui Anastasio succesit, secutum est. Et tu Roma, inquit, uelut in extremis iacens cōturbaberis, ita quod fortitudo pedum tuorū, super quos hactenus stetisti, languescet: quoniam filiam regis, uidelicet iusticiam, non ardenti amore, sed quasi in torpore dormitionis amas, ita ut eam à te expellas. Vnde & ipsa à te fugere uult, si non reuocaueris eam. Hoc anno fuit eclipsis solis.

Miraculū de Sacramento dominici corporis.

Eodem anno Colonię quidam ex patre Iudęo, sed conuerso, dum sacramentum corporis Christi in solennitate paschali oretenus suscepisset, & ecclesia egressus nescio quid exinde acturus domum inferre cogitasset, diuinitùs territus exhorruit, & nesciēs quò se uerteret, fossa in cœmiterio facta sacrosanctum corpus dominicum in eam sepeliuit. Superueniens autem sacerdos, & rem discens fossam aperuit, & infantuli formā inueniēs, eumq; manibus reuerenter eleuans, ad ecclesiam portare uoluit: sed mirum dictu, luce cœlitus emissa, puerulus manibus tenentis elabens, in ipsa luce ascendens cœlos penetrauit.

Obijt Mechtildis monialis in Spāheim.

Anno Volmari abbatis 33. qui fuit dominicæ natiuitatis 1154. quarto calendas Martij, bījt Mechtildis sanctimonialis uirgo in monasterio meo Spanheimensi, pro Christi amore 29. annis inclusa, soror Bernhelmi primi abbatis eiusdem cœnobij. Hæc apud S. Albanum Mogūtiæ primò fuit inclusa per annos 7. deinde cùm Bernhelmus frater eius in abbatem Spāheimensem fuisset ordinatus, propter maiorem quietem & solitudinem, ad eiusdem cœnobium de consensu archiepiscopi Moguntini & abbatis S. Albani, se transtulit, & omnipotenti Deo in ieiunijs & orationibus die noctuq; usq; ad finem uitæ deuotissimè seruiuit. Sepulta est in medio chori iuxta sepulchrum fratris sui abbatis Bernhelmi, non sine opinione sanctitatis. Nam angelorum concentus in eius transitu auditi sunt, & uariæ uisiones ostensę, cui & S. Hildegardis adhuc in carne uiuenti, testimonium sanctitatis perhibuit. Circa festum S. Michaëlis Fridericus rex in Italiam profectus est cum magno exercitu. Interea Anastasius papa moritur, cui Nicolaus Anglicus primò monachus S. Ruffi, deinde abbas, postea Albonensis episcopus cardinalis nostri ordinis succedens, Adrianus quartus nuncupatus, sedit annis 4. mensibus 10. Rex Fridericus in Italiam traiecto exercitu, primo impetu Placentiam Æmilię ciuitatem edomuit, quædam etiam castella ob insolentiam Mediolanensium & Cremonensium igne deuastat: deinde Spoletum opulentissimam Vmbriæ ciuitatem cōcremat: sicq; uersus mare cum exercitu pacificè transiens, Romam peruenit: ubi à pontifice Romano & omni senatu honorificè susceptus, in Imperatorē consecratur, & post solēnem ordinationē facta seditione à quibusdā uulgaribus tempore meridiano, bello ex improuiso impetitur. Imperator uerò & sui subitò armati, hostes strictis gladijs trans Tyberim repellunt, & tanta in eos cæde desæuiunt, ut ipse alueus fluminis totus sanguine occisorū mutaretur. Hac cruenta uictoria, 14. cal. Iulij parua manu suorum perpetrata, sequenti die non moratus reditum instituit, & in patriam exercitum incolumem reduxit. His temporibus episcopatus Lubicensis de Oldenburg translatus instituitur, & Geroldus primus episcopus ibidem ordinatur.

Expeditio regis in Italiam.

Rex in Imperatorem consecratur.

Bellum inter episcopum Moguntinum & comitem palatinum.

Anno autem Volmari abbatis 34. qui fuit dominicæ natiuitatis 1155. bellum graue fuit inter Arnoldum archiepiscopum Moguntinum, & Hermannum comitem palatinum Rheni. Sed reuersus ex Italia Fridericus Imperator, perturbatores regni & pacis adeò edomuit, ut in breui pax firmissima ter-

ſima terrore ſui aduentus redderetur. Nam ipſe Imperator Arnoldum archiepiſcopũ conſtituerat multis potentibus in circuitu inuitis, quippe qui nouerant eum uirum iuſtum & auſterum, eorum malis ſtudijs minimè conſenſurum. Vnde Imperatorem Italia exiſtente mouerunt in pontificem arma Hermannus comes palatinus, Emicho comes de Lymigen, Godfridus comes de Spanheim, Henricus comes de Katzenelenbogen, Conradus comes de Kirchberg, & Henricus comes de Dideshem, cum alijs quibuſdam. Reuerſus igitur de Italia Imperator, natale Domini Vuormatię celebrauit, & prædictis comitibus ſimul & Arnoldo archiepiſcopo præfato, pro eo quòd pacem imperatam uiolaſſent, ſatisfactionem pro pœnitentia ex conſilio principum indixit. Prædicti enim comites Emicho, Godfridus, Henricus & alij, ex parte præfati comitis Hermanni Imperatore iubente canes portauerunt, & ſic dominus Arnoldus Archiepiſcopus ab excommunicatione eos abſoluit. Ex parte autem ipſius epiſcopi canes portare cœperũt Ludouicus comes de Lohun, Vuilhelmus comes de Glitzberg, & alij, ſed ob reuerentiam archiepiſcopi ceſſare ab Imperatore iuſſi ſunt.

Comites in partē Hermãni contra Arnoldum epiſcopum.

Canes portarunt pro ſatisfactione.

Eodem anno Bernhardus epiſcopus Hildesheimenſis in Saxonia, proptèrea quòd decem annis cæcus eſſet, & ad regendum inutilis, epiſcopatũ reſignauit, fuitq́ in locũ eius ordinatus Bruno eiuſdem eccleſiæ decanus, uir ſanctus & beatę Marię ſemper uirgini deuotiſsimus, qui octauas natiuitatis eius primus celebrauit, & celebrandas in ſua diœceſi ſolenniter inſtituit: cui & ipſa uirgo ſanctiſsima eaſdem octauas celebranti, ſemel in matutinis uiſibiliter apparuit, & gratias de tanto ſeruitio illi agens, magnam conſolationem & ſpem futuræ retributionis impendit.

Bruno epiſcopus Hildesheimenſis.

Anno Volmari abbatis 35. currente, Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus quorundam iniurijs prouocatus, ad pręſentiam Hadriani papę uenit, à quo ſuſceptus honorificè, Apoſtolicam ab eo legationem promeruit, indeq́ reuerſus ad Moguntiam cum honore receptus fuit. Hoc ipſo anno Imperator Fridericus Agnetem principis Burgundiæ filiam uxorem duxit, repudiata priore legitima uxore apud Conſtantiam, unde grauiſsimum in eccleſia ſcandalum exortum eſt. Hermannus palatinus comes obijt, cui frater Imperatoris ex parte patris Conradus nomine ſucceſsit, homo Dei oblitus, eccleſiis monaſterijsq́ & miniſtris eorum, maximè Vuormatienſi antiſtiti Conrado, multas iniurias per uiolentiam irrogauit.

Imperator uxorē ſuam repudians ſuperinduxit aliam.

Hermannus comes obijt.

Eodem anno qui dominicæ natiuitatis 1156. fuit, Imperator circa feſtum omnium ſanctorum uenit ad Coloniam, & tam à ciuibus quàm ab archiepiſcopo Arnoldo ſatis honorificè fuit receptus, ubi miles quidam Bernhardus nomine, qui in necem Hermanni de Vuinceburg cõſpiraſſe, à duce Saxonum fuit conuictus, Imperatoris iuſſu decollatus eſt.

Anno ſequente qui fuit dominicæ natiuitatis 1157. indictione 5. Volmarus abbas quintus decimus huius monaſterij Hirſaugienſis, 5. calendas Februarij circa primam noctis uigiliam de hoc mundo tranſiens, in Domino quieuit, uir apud omnem poſteritatem memoria dignus: quippe qui per ſuam induſtriam, ſapientiam & pietatem huic monaſterio ſuo, multa bona fecit, augmentauit cenſus, redditus ampliauit, ruinoſa cœnobij ædificia reſtaurauit, domos & habitacula pro fratrum commoditate neceſſaria plura de nouo conſtruxit, numerum monachorum Deo ſeruientium auxit, ſeq́ uerbo & exemplo paſtorem optimum ſubditis ſuis omnibus exhibuit. Sepultus eſt in maiori eccleſia, ante altare ſancti Michaëlis.

Volmarus abbas moritur.

De Hart-

DE HARTVVIGO, HVIVS MONASTERII ABBAte XVI. *qui præfuit tantùm duobus mensibus, & de uita & conuersatione ipsius.*

SEpulto reuerendissimo ac deo dilecto abbate Volmaro, licet fratres maximo eius amore tenerentur, nec possent memoriam tam pientissimi patris de cordibus suis, non dico citò, sed ne unquam prorsus delere, quem pastorem in omnibus utilem, pium atque dulcissimum semper fuerant experti: tamen ne malitia temporum, quæ tunc abundabat in terra, sinistri aliquid prauorum suggestione interponeret, uisum eis est cum electione noui pastoris non esse tardandum.

Eodem igitur die quo Volmarum ecclesiasticæ sepulturæ tradiderant, conuenerunt in unum animo & intentione, nouum eligendi pastorē, qui tam in spiritualibus quàm temporalibus, ad regimen monasterij utilis & idoneus haberetur. Inuocata itaque (ut moris est) gratia Spiritus S. Hartuuigum nomine, monachum, uenerabilem senem, unanimi consensu in abbatem concorditer elegerunt, anno Domini 1157, indict. 5 in octaua S. Agnetis uirginis & martyris, quæ est 5. calend. Februarij. Electione autem ex more in personam Hartuuigi publicata, coram toto conuentu in terram procidit, & ut supportaretur à tanto onere fratres cum lachrymis suppliciter rogauit. Si uoluissem, inquit, imò si fuissem idoneus animas regere in eo statu, in quo fueram ante ingressum religionis, permansissem. Sed quia imperfectionem meam noui, & quod mihi subesse magis expedit quàm præesse, propterea domum meam, præposituram, dignitates & beneficia quæ habui, contradicentibus amicis & cognatis meis omnibus, libens dimisi: quatenus sine cura & sollicitudine rerum temporaliū, omnipotenti Deo in simplicitate cordis mei placitam possem impendere seruitutem. Cumque fratres, ut onus regiminis à Deo sibi tanquam idoneo impositum suscipere fortiter instarent, tandem consentiens dixit: Cōtemnere preces uestras amantissimi fratres, omniumque reluctari uotis, impium iudico, tametsi me ad tantum pondus regiminis scio penitus insufficientem. Confido tamen in misericordia omnipotentis Dei, pro cuius amore omnia mundana semel cōtempsi: quoniā me diu in hac miseria non permittet uiuere, si mihi hanc curam animarum, quam reclamanti imponitis, nociturā in anima mea coram ipso cognoscit. Ad nimiam itaque instantiam fratrum consentiens, onus pastoralis curæ pro Christi amore suscepit, & pro munere benedictionis ad archiepiscopum Treuirensem Hillinum cum certis monachis descendit. Benedici autem à Gunthero Spirensi episcopo propter certas causas noluit, & ideo iuxta tenorem priuilegij monasterio Hirsaugensi, à sede Apostolica dudum concessi, ad Treuerim descendit. In die itaque dominica quadragesimæ secunda, quæ fuerat anno illo, quarto nonarū Martij, benedictus fuit in maiori ecclesia Treuerensi ab Hillino archiepiscopo, in præsentia complurium abbatum. In itinere illo constitutus, sanctissimā Christi sponsam Hildegardem, de cuius sanctitate, miraculis, scriptis & reuelationibus multa audierat, uisitauit: quam cùm loquentem audiret, in stuporem uersus, lachrymas præ gaudio fudit. Nactus autem oportunitatem cum ea secretè loquendi, omnem statum & mœrorem mentis suæ illi aperuit, & in quantis esset angustijs propter curam animarum sibi impositam, simpliciter reserauit: petijtque humiliter, quatenus amore Iesu Christi super statu suo diuinam uoluntatem dignaretur inquirere, & quid sibi faciendū esset super his in quibus uersabatur cogitationibus, de cura pastorali relinquenda

Hartuuigus in abbatem eligitur.

Quomodo se à tanto onere excusauit.

Quomodo consensit.

Ab Hillino Treuerensi archiepiscopo benedictus est.

S. Hildegardem uisitat.

quenda indicare. At uirgo S. Hildegardis more suo ad lumē inuisibile mētis suæ aciem erigēs, tale Hartuuigo dedit respōsum: Lux uiuēs tibi dicit, ô homo, mens tua sit mihi in uoluntate mea subiecta, & non abijciā te. Homo enim qui mihi paratus est seruire pro honore nominis mei in pascēdo animas meas, & aliud non quęrit, in me manet. Ego autē scio quis ex me stat, in prælatione, & illū nō deseiā Et qui sine me regnat, hūc ego non aduerto. Tu autē esto paratus, quia citò uenturus sum. Inde ad Hirsaugiā reuersus, non diu uixit, sicuti dicemus. Erat autē iste Hartuuigus genere Frācus, qui adolescēs ad studiū literarū positus, satis doctus et eruditus euasit, nō solùm in diuinis, sed etiā in secularibus literis. Crescētibus demum annis, canonicus maioris Ecclesiæ Spirēsis factus est, ubi se tam sapienter & religiose habuit, ut cōsensu omniū primò in camerarium, ac deinde in prępositū eiusdem ecclesię fuerit electus. Erat autē homo cōscientiæ bonæ, placidi cordis, & honestissimæ conuersationis: qui quāuis diuitijs & honoribus afflueret terrenis, semper tamen mēte sursum ad Deum erectus, bonis & sanctis studijs operam impendebat. Licet enim diuitijs abūdaret, cor tamē suum nequaquā apposuit, sed manum suam aperuit inopi, & pauperū necessitatibus quantū potuit promptissimè occurrit. Inter cætera pietatis opera, cùm adhuc uitam ageret secularem, magno ad fratres huius monasterij Hirsaugiensis tenebatur affectu, & multa eis beneficia impendit. Crebrò illos uisitauit, & quoties aliquem de Hirsaugiensi monasterio Spiram uenire pro quolibet negotio contigisset, non alibi quàm in domo præpositi licebat nancisci hospitium. Domus eius uelut cœnobium, honestissima erat adornata familia, in quam nulli penitus inhonesto patebat ingressus. Moribus suis bonis & Deum timētibus cunctis fuit honorabilis, in cuius præsentia loqui uel agere turpia uel inhonesta nullus audebat. Interna quoq; deuotione omnipotenti Deo mancipatus, nullum tempus ociosum transire sinebat, in quo non aliquid boni operis ad pensum seruitutis suæ appenderet. In orationibus erat frequens, & in lectionibus sanctarum scripturarum studiosus, utpote qui fuerat exercitiorum spiritualium fructus & dulcedinem quotidiana meditatione expertus. Cùm autem plerosq; ex concanonicis suis ire per abrupta uiciorum cerneret, medicamētum fraternæ correptionis tam ratione officij quàm obedientia dominici præcepti opposuit, & quomodo uiuendum sit ministris Domini, multimoda scripturarum attestatione ostendit. Sed quum admonitiones suas parum in plerisque proficere cerneret, tædebat eum in officio prælationis uiuere, in quo se uidebat cæteris inutiliter præesse. Matura igitur deliberatione præhabita omnem mundi pompam & honorē pro Dei amore proposuit deserere, & se totum districtione monastica omnipotenti Deo mancipare. Ad quod propositum tam sanctum & arduum subeundum, maximè eum sermones & miracula diui patris Bernardi Spiræ facta, quibus interfuit, prouocarunt, quæ omnibus quàm diu uixit cum deuotione maxima narrare consueuit. Venditis ergo rebus suis multis, & precio non paruo dato pauperibus ad Hirsaugiam uenit, & monachus sub Volmare abbate factus fuit. Multa quoq; in auro, argento, uasis preciosis, & uaria supellectili secū ad monasteriū attulit, quæ omnia in manus Volmari abbatis coram tota cōgregatione resignauit. Sacræ autē religionis habitū de manibus Volmari abbatis assumens, totum se deinceps ad Deum contulit, semperq; aut mente aut corpore in eius seruitio intentus fuit. Interesse psalmodiæ & horis regularibus tam nocturnis quàm diuinis, semper illi iocundum atque dulcissimum, omneq; tempus quod seruitio creatoris non impenderat, perdidisse se gemebat. Corpus suum abstinentia, ieiunijs, uigilijsq; in serui-

Responsio Hildegardis.

Vita Hartuuigi abbatis.

Fit præpositus in ecclesia Spirensi.

Misericors in pauperes erat.

Conuersatione fuit deuotus.

Zelo rectitudinis armatus.

Per S. Bernardum compūgitur

tutem spiritui curauit redigere, & se cunctis in bonis operibus imitabilē exhibere. In omni conuersatione sua inter fratres fuit pacificus, tranquillus & quietus, tantaq; erga omnes charitate affluens, ut mater cōgregationis merito diceretur. Nemo illum unquam uidit perturbatum, murmurantem nemo audiuit, sed ante faciem suam in uera humilitate gradiens, nullum penitus contristauit.

Nunquam uisus perturbatus.

Decanus Phortzēsis fit monachus.

Eodem tempore Sigefridus decanus de Phortzheim, qui multa huic monasterio bona contulit, sicut in libro Donationū habetur, sub Volmaro abbate monachus factus est, uir singularis eruditionis & sapientiæ informatione & exemplo ipsius Hartuuigi prouocatus. Similiter & alij complures uiri notabiles, sapientia, genere & diuitijs insignes, exemplo præpositi Spirensis incitati, contemptis rebus & honoribus mundi, monachi sub abbate Volmaro in hoc Hirsaugiensi cœnobio facti sunt, qui pro fratrum usu multá beneficia contulerunt. His etiam temporibus Conradus monachus huius cœnobij & postea prior in Schoinrein, abbas in Amorbach, consensu Volmari constitutus est, uir tam in spiritualibus quàm secularibus ad regendum satis idoneus. Erat enim in scripturis sanctis satis admodum eruditus, & in agendis singulari experientia præditus.

Conradus monachus fit abbas in Amorbach.

Alter quoque Conradus huius cœnobij monachus, eodem fermè tempore consensu ipsius Volmari abbatis, ad monasterium in Suartzach Argentinensis diœcesis abbas ordinatus est. Burchardus quoq; monachus huius cœnobij ad Vuingarten abbas eligitur, uir astutus ingenio, & in agendis multum prouidus & expertus. Post cuius obitum Diethmarus monachus noster, electione fratrum eiusdem loci abbas factus est, qui per suam industriam multa bona eidem monasterio fecit & acquisiuit.

Conradus fit abbas in Suartzach
Burchardus in Vuingarten.
Diethmarus monachus.

Eodem tempore quo ex præposito Hartuuigus factus est monachus sub Volmare abbate, prior claustralis fuit Manegoldus natione Francus, qui postea in abbatem huius cœnobij electus est, de quo dicemus: qui Hartuuigum magna charitate diligebat, homo sapiēs & magnificus in omnibus actionibus suis. Vnde in cellarium monasterij promotus, multa sollicitudine pro fratrum necessitate uigilabat, & bene ministrans inferiora, gradum promeruit altiorem. Post eum prior constitutus est Adelhelmus primò in Aminburg, & postea in Mediolaco Treuerēsis diœcesis abbas, uir sapientia & religione uenerabilis, in cuius locum prior substitutus est Heymericus, monachus senex & debilis, quo in breui mortuo Gerlachus successit, post quem Manegoldus denuò prior est ordinatus, in quo quidem officio usq; ad mortem abbatis Hartuuigi permansit. Igitur Hartuuigus in abbatem per fratres unanimiter electus est, mortuo Volmaro (sicut diximus) & per archiepiscopum Treuerensem Hillinum legitimè ordinatus, uisitata S. uirgine Hildegarde apud Bingios Hirsaugiam redijt, & cum maximo gaudio fratrum, tanquam pastor integerrimæ charitatis susceptus fuit.

Manegoldus prior claustralis

Adelhelmus prior claustralis.

Heymericus.
Gerlachus.

Hartuuigus abbas.

Hoc ipso anno institutionis Hartuuigi abbatis, qui fuit dominicę natiuitatis 1157. Imperator pascha Vuormatiæ celebrauit, ubi penè omnes Teuthonici regni principes cōuenerunt, & se cum rege anno sequente in Lōgobardiam ituros, contra rebelles imperij iurauerunt. Post hęc ipso anno Imperator per magnam industriā suam effecit, ut abbates, præpositi, & meliores quidem cōplures de ministerialibus ecclesiæ Mogūtinæ, in manus & quorundā amicorū eius promitterēt, quòd Arnoldo archiepiscopo qualibet occasione decedente, sine ipsius consilio & assensu alium non uellent eligere.

Conuentus principum in Vuormatia.

Eodem anno moritur Arnoldus archiepiscopus Coloniensis, huius nominis

Arnoldus Coloniensis archiepiscopus.

minis secundus, uir ingenio acutus, & in rebus bellicis expertissimus, qui semper Imperatorem in Italiam secutus multa pro eius imperio expendit. Ipse monasterium Rindorff iuxta Bũnam in honorem S. Clementis papæ & martyris construxit, in quo & sepultus est: cui Fridericus eius nominis secundus, in ordine successit, præpositus S. Gregorij Coloniẽsis, & per Adrianum papam consecratus est Romæ, atq; accepto pallio ad Coloniam cum honore reuersus. Contra hunc electus fuit in dissensione grauissima Gerardus præpositus Bunnensis, sed apud Ratisponã ex Imperatoris iussu & principum, cedere Friderico compulsus est. *Fridericus secundus archiepiscopus Colonie.*

Eodem tempore inter papam Adrianum & Imperatorem Fridericũ grauissimæ contentiones leui occasione oriri cœperunt. Innocentius papa secundus, Romæ quondam in muro imaginem suam depingi fecerat, quasi in sede pontificali residentem, Imperatorem Lotharium complicatis manibus coram se inclinatam coronam imperij suscipientem. Quod Fridericus Imperator uidens cùm esset Romæ, à suis incitatus ægrè tulit. Accessit huic (si dici fas est) contumeliæ aliud quiddam persimile, quod nouę commotionis & dissensionis magnum seminatorium fuit. Imperatore cum primoribus regni in ciuitate Bisuntina Burgundiæ curiam celebrante, duo cardinales literas Adriani papæ perferentes adfuerunt, in quibus inter alia sic continebatur: Beneficium coronę tibi contulimus, neque pœnitentia moueremur, si excellentia tua, maiora à nobis beneficia accepisset. Quod uerbum scilicet Beneficium, hi qui circa Imperatorem erant, usualiter interpretantes, & in contumeliam ipsius positum afferentes, animum eius in iram concitauerũt. Cardinales iniurijs affectos à conspectu suo eiecit, dicens: Quod à solo Deo habemus (coronam uidelicet imperij) non Romano pontifici, sed soli Deo attribuimus. Primã uocem regiæ electionis archiepiscopi Moguntini recognoscimus, regalem consecrationem archiepiscopo Coloniensi permittimus. Imperialem consecrationẽ Rom. Pontificij assignamus. Deleantur ergo picturæ, scripturæ corrigantur, alioquin inter regnum & sacerdotium concordia & pax stare non poterunt. At Romani indignationem & iram Imperatoris metuentes, aliam interpretationem huius nominis protulerunt, Beneficium, quasi benefactum intelligi debere dicentes. His temporibus claruit sanctus Vuilhelmus, ex comite Pictauiensi eremita nominatissimus, qui loricam ad nudam carnem portauit, & in maxima abstinentia corpus suum macerauit, miraculis multis gloriosus. Hunc sanctus Bernardus cum schismaticis contra Innocentium papam pertinaciter sentientem; per sacrosanctum corpus dominicum constans adeò perterruit, & ad tantam compunctionem perduxit, ut non solùm pertinaciã omnem deponeret: sed, quod est amplius, comitatu suo derelicto, honoribusq; & diuitijs omnibus contemptis, homines fugiẽs eremum intraret. His quoq; temporibus uisio admirabilis Tondali militis in Hibernia dicitur facta, quę cùm ubiq; sit notissima, non opus est, ut huic operi interseratur. Claruerunt his tẽporibus in ecclesia Dei, multi uiri doctissimi, qui uaria pro eruditione simpliciũ opuscula ediderũt. Gilbertus cognomẽto Porreta, natione Gallus, ex scholastico Parisiẽsi episcopus Pictauiẽsis, uir undecũq; doctissimus, scripsit notabilẽ expositionẽ super psalmos: item in Euangeliũ Ioãnis, in epistolas quoq; Pauli omnes: in Boẽtiũ de S. trinitate: in Philosophia multos subtiles tractatus edidit. Lucas etiam abbas S. Cornelij ordinis nostri doctissimus inter alia studiorũ suorũ opuscula, his temporibus in Cantica canticorũ Salomonis, non spernẽdę lectionis edidit. Richardus de S. Victore canonicus Pa

Causa dissensionis inter papam & imperatorẽ.

Alia causa.

Vanitas opiniõnum Imperatoris

S. Vuilhelmus ex comite eremita claruit.

Visio Tondali.

Gilbertus episcopus.

Lucas abbas.

risiensis, uir in sacris scripturis his temporibus omniũ iudicio longè doctissimus, & non minus sanctitate conuersationis quàm eruditione literarum insignis, multa præclara uolumina edidit: quorum lectio & doctis ad eruditionem, & ad compunctionem deuotis ualde utilis & necessaria uidetur. De his quidem opusculis in libro de Ecclesiasticis scriptoribus, iam dudum fecimus mentionem. Circa hæc quoq; tempora Petrus Lombardus episcopus Parisiensis, quatuor libros Sententiarũ, ex diuersis dictis sanctorum patrum colligens, posteritati trãsmisit: qui tantæ sunt hodie in scholis Theologorum authoritatis, ut cæteris penè omnibus in lectione quotidiana præferantur. Scripsit quoq; in Psalmos commentaria, & in Apostolum, quæ satis utiles sunt. Et quædam alia quæ ad notitiam lectionis nostræ non uenerunt. Claruit ijsdem quoq; tẽporibus & alius Petrus quidã, presbyter Trecensis, quem Comestorẽ uulgò appellant, qui scripsit insigne opus ad Vuilhelmum Senonẽsem archiepiscopum, super libros Bibliæ historiales, quod Scholasticã historiam appellamus. Et quædam alia non abijciendæ lectionis opuscula. Richardus monachus Cluniacẽsis, nostri ordinis, inter chronographos his tẽporibus habetur in precio: qui inter multa quæ scripsit, historiam rerũ transacti temporis satis iocundam utilemq; composuit. His etiam temporibus, sub Friderico Imperatore primo, claruit Ioachim abbas monasterij Florensis de Calabria, nostri ordinis, uir quidem studiosus & doctus: qui tanquam propheta habitus à multis, etiam futura prædicere consueuit. Scripsit in Hieremiam prophetam, in Danielem prophetam, in Euangelium Ioannis, in Apocalypsin Ioannis: in quibus omnibus futura semper prædicere tentat. Ad Henricum quoq; sextum, plura scripsit. Item de Septem sigillis in Apocalypsi: in Psalterium decem chordarum. Item librum Concordiæ. Item de 15 pontificibus Romanis futuris, suo tempore, unam prophetiam conscripsit. Epistolas quoq; multas ad diuersos, & uaria de futuris temporibus composuit. Hoc ipso anno dominicæ natiuitatis 1557. signum crucis in luna manifestè apparuit. Claruit circa hæc tempora Gratianus monachus Bononiensis, nostri ordinis, qui ex diuersis sanctorum patrum sententijs, decretis & scriptis, librum Decretorum in unum comportauit, & summo pontifici confirmandum obtulit.

Richardus de S. Victore. — *Liber Sententiarum componitur.* — *Petrus Comestor* — *Ioachim abbas.* — *Gratianus.*

Eodem anno Dominus Hartuuigus, abbas huius cœnobij præfatus, 8 calendas Aprilis, circa primã noctis uigiliam carne solutus, in Domino quieuit, sexto & quinquagesimo die institutionis suæ, ad abbatiam Hirsaugiensem: sepultus est in maiori ecclesia, in abside meridionali, coram altari omnium sanctorum, uir æterna memoria dignus: quem omnipotentis Dei misericordia, iuxta desideriũ suum breui de medio abstulit, ne malitia immutaret intellectũ eius: frequenter enim prælatio, mentem fallere consueuit.

Hartuuigus abbas.

DE MANEGOLDO, HVIVS MONASTERII XVII. ABbate, *qui præfuit annis 8, mensibus 4, diebus 6, & de uita & conuersatione eius.*

HArtuuigo uenerabili abbate uiam uniuersæ carnis feliciter (sicut confidemus) ingresso, & non sine lachrymis multis fratrum suorum sepulturæ commendato, ne impedimentum aliquod prauorum inclinatione ex diutina uacatione interueniret, ipsamq; noui pastoris electionem liberrimã quomodolibet infirmare potuisset, multa deliberatione præhabita, fratres uoces in electione habentes, statim eodem die in unum cõuenerunt, animo & intentione nouum super se constituendi pastorem. Igitur inuocata gratia spiritus S. anno Domini 1157. indict. 5. 8 calẽ. Aprilis, hora diei 3. uel quasi, Friderico

Friderico Imperatore primo regnante, anno eius 6, monachi huius cœnobij conuentuales in abbatem unanimiter elegerunt. Manegoldum uenerabilem monachum, genere Francum, ex cognatione Hartuuigi prędecessoris sui procreatum, annos ætatis habentem fermè sexaginta. Qui post longam humilemque excusationem precibus fratrum acquiescens, onus pastoralis curæ assumpsit, sed munus benedictionis usque in sabbatum ieiunij quatuor temporum post exaltationem S. crucis distulit, propterea quod se fratribus bene probandum offerre statuisset. Tandem importunis precibus fratrum uix inductus, benedicēdus Spiram magno & celebri comitatu proficiscitur, & in sabbato præfato autumnalis ieiunij, 25 monachis ex suis ad sacros ordines per Guntherum episcopum Spirensem promotis, ipse dominica sequente ab eodem pontifice, sex abbatibus, sacris indutis astantibus, munus benedictionis solenniter suscepit. Præfuit autem in abbatia annis 8. mensibus 4. diebus 6. uir bonæ ac laudabilis conuersationis, & multa bona huic monasterio fecit. Francus genere fuit, sicut diximus, honestis parentibus natus, qui ad literas discendas in iuuentute positus, satis doctus & eruditus euasit. Timorem Domini ab infantia (ut ita dixerim) imbiberat, unde non ludis, non discursibus, non puerorum leuitatibus oblectari, sed magis studio literarum & orationibus, quantum per ætatem licebat, insistere consueuit. Natura enim consecutus ingenium bonum, hausto æternæ sapientiæ gustu, nihil plus amare in hac uita didicit quàm scientia scripturarum. Tandem inspirante Spiritu S. sub Volmare abbate monachus factus, tam piè, tam religiose, tamque humiliter in medio fratrum conuersatus est, ut parem in tota congregatione uix haberet. In omni tranquillitate mentis & operationis coram Deo & hominibus incedens, nulli grauis, nulli molestus fuit, sed dignum se in omnibus monachum secundum regulam sancti patris nostri Benedicti exhibuit. Statura quidem corporis breuis, sed animi uiribus magnus & egregius fuit. Denique post annos primordiali monasticæ institutionis exactos, per Volmarum abbatem succentor ordinatus, & in eo officio positus, plusquàm 60. uolumina pro bibliothecæ ornatu fratrumque utilitate fecit conscribi, sumptus ad hoc ministrantibus amicis eius & cognatis secularibus. Post hæc cùm in omnibus utilem & irreprehensibilem se præbuisset, mortuo Dithone priore, in eius locum prior ordinatus, uerbo & exemplo fratribus norma sanctæ conuersationis fuit: in monendo dulcis, pius & mansuetus fuit: in corrigendo seriosus, quippe qui optimè nouerat regimen animarum, omnium artium esse difficillimam, & propterea maiori studio exercendam: bonis & obedientibus, socium se per humilitatem exhibuit: duris & rebellibus, seuerum se ac terribilem ostēdit. Vnde factum est, ut boni & humiles maximo eum amplecterentur amore: desides uerò & animarum suarum curam non habentes, ueluti dominum & iniquitatis suæ uindicem singularem metuerent. Deinde ut in omnibus probaretur, per Volmarum abbatē maior cellarius constitutus est, & Adelhelmus in locū eius subrogatus, qui non multo pòst abbas in Amineburg Ratisponensis diœcesis, ac postea in Mediolaco Treuerensis diœcesis ordinatus est. Factus autem cellarius, magnam in administratione sui officij curam & sollicitudinem adhibuit, & tamen internam conuersationem spiritus non neglexit. Rursum post aliquot annos mortuo Gerlaco priore, denuò fit prior, & more suo regularis disciplinæ zelum strenuè exequitur. Primus & ultimus in choro semper cultū diuinæ seruitutis cum maxima diligētia ampliauit. Diuinas scripturas mirabiliter amauit, omneque studiū pro

Manegoldus in abbatem eligitur.

Spiræ consecratur à Gunthero.

Vita Manegoldi.

Succentor fit.

Fit prior.

Fit Cellarius.

scribendis libris authenticis sanctorum patrum quàm diu uixit impendit. Postremò transitu Hartuuigi abbatis feliciter consummato, in abbatem huius monasterij 17. electus est, sicut diximus anno Domini 1157. indictione 5. 8. calendas Aprilis, & 10. calendas Octobris, hoc est dominica quatuor temporum ieiunij autumnalis post exaltationē sanctæ crucis, quæ fuit dies sancti Mauricij martyris: à Gunthero Spirensi episcopo munus benedictionis accipiens præfuit annis 8. mensibus 4. diebus 6. Erat autem homo sanctis moribus adornatus, mansuetus, placidus, humilis, pacificus, mitis, & affabilis, menteq; & corpore castus, qui substantiam monasterij suo tempore non minuit, sed auxit, sicut in libro Donationū patet manifestè. Nam tempore eius, multi multa bona pro Dei amore huic cœnobio tradiderunt, & ipse etiam complura precio comparauit. Inter cæteros autem fuit eo tempore quidam canonicus nomine Ruthardus, qui fratrem habebat in Hirsaugia, monachum, residēs in ecclesia Moguntina, qui pro remedio animæ suæ curiam monasterio Hirsaugiensi apud Bingios tradidit, quam frater ipsius monachus iussu abbatis, pro marcis argenti 16. uendidit, & precum in usus fratrum expendit. Post aliquantum uerò temporis Hedericus præfati Ruthardi ex fratre nepos, canonicus & ipse Moguntinensis, duodecim talenta huic monasterio contulit: pro quibus Hugo patruus eius Manegoldo abbate postulante, in Gruningen tria uinearum iugera monasterio comparauit. Rupertus quoq; de Tubingē multa bona monasterio Hirsaugiensi tempore abbatis Manegoldi fecit, ut patet in libro Donationū: & sepulturam sicut elegerat, unà cum fraternitate plenaria in hoc loco promeruit. Nam inter alia 42. talenta argenti ad usus fratrum contulit, pro quibus abbas Manegoldus uineta in Sutrim comparauit. Alij quoq; diuersi multa & uaria in eleemosynam fratribus huius monasterij eodem tempore contulerunt, & beatos se arbitrabantur quicunq; in confraternitatem & orationes monachorum Hirsaugiensium fuissent admissi. Magna enim regularis disciplinæ obseruantia apud eos isto tempore uigebat, & ob id à bonis omnibus amabantur. Verùm post annos paucos grauissima dissensio inter abbatem Manegoldum & conuentum suum diabolo procurante suborta est, pro cuius extinctione S. Virgo Hildegardis & præsens uerbis, & absens scriptis, non mediocriter laborauit. Vnde tam abbas quàm conuentus, literas ad ipsam uirginem super hac eadem dissensione consultantes miserunt, quibus illa diuinitus admonita, respondens ad interrogata, epistolas remisit, quarum exemplar paulò pòst suo ordine ponemus.

In abbatē eligitur. *Spiræ consecratur.* *Donatio Ruthardi.* *Donatio Ruperti.* *Religio Hirsaugiensiū fratrum.*

Anno autem Manegoldi abbatis primo currente, uidelicet dominicæ natiuitatis 1157. terræmotus ingens in Asia fuit in diuersis locis, qui Tripolim, Damascum, & quandam aliam ciuitatem omnino destruxit. Porrò ciuitas Cathanensium penitus euersa est, in qua multitudo uirorum, mulierum, iuuenum & puerorum maxima, fermè ad uiginti milia mirabili casu suffocata interijt. Claruit his temporibus in Hollandia Sophia Theodorici Hollandiæ comitis uxor, mulier sancta & in Christi amore deuotissima, orationibus, ieiunijs, uigilijs & eleemosynis continuè intenta, quæ miraculis tam in uita quàm post mortem claruisse perhibetur. Cùm hęc sancta mulier limina sancti apostoli Iacobi in Gallitia uisitatura, crudeles incidisset latrones, qui eam non solùm spoliare clenodijs, uerùm etiam uita priuare uolebant, tanta eos uirtute orationum suarum constrinxit & ligauit, ut se mouere de loco, uel manus in eam mittere nullatenus possent. Vnde stupentes, ueniam ab ea postulabant, qua accepta subitò fugientes abierunt. Tandem uerò

Terræmotus. *Sophia comitissa mulier sancta.*

uerò post multa opera pietatis, cùm iam tertiò ad uisitādum sanctum Christi sepulchrum Hierosolymam esset profecta, sacris locis deuotissimè perlustratis, 6. calendas Octobris feliciter in Domino quieuit, & in hospitali Teuthonicorum in Hierusalem sepulta est.

Anno Manegoldi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1158. Fridericus Imperator cum principibus Teuthonici regni circa festum pentecostes in manu ualida Longobardiā intrauit, & Brixiam ciuitatem cum alijs multis cepit. Inde mouens exercitum quinquaginta millium pugnatorum Mediolanum obsedit, & diebus multis acriter expugnauit. Cumq; se Mediolanenses arcta obsidione circumuallatos cernerēt, & nullum auxilium expectare à quoquā possent, ciuitatem imperatori tradiderunt. Quo facto Imperator milites suos Teuthonicos pro maiori parte in patriam remisit, & uictis Mediolanensibus censum tributi annuum imposuit.

Imperator exercitum mouet in Longobardiam: Mediolanum ab Imperatore capitur.

Eodem anno Godfridus abbas S. Iacobi Moguntinensis, & Burchardus præpositus S. Petri, unà cum clero penè uniuerso & ciuibus Moguntinis Arnoldum archiepiscopum suum nimis exosum habere cœperunt, & imperatorem contra eum interpellarunt. Soli autem Creopoli, quos Macellarios uocant, partes archiepiscopi pro uiribus tuebantur, unde tam ab Imperatore Friderico quàm archiepiscopo Moguntino, qui Arnoldo successit, libertate quadam singulari ac priuilegio usq; in præsentem diem, pro tanta fidelitate donati sunt.

Aduersarij archiepiscopi Moguntini.

Anno Manegoldi abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1159. Imperator coadunato uniuerso exercitu, Cremam urbem munitissimam per menses 7. obsidens expugnat, Cremonensibus auxilium ferentibus. Tandem cùm uim militum ferre non possent, se & urbem potestati Imperatoris subdiderunt, spem non paruam Mediolanensibus adimentes.

Imperator urbē Cremensem obsidione cœpit.

Eodem anno aduersarij archiepiscopi Moguntini post festum sancti Remigij synodum armata manu ingredientes, interficere eum uoluerunt. Sed comitibus cum suis uiriliter resistentibus, turpiter abire compulsi sunt. Qua de causa ipse Arnoldus archiepiscopus Moguntinus post festum omnium sanctorum Longobardiam petit, Imperatori querimoniam inde facturus, quem & aduersarij eius haud segnes subsequuntur.

Insultus cōtra Moguntinum.

Eodem anno Fridericus secundus archiepiscopus Coloniensis, in Italia obijt: cuius cadauer in patriam relatum, in quodam cœnobio Aldenburgensi humatum est. Quo sepulto, Colonienses legatos in Italiam ad Imperatorem miserunt, Reinholdum cancellarium, eius quem elegerāt in archiepiscopum ab eodem postulantes. Gauisus autem Imperator, quòd locum honoris ei deferendi inuenisset, grato animo consentiens, postulantibus Reinholdum archiepiscopum donauit. Nec multo pòst idem Reinholdus accepta licentia Imperatoris ad Coloniam uenit archiepiscopatum, & omnia quæ ad illum pertinebant, in possessionem accepit, negotijsq; breuiter dispositis cum trecentis electis militibus, in Longobardiam rursus ad Imperatorem reuertitur.

Reinholdus fit archiepiscopus.

Eodem anno cùm Adrianus papa Fridericum Imperatorem pro coniugij dissidio excommunicare disponeret, morte præuentus mense Octobri ab hac uita discessit. Quo mortuo magna in ecclesia Dei turbatio subsecuta est. Cardinales nanq; ab inuicem dissentientes, duos sibi pontifices elegerunt, Rolandum cancellarium, quem Alexandrum tertium appellarunt, & Octauianum, quem Victorem quartum nuncuparunt. Porrò Alexander uerus Christi uicarius prædecessoris sui sententiā per omnia approbauit,

sed Victor Imperatori plurimum fauebat. Alexander iste papa ordinē Carthusiensem confirmauit, certaq; illis priuilegia dedit, suscipiens ipsum ordinem sub protectione ac defensione sedis Apostolicæ sanctæ.

Synodus Paduæ schismaticorum.

Anno Manegoldi abbatis prænotato nondum completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1160. inchoatus in octauis Epiphaniæ, Fridericus Imperator concilium apud Paduam celebrari mandauit, in quo Victorem præsentem pro papa suscepit, Alexandrum uerò absentem condemnauit. Peracto concilio Arnoldus archiepiscopus Moguntinus licentia ab Imperatore suscepta Moguntiam reuersus est. Tandem cùm in die natiuitatis beatis Ioannis Baptistæ ad monasterium S. Iacobi extra muros Moguntinos causa deuotionis exiuisset, Godfridus abbas eiusdem loci & Burchardus præpositus sancti Petri, unà cum cæteris conspirationis socijs sicarios, de insidijs quos conduxerant emittentes, archiepiscopum in eodem cœnobio crudeliter occiderunt, ciuibus magna ex parte consentientibus. Scelere peracto, criminis impij actores se ad ciuitatem cum festinatione receperūt, statimq; comites & ministeriales interempti archiepiscopi, unà cum macellarijs monasterium ipsum, uiolenter fugatis monachis deprædantes incendunt, & omnes mansiones monachorum penitus euertunt. Abbas uerò Godfridus cum cæteris impietatis suæ complicibus sese in ciuitatem contulerat, ubi authores sceleris cum clero, licet per uiolētiam coacto, Rudolphum filium Conradi ducis de Zeringen postposita fide quam Imperatori ante triennium in manus dederant, in archiepiscopum elegerunt, qui cùm placare Imperatorem muneribus de consilio suorum intenderet, ecclesiam suo spoliauit ornatu. Erat eo tempore in ecclesia Moguntina crux preciosissima, quam Vuillegisus archiepiscopus Moguntinus tempore Ottonis Imperatoris 3. pro decore domus Domini fieri mandauerat, cuius patibulum erat cypressinum, laminis aureis & preciosis lapidibus desuper opertum. Imago autem magna & tota de auro purissimo fabricata, libras auri appendebat sexcentas, sicut uersus sculptus in ea demonstrabat huiusmodi tenoris:

Arnoldus archiepiscopus à ciuibus occiditur.

Rudolphus filius ducis de Zeringen eligitur.

Crux aurea in ecclesia Moguntina

Auri sexcentas tenet hæc crux aurea libras.

Huius imaginis alterum pedem Marcolphus archiepiscopus tulit, & Romam pro pallio misit. Alterum uerò cum crucibus, Arnoldus archiepiscopus suprà dictus abstulit, & cum eo Hermanno comiti palatino rebellauit. Totum quod reliquum fuit, iste Rudolphus cum consensu Moguntinensium accipiens, cum eo placaturus Imperatorem in Longobardia constitutum adijt, sed spretis muneribus ab eo contemptus fuit. Conradus quoq; palatinus comes Rheni, frater Imperatoris, repudiato & fugato Rudolpho in archiepiscopum exaltauit Christianum, uirum quendam notabilem, qui tandem ad pontificatum illo tempore non peruenit, quia Conradus frater Ottonis Palatini comitis de Vuitelinsbach, per Imperatorem (sicuti dicemus) ei fuit præpositus. His temporibus perniciosa hęresis Pauperum de Lugduno, quæ alio nomine Vualdensium nuncupatur, cœpit, per quendam ciuem Lugdunēsem diuitem, qui relictis omnibus paupertatem euangelicam profitebatur: translatisq; ex Latino quibusdam sacræ scripturæ libris in sermonem Gallicanum, officium sibimet apostolorum assumpsit, & tam per se quàm per suos in errore complices, scripturas male intellectas ubiq; prædicauit. Rectores & prælatos ecclesiarum unà cum eorum constitutionibus contemnebant, ordines sacros nihili pendentes: qui dum ut resipiscerent admonerentur, respondere solebant: Deo plus obediēdum esse quàm hominibus. Tandem contumaces & in malis erroribus pertinaces, ab

Hæresis Vualdēsium incipit omnium pessima.

ces, ab ecclesia pulsi, excommunicati, & hæretici declarati sunt. Circa hæc tempora cùm S. Bernardus abbas Clareuallēsis ab hac uita migrasset, quod contigit anno Domini 1153. indictione 1. 13 calendas Septembris, anno ætatis suæ 64. horrenda uisio Lingonensi episcopo facta est. Apparuit ei nanque eremita quidam mortuus, quem uiuentem olim nouerat, qui diuino timore compūctus, ante aliquot annos cùm esset decanus diues & nominatus, omnia contemnēs, eremitorium pro Christi amore intrauit: quem cùm de statu suo & diuini iudicij districtione interrogasset, ille respondit: Ea hora, in qua ego de corpore migraui, triginta hominum milia ab hac luce transierunt. E quibus Bernardus Clareuallensis abbas, qui eadem hora obijt, unà mecum ad cœlos auolauit, tres alij ad purgatorium missi sunt, cæteri omnes per sententiam iusti iudicis condemnati, ad infernum perpetuò cruciandi descenderunt.

Bernardus abbas obijt.

Anno Manegoldi abbatis 3. qui fuit dominicę natiuitatis (sicut diximus) 1160. S. Hildegardis uirgo Christi, monasterij diui confessoris Ruperti, iuxta Bingios abbatissa, per spiritum sanctū coacta multis in locis uerbum Dei hominibus personaliter annunciauit. Inter cætera uerò loca quæ sua præsentia sanctificauit, etiam ad Hirsaugiam uenit, quam abbas Manegoldus et conuentus fratrum cum inæstimabili gaudio, tanquam angelum Domini de cœlo uenientem susceperunt. At illa post orationem consuetam in medio fratrum sedens, os suum in Christi nomine aperuit, & uerbum quod Spiritus S. illi commiserat, tam feruenter, sobriè, ac prudenter audientibus intimauit, ut omnes in stuporem uerterētur. Mira res accidit. Dum illa foris loqueretur uerbū, Spiritus sanctus in cordibus audientium intus operabatur effectum: tantaq; omnes gratia compunctionis perfudit, ut lachrymas fundere ex intimo affectu præ dulcedine mentis cogerentur. Inter cætera dulcissimi sermonis sui colloquia, fratribus prædixit: quoniā nisi cautè insidias hostis antiqui præcauerent, in breui temporis spacio tribulationem aliquam experirentur. Quod eodem anno accidit in dissensione illa perniciosa, quæ inter abbatem Manegoldum & conuentum, diabolo procurante, fuit exorta: de qua suo loco dicemus. Omnes simul in his quæ cōmunitatem concernebant, de occultis & manifestis defectibus per spiritū sanctū edocta redarguit, & quę in eorū conuersione seu conuersatione diuinæ maiestati displicerent, prudentissima ratione ostendit. Inde progressa monasterium Zuuifaltense nostri ordinis adijt, & tam monialibus quàm monachis ibidem similiter quæ spiritus sanctus ei mandauerat, annunciauit. In multis quoque Sueuiæ monasterijs & locis, uerbum Domini attestatione miraculorum populis aperuit, & suis admonitionibus plures ab iniquitate auertit.

S. Hildegardis uenit Hirsaugiā.

Prophetia Hildegardis super Hirsaug.

Negligentias fratrum aperuit.

Anno Manegoldi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1161. grauis discordia inter ipsum abbatem Hirsaugiensem & fratres suos, iuxta prophetiam beatę Hildegardis, diabolo instigante, suborta est, quæ magnum scandalum & oblocutionem in omni penè regione Sueuorum in populo disseminauit. Videbatur enim priori Diemoni & fratribus, quod abbas familiaribus suis nimis indulgendo, quęcunque uoluissent condescenderet, & multa contra pacem conuentus & honestatem monasticam, eorum dissolutiones & insolentias dissimulando toleraret. Vnde cùm super hoc à senioribus aliquoties fuisset admonitus, & libera potestate nimium usus, nihil eorum quæ proponebantur emendare uideretur: fratres ab eo se contemptui habere putantes, grauissimam contra eum displicentiam conceperunt, quę in tantum creuit, ut in notitiam omnium in regione illa cōmorantium, non

Discordia inter abbatem fratresq; Hirsaug.

fine

ſine opprobrio,confuſione & deteſtatione nominis Hirſaugienſium deueniret. Cumq́ ita diſſenſio inter fratres multas contra abbatem & ordinationes illius,contumelias & murmurationes pareret,abbas non cum paterna lenitate,ut illis uidebatur,ſed cũ ſeueritate in eos prouocatus,quoſcunq́ deprehendere potuiſſet, auſterè puniuit:& quanto eis minorem paternę lenitatis affectum præbuit,tanto maiorem in ſe diſplicentiam eorum prouocauit.Cernens autem Manegoldus abbas,quòd fratres ad concordiam nulla ratione poſſet reducere,ſalutis propriæ amator uoluit abbatiam reſignare.Sed ne oculos diuinæ maieſtatis inconſultè offenderet, conſilium ſuper hoc per certum nuncium & literas à B.uirgine Hildegarde poſtulauit,cui hanc epiſtolam miſit: Sanctiſsimæ dominæ ac matri ſuæ uenerandæ Hildegardi,Manegoldus abbas indignus de Hirſaugia,orationem cum obſequio. Audiui quidem & apud Cyrenen quandam aquarum uenam uino effluere, & te ſcio & expertus ſum apud Alemannos bona mater ingredientium & egredientium uenam uirtutum atq́ ſinum ſpecierum rebus,ſicut pupillam uiſui eſſe.Hauris enim ô domina mea & effundis,informas & ſpecificas,practicisq́ in theoriã uis & motus exiſtis. Ea propter mihi impetus fuit & diu eſt,diligere te,honorare te,mirari te, ſeruire tibi tuisq́,& in omnibus uerbo et opere tuus eſſe atq́ tuarũ,orationibus in quantũ mihi fas eſt & obſequijs. Rogo te mea mater & domina,memento mei in tuis ſanctiſsimis orationibus,dilige humilem te diligentẽ,recognoſce te in Chriſto reuerentẽ,& literas mihi ad interrogata reſcribe,in Deo rogata. His literis B.Hildegardis uirgo Chriſti ſuſceptis auditisq́ uerbis nuncij ab abbate commiſsis,ad ſecretum diuini ſuſurrij redijt,& edocta per ſpiritum ſanctum taliter reſcripſit:O dulciſsime pater,& in amore Chriſti frater,ollam uideo circũdatam tam magna claritate,ut uix uidere poſsim ſi olla ſit.Sed & ibi uideo aliquantulum amari guſtus,contritum tamen magna contentione,& poſtea turbinem,qui tamen ad præmium Dei deſtinatur.Vigilia ergo ſtrenuè,quia cauſa populi in moribus hoc tempore talia poſtulat.O mitiſsime pater,ego paupercula fœmina,in uera luce non uideo,ut omnino de officio tuo mouearis.Memorarę autem,quia homo es in terra:& ne ualde timeas, quoniam Deus in te diuerſa non requirit. Tu enim in præſentia Dei es,ſicut fumus myrrhæ & thuris.Vnde mons Sion quærit,ut ſis eſca in domo Iacob. Sed ſi quis columnã quæ totam domum ſuſtẽtat abſciderit,domum deijcit.Quapropter ſeptem feneſtras proſpice,conſiderans ubi accipiter ueniat,& caue ne ille te decipiat. Paſce ergo oues tuas in manſuetudine acceptionis,quia dies ſalutis à te non fugit,& nondum cinis eris.Eſto quoq́ ſpeculum uitæ, in ſpeculo uitæ. Has literas abbas Manegoldus cùm recepiſſet,animo confortatus in Domino,conſilijs ſanctæ uirginis humiliter acquieuit,& lenire motus fratrum quantum licuit,per manſuetudinem curauit.Interea Diemo prior,qui abbati neſcio pro qua cauſa ſpecialiter fuit infenſus,unà cum fratribus cæteris qui conuentum repræſentare uidebantur, certam in meritis S.Hildegardis confidentiam habentes,tales ad eam literas miſerunt:Dominæ Hildegardi ad ædificationem eccleſiæ diuinitus electæ,monachorum grex pauper & puſillus in Hirſaugia,ſic diuina pietate adornari,ut nouerit humiles Chriſti in tribulatione conſolari.Benedicta gloria Domini,quę de excelſo ſolio ſuo mirabili &inuſitato ordine proſpexit,dum tantum lumen gratiæ ſuæ mundo per uos illuceſcere uoluit.Inde omnes Eccleſiæ filij iocundantur,ſed præcipuè nos qui ſpirituales noua exultationis luce perfundimur,dum in mœrore,quem pro defectu noſtri ordinis toleramus, diuina conſola-

Abbas uidebatur auſterus.

Epiſtola Manegoldi abbatis ad S.Hildegard.

Non uult ut abbatiam reſignet Manegoldus.

Abbas ex literis Hildegardis compungitur.

Epiſtola conuentus ad S.Hildegard.

consolatione per uos lætificari speramus. Quæ igitur sint, quæ summam nobis sollicitudinē pareant, maximeq́ue mentes nostras remordeant, paucis animaduertite. Deo teste Domino nostro abbati in nullo detrahimus, quem tamen paternæ lenitatis, per multa nobis immemorem & quibusdam familiaribus suis laxius indulgentem, libera quoq́ue potestate im omnibus moderatius utentem ingemiscimus. Siquidē maximis calumnijs & infamijs opinionem nostram super hoc lacerari perpendimus, & præcipuè pro lachrymabili discordia pridē inter nos orta, & nihilominus inter ipsum abbatem nostrum & priorem nuper commota, religionem nostram quàm maximè contemptui à secularibus haberi deflemus. Quapropter incerti quid agamus, ut uestris orationibus diuina uoluntas nobis aliquatenus super his elucescat, humillimè imploramus. Qui si literis cōsolatorijs, quod potissimùm Deo his sit placitum, per uos certificari meruerimus: id quod solùm possumus, uestræq́ue charitati gratissimum fore scimus, precum nostrarum remunerationem huic beneficio respondere semper studebimus. Valete.

Causæ discip'li-centiarum c'm.ē tus contra ab[illegible]

Consolationē p[illegible] literas ab ea postulant.

Ad has literas beata uirgo per diuinam reuelationem informata sic rescripsit: Serena lux dicit, O plangens ouile & ornatum in signo ligaturæ obedientiæ, esto stabile in cogitationibus tuis, & desyderia tua anhelent ad timorem Dei. Tu ergo considera, ubi sit prosperitas uel aduersitas. Audi mensuram uallium. Valles interdum uirent & florent de rore cœli & de calore solis, & interdum arescunt & deficiunt in uicissitudine tempestatum. Sed tamen ualles istæ propter diuersitatem tempestatum aliquando pulchritudinē suam perdunt, non habeo omnino in tali obliuione, quasi amodo in pulchritudine sua non resurgant. Sic etiam non obliuiscar loci huius in quo tu stas, quia sapientia non carebit in ea materia sanctitatis, ut ipse primùm in rectitudine processit. Tu autem esto lucidum ouile in uictoria, conculcans uicia quæ in inquieto tempore concutiunt te, & non erubesce quòd te propter mala opera tua accuses, quoniam Deus omnia uulnera in pœnitentia ungit & tergit. Sed tamen uiuens oculus notauit præteritā causam in dolore illo, quo tu commotum es, in contumacia superiorum prælatorum tuorum: quia dulcedo ungentis matris, scilicet misericordiæ, subtracta fuit à quibusdam ouibus tuis in culpa iacentibus, quæ non rectè dijudicatæ sunt in pœna quam habuerunt in pœnitentia sua. Incongrua pluuia facit terram aridam. Sic homo qui peccauerit, si non habuerit illum qui eum ungat, protinus in desperationem fugit & arescit: quoniam nulla medicina exhibetur ei, secūdum quod ipse sustinere potest. Nunc chari filij, audite uocem uiuentis lucis: Apprehendite misericordiam, quæ non est ex uobis orta, sed quæ ex Deo uenit. Et ideo non abstrahite eam ab illis, quibus impendenda est. Retrahite ergo illos in sanitatē animarum suarum. Postquàm literas istas fratres Hirsaugienses à S. Hildegarde Christi famula suscepissent, mirum in modum gauisi sunt: & mutato consilio, de pace & tranquillitate concordiæ inter se tractare cœperunt. Sed & abbas Manegoldus iuxta consilium D. uirginis Hildegardis, præueniens eos in spiritu mansuetudinis & lenitatis, se patrem pientissimum uerbo & opere in omnibus exhibuit. Fratres autem dulcedine paternæ promissionis similiter promiserunt se, filios humiles obedientesq́ue in omnibus exhibituros, & nunquam deinceps occasionem discordiæ præbituros. Sic ergo meritis orationibus & consilijs beatæ Hildegardis uirginis Christi, concordia inter abbatem & conuentum auxiliante Domino reformata est, quam inuiolabilem deinceps ipso uiuente Manegoldo abbate, inter se ab utraque parte firmiter seruarunt.

Epistola Hildegardis ad fratres Hirsaugienses.

Hortatus eos ad puritatem.

Fratres inter se de pace tractare cœperunt.

Pax inter abbatē & fratres reformata est.

Anno

Anno Manegoldi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1162. Imperator Fridericus unà cum primoribus ecclesiæ Moguntinæ in Longobardia cõstitutus, Christiano priore neglecto, imò contempto, in archiepiscopum præfatæ ecclesiæ substituit Conradum fratrem Ottonis comitis Palatini de Vuetelinsbach, & præfuit annis duobus.

Conradus fit archiepiscopus Moguntinus.

Eodem quoq; anno cùm Mediolanenses fidei promissionis & iuramenti immemoris obedientiam Imperatoris refugerent, ciuitas ipsa Mediolanum rursus à Cæsare obsessa & breui capta est, populus expulsus, murusq; in circuitu deiectus & ædes omnes, exceptis sanctorum templis solotenus destructæ, ita ut per medium urbis in modum crucis aratrum iubente imperatore traheretur. Reinholdus archiepiscopus Coloniensis corpora sanctorum Magorum qui Christum in cunabulis adorauerant, de Mediolano consensu Imperatoris auferens, transtulit in Coloniam, & in maiori ecclesia sancti Petri collocauit, ubi usq; in præsentem diem miraculis multis chorus scantibus, in honore & reuerentia magna habentur.

Trium Magorũ sanctorum corpora Coloniã transferuntur.

Eodem anno Imperator Mediolano destructa, pascha Papiæ magnificè celebrat. Secũda feria paschę, Pisani fidelitatẽ Imperatori iurauerũt, & expeditionem prompta uoluntate in Apuliam, Calabriam, Siciliam, Sardiniam & Corsicam & uersus Constantinopolim facere promiserunt. Feria tertia, Brixenses similia iurauerunt.

Pisani obedientiã præstant Imperatori.

Eodem tempore Ludouicus rex Franciæ legatos ad imperatorem misit pro componenda pace & unitate sanctæ ecclesiæ, quos ipse gratanter suscepit. Igitur generali synodo indicta in municipio quod Leona dicitur, super fluuium Saonam in episcopatu Bisantino, Imperator cum papa Victore, multisq; archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, adfuit in decollatione S. Ioannis Baptistæ. Rex autem Franciæ ex altera parte fluminis pridie aduenerat, sed ex consilio papæ Alexandri & sibi parentium, in proximo castello resedit, nec ad Imperatorem peruenit. Adfuit huic synodo rex Danorum Vualdemarus, qui coronam regni Daciæ de manibus domini Imperatoris ibidem suscepit. Igitur Imperator & rex præfatus Danorum, cum illa frequentia pontificum, abbatum & principum, sicut in prima & secunda synodo Victorem uniuersalem papam nominarunt, Alexãdrum uerò cum suis schismaticos designauerunt.

Synodus duorum paparũ habetur.

Vualdemarus rex Danorum.

Anno Manegoldi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1163. Imperator pascha Vuormatiæ celebrauit, & in octaua solennem curiam Moguntiæ habuit. Porrò ciues penè omnes, paucis de inferioribus exceptis, ne ab Imperatore inuenirentur, de ciuitate fugerunt, ob necem Arnoldi archiepiscopi, in monasterio sancti Iacobi factã, de qua suprà diximus. Vnus quidem Brinigerus nomine, de tanta turba sceleratorum captus, & ante Imperatorem adductus, capitalem sententiam accepit. Godefridus abbas sancti Iacobi Imperatori præsentatus, ut se de obiectis purgaret, inducias accepit. Sed cùm se de interfectione ipsius archiepiscopi expurgare non posset, decreto Imperatoris & principum de abbatia pulsus, etiam abiurare patriam & Mogũtinæ ecclesiæ prouinciam compulsus est. Monachi uerò eiusdem cœnobij iussu Imperatoris omnes in una domo inclusi, qui antè obedientiarij erant, uidentes in malo se positos, alij per fenestras, alij quocunque ingenio poterant, fugam captabant: Cæteri seniores, debiles & infirmi fugere non ualentes, abire permissi sunt. Abbate itaq; unà cum monachis omnibus expulso, & monasterio sancti Iacobi penitus destructo, locus ille per annos 14. sine habitatoribus mansit desolatus, sicq; diuinæ laudis obsequia ibidem

Imperator uenit Moguntiam.

Abbas S. Iacobi abbatia et patria pulsus.

ibidem sunt intermissa. Denique ad comprimendam ciuium insolentiam, murus in circuitu ciuitatis, iussu Imperatoris, ex toto destructus est, & in puluerem resolutus. Et sic Moguntia sine muro per annos trigintaseptem permansit. Hoc etiam anno quidam hæretici de secta eorum, qui Cathari nuncupantur, de Flandriæ partibus ad Coloniam uenientes, in quodam horreo prope ciuitatem occulte mansitare cœperunt. Sed dum nec Dominico die Ecclesiam intrarent, à circumiacentibus deprehensi & detecti sunt. Ad examen ergo sanctæ matris Ecclesiæ perducti sunt, & hæretici pertinacissimi inuenti sunt. Claruit his temporibus Eckbertus, abbas monasterij sancti Florini confessoris, in Schonaugia, diœcesis Treuerensis nostri ordinis, frater beatæ Elisabeth sanctimonialis uirginis, uir in Diuinis scripturis doctissimus & magni nominis ac famæ, suo tempore, inter doctores Ecclesiasticos. Hunc ergo clerus & maiores ciuitatis Coloniensis, tanquam uirum doctum, sibiq; ab olim, quum adhuc esset in ecclesia Bonnensi canonicus, bene notum, quem non minus sanctitate conuersationis uenerabilē, quàm eruditione scripturarum insignem sciebant, ad examinandum præfatos hæreticos, per literas & nuncios ad Coloniam uocauerunt. Veniens autem Coloniam Eckbertus abbas, anno præfato Dominicæ natiuitatis millesimo centesimo sexagesimotertio, indictione undecima, secundo die mensis Augusti, publicum disputationis certamen, cum tribus hæresiarchis, qui cæteris acutiores uidebantur, inijt: Arnoldo uidelicet, Marsilio & Theodorico, quos licet essent acutissimi, tamen fortiter disputando conuicit, ita ut penitus contradicere non ualerent. Quumq; nullis rationibus, nullis authoritatibus, nullisq; admonitionibus induci possent, ut suo renunciarent errori, sed in suo proposito pertinacissime persisterent, ab Ecclesia prorsus eiecti sunt, & in manus laicorum traditi. Qui eos extra urbem educentes, nonis Augusti ignibus tradiderunt, mares octo, fœminas duas. Erat inter eos iuuencula una, quæ dum miseratione populi prope seruaretur, si forte interitu aliorum territa, saniori consilio acquiesceret, subitò de manibus se tenentium elapsa, ultrò se ignibus iniecit & perijt. Fuerunt autem isti hæretici multis erroribus implicati, Cataphrygi, siue Cathari, eo dicti quòd se mundos & solos Christianos esse dicebant: cæteros uerò omnes homines, immundos & hæreticos. Rectores Ecclesiarum, prælatos, sacerdotes, & omnem clerum contemnentes, deceptores animarum & laqueos diaboli appellabant. Sacramenta Ecclesiæ irridebant, & sacrosanctum corpus & sanguinem negabant. Luxuriam inter se quomodocunq;, aut cum quibuscunque perpetratam, dicebant non esse peccatum: allegantes, Omnia munda mundis. Alios quoq; multos & abominabiles profitebãtur errores, de quibus scribere propter honestatem erubescimus. Aduersus Catharos istos sancta Hildegardis per spiritum sanctum inspirata, ad canonicos maioris ecclesiæ Moguntinæ scripsit epistolam, quæ sic incipit: Mense Iulio præsentis anni, qui est millesimus centesimus sexagesimustertius dominicæ incarnationis, &c. Originem autem hæresis huius habuit ex fecibus Tauchelini, de quo longe superius diximus, anno Volmari abbatis quinto, qui in partibus inferioribus, & maxime in Antuerpia, spurcissimos disseminauit errores, Adamitarumq; resuscitauit hæresin. Et licet per fratres sancti Norberti, ordinis Præmonstratensis primi fundatoris, eadem hæresis tunc fuerit pro maiori parte, in illa præsertim regione extincta: toties tamen interea repullulauit in diuersis mundi prouincijs, & maxime in regno Bohemię, in Alsatia, in Thuringia, ut usque in præsentem diem ueneno prauitatis suæ multos infecerit: & nec hodie credatur in toto extincta, quãuis ualde occulta sit, & paucissimis

Cathari hæretici

Eckbertus abbas

Catharos hæreticos disputãdo superauit.

Cathari Coloniæ exusti.

Errores Catharorum pessimi, multi fuerunt.

Hildegardis scribit contra Catharos.

Origo hæresis Catharorum.

Hæc hæresis nõdum extincta.

cognita. Nam metu ignis, semper occulta latibula professores huius erroris amare consueuerunt. Quia uerò Eckberti abbatis mentio incidit, dicendum nobis est, quis & quantus fuerit. Fuit autem natione Teuthonicus, frater S. Elisabeth monialis & abbatissæ Schonaugiensis Treuerensis diœcesis ordinis nostri. Qui cùm esset canonicus ecclesiæ Bonnensis, monitis sororis suæ deuotissimæ iam dictæ consentiens, mundum & omnia quæ in mundo sunt, pro Christi amore deseruit, & sub Hildelino primo Schonaugiẽsis cœnobij abbate monachus factus est. Quo defuncto, in eius locum succedens, electione fratrum abbas constitutus est. Erat autem uir tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis suo tempore inter omnes huius prouinciç doctores eruditissimus, in declamandis homilijs sermonibusq; ad populum promptus & eloquens, & ingenij sui multa posteritati opuscula gemino stylo conscripta reliquit. E quibus ad nostram lectionem pauca peruenerunt. Contra hæreticos scripsit librum unum. Item in principium Euangelij Ioannis. Item super Euãgelium, Missus est angelus: pulchrum tractatũ non spernendũ. Epistolas quoq; plures ad diuersos. Item Sermones & multos & uarios composuit. Scripsit etiam uitam, conuersationẽ, reuelationes, & obitum B. sororis suç Elisabeth: de qua postea dicemus. Sed & carmina diuersi generis, & Orationes deuotioni congruas, cõplures edidit: de domino Iesu, deq; sanctissima eius genitrice uirgine Maria, & sanctis quibusdã alijs multis & diuersis. Tandẽ mortuo Hildelino primo abbate monasterij prædicti Schonaugiẽsis nonis Decemb. anno Domini 1167. pari consensu fratrum abbas in eodem cœnobio cõstitutus est, præfuitq; annis 18. & 5 calen. Aprilis non sine opinione sanctitatis, de hac uita migrauit. Tantæ autẽ eruditionis fuit, ut hæreticũ quendam Cardensem natione, de corpore & sanguine Domini malè sentientem, & pessimè dogmatizantem, qui propter subtilitatem ingenij & linguæ uolubilitatẽ, cunctis etiam doctissimis formidabilis erat, in publico conuentu doctorum apud Confluentiam prima disputatione conuicerit, & ab errore suo ad professionẽ ueritatis reuocarit. Anno Manegoldi abbatis 7, dominicç autem natiuitatis 1164, archiepiscopus Saltzburgensis à ministerialibus S. Ruperti crudeliter interemptus est. Imperator iterum in Italiã regreditur. Oceanus in partibus inferioribus limitem suum per 12 miliaria, 14 calẽ. Martij egressus, multa millia hominum utriusq; sexus & diuersæ ætatis, maximè circa fluuium Vueseram, submersit. Eodem anno in die parasceues, 4 uidelicet iduũ Aprilis, Alexandro papa, qui & Rolandus, apud Senonas, diuina celebrante, horribiles tenebræ factæ sunt: & dum quidam cardinalis passionem legeret, atq; in eum locũ ubi dicitur Consummatum est, uenisset, tam horrendum fulgur cecidit, & deinde tantus fragor intonuit, ut papa dimisso altari, & diaconus dimissa lectione, & omnes qui aderant, fuga sibi consulendum esse iudicarent. Hoc ipso anno Victor papa apud Lucam obijt, ibiq; sepultus est. Cui Vuido Cremensis episcopus, 10. calen. Maij, ab Henrico Leodiensi episcopo ordinatus, Paschalis tertius appellatus est. Eodem anno Conradus archiepiscopus Moguntinus (de quo suprà diximus) Alexandro papæ & contra uoluntatem imperatoris, fide & iuramento confœderatus est, atque ab imperatore & eius antipapa recessit. Vnde indignatus imperator de archiepiscopatu Moguntinensi eum expulit, & fugere ad ipsum patrem Alexandrum coëgit. Quo pulso, in locum eius fuit ordinatus Christianus, quem ante ipsum electum à Moguntinensibus, suprà diximus. Huius Christiani archiepiscopi ad sanctã Hildegardem extat epistola, in qua se orationibus eius commẽdans humilimè, rescriptum eius & diuinam admonitionem petit & impetrat. Tandem uerò post Christianum

Eckbertus.

Vir doctus fuit.

Abbas Schonaugiensis fuit.

Hæreticũ de Cardona conuicit.

Episcopus Saltzburgensis intersicitur.

Mare terminos suos egreditur.

Horrendas tempestates aëris.

Victor papa obijt Paschalis succedit.

Conradus archiepiscopus Moguntinus expellitur, Christianus eligitur.

ſtianum Conradus iterum ad archiepiſcopatum ſuum Moguntinum eſt reuerſus. Eodem anno Conradus comes Palatinus Rheni,frater Imperatoris Friderici primi,diœceſin Colonienſem incendio ex prȩda petens,bellum eis indixit,poſito termino ſecunda feria Rogationum in campo Adernacenſi. Colonienſes ſtatuto die ad certamen prȩparati cum 125000.armatorum in prædicto loco conuenerũt:quorum fortitudine per exploratores recognita,Conradus Palatinus non auſus eſt uenire,licet ab illis per dies 12. fuerit expectatus. Eodem anno cal. Octobris Imperator de Italia reuerſus curiam in octauis S.Martini celebrem apud Bambergam habuit,ubi inter Conradum comitem Palatinum fratrem ſuum & Reinoldum electum & Colonienſes pacem reformauit.

Conradus comes palatinus.

Anno Manegoldi abbatis 8,qui fuit dominicæ natiuitatis 1165.S.Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis in Anglia, dum libertatem & iura eccleſiæ ſuæ fortiter contra tyrannidem regis Anglorum defenderet,ab eo patria ſimul & archiepiſcopatu pulſus eſt,ueniensq́; in regnum Francorũ primò in cœnobio Pontiaco moratus eſt.Poſtea Senonis in monaſterio S.Columbæ regijs expenſis ſuſtentatus eſt. Eodem anno natus eſt Imperatori filius nomine Henricus apud Nouiomagũ. Ipſo quoq; anno Imperator curiam celeberrimã in Herbipoli celebrauit ad diem Pentecoſtes,ubi tam ipſe Imperator quàm cȩteri principes omnes iurauerũt, quòd papa ſuum Paſcha lem nũquàm dererent,nec ad partes Alexandri aliquando tranſirent. Ibi tunc primùm Reinoldus Colonienſis electus,ſabbato quatuor temporum, cum alijs multis nouiter electis,in preſbyterum ordinatus eſt.Poſtea uerò 6.nonas Octob.in archiepiſcopum Coloniæ electus eſt à Philippo Oſnaburgenſi epiſcopo,Imperatore Friderico,unà cum ſua Imperatrice præſentibus. Eodem quoq; anno in die ad uincula Petri,quȩ eſt calend. Auguſti poſt meridiem,Manegoldus abbas huius cœnobij Hirſaug.decimusſeptimus,anno ætatis ſuæ nono & ſexageſimo,abbatiæ uerò octauo cum menſibus quatuor & diebus ſex. Conſummato ex hac uita ad Dominũ migrauit,& ante altare S.archangeli Michaëlis ſepultus eſt. Vir certè memoria dignus,qui etſi fratrum ſuorũ aliquando murmurationes ſuſtinuit,quẽadmodum prædiximus:tamen cauſa diſplicentiarũ non ex malo,ſed potius ex bono regularis diſciplinȩ deſcendit zelo.Amator ſiquidẽ monaſticæ conuerſationis feruẽtiſsimus erat,qui cùm delinquẽtes monachos durius ſecundũ regulã monaſticã corrigeret,infirmorũ contra ſe odiũ prouocauit. Verùm poſteaq́; per S.Hildegardẽ ſemel admonitus eſt,ſeueritatẽ in pietatẽ maximã cõmutauit,& pax inter eũ & fratres ſumma,uſq; ad mortẽ eius cõualuit.

S.Thomas.

Curia principũ Herbipoli celebratur.

Manegoldus abbas obijt.

Regularis diſciplinæ amator,ut diximus,fuit.

DE RVPERTO, HVIVS MONASTERII XVIII ABBATE, QVI *præfuit annis 11.& de eius conuerſatione,certiſq; geſtis illius temporis.*

ANno dominicæ natiuitatis 1165,altera die poſt feſtum ad uincula Petri,quæ fuit 4.nonarum Auguſti,mortuo atq; ſepulto(ſicut diximus) Manegoldo uenerabili abbate,cõuenientes in unum fratres huius monaſterij,ut ſibi de paſtore nouo prouiderẽt:multis quidẽ & neceſſarijs tractatibus inter ſe habitis,poſt humilẽ inuocationẽ gratiȩ ſpiritus ſancti in abbatẽ unanimiter elegerũt uenerabilẽ uirũ Rupertũ,eo tẽpore priorẽ in Schonrẽ.Electus autẽ cum difficultate maxima,uix tandẽ induci à fratribus potuit,ut cõſentiret,quippe qui experiẽtia docẽte cognouerat,plus periculi ineſſe prælaturæ clauſtraliũ q̃ honoris.Fuerat enim antea(ſicut dicemus)abbas in Gotzauu.Vnde quãta neceſſariò patiatur,prælatus monachorũ in multis admodũ fuit expertus.Renuit ergo ſuſcipere huius magni & inſignis cœnobij abbatiã,q ſe in minore,quȩ tãti nominis nõ extitit tãtas paſſũ iniurias animo re

Rupertus.

Diu ſuſcipere abbatiam renuit.

uoluebat intento. Victus tandem precibus fratrum, postquàm diu reluctatus esset, consensum præbuit, & onus pastoralis curæ portandum pro amore Dei humiliter suscepit, in quo per annos undecim Domino strenuè militauit. Munus benedictionis, quod in Gotzaugiensi abbatia quondam susceperat, etiam in ista sufficiebat. Qui ex Francia orientali honestis parentibus ortus, ad studiũ literarũ in pueritia positus, moribus bonis & scientia scripturarum cum ætate annorũ non segniter profecit, & in breui tempore multos ex coętaneis suis in utroq; superauit. Deinde crescentibus annis diuina inspiratione attactus, sub Volmaro abbate in hoc cœnobio monachus factus est, ubi se spirituali exercitio totũ dedit, ita ut in multis etiã senioribus, iuuenis exemplar uirtutum existeret. Fuit autẽ quantũ ad dispositionẽ corporis attinet, homo satis decorus, statura procerus, uultu pulcher & iocundus, incessu rarus & firmus, uoce sonorus, sermone maturus atq; disertus. Moribus uerò compositus & placidus erat, consilio promptus & cautus, & in omnibus actionibus circũspectus. Mitissimæ ac tranquillissimę inter fratres conuersationis extitit, & nullum unquam per iniuriã offendit. Deniq; cum tanta se diligẽtia ad seruiendũ omnipotenti Deo cõtulit, ut semper in choro cũ primis intraret, exiretq; cum ultimis, & die noctuq; lectioni scripturarum, meditationibusq; sanctis & orationibus, fermè continuus uacaret. Tandem cùm se uirtutũ eius fama circumquaq; etiã ad extraneos diffunderet, fratres Gotzaugiensis cœnobij, quod quatuor ab Hirsaugia miliaribus distat, eius nomine & opinione prouocati, cùm essent pastore uiduati, eum in abbatẽ sui per se unanimi electione postulãtes impetrarunt. Qui post humilẽ excusationẽ, tandẽ abbatis sui cõstrictus imperio, onus ipsum pastoralis curæ suscepit, & per episcopũ Spirẽsem ordinatus secundũ cõsuetudinẽ solẽniter fuit. Ordinatus autẽ abbas, omne studiũ suum pro instauratione monasterij sui prænominati Gotzaugiẽsis in utroq; statu iam iamq; labẽtis adhibuit, & in tẽporaliũ rerum reductione nõ mediocriter profecit. In spiritualibus autem rebus non usq; adeò proficere potuit, tum propter fratrũ quorundã importunitatẽ, tum etiã quòd secularium amicorũ eorundẽ proteruia non parum obsisteret. Cumq; proteruia monachorũ obsistẽte se parũ proficere cerneret, relictis illis, quos incorrigibiles nouerat, abbatiã resignauit posteaquã illã per annos aliquot gubernasset, malens cũ fratribus suis Hirsaugiẽsibus abiectus & in humilitate cõsistere, quàm in abbatia sine fructu cũ reprobis monachis præsidere. Dimissa igitur abbatia præfati monasterij Gotzaugiensis, ad Hirsaugiã reuersus est, & à fratribus cum magna charitate receptus, priorẽ locũ obtinuit, & uitã inter eos tranquillã, ut antea consueuerat, sine reprehẽsione cõtinuauit. Postea uerò ad monasteriũ Schonrem, supremus prior & rector cõsilio & assensu fratrũ huius cœnobij per Volmarum abbatẽ ordinatus est, ubi per annos fermè decẽ satis utiliter præfuit, & ipsum prioratũ non minus in spiritualibus quàm in tẽporalibus rebus ampliauit. Tandẽ post decessum Manegoldi abbatis, cùm inter fratres Hirsaug. eo nõ reperiretur utilior, cõmuni cõsilio & unanimi omniũ cõsensu in abbatẽ huius monasterij electus est, anno supradicto natiuitatis Christi 1165. indict. 13. 4. nonas Augusti, & prȩfuit (sicut diximus) annis 11. Erat autem in obseruantia regularis disciplinæ satis admodum zelosus & feruidus, sed quia dies mali erant, fuitq; necessarium redimere tempus, non sicut uoluit, sed ut potuit, fratres gubernauit. Cœperant enim iam tunc à feruore primæuæ institutionis tepescere, nec facilè erat diffluentes nimium, tam subitò reuocate. Multos ergo labores pro instauratione monasticæ perfectionis adhibuit, multasq; propterea iniurias ab infirmis subditis recepit. Vnde necesitate compulsus, ne ex malis de-

Vita Ruperti abbatis.

Rupertus fit abbas in Gotzau.

Abbatiam suam in Gotzau Rupertus dimisit.

Prior ad Schonrem ordinatur.

Abbas Hirsaug. constituitur.

lis deteriores fierent, tacuit, & prudenti moderamine quantū licuit, pro meliori dissimulauit. Quantum uerò ad statum rerum temporalium pertinet, substantiam monasterij non minuit, sed ampliauit: & præter donationes à fidelibus suo tempore factas complures, quæ in libro Donationum habētur, etiam ipse, prædia & prata non pauca ad usus fratrum comparauit. Ipse quoque abbas Rupertus in maiori cœnobio Hirsaugiensi, ad plagam septentrionalem capellam pulchro tabulatu construxit in honorem S. Nicolai magni archiepiscopi Myreorum, in qua & frequentius missarum solēnia celebrare consueuit. Quam quidem capellam post annos 278. Vuolframus abbas nimia uetustate penè collapsam de consensu & permissione Reinhardi Spirensis episcopi destruxit, & altare ipsum in ecclesia monasterij ad sinistrum latus aræ sanctæ crucis, transferens in honorem sanctorum Petri Apostoli, Nicolai, Vdalrici, & Aurelij pontificum, & Galli abbatis, per ministerium Petri episcopi Myrensis, præfati Reinhardi præsulis, in Pontificalibus uicarij generalis consecrauit, quemadmodum suo loco dicemus.

Disciplina fratrū Hirsaugiensium hoc tempore tepuit.

Capella S. Nicolai fundatur.

Vuolframus abbas.

Anno Ruperti abbatis primo currēte, qui fuit dominicæ natiuitatis 1162. sancta & Deo dilecta uirgo Elisabeth monialis nostri ordinis, magistra uirginum Christi in Schonaugia Treuerensis diœcesis, soror Eckberti abbatis ibidem in cœnobio monachorum, de quo suprà fecimus mentionem, anno ætatis suæ sexto & tricesimo, conuersionis ad ordinem quarto & uigesimo, uisitationis autem cœlestis gratiæ tertiodecimo, uocante domino nostro Iesu Christo, ex hoc mundo transiuit ad ipsum spōsum suum, quem puro semper corde amauit, sepulta in monasterio uirorum, ibidem in ecclesia principali ad Aquilonem: cuius uitam, conuersationem, miracula & reuelationes frater eius præfatus abbas Eckbertus, ad multorum ædificationem descripsit. Hæc uirgo cùm esset annorum duodecim, ad monasterium pauperum uirginū Christi in Schonaugia Domino Deo sub regula S. patris nostri Benedicti, & monasterio Hildelini primi abbatis & fundatoris utriusq; cœnobij, monachorum uidelicet & monialium syncerè famulantium, à parētibus tradita fuit, ubi tam sanctè, tam purè, tam religiose uixit, ut multis mirandis reuelationibus diuinitus meruerit crebrius in hac mortalitate consolari.

S. Elisabeth monialis prophetissa obijt.

Vita eiusdem sacræ uirginis.

Anno nanq; conuersationis suæ undecimo, qui fuit ætatis tertius & uicesimus, manus Domini super eam facta est, & cœpit mirabiles habere uisiones, chorisq; interesse angelicis, & arcana mentium diuinitus illustrata reuelare. Et quandiu deinceps uixit, diuinis reuelationibus recreata fuit, & hoc maximè diebus dominicis, & in festis sanctorum, tempore diuinorum in choro, ubi maior omnium feruebat deuotio. Modus autem uisionum, seu reuelationum is erat. Cadebat super eam quædam passio præcordiorum, ita ut lapsa repentè in ecstasin uelut exanimis perduraret, quieta iacens, sedens immobilis, nullusq; in ea sentiri halitus posset. Quo durante excessu, spiritus rapiebatur ad diuersa loca, & angelicis interea locutionibus informabatur. Tandem uerò post longum excessum, resumpto spiritu sanctissima uerba proferebat, aliquando in lingua Teuthonica, quæ illi patria fuit aliquando uerò in Latina, cùm Latini sermonis penè nullam haberet intelligentiam. Spiritus enim qui loquebatur in ea, ut uoluit uerba formauit. Tota uita eius quasi longū quoddam martyriū fuit, quippe quę sub regulari disciplina constituta, iugū dominicū multiplici flagello passionū longo tēpore portauit. Manus enim Domini super eam semper fuit extēta, & flagellū pij cōditoris nunquā ei defuit, premens animum & cōterens debile corpus infirmitate continua. Quæ quamuis lāguoribus uexaretur continuis, semper

Reuelationes multas habuit.

Modus uisionum eius fuit.

Quasi semper fuit infirma.

tamen patiens, semper hilaris & tranquilla mente & corpore extitit, psalmis, orationibus, ieiunijs, lachrymisq; & uoluntaria castigatione se macerãs, sacrificium acceptabile Domino immolauit. Diuinis autem reuelationibus informata, plura ad ædificationem fidelium scripsit, de quibus nos subiecta legimus: Viarum Dei, pulchrum & necessariũ opus, in quo plures ponuntur sermones de uia contemplatiuorum, actiuorum, martyrum, coniugatorum & continentium, quod sic incipit: Factum est in anno quinto uisitationis meæ &c. Item de historia, origine, inuentione & nominibus undecim milium uirginum opusculum edidit, angelica reuelatione informata, quod sic incipit: Vobis qui pios affectus ad ea quæ sancta sunt geritis, ego Elisabeth famula ancillarum Domini quę sunt in Schonaugia, aperio ea quæ mihi per gratiam Dei reuelata sunt. Item diuersarum reuelationum, in uarijs materijs, causis & propositionibus, tres libros composuit, capitula centum quatuor & quadraginta continentes, in quibus multa pulchra & utilia descripsit, quorũ primus sic incipit: Petis à me frater, & ad hoc uenisti, ut enarrem tibi misericordias Domini. Secundus uerò sic: Benigna est misericordia Dei nostri. Tertius autem sic: Assumpsit me angelus Domini in spiritu, in locum celsitudinis magnæ. Item ad interrogata multorum, plures conscripsit epistolas responsales, inter quas una satis prolixa extat ad S. Hildegardem magistram sororum apud Bingios, quam ex certa consideratione de uerbo ad uerbum inserere nobis placuit huic operi nostro, ut sequitur: Dominæ Hildegardi uenerabili magistræ sponsarum Christi, quæ sunt apud Bingiam, Elisabeth humilis monacha & magistra sororũ quæ in Schonaugia sunt, deuotas cum omni dilectione orationes. Gratia & consolatio altissimi repleat uos gaudio, quia meæ perturbationi benignè compassa estis, sicut ex uerbis consolatoris mei intellexi, quem de mei consolatione diligẽter commonuistis. Sicut enim uobis de me reuelatum fuisse dixistis, fatear uerè quandam perturbationis nubem me nuper in animo concepisse, propter ineptos sermones populi multa loquẽtis de me quæ uera non sunt. Sed uulgi sermones facilè sustinerẽ, si non & hi qui in habitu religionis ambulant, spiritum meum acerbius contristarent. Nam & hi nescio quibus stimulis agitati, gratiam Dei in me derident: & de his quæ ignorant, temerè iudicare non formidant. Audio & quosdam literas de suo spiritu scriptas sub meo nomine circũferre, de iudicij die me prophetasse diffamantes: quod certè nunquam facere præsumpsi, cùm omnium mortalium cognitionem effugiat eius aduentus. Sed huius famæ occasionẽ uobis aperiam, ut indicetis utrum præsumptuosè quicquam in hac re fecerim aut dixerim: sicut per alios audistis, magnificauit Dominus misericordiã suam mecũ, supra quàm meruerim, aut mereri ullatenus possim: in tãtum, ut cœlestia quædam mihi sacramenta frequenter reuelare dignatus sit. Significauit etiam mihi per angelum suum frequenter, qualia uentura essent super populum suum in his diebus, nisi pœnitentiam agerent de iniquitatibus suis, atque ut palàm hæc annunciarem, pręcepit. Ego autem ut arrogãtiam euitarem, nec auctrix nouitatum uiderer, in quantum potui, omnia hæc studui occultare. Cùm igitur solito more quadam dominica die essem in mentis excessu, astitit mihi angelus Domini dicens: Quare abscondis aurum in luto, hoc est uerbum Dei quod per os tuum missum est in terram, propter facies distortas? non ut abscondatur, sed ut manifestetur ad laudem & gloriam Domini nostri, & saluationem populi sui. Et hoc dicto, eleuauit super me flagellum, quod quasi in ira magna quinquies mihi inflixit amarissimè, ita ut per triduum in toto corpore

Tituli & nomina librorum eius

Variarum quoq; reuelationum.

Epistola S. Elisabeth ad S. Hildegardem.

Elisabeth reuelationes suas cælare uoluit.

Ab Angelo percussa fuit.

Visiones abbati suas reuelat.

corpore meo ex illa percussione languerem. Post hęc apposuit digitum ori meo dicens: Eris tacens usque ad horam nonam, quando manifestabis ea, quę operatus est Dominus tecum. Ego igitur usque ad horam nonam muta permansi. Tunc significaui magistræ, ut adferret ad me libellum quendã, quem in stratu meo absconderam, continentem ex parte ea quæ fecerat Dominus mecum. Quem cùm offerrem in manus Domini abbatis Hildelini, qui ad uisitandum me uenerat, soluta est lingua mea in hæc uerba: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Post hæc cùm & alia quædam ipsi reuelassem, quæ scriptis committere nolueram, uidelicet de uindicta Domini magna, quam uniuerso mundo in breui superuẽturam ab angelo didiceram, rogaui illum diligentissimè, ut uerbum illud apud se haberet absconditum. Præcepit autem mihi ipse dominus abbas, ut operam darem orationi, atque à Domino postularem quatenus daret mihi intelligere, utrum ea quæ dixeram, silentio tegi uellet, an non. Cumque per aliquod tempus pro hac re orationi insistendo me afflixissem, in aduentu Domini, in festiuitate S. Barbarę in prima uigilia noctis corrui in ecstasin, & astitit mihi angelus Domini dicẽs, Clama fortiter, & dic heu ad omnes gentes, quia totus mundus in tenebras est conuersus. Et dices: Exite, ille uos uocauit, qui de terra uos formauit, & dicit pœnitẽtiam agite, quia prope est regnum. Hoc igitur sermone inductus dominus abbas cœpit diuulgare uerbum coram magistratibus ecclesiæ & uiris religiosis. Quorum quidam cum reuerentia exceperunt uerbum, quidam uerò non sic, sed sinistrè de angelo qui familiaris mihi est, locuti sunt, dicentes eum esse illusorem spiritum, & in angelum lucis transfiguratum. Vnde & ipse dominus abbas per obedientiã me constrinxit, præcipiens, ut cùm mihi rursus appareret, per nomen Domini illum adiurarem, quatenus indicaret mihi, utrum uerus Dei angelus, an non. Ego autem præsumptuosum id æstimans, cum timore magno præceptum hoc suscepi. Quadam igitur die cùm essem in excessu meo, solito more se mihi obtulit, & stetit in conspectu meo. Et dixi tremẽs ad eum, Adiuro te per Deum patrem & filium & spiritum S. ut rectè dicas mihi, si uerus Dei angelus sis, & si ueræ sint uisiones quas uidi in excessu meo, & ea quæ ex ore tuo audiui. Respondit ac dixit: Scias pro certo, quia uerus angelus Dei sum, & ueræ sunt uisiones quas uidisti, & quæ de ore meo audisti uera sunt, & uerè fient, nisi reconcilietur hominibus Deus, & ego ipse sum, qui diu laboraui tecum. Posthæc in uigilia Epiphaniæ dum orarẽ, rursus apparuit mihi Dominus meus, sed procul à me stans, & faciem habens auersam à me. Ego autem indignationem eius intelligens, dixi illi cum timore, Domine mi, si molesta fui tibi in eo quod adiuraui te, ne quæso imputes mihi, conuerte obsecro faciem tuam ad me, & esto mihi placabilis, quia constricta per obedientiam feci, neque ausa fui transgredi mandatum præceptoris mei. Cumque in huiusmodi uerbis multas lachrymas profudissem, cõuersus est ad me dicens, Contemptum mihi fecisti & fratribus meis, quia diffidentiam habuisti ad me. Vnde pro certo noueris, quia ultrò non uidebis faciẽ meam, neque uocem meam audies, nisi placatus fuerit Dominus & nos. Et dixi, Domine mi, quomodo placari poteritis? Et ait, dices abbati tuo, ut in memoriam mei & fratrum meorum celebret diuinum officium deuotè. Cùm ergo non semel, sed pluribus uicibus, tam à domino abbate quàm à reliquis fratribus missarum solẽnia ad honorem sanctorum angelorum celebrata fuissent, simulque sorores Psalmorum lectionibus eos honorassent, rursus apparuit mihi Dominus meus placido uultu, dixitque ad me: Scio quoniam in charitate & obe

Angelus præcipit uisiones eius publicari.

Visiones Elisabeth quidã spreuerunt.

Elisabeth angelũ apparentem sibi adiurat.

Angelus placatus apparuit.

dientia factum est quod fecisti, idcirco ueniã consecuta es, & de cætero frequentius te uisitabo quàm hactenus. Post hæc cùm dominus abbas ire disponeret in locum quendam, rogatu clericorum illic manentium ut prædicaret uerbum comminationis Domini in populo, si fortè pœnitentiam agerẽt, & auerteretur ira Dei ab illis, primùm aggressus est deprecari Dominũ unà cum omnibus nobis, ut nobis reuelare dignaretur ancillæ suæ, utrum sermonem qui iam manifestus esse cœperat, amplius diuulgari oportet, an non. Ipse igitur diuina mysteria celebrante, & nobis deuotissimè orantibus subitò dissolutæ sunt compages membrorum meorum, & elangui, & ueni in mentis excessum. Et ecce angelus Domini stetit in conspectu meo, & dixi ad eum, Memento mi Domine, quòd dixeris ancillæ tuæ, uerbum Dei per os meum missum in terram, non ut abscondatur, sed ut manifestetur, ad gloriam Dei & saluationẽ populi eius. Et nunc indica mihi, quid oporteat fieri de uerbo illo comminationis quod locutus es ad me. Nunquid iam satis manifestum factum est, an adhuc amplius prædicandum? At ille seuero me aspectu intuens, ait: Noli tentare Deum: qui enim tẽtant illum, peribũt. Et dices ad abbatẽ: Noli timere, sed perfice quod cœpisti. Verè beati sunt qui audiunt uerba exhortationis tuæ, & seruant ea, & non fuerint scandalizati in te. Hoc autem illi suggeras, ut eam formam quam hactenus in prædicatione habuit, non immutet. In hoc enim consiliarius illius ego fui. Dicito illi, ut nequaquam attendat uerba eorum, qui ex inuidia dubiè loquuntur, de his quæ dicta sunt in, te sed attendat quod scriptum est: Quia nihil impossibile apud Deum. Hoc igitur sermone animatus, locum quem adire disposuerat, adijt: & populum qui eius aduẽtum præstolatus fuerat, ad pœnitentiam exhortatus est, annuncians iram Dei cunctis superuenturam, nisi pœnitentiæ fructibus eam præuenire studerent. Quales autẽ plagæ mundo imminerent, nequaquã ueluti diffamatus est, in aliqua prædicatione sua enarrauit. Factũ est igitur, ut multi apud quos sermo iste diffamatus est, per totum tempus quadragesimale in timore magno per pœnitentiam sese affligerent, eleemosynisq; & orationibus studiose insisterent. In tempore illo quidam (nescio quo zelo ductus) ad urbem Coloniam in persona domini abbatis, ipso ignorante, Deus nouit, literas direxit, in quibus terribiles quædam comminationes audiente omni populo lectæ sunt. Vnde quanquam ab insipientibus illusum nobis sit, prudentes tamen (ut audiuimus) reuerenter sermonem animaduerterunt, & pœnitentiæ fructibus Deum honorare non contempserunt. Factum est autem in quarta feria ante diem paschæ, cùm post magnos labores corporis in ecstasin uenissem, apparuit mihi angelus Domini, & dixi ad eũ: Domine quid fiet de uerbo quod locutus es ad me? Qui respondit, Noli cõtristari, neq; perturberis, si non in die quem determinaui tibi, euenerint quæ prędixi, quorum multorum satisfactione placatus est Dominus. Post hæc in sexta feria, post horam tertiam cum graui passione ueni in excessum mentis, & rursus astitit mihi, dicens: Vidit Dominus afflictionem populi sui, & auertit iram indignationis suę ab is. Cui dixi: Quid ergo Domine mi? Nõne ero in derisionem omnibus, apud quos hos uerbum diuulgatum est? Qui ait, Omnia quæ occasione hac euenerint, tibi patienter & beneuole sustineto, illum diligenter aduertens, qui cùm esset totius orbis creator, hominum irrisiones sustinuit. Nunc primùm patientiam tuam Dominus probat. Ecce domina mea, totum ordinem rei uobis explicaui, quatenus & uos innocentiam meam & abbatis nostri cognoscatis, & alijs manifestare possitis. Obsecro autem, ut & orationum uestrarum partici-

Hildelini abbatis in Deum deuotio.

Abbas ad pœnitentiam populũ conuertit.

Præsumptuosa cuiusdã scriptio.

Iterum angelus uirgini apparuit

Ad patientiam hortatur eam.

participem me faciatis,& prout ſpiritus Domini uobis ſuggeſſerit, aliqua mihi conſolatoria uerba reſcribatis. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti uobiſcum ſit. Amen.

Anno prænotato, quæ ſancta uirgo Eliſabeth de corpore migrauit, qui fuit Ruperti abbatis 1. annus, hyems fuit aſperrima,& ſubſecuta eſt fames magna cum peſtilentia & multis malis. *Hyems dura.*

Anno autem Ruperti abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1167. obijt Henricus epiſcopus Herbipolenſis, cui Heroldus ſuccedens præfuit annis 7. menſibus 5. diebus 2. Huic epiſcopo Heroldo Fridericus Imperator ducatum Franconiæ ſub aurea bulla primus confirmauit, cum omni poteſtate ac iuriſdictione ducali. *Heroldus epiſcopus Herbipolẽſis*

Anno ſequente Arnoldus archiepiſcopus Moguntinus, in monaſterio S. Iacobi, à ciuibus ſuis in die S. Ioannis Baptiſtæ crudeliter occiſus eſt. Huius conſpirationis principes fuerunt in clero Godfridus abbas ſancti Iacobi,& præpoſitus eccleſiæ ſancti Petri, cum alijs multis in cædem pontificis conſentientibus. Peracta cæde uenerandi præſulis, crudeles homicidę in archiepiſcopum elegerunt Rudolphum Conradi ducis de Zeringen filium, qui ut ſibi muneribus Imperatorẽ placaret, omni Eccleſiam ſpoliauit ornatu. Sed contemptus ab Imperatore, ad ſedem pontificatus minimè peruenit. Interea dum Rudolphus Imperatorem in Italia commorantem adiret, Conradus comes palatinus Rheni, ex uno parente frater ipſius imperatoris, Chriſtianum quendam in archiepiſcopũ ſublimauit: uerum utroque refutato Imperator Conradum fratrem Ottonis comitis Palatini de Vuitelsbach ordinari in archiepiſcopum fecit, quem tamen poſt bienniũ (ſicut dicemus) expulit,& prædictum Chriſtianum in eius locum ordinauit. Poſt necem Arnoldi uenerãdi pontificis, cœnobium S. Iacobi à fautoribus eius deſtruitur, manſiones monachorũ funditus diſsipantur, ita quod per annos fermè duodecim nulla in eodem loco diuinæ laudis harmonia celebrata fuit. Monachi hincinde fuerunt diſperſi,& abbas eorum Godfridus per Imperatorem de patria proſcriptus. Murus etiam ciuitatis Moguntinæ, iuſſu Imperatoris euerſus eſt in circuitu funditus, ita quod Moguntia per annos 36. ſine muro ſtetit. Ciues autem omnes qui in necẽ pontificis conſenſerant, præter pauperes & mendicos ante reditum Imperatoris de Italia ſe fuga ſaluarunt. *Arnoldus.* *Rudolphus comes de Zeringen* *Conradus Palatinus.* *Monaſterium S. Iacobi.* *Muri Moguntini deſtruuntur.*

Anno autem Ruperti abbatis Hirſaugienſis monaſterij 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1170. Conradus archiepiſcopus Moguntinus, propterea quòd Alexandro papæ urbis Romæ tertio, contra ſententiam imperatoris adhæreret, ab eccleſia ſua pulſus eſt: in cuius locum Imperator Chriſtianum ſuprà dictum fecit ordinari, qui præfuit annis 13. poſt cuius mortem ad eccleſiam ſuam reuerſus eſt. Interea fugiens, ad papam declinauit, à quo cum honore ſuſceptus, Sabinenſem epiſcopatum ab eo in ſuſtentationem uitæ ſuſcepit. Vnde quàm diu uixit, etiam ad Moguntiam reuerſus, archiepiſcopum ſe Moguntinum & epiſcopum Sabinẽſem in omnibus literis ſcripſit. *Conradus.* *Chriſtianus ſuccedit.*

Anno Ruperti abbatis 7. Fridericus Imperator primus Henricum ducem Brunſuicẽſem imperio eatenus rebellem, tam uiribus principum quàm imperiali cenſura ſubegit,& ad obedientiam uenire compulit. *Imperator ducẽ Saxoniæ uicit.*

Eodem anno Imperator pentecoſten Mogũtiæ celebrauit unà cum uxore & Henrico filio ſuo ac principibus multis,& in eodem die in monaſterio ſancti Albani extra muros ciuitatis, cum magna ſolennitate coronatus eſt. Manſit autem ibi diebus octo,& multa pro utilitate reipub. conſtituit. Ibi Hemino comes Flandriæ ad obedientiã ſe Imperatori ſubiecit,& ipſum comitatum, *Imperator Moguntiam uenit.*

comitatum, modò sine liberis decederet, Imperatoris filio promisit.

Eodem quoq; anno moritur Ludouicus marchio secundus Thuringiorum, uir magnarum actionum & animo semper inuictus.

Capus S. Irminæ transfertur ad Spanheim.

Anno Ruperti abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1173. caput sanctæ Irminæ uirginis, filiæ Dagoberti quondam regis Francorum, quæ fuerat prima ordinis nostri abbatissa in horreo Treuerensi, ad petitionem Domini Craftonis secundi abbatis, ad monasterium meum Spanheimense, Hillino archiepiscopo consentiente translatum est.

Adelgerus fit abbas Spanheim.

Anno autem Ruperti abbatis 9. moritur Crafto abbas monasterij mei præfati secundus, 5. calend. Iunij, filius Meginhardi comitis de Spanheim, ætatis suæ 58. in medio chori, cum antecessore suo Bernhelmo in uno sarcophago tumulatus. Cui Adelgerus monachus & custos monasterij mei succedens, præfuit annis 6, mense 1, ac diebus tantùm 3. qui ante religionis ingressum, multo tempore scholæ publicæ apud Moguntiacum præfuit, & multos insignes discipulos post se reliquit.

Eodem anno obij Heroldus episcopus Herbipolensis, cui succesit Reinhardus, & præfuit annis 4. mensibus 10, & diebus 15.

Magna imperij Rom. turbatio.

Imperator papā persequitur.

Anno Ruperti abbatis 10. qui fuit dominicę natiuitatis 1175. magna fuit in toto imperio Romano turbatio, propter inobedientiam & rebellionem Friderici Imperatoris primi contra sedem apostolicam. Ipse autem Rupertus abbas & fratres huius monasterij cum sancta Romana ecclesia in primis apertè sentientes, multas à fautoribus imperatoris molestias & iniurias in rebus & in personis susceperunt, quousque tandem amicorum consilio liberati sunt. Vnde cùm ingens esset in omni Alemania populorum & cleri maxima turbatio, propterea quòd imperator excōmunicatus persequeretur papam uerbis, scriptis, & armis, omnesq; sentientes cum illo nimium haberet exosos, & tam per se quàm per suos multa illis inferret damna & incommoda, multasq; iniurias fieri permitteret, uiri boni ac Deum timentes in malo se positos cùm cernerent, aut fuga se, aut silentio saluare cupiebant. Cùm autem Rupertus insignis abbas inter eos qui summo Pontifici consenserant, unus esset non ultimus prælatorum, & plures quotidie ab æmulis sustineret iniurias, timens generalem monasterij propter personale odium Imperatoris iacturam, uolensq; locum iræ concedere, deliberauit abbatiam pro pace fratrum & utilitate monasterij resignare.

Rupertus abbatiam resignauit.

Anno igitur promotionis suæ 11. qui fuit natiuitatis dominicæ annus 1176. iam senio nimium grauatus & curis, abbatiam ad manus fratrū suorum liberè resignauit, & pro uitæ sustentatione præposituram in Roth à fratribus suscepit, in qua uixit aliquandiu in laboribus multis, tādemq; in Domino quieuit, sepultus ibidem ex præuia sua ordinatione, in limine templi, quatenus pedibus fratrum calcaretur, quod magnum humilitatis eius fuit indicium. Erat enim (ut suprà diximus) uir bonus & mitis, qui in omni pace & tranquillitate uiuere inter fratres consueuit. Ob eam causam dudū abbatiam in Gotzauu, in qua non poterat tranquillè conuersari, dimiserat, & ad monasterium suum Hirsaugiense reuersus est. Est autem monasterium Gotzauu nostri ordinis in dioecesi Spirēsi, in comitatu Vorchem, in Francia orientali, in pago qui dicitur Albegauu, iuxta fluuium qui dicitur Alba, constructum à Bertholdo comite de Hennenberg, anno dominicæ natiuitatis 1010. qui fuit octauus annus uacante abbatia huius monasterij Hirsaugiensis, post obitum Conradi abbatis, in quo Rupertus pręfuit annis fermè 10. Qui cùm monachos ad obseruantiam regularis disciplinæ compelleret, qui ni-

Monasteriū Gotzauu fundatur.

qui nimium à recto tramite monasticæ conuersationis defecerant, multorum contra se odium prouocauit. Cesit ergo & loco & dignitati, malens inter fratres suos Hirsaugienses humiliter uiuere, quàm inter malos & rebellos monachos sub pastoris onere detrimentum animæ subire.

Eodem anno quo Rupertus abbatiam huius monasterij Hirsaugiensis resignauit, obijt 12. calend. aprilis Clementia monialis nostri ordinis in horreo Treuerensi, filia quondam comitis de Homburg, sanctissimæ conuersationis, quę diebus ac noctibus intenta orationi ac contemplationi, nihil magis quàm Deo placere in omnibus cupiebat. Hæc sanctissima uirgo à patre comite Adolpho despōsata olim fuerat domino Craftoni, filio Meginhardi comitis de Spanheim, quæ cùm haberet sanctæ uirginitatis propositum, de cōsensu sponsi apud Treuiros in pręfato cœnobio sanctimonialis facta est. Sponsus uerò eius in meo cœnobio Spanheimensi, sub Bernhelmo abbate primo monachus factus est, eidem in abbatia succesit, & in sancta conuersatione quieuit. *Clementia uirgo moritur.* *Crafto abbas Spanheim.*

DE CONRADO, HVIVS MONASTERII XIX ABBATE, *qui præfuit annis 12. ac de conuersatione certisq; gestis eius & illius temporis.*

POst resignationem reuerendissimi patris Domini Ruperti abbatis, ne monasterium uiduitatis suæ diu sentiret incommoda, prior & fratres huius cœnobij diem pro electione noui pastoris constituerunt: quo aduenien te, omnibusq; electioni interesse debentibus, in loco capitulari conuenientibus, inuocata spiritussancti gratia, ut moris est, post maturam deliberationem in abbatem unanimiter elegerunt uenerabilem uirum Conradum huius cœnobij monachum, Hermanni comitis de Kilberg fratrem, uirum sanctum & optimum, qui post humilem sui excusationem uictus, tandem precibus fratrum consensum præbuit, & dignitatē cum onere suscepit. Electus ergo communi fratrum assensu, post dies paucos ab episcopo Bambergensis ecclesiæ in abbatem ordinatus est, pręfuitq; huic monasterio strenuè annis 12. Ordinari autem ab episcopo Spirēsi noluit, quoniam contra summum pontificem Friderico Imperatori dudum excommunicato adhæsit. Iste Cōradus (ut diximus) ex nobili Sueuorum prosapia ortus, filius comitis generosi de Kilberg, & Hermanni comitis frater extitit, qui ab iuuentute sua ætate ad discēdum literas positus, non mediocriter in omni scientia tam diuina quàm humana profecit. Euadens tandem in uirum perfectum, cum diuitijs et honoribus, cùm nobilitate generis gloriosus et insignis haberetur, omnia ueluti stercora pro Dei amore contemnens, ad præsens cœnobium se cōtulit, & monachus factus, in omni religione & sanctitate conuersatus fuit. Quanto enim altior & nobilior fuit genere, tanto humiliorē se in omnibus exhibuit in cōuersatione. Neminem unquam contristauit, neminem iniuriose offendit, sed in medio fratrum sine querela uixit, sine offensione incesit. Erat mitis ingenio, & promptus ad obediendum, ita ut similem in conuentu non haberet. Humilitate nanque, obediētia, patientia, & morum honestate, cunctos superauit, & tam corporis quàm mentis continentia singularis castimoniæ fuit. Niger erat facie, statura mediocris, incessu grauis, habitu despicabilis, sed uirtute animi excellens & gratiosus. Ordinatus autem abbas, se formam gregis uerbo & exēplo in omnibus exhibere studuit, humilitatis suæ pristinum modum tam modestè temperans, ut bonis atque beneuolis conuersatione uideretur socius, duris autem & inobedientibus per censuram iustitiæ reuerendus. In omni uita sua castisimè semper conuersatus *Conradus.* *Genus Conradi abbatis et origo.* *Ex comite fit monachus.* *Deuota Conradi abbatis cōuersatio.* *Dispositio corporis Conradi abbatis.*

uersatus est, curam animę maiorem adhibendo quàm corpori. Fuit ingenio mitis, subtilis & placidus, consilio cautus, promptus ac circumspectus, sermone succinctus, disertus & ordinatus. In disponendis rebus temporalibus magna sagacitate & prudẽtia uiguit, & subditis suis tam mentis quàm corporis necessaria, secundum regulam sanctissimi patris nostri Benedicti copiose ministrauit. In mensa corã fratribus & hospitibus satis largus & dapsilis erat, omnesq; aduentantes in Christo cum omni charitate suscipiens, iuxta mandatum regulæ largiter tractauit. Charus erat omnibus, & in maxima reuerentia ac honore subditorum habebatur.

In agendis fuit prudentissimus.

Anno Conradi abbatis primo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1177. apud Bingos, in monasterio sancti Ruperti, 15 calendas Decembris obijt sancta Hiltrudis uirgo monialis nostri ordinis, filia Meginhardi comitis de Spanheim, & soror domini Craftonis secundi abbatis monasterij mei Spanheimensis: cui B. Hildegardis magistra eius, testimonium sanctitatis & in uita & post obitum perhibuisse dicitur.

S. Hiltrudis monialis obijt.

Anno Conradi abbatis 11. monasterium sancti Iacobi in monte Speciosο prope Moguntiam, ante nouem annos propter necem Arnoldi archiepiscopi Moguntini destructũ, reędificari cœptum est, permissione Friderici Imperatoris primi, & auxilio Christiani archiepiscopi.

Cœnobium S. Iacobi restauratur

Eodem anno obijt Reinhardus archiepiscopus Herbipolensis, cui Godfridus successit, & pręfuit annis 6. mensibus octo, diebus 24. Iste Godfridus episcopus maiorem ecclesiam Herbipolensem in honorem sancti Chiliani martyris dedicauit, & ecclesiam suam satis utiliter ac strenuè rexit.

Godfridus fit episcopus Herbipolensis.

Anno Conradi abbatis huius cœnobij 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1180. 15. calẽdas Octobris obijt sancta Hildegardis monialis nostri ordinis fundatrix & magistra cœnobij S. Ruperti iuxta Bingẽ Moguntinæ diœcesis, de qua suprà dictum est, anno ętatis suæ 82. sepulta in medio chori monasterij sui ante maius altare, quæ multis & in uita & post mortem miraculis claruit. Hæc sanctissima uirgo diuinis reuelationibus à iuuentute sua uisitari meruit, & multa ad utilitatem posteritatis diuina iussione conscripsit.

S. Hildegardis moritur.

Sequẽti anno 6. nonas Iulij, obijt Adelgerus tertius abbas monasterij mei Spanheimensis, uir bonus atq; doctissimus, qui obseruantiam regularis disciplinæ multũ & auxit & manu tenuit: de quo in Chronica eiusdem monasterij mei, latiorem feci mentionem. Huic in abbatia successit Baldemarus abbas quartus, & præfuit annis 17. mensibus 11. diebus 17. uir satis bonus, & amator pietatis.

Adelgerus.

Eodem anno obijt Alexander papa tertius, cui successit Lucius tertius, qui sedit annis 4 & mensibus 2. natione uerò Tuscus.

Alexãder papa.

Eodem quoque anno Baldeuinus rex Hierosolymitanus, Ægyptiorum regem Saladinum, non longè ab Ascalona superauit, & in fugam uertit.

Anno Conradi abbatis 6. Fridericus Imperator Italiam cum magno exercitu ingreditur, & multa contra papam & Romanam ecclesiam mala ferro igneq; patrauit. Sequenti anno, qui fuit Conradi abbatis 7. obijt Christianus archiepiscopus Moguntinus: & Conradus, quem Imperator dudum expulerat propter obedientiam sedis Apostolicę, ad sedem suam Moguntinam reuersus, præfuit annis 17 retinuitq; titulum episcopatus Sabinẽsis, quem sibi papa contulerat à Moguntia expulso, cum archiepiscopatu Moguntinensi.

Christianus archiepiscopus Moguntinus obijt.

Anno Conradi abbatis 9. qui fuit dominicæ natiuitatis 1185. obijt Godfridus episcopus Herbipolensis, in peregrinatione constitutus ultramarina

ad sepulchrum domini nostri Iesu Christi, & in Antiochia sepelitur: cui successit Henricus tertius, annis 12.

Eodem anno mortuus est Lucius papa tertius, natione Tuscus, cui Vrbanus tertius natione Longobardus succedens, præfuit annis duntaxat 2. Fridericus Imperator omnes Hetruriæ ciuitates, præter Pistorium, agraria priuat ditione, & multa in Italia aduersus rebelles imperij peragit. *Lucius papa obijt.*

Anno Cōradi abbatis 10, obijt Godfridus ex comite Palatino monachus huius cœnobij Hirsaugiensis, uir quondam in seculo strenuus & illustris, in religione autem feruens & deuotus, qui non parua huic monasterio donaria secum attulit, & post multa bona opera in Domino quieuit 8. iduum Februar. sepultus non sine opinione sanctitatis in medio fratrum suorum. *Godfridus ex comite Palatino monachus obijt.*

Anno sequenti, qui fuit Cōradi abbatis 11, obijt Vrbanus papa 3. cui successit Gregorius 8. natione Beneuentanus, mensibus tantùm duobus: quo mortuo successit Clemēs tertius, natione Romanus, annis tribus, mensibus quinq;, diebus 16. qui cum Imperatore concordauit. *Vrbanus. Gregorius.*

Anno Conradi abbatis 12, & ultimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1188. 12. cal. Maij obijt in monasterio Schonaugiēsi Cisterciēsis, ordinis, Vormatiensis diœcesis, non lōge ab Heidelberga, deuota Christi uirgo Hildegundis nomine, quæ simulato sexu masculum se fingens, inter monachos ibidē nouiciatus habitum susceperat, ac mutato nomine se Iosephū appellauit, et usq; ad mortē incognita permansit. Huius uitam Cæsarius monachus Heisterbacēsis, in prima Dialogorum suorum distinctione satis diffuse conscripsit. Eodem anno Fridericus Imperator Romanorum, & Philippus rex Francorum, unà cum Richardo Anglorū rege, & Clemente summo pontifice, in subsidium & recuperationem terræ sanctæ magnum exercitum naufgio præmiserunt: quem Saladinus Ægyptiorū rex, anno priore, propter discordiam nostrorum magna ex parte suo subiugarat imperio. *S. Hildegundis in Schonauu obijt.* *Fridericus Imperator mare transiuit.*

Eodem quoq; anno Conradus abbas huius monasterij Hirsaug. pro quibusdam causis & negotijs ad cellam S. Gregorij in Richenbach perrexit, quò cùm peruenisset, crebris febriū ardoribus pulsari cœpit, & lecto decumbens aliquandiu ægrotauit. Morbo autem dietim crescente, se totū ad Dominū intentissima mente conuertit, & præmissa humili confessione, sumptis cum ingenti deuotione sacramentis ecclesiasticis, tandem quinta die mēsis Septembris beato fine in Domino quieuit. Cuius corpus per fratres ad Hirsaugiā relatū, in maiori cœnobio ad introitū ecclesiæ ante altare omnium sanctorum cum reuerentia & honore sepultum est, non sine lachrymis subditorum suorū. Eodem quoq; anno obijt Vdalricus 41. episcopus Spirēsis, qui annis præfuerat 8. cui successit Otto episcopus 42, annis 11. *Conradus obijt.* *Vdalricus obijt.*

DE HENRICO, HVIVS MONASTERII ABBATE XX. *qui præfuit annis 8. & de moribus eius ac quibusdam gestis illius temporis.*

Conrado reuerēdissimo abbate (sicut diximus) mortuo atq; sepulto, celebratisq; more Christiano exequijs cum solēnitate consueta, prior & fratres die ad electionem statuta conuenientes ad locum capitularē, post inuocationē spiritus sancti, unanimi cōsensu in abbatē huius monasterij 20. elegerūt Henricū monachū conuētualem, qui cantoris eo tempore gessit officium. Electus autem diu reluctatus est, donec tādem fratrum precibus uictus consensum præbuit electioni, & pręfuit annis octo. Hic oriundus ex Francia orientali honestis parentibus natus, in iuuētute ad literas positus non parum temporis successu discendo profecit, & tam in philosophia di- *Hēricus fit abbas* *Genus & uita Henrici abbatis.*

uina, quàm in humana, longo exercitio doctus & eruditus euasit. Diuina post hęc inspiratione attactus, animo uanitatem huius mundi ac uitę pręsentis breuitatem reuoluere cœpit: ac post maturam deliberationē præhabitā, ad Hirsaugiā ueniens, monasticum habitū & mores induendo suscepit. Factus autem monachus, inter fratres sine querela uiuebat, primus semper & ultimus in diuino seruitio, cui se totū mancipauit. Postea cùm studiosus uideretur circa obsequia diuina, esset& Musicæ non ignarus, cātoris suscepit officiū, quod per annos aliquot tam studiose & alacriter adimpleuit, ut cunctis cederet in exemplū & admiratione. Laboribus quoq; manuū iuxta regulā S. patris nostri Benedicti, cum maxima diligētia fouebat esse intētus, uineas plantādo, colēdoq; hortulos, & diuersi generis arbores inserēdo. Suo etiā studio & labore multū exornauit ecclesiā, & singula altaria oleo cum lāpadibus decēter illustrauit. Cumq; in omni uirtute & religione per amplius de die in diem proficeret, omnibusq; fratribus charus & dilectus esset, cœpit se fama nominis eius etiā ad extraneos diffundere, & cum laude duplici mirum in modū ampliare. Cōtigit interea mori abbatē in Bruuiler, in cuius locum ipse per fratres eiusdē monasterij electus est abbas, & cum multo honore ac reuerētia susceptus. Ordinatus autē abbas in Bruuiler, omni studio curauit monachos ad obseruationē regularis disciplinæ instituere, & uicia cūcta monachorū sub certa cēsura districtius prohibere. Verùm paupertate loci ac fratrū importunitate nimia tædio affectus, cùm se proficere minus posse cōspiceret, pœnituit eum tam arduū pastoralis curæ onus suscepisse. Post longā ergo maturāq; deliberationē, statuit susceptā abbatiā deserere, & ad Hirsaugiā unde uenerat redire. Resignauit itaq; tunc pastoralis curæ officium. Ad monasteriū unde uenerat reuersus, denuò cantor est ordinatus, in eadem perseuerās humilitate post abbatiā, in qua antea fuerat cōuersatus. Post hæc mortuo uenerabili abbate Cōrado (sicut diximus) in locum eius suffectus præfuit huic monasterio Hirsaugiensi annis 8. uir bonus & ingenio mitis, qui in principio suæ promotionis per annos aliquot satis modestè & regulariter tam suam quàm subditorū suorū uitam instituit, & se in utroq; statu pastorē utilem exhibere in omnibus curauit. Sed temporis successu, curis & sollicitudinibus rerum secularium nimium depressus, animū à rigore sanctæ obseruationis reflexit, factusq; in custodia monasticæ disciplinę remissior, sancti in se & in subditis feruorē præpositi laxauit. Vnde annis 8. in abbatia exactis, ad memoriā reduxit uitę transactæ negligētias, metuensq; diuinæ ultionis uindictam, se dignitati abbatiali (ut suo loco dicemus) abdicauit, & præposituram in Rhote pro uitæ sustentatione accepit. Erat autem uir quantū ad corporis dispositionē attinet, mediocris staturæ, corpore tenuis, uiribus gracilis, & non multū fortis, raros habens in capite pilos, incessu grauis, sermone aliquantulū diffusus. In cōuersatione sua multum fuit humanus, & in omnibus quadā societate affabilis, qui & citò mouebatur ad iram, poterat& cita satisfactione placari. Eius tēpore, sanctę religionis obseruātia non parū in pręsenti monasterio defecerat, cùm ipse totū se curis temporaliū immergeret, & non quantū oportuerat de spirituali profectu subditorum suorum sollicitus uideretur. Anno Henrici abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1189. cùm Fridericus Imperator Roman. in terra sancta positus Syriam teneret, & quæ Christianis contra infideles uidebantur necessaria pararet, dum in quodam flumine lauaretur, clausis uitæ meatibus suffocatus est, & uitam uniuersæ carnis miserabiliter ingressus. Quo mortuo, principes filium eius Henricū huius nominis sextū, in regem Ro-

Cantoris suscepit officium.

Laboriosus in omnibus fuit.

Resignauit abbatiam suam.

Fit abbas in Hirsaug.

Corporis eius dispositio.

Fridericus Imperator obijt.

gem Romanorum assumpserunt, quem Philippus archiepiscopus Coloniensis Aquisgrani ex more coronauit, regnauitque post patrē annis 10. cum quo uiuente annis fermè duobus & uiginti regnauerat. Vxorem duxit Constantiam, Vuilhelmi regis Apuliæ filiam, consilio & dispensatione Clementis papę 3. quia monialis fuerat multis annis, & unica pręfati regis filia, cum qua regnum Apuliæ Sicilięque obtinuit, papa fauorem & auxilium impendente: quæ etsi annorū esset quinquaginta, ei tamen filium peperit nomine Fridericum, postea Imperatorem secūdum, de quo suo loco dicemus.

Anno Henrici abbatis 2. Ida comitissa de Spāheim, monialis facta est ordinis nostri in cœnobio mōtis S. Ruperti apud Bingē, in quo deinceps omnibus diebus uitæ suæ religiosissimè cōuersata est, in orationibus ac meditationibus diuinarum scripturarum continua humilitate & obedientia nulli secunda. Eius soror fuit Margaretha uirgo sanctissimæ conuersationis, quę priorissæ officium multis annis in eodem monasterio strenuè gessit, & miraculis clara tandem migrauit ad Dominum, cuius dies commemorationis festus, 4. calend. Nouemb. quando transiuit è uita, peragitur. *Comitissa sancti monialis.* *S. Margaretha monialis.*

Anno Henrici abbatis 4. in uigilia S. Iohānis Baptistæ fuit magna & generalis in his terris obscuratio solis, & subsecuta est fames in terra, & agrorum uinearūque non parua sterilitas. Eodem anno obijt Philippus archiepiscopus Coloniensis, apud Imperatorē cōstitutus in Apulia: cui Bruno tertius maioris ecclesiæ præpositus succedēs, præfuit annis 3. & postea factus est monachus. Hoc ipso quoque anno Philippus Rex Francorū & Richardus Anglorū inclytus rex, coniuncto exercitu in Syria contra Saladinū prosperè primò bellū gerūt. Sed mox discordia inter ipsos diabolo instigāte oborta, Philippus in Galliā est reuersus. Richardus autem inchoatū bellū hoc ipso anno strenuè prosequitur, sed anno sequēti & ipse quoque domū reuersus est, non sine detrimēto Christianorū, quos in terra sancta expositos multis periculis post se reliquit. Eodem quoque anno obijt Clemēs papa 3. cui Celestinus tertius succedens pręfuit annis 6. mēsibus 8. qui 6. cal. Maij sua pontificali coronatione in paschali solēnitate celebrata, postridie Henricū 6. regem Romę in Imperatorē Romanorū coronauit. His tēporibus ordo Teuthonicorū in terra sancta incepit per quosdā ciues Bremēses & Lubecēses, qui cū Adolpho comite de Holstein sub Friderico Imperatore primò mare transfretantes, pauperos & infirmos peregrinos pro Dei amore in curam suscipientes, quantū eis licuit sub papilionibus nutriendo fouerūt, primam in Accaron huius propositi domum & ecclesiam construētes, quam domū fratrum Teuthonicorum appellantes, nomen ordini tradiderunt. Huius ordinis est, seruire peregrinis & infirmitatibus. Circa idem quoque tēpus cœpit ordo S. Trinitatis de redemptione captiuorū, cuius potiora cœnobia sunt in Francia constituta. Huius ordinis est pro redēptione Christianorum, qui apud infideles in terra sancta detinentur captiui, substantiam suam hilariter impendere, ac eis totis uiribus ministrando subuenire. Anno Henrici abbatis huius cœnobij Hirsaug. 4. grauis exorta dissensio propter insolentiā familiariū suorum, qui pacem fratrū nimia importunitate turbabant. Cùm autem fratres abbatem sæpe rogassent, ut prauos & inquietos de monasterio seruos eijceret, aut certè corriperet, & nihil proficerēt, minus offensi animo quidā iuniorū, auxilia exterorū & amicorū inuocantes, quosdā ex familia ipsius abbatis de monasterio uiolenter eiecerūt. In quo tumultu unus familiariū abbatis Adelbertus grauiter uulneratus fuit, qui & post dies 8. ex eodem uulnere obijt. Vnde factum est grande inter pastorem & oues dissi *Eclipsis solis.* *Philippus.* *Expeditio contra Saracenos.* *Clemens papa.* *Ordo Teuthonicorum cœpit.* *Dissensio inter abbatē et fratres* *Famuli unius interfectio.*

dium,non sine periculo animarum,donec Otto Spirensis ecclesiæ antistes, uices suas cum amicorum consilio interposuit,& concordiam reformauit.

Visio cuiusdam monachi. Anno Henrici abbatis 5.qui fuit dominicæ natiuitatis 1193.Rupertus prior monasterij mei Spanheimensis quartus,mirabilem uisionē gaudiorū atq; pœnarum futuræ uitæ conspexit,quam cùm minus consultè reuelasset in publicum,mox paralysi grauiter perculsus,quasi ad anni spaciū pœnas dedit. *Albertus Magnus in Sueuia nascitur.* Eodem anno natus est Albertus,Magnus postea cognominatus, in uico Sueuiæ, cui Langingen nomen est.Solis quoq; defectio facta est.

Bruno. Anno sequenti, qui fuit Henrici abbatis 6.Bruno archiepiscopus Coloniensis resignato pontificatu suo in manus Henrici Imperatoris sexti,monachus Cisterciensis ordinis factus est,in cœnobio montis antiqui:cui in archiepiscopatu succesit frater eius nomine Adolphus de Altenaë, maioris ecclesiæ canonicus,& præfuit annis 12.

Imperator Henricus Siciliam obtinuit. Anno Henrici abbatis 7.dominicæ natiuitatis 1195.Henricus Imperator Rom.sextus,potenti manu obtinuit Siciliam, captumq; Tancredum regni inuasorem,erutis oculis,cum quatuor principibus in Teuthoniam misit,& omne regnum Apulię sibi subiecit. Eodem anno Conradus comes Palatinus Rheni,qui Heidelbergæ morabatur,præpositurā cœnobij ordinis nostri prope oppidum ipsum Heidelberg,quę Nuenburg appellatur,in diœcesi Vuormatiensi,in monasterium sanctimonialium eiusdem ordinis nostri commutauit de cōsensu Sighardi abbatis Laurissensis,ad quem prępositura ipsa pleno iure & sine medio pertinebat.Vbi prima abbatissa per eum fuit instituta Cunegundis,uirgo multum deuota & religiosa. *Cœnobium monialium Nauenberg.*

Henricus abbas cura fatigatus. Anno sequenti,qui fuit dominicæ natiuitatis 1196.Cùm Hēricus abbas huius cœnobij Hirsaug.uitæ transactæ negligentias & malè commissa ad memoriam reuocaret,& diuinæ ultionis uindictā pauidus cogitaret,tactus dolore cordis intrinsecus,de resignatione abbatiæ cœpit cum quibusdā amicis habere tractatū.Verùm etsi omnes uno cōstantiæ proposito uolūtati eius cōtradicerent,qui se familiares nouerant & amicos,tamē à sententia illum non potuerūt auertere,quo minus cogitationē quam mente cōcepit, opere perficeret.Duabus enim causis ad resignandū abbatiā potissimū mouebatur:altera, quòd se multas in ea dignitate negligētias occasione rerum temporaliū cōmisisse non ignoraret:pro quibus,nisi amputata occasione satisfacere queādmodū cupiebat,minimè posset.Altera uerò,quòd stare cum pace & trāquillitate fratrū non posset,propter multas & uarias causas & displicentiā,quas melius est silentio abscōdere,quàm ad notitiā infirmorum propalare.Deniq; senio & infirmitate corporali exhaustus multū defecit, nec intēdere rebus monasterij,sicut oportuerat,iā utiliter amplius potuit. *Causæ mouentes ad resignandum.*

Henricus abbatiam resignat. Itaq; corde cōpunctus & dolēs ac pœnitēs de negligētijs præteritis,ut animā saluaret suam,anno regiminis sui octauo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1196. indict.14.in mense decemb.abbatiā suā in manus cōuentus sui spōte ac liberè corā omnibus resignauit.Resignatione autē facta,præpositurā in Rothe, pro uitę sustētatione à fratribus accepit,ubi per sex fermè mēses in mœrore spiritus & lachrymis cōtinuis superuiuēs,tandē sequēti anno 4.nonas Iunij in Domino quieuit,cuius corpusculū iuxta corpus Ruperti quōdā hîc in eodē cœnobiolo in ipso introitu ecclesiæ cū reuerētia sepultū est. *H.post annum obijt in Rothe.*

DE MARQVARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 21.*qui præfuit annis 8.mensibus 6.diebus 21.& gestis illius temporis.*

POst resignationem igitur domini Henrici abbatis, huius monasterij Hirsaugiensis uicesimi, quæ facta est anno dominicæ natiuitatis 1196.

indictione

indictione 14. ultima die mensis Iunij, hoc est in festo cōmemorationis S. Pauli apostoli, eodem die fratres inuocata gratia spiritus sancti ad electionem noui pastoris procedentes, post multa consilia unanimiter tandem in abbatem huius cœnobij primum & uigesimum elegerunt. Marquardum monachum conuentualem uenerabilē & prudentissimum uirum, qui confirmatus & ex more benedictus, præfuit huic monasterio strenuè annis 8. mensibus 6. diebus 21. uir magnarum actionum & multarum uirtutū, qui iura monasterij contra tyrannorum incursus prudenter & fortiter defensauit sine timore resistendo. Hic oriundus fuit ex Sueuia nobilissimis parētibus procreatus, ex comitibus de monte Solis originem ducens, qui ad literas in iuuentute positus cum ætate discendo profecit, & in omni scriptura tā diuina quàm humana satis doctus euasit. Ab adolescētia sua edoctus uiā Domini in timore, cùm ad annos discretionis peruenisset, mundū, parētes, fratres, cognatos, amplicę patrimonij splendorem, simul & nobilitatem generis pro Dei amore contēnens, in præsenti cœnobio Hirsaugiensi sub Cōrado abbate auunculo suo monachus factus est. Qui cognita institutione monastica secūdum regulā sanctissimi patris nostri Benedicti, mores suos omnino componere studuit, & sine querela inter fratres etiam infimi generis conuersatus, humilitatis exemplum omnibus ostendit. Ordinatus autem abbas omni studio curauit se dignum ouibus suis exhibere pastorem; & non minus exemplo docere quàm uerbo. Quantum uerò ad dispositionem corporis attinet, fuit homo robustus & fortis, statura pulchrè proportionatus, mediocritatem longitudine aliquantulū excedēs, capite sano nec paruo, & multis in circuitu capillis ad nigredinem tendētibus circumfusus, uocē habebat sonorā atcę tubalem, qua uel sola reprobos in terrorē mittere solebat. In dicendo satis erat disertus, siue Latinè, siue Teuthonicè sermo esset habēdus. Mitissimo fuit ingenio, & qui non facilè moueretur ad irā: iratus autem ratione, non citò rem duceret in obliuionem. In omnibus largus, tantæ fuit beneuolentiæ in subditos, in amicos, fidei, charitatis ac dilectionis, ut similē suo tempore alterū non haberet. Nihilominus maculis quibusdam negligētia ac tepitudinis notatus est, in his, quæ ad regularis disciplinę omnimodā pertinere custodiā uidebātur: propterea uel maximè, quòd multas & cōtinuas in re familiari occupationes, labores & curas habuit, ac persecutiones, iniurias & tribulationes innumeras tā ab aduocato monasterij comite Adelberto, quàm à diuersis alijs, quibus resistere oportebat, necessariò in principio suæ promotionis sustinuit. Nam præfatus comes Adelbertus huius monasterij aduocatus, sui officij rationē oblitus, familiā & seruos monasterij contra libertatē & priuilegiū à summis pontificibus & Imperatoribus olim cōcessum, grauare, uexare & perturbare cœpit. In tantū enim cœnobij iura & libertates quę defendere debuerat, uiolare ac infringere instigāte diabolo satagebat, ut camerariū monasterij quadā die ante portam caperet, manibusćp post tergū ligatis captiuum innocentem & reclamante abbate abduceret uiolenter, ac in ipsum abbatem pro camerario stantē impetum faceret. Vnde necessitate compulsus abbas primò in propria persona Romam perrexit, ac deinde per nuncios semel atcę iterum aduocati uiolentiam examini sacrosanctæ apostolicæ sedis exposuit, consilium & auxilium summi pontificis contra tyrannidem comitis petiuit & obtinuit. Renouato nanque priuilegio libertatis, & de iure aduocati limitato facta declaratione, ipsum comitem authoritate apostolica compescuit, ac contra eum & ęmulos uniuersos gloriose triumphauit. Verùm interea quo ipse

Marquardus.

Conuersatio & mores uitæ eius. Dispositio & statura corporis eius.

Homo fuit optimus & humanus

Aduocatus tyrānus quidam.

Abbas Marquardus Romā proficiscitur.

Dominus Marquardus abbas in itinere fuit ad Rom. curiam, sæpe dictus comes Adelbertus quosdam de monasterio fratres expulit, & plura mala fecit, maiora se facturum comminatus fuit. Sed pro his & alijs contumelijs, iniurijs & damnis satisfacere abbati & monasterio, authoritate mandati Apostolici cõpulsus fuit. His ergo alijsq; diuersis & uarijs aduersitatibus multipliciter in suo regimine tribulatus, & animo nimirum distractus, non ita potuit intendere disciplinæ claustrali, quantum scimus decuisse.

Aduocatus satisfacere abbati compellitur.

Anno Marquardi abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1197. obijt Hẽricus Herbipolensis, cui Godfridus de Hoenloë succedens, præfuit mensibus duntaxat quatuor & diebus nouem, uir bonus ciuium, & cleri amator & defensor pijssimus.

Henricus episcopus Herbipolẽsis obijt.

Eodem anno 4. nonas Iunij, obijt Henricus præpositus in Rothe, quondam huius cœnobij abbas, ibidem sepultus iuxta ossa domini Ruperti abbatis, qui uix ad unius anni spacium post suam resignationem superuixit, sex menses hîc, & in Rothe totidem.

Henricus olim hic abbas moritur.

Anno Marquardi abbatis 2. qui dominicæ natiuitatis 1198. obijt Godfridus episcopus Herbipolẽsis, patriæ decus & pater, nimis immatura morte præreptus. Huic Conradus, regius cancellarius successit, & præfuit annis 4. mensibus 11. uir bonus & integer, quem domicelli de Rauersburg postea occiderunt.

Godfridus.

Eodem anno Henricus Imperator Romanorum subsidiarium Christianis mittit exercitum in Syriam, uerùm Henrico sequenti anno mortuo, exercitus quem miserat de Syria reuertitur. Quapropter Christiani qui in Syria remanserant, auxilio destituti, id reliquum dominij, quod in ea prouincia possidebant, mox penitus amiserunt.

Henricus Imperator.

Anno sequenti, 10. calendas Maij, obijt Henricus Imperator Rom. sextus, & in ecclesia Spirensi cum maioribus suis est sepultus. Liberos enim habuit, & magna in Imperio discordia post eius mortem subsecuta fuit: propterea quòd principes antea promiserant Henrico Imperatori præfato uiuenti, quòd filium eius in regem Siciliæ Fridericum, essent in regem Romanorum electuri. Sed non seruauerunt promissum: illo enim in ciuitate Panormitana (sicut diximus) defuncto. Nam Adolphus archiepiscopus Coloniensis, & Theodoricus archiepiscopus Treuerensis, electionem regis sui iuris firmantes, habito consilio apud Andernacum cum Bernardo duce, & alijs episcopis comitibus, atq; nobilibus pluribus curiam omnibus principibus ad dominicam Oculi mei, in Colonia generalem indicunt, pro noui regis electione celebranda. Interea marchiones orientales, Conradus archiepiscopus Moguntinus, Bernardus dux Saxoniæ, archiepiscopus Magdeburgensis, & alij principes superiores apud Erphordiam conuenientes, Philippum ducem Sueuiæ in regem Rom. elegerunt, fratrem uidelicet Henrici Imperatoris defuncti. Statuto igitur die, præfati principes ad Coloniam conuenientes, Bertolfum ducem de Zeringen, quem se promiserant electuros, magno præstolabãtur desyderio uenturum, qui cùm 11000. marcarum argenti cum ducatu Sueuię à Philippo accepisset, electioniq; renunciasset, uenire cõtempsit. Quod cum prędictis innotuisset principibus nimium indignati, Ottonem Pictauię comitem, filium quondam Henrici ducis Saxoniæ, in regem Rom. contra Philippum elegerunt, & multiplicata sunt mala in terra, bella, incendia, destructiones urbium, & pauperum neces. Audiẽs autem Philippus electionem Ottonis, trecentos milites armatos cum multis alijs scutiferis ad Aquisgranum pręmisit, quatenus Ottonem ab ingressu ciui-

Henricus Imperator obijt.

Dissensio principum grauißima.

Philippus dux Sueuiæ ab unã parte eligitur.

Otto Sueuiæ dux ab altera parte eligitur.

su ciuitatis arcerent,& sibi urbem ac sedem regni seruarent. Sed Otto cum suis adiutoribus ciuitatẽ ipsam tempore mesis obsidione cingens, uiolenter capiens obtinuit,atq; in sede regni triduò sedens inde recesit,committens eam suis fidelibus custodiendam. Interim Philippus adunato exercitu intrauit Alsatiam,& quia prope messem erat,omne frumentum in agris repertum annihilauit. Multa itaq; inter ipsum Philippum & Ottonem bella fuerunt per annos fermè octo,quibus Philippus uixit in regno,donec tandem eo mortuo pax terris aliquantulum reddita fuit, quemadmodum suo loco dicemus. *Ciuitas Aquen. ab Ottone capitur.*

Anno etiam prænotato obijt Celestinus papa tertius,cui succesit Innocentius tertius,natione Campanus,& præfuit annis 18. Hic quia Philippum regem propter patrem & fratrem,qui contra Rom. ecclesiam multa commiserant,exosum habebat,partes Ottonis tenebat,ipsumq;(ut postea dicemus) Imperatorem coronauit. *Celestinus.*

Eodem quoq; anno 10. calendas Iulij,obijt Baldemarus abbas monasterij mei Spanheimensis quartus,cui succesit Rupertus abbas quintus, & præfuit annis 14. mensibus 2. qui fuit homo tam in diuinis quàm in secularibus literis multũ eruditus,& non minus uita quàm scientia uenerandus. *Baldemarus.*

Eodem anno commissum est prælium inter regem Philippum & eius aduersarium Ottonem,non longè à Confluentia iuxta Mosellam,sed nihil memoria dignum fuit actum,præter pauperum rapinam & desolationem prouinciarum omnium in circuitu. *Bellũ inter duos reges.*

Eodem anno obijt Otto episcopus Spirensis,cui Conradus de Scharffeneck succedens præfuit annis 25. qui fuerat antea imperialis aulæ cancellarius,homo prudens,& in multis rerum uarietatibus longo tempore satis expertus,qui bene suam gubernauit ecclesiam,augendo reditus,& diruta restaurando. Sunt qui scribant eum Metensis ecclesię prius fuisse pontificẽ. *Otto.*

Anno quoq; prænotato Marquardi abbatis 3. dominicæ autem natiuitatis 1199. rex Philippus Argentinam obsedit,Rubiacum & multa pręsidia episcopi Argentinẽsis & Adelberti comitis de Dagesburg confringens solo æquauit. Tandem mediantibus domino Bertholdo duce de Zeringen, & alijs principibus,concordia inter eos facta est,ita quòd episcopus relictis partibus Ottonis,Philippo ad retinenda gubernacula regni,fauorem pro posse impenderet atq; suffragium. Hoc idem comes de Dagesburg se facturum promisit. Hoc anno in assumptione beatæ Mariæ semper uirginis Rex Philippus magnam curiam principum suorum habuit apud Moguntiam,Conrado eius loci archiepiscopo adhuc in terra sancta cum alijs principibus existente. Ibi archiepiscopus Taretanus loco præfati archiepiscopi Philippum unxit in regem. In eodem conuentu Philippus rex,ut Bohemos sibi faceret obnoxios,Odacharum ducem eorum tunc præsentem creauit in regem,datis ei & uxori coronis. Ipso tempore Constantia imperatrix in Sicilia moritur,& filius eius Fridericus post multos labores regnũ Apuliæ tandem obtinuit,atq; Siciliæ. *Argentina per Philippum obsidetur.* *Curia Philippi apud Moguntiã.* *Dux Bohemiæ creatur in regem*

Eodem anno circa initium Octobris Philippus rex unà cum nouo rege Bohemorum,fluuio Mosellæ transito in manu ualida & exercitu copioso,fines Coloniensium contra Ottonem inuasit,Reguuagium,Bonnã cum multis circumiacentibus uillis incendio cremauit. *Philippus fines Coloniensium intrat.*

Eodem tempore Lotharingij,quos in adiutorium sui Otto uocauerat,circa Andernacũ cum Philippo regi non ualentes resistere,pelliq; suę timentes,partes eius occultè fouebant, multa & inaudita scelera in regione illa

perpetrantes, è quibus unum posuisse satis sit, ex quo cætera quæ commiserunt nefanda, pensiculari queant. Sanctimonialem quandam omnibus indumentis spoliatam melle perungentes in plumis lectualibus uolutabant, sicque mostruose hirsutam caballo imposuerunt, uersa eius facie ad caudam caballi. Cumque hoc ridiculosum, imò miserabile spectaculum, per aliquot dies circumduxissent, res Philippo regi innotuit, qui zelo Dei succensus, omnes sceleris huius reos aquæ bullienti tradi iussit. Andernacense quoque oppidum exustum est per exercitum eiusdem regis Philippi. Postea reuersus ad sua est. Interea rex Otto cum suo exercitu intrauit Saxoniam, & Goslariam cum cæteris adiacentibus oppidis expugnare cœpit. Sed Philippo rege superueniente, à proposito suo cessare ac retrocedere coactus est. Henricus Palatinus comes Rheni, frater ipsius Ottonis regis, & Landgrauius Hassiæ ac dux Brabantiæ, cum archiepiscopo Moguntinensi Conrado, de transmarinis partibus reuertuntur, rebus nostrorum ibidem in malis terminis relictis. Verùm præfatus archiepiscopus audiens inter Philippū & Ottonem de regno discordiam, in Italia statuit aliquandiu moram facere, quousque quid sibi esset faciendum in tam graui turbationis reipublicæ negotio deliberaret. Hoc tempore graues discordiæ fuerunt subortæ inter Vuormaciensem episcopum cum sibi adhærentibus & Vuernerū de Bolant, comitemque de Lymingen ac sequaces eorum, qui ecclesijs ac monasterijs ciuitatibusque & uillis adiacentibus multa mala fecerunt. Inter Landgrauium quoque Hassiæ & Cunonem de Minceberg, eodem tempore grauissime dissensiones fuerunt, qui sibi mutuò damna multa inferentes, nihil intactū usque reliquerunt. Otto rex filiam ducis Brabantiæ desponsauit uxorem. In æstate cum exercitu ascendens, contra Philippum auxilio Coloniensis archiepiscopi & præfati ducis soceri sui, partem Cōfluentiæ, & in circuitu uillulas exurens, Bopardiam accessit: ubi cùm principes ac nobiles quidam illarum partium, qui illum aduocauerant, promittentes se in eius partes cessuros, non uenirent, uidens se delusum & exercitui deficere uictualia, cum suis ad sua reuersus est.

Nefandum scelus Lotharingiorum

Andernacū igne crematur.

Henricus comes Palatinus Rheni

Rudolphus.

Otto rex ascendit Bopardiam.

Anno Marquardi abbatis huius cœnobij Hirsaugiensis 4. dominicæ autem natiuitatis 1200. Conradus archiepiscopus Moguntinus reuertens ab Vngaria, quo pręcedente anno ad reformādam inter duos fratres contendentes de regno pacem, perrexerat, concordia facta in partibus Austriæ in territorio Patauiensi, carne solutus ad Dominum pro meritis migrauit. Cuius corpus Vuolfherus Patauiensis episcopus, celebratis exequijs ad Moguntiam retulit, ubi cum magno honore sepultum fuit. Interea grauis tumultus oboritur in Moguntia propter electionem noui pontificis. Quidam enim ex uoluntate ac fauore Philippi regis Lupoldum episcopum Vuormatiensem in archiepiscopum eligere statuerunt, alij quibus mens sanior erat Siphridum maioris ecclesiæ Moguntinæ præpositum, eligendum consenserunt. Qui ciuitatem exeūtes, propter metum regis Philippi uenerunt ad Bingen, & ibi quam destinauerant de Siphrido electionem, consummarunt. Quod audiens Lupoldus, uenit cum exercitu ualido Philippi regis, & oppido Bingiorum capto, Siphridum cum electoribus suis inde exturbauit. Cernēs autem Siphridus & sui, quod minus proficerent, se cum suis ad regem Ottonem contulit, à quo clementer admissus, regalia ab eo suscepit, & eius authoritate fretus, cum exercitu ad diœcesin suam regreditur, cingensque obsidione præfatum oppidum Bingen cepit, multisque ex parte Lupoldi captis, & ipso uix per fugam elapso. Confirmatus igitur in archiepiscopum

Conradus.

Dissensio in clero Moguntino.

[illegible]ridus.

ſcopum Siphridus annis 25. præfuit, & eccleſiæ multa bona fecit. Hoc ipſo anno multi principes, epiſcopi, duces, comites, nobiles & ignobiles, cum infinita multitudine cruce ſignati, ad terram ſanctam in ſeruitium dominici ſepulchri cõtra Sarracenos profecti ſunt. Inter quos fuit Bertholdus comes de Nuuenburg in Briſgauu, qui accepta pecunia comitatum ſuum Argẽtinenſi eccleſiæ tradidit in poſſeſsionem perpetuam cum omnibus prouentibus ſuis, & ipſe cum filio Hieroſolymam profectus, in ſeruitio dominici ſepulchri uſq; ad mortem fideliter perſeuerauit. Cuius prouocati exemplo multi nobiles & potentes, uenditis prædijs & poſſeſsionibus ſuis, cum uxoribus & liberis perpetuo ſeruitio ſancti ſepulchri ſe deuouerunt. *Exercitus Christianorum ad terram S.* *Bertholdus comes de Nuuenburg.*

Eodem anno moritur comes de Hoẽnburg apud Biſuntium, & ab incolis illius prouinciæ, propter bonam defenſionẽ plurimum deploratur, præmiſsiſq; exequijs miſſarum honorificè ſepelitur. Eodem quoq; anno Lutoldus epiſcopus Baſilíẽſis, Baldeuinus comes Flãdriæ, Adelbertus comes de Spanheim, & alij multi principes cum exercitu magno, per Græciã tendentes ad terram ſanctam, Conſtãtinopolim capiunt, & Alexiũ Iſauci Conſtãtinopolitani quondam Imperatoris filium, Imperatorẽ faciunt: quo mox à Græcis interfecto, imperiũ ſuſcepit Baldeuinus, præfatus comes Flandrię. Quo procurante orientalis & Romanæ eccleſiæ unio confirmatur. Imperauit autem ſuper Græcos annis fermè ſeptem. *Otto comes de Hoenburg.* *Conſtantinopolis à Chriſtianis capitur.*

Eodem quoq; anno Conradus comes & Zolre & Burggrauius de Nurenberg in præſentia Ottonis regis conſtitutus, caſtrum Rietburg, quod in feudum ſuſceperat ab eccleſia Spirenſi, Conrado eiuſdem urbis epiſcopo & ſucceſſoribus eius liberè ac ſponte in perpetuum reſignauit. *Rietburg caſtellũ epiſcopi Spirẽſis*

Anno Marquardi abbatis 5. dominicæ autem natiuitatis 1201. Philippus rex iterato exercitum colligens Moſellam tranſiuit, Coloniam obſedit, archiepiſcopum cepit, & ſic ciuitatem ac totam prouinciam in deditionem coëgit. Poſtea ueniens ad Aquiſgranum cum multis principibus, unà cum regina in ſede regni ſe collocauit. *Philippus rex Coloniam obſedit*

Eodem anno Philippo rege ad ſuperiores partes proſperè reuerſo, rex Otto exercitu congregato, ſuorum ad ſuperiores partes denuò conſcendẽs uſq; ad Vuiſenburg peruenit: ſed progredi ulterius non potens, ad inferiores regiones terræ reuerſus eſt. *Otto ad Vuiſenburg uenit.*

Eodem quoq; anno circa feſtum apoſtolorum Petri & Pauli ad Coloniam uenit Guido cardinalis epiſcopus Pręneſtinus, & excommunicatum denunciauit Philippum regem ac omnes cum illo ſentientes, mandans authoritate apoſtolica uniuerſis, quatenus Ottonem ſuſciperent in regem, Philippum uerò deſererent, ſub cenſura excõmunicationis. Ibi tunc primũ Siphridus electus Moguntinus in ſacerdotem & archiepiſcopum ordinatus eſt, per manus ipſius cardinalis: & cùm ipſius atq; Ottonis regis commẽdatitijs literis Romam progreſſus ab Innocentio papa tertio accepto pallio, ut moris eſt, confirmatur. *Cardinalis uenit ad Coloniam.* *Siphridus.*

Eodem anno Philippus rex conuentum ſolennem principum celebrauit in Bãberga, ubi multi pontifices, abbates, duces, comites ac nobiles conuenerunt. Ibi oſſa ſanctorum Henrici & Cunegundis Imperatorum leuata ſunt, & multis miraculis claruerunt. Maximus ibi fuit concurſus populorũ, tam extremotis quàm uicinis regionibus. His fermè temporibus cœpit ordo fratrum Prædicatorum, per inſtitutionem S. Dominici, uiri eximiæ ſanctitatis, qui oriundus fuit ex Hiſpania. Eius inſtitutionem Innocentius papa confirmauit. *Corpora S. Henrici & Cunegundis.* *Ordo Prædicatorum inſtitutus.*

Anno

Otto rex conuentum Mastricht habuit.

Anno Marquardi abbatis 6 dominicæ natiuitatis 1202. Otto rex & Arnoldus Coloniensis archiepiscopus, cum quibusdam alijs principibus, colloquium habuerunt apud Traiectum iuxta Mosam de repub. & diuersis negotijs regni, & inter alia pacem reformauerunt, inter ducem Brabantiæ & comitem Gelriæ, qui magnis contractis armatorum copijs, non sine grauissima pauperum iniuria sese ad bellandum iam parauerant.

Conradus.

Eodem anno obijt Conradus episcopus Argentinensis, cui Henricus de Veringen successit, uir bonus, religiosus & deuotus, amator pacis, & cleri defensor integerrimus: qui anno post electionem suam quarto, uix potuit ab Innocentio papa obtinere consensum, quatenus à Senonensi archiepiscopo munus consecrationis acciperet, quia cum Philippo rege sentire cogebatur, quod papæ displicuit: qui semper Ottonem, propter causas superius allegatas, curauit.

Eodem quoque anno in festo S. Nicolai Myreorum pontificis, Conradus episcopus Herbipolensis, quondam imperialis aulę cancellarius, à Bodone & Henrico militibus de Rauēsburg, seruitoribusque eorum Heraldo & Cōrado, in publica ciuitatis Herbipolensis strata crudeliter occisus est, cui Henricus dictus Caseus, propterea quod caseum haberet in delicijs, succedens, præfuit annis 4. mensibus 7. diebus 9. homo doctus & multum in omni scriptura eruditus, qui satis bene suam gubernauit ecclesiam. Ipsi autem parricidæ pœnitentia ducti Romam petentes, talem à summo pontifice tertio post biennium susceperunt pœnitentiam, quam in suis literis patētibus ita sonantibus dedit:

Bulla Innocentij papæ de pœnitētia occisorum.

Innocentius episcopus seruus seruorum Dei, uniuersis Christi fidelibus has literas inspecturis salutem & apostolicam benedictionem. Quàm execrabile facinus & peculiare flagitium perpetrauerint, qui ausu sacrilego manus impias in Christum Domini nequiter iniecerunt, bonæ memoriæ Conradum Herbipolensem episcopum, imperialis aulæ cancellariū crudeliter occidentes, flere potius libet quàm referre. Verùm cùm diuina pietas humanam impietatē excedat, & miserationibus Domini miseriæ hominum comparari non possint: cùm nolit Dominus mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur & uiuat, utpote qui patiens & multū misericors est & præstabilis super malitia: nos qui licet indigni uices eius exercemus in terris, scientes quòd maius gaudium est angelis super uno peccatore pœnitentiam agente &c. quantumcunque huiusmodi deliquerint homicidæ: non potuimus tamen, nec debuimus pœnitentibus aditum ueniæ præcludere: cùm nouerimus dixisse Dominum per Prophetas: In quacūque hora peccator conuersus fuerit & ingenuerit, omnium iniquitatū eius non recordabor amplius. Bodonem igitur, Henricum quoque uasallum eius, milites cum Heroldo & Conrado seruientibus suis, ad nostram præsentiā uenientes, & confitentes se prędictum episcopum occidisse: cùm de suis excessibus lachrymabiliter pœniterent, & humiliter postularent sibi pœnitentiam à nobis pro tanti sceleris immanitate iniungi: quia pœnitentibus non est indulgentiæ ianua præcludenda, de fratrum nostrorum consilio, dilecto filio Hugoni, tituli S. Martini presbytero cardinali, cōmisimus audiendos. Qui confessione illorum audita, postquàm fecit eos nudos coram nobis in bracis, tortas habentes in collo diebus aliquot in frequentia populorum astare, de mandato nostro talem pœnitentiā illis iniunxit: ut nūquam de cætero, nisi contra Sarracenos, uel ad defensionem uitæ armis utantur. Varium griseum ermelinum & pannos coloratos non portent. Ad publica spectacula non accedant, & coniugati non contrahant matrimoniū post

Nominat eos qui episcopum occiderunt.

Hugo Cardinalis eos audiuit.

Modus & forma pœnitentiæ agendæ.

mortem

mortem uxorum. Eantqꝫ quàm citò poterunt in Hieroſolymitanam prouinciam, per quatuor annos ibi contra Saracenos Domino ſeruituri. Bodo uerò qui maior exiſtit, tres uel unum ſaltem in ſuis expenſis ſecum adducat. Et donec ipſi quatuor execrabiles homicidæ Hieroſolymitanum iter arripiunt, ſicut publicè pœnitentes diſcalceati & laneis induti ueſtimentis incedant. Secundam, quartam, & ſextam feriam, quatuor tempora, uigiliaſqꝫ ſanctorum ſolennes in pane & aqua ieiunent. Tres in anno quadrageſimas uidelicet ante reſurrectionem, pentecoſten & natiuitatem Domini faciant. Carnibus niſi tantùm in eiſdem tribus feſtiuitatibus non ueſcātur: eaqꝫ die qua prædictus epiſcopus fuit occiſus, carnes non comedant in æternum. Orationem dominicam decantent, centies inter diem & noctem, & genuflectiones faciant quinquaginta. Corpus & ſanguinem Domini accipere, niſi in ultimo mortis articulo, non prȩſumant. Cùm fuerint ultra mare, quartā & ſextam feriam, ſanctorum uigilias & quatuor tempora (ſicut dictū eſt) in cibo quadrageſimali ieiunent. Carnes comedent die Dominica & quinta feria tantùm. Orationem dominicam dicant, & genuflectiones ſemper faciant prætaxatas. Quandocunqꝫ aliquam ciuitatem Alemanicam poterunt ſecurè intrare ad maiorem eccleſiam nudi procedant, tantùm in bracis cum torta in collo & uirgis in manu, & à canonicis eiuſdem eccleſiæ recipiant diſciplinam. Si uerò quæſitum fuerit, cur hoc faciant, dicant, hoc ſe facere pro ſceleris perpetrati iam dicti ſatisfactione. Si quando fortè in ciuitate Herbipolenſi poterunt eſſe ſecuri, in reſurrectione, pentecoſte, natiuitate Domini, ac in ſolennitate maioris eccleſiæ, uidelicet S. Kiliani, exeant ciuitate, & nudi inde cum bracis tantùm, tortam in collo & uirgas deferentes in manu: & ad miſſæ celebrationem maioris, ad eccleſiam cathedralem accedant, & ante epiſcopum & canonicos proſternentes ſe in terram, petant humiliter & recipiant diſciplinam ab eis. Cùm autem de partibus redierint tranſmarinis, ad Apoſtolicam ſedem accedant, recepturi conſilium & mandatum. Datum Laterani, 14 calendas Maij, pontificatus noſtri anno ſexto, Domini uero 1204.

Peregrinatio trāſmarina iniūgitur.

In terra ſancta quomodo debeāt ieiunare.

Nudi ciuitates Alemaniæ intrēt

Pœnitentia Herbipoli.

Anno quoqꝫ prænotato Tartari cum uxoribus & filijs, ab Indiæ montibus egreſſi, per uicinas prouincias prædas agunt, quibus ſemper fuēre aſſueti. Parthos deinde petunt, & pari terrore Mediam, Aſſyriam, Perſiam, Armeniamqꝫ & Sarmatas non longo tempore peruadentes, circa Mœotidis paludes ſedes ſuas demum firmarunt, & multa finitimis Chriſtianis mala fecerunt.

Regnū Tartarorum incipit.

Anno Marquardi abbatis ſexto, dominicæ autem natiuitatis 1205. Philippus rex ualido exercitu congregato intrauit Thuringiam, ut Hermannum Landtgrauium humiliaret: ea de cauſa, quòd ipſum reliquiſſet, & Siphrido archiepiſcopo Moguntino contra uoluntatem ſuam adhæreret, ac foueret, & quòd reditus ac prouentus eccleſiæ Moguntinæ in Thuringia cedentes in uſus ſui hoſtis, hoc eſt regis Ottonis, conuertiſſet. Perpendens autem Palatinum comitem & regem Bohemiæ cum magno exercitu illi in auxilium ueniſſe, rura quæque incendio conſumpſit, & ita ſe cum ſuis in Erphordiam contulit. Quo comperto Landtgrauius & Bohemiæ dux ciuitatem obſidione uallantes, ſe Philippum capturos in ea ſperabant. At ille media nocte cum paucis exiens de ciuitate, ad marchiones Miſnenſes ſe contulit, ut auxilijs contractis, milites Erphordiæ incluſos liberaret. Principes autem eius diſceſſione cognita, obſidionem quæ nouem diebus durauerat, ſoluerunt: cauentes, ne Philippo daretur tempus congregandi exerci-

Philippus rex intrauit Thuringiam.

Comes Palatinus rex Bohemiæ.

Erphordia obſidione uallatur.

exercitum. His ita peractis superuenit rex Otto cum suorũ exercitu, quem Guido cardinalis episcopus Prænestinus in festo S. Bartholomæi apostoli apud Marsburg, in regem solenniter consecrauit. Ibi Hermannus Lãdtgrauius & Odacharus Boëmiæ rex, qui à Philippo iam prius defecerant, fidelitatem regi Ottoni denuò iurauerunt.

Theodericus comes Hollandiæ obijt. Eodem quoq; anno moritur Theodericus comes Hollandię, & traditur comiti de Lo, prouincia cum filia defuncti. Quod grauiter ferens Vuilhelmus frater Theoderici, congregatis militibus eundem comitem de Lo, de Hollandia expulit, & fratris filiam tulit. *Decretales fiunt.* His quoq; tẽporibus Innocentius papa tertius quinq; libros Decretales composuit, quos legi in scholis & obseruari in iudicijs ubiq; mandauit: quod factum est, & fit usq; in præsentem diem. *Lupoldus.* Lupoldus episcopus Vuormatiensis qui Moguntinum archiepiscopatum (sicut suprà diximus) ambierat, Philippo regi adhęrẽs contra regem Ottonem & Innocentium papam, multa in omni prouincia commisit mala. Omnibus bellis cum Philippo regi suo contra Ottonem personaliter interfuit, ut miles pugnauit, spoliauit pauperes, & neq; monasterijs neq; ecclesiis pepercit. Cumq; milites ad eum dicerẽt: Domine, non licet nobis ecclesias & monasteria spoliare. Respondebat: Cùm ossa mortuorum tollitis, tunc ecclesias & cœmiteria spoliatis. Tandem ab Innocentio papa excõmunicatus fuit, & à pontificatu depositus, propter innumera scelera quę commisit. Postremò in odium Ottonis regis officio & beneficio restitutus est.

Anno Marquardi abbatis 8. qui fuit dominicę natiuitatis 1204. circa mensem Iuliũ, Philippus rex maximo exercitu coadunato Thuringiã intrat, & *Philippus rex denuo Thuringiam intrat.* quãdam ciuitatem Landtgrauij Vuizense nomine, obsidione uallat: regem etiam Bohemiæ cum maxima multitudine in auxilium ei ueniẽtem fugat, omniaq; per circuitum oppida igne exurit & deuastat. Landtgrauius uidẽs euersionẽ terrę suę, & animositatem regis se ferre non posse, interuẽtu quorundam principum supplex ad eum uenit, & eius gratiam postulãs prome*Principes ad Philippum deficiunt* ruit. Post hæc archiepiscopum Coloniensem Adolphum, per medium archiepiscopi Treuerensis ac episcoporum Spirensis & Constantiensis, consilium apud Andernacum sibi conciliat: & ut ducem Brabantiæ, & reliquos Lotharingiæ nobiles fideles sibi efficiat, nouem millia marcarũ ei donat, & Salueld ab ecclesia Coloniensi dudum ablatum restituit, ac plurima se daturum repromittit. His allectus promissionibus, Adolphus archiepiscopus Coloniensis sacramentum quod dudum fecerat Ottoni parui pendens, periurium & excommunicationẽ papę non metuens, post festum S. Martini ad eundem Philippum cum duce Brabantiæ Confluentiam uenit, & ei iuramentum fidelitatis ambo præstiterunt, quod ei postea non successit in prosperitatem.

Anno Marquardi abbatis 9. Philippus rex ad festum Epiphaniæ dominicæ natiuitatis 1205. indictione 8. magnum conuentum principum sibi *Philippus denuo coronatur.* adhærentium habuit Aquisgrani, ubi cum maximo apparatu archiepiscopus Coloniensis ei occurit. Ibi rex consilio cum suis habito, ut principes suam liberam electionem, secundum antiquitatis institutum non perderẽt, regium nomen & coronam deposuit, & ut concorditer ab omnibus reeligeretur petiuit & impetrauit. Quem Adolphus archiepiscopus Coloniensis magna solennitate, unà cum Maria uxore eius, filia Imperatoris Constantinopolitani, rursus iniunxit & coronauit: Ottone languore grauissimo detento, & omnium penè auxilio destituto. Hoc anno æstas fuit sicca, & hyems dura.

Eodem

Eodem anno Marquardus abbas huius monasterij Hirsaugiensis reuerendissimus, posteaquàm annis 8. mensibus 6. diebus 21. strenuè & utiliter præfuisset huic cœnobio, graui infirmitate quartanarum febrium tactus, ac longa ægritudine ad plenũ decoctus, tandemq; dissenteria subsequente dissolutus, 13. cal. Februarij, anno Domini 1205, indict. 8. in Domino quieuit, sepultus nõ sine fratrũ lachrymis, ante altare S. Nicolai. Multas (ut suprà diximus) sui regiminis turbationes à tyrãnis sustinuit: sed cùm esset uir sapiẽs, de omnibus triũphauit. In multis, reditus monasterij ampliauit, & copiã rerum temporalium fratribus moriens reliquit. Duo quoq; latera claustri nimia uetustate collapsa cum alijs structuris multis reparauit, & murum ante fores monasterij præclaro & insigni opere inchoauit, quem morte præuentus non compleuit. Fuit enim uir sanguine, moribus, ingenio & sapientia clarus, regibus & principibus notus, qui tempore schismatis imperij inter Philippum & Ottonem tam prudenter se in omnibus habuit, quod meritum apud Deum & laudem ab hominibus reportauit.

Marquardus obijt.
Optimè rexit monasterium.

DE LVTFRIDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXII. *qui præfuit annis 11. diebus 15. & uarijs gestis ac rebus illius temporis.*

Mortuo reuerendissimo huius monasterij Hirsaugiensis abbate Marquardo, & anno & die præmissis, corporeq; eius cum honore ac reuerentia tradito ecclesiasticæ sepulturę: prior & cõuentus, ne tanquam oues sine pastore diutius oberrarent, tertium dehinc diem, hoc est 23. diem mensis Ianuarij, pro electione noui abbatis unanimi consensu statuerunt. Quo adueniente, uocatisq; interea absentibus, qui huiusmodi electioni debuerũt interesse, ad locum capitularem omnes mane conuenerunt, & implorata ex more gratia spiritus sancti, post lõgos & maturos tractatus inter se habitos, in abbatem huius monasterij 22. tandem elegerunt Lutfridum, huius conuentus monachũ, uirum mitem & religiosum, qui confirmatus ab Ordinario Cõrado Spirensis ecclesię pontifice, munus benedictionis à Guidone sacrosanctæ ecclesię Romanæ cardinali, Prænestino episcopo & apostolicę sedis legato per Alemaniã, suscipiẽs: præfuit huic monasterio annis 11. ac diebus 15. Benedici enim ab episcopo suo Spirẽsi, qui Philippo regi cõtra mandatum summi pontificis fauebat, noluit: & ob id munus benedictionis iuxta priuilegium dudum ab Vrbano papa datum, sub Gebhardo abbate, à legato sedis apostolicæ prænominato suscepit. Fuit autem homo tranquillus & pacis amator, qui se non usq; adeò rebus temporalibus (ut pleriq; faciunt) immersit, sed potius pro necessitate commodauit. Oriundus fuit ex Francia Orientali, liberis ac honestis parentibus procreatus. Qui iuuenis ad literas positus, mediocriter studẽdo profecit. Non enim ludis populorum oblectari solebat, sed ab ineunte ætate paci ac silentio studens, iam monachum cœpisse uiuere etiã adhuc puer uidebatur. Factus autẽ ætate prouectior, deliberauit mundũ cũ suis uanitatibus pro Christi amore deserere, & in tranquillitate mẽtis & corporis omnipotenti Domino seruire. Venit itaq; ad Hirsaugiã, & sub Cõrado abbate monachus factus est, sine querela inter fratres cõuersatus est, probatusq; annis q̃ plurib. in quibusdã officijs monachorũ minoribus, tãdẽ post obitũ Marquardi (sicut diximus) abbas ordinatus est. Eo autẽ fermè tẽpore quo electio eius celebrata fuit in Hirsaugia, uidelicet anno Domini 1205. uenerũt ad Coloniã Siphridus archiepiscopus Moguntinus, et Cameracensis antistes à sede Apostolica cõmissarij & iudices cõstituti, & in maiori ecclesia S. Petri corã clero & uniuerso populo, excommunicatũ à papa Innocentio publicè denunciarunt Adolphum archiepiscopum Colo-

Lutfridus abbas à Guidone cardinali benedicitur.
Genus & origo Lutfridi abbatis
Adolphus excommunicatur.

niensem,ac ut per omnes conuentuales & parochiales ecclesias eiusdem ciuitatis,per singulos dominicales & festos dies excommunicaretur,præcepe runt. Hoc etiam in mandato habentes,ut si infra mensem post denunciationem huiusmodi factam,Romam ad satisfactionem se non conferret, officio & beneficio pontificali destitueretur,& alius in locum eius ordinaretur antistes,qui mãdatis obediret apostolicis. Adolpho autem in sua pertinacia perdurante, ac summi pontificis censuras contemnente, præfati commissarij denuò Coloniam accedentes, in maiori ecclesia coram clero & populo,in præsentia regis Ottonis,tredecimo calendas Iulij,ipsum Adolphum per sententiã definitiuam ab omni officio & dignitate archiepiscopali,authoritate apostolica deponentes,canonicis ut alium eligerent episcopum eadem authoritate præceperunt. Qui mandatis apostolicis obsequentes, Brunonem de Seyn præpositum Bonnensem,in archiepiscopum elegerunt, & secuta sunt infinita mala. Adolphus enim regem Philippum, propter cuius adhæsionem depositus fuerat,Spirę curiam cum principibus tenentem accedẽs, quæ pateretur exposuit,consilium & auxilium postulauit. Communi ergo decreto principum,rex contra Brunonem & Colonienses magnum congregauit exercitum,& post natiuitatem B.Mariæ semper uirginis Mosellam transiuit,& in festo S. Michaëlis archangeli Coloniã obsidione uallauit,quatandem dimissa Nusiam obsedit & cepit, quam Adolpho deposito dedit. Quibus peractis,omnem prouinciã,concremando,spoliando,miserabiliter affligẽdo ubiq; deuastauit,& multas munitiones cepit. Castrum etiam Lanscroin nuncupatum,ad domandum Colonienses speciosum atq; fortissimũ suo tẽpore construxit. Maxima fuit his temporibus in omni terræ cis Rhenanę prouincia calamitas,& nusquã tuta fides,sed mille ubiq; pericula sęuiebant,maximè in terra Coloniensi,propter depositionem Adolphi,& in diœcesi Moguntina,propter Siphridum qui deposuerat eum.

Adolphus. *Bruno.* *Philippus rex mouet exercitum in Coloniam.* *Lanscroin castrũ*

Anno Lutfridi abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1206, obijt Henricus episcopus Herbipolẽsis,uir doctus, & sacrarum literarũ Magister uniuersitatis Parisiensis,cui Otto de Ladenburg in episcopatu succesit,& præfuit annis 16. mensibus 5. uir magnanimus & princeps,sapientia & dignitate metuendus. Eodem anno obijt Baldeuinus comes Flandriæ Imperator Constantinopolitanus,princeps Christianissimus,qui multa pro defensione Christianorum patrauit. Huic in imperio Græcorum succesit Henricus frater eius, & imperauit annis 11. strenuè.

Henricus obijt. *Baldeuinus imperator Græcorum obijt.*

Eodem quoq; anno Philippus rex iterum fines Coloniensium ingrediẽs, occurrente sibi Adolpho quõdam archiepiscopo,cum comitibus & magno exercitu,totum episcopatum pro libitu suo cuncta subijciendo percurrit. Rex autem Otto & Bruno, qui eodem mense à Siphrido Moguntino in archiepiscopum ordinatus fuerat,præsentibus duobus episcopis de Britannia à rege Angliæ missis cum quadringentis equitibus & duobus peditum milibus de Colonia exeuntes,cum Philippo pugnare statuerunt. Congredientes ergo hi duo reges cum exercitibus suis, apud Vuassenburg, Otto & sui terga uerterunt,et Philippus rex uictoriã obtinuit,& inter alios nobiles multos etiam Brunonem archiepiscopum Coloniẽsem cepit,quem manicis ferreis constrictum secum abduxit,& plus quàm ad anni spacium in arcta custodia tenuit. Inter hæc Colonienses considerãtes sibi totum imperium aduersari,& suos conatus ubique frustrari,accepto consilio & auxilio ducis Brabãtię,Philippum regem,Bopardiæ commorantem adierunt,& ueniam commissorum postulantes,ad gratiam eius recepti sunt. Qui etiam postea

In Philippum et Ottonem bellum *Bruno capitur.* *Colonienses Philippo reconciliati*

misso Conrado Spirensi episcopo ad Coloniam, fidelitatis ab eis iuramentum exegit. Per idem tempus Otto rex, de Colonia exiens, ad Brunsuich in Saxoniam uenit, ibiq; ordinatis rebus suis per mare in Angliã nauigio uenit, ubi à rege Angliæ auunculo uidelicet suo, cum honore susceptus aliquandiu remansit. *Otto Rex nauigat Angliam.*

Eodem anno 2. calẽdas Martij, hora diei decima, solis eclipsis fuit & multi humanum se caput in sole uidisse testati sunt.

Anno Lutfridi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1207. Conradus episcopus Spirẽsis ecclesiam S. sepulchri Spirę, in qua erant moniales, cum omnibus iuribus & pertinentijs suis, in perpetuũ tradidit præposito in Deckendorff, ut monialibus quę tunc erant in ea defunctis aut aliorsum, saluis uitæ necessarijs, translatis, conuentum uirorum suæ possessionis ibidem institueret, qui tamen iurisdictioni Spirensis episcopi pro tempore esset subiectus.

Eodem anno circa festum S. Andreæ apostoli Philippus rex in Augusta magnum conuentum principum celebrauit, in quo duo cardinales, Hugo uidelicet Hostiẽsis episcopus, & Leo presbyter S. crucis, missi ad reformandam pacem in regno à summo Pontifice Innocentio comparuerunt, qui interuentu regis, Adolphum quondam archiepiscopũ Coloniẽsem ab excommunicatione soluentes, pro satisfactione ad examen sedis apostolicæ miserunt. Ad eorum etiam preces rex Philippus Brunonem archiepiscopũ Coloniẽsem, quem anno priori ceperat, à uinculis absoluit, & ire cum ipsis Romam ad sedis apostolicæ gratiam permisit. Multa ibi coram principibus inter ipsos & regem, de pace & compositione regum tractata sunt, sed nihil fuit conclusum, quia ad sedis apostolicæ examen omnia media pacis proposita per ipsos cardinales fuerant referenda. *Conuentus principũ in Augusta. Bruno.*

Anno Lutfridi abbatis 3. dominicæ autẽ natiuitatis 1208. Philippus rex profecturus in Saxoniam contra quosdam suo rebelles imperio, cùm ad ciuitatem Bambergam uenisset, & per triduum copias expectaret absentes, & quodam die cum Conrado episcopo Spirensi cancellario suo, & duobus seruitoribus in camera episcopi Bambergẽsis post incisionẽ uenæ quiesceret, uenit Otto comes Palatinus de Vuitelsbach petens introitũ, qui intromissus extracto gladio ipsum regẽ interfecit, & mox cum suis antequàm factum innotesceret, aufugit. Corpus autem occisi regis primò fuit ibidem in maiori ecclesia sepultum, sed ossa per aliquot annos per Fridericum Imperatorem secundũ nepotem eius ex fratre, Spiram translata sunt, & in maiori ecclesia cum regibus sepulta. Fuit autem occisus 11. calendas Iulij, & uacauit Imperium usq; ad festum sancti Martini. Porrò homicida comes Otto profugus de terra proscribitur, & post annos paucos per marscalcũ Philippi occiditur. *Philippus rex Palatino occiditur. Otto Palatinus de Vuitelsbach.*

Eodem anno in festo sancti Martini episcopi, procurante Conrado Spirensis ecclesiæ episcopo, cancellario Philippi regis occisi, qui regalia tunc temporis penes se habebat, maximus principum, nobilium ac prælatorum conuentus apud Franckfordiam celebratus est: ubi Otto rex quondam aduersarius Philippi, ab omnibus denuo unanimiter fuit electus, & in regnũ confirmatus, qui & filiam regis Philippi duxit uxorem. *Otto dux Saxoniæ in regno confirmatur.*

Eodem quoq; anno Philippo rege occiso Siphridus archiepiscopus Moguntinus, de Roma ubi per biennium ecclesiæ sanctæ Sabinæ titulum cardinalatus tenuerat, iubente papa Innocentio ad sedem Moguntinam cum honore reuersus est, eiectoq; Lupoldo Vuormatiensi episcopo inuasore *Siphridus.*

nequissimo, authoritate domini papæ à cunctis Moguntiæ cum gloria suscipitur. Lupoldus enim potentia Philippi regis defensus, sedem Moguntinam expulso Siphrido toto biennio occupauerat, excommunicationem papæ contemnens, quia homo sceleratus erat, ut diximus.

Bruno Coloniã reuertitur. Eodem quoque tempore Bruno archiepiscopus Coloniẽsis cum Siphrido Moguntino archiepiscopo prædicto missus à papa, Coloniã reuertitur, & in festo sanctorum martyrum Prothi & Iacinthi cum maximo tripudio & gaudio, à cuncto populo & clero Coloniensi suscipitur. In cuius aduentu pax reddita est terris, prouincia à prædonibus purgata quieuit, comites ac nobiles terræ ei se iuramento ad obedientiam subiecerunt. Adolphus quoque olim archiepiscopus ad eum ueniens, obedientiam ei iuxta mandatum apostolicum promisit. Verùm non diu permansit ista prouinciæ serenitas. Nam posteaquàm omnia successerant ei ad nutum, Bruno archiepiscopus languore corripitur, & eodem anno altera die post festum omnium sanctorum ab hac uita migrauit, & in maiori ecclesia sepelitur non sine lachrymis multorum, qui se omnes eo uiuente, pacem in prouincia habituros sperabant. Quo autem mortuo, Theodericus præpositus Apostolorum consilio & auxilio regis Ottonis in archiepiscopum electus unanimiter præfuit annis sex.

Anno Lutfridi abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1209. Innocentius papa audiens principes totius Imperij Ottonem in regem elegisse, & eorum consilio regis Philippi filiam, quamuis cõsanguinitate ei iunctam, propter bonum pacis & concordiæ illi in matrimonio sociasse, factum laudans, iterũ in Alemaniam misit Hugonem & Leonem cardinales, ut illud sua authoritate confirmarent. Qui in Alemaniã uenientes, ciuitates singulas uisitantes, authoritate apostolica iusticiam ubique petentibus faciebant.

Papa legatos misit in Alemaniam.

Otto rex Italiã coronandus ingreditur. Eodem anno rex Otto cum magno apparatu Italiam intrauit, ubi principes totius Longobardiæ occurrentes, eum cum gloria susceperunt, ciuitates & castella eius dominio subdiderũt, & infinitam pecuniam uectigalium & tributorum à tempore Henrici Imperatoris reseruatam, ad manus eius tradiderunt. Posthæc Romam progressus, occurrẽte sibi papa cum cardinalibus & senatu, cum honore suscipitur, & sequenti dominica post festum sancti Michaëlis, hoc est 4. nonas Octobris, in ecclesia maiori beati Petri Apostoli ab ipso papa Innocentio in Imperatorem coronatur. His fermè temporibus sanctus Franciscus ordinem fratrum Minorum in Italia, cum multa religione & sanctitate inchoauit: in quo successu temporis, complures uiri sancti atque doctissimi claruerunt, qui uerbo & exemplo ecclesiam magnificè illustrarunt.

Ordo Minorum cœpit.

Hoc anno erat æstas tonitruis, fulminibus & imbribus ualde impetuosa, &, hyems nimis dura & asperrima, quæ diutius durauit.

Anno Lutfridi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1210. inter papam & Ottonem imperatorem quartum, grauissimę dissensiones fuerunt subortæ propter Marchiam Apuliæ, quam imperator ad imperium, papa uerò ad ecclesiam pertinere Romanam confirmabat, per donationem testamentariam dominæ Methildis, filiæ quondam Rutgeri principis Siciliæ famosissimi, & uxoris Conradi regis filij Henrici Imperatoris quarti. Hanc donationem per mulierem sine consensu principum ecclesiæ factam, papa ualidam, Imperator uerò inualidam esse dicebat. Tandem quum Imperator ipsam marchiam papæ non uellet concedere, ab ipso fuit excommunicatus, & postremò ab imperio depositus.

Inter papam & Imperatorem discordia. Causa dissensionis.

Anno Lutfridi abbatis 6. dominicæ autem natiuitatis 1211. Otto Imperator prosperis utens succesibus, totam sibi Apuliam & Calabriam subiecit, ciuitates in deditionem accepit, castra militibus suis custodienda commisit, & Fridericum regẽ Henrici Imperatoris 6. filium penitus exterminare tentauit, obedire mandatis apostolicis cõtempsit. Vnde cõmotus papa Siphrido archiepiscopo Moguntino præcepit, ut per totam Alemaniam Imperatorem excommunicatum & depositũ ab imperio denunciaret: quod & fecit. Quo facto, Hẽricus comes Palatinus Rheni, dux quoq; Brabãtię, & multi principes alij ac nobiles Ottoni fauentes, totum episcopatum Moguntinum circa festum S. Michaëlis, incendio & rapina deuastare cœperunt, nihil præter ciuitates munitas & fortissima castra intactum relinquentes, sed uillas, ecclesias & monasteria desolando spoliauerunt, totam terram penè in desolationem agunt. Siphridus autem archiepiscopus omnia hæc mala propter obedientiã sedis apostolicę sufferens, nusquam in patria tutus, ad Hermannum Thuringiæ Landtgrauium confugit, & ibi aliquandiu mansit.

Imperator totam Apuliam obtinet

Ecclesiæ Moguntinæ persecutio.

Siphridus.

Eodem anno circa quadragesimam Otto Imperator ab Italia redijt, excommunicatus à papa, & per totam Alemaniam declaratus.

Anno Lutfridi abbatis 7. Dominicæ autem natiuitatis 1212. Otto imperator circa festum pentecosten, conuentum principum in Nurenberga habuit, exponens principibus causam dissensionis inter ipsum & papam. Post hæc mouit expeditionẽ in Thuringiam contra Hermãnum Landtgrauium sibi aduersantem, ubi duas munitiones Rotenberg & Saltzungen fortissimas destruxit. Inde progrediens, obsidione uallauit oppidum Vuizense, quod etiam præter arcem obtinuit. Ibi tunc primò cœpit haberi usus instrumenti bellici quod Tribock appellatur.

Imperator Thuringiam ingreditur.

Instrumẽti Tribock inuentio.

Eodem anno Leodiũ in die ascensionis Domini à duce Brabantiæ Henrico fugato episcopo, Huardo capitur, & maxima præda, inæstimabilesq; diuitiarum thesauri à militibus & Scariãtis cum multorũ damno diripiuntur. Hoc ipso anno maxima hominũ multitudo utriusq; sexus & ætatis, ex omni Germania & Gallia necnon & Burgundia uersus Italiam iter arripuit, senes & iuuenes, pueri & adolescentes, coniugatæ ac uirgines, pauperes & diuites, sine ordine, siue duce, sine authoritate, propria præsumptione ducti, cruce se mutuò signantes, contra Saracenos mare transire, & terram sanctam se recuperare uelle dicebant. Verùm cùm uenissent ad mare, alij fame & inopia perierũt, alij rapti à piratis uẽditi sunt, cæteri cum ingenti confusione ad propria redierũt, plures corruptionis suæ præmiũ reportantes.

Leodium capitur

Eodẽ anno facta est expeditio cruce signatorum à duce Austriæ & quibusdam terræ Baronibus, alijsq; diuersæ cõditionis hominibus, ex Austria, Saxonia, Vuestphalia, Phrysia & Alemania tota, in auxiliũ comiti de Manfort, ad impugnãdum hæreticos Albienses, qui & Ruptarij uel Coterelli dicebantur, de terra S. Ægidij, papa mãdante. Qui audientes tantum contra se uenire exercitum, alij relictis ciuitatibus & castris fugerunt, alij ad unitatem Catholicæ fidei reuersi, obedientiam cardinali ad hoc à papa misso iuramento præstiterũt. His peractis præfatus dux Austriæ Lupoldus cum magno Christianorũ exercitu cõtra Saracenos, à Massamuto rege Maroth nauigio missos, in Hispaniã progressus est: ubi cõmisso cum fidelibus ipsis prælio, Christiani obtinuêre uictoriam, infinita multitudine Saracenorum occisa, cæteris in mari submersis. Eodem quoque anno Otto Imperator in Northusen nuptias celebrauit, ducens uxorem filiam Philippi regis, sibi antea (ut diximus) despõsatã, quę die quarta post hęc, rebus excesit humanis.

Expeditio contra Albienses.

Bellum Christianorum cum Saracenis.

Interea uidens papa Innocentius pertinaciam Ottonis, quem prius semper fouerat contra Philippum & in altum sublimauerat: cùm neq; pro absolutione, neq; pro aliqua compositione laboraret, misit in Siciliam, & eduxit inde Fridericum suprà memoratum, Henrici quõdam Imperatoris filium, & cum literis ac mandatis misit eum in Alemaniam, pręcipiens & mãdans principibus imperij, ut Ottone excommunicato atq; deposito & abrogato, ipsum in Imperatorem eligerent, susciperent, ac manu tenerent, & in omnibus uiriliter assisterent, sibiq; transeunti per terras quisq; suo loco conductum honorificè præberent. Quod & factum est. Comperiens Otto Friderici aduentum, desistens ab impugnatione Landtgrauij, obuiam illi cum exercitu proficiscitur. Qui dum in partibus Sueuiæ cõuenissent, Otto cum suis cedere compulsus est, & præualere non potuit, quia pro tenacitate sua multi eum relinquebant. Adhuc tamen habens fiduciã in solo duce de Zeringen, descendit usq; ad Brisach regium oppidum, præstolari uolens euentum rei, si quo modo posset habere copiam resistendi. Vbi dum commoratur in præsidio, & familiares sui oppidanos rapinis & iniurijs prouocantes, uinum, pabula & quæq; ad uictum pertinentia uiolenter diriperent, congregati ciues in unum, ipsum cum omnibus suis de oppido eiecerunt, quibusdam uulneratis & membris truncatis. Qui secedens inde reuersus est in Saxoniam, conducentibus ipsum quibusdam terræ illius nobilibus.

Fridericus pro rege suscipitur.

Bellum inter Fridericum & Ottonem.

Brisach oppidũ.

Post hæc Fridericus cùm ab omnibus susciperetur pro rege, & ciues Imperialis oppidi Hagenauu adhuc in Ottonis fidelitate persisterent, obsidione urbem uallauit, & in deditionem accepit. Inde progressus de ciuitate in ciuitatẽ, ab omnibus ut rex cum honore susceptus est, & in breui totum imperij orbem obtinuit. In festo quoq; sancti Andreæ Apostoli, celebrem curiam in Mogũtia habuit, ubi multi principes iuramentũ fidelitatis ei præstiterũt. Hoc ipso quoq; anno Lupoldus episcopus Vuormatiẽsis, interuẽtu Friderici regis, permissione papæ ad sedem suam reuersus est, & in gratiam sedis apostolicæ receptus: in odium (ut plerisq; uisum est) Ottonis, qui eum mortuo Philippo rege in exilium papa consentiente proscripserat, & interea Siphridus archiepiscopus Moguntinus, quàm diu stetit in gratia Ottonis, etiam Vuormatiensem ecclesiam gubernauit, maximè quoad ordinationes & sacramenta.

Fridericus obsedit Hagenauu.

Curia Moguntina.

Lupoldus.

Anno Lutfridi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1213. Fridericus conuentum principum Aquisgrani ad festum sancti Iacobi celebrem habuit, ubi de consensu omnium principum rex appellatus est, & in sedem regni collocatus. Ibi quoq; cum multis alijs cruce signatus est contra Saracenos pro recuperatione dominici sepulchri, crucem prædicante Magistro Conrado tunc decano, qui postea factus est episcopus Hildesheimensis in Saxonia, uiro sancto atq; doctissimo. Rex autem Fridericus primò duxit in uxorem Mariam filiam regis Arragonum, qui hoc ipso anno Albiensibus auxilium ferendo & comiti Tholosano, fuit occisus. De qua genuit Henricum regem Romanorum, qui obijt ante patrem, & Conradum regem. Mortua prima uxore duxit secundam, filiam Ioannis regis Hierusalem, quæ habuit filium nomine Iordanum. Hac etiam mortua duxit tertiã, Mechtildẽ filiam regis Angliæ, cuius nuptias in Vuormatia celebrauit. Hæc peperit ei duos filios, & duas filias, Fridericum regem Tusciæ, Ericum regem Longobardiæ, Agnetem uxorem Landtgrauij Thuringiæ, & Constantiã uxorem Ludouici Landtgrauij Hassiæ. Ex concubina, Manfredum Siciliæ regem genuit.

Friderici uxores & liberi.

Eodem

Eodem anno obijt Lutoldus episcopus Basiliensis, cui Vualterus successit. Eodem quoque anno Philippus rex Franciæ cum maximo exercitu Flandriam intrauit, ut Pherrandum comitem expelleret, & suo terram dominio subiugaret. Sed uoluntatem suam implere non potuit, nam plurimis suorum ibidem occisis, cum magno detrimento & ignominia in Franciam redire compulsus est. Circa autumnum etiam dux Brabantiæ Henricus cum Leodiensi episcopo dimicans superatur, omnibus ferè suis aut captis, aut occisis. Theodericus autem Coloniensis archiepiscopus mandatis apostolicis contumaciter inobediens, partes Ottonis contra Fridericum manifestè tuebatur, per quod multam suæ diœcesi calamitatem induxit. Contigit ipso anno episcopum Monasteriensem uenire Coloniam, qui à quibusdam fautoribus Imperatoris depositi captus, Vuerdenam missus est, & iussu ipsius uinculis mancipatus. Quapropter Colonienses à Siphrido archiepiscopo Moguntino Romani pontificis legato excommunicantur, & diuina officia celebrari Coloniæ prohibentur. *Rex Franciæ a Flandrensib. fugatur. Theodericus. Otto.*

Eodem quoq; anno 17. calendas Septembris obijt Rupertus, abbas quintus monasterij mei Spanheimensis, cui Iuuanus sextus in ordine abbatum succedens, præfuit annis 39. mensibus 3. *Rupertus.*

Anno Lutfridi abbatis 9. dominicæ autem natiuitatis 1214. Ottto quondam Imperator terram comitis Gelrensis igne ac ferro deuastat. In mense Iulio idem Imperator Otto cum rege Angliæ suo auunculo, Henrico quoq; duce Brabantiæ, Pherrando comite Flandriæ (cuius præcedente anno fecimus mentionem) & multis alijs, contra Philippum regem Francorum in bellum proficiscitur, à quo facta congressione superatur apud Tornacum. Ibi comes Pherrandus cum multis nobilibus tam Flandriæ quàm Lotharingiæ captus est, qui omnes Parisios missi, uinculis mancipantur. *Otto Imperator superatur à Francis.*

Eodem tempore Fridericus cum ualidissimo exercitu Mosellam transiuit, & suo terrore omnes nobiles terræ illius ad obedientiam sui coëgit. Deinde Mosam transiens Henricum ducem Brabantiæ bello petere statuit, qui celeri aduentu eius territus, supplex ad eum uenit, fidelitatem cum iuramento fecit, filium cum alijs nobilibus multis obsidem dedit, & ab Ottone Imperatore deposito recessit. Hoc ipso anno, pridie nonis Martij, stella cometes apparuit. *Fridericus rex Brabantiam subdit.*

Eodem quoque anno cœpit in Alemania prædicare frater Conradus de Marpurg ordinis prædicatorum authoritate apostolica, & per annos fermè 19. continuauit, multos comburi ut hæreticos fecit, nullo prohibente. Tandem (sicut dicemus) & ipse fuit occisus. Theodoricus archiepiscopus Coloniensis propter inobedientiam mandatorum papæ & adhæsionem Ottoni quondam Imperatori abrogato cōtinuatam, primò excommunicatus est, & postea per Siphridum archiepiscopum Moguntinum Apostolicæ sedis legatum Coloniæ in maiori ecclesia ab omni officio & beneficio pontificali depositus. Qui Romam profectus, gratiam restitutionis diu postulans impetrare non potuit. *Frater Conradus de Marpurg. Theodoricus.*

Anno Lutfridi abbatis 10. dominicæ autem natiuitatis 1215. Adolphus comes de Monte, castrum Vuerden obsidione uallans cepit, & Ottonem episcopum Monasteriensem ibidem ab Imperatore (sicut diximus) uinculis mancipatum, potenti manu liberauit, in uigilia scilicet S. Iacobi apostoli. *Vuerdena capitur.*

Eodem anno Innocentius papa synodum 130. episcoporum Romæ in ecclesia Lateranensi, recuperandæ Hierosolymæ gratia celebrauit: in qua libellos quosdam Ioachimi abbatis Florensis monasterij de Calabria erro-

neos condemnauit. Misisq; literis suis per omnes fines Christianorũ, quos libet idoneos Magistros prædicare crucem præcepit. Vnde per diuersas prouincias innumerabilis multitudo, pro amore Christi & liberatione terrę sanctæ signati sunt. Inter quos fuerunt Fridericus rex Romanorum & Siciliæ, Siphridus archiepiscopus Moguntinus, episcopi quoq; Leodiensis, Bãbergensis, Pictauiensis, & Argentinensis, dux Henricus Brabantiæ, dux Merauiæ, dux Lympurgensis, dux de Ancei, comes Palatinus de Tubingẽ, Marchio de Baden, comes de Los, comes de Iuliaco, comes de Seine, comes de Monte, & alij complures, qui omnes prædicante crucem Ioanne Scholastico Xantense Aquisgrani susceperunt.

Crux prædicatur et multi signatur

Eodem anno uenit ad Coloniam Theodoricus archiepiscopus Treuerẽsis, & cooperante Henrico duce Brabantiæ ciues ad pacem & subiectionẽ Friderici regis iuxta mandatum apostolicum reduxit, ab excommunicatione & interdicto, quibus per annum & menses quinq; subiacuerant, absoluit, &, quarta die mensis Augusti missas in maiori ecclesia S. Petri coram omni populo solenniter decantauit.

Colonienses Fridericum regem suscipiunt.

Eodem die Fridericus ciuitatem ingressus cum honore magno suscipitur, & homagio fidelitatis suscepto per dies 7. commoratur.

Eodem quoq; anno dominus Lutfridus huius cœnobij Hirsaugiensis uenerabilis abbas, confirmationem omnium priuilegiorum per reges & imperatores ipsi monasterio collatorum, à Friderico secundo Romanorum & Siciliæ inclyto rege impetrauit, cum ulterioribus indultis: ut patet in literis ipsius confirmationis, quæ datæ sunt in Hagenauu, anno incarnationis dominicæ 1215. 8 idus Iulij, indictione tertia.

Lutfridus.

Eodem anno cùm Theodoricus quondam archiepiscopus Coloniensis diu Romæ apud papam, pro sui restitutione laborasset, & nihil proficeret, uacuus redire compulsus est, & papa scripsit Coloniensibus, ut alium in archiepiscopum eligerent. Qui conuenientes in unum, Engelbertum maioris Ecclesiæ præpositum filium comitis Montensis, in archiepiscopum elegerunt, qui præfuit annis fermè decem, uir optimus, cleri amator, & pauperum defensor: quem Fridericus comes de Isenburg consanguineus eius postea crudeliter interfecit.

Engelbertus.

Eodem anno Vualterus Basiliensis electus, diffamatus quòd non canonicè intrauerit, à papa Innocentio Romam citatus est, qui cùm se de obiectis expurgare canonicè non posset, ab eodẽ fuit depositus: & Henricus per electionem canonicam succedens, confirmatus est. His temporibus multi in occulto fuerunt hæretici utriusq; sexus, qui uarios seminauerunt errores in Alemania, Francia, & Italia, quorum plures deprehẽsi flammis exusti sunt. In ciuitate enim Argẽtinensi hoc anno plus quàm 80. numero fuerunt comprehensi simul una uice, quorum pauci innocentes reperti sunt. Hos frater Conradus de Marpurg, inquisitor apostolicus, iudicio ferri candentis, si negassent hæresin, probare consueuit: & quos ferrum exussisset, uelut hæreticos iudicio seculari tradere comburẽdos. Vnde paucis exceptis, omnes qui semel essent accusati, & ad eius examen perducti, per eum condemnabantur ad incendium. Fuerunt qui crederent, eum plures innocenter damnauisse, propterea quod candens ferrum à peccatis nullum reperisset immunem, etiamsi nullius hæresis macula unquam infectus extitisset.

Vualterus.

Hæreticorum in Alemania combustio.

Anno Lutfridi abbatis 11. Dominicæ autem natiuitatis 1216, Innocẽtius papa 3. obijt, post octauas apostolorum: cui Cincius cardinalis quatuor Coronatorum succedens, dictus est Honorius 3. & præfuit annis 10. mensibus duobus.

duobus. Hic ordines Prædicatorum & fratrum Minorum sancti Francisci confirmauit.

Eodem anno Fridericus rex conuentum principum circa initium mensis Maij Nurenbergæ celebrauit, cui interfuit Petrus sanctæ Potētianę cardinalis missus à papa. Ibi Engelbertus Coloniensis electus, per eundem cardinalem confirmatus in archiepiscopū fuit. Item eodem anno Otto quondam Imperator ab omnibus derelictus, præ mentis dolore infirmatus, post multas angustias mortuus est.

Conuentus principum in Nurenberg.

Otto Imperator obijt.

Eodem quoq; anno Lutfridus abbas, morbo correptus & senio, post multos labores, quibus huic monasterio satis utiliter præfuit annis 11, & diebus 15. tandem 5 Aprilis in Domino quieuit, uir mitis ingenio & mansuetudinis singularis, qui tam monachus quàm abbas in omni tranquillitate & pace fratrum conuersatus est, structuras uarias fecit, & prouentus non minorauit.

Lutfridus.

DE EVERHARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXIII. *qui præfuit annis 15. & de uarijs gestis illius temporis in Alemania.*

VEnerabili abbate Lutfrido uiā uniuersæ carnis ingresso, & tradito iuxta morem ecclesiasticæ sepulturæ, conuenientes in unum fratres pastore uiduati, de noui abbatis electione tractare cœperunt. Qui tādem post maturam inter se deliberationem præhabitam, inuocata prius gratia spiritus S. unanimi consensu in abbatem huius monasterij tertium & uigesimum elegerunt, dominum Euerhardum monachum huius conuentus professum, uirum integerrimum, scientia & moribus clarum: qui electus canonice, ac per Conradum episcopum Spirensem confirmatus, & secundum consuetudinem solenniter ordinatus, præfuit huic monasterio strenuè annis 15. & aliquot diebus. Oriundus autem ex Sueuia, literis & nobilibus parētibus procreatus, in pueritia sua ad discendum literas ab eisdem positus fuit, qui proficiens cum ætate in omnibus studijs bonarum artium doctus euasit. Deinde ueniens ad conuersationem, monachus factus est, & inter fratres omni tempore religiose ac laudabiliter conuersatus. Fuit enim uir optimus, & magno dignus honore, ingenio excellens, consilio profundus, promptus & circumspectus, sermone tam Latino quàm Alemanico disertus, & innata quadam authoritate reuerendus. Ordinatus autem abbas anno præscripto Dominicæ natiuitatis millesimo ducentesimo decimosexto, indictione 4. in mense Aprili (sicut diximus) moribus & uita se utilem exhibere pastorem omni studio curauit, non minus exemplo quàm uerbo subiectos suos instituens ad obseruantiam regularem, quam summopere & auxit & continuauit. Tam enim studiosus & diligens fuit circa obseruantiam monasticæ disciplinæ, ut ab his qui uitam eius internam nescirent, nullam de temporalibus habere curam uideretur, tam autem sollicitus & circumspectus in ordinandis exterioribus rebus pro cœnobij ac fratrum utilitate, ut eum uacare internæ conuersationis spiritu nullatenus potuisse palàm testareris. Totus namque fuit intentus obseruantiæ regulari, totus internus, totus integer ac deuotus, & circa fratrum conuersationes tam sollicitus & circumspectus, ut omnium pastor uerus & diceretur & esset. In cura etiam rerum temporaliū multum diligens & prouidus extitit, & substātiam monasterij tempore sui regiminis non mediocriter augmentauit. Apud regem Fridericum ducem Sueuiæ & alios principes, propter sapientiam, doctrinam & morum honestatem in magna reuerentia habebatur, & sæpius consilijs eorum interfuit.

Euerhardus.

Genus & uita Euerhardi.

Vnde

Vnde anno regiminis sui septimo(sicut ibi dicemus)confirmationem priuilegiorum monasterij à Friderico Imperatore secundo præfato,cum ampliori gratia obtinuit,& familiari amicitia illi iunctus fuit.Magnam suo tempore cum episcopo Augustēsi pro defensione priuilegiorum ac libertatū præpositurae suæ in Rothen dissensionem habuit,contra quem iure triumphauit.Præpositus enim Rothensis,ab antiquo abbate Hirsaugiensi semper immediatè pleno iure subiectus,nescio quo spiritu seducente in superbiam eleuatus,eius obedientiam subterfugere cupiens,præfatæ Augustensis ecclesiæ pontificem inuocauit:se non abbati,sed episcopo immediatè subesse,more cæterorum abbatum diœcesis existimans. Huius præpositi temeritatem abbas Euerhardus iniquo ferens animo se constanter opposuit,& corā præfato episcopo totoq; capitulo Augustensis ecclesiæ per sententiam gloriose triumphauit. Visis enim iuribus & priuilegijs monasterij Hirsaugiensis, ibidem ab omnibus fuit declaratum,prępositum in Roth non episcopo,sed abbati huius monasterij pro tempore existenti,sine aliquo medio esse subiectum:ita uidelicet quòd institutio & destitutio illius,secundum regulā sanctissimi patris nostri Benedicti abbatem solùm respiciat, & de ordinatione eius nemo se alius quicunque aliquatenus intromittat. Fuit enim abbas Euerhardus iurium, libertatum,priuilegiorum,rerum & bonorum monasterij sui defensor acerrimus, nec unquam sustinere aliquam eorundem passus est uiolationem. Constans erat animo,nec facilè poterat ab iniuriantibus superari:quippe quem & prudentia reddidit in agendis prouidum,& innata benignitas cum humili patientia in sufferendo gloriosum.

Contra præpositum Rothensem actio.

Victor abbas contra rebellem euasit.

Libertatem fuit acerrimus.

Lupoldus.

Anno Euerhardi abbatis primo,dominicæ natiuitatis 1217,obijt Lupoldus episcopus Vuormatiensis,de quo Cæsarius monachus Heisterbacensis in secūda Dialogorum suorum distinctione,nono capite,mentionem facit, improbæ conuersationi illius testimonium perhibens.Quo mortuo Henricus præpositus de Nuhusen,filius comitis,de Saraponte successit,& præfuit annis fermè 17.

Eodem anno rex Vngariæ & Lupoldus dux Austriæ cum multis episcopis,comitibus,& nobilibus,copiosaq; multitudine cruce signatorū,in subsidium terræ sanctæ,mare pro Christi amore trāseunt.Similiter Vuilhelmus comes Hollandiæ potentissimus,Georgius comes de Vuide,& Ioannes comes de Spanheim,cum Iuuano monasterij mei abbate sexto,& alijs multis Teuthoniæ hominibus cruce signatis, ad terram sanctam recuperandā profecti sunt.Inter quos fuerunt etiam Bambergensis episcopus & frater eius dux Merauiæ,Poppo quoq; comes de Henneberg, Ludouicus comes de Ottingen & cardinalis unus apostolicæ sedis legatus.

Concursus principum ad terram sanctam.

Anno Euerhardi abbatis 2 .natiuitatis autem dominicæ 1218,circa dominicam palmarum,dux Austriæ Lupoldus cum legato papæ,templarijs, & exercitu copioso ad fines Ægypti accedentes,Damiatam ciuitatem opulentissimam aliquanto tempore obsederūt,& turrim quæ dicitur Clauis terræ,iuxta littus Nili munitissimam,in uigilia sancti Bartholomæi expugnando ceperunt,& postea etiam ciuitatem obtinuerunt, quam tamen non diu retinere potuerunt,sicut in actis eorum legitur.

Damiata capitur à Christianis.

Eodem anno obijt Bertholdus dux de Zeringen,uir fortis & bellicosus, qui multa in uita sua cum aduersarijs bella commisit.

Eodem quoq; anno mare terminos suos in Phrysia transiens & procul egrediens,terram in lōgitudine circumquaq; occupauit,uillas integras deleuit,ecclesias, domos,& castella cum oppidis innumeris subuertit,& plus quàm

quàm centum milia hominum consumpsit. Sunt qui scribant, huius diluuij causam fuisse quandam irreuerentiam uenerabili sacramento dominici corporis exhibitam à quodam homine temulento, qui hostias de pixide in manu sacerdotis pugno deiecerat in terram, & hinc diuinã sæuijsse ultionem. *Diluuium.*

Anno Euerhardi abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1219, regina ciuitatum Hierosolyma, quæ uidebatur inexpugnabilis, destructa est à Coradino filio Saphadini, foris & intus muri eius cum turribus redacti sunt in aceruos lapidum, præter templum Domini ecclesiamq; sancti sepulchri, & arcem quam Turrim Dauid appellant. *Hierusalẽ à Saracenis subuertitur*

Eodem anno Fridericus rex pro benedictione imperiali Romam cum maximo apparatu proficiscitur, & ab Honorio papa circa festum B. Ceciliæ, in Imperatorem unctus coronatur. Qui ulterius proficiscẽs in Apuliam, cum magno suorum exercitu multa ibi bella commisit, & omnem terrã cum Sicilia suo imperio subiugauit. Statimq; inter ipsum & Honorium papam dissensiones subsecutæ sunt, quæ multis annis cum utriusq; partis dispendio durauerunt. *Fridericus Imperator coronatur à papa.*

Eodem quoq; anno dux Lotharingiæ consentiente uel dissimulante, episcopo Argentinensi cum ualido exercitu intrauit Alsatiam, sumpturus de quibusdam iniuriatoribus suis propositam ultionem. *Dux Lotharingiæ.*

Anno Euerardi abbatis 4, dominicæ autem natiuitatis 1220, Fridericus Imperator in Apulia cõstitutus, multa cum finitimis Saracenis bella commisit, & pluribus ex eis interfectis, reliquos suo dominio coëgit esse subiectos. Henricus autem filius eius puer decem fermè annorum, per Ottonem Herbipolensem episcopum (cuius tutelæ fuerat commissus) cooperante Engelberto Coloniense archiepiscopo, regnum interea Teuthoniæ, genitore absente gubernare dicebatur. *Fridericus Imperator Apulia potitur.*

Eodem anno inter Siphridũ archiepiscopũ Moguntinum & Conradum comitem Syluestrem de Dune, propter aduocatiam in Heimbach grauis discordia fuit: in tantum quòd archiepiscopus excommunicato illo, terrã eius ecclesiastico supposuit interdicto. Tandem amicis se interponentibus concordia tali modo facta est, quòd comes centum argenti marcis à capitulo Moguntino susceptis, aduocatiam resignauit, & à sententia excommunicationis interdictiq; absolutus fuit. *Conradus comes Syluestris.*

Hoc ipso anno nonis Augusti obijt S. Dominicus, ordinis fratrum Prædicatorum primus institutor, uir incomparabilis sanctitatis. *S. Dominicus obijt.*

Anno Euerhardi abbatis 5, dominicæ natiuitatis 1221, Damiata ciuitas, quam Christiani summo labore & multi sanguinis effusione anno priore ceperant & possederant, Soldano Babyloniæ pro liberatione captiuorum in regno suo, & Coradini fratris sui, à Christianis est restituta: quod factũ, peccatis eorum demerentibus nequaquam est dubitãdum. Nam Saladinus paulò antè pacem Christianorum postulans, regnum Hierusalem se illis redditurum, ciuitatem ipsam reædificaturum, & Damiatam cum adiacente regione ad uiginti miliaria quietè posidendam concessurum, modò ulterius in terram eius non procederent, promisit, & nunc Christiani, eius gratiam quærunt.

Eodem anno in die S. Margarethæ uirginis & martyris, ciuitas Vuormatiensis igne casuali fuit incensa, & multæ domus, maximè circa forum & plateas circumiacentes, fuerunt exustæ: ita quòd media pars urbis ferè consumpta fuit, ecclesia quoq; sancti Pauli similiter fuit exusta, & infinita ciuibus damna illata. *Vuormatia incendio crematur.*

Hoc

Hoc ipso anno fratres Minores Vuormatiam primò intrãtes, ordinis sui monasterium ex eleemosynis fidelium ibidem construxerunt.

Husen cœnobio Lymburgensi datur.

Anno Euerhardi abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1222, Conradus episcopus Spirensis audiens moniales in Husen nostri ordinis iuxta Durckheim, à tramite regularis obseruantiæ nimium declinasse, uitamq; uiuere improbam & nimis turpem, ipsum earum cœnobium de consensu domini Siphridi archiepiscopi Moguntini, monasterio Lympurgensi eiusdem ordinis uniuit, & titulum conuentus monialium penitus extinxit: ita ut illis quę tunc uiuebant mortuis, nullæ deinceps ibidem susciperentur, & abbas Lympurgensis per suos monachos secundum loci facultatem & prouentus, pro tempore, diuina ibidem faciat celebrari.

Henricus fit rex Romanorum.

Eodem anno 8. idus Maij, quæ fuit dominica proxima ante dominicam ascensionis, Henricus filius Friderici Imperatoris 2, ab Engelberto archiepiscopo Coloniensi, ad instantiam patris, de consensu princip ũ, adhuc puer in regem Romanorum consecratus est.

Terræmotus ciuitates subuertit

Eodem quoq; anno, tertio idus Ianuarij, mane hora prima diei, magnus in Colonia & circa, terræmotus fuit, & multa ędificia subuertit. In Cypro quoque duæ ciuitates eodem anno ex terræmotu multis extinctis hominibus corruerunt. In Italia etiam & Longobardia maximi & horrendi terræmotus hoc anno fuerunt, in tantum quod homines desertis ciuitatibus, in tentorijs habitabant. Ipsa enim die natalis Domini, & per duas hebdomades sequentes, quasi quotidie bis in Longobardia terræmotus horribilis fuit, qui in multis locis ædificia & ecclesias fortissimas euertit, homines cum sacerdotibus oppressit. Brixiam quoq; ciuitatem ferè totam cum populo subuertit, rupes de montibus euulsit, castra deiecit, & multa milia hominum in diuersis locis miserabiliter occidit. Romæ etiam terra sanguine mixta, uisa est de nubibus pluere.

Rex Daciæ capitur.

Eodem quoq; anno Baldemarus rex Daciæ cum filio suo, à comite Henrico de Scuirmk capitur, & per biennium in Dannenberg castro fortissimo ab eodem custodiæ mancipatur & retinetur.

Anno Euerhardi abbatis 7. qui fuit dominicæ natiuitatis 1223, Otto episcopus Herbipolensis, nonis Decembris obijt, cui Theodericus succedens præfuit anno uno, mensibus duobus, diebus 14.

Abbas Euerhardus priuilegium impetrat.

Eodem anno Euerhardus abbas huius monasterij Hirsaugiensis, indulta & priuilegia cum gratia ampliori à Friderico Imperatore secundo impetrauit confirmari, sicut in literis patet, quæ datæ fuerunt apud Precimam mense Ianuario anni præscripti.

Eodem quoq; anno mortua uxore Friderici Imperatoris, prima filia scilicet regis Arragonię, desponsatur ei secunda filia Ioannis regis Hierusalem, quam non diu postea duxit in uxorem.

Pestilentia.

Hoc ipso anno orta est pestilentia pecorum maxima, quæ quasi per triennium durauit, incipiens ab Vngaria totam Germaniam & Galliam suo infecit squalore, adeò ut uix tertia pars pecorum & iumentorum huic tantæ pestilentiæ subtracta fuerit.

Henricus episcopus Argentinensis obijt.

Eodem quoq; anno obijt Henricus episcopus Argentinensis, cui successit Bertholdus uir prudens, defensor & fautor ecclesiæ strenuus. Ipso etiam anno Henricus rex, filius Imperatoris Friderici, curiam principum celebrauit in Northusen, ubi ab Engelberto Coloniensi archiepiscopo pro liberatione regis Daciæ multum laboratum fuit.

Eodem anno Philippus rex Franciæ moriens, centum marcarũ & quinquaginta

quaginta milia in terræ sanctæ subsidium legauit. Hoc ipso quoque anno papa Honorius missis nuncijs circumquaq;, crucem prædicare fidelibus iubet, denuncians omnibus, ut post biennium in natiuitate sancti Ioannis Baptistæ cum Imperatore Friderico parati sint mare transire, & terram sanctam iterum liberare. *Crux iterum prædicatur ubiq;.*

Eodem etiam anno Honorius papa tertius, ordinem fratrum Minorum sancti Francisci, tertio calendas Decembris de consensu cardinalium confirmauit, biennio ante mortem eiusdem sancti confessoris Christi. *Ordo fratrũ minorũ cõfirmatur.*

Anno Euerhardi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1224. obijt Conradus episcopus Spirensis: cui successit Berengerus de Enthringen, quartus & quadragesimus ecclesiæ Spirensis episcopus, sexto uidelicet calendas April. & præfuit in ea annis fermè nouem. *Conradus.*

Eodem anno obijt Theodericus episcopus Herbipolensis, cui Hermannus de Ladenburg succedens, præfuit annis fermè 26. multasq; instantias & persecutiones à ciuibus suis sustinuit, propter Fridericum Imperatorem excommunicatum, sed uictoriam semper obtinuit. *Theodericus.*

Eodem quoq; anno circa medium mensis Maij, Henricus rex in Franckfordia curiam principum habuit, ubi nuncij Imperatoris cum literis eius adfuerunt, denunciantes eum de Sicilia quantocius in Alemaniam esse uenturum, habiturumq; cum principibus consilium de recuperatione terræ sanctæ, ac possessione manu tenendo. *Conuentum principum.*

Eodem anno Honorius papa legatum misit in Alemaniam Conradum episcopum Portuensem S. Ruffinæ cardinalem, qui Coloniam descensurus per Sueuiam iter fecit, uenitq; cum suis ad Hirsaugiam, & ab Euerhardo abbate & fratribus cum honore suscipitur. Per idem tempus Henricus cum præfato sedis apostolicæ legato, & Engelberto Coloniensi archiepiscopo, ac quibusdam principibus, pro liberatione regis Daciæ ac restitutione terræ imperij ab eo iniustè possessæ, in Saxoniam profectus est: ubi per biennium à comite de Scuirin Henrico in firmissimo castello Dannenberg, idem rex cum filio suo captus tenebatur. Venientes autem ad Aluiam fluuium prædicti comites Hermannum magistrum hospitalitatis Teuthonicorum, qui ab Imperatore in Teuthoniam missus fuerat, causa reconciliationis & compositionis faciendæ inter utrosq;, regem uidelicet & comitem, præmittunt. Quo mediante, inductus est idem rex, ut omnem terram ablatam imperio redderet, coronamq; regni Daciæ de manu Imperatoris susciperet, & insuper cẽtum milia marcarum pro sui liberatione dare promitteret. Quod cùm principes acceptarent, qui cum rege præsentes aderant, Albertus comes de Vrlamunda, filius sororis regis, & Barones Daciæ hanc compositionem reprobantes, & ea quæ promissa erant cassantes, ascensis nauibus cum indignatione recesserunt, infinitam pecuniam quam ad redimendum regem attulerant, secum deferentes. Et præfati principes, infecto negotio confusi, ad propria redierunt. *Cõradus legatus apostolicus.* *Henricus rex Saxoniam intrat.* *Hermannus Magister hospitalitatis.* *Rex Daciæ.* *Comes Albertus de Vrlamunda.*

Anno Euerhardi abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1225, Henricus rex filius Imperatoris Friderici secundi, curiam principum in Franckofordia celebrauit, in qua multa tractauit. *Conuentus principum.*

Eodem anno post natale Domini, Albertus comes de Vrlamunda præscriptus, congregato exercitu Henricũ comitẽ de Scuirin aggredi statuit, cui Hẽricus occurrit, pugnaq; cõmissa cum magna animositate ac multorũ sanguinis effusione, ab hora diei prima usq; ad uesperam dimicatũ est multis ibi cadentibus. Ibi etiam comes ipse Albertus cum multis nobilibus Daciæ à *Bellum inter duos comites.*

comite Henrico captus est,& in castro Dannenberg custodiæ mancipatus.

Fames magna.

Hoc ipso anno erat hyems longissima & asperrima. Fames etiam magna & inaudita, per biennium durans, in omni prouincia fuit.

Siphridus.

Eodem quoque anno idibus Septembris obijt Siphridus archiepiscopus Moguntinus, eius nominis secundus, cui successit Siphridus tertius, & præfuit annis uigintiquatuor, uir magnarum uirtutum & actionum, qui tantæ constantiæ fuit, ut iussu papæ Fridericum Imperatorem publicè denunciaret excommunicatum, & persequeretur.

Engelbertus.

Eodem anno Engelbertus archiepiscopus Coloniensis, à Friderico comite de Isenburg, fratris sui filio, octo & triginta uulneribus acceptis crudeliter occisus est. Cuius cadauer in maiori ecclesia Coloniæ sepultum, mox infinitis miraculis clarescere cœpit. Sed interfectore non multo pòst ante muros rotato, statim miracula cessarunt. Huic in archiepiscopatu successit Henricus de Molenarck Bonnensis præpositus, & præfuit annis 12. qui castrum Isenburg destruxit.

Henricus rex ducit uxorem.

Eodem quoque anno Henricus rex Romanorum, filius Imperatoris Friderici secundi, uxorem duxit filiam Lupoldi ducis Austriæ, & nuptię in Nurenberga, cum magna solennitate celebratæ fuerunt, ubi sententia capitalis data fuit contra occisorem archiepiscopi Coloniensis.

S. Franciscus moritur.

Anno autem Euerhardi abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1226. S. Franciscus ordinis fratrum Minorum institutor & princeps, 4 nonas Octobris in Domino quieuit, & biēnio postea sanctorum catalogo per Gregorium papam nonum adscribitur.

Kirsgartē monasterij fundatio.

His temporibus Henricus episcopus Vuormatiensis cœnobium monialium Cisterciensis ordinis in Kirsgarten extra mœnia ciuitatis à fundamētis erexit, moniales imposuit, quibus de necessarijs prouidit. Verùm post annos 217. Fridericus episcopus Vuormatiēsis expulsis (propter enormitatem uitæ) monialibus, regulares sancti Augustini canonicos de obseruantia Vuindeshemensi ad locum earum reposuit, qui locum ipsum inhabitant cum profectu usque in præsentem diem. Inter Henricum præfatum episcopum & ciues Vuormatienses, propter libertatem ecclesiasticam grauis dissensio oritur. Qui cùm eius mandato obtemperare contemnerent, supposuit ciuitatem interdicto ecclesiastico, clerum quoquè omnem, præter plebanos, urbem exire præcepit: districtè plebanis interdicens, ne sacramenta conferrent infirmis, nisi promitterent pontifici se uelle obedire in omnibus, si conualuissent. Neque sepeliri corpora mortuorum ad sancta loca permittebantur. Cùm autem hæc mala ad anni spatium durassent, quidam è ciuibus tædio malorum affecti, ad partes episcopi declinare cœperunt. Quòd uidentes qui consulatui præerant, ac metuentes experiri peiora, pacem admiserunt.

Longobardorum collegium contra imperium.

Eodem anno Longobardi ad suggestionem Honorij papæ contra Fridericum Imperatorem rebellantes, collegium fecerunt, quod Longobardorum multo tempore est uocitatum, in detrimentum non paruum Rom. Imperij, ac recuperationis terræ sanctæ impedimentum.

Honorius papa obijt.

Et eodem anno ipse papa Honorius 3. obijt, cui Gregorius nonus successit, & præfuit annis quatuordecim, mensibus tribus.

Anno Euerhardi abbatis 11, dominicæ autem natiuitatis millesimo ducentesimo uigesimo septimo, Henricus rex filius imperatoris circa dominicam passionis Aquisgranum ueniēs, celeberrimā curiam principū ac nobiliū totius ferè Teuthonię habuit: inter quos fuère pręcipui, Moguntinensis, Treuerēsis, Coloniēsis, & Saltzburgensis archiepiscopi, cū episcopis multis

Conuentus principum magnus.

Bauariæ,

Bauariæ, Austriæ, Carinthiæ, Brabantiæ & Lotharingiæ duces, Henricus comes Palatinus Rheni, Landtgrauius Thuringię, comes Flandrię, qui per annos duodecim Parisios in captiuitate à rege Frãciæ detẽtus fuerat, & priori anno absolutus, cum multis alijs comitibus atq; nobilibus. In hoc uerò cõuentu principum, uxor Henrici regis Rom. filia Lupoldi ducis Austriæ, in reginam consecrata fuit ab Henrico Coloniensi archiepiscopo, & cum magna solennitate in sede regali iuxta regem locata. *Regina coronatur Aquisgrani.*

Eodem anno in die S. Mariæ Magdalenæ, rex Daciæ præuaricator fidei ac iuramenti, priore anno pro absolutione sua præstiti, uindicare se parat: & contracta infinita multitudine armatorum, Hẽricum comitem de Zuuirin bello lacessit: à quo, adiutorio archiepiscopi Bremensis & Alberti ducis Saxoniæ superatus, per fugam uix euasit, quatuor milibus uirorum ex sua parte interemptis, multisq; captis ex Danis. *Rex Daciæ in bello superatur.*

Eodem quoq; anno electa expeditio cruce signatorum ab omnibus Europæ partibus mota, cassatur & dissipatur, Friderico Imperatore (sicut dudũ promiserat) non transfretante. Ob quam causam, à papa Gregorio nono fuit excommunicatus, quem archiepiscopus Moguntinus denunciauit. Multi tamen principes Alemaniæ, comites, duces, barones & nobiles, non obstante Imperatoris contumacia, mare transire parant. Inter quos fuerunt Ludouicus Thuringiorum Lãdtgrauius quintus, primus Marchio Misnensis, maritus S. Elisabeth de Marpurg, princeps pijssimus, qui tertio iduum Septembris obijt in quadam ciuitate Siciliæ, Ortrant nuncupata: cuius ossa in Thuringiam relata, in Reinhartzbron monasterio nostri ordinis sepulta sunt. Ludouicus etiam de Castele, Ludouicus senior de Stolberg, & episcopus Augustensis, qui & ipse in itinere mortuus est, non sine suspicione intoxicationis. *Fridericus Imperator à papa excommunicatur.* *Ludouicus maritus S. Elisabeth.*

Hoc ipso quoq; anno Bertholdus episcopus Argentinensis, Bernstein castrum obsidione cingens expugnauit & post mensem obtinuit. *Bernstein capitur.*

Eodem anno dominus Henricus comes Palatinus Rheni, & dominus Brunsuuicensis in Saxonia, Gertrudem filiam suam Ottoni Bauariæ duci dedit uxorem, cum qua Palatinatus postea deuenit ad Bauaros. *Henricus comes Palatinus.*

Anno Euerhardi abbatis 12. dominicæ autem natiuitatis 1228 Fridericus Imperator iam dudum per plures annos cruce signatus, iter transmarinum tandem cum multis alijs principibus arripuit, quem Gregorius papa nihilo minus interea excommunicatum per totam Alemaniam denunciari fecit, maximè per fratres Prædicatores. *Imperator Fridericus mare transfretat.*

Eodem anno Odacharus & Vuentzeslaus reges Bohemiæ tale priuilegium dederunt ecclesiæ Moguntinæ, quòd consecratio regum Bohemiæ ad archiepiscopum Moguntinum perpetuis futuris temporibus debeat pertinere: quod multis annis ita fuit obseruatum, quousque tandem per quendam archiepiscopum Moguntinensem hoc ius ecclesiæ Pragensi uenditum est. *Regũ Bohemiæ coronatio ad archiepiscopũ Moguntinũ pertinet.*

Anno etiam prænotato grauis dissensio orta est inter Bertholdum episcopum Argentinensem, & cognatos eius comites de Pfirrite, quę dum magis ac magis per dies inualesceret, tota penè prouincia per triennium fermè uastata, incẽdio & rapinis patuit prædonũ. Post multas igitur iniurias susceptas episcop⁹ suorũ collecto exercitu, una cũ Alberto comite de Habsburg, qui & ipse damna multa sustinuerat, parauit se ad resistendũ. Comites ergo Pfirritenses in auxilium habentes Egeonnẽ comitẽ de Friburg, & ciuitates imperiales inter Bladoltsheim & Hirnfeld, cũ maximo exercitu occurẽtes *Bellum inter episcopum Argentinensem & comitem de Pfirrite.*

episcopo, facta congressione, ab eo uicti sunt, multis eorum occisis, alijs uulneratis, alijs in captiuitatem abductis.

Hierusalem Christianis traditur.

Anno Euerhardi abbatis 13. dominicę autem natiuitatis 1229. ciuitas sancta Hierusalem cum quibusdam castellis, per Fridericum Imperatorem secundum, sub certis conditionibus à Soldano Ægyptiorum sine omni congressu aut sanguinis effusione recuperata est, & in manibus Christianorum denuò tradita. Ipse autem Imperator Fridericus, in dominica Lętare Hierusalem, coronatus intrauit, factisq; cum Saracenis treugis per decennium, altera die ad naues profectus, in terram suam reuersus est. Cùm autem Siciliã intrasset, reperit multa oppida, castella & munitiones ad partes papæ declinasse, quæ omnia in manu Teuthonicorum ualida recuperans, quædam ex eis funditùs euertit, & ex eo tempore graues inter ipsum & papam inimicitiæ factæ sunt.

Dissensio inter papam & Imperatorem.

Anno autem Euerhardi abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1230. inter Henricum regem comitesq; de Pfirrit & Bertholdum Argentinensem episcopum, concordia facta est, & siluit terra à tumultu bellorũ: sed purgari furibus & latronibus non potuit, qui noctu monasteriorum & ecclesiarum ianuis fractis (cùm assueti essent uiuere de rapinis) quicquid inuenire poterant, clàm auferebant.

Rex Legionis impugnat Saracenos.

Eodẽ anno in Hispania rex Legionis & filius eius rex Castellæ arma contra Saracenos sumentes, magnam terræ partem occupant, ciuitatem Emeritanam cum multis castellis de manibus eorum potenter cepẽres. Rex quoquè Arragoniæ hoc ipso anno insulam Maioricam, quæ regnum olim fuit, multis annis à Saracenis possessam, armata manu cepit, regem ipsius cum tota domo regia captiuum abducit, & insulam suis militibus Christianis tuendam commisit, & multa spolia abducit.

Maiorica capitur à rege Arragoniæ.

Eodem quoq; anno dissensio inter archiepiscopum Coloniensem & ducem de Limpurg oritur, propter aduocatiam monasterij Sigenbergen nostri ordinis, quam uterq; ad ius suum pertinere contendebat: unde incendia & rapinæ sequuntur in circuitu terrarum utriusq;, donec tandem per Henricum regem treugæ fuerunt interpositæ.

Imperator absoluitur.
Lupoldus dux.

Hoc ipso anno Fridericus Imperator à papa Gregorio, ad instantiam Lupoldi ducis Austriæ absoluitur, & communioni ecclesię restituitur, qui dux tractatu pacis peracto, apud S. Germanum in Campania moritur, cuius uiscera & carnes in domo capitulari monasterij Casinensis nostri ordinis sepulta sunt, ossibus in Austriam relatis. Hoc tempore hæreticorũ multorum qui diu in occulto latuerant in Alemania, Italia, & maximè in Longobardia, fuit detecta impietas, & complures ex eis igne combusti sunt. Sectam Nicolaitarum profitebantur, erantq; eis matres, uxores & filiæ omnibus semper communes. Ecclesiam & prælatos contemnebant: carnes etiam in quadragesima manducabant: & multa mala faciebant, in errorem suum trahentes occultè quoscunque potuissent. Singulis annis ex Alemania, Gallia, & Italia censum annalem transmittere Mediolanum, ubi diuersarum hęresium & errorum primatus agebatur, solebant. Capti autem quidam ex eis in ciuitate Argentinensi, coram omni populo & clero confessi publicè fuerunt, quòd tantus errorum esset numerus in omni loco, ut si quis ex eis à Colonia ire Mediolanum statueret, omni nocte hospitem secta eorum inueniret, in cuius domo omnia essent communia, mater, uxor, & filia: habebantq; signa paruula circa ianuas domorum, aut supra tecta, per quę habitationes complicum suorum inuenire potuerunt.

Longobardorum hæresis detegitur.
Errores eorum.
Maxima eorum multitudo fuit.

Anno

Anno Euerhardi abbatis decimoquinto, qui fuit dominicæ natiuitatis 1231. Ludouicus dux Bauariæ rediēs à partibus trāsmarinis, cùm uenisset ad Kelheim, à quodam nuntio Veteli de Montanis ad hoc misso, in conspectu familiæ suæ cultro transfossus occisus est, Friderico hoc nefas procurante Imperatore, ut ferebatur. Nam prædictus Vetulus de Mōtanis, princeps Saracenorum Imperatori confœderatus, multas iniurias quas idem dux Imperatori intulerat, uindicare uolēs, seruum suum in necem eius destinauit. Et Imperator contra ducem inimicum gerens animum, ipsum in rebus & persona paulò antè defœdauerat, misso ad hoc nūcio speciali. Porrò Saracenus ille qui ducem occiderat, mox à familiaribus eius gladijs discerptus, interemptus est. Corpus autē ipsius ducis in Bauariā relatum, in monasterio Scheurin nostri ordinis sepultum est. Huic Ludouico in ducatu Bauariæ Otto filius eius succesit, qui habuit uxorem Gertruden filiam Henrici comitis Palatini Rheni Heidelbergæ commorantis, cum qua ipsum Palatinatum post obitum soceri obtinuit, & ducatui Bauariæ coniunxit usque in præsentem diem. Genuit autem ex ea duos filios Henricum & Ludouicum, de quibus postea suo loco dicemus.

Ludouicus dux Bauariæ occiditur.

Otto dux Bauariæ fit comes Palatinus Rheni.

Eodem anno 3. calendas Decemb. obijt S. Elisabeth filia regis Hūgariæ, uxor Ludouici Pij Thuringiorum ac Hassonum Landtgrauij quinti, mulier multarum uirtutum & sanctisimæ conuersationis, sepulta in Marpurg oppido Hasiæ, quæ statim infinitis miraculis clarescere cœpit. Eius gesta diffuse conscripta sunt. Sanctus quoq; Antonius de Padua, ordinis Minorum, discipulus B. Francisci, uir doctus atq; sanctisimus hoc ipso anno decesit.

S. Elisabeth in Hassia moritur.

S. Antonius Paduanus.

Eodem quoq; anno Euerhardus huius monasterij Hirsaug. clarisimus abbas post multos labores pro defensione iurium & libertatum loci habitos, in Domino quieuit, uir æterna memoria dignus, qui monasterio tempore sui regiminis per omnia bene fecit. Ornauit ecclesiam, ædificia plura consummauit, ampliauit redditus, libertates & iura monasterij constantisimè manu tenuit: & quod maius est, omnibus regularis disciplinæ obseruantiam tam in se, quàm in subditis studiosisimè conseruauit, uerbo & exēplo se gregi formam bonorum operum exhibens, pro quibus eum credimus in cœlo gloriosum. Obijt autem uir iste gloriosus, penultima die mēsis Decembris, posteaquā præfuit annis 15. mensibus 8. & diebus 20. anno ætatis suæ quinto & sexagesimo, sepultus in maiori cœnobio cum reuerentia & honore, non sine lachrymis multis filiorum quos reliquit.

Euerhardus obijt

DE ERNESTO, HVIUS MONASTERII ABBATE XXIIII. *qui præfuit annis 13. mense uno, diebus tribus, uarijsq; gestis illius temporis.*

POst mortē reuerendisimi ac deo dilecti abbatis Euerhardi, conuenientes in unum fratres huius monasterij, ultima die mēsis Decembris, quæ fuit altera dies post obitum pastoris, habere inter se tractatum de substituendo nouo abbate necessarium cœperunt. Præmisis igitur orationibus consuetis, tandem unanimiter elegerunt Ernestum quendam huius cœnobij monachum, qui maioris cellarij aliquandiu gesit officium, uirum bonum, & honestis in Sueuia parentibus ortum, qui à Berengero Spirensium episcopo ordinatus in abbatem, huic monasterio præfuit annis 13. mense uno & diebus tribus. Erat autem (sicut diximus) uir bonus & honestæ conuersationis, plus tamen ad temporalia, quàm ad monasticæ disciplinæ obseruātiā inclinatus. Vnde factū est, ut disciplinæ integritas sub eo paulatim deficeret, eo minus curāte interiora fratrū, sed externa potius sectāte. Substātia uerò

Ernestus fit abbas.

Vita & mores Ernesti abbatis.

monasterij temporalis sub eo bene fuit conseruata, propterea quòd in ordinatione rei familiaris satis esset expertus, & in cura negotiorũ temporalium singulari attentione sollicitus.

Fridericus Imperator.

Anno Ernesti abbatis primo currente, qui fuit dominicę natiuitatis 1232, Fridericus imperator ad Rauennam manens, bellum contra Longobardos molitur, sed non profecit Longobardis uiam pręcludentibus regi Henrico filio eius ac militiæ Germanorum, quam ad se Imperator Rauennam uocarat. Hoc ipso anno Soldanus Babyloniæ Imperatori misit tentoriũ mirabili arte constructũ, in quo imagines solis ac lunæ artificialiter motæ, cursum suum certis & debitis spacijs peragebant, horasq́ diei noctis infallibiliter indicabant. Cuius tentorij ualor quinque milium florenorum precium transcendisse dicebatur.

Tentorium mira arte fabricatum.

Bellum inter Moguntinum & Landtgrauium.

Eodem anno inter Siphridum archiepiscopum Moguntinum & Conradum Landtgrauium Hasiæ, bellum perniciosum oritur, in quo ipse Landtgrauius Moguntinæ ecclesiæ multa damna fecit. Oppidum Firslariense capiens quasi funditus euertit. In eodẽ quoq; bello Henricus episcopus Vuormatiensis, & omnes penè canonici præfati oppidi ab ipso Landtgrauio capti fuerunt. Tandem inter eos concordia facta est.

Principatus monasterij Lors. aufertur ab eo.

Eodem quoque anno Fridericus Imperator secundus, principatum monasterij nostri ordinis, nõ lõgè à Vuormatia, quod dicitur Laurissa, cum omni honore, uasallis, ministerialibus, oppidis, castris, uillis, iuribus, prouẽtibus & attinentijs suis, quem abbas eiusdem loci semper habere consueuit, de ipso monasterio abstulit: eumq́ Siphrido archiepiscopo, & ecclesiæ Moguntinæ in perpetuum donauit, cuius ualor pretium cẽtum milium florenorum excedit: quam donationem Gregorius papa nonus, ad instantiam archiepiscopi confirmauit, mandans ei, ut expulsis inde monachis nostri ordinis, Cistercienses in locum eorum reponat. Quod cùm fecisset, dolentes nostri se de monasterio suo tam iniuriose per archiepiscopum expulsos, quadam nocte auxilio freti amicorum, ad cœnobium reuertuntur, & monachos Cisterciensis ordinis ibidem repertos, nil tale metuentes, inuadunt, percutiũt, uulnerant, & de cœnobio expellunt, ipsumq́ locum rursus inhabitare cœperunt. Sed non post multos dies superueniens episcopus, in manu ualida iterum eos de monasterio expulit, & Cistercienses suos denuò reuocauit. Et ecce quadam nocte sub matutinis cum se Cisterciẽses crederent esse securos, iterum nostri cum amicis suis ad Laurissam ueniunt, eos denuò inuadunt, cedunt, percutiunt, & iterum expellunt, protestantes se omnes interempturos, si denuò ad ipsum cœnobium Laurissense præsumpserint reuerti. Ab ea itaq; die non amplius poterant induci Cistercienses, ut ad Laurissam reuerterentur. Vacauit ergo aliquandiu monasterium, cùm nec illi, nec nostri se tutò ibidem posse manere cernerent. Tandem Innocentius papa quartus archiepiscopo Moguntino præfato mandauit, anno põtificatus sui 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1246. quatenus monachos cuiuscunque ordinis aut certe canonicos seculares ad cœnobium reponeret, ne diutius uacuum remaneret. Qui consilio accepto, monachos Præmonstratensis ordinis de monasterio omnium sanctorum Argentinensis diœcesis ad se uocatos, conuentum ex eis in præfato monasterio instituit, quibus præpositum pro rectore dedit. Et sic nobilis illa Laurissensis monasterij famosa quondam ac notabilis abbatia, sacro ordini nostro ablata, in manus aliorum data est, & principatus eius minus iustè (ut multis uisum fuit) Moguntinæ ecclesiæ traditus, cùm nostri ordinis plures potuissent inueniri religiosi, prudentes, no-

Cistercienses per nostros pelluntur

Præmonstratenses Laurissam inhabitant.

tes, nobiles, ac potētia uiri insignes, qui ipsum cœnobium in utroq; statu reformassent. Hoc monasterium Laurishaimēse, Cancor comes Rheni, filius Ruperti comitis, tempore Pipini regis Francorum, patris Caroli Magni, anno domini 764. construxit & magnificè dotauit. In quo postea S. Ermenoldus huius monasterij Hirsaugiensis monachus, & B. Vuilhelmi abbatis discipulus, tempore Henrici Imperatoris quinti abbas factus est: licet ipsam abbatiam propter conscientiæ scrupulum resignauerit, & translatus in Bauariam primus abbas monasterij sancti Georgij in Brunfeningen ordinatus sit, ubi multis signis & miraculis claruit, ut in uita eius legitur. *Quis & quomodo fuerit fundatū* *S. Ermenoldus.*

Hoc anno æstas fuit sicca & calidissima, uinum creuit optimum.

Anno Ernesti abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1233. Fridericus Imperator Messanam ciuitatem Siciliæ sibi rebellantem uiolenter cepit, & omnes rebelles suos in ea igne cremauit.

Eodem tempore in Alemania multi nobiles & ignobiles, clerici, monachi, moniales inclusæ, Burgenses ciues, & rustici, à quodam fratre de Marpurg ordinis prædicatorum (qui generalis inquisitor hæreticorum fuerat à sede apostolicæ constitutus) per diuersa Teuthoniæ loca ignis supplicio nimis præcipiti sententia, ut multis tūc fuit uisum, sub hęresis nomine sunt addicti. Nam, ut quidā scribit, eodem die quo quis accusatus est, siue iustè, siue iniustè, nullius appellationis, nullius defensionis sibi refugio proficiēte, dānatus & crudelibus flammis iniectus est. Inter multos autem qui tum accusabantur, delatus est ad eum comes Seynensis super hæresi falso infamatus, pro cuius expurgatione seu defensione rex Henricus conuentū multorum principum apud Moguntiam habuit. Ob quam causam frater Cōradus, huius in Alemanos persecutionis minister & author, in odium multorum nobilium ac ignobilium deuenit, & à Moguntia discedens cum saluo conductu Henrici regis & archiepiscopi domini Siphridi, nihilominus non longè à Marpurg, à quibusdam nobilibus nullum locum ueniæ uel gratiæ apud ipsum inuenientibus, in itinere fuit occisus. Cuius cadauer in Marpurg iacet humatum. *Multi in Alemania comburuntur hæretici.* *Frater Conradus de Marpurg.* *Comes Seynensis accusatus fuit* *Frater Conradus occiditur.*

Eodem tempore Henricus rex, de Moguntia cum principibus exiens, in manu ualida intrauit Bauariā, habēs in exercitu suo sex milia hominum pugnatorum, quos contra ducem Bauariæ in campis Lici fluminis prope Augustam Rheticorum produxit ad bellum, & in breui ipsum ducem cum tota Bauaria in deditionem accepit. Interea uerò dum hæc agerentur in Bauaria, Theodericus de Montbelgard, fines Alsatiæ cum armatis intrauit contra abbatem de Murbach, qui ipsum priori anno captiuauerat. Et iam comes quibusdam captis cum præda cœpit abire, cùm ecce clamor exoritur, populus terræ fugientes insequitur: comes cum multis denuò capitur, & custodiæ pontificis Argentinensis mancipatur. Quem episcopus de expeditione Bauarica reuertens, cautione accepta liberum abire permisit. *Theodericus comes de Montbelgard.*

Eodem quoq; anno episcopus Curiēsis à quibusdam nefarijs occiditur.

Anno etiam prænotato obijt Berengerus episcopus Spirensis, cui successit Conradus de Than, fuitq; quintus & quadragesimus in ordine episcoporum Spirensium, & præfuit annis fermè quatuor satis utiliter. *Berengerus.*

Hoc ipso anno 3. calendas Martij, facta est concordia inter episcopū & ciues Vuormatienses in oppido Franckofordensi, per Siphridum archiepiscopum Moguntinum, Conradum suprà dictum episcopum Spirensem, & Marchionem de Baden, iussu & mandato Henrici regis filij Friderici Imperatoris. *Vuormatienses.*

Anno autem Ernesti abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1234. Gregorius papa nonus crucem fecit prædicari contra Stadingenses populos in confinibus Phrysiæ & Saxoniæ sitos, inuijs paludibus, fluminibus circumcinctos, qui pro inobedientia suisque excessibus & subtractione decimarum, multis annis à sede apostolica excommunicati & interdicti, contemptores clauium ecclesiasticarum extiterant, & plures cum episcopis, comitibus & alijs nobilibus uicinis confligentes, frequenter uictores & rarò uicti fuerũt. Verùm exercitu cruce signatorũ contra eos ueniente superati & uicti sunt, & plus quàm duo millia ex eis interempti, reliqui ad uicinos Phrysones fugerunt, & cessauit confœderatio eorum contra ecclesiam.

Cruce prædicatur contra Stadingenses.

Stadingenses uicti trucidantur.

Eodem anno ciuitas Vuormatiensis igne casuali succensa, ex magna parte combusta fuit, non sine multorũ ciuium damno irrecuperabili. Hoc incendium 10. calendas Iulij in monte cœpit, & biduo durauit.

Eodem quoque anno pridie idus Septembris obijt Henricus de Sarapõte Vuormatiensis episcopus, in medio chori maioris ecclesiæ suæ cum honore sepultus, cui Landolphus successit, & præfuit annis 13. qui moniales ordinis nostri de cœnobio Nonnenmonster, uulgariter dicto, in suburbio ciuitatis, propter inordinatam uitam ipsarum expulit, & alias de Cisterciensi illuc introduxit, quæ & ipsum locum inhabitant, usque in præsentem diem, ut uidemus.

Henricus Vuormatiensis.

Nonnenmonster nostri ordinis transfertur.

Hoc etiam anno Henricus rex conuentum quorundã principum in Bopardia conuocauit, ubi accepto prauorum consilio, contra patrem suum Fridericum secundum, conspirationem fecit in sui ipsius perniciem, & periculum plurimorum. Ex eo autem die quoscunque potuit, minis, precibus & promissionibus sollicitare cœpit, ut se, relicto patre sequerẽtur, multosque obtinuit. Vuormatienses autem reliquos, qui propter iusiurandum noluerunt à patre deficere, multis iniurijs longo tempore tribulauit. Videns hoc Marchio Badensis fidelis Imperatoris, in Siciliam proficiscitur ad Imperatorem, suggerens ei, ut quantocius in Alemaniam reuertatur, alioquin & patria periclitaretur, & ipse perderet imperium, principibus cum filio aduersus eum conspirantibus. Imperator autem hoc nuncio audito, Marchione ad Alemaniam pręmisso, se quantocius uenturum promisit. At uerò Henricus rex filius Imperatoris ægrè tulit, patrem super his quæ commiserat informatum, eiusque consilio in Alemaniam esse reuersurum. Vnde collecto exercitu suorum, fines illius ingreditur, & mala in eum grãdia machinatur. Marchio autem certus de Imperatoris aduentu, se suosque fortiter defendit, & exercitum regis fugauit.

Henricus rex aduersus patrem conspirat.

Marchio Badensis Imperatorem reuocat.

Rex marchionẽ persequitur.

Eodem anno comes Hollandię in torneamẽto quodam apud Corbiam, in diœcesi Ambianensi, suffocatus miserabiliter interijt & expirauit. Item hoc ipso anno Fridericus comes de Pfirrith, in captiuitate positus, à proprio filio suo crudeliter occisus est, post longam carceris inediam.

Comes Hollandiæ

Comes de Pfirrith.

Anno Ernesti abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1235. Henricus rex filius Imperatoris audiens patrem breui in Alemaniam esse uenturum, ac metuens eum, cœpit sibi adsciscere amicitias principum ac ciuitatum, incipiensque à Basilea, ab omnibus ciuitatibus quibus erat cõfœderatus in Alsatia obsides accepit, ad cautelam, ne ab eo Imperatore ueniente resilirent, sed cum eo aduersus patrem in coniuratione cœpta usque ad finem firmi persisterent. Imperator autem circa natiuitatem Ioannis Baptistæ de Apulia reuertens, per Austriam uenit in Alemaniam, Qui mox iniurijs suis per omne regnum missis, conuentum indixit principibus ad festum Assumptionis beatæ

Henricus rex filius Imperatoris

Imperator de Apulia uenit in Alemaniam.

beatæ Mariæ semper uirginis in Moguntia celebrandum. Interea Henricus rex qui propter metũ patris morabatur in Driuelis munitissimo castro, persuasione Hermãni Magistri hospitalis Teuthonicorum, uenit ad patrem, 6. nonas Iulij in Vuormatia, cum certis principibus existentem. Qui statim posuit eum in custodiam, primò Vuormatiæ, in domo quadam firmissima circa ecclesiam sancti Andreæ Apostoli: deinde in castro Heidelbergensi, sub custodia Ottonis comitis Palatini Rheni ac Bauariæ ducis. Postea de Heidelberga ductus fuit ad Altzeiam, & in postremo Siciliam missus in arcta custodia usque ad mortem, per annos quinque detentus est: Deo meritis eius uicem reddente, qui nobile regnum Alemaniæ prædonibus fecerat esse commune, qui uiros religiosos & ecclesiasticos uiolenter oppresserat iniustis seruitijs & exactionibus, qui prouinciam usque adeò direptioni exposuit impiorum, ut nulla iam esset itinerantibus pacis securitas. Adueniente autem festo assumptionis beatæ Mariæ semper uirginis, maxima principum, episcoporum, abbatum, comitum ac nobilium multitudo ex omnibus Teuthoniæ partibus, apud Moguntiam iuxta edictum Imperatoris conuenit. Vbi Imperator in octaua festi Assumptionis coronatus incessit, & multa pro pace & utilitate imperij ordinauit. In hoc autem conuentu, sunt qui plus quàm duodecim milia hominum nobilium ac militum conuenisse testati sunt. In eodem conuentu, principum discordia, quæ per annos fermè octo, inter Fridericum imperatorem durauerat & Ottonem Saxoniæ ducem, consilio amicorum sedata fuit. Mortuo enim ante annos 8, Henrico Palatino comite, qui fuit etiam dominus in Brunsuico & Lunæburg, duasque relinquente filias: quarum primam filiam Gertruden, Otto Bauariæ dux (ut suprà dictum est) in uxorem ducens, Palatinum Rheni comitatum cum ea obtinuit: secundam uerò duxit uxorem Marchio de Baden, cum qua dominium Brunsuicense pro dote accepit, quod Friderico Imperatori prænominato pro certa pecuniarum summa uendidit. Cumque Imperator homines suos, qui emptum nouiter dominium in possessionem acciperent, ad Saxoniam destinasset, Otto dux Saxoniæ ac Lunæburgensis grauiter ferens primogenitorum suorum hæreditatem, quam longo tempore iure possederãt, in manus deuenisse Imperatoris, constanter se opposuit: & missos ab illo milites, uiolenta manu de Brunsuico exire compulit. Verùm dum hæc agerentur in Saxonia, Imperator in Apulia fuit per annos plures, qui ubi reuertisset in Alemaniam, exercitũ contra ipsum ducem in Saxonia parat. Quod ubi innotuit Ottoni, consilio amicorum persuasus, ad imperatoris gratiam in præscripto conuentu principum apud Moguntiam uenit, ubi concordia inter ipsos tali modo confirmata fuit de consensu principũ, quòd idem dux Otto pro se suisque hæredibus perpetuò obtineret ducatum Brunsuicensem & Lunæburgensem. Porrò titulum & ducatum Saxoniæ cum principatu eligendi Imperatorem, donauit Imperator Alberto filio Henrici comitis de Anhalt, qui erat in comitatu Louenburgensi, creans ipsum in ducem Saxoniæ ac principem electorem. Et ut historiæ integritas facilius innotescat legenti, nouerit cupiens scire ueritatem, quòd Henricus quondam dux Saxoniæ, qui propter mirandas res gestas sortitus est nomen Leonis, de quo famosa illa leonis & gryphonis pugna, longaque in mari ac solitudine peregrinatio eius conficta depingitur, genuit duos filios, Ottonem uidelicet Imperatorem quartum, & Vuilhelmum ducem Saxoniæ ac Brunsuicensem: de quibus nihil ad propositum. Tertium uerò genuit Henricum, qui uxorem duxit Agnetem filiam Conradi comitis Palatini Rheni, quæ peperit ei duas filias,

Driuelis castrũ.

Henricus rex à patre captus custoditur.

Conuentus in Moguntia principũ.

Concordia Imperatoris cum duce Saxoniæ Ottone.

Brunonis uicus.

Dux uenit ad Imperatoris gratiã

Albertus de Anhalt fit dux Saxoniæ.

Henricus Saxoniæ dux, fit Palatinus Rheni.

filias: Gertruden uidelicet, quam Otto dux Bauariæ (sicut diximus) habuit uxorem, cum qua & Palatinatum Rheni obtinuit: & Adelheidē, quam Ericus Marchio Badensis duxit uxorem, cum qua (sicut dictum est) ducatum Brunsuicensem obtinuit, quem Friderico Imperatori (ut iam diximus) uendidit. Iste Hēricus, ex ducibus Saxoniæ comes palatinus Rheni, mortua Gertrudis & Adelheidis filiarum matre Agnete filia Conradi Palatini comitis, secundam duxit uxorem, Agnetem uidelicet filiam comitis de Lāsburg, de qua tamen liberos non suscepit. Facta igitur concordia inter Fridericū Imperatorem & Ottonem ducem Brunsuicensem suprà dictum in præscripto conuentu principum apud Moguntiam, Imperator principes post missarū solennia in octaua Assumptionis ad epulas inuitauit: quæ propter nimiam populi multitudinem, extra ciuitatem in loco campestri magnis sumptibus fuerant præparatæ, ipso Imperatore cum omnibus lætante, quòd Rom. imperium in creatione noui ducis auxisset. Non multo pòst archiepiscopus Bisuntinus, uir sapiens & gloriosus, in eodem cōuentu principum apud Moguntiam diem clausit extremum, cuius corpus ad ecclesiam cui præfuerat, relatum est, & more Christiano cum honore sepultum. Post hæc Imperator tertiam duxit uxorem, regis Angliç sororem, nuptijs in Vuormatia cum magna solennitate celebratis: eamq; post nuptias misit ad Hagenauu, in Alsatiam, & ibidem quasi per totam hyemem cum ea permansit cum principibus suis. In festo autem omnium sanctorum Imperator conuentum principum habuit in Augusta, ubi rex Bohemiæ adfuit, recipiens ab ipso Imperatore decem milia marcarum pro parte ducatus Sueuiæ, quæ iure hæreditario ad suam fuerat deuoluta uxorem. Inde ad Hagenauu reuersus Imperator ibidem hyemauit. Ibi inter alios principes fuerunt comes Tholosanus, qui Marchiam ab Imperatore in feudum accepit, præstito (ut moris est) iuramento fidelitatis. Et comes Prouinciç annum agens quinquagesimū quem militem Imperator creauit, licet ex parte renitētem, quia comites suæ parentelæ se non credebant diu posse uiuere, posteaquàm gradum militiæ essent adepti: nec adhuc in militiam consensissent, nisi rex Franciæ & Angliæ, quorum uterq; filiam eius duxerat uxorem, ipsum ad hunc ordinem militiç coëgissent, indignum reputantes socerum suum non esse militem. Adfuerunt etiam nuntij regis Hispaniæ dextrarios pulcherrimos & preciosa Imperatori munera cum salutatione deferentes.

Conuiuium imperiale.

Imperator tertiā duxit uxorem.

Conuentus principū in Augusta.

Comes Tholosanus.

Comes prouinciæ

Anno Ernesti abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1236. in die calendarum Maij S. Elisabeth, in Marpurg, per archiepiscopos Mogūtinum & Treuerensem & episcopum Hildenshemensem commissarios apostolicos, de tumba subterranea leuata est in præsentia Friderici Imperatoris, & multorum principum, episcoporum, abbatum, comitum, prælatorum, nobilium & ignobilium, quorum omnium numerus ad duodecies centena milia fuerat æstimatus. Ibi facta sunt coram omni populo infinita miracula ad sancti nominis eius inuocationem. Imperator primum lapidem de sarcophago leuauit, & productam ex thesauris suis coronam auream, sacro capiti S. uiduæ reuerenter imposuit. Corpus autem eius ad tumbam auream reconditum est, quia per Gregorium papam nonum canonizata est. Post hæc Imperator exercitum in Italiam mouit contra Longobardos, qui sibi à multis iam annis retroactis rebelles extiterant.

S. Elisabeth canonizatur.

Eodem anno, ante expeditionem Imperatoris præscriptam in Italiam, Iudæi in oppido Fuldensi commorantes, quosdam pueros Christianorum ut sanguinem eorum reciperent, in quodam molendino clàm occiderūt. Quo comperto

Expeditio Imperatoris in Italiam

comperto facinore, multi ex eis combusti sunt. Corpora autem puerorum Imperatori conspicienda ad Hagenauu præsentata sunt, & ibidē quasi martyrum cum honore sepulta, & subsecuta est magna in Iudæos persecutio. *Iudæi apud Fuldam cremantur.*

Maxima eodem anno uini abundantia creuit, præcipuè in Alsatiæ partibus, ita ut quartale uini unum pro uno denario emeretur. Imperator itaque cum ualido suorum exercitu ueniens in Italiam, in primo congressu Vincentiam obtinuit, quam incendens pro maiori parte destruxit. Mantua quoq; & Padua post longam rebellionem & multa pericula, in eius deditionem uenerunt. Interea dum hæc agerentur in Italia, rex Bohemorum & Bauariæ dux cum quibusdā episcopis iussu Imperatoris terrā ducis Austrię, cum ualido ingrediuntur exercitu, propter multiplices excessus & grauia facinora, quibus idem dux fuerat infamatus. Qui cùm uenissent in Austriā, adiunctis sibi nobilibus terræ, quos ipse dux antè iniustè oppresserat, uel de terra sua eiecerat, totam Austriam deuastauerunt, præter pauca munitissima castella, in quibus dux sese receperat. At Imperator rebus suis in Longobardia utrunque dispositis, relicta ibidem exercitus sui parte, in Austriam reuersus est; manensq; in ciuitate Viennensi per hyemem, de statu eiusdem ducatus sibi nouiter subiugati ordinare cœpit, suisq; illum communiri militibus, habens secum reductum ex Italia exercitum. *Bella Imperatoris in Longobardia.* *Austria in manus Imperatoris deuenit.* *Imperator ex Italia in Austriam uenit.*

Anno Ernesti abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1237. Imperator Fridericus in Austria constitutus, Conradum filium suum adhuc puerum de trāsmarina uxore genitum, in regem Romanorum elegi fecit: quem elegerunt archiepiscopi Moguntinus & Treuerensis, Bohemiæ quoque rex & dux Bauarię, Otto comes Palatinus Rheni, consentientibus cæteris principibus qui aderant. Ipse autem Imperator his peractis, relicto tunc ibi pręsidio militum, Ratisponam ascendit, ac conuentum principibus apud Spiram indixit. Quò cùm uenissent in termino, iterum filium suum Conradum puerū in regem fecit designari. Post hæc, misso in Austriam ad custodiam ciuitatis Viennæ Euerhardo comite de Eberstein cum ducentis militibus, ipse cum reliquo exercitu denuò in Longobardiam profectus est, & circa festum sancti Andreæ Apostoli cum Mediolanensibus cōflictum habuit, obtentaq; uictoria, multa millia ex eis cepit & interfecit. *Cōradus Imperatoris filius rex.* *Cōuentus principum in Spira.* *Imperator Lōgobardiam reuertitur.*

Eodem anno ante autumnū, quartale uini pro sedecim denarijs in Alsatia uendebatur: cuius anno priori tanta copia fuit, ut uini quartale pro uno denario (quemadmodum suprà dictum est) uenderetur. *Vini pretium.*

Eodem quoque anno Gregorius papa nonus, Fridericum Imperatorem Longobardiam sibi rebellem depopulantem excommunicauit, eumq; per fratres Minores ubiq; denunciari fecit, & secuta sunt infinita mala in omni terra imperio Romano & ecclesiæ subiecta. *Imperator Fridericus excōmunicatur.*

Hoc ipso anno Fridericus Imperator in mense Aprili, feudum aduocatiæ uillæ Bischoftheim in finibus Franconię, quod nominæ ducatus Sueuiæ ab ecclesia Moguntina tenebat, Siphrido archiepiscopo & successoribus eius, cum omnibus pertinentijs, in perpetuum resignauit. *Bischofsheim.*

Eodem anno in fine quadragesimæ obijt Henricus archiepiscopus Coloniensis, cui successit Conradus de Hœnsteden, uir bellicosus. Multa per id tempus in prouincijs, Moguntina, Treuerensi, Coloniensi, & maximè in terra Leodiensi, guerrarum incommoda emerserunt: propter quæ, bellorum incursus, deprædationes & incendia multa fuerunt, non sine sanguinis effusione subsecuta. In fine huius anni præscripti, in uigilia natiuitatis Christi obijt Conradus de Than, episcopus Spirensis, qui ecclesiam de Didesheim *Henricus.* *Conradus.*

cum

cum omnibus prouētibus suis maioris ecclesię Spirensis canonicis, pro communi usu eorum in perpetuam possessionem donauit. Ad eius quoq; instantiam Cuno abbas Vuissenburgensis, conuentu suo consentiente, ecclesiam in uilla Bublicken non procul à Landauu, cum omnibus prouentibus suis tradidit canonicis ecclesiæ Spirensis. Sed & abbas cœnobij Clingenmonster tunc nostri ordinis, nunc autem secularium clericorum, persuasione dicti pontificis ius patronatus ecclesiæ in Offenbach, Spirensi capitulo donauit. Huic in festo S. Agnetis anni sequentis, successit Conradus filius comitis de Eberstein, & præfuit annis fermè 8.

Vuissenburg. *Clingenmonster.* *Conradus.*

Eodem anno Ernesti 7. dominicæ natiuitatis 1238, obijt Henricus ultimus Alsatiæ Lādtgrauius sine heredibus, qui multa ab Imperio, ecclesiaq; Argentinensi & alijs feuda tenuerat, quæ illo mortuo ad suos dominos sunt reuersa. Porrò titulus comitatus prouincialis apud ecclesiam Argentinensem remansit usq; in præsens.

H. Lādtgrauius Alsatiæ moritur.

Eodem anno Siphridus archiepiscopus Moguntinus, Conradus episcopus Spirensis nouiter electus, & alij multi nobiles, in Longobardiam ad Imperatorem cum exercitu profecti sunt, quorum auxilio multa ibidem prælia gessit. Post modicum uerò temporis, Conradum filium suum in Alemaniam cum præfato archiepiscopo Moguntino remisit, commendans illum & negotia regni in fidem, & tutelam eius.

Conradus rex filius Imperatoris

Eodem anno mortuus est Henricus episcopus Basiliensis, cui Lutholdus Rottelnheim per electionem canonicorum legitimè successit. His temporibus Tartari de locis suis cum infinita multitudine exeuntes, Vngariam, Poloniam, & Morauiam, omnesq; adiacentes terras, incendio, præda & gladio deuastantes, miserabiliter destruxerūt. Contra quorum insultus, multi principes cruce signati apud Mersburg conuenerunt, & cum maximo exercitu contra eos processerunt.

Henricus Basiliensis episcopus.

Anno Ernesti abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1239 annus, maior ecclesia Moguntinensis de nouo reparata per Siphridum archiepiscopum Moguntinum, cum magna solennitate consecratur.

Ecclesiæ Moguntinæ dedicatio.

Eodem anno Solis defectio, quam Græci eclipsin appellant, facta est, & subsecuta est in plerisq; regionibus pestilētia magna. His temporibus multa fuit in ecclesia Dei ministrorum eius persecutio, maximè in regno Alemaniæ, propter excommunicationem Friderici Imperatoris secundi, qui omnes cum papa sentientes persequi non cessauit, spolians ecclesias ornamentis & redditibus suis, prælatos, monachos, & sacerdotes multis iniurijs affecit.

Anno autem Ernesti abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1240. Gregorius papa 9. obijt, cui Celestinus quartus succedens, præfuit diebus tantùm 17, post cuius mortem sedis Apostolica cardinalibus non concordantibus uacauit, anno uno & mensibus nouem, non sine multarum periculo animarū.

Celestinus papa. *Innocentius papa*

Anno autem sequenti, qui fuit Ernesti abbatis 10. Innocentius papa quartus post Celestinum electus, præfuit annis 11, mensibus 3.

Eodem anno, mons in Burgundia à montibus dehiscens, uallesq; coarctans, multa milia agricolarum miserè oppressit.

Anno Ernesti abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1242. obijt Theodericus archiepiscopus Treuirorum, anno pontificatus sui tricesimo, indictione 15. 5 calendas Aprilis, in maiori ecclesia Treuerensi, ante altare S. Martini sepultus: cui successit Arnoldus, maioris ecclesiæ præpositus, filius comitis de Isenberg, nepos ex sorore præfati archiepiscopi Theodorici, & pręfuit

Theodericus. *Arnoldus.*

annis

annis ferè 16. Contra hunc Arnoldum à maiori & saniori parte capituli electum, se opposuit Rudolphus præpositus S. Paulini, natus de Ponte, à paucis electus, adiutorio ducis Lotharingiæ, comitumq; de Lutzenburg, & de Seyn, confidens, & restitit electioni quantum potuit de illo factæ. Tandem concordia inter eos facta, Innocentius papa Arnoldum in archiepiscopum confirmauit, & ut omnia beneficia ecclesiastica, quę prius habuerat, retinere licitè posset, pro mensa indulsit.

Eodem anno idibus Aprilis hora Vesperarum, ciuitas Vuormatiēsis igne casuali incensa, ipso incendio supra medietatem cōsumpta est, & plusquàm trecenti homies eodem incendio perierunt. *Vuormatia incēdio perijt.*

Anno Ernesti abbatis duodecimo, qui fuit Dominicæ natiuitatis millesimus ducentesimus quadragesimus tertius, monachi Præmonstratensis ordinis, famosum illud & imperiale ordinis nostri cœnobium Laurishaimense inhabitare cœperunt, sicut in superioribus per anticipationem diximus. *Laurishaim.*

Anno autem sequenti, qui fuit Ernesti abbatis decimus tertius, & dominicæ natiuitatis millesimus ducentesimus quadragesimusquartus, Fridericus Imperator secundus, in consilio Lugdunensi à papa Innocentio citatus & non comparens, à Cæsarea maiestate deponitur, & omni dignitate priuatur, uacauitq; deinceps (ut quidam uolunt) Romanum Imperium per annos uiginti octo, usque ad Rudolphum de Habsburg: quamuis tres interea successiuè per principes fuerint electi, plures autem in dissensione principibus non concordantibus. Et primò quidem post depositionem Friderici papa mandauit principibus, ut Imperatorem quem uellent, eligerent: quorum aliqui Fridericum sequentes, mandatum papæ non curauerunt: cæteri in unum conuenientes, Henricum prouincialem comitem Hassiæ, in regem contra Fridericum eligentes, partes eius quantum potuerunt, defendebant. Electus autem Henricus, bellum cum Conrado habuit filio imperatoris, in campis iuxta Franckofordiam, & uictor euadens Conradum superauit. *Fridericus Imperator à papa deponitur.* *Henricus Landtgrauius in regē eligitur.*

Annis igitur quinq; nomen gerens regium, nihil memoria dignum patrauit, sed obijt imperij coronam minimè consecutus. Quamdiu enim uixit Imperator Fridericus, per annos fermè sex præualere cōtra eum nec papa, nec aliquis principum potuit: sed non aduertens sententiam papæ, quàm iniustam & friuolam dicebat, se imperatorem gessit, magnamq; principum, nobilium & ciuitatum adhærentiam habuit usq; ad mortem. Intrauit post depositionem sui Italiam, & tantis malis papam, subiectosq; illi populos afflixit, ut pontificem uiuere tæderet, uoluissetq; se nunquam depositionem illius cogitauisse. Maxima enim partialitas populorum in Italia subsecuta est, quæ usque in præsentem fermè diem per annos ducentos & sexaginta non sine multorum effusione sanguinis durauit. Enim uerò qui Romani Pontificis sequebantur partes, quorum uotis inditum nomen erat Guelfforum: fautores Imperatoris, qui Gibellini dicebantur, omni studio, omniq; uirtute persequi & delere penitus satagebant. Nec minore studio Guelffos Gibellini persequebantur. Quid autem Henrico rege mortuo, uel etiam Imperatore defuncto, circa Imperium sit actum, post annos sex, suo ordine dicemus. *Partialitas magna in Italia.*

Anno autē dominicæ natiuitatis millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, indict. 2. obijt Ernestus cœnobij Hirsaugiensis abbas 24. in die sancti Blasij episcopi, quæ est mensis Februarij dies 3. anno regiminis sui 14

incipiente,sed minimè completo,ętatis autem fermè 63,uir bonus,tranquillus & pacificus,qui monasterium in temporalibus non neglexit, licet obseruantia disciplinæ regularis tempore eius multum tepuerit, dietimq́ amplius defecerit.

DE VOLPOLDO, HVIVS MONASTERII ABBATE XXV. *qui præfuit annis 20. diebus totidem,& de uarijs gestis illius temporis.*

Ernesto autem uenerabili huius monasterij abbate(sicut diximus)mortuo,& cũ reuerẽtia filiorũ,ut moris est sepulto,anno & die præscriptus, prima die oportuna sequente cõueniẽtes ad locum capitularẽ fratres pastore destituti,de noui abbatis electione cœperunt tractare consiliũ.Pręmissis itaq; orationibus consuetis,tandẽ unanimi consensu Volpoldũ huius cœnobij monachum,in abbatem 25.elegerunt,qui per Cõradum episcopum Spirensem confirmatus,& ut moris est cum magna solennitate in maiori ecclesia Nemetensi prædicta ordinatus, præfuit huic monasterio Hirsaugiensi annis 20.& totidem diebus, uir mediocris staturæ,plus ad pinguedinem quàm tenuitatem corporis tendens.Hic natione Sueuus honestis parentibus ortus,cùm esset annorum fermè 16.sub domino Euerbardo abbate ad conuersionem uenit,non multum eruditus,sed more illius temporis pro necessitate in Scripturis cõpetẽter instructus.Qui monachus factus, quietè ac pacificè inter fratres omni tempore conuersatus est,incedens sine reprehensione coram eis,ita ut amaretur ab omnibus.Ordinatus autem abbas rei familiaris curam sollicitè gessit,& sicut nihil memoria dignum acquisiuisse de nouo scribitur,ita quippiam alienasse minimè inuenitur.Porrò monasticæ conuersationis feruor eo tempore non parum in hoc cœnobio,sicut fermè in omnibus,tepuerat,quem ipse resuscitare nec facilè potuit,nec etiam propterea multum laborauit.

Volpoldus.

Vita Volpoldi abbatis.

Anno eius primo currente præscripto,qui fuit dominicæ natiuitatis(sicut diximus)1245. in mense Nouembri,obijt Conradus de Eberstein,sextus & quadragesimus episcopus Spirensis,cui successit Henricus filius comitis de Liningen,imperialis aulæ cãcellarius,& præfuit annis 27.Iste Henricus electus & nondũ confirmatus,auxilio fratris sui comitis de Liningen castrum Starckenberg dictum,quod pertinet ad principatum monasterij Laurishamensis obsidione cingens, armata manu cepit,expulsis inde custodibus ecclesiæ Moguntinæ.Vnde inter ipsum & Siphridum archiepiscopum Moguntinum magna dissensio suborta fuit.Tandem papa Innocentius ad instantiam præfati archiepiscopi causam certis iudicibus determinãdam committens paçem reformauit.

Conradus.

Henricus.

Eodem anno in uigilia S.Andreę Apostoli,in nocte, Otto primus ex ducibus Bauariæ comes Palatinus Rheni obijt, qui in principio sui regiminis pius,iustus & clementissimus princeps fuit.Postea cum Friderico Imperatore sentiens excommunicato & deposito(sicut diximus)& ipse à papa excõmunicatus est, cœpitq́ persequi clerum in odium papæ, quod ei non cessit in bonum.Cùm enim in præfata S.Andreæ uigilia,cum uxore, filijs & familia lætus & sanus esset,in ipsa nocte subitaneè & excommunicatus mortuus inuentus est. Reliquit autem filios duos Ludouicum & Henricum, qui principatum eius per decennium fraterna communitate rexerunt.Post annos autem decem,hoc est dominicæ natiuitatis millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto,principatum inter se diuiserunt.Ludouicus, qui maior natu erat , comitatum Palatij Rheni cum terris & dominijs certis in Bauaria

Otto comes Palatinus Rheni.

Ludouicus dux Bauariæ comes Palatinus.

Bauaria superiori pro sua portione legitima accepit. Henricus autē Landshutam cum Bauaria inferiori in possessionem iure obtinuit. Ludouicus primò duxit in uxorem filiam ducis Brabantiæ, nomine Mariam speciosissimam fœminam, de qua liberos non suscepit, sed interfecit eam anno Volpoldi abbatis tertio, propter adulterij suspicionem, ut ibidem suo loco & ordine dicemus. Henricus autem frater eius uxorem duxit Elisabeth filiam Belæ regis Vngariæ, neptem ex fratre S. Elisabeth de Marpurg, de qua genuit tres filios, Ottonem postea regem Vngariæ, Ludouicum Stephanum duces Bauariæ, de quibus infrà ordine suo faciemus mentionem, qui inter se Bauariam diuiserunt. *Maria uxor Ludoui. i comitis Palatinus. Henricus dux Bauariæ Elisabeth uxor eius.*

Anno autem Volpoldi abbatis 2. currente, qui fuit 1246. dominicæ natiuitatis, Friderico imperatore (sicut diximus) deposito, Conradus filius eius iunior imperium sibi usurpauit, contra quem Henricus Raspe Lãdtgrauius Hassiæ filius sanctæ Elisabeth, in regem à quibusdam principibus electus, in bellum procedens, ipsum iuxta Franckofordiam superauit, & in Italiam fugauit. *Conradus rex filius imperatoris*

Eodem anno obijt Ludolphus episcopus Vuormatiensis, & in cœnobio Monialium dicto Nonnenmonster, quod ordini nostro abstulerat, coram summo altari cum magna pompa & honore sepultus est. Post cuius obitum canonici Vuormatienses in pontificem unanimiter elegerũt Cunonem, decanum maioris ecclesiæ Moguntinæ, uirum bonum, & honore pontificatus dignum, qui posteaquàm præfuisset diebus 20. morte sublatus, in breui cõsummatus est, & impleuit tempora multa, ne malitia mutaret intellectum eius. Quo mortuo, Richardus de Treueri oriundus, in pontificē electus, præfuit annis fermè undecim, uir bonus & ecclesiæ suæ prouidus gubernator, qui multa bona suo tempore fecit. *Ludolphus. Cuno. Richardus.*

Anno Volpoldi abbatis 3. qui fuit dominicæ natiuitatis 1247. Ludouicus comes Palatinus Rheni, & dux Bauariæ, Mariam uxorem suam propter crimen adulterij uehementer suspectam, apud Vuerdeam Sueuiæ fecit occidi, quæ sine liberis mira seueritate necata occubuit. Pro satisfactione tanti sceleris commissi, monasterium Furstenfeld in Bauaria postea construi fecit, quod multis bonis & prouentibus magnificè dotauit.

Hoc anno Ludouicus Palatinus comes & dux præfatus, castrũ Fridburg dictum pro defensione ducatus Bauariæ contra episcopum Augustensem à fundamentis fortissimum construxit. Post hæc secundam duxit uxorem, Annam regis Poloniæ filiam, de qua genuit filios tres, Ludouicum Bauariæ ducem, Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & alterum Ludouicũ postea Imperatorem Rom. de quibus infrà per ordinem dicemus. *Ludouici comitis Palatinus nephas*

Anno Volpoldi abbatis 4, dominicæ autem natiuitatis 1248. Conradus archiepiscopus Coloniensis homo diues & magnaminus, magnam illam & insignem ecclesiam Coloniensem maiorem construere cœpit, ponens primum lapidem in uigilia assumptionis beatæ Mariæ semper uirginis, quod opus licet quotidie laboribus artificum sumat incremẽta, sitq; iam per annos ducentos & quinquaginta quatuor, sine intermissione continuatum, tamen adhuc hodie minimè est completum, propter ingentem sui magnitudinem & excellentiam.

Eodem anno fames maxima Alemaniam oppressit, & multos interfecit.

Anno autem sequenti, qui fuit Volpoldi abbatis quintus, & dominicæ natiuitatis 1249. indictione 7, Siphridus archiepiscopus Moguntinus, 7. *Siphridus.*

iduum Martij obijt: uir magnorum operum, qui ecclesiam suam honorē ac rebus magnificè ampliauit, & inter tot mala, tot bella, totq; pericula, quibus imperium nutabat, sapientissimè rexit. Huic in archiepiscopatu successit Christianus eius nominis secundus, & præfuit annis duntaxat duobus, uir & ipse bonus.

Henricus rex & Landtgrauius obijt.

Eodem anno obijt Henricus rex, Landtgrauius Hassiæ & Thuringiæ, qui (ut supra diximus) ante paucos annos in regem à quibusdam principibus, iussu Innocentij papę, fuerat electus: licet non omnes in eum consenserint, & ob id ad coronam Imperialem non peruenit. Decessit autem profluuio uentris, in oppido suo Isenach sepultus. Mortuo Henrico Vuilhelmus comes Hollandię, filius Florentij comitis, apud uillam Vuornich, à quibusdam principibus in regem Romanorum electus fuit, contra Fridericum Imperatorem & Conradum filium eius, in præsentia Petri Caputij, ad uelum aureum diaconi cardinalis Apostolicæ sedis legati. Cùm eligeretur, adhuc iuuenis erat annorum 20. & fermè 7 annis regnauit, qui etsi coronam imperij non obtinuit, tamen satis magnam obedientiam habuit. Vltima uerò die mensis Octobris, regiam ciuitatem Aquisgranum cum magna procerum multitudine intrauit, & sequenti die, hoc est in festo omnium sanctorum, per duos episcopos Mindensem & Monasteriensem, benedicendum archiepiscopo Coloniensi in templo præsentatum: duo alij episcopi Traiectensis & Leodiensis, in modum diaconi Dalmatica induerunt, quem præfatus archiepiscopus Conradus, cum magna solennitate, in regem Rom. unxit & coronauit. Consecratione autem peracta, idem archiepiscopus locauit eum in sedem regni, dicens: Super thronum sedis gloriosæ sedeas, & iudicium & iustitiam in terra facias. Christianus archiepiscopus Moguntinus cum oleo sanctificato dexteram eius foris inunxit, dicens: Consecrare te dignetur omnipotens Deus, in regem Romanorum, qui Dauid per manum Samuelis Prophetæ inungi iussit super populum Hebræorum. Arnoldus archiepiscopus Treuerorum manus super caput eius imposuit, dicens: Descendat super te spiritus sapientiæ, intelligentiæ, scientiæ, pietatis, fortitudinis & consilij, repleariśq; spiritu timoris Domini. Ludouicus comes Palatinus Rheni, archidapifer regni, globum aureū in manus illius posuit, dicens: Accipe globum sphæricum, ut omnes terræ nationes Romano imperio subijcias, & Augustus gloriosus appellari ualeas. Marchio Brādenburgēsis Camerarius regis, annulum in manum tradidit, dicens: Accipe signaculum Monarchiæ, ut Romanum imperium in suo uigore conserues, & inuicta uirtute ab omni Barbarorū incursu defendas. Dux Saxoniæ regis ensifer gladium ei dedit, dicens: Accipe sceptrum regium, ut rebelles seuera correptione potenter affligas, omnesq; beneuolos in tranquilla pace gubernes. Rex autem Bohemiæ pincerna imperij, de consensu archiepiscopi Coloniensis, coronam argenteam capiti regis imposuit, dicens: Accipe diadema splendidū, ut sis uirtuosis actionibus adeò choruscus in terris, quatenus merearis coronā æternæ felicitatis habere in cœlis. Amen. Octauam post hęc ibidem duxit solennem. Omnes autē inferiorū partiū principes & nobiles obedientiam ei præstiterunt, præter quosdam castellanos adhuc Friderico fideles. Inter quos fuit castellanus de Keiserswerde, quem rex Vuilhelmus obsidione circumcingens superare non potuit, quoniam se fortiter defendit.

Vuilhelmus fit rex Romanorum

Aquisgrani coronatur rex.

Archiepiscopus Coloniensis.

Archiepiscopus Moguntinus.

Archiepiscopus Treuerensis.

Comes Palatinus

Marchio Brandēburgensis.

Dux Saxoniæ.

Rex Bohemiæ.

Keiserswerde obsidione ualatur

Fridericus Imperator obijt.

Anno Volpoldi abbatis 6. qui fuit dominicæ natiuitatis 1250. indictione 8, obijt Fridericus Imperator secūdus apud Tarentū, anno ætatis suę 57. relinquens

relinquens duos filios: alterum, regis Hierosolymorum Conradum nomine, quem dudum Rom. regem designauerat, licet de Alemania fuerit expulsus. Alterum, ex concubina, Manfredum nomine, qui regnum Apuliæ patre mortuo inuasit, fratre suo renitente: sed non diu regnauit.

Eodem anno obijt Hermannus episcopus Herbipolensis, cui succeßit Eringus de Reinstein, & præfuit annis 16. in multa turbatione & discordia, quam habuit cum ciuibus suis Herbipolensibus. *Hermannus.*

Hoc ipso anno hyems fuit asperrima nimisque diuturna, niuibus & glacie nimium abundans: quibus tandem resolutis in aquam, maxima inundatio fuit subsecuta, quæ multa ædificia subuertit. *Hyems longa.*

Anno Volpoldi abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1251. Conradus rex, filius quondam Friderici imperatoris secundi, regnum Apulię suscepit, & proximo deinde anno moritur, ueneno (ut creditur) extinctus, Manfredo suo (ut diximus) fratre procurante. *Conradus fit rex in Apulia.*

Eodem anno obijt archiepiscopus Moguntinus, cui succeßit & pręfuit annis nouem uir magnaminus & multũ prouidus, nomine Gerardus, qui partes Vuilhelmi regis, ut cæteri, tuebatur. *Christianus.*

Anno Volpoldi abbatis octauo, dominicæ autem natiuitatis millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, indictione 10. 14 calendas Aprilis, obijt S. uirgo Iutta, olim pedissequa B. Elisabethæ de Marpurg, Landtgrauiæ, Thuringiæ & Hasſiæ, de qua, suprà dictum est. Hæc sancta uirgo multis signis & miraculis tam in uita quàm post mortem claruisse perhibetur, quæ omnium uirtutum & operum dominæ suæ, cùm adhuc in humanis ageret, conscia fuit, & studiosa cooperatrix in omnibus, eamque pro uiribus imitari usque ad mortem constantißimè curabat. *S. Virgo Iutta obijt.*

Eodem anno, 4 calendas Decembris, obijt Ibanus monasterij mei Spanheimensis sextus abbas, cui succeßit Ioannes de Sthonberg cantor, & præfuit annis 12. mensibus 4. diebus 21. *Ibanus abbas.*

Anno Volpoldi abbatis nono, uentus magnus & horribilis fuit, qui in diuersis locis multa ędificia subuertit, arbores robustißimas cum radicibus de terra plures euulsit, & cum infinitis damnis multos homines oppreßit. *Ventus magnus.*

Eodem anno Manfredus, Friderici quondam imperatoris, ex concubina matre filius, Conrado priori anno (ut ferunt) ueneno interempto, regnum Siciliæ occupauit, & annis paucis uiuens obtinuit. *Manfredus dux.*

Anno sequenti, qui fuit Volpoldi abbatis 10. dominicæ autem natiuitatis 1254. indictione 12. obijt Innocentius papa quartus, & uacauit sedes Apostolica propter discordiam fratrum annis duobus. *Innocẽtius papa.*

Eodem anno, in mense Februario, ciues Vuormatienses & Moguntinenses, qui multo tempore in dissensione mutua steterunt, perpetuã inter se pacem, concordiã & confœderationẽ sanxerunt. His quoque tẽporibus Emicho comes de Limingen, frater Episcopi Spirensis, hostilem animum gerens contra Richardum episcopum Vuormatiensem, eum capere omni studio laborabat: qui ciuium suorum auxilio defensus, & in Vuormatiam intromissus, quamuis ante hac in discordia cum ciuibus fuerit, minas illius euasit. Magnus istis temporibus in regno tumultus fuit, & uariæ dissensiones, quia non omnes Vuilhelmi regis Rom. partes sequebãtur. Richenstein castellum iuxta Rhenum, non longè à Bacheracho, eodem tempore cum alijs certis munitionibus in uicino per Vuilhelmum regem suprà dictum, & suos fautores, obsidione uallatum, captumque fuit. *Mogũt. & Vuormatienses.* *Emicho comes de Limingen.*

Anno prænotato, cùm ciuitates harũ partiũ cũ Vuilhelmo rege sentiẽtes,

ut Moguntia, Vuormatia, Franckofordia, Bopardia, Vuesalia, Bingia, Oppenheim, Geilenhausen, Fridberg, Frislaria, & quædā aliæ, ipso in partibus inferioribus existente, non haberēt contra suos aduersarios defensores: consilio apud Moguntiam in die S. Margarethæ uirginis & martyris habito, se mutuò firmissima confœderatione iunxerunt, ad defendendum contra quoscunq;, omnia thelonea quę habebant pro communi pace deponentes.

Conuentus principum in Vuormatia. Anno Volpoldi abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1255. rex Vuilhelmus conuentum quorundam principum habuit in Vuormatia, ubi nuncij ac legati complurium ciuitatum missi adfuerūt. Quadam uerò die cùm regina uxor eius de Vuormatia ad castrum Trifels, quod est modò ducis Alexandri, non procul à Landaugia, cum honesta comitiua pergeret per Hermannū militem de castro Rieberg, unà cum comite de Vualdeck, & quibusdam alijs, capta, ad præfatum castellum Rieberg perducta est, quam captiuam aliquandiu tenuit postea spoliatam omnibus clenodijs suis & rebus, abire permisit, in scandalum regis & patriæ totius non modicum. *Regina capitur.*

Alexander fit papa. Eodem anno postea, quoniam sedes Apostolica per biennium ferè uacauerat, non sine multarum periculo animarum, tandem electus est in papam à cardinalibus Alexander quartus, natione Campanus, & sedit annis sex, & mensibus totidem, qui sanctam Claram ordinis Minorum canonizauit.

Vuilhelmus rex contra Phrysonum. Anno Volpoldi abbatis 12. qui fuit dominicæ natiuitatis 1256. Vuilhelmus rex Romam pro corona imperiali proficisci statuit, cùm ecce subitò gens inquietissima Phrysonum, tumultu concitato rebellare cœpit, & fines Hollandiæ ingressa, rapinis & incendio omnia deuastare. Verùm cernens rex, eorum ferocitatem non aliter quàm ferro domandam, congregato suorum ingenti exercitu contra eos in fine huius anni, hoc est 5. calendas Ianuarij progreditur, & multa eis incommodorum genera ostendens, eos in manu ualida superauit contra impetum eorum castro Corenburg constructo. Post hæc ulterius progressus, cùm hyemis asperitas glaciem aquis superduxisset atq; paludibus, insidens equo, solus exploraturus omnia hostium (ut putabat) secreta, præcessit exercitum: cùm ecce glacie confracta, in paludinoso uado equus mersus hærebat, non ualens progredi quoquam. Quod Phrysones, qui in arundinetis latitabant cernentes, concurrunt, ipsumq; regem nescientes interficiunt, anno regni eius 7. comitatus Hollandiæ primo & uicesimo, ætatis autem 27. & in domo quadam sepeliunt. Sed postea corpus eius ad Mittelburg translatum, in quodam cœnobio honorificè tumulatum est. Post eius mortem Florentius filius eius, puer sex mensium, comitatum Hollandiæ suscepit, & eum annis fermè 40. gubernauit, mortemq; patris sui uindicauit, multa cum Phrysonibus bella gessit, & plures ex eis cepit & occidit. *Florentius comes Hollandiæ.*

Anno Volpoldi abbatis 13. qui fuit dominicæ natiuitatis 1257. post mortem Vuilhelmi regis Rom. conuenerunt principes ad nouum regem instituendum: ne si diutius negligerent, impedimētum aliquod iuris sui paterentur, discordantes autem ab inuicem duos elegerunt. Nam Conradus archiepiscopus Coloniensis, & Gerardus archiepiscopus Mogūtinus, Richardum Cornubiæ comitem, fratrem regis Angliæ, in regem elegerūt. Arnoldus autem archiepiscopus Treuerensis, cum cæteris principibus sibi adhærentibus, Alphonsum regem Castellæ in Regem Rom. eligens, solēnes ad eum nuncios misit, orans, & quantocius pro regni gubernaculis suscipiendis ad Rheni partes uenire dignaretur, promittens se consilium & auxilium pro uiribus *Principes in electione discordant* *Alphonsus rex Castellæ eligitur in regem Romanorum.*

uiribus impensurum. At uerò rex Alphonsus uel contemnens, uel non curans, Rom. imperium donatos magnis muneribus nuncios cum honore remisit. Promittens se oportuno tempore cum suorum exercitu subsecuturū. Verùm suo regno contentus, quia Philosophus & Astronomus excellentissimus fuit, ad Alemaniam uenire contempsit, nec se in aliquo de Rom. regno gubernando intromisit, præter solum titulum, quem ob eligentium honorem, ad tempus in literis suis retinuit. Porrò Richardus comes præfatus per Conradum archiepiscopum Coloniensem ex Anglia euocatus, in Alemaniam uenit, & in Franckofordia electus, libens imperium assumpsit, & cum magno suorū tripudio in ecclesia beatæ Mariæ semper uirginis Aquisgrani, ab eodem archiepiscopo in regem cōsecratus fuit. Deinde fauore & suffragio suorum principum à Coloniensibus, Bopardiensibus, Vuesaliensibus, Franckofordiensibus, Vuormatiensibus, Spirensibus, & multis alijs ciuitatibus, pro uero regno cum magno honore fuit susceptus, & cum ingenti pompa in his partibus circumductus: cumq; per omnes ciuitates Rheni ascendens iter faceret usq; ad Basileam, & pecuniæ pro adeptione regni nimis prodigaliter expensæ iam iamq; deficerent, principes relicto eo omnes ad sua redierūt, tacitè innuentes prędam se eatenus secutos fuisse, non regē. Qui cernens se principum auxilio destitutum, nihil amplius proficere posse, commisit Philippo de Falckenstein, cuius sororem ob nimiam pulchritudinem in uxorem duxerat, regnum Vuederauuiæ, & Philippo de Hoënfels Bopardiam & Vuesaliam cæterasq; adiacentes ciuitates imperij, assumptaq; uxore in Angliam reuersus est, nec ultra in Alemaniam uenit.

Richardus Cornubiæ comes in regem eligitur.

Rex à principibus deseritur.

Anno præscripto, 6. iduum Nouembris, obijt Richardus episcopus Vuormatiensis, qui multas cum ciuibus suis dissensiones habuit. Aduersarium habuit Eberhardum de Badenberg, qui in principio à plerisq; contra eum fuerat electus, quem Eimicho comes de Liningen manu tenuit, qui omnes redditus episcopales extra Vuormatiam cedentes, manu uiolenta leuauit, & multa in illum mala commisit. Mortuo autem Richardo atq; sepulto, electus fuit in episcopum præfatæ ecclesiæ Conradus de Durckem, maioris ecclesiæ Moguntinæ Decanus, qui præfuit 22. diebus tantùm, & obijt, in ecclesia Moguntina ante altare sancti Petri sepultus. Post hunc fratres de capitulo, pro pace & utilitate ecclesiæ unanimiter elegerunt Euerhardum de Badenberg, præpositum ecclesiæ sancti Cyriaci in Nuhusen, habuitq; cum Vuormatiensibus contentiones.

Richardus.

Conradus electus obijt.

Euerhardus.

Anno Volpoldi abbatis 14. qui fuit dominicę natiuitatis 1258, Gerardus archiepiscopus Moguntinus ecclesiam S. Catharinæ in Oppenheim, in ecclesiam parochialem erexit & fecit, concedens illi omnia iura quæ aliæ in diœcesi parochiales ecclesiæ habent, suamq; diœcesin secundum antiquos terminos à Vuormatiensi in eodem oppido ex testimonijs seniorum declaratos, coram omnibus clarè separauit.

Ecclesia s. Catharinæ in Oppenheim.

Eodem anno Richardus Cornubiæ comes, priori anno electus per Conradum archiepiscopum Coloniensem, Aquisgrani in regem Rom. coronatus est, præsentibus Gerardo archiepiscopo Mogūtino & certis alijs principibus, à quibus post coronationem suam (quemadmodum iam diximus) per omnes imperij ciuitates iuxta Rhenū circumductus, negotia regni tractare cœpit, obedientiam ciuium accipiens, principum conuentus celebrauit, quousq; tandem desertus ab eis fuit.

Rex Aquisgrani coronatur.

Anno Volpoldi abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1259. monasterium sancti Disibodi ordinis nostri in comitatu Spanheimensi Moguntinę

diœcesis, iuxta oppidum Sobernheim, ab ordine nostro translatum est per Gerardum archiepiscopũ & canonicos ecclesiæ Moguntinensis, & datum Cistercienfis ordinis patribus, quorum primus abbas nomine Ioannes, quasi pro gratiarum actione suscepti beneficij, de consensu fratrum suorum centum maldra siliginis annui census perpetuis temporibus Moguntiam singulis annis præstanda, ex redditibus eiusdem monasterij canonicis præfatæ ecclesiæ repromisit, ut patet ex literis desuper confectis, quarum datum est pridie nonarum Martij, anno prænotato, in Moguntia, coram multis testibus actum.

Albertus Magnus. Eodem anno Albertus cognomento Magnus, ordinis Prędicatorum, conuentus Coloniensis, natione Sueuus, uir undecunque doctissimus, prouisione Alexandri quarti factus est episcopus Ratisponensis in Bauaria, cùm esset ætate annorum 66. sed non diu postea resignauit.

Arnoldus. Eodem quoque anno Arnoldus de Isenburg, archiepiscopus Treuirorũ, in oppido Monsthabor dicto, anno pontificatus sui 17. diem clausit extremum, uir per omnia magnificus, qui multa pace belloq; strenuè gessit. Thuron castrum fortissimum biennio obsessum cepit. Treuericę urbis magnam partem muro de nouo pulcherrimè muniuit, monasteriũ Meinfeldiæ Confluentiamq; similiter muro cinxit. Quo mortuo, & in maiori ecclesia Treuerensi ante altare S. Trinitatis cum honore sepulto, duo in dissensione à capitulo fuerunt electi, uidelicet Arnoldus de Sleyda, & Henricus de Bolandia: quorum electiones coram se Romæ in consistorio contendentium *Henricus.* Alexander papa quartus de consilio fratrum cassauit, & Henricum de Vinstingẽ decanum Metensem, per cardinales (ut dicebatur) electum, in archiepiscopum ordinauit, qui Treuerim ueniens cum pallio & literis apostolicis ab omni clero & populo ciuitatis pro archiepiscopo susceptus est, & præfuit annis 27. uir constans & magnanimus, qui optimè rexit ecclesiam suam, dominiaq; & redditus ualde ampliauit.

Vuormatia igne crematur. Anno quoque prænotato ultima die mensis Aprilis, iterum ciuitas Vuormatiensis igne casuali accensa, circa horam Completorij tota nocte arsit, & cum damno multorum quasi pro medio consumpta fuit.

Gerardus. Anno Volpoldi abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1260. indictione 3. obiit Gerardus archiepiscopus Moguntinus: cui successit Vuernerus de Falckenstein, maioris ecclesiæ præpositus, & præfuit annis 24. mensibus 6. uir excellens ingenio & prudentia, qui ecclesiam suam optimè rexit, & prouentibus multum ampliauit.

Vuormatia. Eodem anno duo militares Iacobus de Lapide & Simon de Guntheim inimicitias aduersus ciuitatem Vangionum publicas gerẽtes, multa ciuibus incommoda simul & damna intulerunt, alios captiuos abducẽtes, alios spoliantes, seu etiam mutilantes, donec tandem interueniente pecunia, & captiui liberati fuerunt, & inter dissidentes reformata concordia. *Prædæ.* His enim temporibus cùm rex non esset in terris, qui motus prædonum reprimeret, omnia per tumultum, sine lege, sine ordine, pro libitu fiebant.

Inundationes. Hoc etiam anno magnæ & nimium periculosæ inundationes aquarum fuerunt, maximè circa Rhenum, quæ domos & ędificia multa subuertentes nec hominibus pepercerunt, ita ut plures relictis domibus cum filijs & pecoribus ad montes confugerent.

Conradus. Anno Volpoldi abbatis 17. dominicæ autem natiuitatis 1261. indictione 4. obijt Conradus de Hoënsteden, archiepiscopus Coloniensis, qui multas cum ciuibus suis contentiones in suo pontificatu habuit, in maiori ecclesia

Coloniensi

Coloniensi sepultus, cui Engelbertus secundus de Valkenburg, præpositus S. Gereonis, per electionem capituli succedens, præfuit annis ferme quatuordecim, qui & ipse multas & continuas dissensiones cum Coloniensibus habuit.

Eodem anno obijt Alexander papa quartus, cui Vrbanus quartus natione Gallus succedens præfuit annis 3, mense uno, diebus 14, qui festum corporis Domini nostri Iesu Christi quinta feria post octauas pentecostes quotãnis celebrandum per totum Christianum orbem instituit, & indulgentias in eius fauorem dedit. Regnum quoque Siciliæ, quod Manfredus dux Sueuiæ filius quondam Friderici Imperatoris secundi, post Conradi fratris sui obitum (sicut diximus) occupauerat, Carolo comiti Prouinciæ, fratri regis Francorum contulit, eumque per legatos de Gallia in Italiam euocauit, qui Siciliam fugato Manfredo, non sine multorum sanguine occupauit. *Alexãder papa.* *Vrbanus papa.* *Manfredus à Sicilia pellitur.*

Anno Volpoldi abbatis 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 1262. obijt Richardus eremita, sacerdos quõdam & monachus nostri ordinis in Alsatia, in eremitorio suo iuxta Paffenborn calendis Nouembris, hoc est in festiuitate omnium sanctorum, qui multis annis duram in arctissima pœnitentia duxerat uitam. *Richardus eremita obijt.*

Eodẽ anno Vuernerus archiepiscopus Moguntinus Philippus de Hoẽfels, quem Richardus rex reuersus in Angliam capitaneum in partibus Rheni constituerat, excommunicauit, supponens terram eius ecclesiastico interdicto, propterea quod curtes & bona clericorum Moguntinensium in dominio suo sita, nouis & inconsuetis exactionibus & precarijs nimium grauaret, sæpiusque admonitus noluisset desistere. Verùm postea mutato proposito, iniustas exactiones cleri præsumptas remisit, factaque inter eos concordia absolutus fuit. *Philippus Hoenfels excommunicatur.*

Anno autem Volpoldi abbatis 19. qui fuit dominicæ natiuitatis 1263. ciues Colonienses post longas contentiones, bella & damna Engelbertum archiepiscopum suum in ciuitate existentem, nihilque tale suspicantem, unà cum Theoderico de Valckenburg fratre eius, in quadã domo subitò concludentes, ad conditiones pacis compulerunt, quanquam nulla fuerit deinceps concordia inter partes illæsa conseruata.

Eodem anno inter præfatum archiepiscopum & comitem Iuliacensem magna discordia fuit, quæ usque ad arma succreuit. Ad bellum itaque partium copiæ procedentes, archiepiscopus auxilio Henrici Traiectensis episcopi & Hollandinorum fretus, Iuliacenses superauit multis occisis. *Comes Iuliacẽsis*

Anno sequenti qui fuit Volpoldi abbatis 20. dominicę natiuitatis 1264. fratres eremitæ regulæ sancti Augustini, quos uulgus Augustinenses appellat, Vuormatiam intrantes conuentum & cœnobium sui ordinis, ibidem construxerunt, episcopo Euerhardo consentiente, ciuibusque auxilia & subsidia conferentibus. *Augustinenses intrant Vuormatiam.*

Eodem anno 11. calendas Maij, obijt Ioannes septimus abbas monasterij mei Spanhemensis, cui succesit Petrus abbas octauus, & præfuit annis 25. & mensibus 4, qui ecclesiam in Genzingen, cum iure patronatus, decimis & omnibus prouentibus eius, anno regiminis sui primo donauit canonicis maioris ecclesiæ Moguntinę, in perpetuã possessionem pro augmento præbendarum eorundem. *Ioannes abbas.*

Eodem quoque anno obijt Vrbanus papa quartus, & uacauit Apostolica sedes mensibus quinque, usque in sequentẽ annum, propter discordiam fratrum. *Vrbanus papa.*

Anno

Anno sequenti qui fuit Volpoldi abbatis 21. inchoatus: dominicæ autem natiuitatis 1265. posteaquàm sedes Apostolica quinque mensibus uacauerat, in summum pontificẽ electus fuit Clemens papa quartus, natione Narbonensis, ex uilla sancti Ægidij, & præfuit annis 3. mensibus 9. diebus 21, uir sanctæ conuersationis & prophetico spiritu (ut dicebatur) illustratus, qui Haduuigem quondam ducissam Poloniæ, uiduam mirę sanctitatis, canonizatam, sanctorum catalogo cum magno honore ascripsit.

Clemens papa.

Volpoldus.

Eodem anno Volpoldus abbas graui tactus infirmitate, 5 calendas Martij diem clausit extremum, bona confessione & sacramentis ecclesiasticis salubriter præmunitus, anno regiminis sui 20. cum diebus totidem expleto, uir modestæ conuersationis, & multum circa statum rei familiaris sollicitus: licet monasterium in utroq; statu suo tempore, etiam sub alijs quibusdam abbatibus non parum defecerit, quemadmodum in sequentibus dicemus.

DE IOANNE, HVIVS MONASTERII ABBATE XXVI. *qui præfuit annis 10. mensibus 3. diebus 4. & uarijs gestis illius temporis.*

MOrtuo atq; sepulto Volpoldo abbate, anno ac die præscriptis, iuxta morem ecclesiasticæ traditionis, fratres huius monasterij, ne uiduitatis suæ diu cogerentur deplorare incommoda, diem pro noui pastoris electione constituentes, penultimam mensis Februarij, in ipsa conuenerunt, præmissisq; orationibus cõsuetis, & reliquis quę in actu electionis fieri consueuerunt, post uarios inter se tractatus habitos, tãdem maior & sanior pars Ioannem priorem huius cœnobij in abbatem elegit, cæteris in diuersos alios diuisis, qui tamen electioni maiorum cedentes, omnes in eum unanimiter consenserunt. Electus autem, & per episcopum Spirensem Hẽricum de Liningen confirmatus, ac secundum laudabilem consuetudinem solenniter ordinatus, præfuit huic monasterio Hirsaugiensi in ordine abbatum sextus & uigesimus, annis 10. mensibus 3. & 4. diebus. Hic natione Bauarus erat, qui sub Euerhardo huius cœnobij abbate 23. monachus factus ac deinde prior sub Volpoldo prædecessore suo constitutus, disciplinam debilem quam reperit, continuauit. Tandem uerò abbas ordinatus, regularis obseruantiæ integritatem parum curauit, sed potius externa sequebatur, pompas imperij & gloriæ uanitatem. Inter abbates sui temporis non erat ultimę reputationis, propter famam percelebrem monasterij Hirsaugiensis, quam piorum abbatum sanctitas, non facilè delebilem dudum multis laboribus & abstinentijs acquisiuit. Ordinis enim nostri sacratissimi patris Benedicti obseruantia, tempore huius abbatis, in omnibus penè monasterijs Germanicæ nationis usq; adeò defecerat, ut pristinæ institutionis uestigium nullum in moribus cerneretur. Omnia corrupta erant, omnia collapsa, monachi simul cum abbatibus in præcipitium uiciorum corruerunt. Nemo hanc ordinis nostri deformationem curabat, nemo cõdoluisse uisus est, non rex, non papa, non principes, non deniq; præsul ullus de monachorum reformatione quippiam cogitauit. Tam enim publicæ fuerunt transgressiones monachorum, ut licitæ putarẽtur. Vnde factum est, ut abbatum huius monasterij gesta & actitata, ad nostram memoriam abhinc usq; ad Fridericũ abbatem 37. paucissima sint deducta, propter temporum obscuritatem & negligentiam, ignorantiamq; monachorum.

Ioannes abbas.

Vita & origo Ioannis abbatis.

Ordinis nostri deformatio.

Ciuitas Herbipolensis.

Anno prænotato, quo Ioannes electus fuit in abbatem, Iringus episcopus Herbipolensis & clerus, multas iniurias à ciuibus sustinuerit, pro quibus tandem

tandem ipsi ciues in ducentis & duobus milibus argenti marcis satisfacere & ad obedientiam redire compulsi sunt.

Anno Ioannis abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1266. obijt præfatus Iringus de Reinstein, primus & quadragesimus episcopus Herbipolensis, uir constans & bellicosus & magnanimus, cui successit Bertholdus de Sternberg, & præfuit annis quasi 18. *Iringus episcopus Herbipolensis obijt.*

Eodem anno Carolus rex Siciliæ ab Vrbano papa constitutus, Manfredum regem & Sueuiæ ducem Friderici Imperatoris secundi filium, non longè à Beneuento superatum, crudeliter interemit. Quo mortuo Conradus quem Itali Cōradinum appellabant, Friderici quondā Imperatoris ex Conrado filio nepos, adolescens pulcherrimus, dux Sueuiæ ultimus, regnū Apuliæ iure paternæ hæreditatis repetijt, sed per Clementem papam 4, & Carolum Prouinciæ comitem (de quo suprà diximus) cum iniuria repulsus, ad regnum non peruenit, imò pòst biennium ab ipso Carolo miserabiliter occisus fuit. *Manfredus rex interimitur. Conradus dux Sueuorum.*

Anno autem Ioannis abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1267. fundatum est in ciuitate Spirensi monasterium fratrum prædicatorum S. Dominici, eleemosynis ciuium ac aliorum fidelium, cum cōsensu Henrici eiusdem ciuitatis episcopi. *Cōuentus prædicatorum Spiræ.*

Eodem anno maxima inter ciues & consulatum Coloniensis ciuitatis seditio fuit exorta. Nam cùm rectores ipsius urbis ciues grauare uiderentur insolitis precarijs & exactionibus, ciues prauorum consilio usi, se consolatui temerè opposuerunt, & concitata seditione grauissima, proruentesq́ ad arma, se mutua congressione in ipsa ciuitate petentes armis uulnerarūt, non paucis utrobique occisis. *Coloniensium ciuium seditio.*

Anno Ioannis abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1268. Conradus Friderici Imperatoris ex Cōrado filio nepos, dux Sueuiæ ultimus, collecto ex Alemania, & undecunque potuit auxiliatorū exercitu, Apuliam contra Carolum ingredi statuit, & regnum recuperare paternum. Quem Carolus in finibus Albani agri superatum cepit, & nobilissimum iuuenem crudeliter interfecit. In quo illustrium Sueuiæ ducum genealogia defecit, in qua Romanum imperium plusquàm centum & uiginti annis tutò quiescens, incrementa sui accepit.

Eodem anno pridie nonarum Iunij, obijt Henricus Traiectensis episcopus, anno pontificatus sui 25. cui successit Ioannes de Nassauu. His temporibus milites ad inuicem dimicantes nocturno tempore in partibus Hollandiæ cum armis in aëre apparuisse feruntur. Quòd prodigium magna gentis illius calamitas subsecuta fuit. Surrexit enim uulgus indomitū contra principes & nobiles, terræ, & conspiratione facta omnes extinguere ac penitus delere nobiles unanimi consensu decreuit, sibiq́ omnimodam uindicare libertatem. Conuenientes igitur in maxima multitudine armati, exercitum ingentem produxerunt: uenientesq́ Traiectum, à ciuibus ut defensores libertatis libēter admissi sunt, qui statim omnes nobiles de ciuitate cum ignominia eiecerunt, bonis eorum in pauperes & egentes distributis. Inde progredientes oppida, castella & munitiones nobilium multas obtinuerunt, & quasdam funditus destruxerunt. Deinde cùm oppidum quoddam Harlem nomine in Gelria situm fortiter obsidione uallarent, oppidani industria cuiusdam militis, auxilioq́ pontificis Traiectensis præfati & comitis Gelrensis usi, confœderatos illos Sotulariæ factionis bello uicerunt, multis captis, pluribus occisis, Et sic ad nihilum redacta Sotularia rusticorum societas euanuit. *Episcopus Traiectensis. Bellū rusticanum. Confœderationis Sotulariæ finis.*

nuit. Anno Ioannis abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1269. magna inter Bertholdum episcopum Herbipolensem & comites de Henneberg, castello, & Hoenloe, dissensio fuit exorta, qua successiuè nimium crescente, tandem ad arma uenerunt, initoq; certamine iuxta oppidum Kitzingen multi ab utraque parte uulnerati ceciderunt.

Bellum apud Kitzingen.

Eodem anno quidam de ciuitate Coloniensi proscripti, ad Engelbertum Bonnæ morantem confugerunt, à quo benignè sunt recepti, pro eo quod cum Coloniensibus non bene concordaret. Qui consilio accepto Coloniā noctu accedentes per occultum meatum sub terra, per quendam precio factum intrare uolentens, ciuitatem tradere in manus ipsius pontificis laborabant. Sed consilio detecto nihil profecerunt, licet multi hac occasione mala perierunt.

Proscripti ex Coloniensibus.

Anno Ioannis abbatis quinto, dominicæ natiuitatis millesimo ducentesimo septuagesimo, Clemens papa quartus moritur, uacauitq; sedes ferè ad biennium.

Clemens papa obijt.

Eodem anno inter Engelbertum archiepiscopum Coloniensem & ciues, pax & concordia, mediante Alberto Magno Ratisponensi episcopo, facta est.

Hoc ipso anno multæ seditiones in ciuitatibus diuersis, & bella inter principes terræ plura fuerunt, non solùm in Alemania, sed in omnibus prouincijs adiacentibus, & multa milia hominum ceciderunt.

Anno sequenti, qui fuit Ioannis abbatis 6. dominicæ autem natiuitatis 1271. indictione 14. post biennalem uacationem sedis apostolicæ, cardinales in pontificem Romanum elegerunt archidiaconum Leodiensem, Theobaldum nomine, eo tempore in Asia cum exercitu Christianorum contra infideles pugnantem: quem Viterbium euocantes papam creauerunt, dictusq; est Gregorius decimus, & præfuit annis 4. uir tanto dignus honore, si tamen mortalis homo dignus censeri debeat tenere in terris locum & uicariatum Domini nostri Saluatoris in cœlo præsidentis. Consilium generale Lugduni celebrauit anno pontificatus sui secundo, in quo multi cardinales, archiepiscopi, episcopi, abbates, alijq; diuersi gradus prælati comparuerunt: multa ad electionem summi pontificis, ad expeditionem in Saracenos, ad unionem Græcæ Latinæq; ecclesiæ, & ad pacem Christianorum pertinentia maturè statuentes. Ibi comparuit Palæologus Imperator Constantinopolitanus cum magno comitatu, quia tertiadecima uice in sententiam Romanæ ecclesiæ Græcos suos toties deficientes consilio necessario pertraxit.

Gregorius papa.

Cōsilium fit Lugdunense.

Anno Ioannis abbatis 7. dominicæ natiuitatis 1272, obijt Henricus de Liningen episcopus Spirensis septimus & quadragesimus, in die S. Priscæ uirginis, hoc est 15. calendas Februarij: sepultus in maiori ecclesia Spirensi, sub marmore albo: cui successit Fridericus de Bolandia, ex sorore nepos, 4 nonas Martij, & præfuit annis fermè 30. uir bonus & strenuus, qui bene rexit ecclesiam.

Henricus Spirensis obijt.

Eodem anno obijt Engelbertus secundus, archiepiscopus Coloniensis quinquagesimus primus, Bonnæ in ecclesia sancti Cassij sepultus. Cui successit Siphridus de Vuesterburg, & præfuit annis 24. mensibus 5. uir laborum patiens & belli non ignarus.

Engelbertus.

Anno Ioannis abbatis 8. dominicæ autem natiuitatis millesimo centesimo septuagesimo tertio, Gregorius papa 10. audiens dissipationem Rom. imperij, & spolia deprædationesq; in Alemania nimias, quæ Imperatore nullo

nullo existente fiebant, mandauit principibus, ut infra tempus certum, iuxta facultatem sibi traditam, regem imperio idoneum eligerent: alioquin ipse Romano uellet imperio de rectore prouidere. Conuenientes ergo anno præscripto apud Frãckofordiã principes, post multos uariosq; tractatus, in regem Rom. tandẽ unanimiter elegerũt Rudolphũ de Habspurg, tunc absentem, & Basileam cum magno exercitu obsidẽtem. Qui mox ut audiuit se in regẽ Rom. electũ, soluta obsidione, cum magno apparatu ad Franckofordiam uenit, descendensq; cum principibus ad Aquisgranũ, munus consecrationis ex more suscepit. Ibi principes iurata pace & obedientia in manibus noui regis, sua ab eo feudalia susceperunt, promittẽtes ei contra quoscunq; firmam fidelemq; pro uiribus assistentiã. Rudolphus itaq; regno susceptus strenue regnauit annis 18. & mẽsibus 10. Pacemq; reformauit in terra, prædones cõpescuit, & multa eorũ præsidia munitionesq; destruxit; reparauit collapsum pro uiribus imperium, & plura quæ fuerant alienata à regno, in breui suo labore & industria recuperauit. Vxorem habuit Elisabeth filiam Burchardi comitis de Haierloch, de qua genuit filios tres & quatuor filias. Primus filius fuit Albertus, quem postea ducẽ Austriæ fecit, qui Adolpho in regno Rom. successit, ut suo loco dicemus: à quo Maximilianus rex noster illustris, cum omnibus Austriæ ducibus qui in terra fuerunt, descendit. Secundus filius Hartmannus, non longe à Basilea in Rheno fuit submersus. Tertius filius fuit Rudolphus comes de Habspurg, & dux Sueuiæ, qui filiam Odachari regis Bohemiæ duxit uxorem. Prima autem filiarũ nupsit Vuenceslao fratri regis Bohemiæ. Secunda nomine Mechtildis, Ludouico comiti Palatino Rheni. Tertia, Alberto duci Saxonię. Quarta uerò, regi Apulię. Rudolphus itaq; rex inclytus de ciuitate in ciuitatẽ cum exercitu progrediens, ut uerus dominus ubiq; suscipitur. Pater autem Rudolphi regis fuit Albertus comes de Habspurg, qui quondã fuit Landtgrauius Alsatiæ, capitaneusq; ciuitatis Argentinẽsis, uir bellicosus, cuius multa feruntur bella fortiter gesta: post cuius mortẽ in locum eius ipse consurgens, sicut leo in medio pastorum, ita cunctos aduersarios superauit sine timore. Comitatum Kyburg, Baden, & Mersburg, de manu comitis Sabaudiæ bellico apparatu adhuc comes uendicauit, & Molenberg, Gretzingẽ, Durlach, & magnã partem Sueuiæ obtinuit. Anno Ioannis abbatis 9. qui fuit dominicæ natiuitatis 1274. Euerhardus comes de Vuirtenberg, comes de Monsfort, comes de Helffenstain & comes de Dockenberg, cum alijs undecim comitibus, certisq; nobilibus, Rudolphũ regem conspiratione facta aut capere, aut interficere summopere laborabant. Contra quos magnum produxit exercitum: omnesq; uicit, & ad obedientiam sibi & imperio perpetuo obligauit, pacemq; in omni terra circumquaq; ab Italia usq; in Angliam itinerãtibus firmissimã restituit. Cumq; principes ad instantiã Romani pontificis regem sæpe admonerẽt, quatenus pro corona imperij Romam proficisceretur, respondebat: Multos Alemanorũ reges Italia consumpsit, non ibo Romam, Rex sum, Imperator sum, nec minus pro utilitate reipub. me facturũ cõfido, quàm si Romæ fuissem coronatus. Regnans itaq; annis (ut diximus) fermè 19. imperij coronam à summo pontifice non accepit, ex causa quam dixit.

Rudolphus rex Roma eligitur.

Filij Rudolphi regis.

Filiæ regis.

Albertus comes pater regis.

Kyburg comitatus.

Anno Ioãnis abbatis 10. dominicæ autẽ natiuitatis 1275. Rudolphus rex circa festũ assumptionis B. Mariæ semper uirginis, cũ magno exercitu profectus est in Bohemiã contra Odacharũ regem, terras imperij occupãtem. Mortuo enim priori anno sine liberis duce Austriæ, ducatuq; ipso cum comitatibus Thirolis & Carinthiæ, Romano imperio uacante, Bohemorum rex prædictus, terras ipsas quodam iure hæreditario allegato, sine imperij

Expeditio regis in Bohemiam.

Ducatus Austriæ imperio uacat.

authoritate inuadens occupauit. Rudolphus autem in regem Rom. sublimatus, ipsum per literas admonuit, ut iniustè ablata imperio restitueret, alioquin periculum expectaret. Cuius mandata contemnens, astantibus dixit: Videte rem nouam, comes de Habspurg, qui exercitus nostri capitaneus et seruus maiestatis nostræ fuit, nobis mandata direxit ut dominus. Per coronam nostram, non erimus obedientiarij eius. Vnde commotus rex Rudolphus, producto in Bohemiã exercitu, eum bello superauit, & ad pacta subiectionis coëgit, quem postea (sicut dicemus) promissa uiolantem, anno regni sui quarto rursus prælio superans occidit, & ducatũ Austriæ filio dedit.

Rudolphus regẽ Bohemiæ superauit.

Gregorius papa.

Eodem anno Gregorius papa 10, obijt, Aretij sepultus: cui in põtificatu successit Innocentius 5, & præfuit mensibus tãtum sex, uir optimus, de quo omnia bona sperabantur. Hic Petrus de Tarantasia, fuit antea uocatus, ordinis fratrum Prædicatorum S. Dominici, Theologus doctissimus, qui super quatuor libros Sentẽtiarum, & quædam alia, profundissimè scripsit, & papa factus omni studio pacem reformare in Italia studuit.

Ioannes abbas.

Anno quoq; dominicæ natiuitatis prænotato, Ioannes huius cœnobij Hirsaugiensis abbas sextus & uigesimus, febrium graui molestia tactus, tertio die nonarum Iunij, ab hac mortali uita migrauit ad æternam, anno regiminis sui decimo, cum tribus mensibus, quatuorq; diebus exacto, cuius corpus in maiori monasterio est humatum.

DE VOLANDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 27. *qui præfuit annis 6. mensibus 8. diebus 14. ac uarijs gestis.*

Volandus.

POst mortem Ioannis 26. huius monasterij abbatis, quæ contigit (sicut diximus) tertio nonas Iunij, anno dominicæ natiuitatis 1275. eodẽ die post sepulturam eius, conuenientes ad locum capitularem fratres pastore carentes, post multos uariosq; tractatus inter se habitos, Volandum quendam eiusdem loci monachũ, in abbatẽ elegerunt: qui mox confirmatus & ordinatus à Friderico de Bolandia episcopo Spirensi, præfuit huic monasterio annis 6. mensibus 8. diebus 14: homo penitus inutilis, dissipator substãtiæ monasterij, qui uoluptates sectabatur & solatia carnis: cui de obseruãtia regulari nõ erat cura, de regimine publicæ honestatis & profectus cogitatio nulla. Natione fuit Alsaticus, non longè ab Argentina oriũdus, qui de monasterio Gengenbach, sub domino Ioanne abbate, nescio qua occasione uenit ad Hirsaug. susceptusq; à fratribus ad conuentum, unus ex ipsis factus est. Mortuo autem abbate Ioãne, ingenio & arte in eius locũ suffectus, male rexit, & multa bona monasterij in paucis annis distraxit impignorando, uendidit & alienauit.

Origo & uita Volandi abbatis.

Anno nanq; regiminis sui 2. uti dicemus, decimam ualde proficuam alienauit iniustè, ac sine consensu diœcesani & fratrum.

Odacharus rex Bohemiæ occiditur.

Anno Volãdi abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1276. Cùm Odacharus rex Bohemię pacta, quę anno priore Rudolpho regi Rom. promiserat, nõ seruaret, denuò ipse rex Rudolphus cum magno exercitu Bohemiã ingressus, Odacharũ bello superans occidit, & totũ regnũ suæ ditioni subiugauit. Porrò ducatũ Austriæ, imperio (ut suprà diximus) unà cum Stiria & Carinthia, filio suo primogenito nomine Alberto cõtulit, ipsumq; de cõsensu principũ, ex comitũ numero in collegiũ ducum collocauit: & sic domus Austrię ducatus, ad comites de Habspurg imperiali munificẽtia deuenit, & penes eos manet usq; in pręsentẽ diẽ. Ab hoc Alberto duces Austrię usq; ad Maximilianũ qui hodie regnat, & filium eius Philippum Brabãtiæ ducem, omnes për ordinem descenderunt, quemadmodũ in sequentibus dicemus.

Comites de Habspurg, fiunt duces Austriæ.

Innocentius papa obijt.

Anno prænotato obijt Innocentius papa quintus, ordinis fratrum Prædicatorum

dicatorum, Romæ in ecclesia Lateranensi sepultus. Huic in pōtificatu successit Othobonus patria Genuensis, S. Hadriani diaconus cardinalis, Innocentij papæ nepos, dictus Adrianus quintus, & præfuit mense uno, diebus decem, & obijt Viterbij ante munus consecrationis, in conuentu fratrum Minorum ibidem sepultus. Iste pontifex Rudolphum regem per literas & nuncios in Italiam uocat, ad comprimendam Caroli regis Siciliæ potentiam: qui oblitus beneficiorū Innocentij papæ 4. qui regnum legitimis ablatum hæredibus Conrado & filio eius Conradino, sibi contulerat, Romæ omnia pro arbitrio agebat, Deo iniuriam illorum uindicante. Verùm Rudolphus Bohemico implicitus bello, pontifici satisfacere non potuit. Adriano quoq; infra dies 40. mortuo, Petrus episcopus Tusculanus, patria Vlixibonensis, in pontificatu succedens, Ioannes 21. est uocitatus, & præfuit mensibus 8. quo tandem mortuo, Viterbij noua super eum camera ruente, sedes Apostolica sex mēsibus uacat. In medicinis & philosophia doctissimus erat, & multa scripsit. E quibus summula quædam extat, quam Thesaurum pauperum appellant, opus profectò iucundum, delectabile, & in medicinis non inutile. *Adrianus papa.*

Anno Volandi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1277. ipse Volandus abbas conuiuijs & uoluptatibus nimiū deditus, monasterij substantiam prodigaliter amicis suis & consanguineis alijsq; inutilibus personis distribuendo expēdens, cùm pecuniæ deficerent, res cœnobij immobiles detrahere & alienare cœpit. Et in primis quidē decimā cum omni prouentu in Elmendingē & Vuyl partem mediā uendidit, in graue & perpetuum huius monasterij dispendium: ipsamq; pecuniam in usus suorū expendit, non ad profectū posteritatis, quemadmodum oportuerat. Alia quoq; nonnulla monasterij bona immobilia, tēpore sui regiminis alienauit: quorū nomina in obliuionem duxit nimia intercapedo temporis subsecuti. Enimuero hoc æuum ignauia plenum erat: neq; curabant monachi, res gestas ad notitiam posteritatis per scripta ducere, sed ignari & carnales effecti, uana & inutilia mundi sectabantur. *Volandus abbas.*

Eodem anno Henricus de Vistingen archiepiscopus Treuerensis, castrum iuxta Mosellam quod Berncastel nuncupatur, construxit: & uillam ipsam muro circumcinxit, quę montibus alioquin altissimis, ab Oriēte, Meridie & Aquilone, ac Mosellæ fluuio ab occidente circūsepta, natura protegente inexpugnabilis poterat uideri. *Berncastel iuxta Mosellam.*

Eodem anno Hartmannus adolescens, filius Rudolphi regis Rom. tertio genitus, non longè à Basilea in Rheno submersus est, & cum genitrice in ipsa Basiliensi ecclesia sepultus. *Hartmānus regis filius submersus.*

Anno etiam prænotato Euerhardus episcopus Vuormatiensis in Italia constitutus, obijt, cuius corpus in Alemaniā relatū est, & in monasterio Oterburg Cisterciensis ordinis humatum: cui Fridericus in pontificatu succedens, præfuit annis ferè 6. Eodem anno in die S. Heriberti episcopi Vuilhelmus comes Iuliacēsis, cum tribus filijs, & 468. nobilibus militibus & armatis Aquisgrani de sero circa nonā horam occultè intrauit, uolens ciuitatem capere ac suo dominio subiugare. Quo cognito, ciues ad arma concurrentes, ipsum cum omnibus suis in medio fori, bello congressi occiderunt, ita ut ne unus euaderet: pro cuius facti expiatione grauiter postea mulctati sunt. Nam tertiam partem oblationum in ecclesia beatæ Mariæ semper uirginis, ex deuotione peregrinorum, uel undecunque cedentium, comitibus de Iuliaca dare perpetuò, tandem coacti sunt. Institutionem quo- *Euerhardus.* *Comes Iuliacensis Aquisgrani occiditur.*

quę præpositi Aquensis ecclesiæ, comites Iuliacēses, qui modò sunt duces, ex illo tempore acceperunt usq; in hodiernum diem. Vuilhelmo autem comite Iuliacense mortuo, Siphridus archiepiscopus Coloniensis eius dudum inimicus, Aquensibus confœderatus, terram illius destitutam principe armata manu ingreditur, omnia ferro & igne demolitur, oppida capit, obtinet munitiones, totumq; in suam potestatem redigit comitatum. Contra quem dux Brabantiæ auxilio consanguineorum & amicorum comitis occisi, exercitum duxit, sed parum profecit. Tandem Martino papa quarto uices suas interponente, concordia facta est, & archiepiscopus omnia quæ abstulerat dominia, oppida, castra, & uillas restituit.

Siphridus. *Ioannes dux Brabantiæ.*

Anno quoq; prę notato, postea quàm sedes apostolica uacasset mensibus 6. tandem cardinales elegerunt Ioannem Caietanum, patria Romanum, familia Vrsinum, in summum pontificem, qui Nicolaus tertius appellatus, præfuit annis 3. mensibus 9. diebus 20.

Nicolaus papa.

Anno Volandi abbatis 3. dominicæ autem natiuitatis 1278. Henricus comes de Spanheim castrum Bickelnhaim, non longè à meo monasterio Spanheimensi, cum castrensibus uendidit Vuernero archiepiscopo Moguntino, pro mille & quadringentis marcis denariorum Aquēsium, quod fratri eius comiti Ioanni in tantum displicuit, ut publicus archiepiscopi hostis factus sit. His quoq; temporibus sub Friderico Vuormatiensi episcopo, fundatum est cœnobium monialium ordinis Prædicatorū in Hocheim iuxta Vuormatiam, in honorem B. Mariæ semper uirginis, per Dirolphum militem & Agnetem cōthoralem eius, qui unicam filiam cum omnibus bonis mobilibus & immobilibus eidem cœnobio tradiderūt Domino, in sancta uirginitate perpetuò inibi seruituram.

Bickelnhaim. *Cœnobiū monialiū in Hocheim.*

Anno Volandi abbatis 4. dominicæ natiuitatis 1279. inter Vuernerum archiepiscopum Moguntinū & Ioannem comitem de Spanheim atrox bellum in campo iuxta Sprendelingen, miliario à Creutzennach geritur, in quo comes cum suis superatur, multis captis, pluribus ex utraq; parte occisis. Inter præcipuos autem quos de parte ipsius comitis archiepiscopus præfatus duxit, captiuos fuerunt comes Rheni, comes Emicho de Liningen, et comes de Vtelingen, cum multis alijs nobilibus & præstantissimis uiris, qui omnes ad biennium in captiuitate fuerunt detenti, quousq; inter archiepiscopum & comitem prædictos conueniat: tandem per Rudolphum regem Romanorum apud Moguntiam concordia facta est, anno Domini 1281. indictione 9. 12 die Decembris, in qua captiui omnes, facto iureiurando pacis, dimissi fuerunt.

Comites capti fuerunt.

Eodem anno Henricus comes Veldentię, dapifer ecclesiæ Moguntinæ, fœdus perpetuum pro se & hæredibus suis inijt cum domino Vuernero archiepiscopo Moguntino & successoribus eius, in quo sibi mutuò fidelem assistentiam contra quoscunque iniuriatores promiserunt: ut patet in literis eiusdem confœderationis, quæ datæ fuerunt anno præscripto calendas Septembris in Moguntia.

Henricus comes Veldentiæ.

Anno Volandi abbatis 5. dominicæ natiuitatis 1280. obijt Albertus Magnus ordinis Prædicatorum, quondam episcopus Ratisponēsis in Bauaria, anno ætatis suæ 87. Coloniæ in medio choro conuentus sui sepultus, non sine opinione sanctitatis.

Albertus Magnus obijt.

Eodem anno Nicolaus papa tertius, anno pontificatus sui tertio, confirmauit omnia priuilegia, libertates & bona huius monasterij Hirsaugiensis, ad instantiam abbatis & conuentus, dans eis bullam sub plumbo in Auinione, ut

Confirmatio priuilegiorum.

ne,ut moris est, 8.calendas Decemb. Aliam quoque bullam confirmationis priuilegiorum dedit eisdem Romæ apud S.Petrum,13.calendas Ianuarij, anno pontificatus sui primo.

Anno autem Volandi abbatis 6.dominicæ autem natiuitatis 1281.Rudolphus rex Romanorum,rebus in Austria & Bohemia prospere gestis,dataque filia sua in matrimonium Vuentzlao filio regis Bohemiæ Odachari, quem uita & regno(sicut suprà diximus)priuauit,& asignato illi cum filio regno paterno,ad negotia imperij reuersus est.Et primò quidem in Nurenberga,deinde in Franckofordia cõuentum principum celebrauit:omnia castella & latibula prædonũ in circuitu destruxit.Pòst hæc magnum exercitũ duxit in Burgundiã contra comitem illius terræ,mandatis suis inobedientem,& Bisuntinam ciuitatẽ obsidione cingens obtinuit.Comitem quoque ipsum cum magno exercitu ad bellum occurrentem superauit,&in deditionem coẽgit.Rediens autem de Burgundia Colmariam,Thurregum,Beronam & Hagenauu,ciuitates in rebellionem cõiuratas expugnando cœpit, authoribus rebellionis partim accisis,partim proscriptis,& siluit terra coram eo in pace. *Rudolphus rex in Bohemia prosperatur.* *Rex Burgũdiam subijcit. Colmaria, Thurregum, Berona, Hagenauu.*

Eodem anno obijt Nicolaus papa tertius Romę,apud S.Petrum,cum honore sepultus,& uacauit sedes Apostolica mensibus quinque,propter discordiam cardinalium: quibus elapsis tandem elegerunt Simonem sanctæ Ceciliæ presbyterum cardinalem,natione Gallum,ex ciuitate Turonẽsi oriundum,qui 10.calendas Aprilis coronatus,& Martinus quartus uocitatus,prefuit annis 4. mense uno,uir sanctißimæ conuersationis,qui miraculis claruisse fertur. *Nicolaus papa.* *Martinus papa.*

Anno sequenti,qui fuit dominicæ natiuitatis 1282.cùm Volandus abbas malo suo regimine,insigni huic monasterio,tam in spiritualibus quàm temporalibus damna grauißima intulisset,fratres insolentiã eius & nimiam prodigalitatem diutius ferre non ualentes, consilijs amicorum usi,eum tandem ad resignationem abbatiæ,quam utiliter gubernare & regere non ualuit, induxerunt. Resignauit ergo abbatiam ad manus fratrum,duodecima calendas Februarij anno Domini 1282 , indict.10 . posteaquàm eam malè rexisset annis 6.mensibus 8.diebus 14.non sine damno cœnobij. *Volandus abbas deponitur.*

DE DOMINO CRAFTONE, HVIVS MONASTERII abbate 28.*qui præfuit annis 11. & de uarijs gestis illius temporis in Alemania.*

VAcante itaque monasterij huius abbatia,per resignationẽ Volãdi quondam abbatis,ne damna ex diutina uacatione in aliquo pateretur,cõueniẽtes ad locum capituli fratres,de substituendo pastore maturũ cœperunt habere consilium:ne si minus consultè,ut prius contigit, eligerent, grauiora mala sustinerent:post uarios itaque tractatus inter se necessariò habitos, tandem elegerunt Craftonem monachum,& maiorem huius monasterij tunc temporis cellarium,uirum maturum,& in negotijs tẽporalibus expertum, natione Sueuum,honestisque parẽtibus ortum , & fuit octauus & uicesimus huius monasterij abbas:qui cõfirmatus à Friderico de Bolãdia episcopo Spirensi,& ex more benedictus,præfuit annis 11,& aliquot mẽsibus:qui cùm esset experientia doctus in cura rei familiaris,satis utiliter & modestè singula disposuit. Veruntamen collapsam regularis disciplinæ obseruantiam,reducere ad pristinum feruorem non potuit. *Crafto.*

Anno autem prænotato,Rudolphus rex Richenstein & Schonek castra prædonum munitißima,uiolenter cepit, ac funditùs subuertit. *Richenstein. Schoneck.*

Eodem quoq; anno secunda feria post festum dominicæ resurrectionis ciues Moguntini seditione facta in Iudæos, multos interfecerũt, & reliquos omnibus bonis spoliatos de ciuitate eiecerunt, moxq; generalis Iudæorum persecutio in Alemania tota secuta fuit.

Suartzach. Anno Craftonis abbatis primo completo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1283. in die S. Potentianæ uirginis, comites de Henneberg exercitum contra Bertholdum episcopum Herbipolensem producentes, fortissimum oppidum Suartzach iuxta Mogonum igne combusserunt, & monasterium S. Fœlicitatis nostri ordinis ibidem extra muros situm spoliantes, omnia quæ inuenerant deportarunt.

Conuentus principũ Herbipoli. Eodem anno Martinus papa quartus, legatum de Latere misit in Alemaniam episcopum Tusculanum, qui ueniẽs ad Herbipolim in præsentia Rudolphi regis Roman. & multorum principum, episcoporum, abbatum, ducum, comitum atq; nobilium conuentum celebrauit: ubi inter alia legatus ipse nomine papæ, contributionem decimi denarij à clero, & rex ab uniuerso populo imperij instantissime exigere cœperunt, multis principibus in eorum sententiam consentientibus. Siphridus autem archiepiscopus Coloniensis & Henricus archiepiscopus Treuirorum, contra insolitam ac nimis grauem exactionem se fortiter opponentes, negotium penitus reuocarunt.

Fridericus. Anno Craftonis abbatis 2. dominicæ natiuitatis 1284, obijt Fridericus episcopus Vuormatiensis: cui successit Simon de Schoneck, & præfuit annis 8, mensibus tribus, diebus 14. uir iustus & miræ probitatis, qui multa bona fecit.

Vuernerus. Eodem anno secunda die mensis Aprilis obijt Vuernerus de Falckenstein archiepiscopus Mogũtinus in maiori ecclesia sepultus, & uacauit sedes Moguntina ferme per triennium: duobus in dissensione electis, uidelicet Petro canonico Basiliensi maioris ecclesiæ præposito, qui fuerat medicus Rudolphi regis Romanorum, & Gebhardo de Ekstein archidiacono Treuerensi: *Sedes Mogunt. uacat.* quibus apud sedem apostolicam de archiepiscopatu per triennium contendentibus, tandem Honorius papa quartus utroq; abrogato, Henricum Basiliẽsem episcopum ordinis Minorum, in archiepiscopum ecclesiæ Moguntinæ præfecit, & Petrum præfatum medicum, in episcopum Basiliensis ecclesiæ ordinauit.

Bertholdus. Eodem anno obijt Bertholdus 42. episcopus Herbipolensis, in maiori ecclesia sepultus: cui successit Mangoldus de Nuenburg, & præfuit annis 12.

Moguntia. Anno Craftonis abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1285. ecclesia beatę Mariæ semper uirginis in Moguntia, dicta Ad gradus, cum una turri maioris ecclesiæ contigua & nouis apothecis crematur.

Herbipolis. Eodem anno 6. iduum Ianuarij, ciues Herbipolenses, canonicos omnes & clerum omnibus bonis spoliantes de ciuitate expulerunt.

Ludouicus comes Palatinus obijt. Hoc ipso anno obijt Ludouicus comes Palatinus Rheni & Bauarię dux, filius Ottonis, qui primus ex ducibus Bauariæ Palatinatum obtinuit, sicuti in præcedentibus dictum est. Sepultus est autem Ludouicus in monasterio Furstenfeld in Bauaria, quod ipse in Bauaria de nouo construxit, in satisfactionem interfectæ uxoris. Duos filios reliquit Rudolphum comitem Palatinum Rheni, qui uxorem duxerat Mechtildem filiam Adolphi regis Roman. de qua genuit Rudolphum, Rupertum & Adolphum, de quibus postea dicemus: & Ludouicum ducem Bauariæ postmodum Imperatorem Rom. qui duxit uxorem Margaretham, sororem Philippi regis Frãcorum.

Alij dicunt ex filia neptem, quæ peperit ei Ludouicum marchionem Brandenburgensem, Stephanum ducem Bauariæ in Lanshuta commorantem. Albertum ducem Bauariæ in Staubingen residentem, Vuilhelmum comitem Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ ac Phrysiæ dominum, Ottonem dictum Romanum, quia Romæ natus fuerat, & Ludouicũ alium ducem Bauariæ. Mater autem præscriptorum ducum Margaretha, sororis regis Franciæ & Vuilhelmi comitis Hollandiæ filia fuit, quæ patre sine filijs mortuo, comitatum paternum Hollandiæ, Hannoniæ ac Selandiæ obtinuit, eumq; Vuilhelmo filio, quemadmodum suo loco dicemus, assignauit. *Comitatus Hollãdiæ, Hannoniæ.*

Eodem quoque anno obijt Martinus papa quartus Perusij, in maiori ecclesia sepultus, ad cuius sepulchrum multi ualetudinarij delati, cæci perducti, muti & claudi pristinam ualetudinem receperunt. Huic in pontificatu successit Honorius quartus patria Romanus, Iacobus antea uocitatus, diaconus cardinalis, & præfuit anno uno, diebus undecim, uir bonus & integer, scientiæ & honestatis uerus amator. *Martinus papa quartus obijt.* *Honorius papa.*

Anno Craftonis abbatis 4. dominicæ autem natiuitatis 1286. Honorius papa prædictus, cassata electione canonicorum Moguntinensium, quam fecerant ante biennium de Petro Medico & Gerhardo de Epstein, Henricũ episcopum Basiliensem (sicut suprà diximus) ordinis Minorum in archiepiscopum ecclesiæ Moguntinæ ordinauit, qui præfuit anno uno, mensibus undecim, diebus quinque. *Henricus.*

Eodem anno Rudolphus rex Rom. pecuniæ auidus, rem principe turpem commisit: cancellarium suum in Italiam misit, qui accepta pecunia populos omnes liberos faceret, eos potissimũ qui se pretio redimerent. Lucenses ob eam rem duodecim millia nummûm auri persoluerunt, Florentini uerò sex millia. Qui statim liberi omnino facti, Magistratum quem priores artium uocant, addito uexillifero iustitiæ creauerunt. In hunc modum & reliquæ ciuitates pleræq; sese pecunia interueniente in libertatem contulerunt. *Rudolphi regis factum turpe.*

Anno Craftonis abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1287. Iudęi quendam puerum Christianum ex uilla Vuamraid oriundum, nomine Vuernerum, furtiuè rapientes, ad oppidum Vuesaliense iuxta Rhenum secum abducunt, eumq; pro recipiẽdo sanguine eius, 13. calendas Maij acubus & cultris pungentes post longum martyrium crudeliter occidunt, cuius corpusculum in oppido Bacherach humatum, usq; in præsentem diem in quadã capella ostenditur incorruptum, & ab incolis loci pro martyre ueneratur, signisq; claruisse multis dicitur. *Vuernerus à Iudæis occiditur.*

Anno prænotato obijt Honorius papa 4. & uacat Apostolica sedes mensibus 10. Ipse ordinem Carmelitarum non satis in consilio probatum, mutatis chlamydibus uirgulatis in albas, & ordinem eremitarum sancti Augustini apud Parisios improbatum confirmauit. Sepultus est Romæ in ecclesia sancti Petri. *Honorius papa.*

Anno Craftonis abbatis 6. dominicę autem natiuitatis 1282. 15 calendas Aprilis obijt frater Hẽricus ordinis Minorum archiepiscopus Mogũtinus, in maiori ecclesia Moguntię sepultus: post quem iterum duo in dissensione electi fuerunt, Gerardus de Epstein canonicus Moguntinus, & archidiaconus Treuerensis, quem ante Henricum electum contra Petrum fuisse diximus, & Emericus de Schoneck scholasticus Moguntinus. Verùm dum hęc apud Moguntiam fierent, Apostolica sedes Honorio papa mortuo (sicut diximus) uacauit: propter quod, causa eorum non poterat neque in partibus, neque Romæ terminari. Interea Hẽricus archiepiscopus Treuerensis mori *Henricus obijt.*

tur, & Gerhardus prædictus contra Bohemundum ab una parte capituli in archiepiscopum postulatur: qui tandem Nicolao papa quarto creato, Romam cum duplici electione profectus, contra Emericum Moguntinum & *Gerhardus.* Bohemundum Treuerensem, archiepiscopus Mogũtinus ab ipso papa ordinatus est, & præfuit annis 16. uir prudens & magnanimus, qui bene & uti *Bohemundus Treuerensis.* liter ecclesiã suam rexit, & multa strenuè pace belloq; gessit. Bohemũdus autem in archiepiscopum Treuirorum ordinatus, præfuit annis 11. qui & ipse multa probè gessit, & iura ecclesiæ defensauit.

Dux Limpurgẽsis obijt. Anno prænotato obijt dux Limpurgensis sine liberis, pro cuius ducatu magna inter Ioannem ducem Brabantiæ & Reinhardum comitem Gelriæ dissensio orta fuit. Tandem uenitur ad bellum. Dux Brabãtiæ habuit in sua parte Godfridum fratrem suum Brabantiæ ducem, Adolphum comitem de *Dux Brabantiæ ducatum obtinuit* Monte, Henricum comitem de Vuindeck, Vualramum comitem de Iuliaco, Gerhardum fratrem eius comitem de Iuliaco, Euerhardũ comitem de Marca, & fratrem eius, comitem quoq; sancti Pauli, comitem de Loss, episcopum Leodiensem, ciues Colonienses, aliosq; nobiles multos & fortissimos. Porrò cum Reinaldo comite Gelriæ fuerunt Siphridus archiepiscopus Coloniensis, Henricus comes Lutzenburgensis, & frater eius Vualramus, Ioãnes quoq; dominus de Limpurg, Hẽricus comes de Vuesterburg, comes quoq; de Falckenburg, & alij complures, conserto prælio, 5. die men- *Atrox bellũ iuxta Vuoring.* sis Iunij, circa uillam Vuoring dictam, in Coloniensi diœcesi, multi ab utraq; parte ceciderunt: tandemq; Ioannes dux Brabantiæ uictoriam obtinuit. Ibi inter alios nobiles multos ceciderunt Henricus comes de Lutzenburg, & *Comes Gelriæ Reinaldus capitur.* Vualramus frater eius, Reinaldus Gelriæ comes à duce Brabantiæ captus, non solùm iuri suo ad ducatũ Limpurg cedere, sed pro sui etiam liberatione multa castra, dominia & ingentem pecuniarum summam dare coactus fuit. Siphridus quoq; archiepiscopus Coloniẽsis, ab Adolpho comite Montensi captus, per septem annos in custodia detinetur: nec prius dimitti potuit, quàm se pecunijs, castris & prouentibus multis, cum graui dispendio ab eo liberauit. Capti fuerunt & alij multi, plures uerò interempti. Sunt qui scribant, in eo prælio centena hominum millia ad certamen belli conuenisse.

Eodem anno posteaquàm sedes apostolica decem mensibus uacasset, cardinales tandem Perusij congregati, Hieronymum S. Sabinæ presbyterum cardinalem, ordinis fratrum Minorum, in papam elegerunt, qui Nico- *Nicolaus papa.* laus quartus nuncupatus, pręfuit annis 4. mense 1. diebus 8. uir bonus, amator religionis & pacis.

Rex iterũ in Burgundiam. Anno Craftonis abbatis 7. dominicæ autẽ natiuitatis 1289. Rudolphus rex iterum exercitum duxit in Burgũdiam, & primò quidem ciuitatem Paterniacum obsidens cepit: postea comitem Burgundiæ rebellem & periurum capiens, ad uincula coniecit. Comitem quoque Sabaudiæ, & comitem montis Bellicardi similiter capiens, in ditionem suam iurare coëgit.

Comites sex obierunt. Eodem anno Emicho comes de Liningen, Dietherus filius Euerhardi comitis de Katzenelenbogen, Vualterus comes de Geroldeseck, Gerlacus senior dominus de Limpurg, comes quoque de Vuelingen, & comes de Reneck, uno tempore apud Nigram syluam miserè obierunt.

Anno Craftonis abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuitatis 1290. obijt Hen- *Henricus dux Bauariæ moritur.* ricus dux Bauariæ filius Ottonis primi, ex ducibus Bauariæ Palatini comitis, frater Ludouici, de quo suprà dictum est: qui habuit uxorem Elisabeth, filiam regis Belæ Vngarię: quæ peperit ei Ottonem Vngariæ regem, Ludouicum

uicum & Stephanum duces Bauariæ: qui duo, mortuo patre, dominium in Lanshuta tenuerunt.

Eodem anno, 6. nonas Maij, obijt Petrus, monasterij mei Spanheimensis abbas octauus, cui succeſsit Ioannes secundus, & præfuit annis 7. mensibus 11. qui omni studio ecclesiam exornare curauit, quam etiam anno suo primo dedicari à nouo cum altaribus fecit. His temporibus Siphrido Coloniensis ecclesiæ archiepiscopo, sub custodia comitis de Monte, per septennium (sicut diximus) captiuo, Vualramus comes de Iuliaco per terras ecclesiæ Coloniensis, ferro debacchatur & igne, multa damnorum incommoda pauperibus intulit. Castrum ecclesiæ fortiſsimum, Zulph dictum, inter alia cepit, ac funditus destruxit. Simili uesania concitatus Euerhardus comes de Marcha, cum suorũ ualido exercitu intrauit Vuestphaliam, & Angariæ ducatum ad dominium ipsius archiepiscopi pertinentem, incendio & rapina deuastauit, & multas munitiones terræ, castra & oppida sibi subiugauit. *Petrus abbas.* *Comes Iuliacensis Vualramus.* *Euerhardus comes Marchiæ.*

Anno Craftonis abbatis 9. dominicæ autem natiuitatis 1291. Rudolphus rex Rom. conuentum principum solẽnem celebrauit in Franckofordia, ubi multis precibus, uijs et modis, principes conabatur inducere, ut filiũ suũ Albertum ducem, in regem eligerent: quod tamen obtinere non potuit, licet post mortem Adolphi de Naſſauu, idem filius tandem rex fuerit factus, ut suo loco dicemus. Rudolphus igitur cum amicis suis Argentinam se conferens, animi recreãdi gratia, in infirmitatẽ incidit, quæ curari nequiuit. Vnde cum festinatione Spiram se duci fecit, ubi antecessores sui Reges & Imperatores sepulti erant. Quò cùm peruenisset, mox anno prænotato, in octaua diuisionis Apostolorum obijt, ibiq; in maiori ecclesia sepultus fuit, & uacauit imperium quasi anno uno, propter discordiam principum.

Eodem anno in mense Decembri obijt Nicolaus papa quartus Romę, in ecclesia S. Mariæ maioris cum honore sepultus, & uacauit sedes Apostolica annis duobus, mensibus 3. diebus 18. *Nicolaus papa.*

Anno Craftonis abbatis 10. dominicę natiuitatis 1292. in principio mensis Maij conuenerunt principes in Franckofordia, postquàm imperium ferme ad annum uacauit, ut Rom. regem eligerent. Qui multis inter se consilijs & tractatibus habitis, Adolphum comitem de Naſſau regem decernunt, uirum insignem, sed milite ac pecunijs parum abundãtem, qui regno suscepto imperauit annis 6. Contra hunc Albertus dux Austriæ filius Rudolphi regis defuncti, se quorundam principum auxilio erexit, dicens imperium ad se pertinere iure paterno, neq; alium eligendum quàm diu de regali prosapia idoneus aliquis ad regnum potuerit inueniri. Vnde cunctis diebus quibus uixit Adolphus, infensum illum habuit, donec tandem desertus à principibus in agro Vuormatiensi ab eo interfectus fuit. *Adolphus comes de Naſsauu fit rex.*

Anno præscripto Gerhardus archiepiscopus Moguntinus synodũ prouincialem suffraganeis & prælatis suis, in Aſſchaffenburg celebrandam indixit, ubi conuenerunt episcopi Eistetensis, Spirensis, Augustensis, Herbipolensis, Bambergensis, Hildeshemensis, & Vuormatiensis, cum alijs multis abbatibus, præpositis, decanis atque presbyteris, qui multa & uaria in negotijs ecclesiasticis utilia statuerunt. Soluto consilio, cùm unusquisq; suo proficisceretur itinere, Gerhardus episcopus Traiectensis, filius Euerhardi comitis de Katzenelenbogen, Fridericum episcopum Spirẽsem in uia iuxta uillulam quæ prope Mogonum sita (Kesterbach nominatur) cepit, captiuumq; abduxit, quousque interueniente concordiæ pacto dimiſſus ab eo fuit. *Synodus Mog.*

Anno

Vuormatia concrematur. Anno Craftonis 11. dominicæ autem natiuitatis 1293. Vuormatiæ ciuitatis magna pars denuò incendio horribili conflagrauit.

Simon. Eodem quoq; anno in die sancti Othmari abbatis, obijt Simon episcopus Vuormatiensis, & in monasterio Schonaugiensi sepultus est. Quo mortuo in successorem electus fuit Gerhardus filius comitis Hirsuti, uulgariter dicti Rugraff: qui priusquàm confirmari posset, Apostolica sede uacante immatura morte præuentus est. Post hunc electus fuit anno sequenti Euerhardus de Stralenberg, qui præfuit decem mensibus duntaxat, & mortuus est. Gerhardus.

Adolphus rex. Eodem quoq; anno Adolphus rex Rom. nonus, exercitum duxit contra Marchiones Misnenses, ipsamq; marchiam Romano imperio subditam fecit, atque cum suis principibus obedientem. Inter Philippum regem Gallorum, Eduardumq; regem Anglorum, hoc ipso anno bello quod aliquot annis cum ingenti amborum clade durauit, initium sumpsit, non sine multorum sanguine. His etiam temporibus Euerhardus comes de Vuirtenberg cum Alberto Austriæ duce sentiens, Adolphum regem Rom. persequitur, multa illi damna inferens, multaq; recipiens illata. Comes iste Euerhardus homo quietis impatiens, amator belli, semper in motu, semper inquietus, cum omnibus regibus, qui suo tempore Rom. gubernabant imperium contentiones habuit: omnibus infestus, omnibus rebellis & contrarius fuit. Rudolpho primò confœderatus, quatuordecim comitibus (sicut suprà diximus) rebellauit. Postea persequenti Adolphum, duci Alberto firmissimè adhæsit. Deinde mortuo Adolpho, non minus Alberto cõtrarius erat, quàm alios ante eum reges pro uiribus fuerat persequutus. Euerhardus comes Vuirtenber. Rudolphus rex.

Crafto obijt. Anno prænotato moritur Crafto huius monasterij Hirsaug. octauus & uigesimus abbas, anno regiminis sui 11. completo, uir quidem suo tempore bonus, sed antiquis patribus zelo & feruore monasticæ integritatis minimè comparandus, quippe qui collapsam regularis disciplinæ obseruantiam & reperit & dimisit.

DE GOTFRIDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 29. *qui præfuit annis 7. & de uarijs gestis illius temporis in Alemania.*

CRaftone uenerabili abbate mortuo atq; sepulto, ad electionem noui pastoris fratres huius monasterij ad locum capitularem conuenientes, præmissis orationibus cõsuetis, maturum inter se cœperunt habere tractatum. Qui tandem post multa consilia unanimiter elegerũt Gotfridum uenerabilem senem, qui longo tempore custodis officium tenuit, natione Sueuum, honestis secundum seculum parentibus ortum, qui à Friderico episcopo Spirensi cõfirmatus, & ex more benedictus, in ordine abbatum huius monasterij nonus & uicesimus, præfuit annis 7. Erat autem homo magnæ staturæ & elegantis personæ, de militari genere procreatus, in agendis promptus & idoneus, ingenio subtilis, consilio cautus & prudens, eloquio disertus, actione præcipuus, uita & conuersatione maturus. Collapsam regularis disciplinæ obseruantiam libenter ad pristinum integritatis suæ statum reduxisset, sed obsistentibus sibi monachis iam dudum in laxitate consuetis, ac malitia temporum reclamante, sanctũm reformandi propositum debito mancipare affectui non potuit. Occasione tamen huius uoluntatis multas rebelliones & molestias eorum sustinuit, qui cùm esset uir prudens, omnes consilio facilè superauit. Gotfridus abbas. Vita & mores Gotfridi abbatis.

Anno eius primo currente, qui fuit dominicæ natiuitatis 1294. posteaquàm se-

quàm sedes apostolica biennio, & fermè quatuor mensibus uacasset, diuina tandem (ut credebatur) ordinatione, in papam fuit electus Celestinus quintus, eremita, sub regula S. patris nostri Benedicti professus: à quo Celestinorum ordo sumpsit initium, uir sanctissimæ conuersationis, Petrus ante pontificatum uocatus, qui præfuit mensibus tantùm 5. & renunciauit papatui. Cui successit Bonifacius 8. & præfuit annis 8. mensibus 9. diebus 17. cuius machinatione Celestinus resignauerat. His quoque temporibus magna inter Philippum regem Franciæ & Eduardum regem Angliæ dissensio fuit suborta, cuius occasione atrox bellum inter ipsos committitur. Rex Angliæ Adolphum de Nassauu, regem Rom. pro centum milibus argenti marcis ea conditione in auxilium uocat, ut diuisa inter principes imperij pecunia, communi suffragio ei contra Francos assisterent. At uerò rex Adolphus acceptam pecuniam, in proprios usus contẽptis principibus retinuit. Vnde ab eis quoque spretus, seruare promissa regi Anglorum non potens, magnam confusionem incurrit. *Celestinus ordo. Bonifacius. Rex Francorum. Rex Anglorum. Rex Romanorũ.*

Anno sequenti, qui fuit Gotfridi abbatis 2. dominicæ autem natiuitatis 1295. indictione 8. Albertus dux Austriæ filius Rudolphi quondam Imperatoris, regnum ambiens Rom. Adolphum regem totis uiribus persequitur, multa inferens ei damna. Quem cùm rex priuare ducatu statuisset, principum illi adhærentium terrore uictus, propositum mutare compulsus est. *Albertus. Adolphus dux Austriæ Adolphum regẽ persequitur.*

Eodem anno Siphridus archiepiscopus Coloniensis post septẽnium suæ captiuitatis, multo tamen pretio de manu comitis Montensis liberatus est. Non diu postea idem archiepiscopus arte & industria usus, contra iuramentum fœderis, ipsum comitem nil tale metuentem cepit, & duro carceri usque ad mortem mancipauit. Captus autem comes, & in maxima afflictione detentus, omnia se redditurum archiepiscopo quæ ab eo extorserat, maioraque pro sua liberatione additurum liberaliter ac sponte pollicitus est: sed à pontifice non fuit exauditus, quin potius improperãter tale respõsum ab illo recepit: Habet S. Petrus, quo sine tuis rebus promissis suos enutriat famulos, ideoque me uiuente non dimitteris, sed mortem in carcere subibis, discesque quemadmodum archiepiscopum debeas tenere captiuum. Itaque comes in custodia moritur. *Siphridus.*

Eodem etiam anno Ioannes dux Brabantiæ in hastiludio occisus est. *Dux Brabantiæ.*

Anno Gotfridi abbatis 3. dominicæ natiuitatis 1296. obijt Manegoldus episcopus Herbipolensis, cui Andreas de Gundelsingen succedens, præfuit annis 22. qui & ipse multas contentiones habuit cum ciuibus suis, à quibus uarias iniurias suscepit. *Andreas.*

Eodem anno Florentinus, comes Hollandiæ, anno regiminis sui 42. à suis traditus, in manus aduersariorũ crudeliter occisus est, 5. calẽdas Iulij: cui successit Ioannes filius eius, qui in uxorem duxerat Elisabeth filiam Eduardi regis Anglorum, de qua liberos non suscepit, rexitque Hollandiam duntaxat annis tribus, & mensibus sex, multaque bella & prælia commisit. *Florentius comes Hollandiæ occiditur.*

Eodem quoque anno Bonifacius papa 8. Ioãnem episcopum Traiectensem ad ecclesiam Tullensem transtulit, & Vuilhelmum de Mechlinia natum, causarum in Romana curia auditorem, in eius locum pontificem ordinauit, qui præfuit annis 5. in tribulationibus & bellis multis, tandemque in bello fuit occisus. *Vuilhelmus.*

Anno Gotfridi abbatis 4. qui fuit dominicæ natiuitatis 1297. Ioannes comes Hollandiæ, magno suorum ac Selandinorum congregato exercitu, intrauit Phrysiam, & 6. calendas Aprilis conserto cum Phrysonibus prælio, *Prysones occisi.*

iuxta Alckmariam, 4. eorum milia interfecit, Phrysiamq́ sibi subiecit.

Adolphus rex Rom. His quoque temporibus Adolphus rex Romani imperij, multas in terra calamitates & dissensiones inter pacem habentes, eius nanq́ iussu Hermannus comes de Geroldeseck, & quidā alius comes prefecti prouinciales in Alsatia constituti, Conrado de Lichtenberg Argentinensi episcopo, cunctisq́ Alsatiæ populis nimiū molesti, multas iniurias, contumelias & damna intulerunt. Vnde ad impatientiam prouocati, predictus episcopus, ciues quoq́ Argentinenses, comites de Lichtenberg, comites de Ochsenstein, Lādtgrauius Alsatię, comes de Friburgo, comes de Zuueibruckē, et comes de Holoch, cū multis alijs principibus, comitibus, nobilibus ac populis, contra Adolphum regem unanimiter conspirarunt: eiusq́ mandatis & iussionibus contemptis, omnia quę aduersus eum potuerunt, ubiq́ terrarum agere cœperunt. Nec destituerunt à cœpto proposito, quousque multis principibus in eandem sentētiam accedentibus, eum à regno tandem deponentes, uita simul & honore priuarunt, uti suo loco dicemus.

Anno Gotfridi abbatis 5. qui fuit dominicę natiuitatis 1298. obijt Siphridus archiepiscopus Coloniensis in ecclesia Bonnensi sepultus, cui successit Vuichboldus maioris ecclesiæ decanus, & præfuit annis fermè 4. quem Bohemundus archiepiscopus Treuerensis senio morboq́ grauatus, mox in coadiutorem suum assumpsit. *Vuichboldus.*

Eodem anno cùm rex Adolphus imperium extenuaret, discordia & bella nutriret, populumq́ tributis insolitis grauaret, foueretq́ predones & oppressores pauperum, principes contemneret: Gerardus archiepiscopus Moguntinus, cum certis alijs principibus, Albertum Austriæ ducem ac comitem de Habspurg, filium Rudolphi quōdam regis Rom. ex Austria ad Moguntiam euocauit, promittens eum abrogato Adolpho in regem Rom. eligēdum. *Albertus dux Austriæ uocatur ad imperium.* Quibus cognitis dux Albertus cum maximo suorum exercitu uenit ad Rhenum, cui principes Alsatiæ & comites supradicti, unà cum Euerhardo comite de Vuirtenberg, cum magno exercitu apud Argentinam occurrentes auxilium contra Adolphum promiserunt. Argentinēses autem quatuor ei milia pugnatorum in auxilium dederunt, tam equitum quàm peditum, qui eum apud Friburgum, cum magno honore suscipientes, Argentinam deduxerunt. Audiens hæc Adolphus rex, mox Rubiacum obsidione uallauit, sed infecto negotio discedens, in ciuitatem Spirensem se contulit, rei nouæ præstolaturus euentum. *Adolphus rex Rubiacū obsedit.* Interea dux Albertus cum exercitu magno ducum, comitum, nobilium & militum ex Austria, Bohemia, Vngaria, Sueuia, & Alsatia congregato, comitantibus eum episcopo Constantiensi, episcopo Argentinensi, prouinciali comite Alsatiæ, alijsq́ prænominatis comitibus, nullo resistente, uenit ad Mogūtiam: ubi Gerardum archiepiscopum Moguntinum, Vuichboldum electum Coloniensem, cum alijs quibusdam principibus congregatos reperit. Ibi ergo in uigilia natiuitatis S. Ioannis Baptistæ, principes Adolpho rege, propter graues excessus à regno per sententiam deposito, ipsum Albertum ducem, in regem unanimiter elegerunt, eiq́ fidelitatem, obedientiam & assistentiam contra quoscunque aduersarios promiserunt. *Albertus eligitur* Quibus in Moguntia cum magna solennitate peractis, Albertus rex nouus cum uniuerso exercitu suo transiuit ad Alzeiam oppidum, in medio itinere à Vuormatia ad Creutzennach constitutum, ipsum præter castellum totum destruens, ibidem fixis tentorijs resedit contra Adolphum regem pugnaturus. *Alzen destruitur à rege Alberto.* Interea rex Adolphus audiens se regno priuatum, & Albertum à principibus electum, animo consternatus

est &

est,& congregans magnũ exercitũ pugnatorũ ex ciuitatibus sibi fidelibus, Spira, Vuormatia, Oppẽheim, Frãckofordia: unà cum principibus suis, Rudolpho uidelicet comite Palatino ac Bauariæ duce genero suo, comite quoque de Isenburg, comite de Spãheim, comite Hirsuto, & multis alijs in Oppenheim se contulit, & diebus decem, auxilia amicorum quibus scripserat expectauit. Verùm diebus decem euolutis, anteaquàm promissa uenirent auxilia amicorum, moræ impatiens, inconsultè & nimis præcipitanter contra Albertum uiribus impar, ad bellum inter uillam Gillẽheim dictam, & cœnobium monialium Rosendal, non procul ab agro Vuormatiẽsi processit: ubi conserto prælio acriter pugnatum est, & multi ab utraque parte ceciderunt. Ipse quoque Adolphus rex manu propria fortissimè pugnauit, cui cum uictoria iam accedere uideretur, sui fugere cœperũt, qui desertus in medio aduersariorum, in eodem loco fuit occisus, & filius eius captus, comes quoque de Isenburg, in eius parte capitaneus fortissimus, fuit occisus cum alijs multis, Otto quoque comes de Ochsenstein capitaneus Alberti supremus ibidẽ cecidit cum sexaginta comitibus, & nobilibus terrę præcipuis. Corpus autẽ occisi regis Adolphi, in præfato monasterio Rosendal fuit humatum usque ad tempora Henrici regis de Lutzenburg: cuius præcepto, Spiram cum honore delatum in sepulchris regum locatum est. Sunt qui scribant, omnes eos qui contra Adolphum regem conspirauerunt, mala morte, diuina ulciscẽte gratia iniuriam eius, perijsse. Nam Albertus ipse regni usurpator, à fratris filio fuit occisus, sicuti suo loco dicemus: comes de Holoch, & comes de Ochsenstein similiter fuerunt occisi. Archiepiscopus Mogũtinus super sellam sedens, inopinata morte sublatus est. Comes Gemini põtis, in ripa Gliese dicta, fuit submersus. Conradus episcopus Argentinẽsis, ante Friburgum à quodam rustico gladio interemptus. Comes de Liningen phreneticus & uarijs calamitatibus miser factus est. Cæterique penè omnes simili interitu perierunt. Albertus autem uictor euadens cum principibus suis, ad ciuitatem Aquensem proficiscitur, & ibidem à Vuichboldo Coloniẽsi archiepiscopo in regem Rom. coronatur, regnauitque annis 10. uxorem habuit Elisabeth filiam Meinhardi ducis Carinthiæ, de qua genuit filios sex. & filias quinque. Primogenitus fuit Rudolphus rex Bohemiæ. Secundus Fridericus dux Austriæ, qui contra Ludouicum Imperatorem quartum fuit electus, ut infrà dicemus. Tertius fuit Lupoldus dux Carinthiæ ac Stiræ. Quartus fuit Henricus dux, qui habuit uxorem Elisabeth filiam comitis de Virnenburg. Quintus fuit Albertus dux, qui fundauit monasterium in Gimeneo, per quem linea ducum continuatur. Vltimus filiorũ fuit Otto dux, qui habuit uxorem Elisabeth filiam ducis Bauariæ. Filiarum prima Agnes nupsit Andreæ regi Vngariæ, & post eum duci Vratislauiæ. Secunda, Elisabeth nupsit Friderico duci Lotharingiæ, cui peperit Rudolphum, qui patri in ducatu successit. Tertia, Anna nupsit Hermanno Marchioni Brandenburgensi. Quarta fuit Catharina, quæ desponsata fuit Henrico Lutzenburgensi regi Romanorum, quo ante nuptias mortuo nupsit Ruperto regi Apulię. Quintam uerò & ultimam eius filiam Guttam nomine, uxorem duxit Vdalricus comes de Oetingen, uir strenuus & bellicosus.

Rudolphus comes Palatinus.

Bellum inter duos reges cõmittitur.

Adolphus rex in prælio occiditur.

Rex in Rosendal sepelitur.

Mors conspiratorum pessima.

Albertus consecratur in regem.

Proles Alberti.

Hoc ipso anno quo Albertus in regem Rom. fuit electus, ciuitas Coloniensis, quæ per annos septem, menses totidem ac dies nouem, excommunicationi ac interdicto ecclesiastico subiacuerat, propter lites & dissensiones cum Siphrido archiepiscopo habitas, Vuichboldo successore eius consentiente: à Bonifacio papa octauo, fuit absoluta, & diuina officia denuò cele-

Colonienses ab interdictu soluuntur.

brari in ea permissa. Eodem quoque anno 5. calendas Aprilis, obijt Ioannes secundus, monasterij mei Spanheimensis nonus abbas, cui Dietlibus quondam cancellarius Ioannis comitis de Spanheim successit, præfuitque annis 10. & mensibus 6. qui regularis disciplinæ obseruantiam quasi penitus collapsam denuò renouauit.

Ioannes abbas.

Bohemundus.

Eodem anno 5. iduum Nouembris, obijt Bohemundus archiepiscopus Treuerensis, qui castrum Numagen, prope Trittenheim uillam natiuitatis meæ, circa Mosellam, à fundamentis de nouo cōstruxit: sepultus in Hemelrad, monasterio Cisterciensis ordinis. Post quem Dietherus de Nassau frater Adolphi quondam regis non electus, neque postulatus, sed in odium regis Alberti à papa Bonifacio octauo, in archiepiscopum ordinatus, Treuerim missus fuit, & præfuit annis fermè 8. Fuit autem ordinis Prædicatorum, qui etsi Alberto semper fuerit contrarius, nihil tamen potuit.

Emicho obijt.

Eodem quoque anno, in uigilia sancti Iacobi Apostoli obijt dominus Emicho episcopus Vuormatiensis, in maiori ecclesia, sub habitu (ut ferunt) monastico sepultus, cui successit Eberuinus de Kronenberg, præfuitque annis tribus & mensibus 9. qui ad instantiam ciuium suorum consensit, quod de communitate uiri sedecim, ad consiliū senatus admitterētur, quod antea non fiebat. Eius temporibus cœnobiū monialium ordinis Prædicatorum, quod dicitur Lebennauu, extra muros ciuitatis Vuormatiensis iuxta Nuhusen, per quendam ciuem nomine Iacobum Engelmari fundatum est, & bonis necessarijs pro sustentatione famularum Christi abundè prouisum, ipsaque fundatio per eum confirmata est.

Monasterium Lebenauu fundatur

Anno Gotfridi abbatis sexto, qui fuit dominicæ natiuitatis millesimus ducentesimus nonagesimus nonus, Bonifacius papa octauus, hæresin eorum qui se Fratricellos appellabant, damnauit, & ubique funditus destruxit.

Hæresis Fratricellorum damnatur.

Ioannes comes Hollandiæ obijt.

Eodem anno, 4. calendas Nouembris, obijt Ioannes comes Hollandiæ apud Harlam, sine liberis. Quo mortuo, Ioannes comes Hannoniæ filius Adelheidis sororis Vuilhelmi quondam regis Rom. iure propinquitatis ducatum assumpsit, Hollandiamque totam suo dominio coniunxit: qui uxorem duxerat Philippam comitis Lutzenburgensis filiam, de qua genuit Ioannem primogenitum, Vuilhelmum successorem Hollandiæ comitem, Ioannem dominum Bellemontis, Henricum Cameracensis ecclesiæ canonicum, Margaretham comitissam Atrebatensem, Adelheidem comitissam Claremontensem, Mariam comitissam de Burbon, & Mechtildem comitissam de Nyede. Contra hunc Ioannem, rex Albertus conuentum principum habuit, asserens comitatum Hollandiæ Romano uacare imperio, quem tamen ei principum consilio in feudum concessit.

Anno Gotfridi abbatis 7. dom. autem natiuitatis 1300. Bonifacius papa 8. iubileum plenariæ remissionis & indulgentiæ omnium peccatorū à pœna & culpa primus Romæ instituit, quem ad annos centū denuò celebrari mandauit. Res prius inaudita & noua, ut pro huiusmodi indulgentijs priori anno per uniuersum orbem denunciatis, tanta populi multitudine ex omni Germania Romam proficisceretur, ut infinita penitus innumerabilisque uideretur. Et ex eo tempore Iubilæi usus in ecclesia Romana esse cœpit, cuius nulla prius ratio fuit. Inter multos autē principes, episcopos, abbates, aliosque prælatos, qui tunc Rom. petebant, etiā Gotfridus huius monasterij Hirsaug. nonus & uigesimus abbas, cum certis fratribus, illo pro gratia Iubilæi profectus est sub spe mercedis æternæ. Tāta autem ipso anno undique multitudo hominū Romā uenit, ut uix incedere per urbē amplā quidē & uastā liceret.

Gotfridus.

Eodem

Eodem anno Albertus rex Rom. in manu ualida intrauit inferiores partes Alemaniæ, animo & intentione debellandi Ioannem comitem Hannoniæ, qui Hollãdiam (sicut diximus) occupauerat. Cumque ad Nouiomagium Gelriæ oppidum peruenisset, tales per omnem regionẽ fecit literas diuulgari: Nouerint uniuersi quòd Albertus rex Rom. semper inuictus uacãtem Hollandiæ principatum, Romano potẽter incorporauit imperio, quem Carolus imperator olim Magnus Theodorico comiti donauit in feudum. Audiens autem Ioannes regem contra se cum exercitu uenturũ, multitudinem armatorum maximam congregauit. Cuius animositatem simul & fortitudinem rex ueritus, cum eo pacem iniſt, mediante archiepiscopo Coloniensi, & ei Hollandiæ comitatum in feudum semper accipiendum concessit.

Albertus intrauit Gelriam.

Ioannes comes Hãnoniæ clarus.

Anno quoque prænotato, adhuc iubilæo Romæ durante, obijt dominus Gotfridus huius monasterij Hirsaug. abbas 29. anno regiminis sui 7. ætatis 48. uir bonus, maturus & prudens, qui honestè satis utiliterque præfuit.

Gotfridus huius loci abbas obijt.

DE HENRICO SECVNDO, HVIVS MONASTERII *abbate 30. qui præfuit annis 17. & de uarijs gestis suo tempore.*

Mortuo autem Gotfrido abbate ac sepulto, conuenientes in unum fratres pastore uiduati, in termino adhuc per priorem & seniores constituto, post multa consilia uariosque tractatus, tãdem in abbatem huius loci 30. unanimiter elegerunt Henricum eius nominis secundum: qui confirmatus & ordinatus (ut moris est) per Fridericum de Bolandia episcopum Spirensem, huic monasterio malè præfuit annis 17. tandemque iubente Ludouico Imperatore 4. deponitur, propter uitæ deformitatem, & substantiæ monasterij profusionem, quemadmodum suo loco dicemus. Fuit autem natione Sueuus, honestis parentibus ortus, qui cùm esset annorum duodeuiginti, sub Volãdo abbate monachus factus est, homo quieti & ocio deditus, uerbis ad quælibet paratus ac promptulus, opere & actione tardus ineptusque. Ordinatus autẽ abbas, licentiose conuersari in omnibus mox cœpit, ocioque & inertiæ deditus, rem familiarem unà cum regulari obseruantia turpiter negligens, penè ad nihilum reduxit. Statum enim huius monasterij temporalem, quem in bonis conditionibus reperit, in malis officio cedens tandem dereliquit. Multa nanque bona monasterij impignorauit, multa uẽdidit, multaque sine consensu subditorum occultè alienauit, ac precium suis consanguineis leuibusque personis partim donauit, partim inutiliter consumpsit. Moribus fuit dissolutus, & totus secularis, quippe qui die noctuque nihil aliud quàm conuiuia & uoluptates in delicijs habere cõsueuit. Regularis disciplinæ obseruantiam, nec in se habuit, nec reformare in subditis curauit. Denique suspicione grauioris criminis non caruit, quia catena uiciorũ catenã trahere consueuit. Anno Henrici abbatis 1. qui fuit dominicæ natiuitatis 1301. cometes in cœlo apparuit, & secuta sunt multa mala, seditiones & opiniones bellorum in diuersis regionibus. Eodem anno 4. nonas Iulij, Vuilhelmus episcopus Traiectensis, in bello ab inimicis suis occisus est: posteaque Traiectẽsem ecclesiam annis fermè quinque in multis tribulationis & persecutionis turbinibus gubernasset, cui Guido canonicus & thesaurarius Leodiensis ecclesiæ succedens præfuit annis 16. uir per omnia magnificus: cuius fratres erant carnales, Botzardus episcopus Metensis, Ioannes episcopus Cameracensis, Ioannes comes Hollandiæ, & Florentius princeps Moriauensis.

Henricus abbas.

Vita huius abbatis.

Cometes apparuit.

Vuilhelmus.

Eodem quoque anno in die S. Mariæ Magdalenæ, Hẽricus comes Lutzenburgensis ciuitatem Treuerensem cum magna pugnatorum turba debella

Henricus comes Lutzenburgensis

turus exercitum retrò ciuitatem iuxta ecclesiã S. Crucis locauit:omniaq; in circuitu,uillulas,domos,uineas,torcularia,pomeriaq; desolauit:ulterius progressurus,nisi omnipotens Deus meritis sanctorum suorum Treueris quiescentium,in ipsa nocte undecima,posteaquàm aduenerant,spiritum in eos uertiginis misisset,adeò ut sese mutuò percutientes fugerent, nemine persequente.

Fridericus. Anno Henrici abbatis 2.dominicæ autem natiuitatis 1302.quinto calendas Feb.obijt Fridericus de Bolandia episcopus Spirensis,& in monasterio Vtersdal Cistercieñsis ordinis sepelitur:cui successit Sibodo de Lichteberg, & præfuit annis 12.

Confœderatio principũ magna. Eodem anno Gerhardus archiepiscopus Moguntinus, Dietherus archiepiscopus Treuerensis,Henricus archiepiscopus Coloniensis, Rudolphus comes Palatinus Rheni, & quidam alij principes,ligam & cõfœderationem inter se magnam firmissimamq; iurauerunt,quem Albertus Rom. rex,quasi in detrimentum suæ potestatis factam ægerrimè tulit. Vnde magnum ex Austria & Sueuia producens armatorum exercitum,primò terras Rudolphi comitis Palatini Rheni intrauit,multaq; pauperibus damna inferens,eum in deditionem uenientem cum gratia recepit.Deinde contra archiepiscopum Moguntinum mouens exercitum,inter alia damna quę illi attulit,etiam Bingium oppidũ Rheni obsidione uallauit.Cernens autem archiepiscopus se uiribus imparem,gratiam regis petiuit & impetrauit,ueniensq; Bingium obsidionem precibus soluit,& conditiones pacis à rege propositas admisit,resignatis in manus regis oppidis Bingio & Lonstein cum castellis Clop,Erenfels,Scharffenstein,& quibusdam alijs. Pacatis autem rebus cum archiepiscopo Moguntino,rex Albertus contra archiepiscopum Coloniensem ac Treuerensem producens exercitum,suo utrunque subiugauit imperio,quos ad postulandam gratiam,non sine damnis eorum fortiter coëgit.

Expeditio regis contra principes.

Bingium obsidione uallatur.

Liga rusticorum in Francia. Eodem anno concitata apud Gallias multitudine contra suos rectores, opifices & infimæ cõditionis homines, à Frãcis defecerunt:& domini prouincię facti,ingentes regis Francorum copias bello superant,& crudelissimè interficiunt,Sed non diu eorum durauit immanitas,quin omnes deleti fuerunt.

Anno Henrici abbatis 3.dominicæ autem natiuitatis 1303.indict.1.Philippus rex Francorum arrogantiam Bonifacij papę 8.iniquo ferens animo, ipsum Anagniæ in domo paterna dormientem nocte, nil tale metuentem capi fecit,ac Romã sub custodia perduci:qui mœrore animi confectus,35 die postea obijt,sepultus in ecclesia S. Petri,sepulchro à se antea extructo, cui Benedictus 11.patria Taruisinus,Nicolaus antè uocatus,cardinalis Hostiensis,succedens in pontificatu præfuit mensibus 9.duntaxat.

Bonifacius papa moritur.

Benedictus.

Gerhardus. Anno Henrici abbatis 4.qui fuit dominicæ natiuitatis 1304.quinto cal, Martij,obijt Gerhardus archiepiscopus Mogũtinus,natus de Epstein.Quo mortuo uacauit sedes Moguntina aliquandiu.Interea eodem anno in principio mensis Iunij obijt Benedictus papa 11.Perusij,in ecclesia fratrum Prædicatorum,cuius ordinis antea professor extitit,cum magna pompa sepultus,non sine opinione sanctitatis,& uacauit sedes Apostolica mensibus 11, usq; in annum sequentem,non sine iactura salutis animarum multarum.

Euerbinus. Anno quoq; prænotato,3.calẽdas Maij,obijt Euerbinus episcopus Vuormatiensis:cui successit Emericus de Kronenberg,& præfuit annis 10.homo pacificus, & deuotus, quem clerus & populus miro colebant affectu;

missumq;

missumq́ à summo pontifice cum literis & mandatis, pro episcopo suo libenter susceperunt.

Eodem anno inter Guidonem Flādriæ comitem, & Vuilhelmum filium Ioannis, Hollandiæ Hannoniæq́ comitis, magnæ cōtentiones exortæ fuerunt: quæ usq́ ad bella grauissima crescentes, multos strenuos uiros ab utra que parte miserabiliter consumpserūt: & eodem anno 5. iduum Septemb. obijt præfatus Ioannes Hollandiæ Hannoniæq́ comes: cui Vuilhelmus filius eius prædictus, in utroq́ comitatu successit, uir per omnia magnificus, qui habuit uxorem Ioannam de Valeiso, regis Franciæ sororem, de qua genuit Ioannem comitem, Margaretham Imperatricem Rom. Ioannam comitissam Iuliacensem, Philippam reginam Angliæ, Vuilhelmum in comitatu suscepto hæredem, Ludouicum infantem, & Elisabeth, quæ adolescens obijt. *Bellum atrox in Hollandia.* *Vuilhelmus comes Hollandiæ.*

Anno Henrici abbatis 5. qui fuit dominicę natiuitatis 1305. post longam sedis apostolicæ uacationem, cardinales tandem conuenientes Perusii, Bertrandum Burdegalensem episcopum in papam unanimiter elegerunt, qui Clemens 5. appellatus, præfuit annis 8. mensibus 10. diebus 15. qui curiam à Roma transtulit in Gallias, non sine maximo Italiæ incommodo, & maximè urbis Romæ, ibiq́ per annos 74. continuè remansit. Ad hunc Clementem papam Henricus comes Lutzenburgensis Pictauis commorantem, misit Magistrum Petrum de Achtzpalt, medicum suum expertissimum, pro archiepiscopatu Moguntino, qui eo tempore post Gerhardi archiepiscopi obitum uacauit (sicut iam diximus) fratri suo Baldeuino impetrando. Qui cùm in Gallias ad pontificem uenisset, legationem domini sui comitis memorati exposuit, & pro impetrando archiepiscopatu Mogunt. fratri domini sui prædicto preces multiplices effudit. Sed papa, causis allegatis com plurimis noluit exaudire precantem, & ecclesiam Mog. dare Baldeuino comiti recusauit. Cōtigit autem interea ipsum pontificem grauiter infirmari, qui arte & ingenio eiusdem Petri curatus, de consensu cardinalium, eum in archiepiscopum sæpe dictæ ecclesiæ Mog. ordinauit, datisq́ literis & prouisionibus necessarijs ipsum cum pallio ad Moguntiam remisit: quem clerus unà cum uniuerso populo mandatis Apostolicis obedientes, cum honore & reuerentia susceperunt, & in possessionem ecclesiæ Moguntinæ pacificè admiserunt. Erat enim uir doctus & magnificus, ipso pontificatu dignus, qui multa in synodis utilia moribus statuit, pręfuitq́ strenuè annis 15. Audiens hæc Henricus comes Lutzenburgensis, qui illum pro suo fratre Baldeuino ad papam miserat, iratus est, quanquam diuina factum ordinatione totum postea confiteretur. Nam procuratione eiusdem magistri, & Baldeuinus postea factus est archiepiscopus Treuerensis, & ipse Henricus rex Rom. sicut dicemus. *Clemens papa.* *Petrus medicus.* *Clemens papa infirmus curatur.* *Petrus medicus fit archiepiscopus Mogunt.*

Eodem anno in die cōmemorationis sancti Pauli Apostoli Albertus rex Rom. exequias regis Bohemię nouiter defuncti, in maiori ecclesia Spirensi cum magna pompa, multis principibus, episcopis & abbatibus astātibus celebrauit, inter quos non infimæ reputationis præsens fuit Henricus huius cœnobij abbas memoratus: ubi inter pulsandum, maior campana cecidit, fractisq́ duabus testudinibus, cadens ad pauimentum, in duas partes scinditur. *Rex Albertus Spiræ festū agit.*

His quoq́ temporibus inter Dietherū archiepiscopum Treuerēsem, & oppidanos Cōfluētinos magna exorta discordia est, pōtifice oppidanos ex actionib. premēte, illisq́ obediētiā recusantib. tādē archiepiscopus insolētiā

eorum diutius perferre non ualens,conductis pecunia pugnatoribus Confluentiã obsedit,cepit,& in deditionem accepit,oppidanis ad obedientiam coactis.Multas in huius uictoriæ apparatum pecunias exposuit, pro quarum assecutione penè omnia diœcesis suæ prædia obligauit.

Confluentia per archiepiscopū capitur.

Anno Henrici abbatis 6.dominicæ natiuitatis 1306.in die purificationis B.Mariæ semper uirginis,glacie ac niuibus resolutis,maxima circa Rhenum & Moganum inundatio aquarum facta est,quæ penè infinita hominibus circummorantibus damna intulit,euertens domos & habitacula multa,hortos & uineas,agrosq; & prata incredibili furore deuastans.Pontem super Moganum Franckofordiæ nimio suo impetu deiecit,muros Moguntinos in parte subuertit,duas in muro Coloniensi turres,funditus euertit,& multos in diuersis locis homines demersit. His temporibus Hospitalarij S.Ioannis Hierosolymitani,Christianorum copijs adiuti,insulam Rhodis, cum alijs quinque in mari mediterraneo adiacentibus, per annos quatuor continuè fortiter oppugnantes tandem obtinuerunt, & interfectis expulsisq; Turcis,ipsam usq; in hodiernam diem usque ad annos 196.pacificè tenuerunt.

Inundatio.

Insula Rhodis in manus nostrorum deuenit.

Hoc ipso anno Iudæi per regnum Franciæ bonis omnibus in fiscum importatis occisi sunt,& alij de regno seminudi fuerunt expulsi.

Anno Henrici abbatis 7.dominicæ autem natiuitatis 1307.Cùm Dietherus de Nassauu archiepiscopus Treuerensis,homo inquietus & bellicosus,& bona ecclesiæ propter expensarum apparatus belli multitudinem ut plurimùm alienasset,deferentibus eum clericis suis ad examen sedis Apostolicæ in Galliam citatus est.Sed priusquàm terminus comparendi aduenisset,morbo correptus est,& 23.die Nouembris ex hac uita migrauit,sepultus in ecclesia Prædicatorum,quorum ordinis & professionis antea fuerat,in ciuitate Treuerensi.Quo mortuo Dominus Petrus archiepiscopus Moguntinus,tantum apud papam Clementem 5.potuit et egit,ut quòd Baldeuinum fratrem Henrici comitis de Lutzenburg,iuuenem,23 annum ætatis agentem,cui Moguntinam ecclesiam ante biennium ob minorennitatem(sicut diximus)denegauerat,in archiepiscopum Treuerensem sublimauit,qui ordinatus,& pro archiepiscopo honorificè ab omni clero & populo Treuerico susceptus,præfuit annis 46.mense,uno diebus 18,uir per omnia strenuus & magnificus,qui ecclesiam suam optimè rexit,& omnia alienata reduxit.

Diotherus.

Baldeuinus.

Anno Henrici abbatis 8.qui fuit dominicæ natiuitatis 1308. Albertus rex Rom.cùm Rhenum nauigio cum paucis trãsisset, reliquo exercitu nauigium ab altera parte litoris (ut fieri solet) expectante, Ioannes ex fratre nepos cum socijs conspirationis suæ accedens, ipsum nil tale metuentem occidit,& fuga lapsus euasit.Causa fuit ista:Rudolphus dux Sueuiæ frater Alberti regis moriturus præfatum Ioannem filium suum adhuc puerum cum uniuerso ducatu ipsius tutelæ commisit: qui cùm adoleuisset, paternum ducatum à patruo repetijt: se ad regendum iam sufficientem affirmans. Verùm cùm Albertus bonis illum uerbis de die in diem suspendens,reddere commissa dissimularet,nepos malorum usus consilio interficere ipsum decreuit.Vnde nacta oportunitate,gladio eum transfodit in littore Rheni(sicut diximus)non longè à Schafhusen in die sanctorum Philippi & Iacobi Apostolorum, qui fuit primus dies Maij,cuius cadauer anno sequenti Spiram relatum in maiori ecclesia,4 calend.Septemb.cum honore inter reges sepultum est.

Albertus rex Ro. occiditur.

Eodem

Eodem anno in mense Nouembri conuenerunt principes electores ad uillam dictam Rense,non longè à Bopardia,iuxta sedem regalem,& procurante domino Petro archiepiscopo Moguntino in regem Rom.unanimiter elegerunt.Henricum comitem Lutzenburgensem fratrem Baldeuini archiepiscopi Treuerensis,uirum bonum,strenuum,& imperiali honore dignum, cuius electionem 27.die Nouemb. deuulgari Franckofordiæ solenniter fecerunt,ac deinde in festo Epiphaniæ Domini anni sequentis Aquisgrani in regem Romanorũ unctus & coronatus est,per manus Henrici archiepiscopi Coloniensis,imperauitq; annis quatuor & mensibus nouem.Mox autem ut de Aquisgrano coronatus Spiram ascẽdit,ossa regum Adolphi & Alberti ad maiorem ecclesiam Spirensem referri,& cum honore sepeliri fecit.Vxorem habuit Margaretham Ioannis ducis Brabantiæ filiam,de quia genuit Ioannem regem Bohemiæ,de quo postea dicemus. *Henricus in regẽ eligitur.*

Anno prænotato,sexto iduum Nouemb.obijt in Colonia Ioannes Scotus doctor subtilis,ordinis Minorum, ibidem in suo cõuentu ad introitum sacristiæ sepultus,qui quanta scripserit,quàm subtilia & profunda in Theologia receptiua,& omnes Theologi nouerunt,& nos in libro nostro de Ecclesiasticis scriptoribus,annotauimus. *Ioannes Scotus doctor subtilis obijt.*

His quoque temporibus Petrus archiepiscopus Mogũtinus cœnobium monachorum Carthusiensis ordinis extra muros Mogũtinos,à fundamentis de nouo construxit & magnificè prouidit. *Carthusia Mogũtinæ construitur.*

Anno Henrici abbatis 9. dominicæ natiuitatis 1309.in die S.Michaëlis archangeli obijt Dietlibus abbas monasterij mei Spanheimensis decimus, uir bonus & regularis obseruantiæ amator præcipuus,qui utiliter in utroq; statu præfuit,quia & peculium quod prædecessores eius monachis indulserant,abstulit,& redditus monasterij competenter ampliauit.Huic in abbatia Spanheim.successit dominus Vuillicho monachus cõuentualis,filius comitis de Vuesterburg,frater comitissæ de Spanheim,& præfuit strenuè annis 27,mẽsibus 5.diebus 14.de cuius uita,moribus & regimine in Chronica præfati cœnobij mei Spanheimensis,plenam historiam secundum seriem annorum digessimus. *Dietherus.* *Vuilicho.*

Eodem anno mortuo sine liberis rege Vngarię,proceres terræ & maiores natu Ottonem Bauariæ ducem filium Henrici ducis,in regem Vngarię tanquam hæredem proximum,quia ex matre nepos Belæ regis fuit,unanimiter elegerunt,quem de Bauaria euocantes cum magno honore susceperunt.Verùm non diu postea mutata sententia,ipsum de Vngaria fugauerunt,qui reuersus in Bauariam,non multò postea obijt,relinquẽs filium unicum Henricum,infantem dierum quatuordecim,ex uxore filia ducis Poloniæ,qui dictus fuit princeps de Notterberg. *Otto dux Bauariæ fit rex.*

Anno Henrici abbatis 10. qui fuit dominicæ natiuitatis 1310. Henricus Rom.rex magnum conuentum principum Spiræ habuit,ubi Elisabeth filia quõdam regis Bohemiæ personaliter comparuit,& regno paterno infeudari ab Imperatore se petiuit.Rex autem Henricus principum usus consilio,eandem filiam cum regno Bohemiæ Ioanni filio suo Lutzenburgensi comiti,de consensu procerum Bohemiæ dedit uxorem,celebratisq; ibidem cum magna solennitate nuptijs,eum cum uxore & cum exercitu misit in Bohemiam,adiungens ei Petrum archiepiscopum Moguntinum quondam physicum suum.Veniens autem in Bohemiam Ioannes,ab uniuersis regni incolis pro rege cum honore magno susceptus est,& per eundem Petrum archiepiscopum Mogunt.ad quem iure antiquo id mune *Conuentus principum in Spira.*

ris pertinebat, solenniter coronatus. Huic autem coronationi plus quã trecenta hominum millia interfuisse ferebantur. Coronatione facta rex archiepiscopo inter alia munuscula dedit sedem unam auro gemmisq; ornatam, quam Ecclesiæ Moguntinæ illatam, sedem S. Martini uulgus appellare usque in hunc diem consueuit. Interea dum hæc agerentur in Bohemia, rex Henricus mouens exercitum à conuentu Spirensi, pro suspicienda corona imperiali iter direxit in Italiam, habens inter alios principes multos secum, Baldeuinũ archiepiscopum Treuerẽsem, fratrem suum Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & Lupoldum ducem Austriæ. Inter eundum autem multas Italiæ ciuitates, oppida & castella rebelliũ cepit, & prælia multa fortiter gessit. Et primò quidem Mediolani, corona ferrea, ex more coronatus est: ac deinde Romæ apud S. Ioannem Lateranensem, aurea corona & imperiali benedictione per tres cardinales ad hoc à papa ex Gallia missos, cum magna pompa & solennitate sublimatus est, in die S. Pentecostes. Coronatus autem Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & multos alios in eadẽ Ecclesia milites creauit. Interea uerò dum Imperator fermè per biennium moratur in Italia, tertius quem in Alemania reliquerat, exercitus contra Vuirtenburgenses comites, imperio à multis annis rebelles dimicando fortiter processit, & ex 80. eorum munitionibus, & castellis 72. obtinuit, & multos eorum in bello interfecit. Imperator autem in Italia multa bella fortissimè gerens, Longobardos, Papienses, Taurinenses, Astenses, Veronenses, Placentinos, Ianuenses, Pisanos, Senenses, Florentinos, ipsos quoq; Romanos, & reliquos omnes sibi resistentes, in manu ualida deuicit ac superauit, in suamq; deditionem uenire potenter coëgit. Fuit autem Henricus Imperator iste, uir sapiens, iustus & gratiosus, in armis strenuus, fidei Christianæ cultor & defensor integerrimus, consilio & animo promptus, amator cleri, & pauperum defensor.

Sedis aurea S. Martini in Mog.

Expeditio Henrici regis in Italiã.

Henricus rex Imperator Romæ benedicitur.

Bella imperatoris in Italia.

Anno Henrici abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1311. Clemens papa 5. concilium Viennense celebrandum indixit, quod bienno durauit, in quo liber Clementinarum publicatus fuit, & multa ad ecclesiæ utilitatem statuta. Ibi ordo Templariorum, qui annis fermè 184. steterat, ab ipso Clemente papa condemnatus fuit, & uno die per uniuersum orbem deletus, ad instantiam Philippi regis Francorum, cuius promotione ipse papa electus fuerat. Fuerũt autem Templarij, ualde diuites, quorum possessiones, ut rex sibi acquireret, crimen eis hæreseos falsum imposuit, ut multi uoluerunt, & extingui omnino parauit.

Concilium Viennense celebratur.

Eodem anno Guido episcopus Traiectensis, ueniens ad conciliũ Viennense, à papa Clemente 5. cardinalis factus est, mediante rege Francorum, & quibusdam cardinalibus pro eo loquentibus: quanquam Traiectensi ecclesia sua contentus, se cardinalem non gesserit.

Anno Henrici abbatis 12. dominicæ natiuitatis 1312. obijt Otto rex Vngariæ ac Bauariæ dux, unicum relinquens filium 14 dierum ætatis, quem unà cum duobus fratris sui filijs, Henrico annorum octo, & Ottone annorum sex, ciuibus in Lanshutta, & in Straubingen nutriẽdos sub tutela commisit. Sed cùm post mortem eius, Ludouicus dux superioris Bauariæ cum nobilibus terræ huic commissioni contradiceret, pueros eripuit.

Otto rex Vngariæ moritur.

Eodem anno Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis, Bopardiã & Vuesaliam oppida cis Rhenana, cum alijs quibusdam, pro impẽsis, quas ratione imperij in Italia fecit, & extra ab ipso Henrico Imperatore fratre suo accepit in pignus: sicut patet ex literis in castris ante Florentiam datis, anno Domini præ-

ni prænotato 1312. indictione 10. 6. iduum decembris. Quibus susceptis archiepiscopus, relicto in Italia Imperatore, ad Treuerim reuersus est.

Eodem quoque anno obijt Ioannes dux Brabantiæ, cui eiusdem nominis Ioannes tertius successit, qui habuit uxorem nomine Margaretham, filiam Ludouici regis Francorum, de qua genuit tres filios, qui omnes ante eum si ne liberis obierunt, uidelicet Ioannem, Gotfridum, & Henricum. Habuit etiam tres filias, quarum prima Ioãna primò nupsit Vuilhelmo comiti Hollandiæ. Quo à Phrysonibus occiso, desponsata fuit Vuenceslao comiti de Lutzenburgo, fratri Ioannis regis Bohemiæ & Caroli Imperatoris quarti. Secunda fuit Margaretha, quæ nupsit Ludouico Flãdriæ comiti. Tertia fuit Maria, quæ nupsit Reinaldo duci Gelrensium. *Ioannes dux Brabantiæ obijt.* *Vuenceslaus comes Lutzenburgensis.*

Anno Henrici abbatis 13. dominicæ natiuitatis 1313. indictione 11. Henricus Imperator Rom. 7. in Italia, nouis comparatis exercitibus contra Robertum Apuliæ regulum, processurus in itinere apud Bonconuent dissenteriæ morbo resolutus, in die sancti Bartholomæi obijt, non sine iactura magna totus Imperij Romani, uacauitque imperium anno uno. Sunt qui scribãt ipsum ueneno perijsse, per administrationem fratris Bernardi ordinis Prædicatorum, confessoris & capellani sui, à quo ipsum in die assumptionis B. Mariæ semper uirginis communicantem, in hostia consecrata ferunt intoxicatum: & ob id Prædicatores omnes à papa hac pœna notatos, ut usque in hunc diem ac deinceps, communicantes in altari, eorum sacerdotes sinistra se manu communicent. Sed quoniã hoc omnino cõfictum putamus, idcirco fidem adhibere ista dicentibus, iusta ratione contemnimus. Prædictus autem frater Bernhardus, multos innocentiæ suæ testes habuit uiros illustres, & literas similiter Ioãnis Bohemiæ regis filij Imperatoris, archiepiscoporum quoque atque pontificum, qui in morte Imperatoris ipsum clara uoce excusantis, fuere præsentes, uidelicet Mediolanensis, Ianuensis, Perusini, Lucensis, & Argentinensis. Nihilominus Henricus comes Flandriæ, cæterique nobiles curiales econtra constanter affirmabant, reum esse Bernardum mortis Imperatoris, & eum in sacramento corporis Christi intoxicasse. Vnde magna in ordinem Prædicatorum persecutio minus iustè fuit exorta, etiam si frater ille innocens à crimine obiecto non fuisset, cùm crimen unius hominis in totum ordinem non fuerit referẽdum. Magna his temporibus fames in terra fuit ubique, magnaque pestilentia subsecuta, & in utroque periculo multi homines perierunt. *Henricus Imperator obijt.* *Dominicanus intoxicat imperatorem.* *Ordo prædicatorum calumniatur.*

Anno Henrici abbatis 14. qui fuit dominicæ natiuitatis 1314. obijt Clemens papa 5. anno pontificatus sui 9. nondum completo: & uacauit sedes Petri annis duobus, mensibus tribus, & diebus septemdecim, propter discordiam fratrum. *Clemens papa.*

Eodem anno pridie iduum Ianuarij obijt Sibodo de Lichtenberg, episcopus Spirensis: cui Emicho de Liningen succedens præfuit annis 14. non sine dissensione ciuium suorum, ut solent. *Sibodo, obijt.*

Eodem quoque anno, 4. iduum febr. obijt Emericus episcopus Vuormatiensis, cui Henricus filius comitis Syluestris de Dune, præpositus domus succedens, præfuit annis quinque. *Emericus.*

Eodem quoque anno 14. calendas Nouembris conuenerunt principes imperij pro electione noui regis apud Franckofordiam, uotisque in diuersa diuisis, Petrus archiepiscopus Moguntinus, Balduinus archiepiscopus Treuerensis, Volmarus Marchio Brandenburgensis, & Ioannes Bohemiæ rex, Ludouicum comitem Palatinum Rheni, ducemque Bauariæ in regem Rom. elegerunt, *Dux Bauariæ fit rex.*

elegerunt. Contra quem Henricus archiepiscopus Coloniensis, Dux quoque Saxoniæ, & Rudolphus comes Palatinus Rheni, duxq; Bauariæ frater ipsius Ludouici, non fauens ei honorem, in regem elegerunt Fridericum ducem Austriæ, fratrem Lupoldi ducis, & filium Alberti quondam regis Rom. Quamobrem bellum inter eos exoritur, durauitq; annos octo, quo tandem Ludouicus obtinuit & solus regnauit, Fridericum cepit, & in deditionem coēgit. Fratrem uerò suum Rudolphum comitem Palatinum Rheni cum Friderico pertinaciter sentientem, de patria proscribens, in Angliam usq; ad uitæ terminū relegauit, ubi in magna uiuens paupertate tandem mortuus est. Comitatum ergo Palatinū cum cæteris quæ Rudolphi fuerant, aliquandiu tenuit, sed omnia filijs eius postea resignauit. Iste Ludouicus uxorē habuit Margaretham, filiam Vuilhelmi Hollandiæ comitis, quæ peperit ei sex filios, Ludouicum marchionem Brandenburgensem, Stephanū ducem Bauariæ in Lanshuta commorantem, Albertum in Straubingē, Vuilhelmum ducem Hollandiæ postea comitem, Ludouicum dictum Romanum, quia Romæ natus fuerat, & Ottonē ducem, qui dictus fuit Brandenburgensis.

Fridericus dux Austriæ contra eum eligitur.

Rudolphus Palatinus à fratre expellitur.

Margaretha coniunx Ludouici regis.

Anno prænotato tres simul lunæ in cœlo apparuerunt. Fulgor etiam quem cometam appellant, tribus mensibus in cœlo emicuit.

Cometa apparuit.

Anno Henrici abbatis 15. qui fuit dominicæ natiuitatis 1315. maxima fuit per totam Alemaniam fames, in qua multa hominum milia præ inopia perierunt, durauitq; biennio. Postea ingens hominum pestilentia ubique secuta est.

Fames & pestis

Eodem anno factum est prælium inter Ludouicum regem Romanorum, & Fridericum Austriæ ducem eius aduersarium, iuxta ciuitatem Spirensem, ubi Lupoldus frater Friderici in circuitu uillas complures incendio cremauit, & multa pauperibus intulit damna. Sed tamen Ludouicus uictor euasit, & Fridericum aduersariū cum suis fugere turpiter compulit. Fames (ut diximus) erat maxima, sed Balduino archiepiscopo Treuerense prouidente, necessaria nihil exercitui defuit.

Prælium apud Spiram gestum.

Eodem quoq; anno in ciuitate Cremensi Patauiensis diœcesis, in ducatu Austriæ, plures nefandissimi hæretici per fratres Prædicatores inquisiti inuenti & combusti fuerunt. Articulorum hæreseos eorundem primus erat iste: Missas uanitatem esse dicebant, & nullius uel reuerentiæ uel utilitatis. Secundus articulus fuit: Luciferum cum dæmonibus suis, cœlo iniuria pulsum dicebant, tandemq; beatitudini cum omnibus suis restituendum: Michaëlem & Angelos omnes, æternis cruciatibus deputādos: hominesq; ab eorum secta alienos, similiter esse damnandos. Vnde cùm se mutuò salutarent, dicebant, Salutet te iniuriam passus, id est Lucifer. Tertius articulus iste nefandissimus fuit: Dicebant enim, Maria si uirgo mansit post partum, non hominem sed angelum peperit, uirgo post partum non fuit. Item dicebant se habere 12 apostolos, qui totum imperium singulis annis perlustrarent: & duos ex eis ordine & professione seniores, singulis annis paradisum intrare, ac potestatem ab Helia & Enoch ligandi & soluendi accipere, quam alijs communicabant in eadem secta constitutis. Sacramentum baptismi irridebant dicentes, Si baptismus est sacramentum, ergo quodlibet balneum est sacramentum, & per consequens quilibet balneator esset deus. Sacramentum pœnitentiæ turpiter uiciabant, confitentes non sacerdotibus, sed laicis in genere, peccata sua in specie exprimentes: sperantes se ex hac confessione, omnium peccatorum à pœna & à culpa remissionem plenariam recepturos. Sacramentum dominici corporis non credebant, hostiam consecratam

Hæretici combusti in Austria.

Errorum ipsorū articuli.

Hæresis pessima.

Contra Baptismū

Contra pœnitentiam.

Contra Eucharistiam.

secratam, deum fictitium appellantes. Sacramentum quoque matrimonij iuratum meretricium in uulgari nuncupabant. Sacramentum extremæ unctionis irridebant, & interrogati super eo quid sentirēt, unanimiter responderunt: Nos credimus quòd olera quanto fuerint oleo plus condita, tanto esse meliora. Cōsecrationes ecclesiarum, cœmiteriorumq; & benedictiones palmarum, salis, aquæ, & cæterorum quæ in ecclesia fiunt, nihil esse dicebāt. Item dicebant, Deum nec scire, nec punire mala quę sub terra fierent. Vnde in speluncis & cauernis subterraneis cōuenientes, pater cum filia, frater cum sorore, ac filius cum matre, indifferenter turpitudinem carnis suæ exercebant. Romanam ecclesiam non Christi, sed gentium infidelium esse dicebant: omniaq; statuta ecclesiæ cum prælatis & ministris eius cōtemnebant: Ieiunium irridebant, carnibus omni tempore, etiam in sexta feria parasceues uescebantur. Dies festos non seruabant, sed in die paschæ laborabant: Periurium dicebant non esse peccatum. Merita & intercessiones quorumlibet sanctorum, posse hominibus apud Deum præstare suffragia, negabant: Sed & alios complures articulos profitebantur erroris, quorum prolixitas inserta, his tædium lectoribus (ut uereor) generaret. Magnus eorū numerus fuit in Austria, Bohemia, & terris uicinis. Nam sicut quidam ex eis Viennæ crematus, nomine Nouus magister, confitebatur, fuerūt eorum in Austria, Bohemia, & in confinibus eius illo tempore plusquàm octoginta milia hominum, omnes in eam sectam iurati & professi, præter eos qui in alijs terris erant. Ex hac fece Bohemia tunc infecta, usq; in præsentem diem eisdem erroribus & turpitudinibus scatet, quemadmodum inferius anno Blasii abbatis 17. pleniùs dicemus. Multi autem eo tempore in Austria fuerunt in diuersis locis combusti, qui omnes unanimiter in suis erroribus pertinacissimè usque ad mortem cum magna hilaritate permanserunt. Inter quos puella una speciosa nomine Gisla, dum iam esset cremanda, interrogatur à iudice, si adhuc esset uirgo. Quæ coram omnibus respondit: Super terram adhuc uirgo sum, sub terra uerò minimè. Credebant enim fatui, uirgines sub terra non posse deflorari, etiamsi à mille uiris cognoscerentur, neq; tale stuprum esse peccatum.

Contra unctionē & matrimoniū.

Error omnium turpißimus.

Contra statuta ecclesiæ.

Suffragia sanctorum spernebant.

Bohemorum hæresis initium.

Anno Henrici abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1316. Ludouicus rex Romanorū cum omnibus principibus & ciuitatibus sibi cōsentientibus pacem decreuit in omni regno. Sed Henricus archiepiscopus Coloniensis cum his qui partes Friderici sequebantur, fœdus hoc pacis non aduertit, & propterea multis se & diœcesim suam calamitatibus subiecit. Nam eodem anno ipse rex Ludouicus, adiuuantibus Baldeuino Treuirorum, & Petro Moguntino Archiepiscopis, multa contra Friderici partes bella gesserunt. Munitiones quoque Vuisbaden, & Scharpfenstein obsidione uallauit, ubi cùm non proficeret propter locorum firmitatem, infecto negotio ad alia se conuertit.

Ludouicus pacē reformat.

Bellum Ludouici cum Friderico.

Eodem anno posteaquàm sedes apostolica uacauerat annis duobus, mensibus tribus, diebusq; 17. cardinales tandem Lugduni conuenientes, Iacobum Caturcensem Portuensem episcopum, quinta die mensis Septembris, in papam elegerunt, qui Ioannes 22. nuncupatus præfuit ecclesiæ Romanæ annis 18. mensibus 4.

Eodem quoque anno bellum inter Ludouicum regem Rom. & Fridericum Austriæ ducem, aduersarium eius apud Argentinam factum est, in quo Friderici exercitus à Ludouico fusus & superatus, denuò fugere compulsus est.

Bellum quartum inter Ludouicum & Fridericum.

Anno

Anno Henrici abbatis 17. & ultimo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1317. Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis castellũ imperij Sterrenberg, impignoratum, Ludouico rege consentiente, pecunia redemit, & ecclesiæ suæ Treuerensi coniunxit. Fuit enim uir magnificus, & semper Imperatoribus obsequiosus & gratus, quod Treuerensi ecclesiæ multum profuit.

Castrum Sterrenberg emi.ur.

Guido obijt.

Eodem anno 4. calendas Iunij, Guido episcopus Traiectensis obijt, cui Fridericus de Sirck, maioris ecclesiæ propositus, succedens præfuit annis quinq;, in multis aduersitatibus tribulatus.

Eodem quoque anno Henricus abbas huius cœnobij Hirsaugiensis 30. à sua dignitate abbatiali depositus est, & ad priuatam conuersationem reuocatus. Fuit enim (sicut in principio nos dixisse meminimus) homo ocio et inertiæ deditus, qui conuiuijs & solatijs carnis nimium indulgens, omnem monasterij statum in temporalibus & spiritualibus turpiter neglexit. Bona monasterij mobilia & immobilia multa distraxit, multa uendidit & alienauit, ac pecuniam omnino male expendit. Vnde à sanioribus sæpe cum reuerentia admonitus, cùm emendare mores contemneret, res per fratres ad episcopum, & per illum ad Regem deuoluta est, & ex eius mandato deponitur.

H. abbas deponitur.

DE SIGISMVNDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 31. *qui præfuit annis 24. & de uarijs gestis illius temporis.*

HEnrico autem abbate deposito, ad uitamq; priuatam (sicut diximus) reuocato, magna inter fratres meritorum discussio subsecuta est, ne si quem minus consultè præcipitatoq; consilio in pastorem eligerent, similibus aut certè grauioribus periculis & malis subiacerent, & utrunq; monasterij statum ad extrema incommoda perducerent. Matura itaq; consultatione præhabita ad electionem noui pastoris, tandem procedentes in duos uota direxerunt. Vna pars numero & maturitate consilij potior, Sigismundum priorem quondam claustralem in abbatem elegit: alia uerò pars Gerhardum custodem & monachum cœnobio præficere contendebat. Cumq; ambo electi primò ad iudicium episcopi Spirensis, ac deinde ad audientiam Ludouici regis Rom. peruenissent, audito electionis processu Sigismundus sententia doctorum in abbatia confirmatus est: qui ordinatus ex more, præfuit huic monasterio strenuè 24. annis, & satis bene omnia rexit. Fuit autem natione Suueus, nobili prosapia ortus, statura decente, nec breuis, nec nimia proceritate distortus. Moribus erat humanus, ingenio mitis ac subtilis, cõsilio promptus, & singulari prudentia circumspectus, eloquio disertus, & quadam seueritate reuerendus. Res monasterij prudenter & ordinatè dispensauit, & multa ab antecessore suo abbate Henrico alienata, ad monasterij possessionem reuocauit.

Dissensio facta est in electione.

Sigismũdus abb.

Sigismundi uita.

Andreas obijt.

Anno eius primo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1318. obijt Andreas Herbipolensis episcopus: cui successit Gotfridus de Holoë, & præfuit annis 9. qui post multas contentiones cum ciuibus suis habitas, uictoriam tandem obtinuit, eosq; ad obedientiam coëgit.

Bellum contra archiepiscopum Coloniensem.

Eodem anno Colonienses, iussu Ludouici Imperatoris, uocatis in auxilium Ioanne rege Bohemiæ, qui Lutzenburgi tum erat cum magno exercitu, Vuilhelmo comite Hollandiæ, Ioanne fratre eius comite in Hannonia, Gerhardo comite de Iuliaco, Adolpho comite de Monte, & Ioanne comite de Seyna cum quibusdam alijs, contra Henricũ archiepiscopum Coloniensem pacta & fœdera pacis Ludouici regis uiolantem, & cum Fri-

derico

derico duce Auſtriæ ſentientem,ad bellum procedētes,multa ei damna in-
tulerūt:& inter cætera,caſtrum Bruel nuncupatū,ſpacio quatuor menſium
obſiderunt.Sed tandem pace interpoſita & ſatisfactione facta,receſſerunt.

Anno Sigiſmundi abbatis 2.dom.autem nat.1319.obijt Hēricus epiſco- *Henricus obijt.*
pus de Dune,ex comite Sylueſtri,epiſcopus Vuormatienſis,anno pontifica
tus ſui 5.in maiori eccleſia ſepultus, & uacauit epiſcopatus menſibus duo-
bus,& octo diebus.Poſtea electus fuit Cuno de Schoneck,filius fratris Eme *Cuno.*
rici quondam epiſcopi Vuormatienſis,& præfuit annis 10.Autumant qui-
dam eum diutius præfuiſſe,ſed nobis ſeriē tēporis diligentiſsime reuoluen-
tibus errare comperti ſunt. Anno Sigiſmundi abbatis 3.dom.autem nat. *Petrus medicus.*
1320.pridie nonas Iunij,obijt magiſter Petrus de Achtzpalt,medicus & ar
chiepiſcopus Moguntinus,uir per omnia magnificus:qui Carthuſiam extra
muros Moguntinos de nouo fundauit,& collegium canonicorum eccleſię
S.Catharinæ in Oppēheim primus inſtituit,& ſatis magnifice dotauit.Quo
mortuo, canonici Mogūtini Baldeuinū archiepiſcopū Treuerenſem in ſuū
antiſtitem poſtularunt.Sed papa Ioānes 22.recuſans eorū poſtulationi præ-
bere cōſenſum,dedit eis in archiepiſcopū dominū Mathiā de Buſſeck,mo- *Mathias.*
nachū ordinis S.Benedicti profeſſum,uirū optimū,& tali honore dignū:qui
per dominū Baldeuinū archiepiſcopū Treuerenſem cum ſolēnitate Mogū
tiam introductus,autoritate Apoſtolica à clero & populo honorifice ſuſcep
tus eſt,præfuitꝗ; annis 8.Qui ſtatim ipſi Baldeuino confœderatus eſt:cuius
adiutorio & pręſentia roboratus,oppidum zu den Gieſſen dictum,obſidio- *Gieſſen capitur.*
ne uallauit & obtinuit.

Eodem anno ciues Colonienſes iterum iuſſu Ludouici Imperatoris con- *Colonienſes ciues contra archiepiſcopum bellant.*
tra Henricum archiepiſcopum ſuum,ad bellum procedentes,caſtellum eius
Vrechem cœperunt,ac funditus deſtruxerunt.

Anno Sigiſmundi abbatis 4.qui fuit domin. nat.1321.Fridericus dux Au *Fridericus deuaſtat Bauariam.*
ſtriæ cum Lupoldo fratre ſuo, in manu ualida cum magno exercitu intrauit
Bauariā contra regem Ludouicū,totamꝗ; regionem igne & ferro deuaſta
uit,& multa ubiꝗ; pauperibus damna intulit:imperatore Ludouico ſe inte-
rea in munitionibus,propter exercitus ſui abſentiam continente,& fortunę
ſortem precibus exorante. Anno ſequenti,qui fuit 5 Sigiſmundi abbatis,
dominicæ autē natiuitatis 1322.Coloniæ deprehenſus fuit Lolhardus qui-
dam nomine Vualtherus , magiſter & princeps ſcholæ hæreticorū illius ſe- *Hereſiarcha Coloniæ comburitur*
ctæ, de qua ſuprà fecimus mentionem,anno Henrici abbatis ſecundi 15.
qui in ciuitate Colonienſi & extra in multis locis,errores ſuos occulte inter
mulierculas maxime diſſeminauerat,multosꝗ; ſeduxerat.Libellos erroribus
ſuis conuenientes, in lingua Teuthonica ſcripſit,in quibus uerba ſacrę ſcri-
pturæ male interpretando peruertit,& erroribus ſuis applicauit,eosꝗ; mulie
ribus legendos diſtribuit.Comprehenſus autem,errores ſuos acriter defen-
debat,unde per ſententiam ad ignem damnatus combuſtus fuit:multos re-
linquēs(ut ipſe fatebatur)occultos in ciuitate Colonienſi & extra,errorum
ſuorum profeſſores,cultores atꝗ; diſcipulos. Eodem anno Ieſabella uxor
Eduardi redis Anglorum,filia quondam Philippi quarti regis Francorum, *Regina Angliæ maritum ſuum cepit.*
ipſum Eduardum maritum ſuum cepit,& cuſtodiæ mancipauit uſꝗ; ad mor
tem,propter deſolationem(ut dicebat) quam cum ſeruis fecerat in regno.

Anno Sigiſmundi abbatis ſexto,dominicæ autē natiuitatis milleſimo tre
centeſimo uigeſimo tertio, Fridericus Auſtriæ dux iterum magnum con-
gregauit exercitum, plus quàm quinque millia pugnatorum ex Auſtria &
Vngaria,contra Ludouicum Imperatorem pugnaturus,cui Lupoldus dux

Austriæ frater cum duobus millibus occurrit,& conductis hincinde multis denuò Bauariã intrauit,omniaq; deuastare moliuntur. Ludouicus uerò Imperator maximo adunato exercitu plusquàm triginta milium pugnatorum unà cum Ioanne Bohemorum rege,Baldeuino quoq; archiepiscopo Treuerensi,& Mathia archiepiscopo Mogũtino,Friderico duci aduersario suo in Bauaria inter Ottingen & Molendorf occurrit: ubi conserto prælio Fridericus dux uictus,& per Bohemiæ regem captus est,& Ludouico Imperatori sub uitę conditionibus pręsentatus,quem in quodã castello firmissimo, custodiæ mancipauit. Contigit postea duce Friderico sic in captiuitate detento,quod uenit ad Lupoldum fratrem eius in Austria,magus quidã,promittens se sua arte ducem Fridericum de captiuitate saluum & illæsum penitus,ministerio spiritus ad se in una hora reductur ũ,si condignam uellet ei repromittere ac dare mercedẽ.Respõdit dux:Si feceris,inquiens,quod promittis,cõdigno te præmio honorabo.Itaq; Magus hora sibi congrua circulum cõiurationis unà cum duce ingreditur,uocat spiritum suis obedire mãdatis consuetum.Cui in specie humana comparẽti,per uirtutẽ suarum coniurationum mandauit,quatenus ducem Fridericum de custodia Imperatoris liberatum ad se in Austriam sine læsione quantocius aduceheret. Cui Spiritus respondens dixit: Si dux ipse captiuus mecum uenire uoluerit,mandatis tuis libens obtemperabo. His dictis auolat mox spiritus in Bauariam, in forma peregrini assumpta peruolat, custodiamq; ubi dux Fridericus detinebatur captiuus ingreditur:quo uiso,missus ad eum spiritus dixit,Si ex captiuitate liberare uolueris,hunc equum ascende,& te sine lęsione in Austriã ad fratrem tuum ducem Lupoldum saluum perducã.Cui dux inquit,Quis enim es tu?Ad quẽ spiritus,Noli interrogare quis sim ego,quia nihil ad rem: sed ascende hunc equum,quem tibi exhibeo,& te saluum & incolumem hinc liberatum ad Austriam reducam. Quibus auditis horror quidã ducem alioquin audacissimum inuasit:qui mox,ut signo se sanctæ crucis muniuit, spiritus cum nigro quem exhibuerat equo disparuit,& uacuus ad mittẽtem reuersus est,à quo increpatus quòd non adduxisset captiuum,ordinem rei gestæ narrauit. Tandem de custodia emissus dux Fridericus,ita sibi contigisse in captiuitate consignato die confessus est. Post hæc Ludouicus Imperator accepto iuramento & necessarijs cautionibus à duce Friderico,quòd se de regno amplius non intromitteret,eum liberum dimisit,& solus imperauit annis fermè 33.homo fortis & audax nimium. Eodem quoque anno Ioannes papa 22.Thomam de Aquino ordinis fratrum Prædicatorũ,theologum acutissimũ, anno post transitũ eius 48.catalogo sanctorũ inscripsit.

Exercituũ pugna iuxta Ottingen in Bauaria.

Magus spiritũ misit ad ducem captiuum.

Ludouicus imperat.

S. Thomas Aquinas canonizatur.

Anno Sigismundi abbatis 7.dom.autem nat.1324,Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis,& Ioannes rex Bohemiæ ex fratre nepos eius,qui tunc Lutzenburgi morabatur. Dux quoq; Lotharingiæ &comes Barensis,cum quibusdã alijs comitibus atq; nobilibus mutuò sese confœderantes cum magno exercitu ciuitatem Metensem obsederunt:quam cùm expugnare non possent,omnia in circuitu uastando desolauerunt. His temporibus Ludouicus Imperator cupiẽs dilatare dominiũ suũ,uxorem cuiusdam uiri potẽtis uiolẽter abstulit,eamq; Ottoni filio suo Brandenburgensi Marchioni matrimonio cum pompa & solennitate copulauit: uiro eius,cum quo matrimonialiter uixerat, annis undecim,reclamante, & auxilium summi pontificis licet frustra inuocante. Dicebat enim Imperator,inter eum & illam impedimentum extare consanguinitatis. Sed alia eum causa mouebat,scilicet desiderium habendi dominium ducatus Carinthiæ & Tirolis,quod ad ipsam

Improbum Ludouici factum.

ipsam mulierē iure hæreditario fuerat reuolutū. Vnde cōmotus papa Ioannes 22. tanta inquitate, scripsit Ludouico multis uicibus rogādo, monendo & comminando, quatenus uxorem uiro suo restitueret, & pro corona imperij suscipienda ad se in Auinionem ueniret. Sed imperator papa contemnēs, nec mulierē uiro suo restituit, nec uenire in Galliā consensit. Quam ob causam iratus pontifex, nimioq; furore non iniuste commotus, ei communionē ecclesiæ interdixit, & uarijs censuris eum publice damnauit. Circa hæc tempora Ioannes papa memoratus condēnabat eos qui dicebant, Christū eiusq; discipulos & ueros imitatores nihil proprij habuisse. Cuius cōstitutioni cùm se Michaël de Cesena ordinis fratrū Minorū generalis minister opponeret, ipsum excommunicauit, & ab officio deposuit. Vuilhelmū quoq; de Ockā, eiusdem ordinis natione Anglicum, doctorē acutissimum, ob eandem sententiam excommunicatū declarauit hæreticū. Qui confugiens ad Ludouicum Imperatorē, eius defensionē implorauit dicens: O Imperator, tu me gladio à papæ iniurijs defende, & ego te uerbis & scriptis indissolubili rationē defendam. Susceptus autem à Ludouico multa & uaria scripsit contra papā prædictū, asserens eum hæreticū atq; schismaticum, eiusq; cēsuras non esse curandas. Mansit itaq; excōmunicatus cum excōmunicato in ciuitate Monacensi usq; ad mortē, & ibidem moriens sepultus est. Sunt qui dicant, eum circa finem uitæ suum recognouisse errorē, & Apostolicæ sedis gratiā impetrauisse. Anno Sigismūdi abbatis 8. qui fuit dominicæ natiuit. 1325. Colonīēses coassumptis secū multis comitibus atq; nobilibus, cum magno & ualido exercitu intrauerūt Vuestphaliā cōtra Hēricū archiepiscopū Coloniēsem: & inter multa mala & dāna quæ ei intulerūt, castrū fortissimū Volmerstein lōga obsidione captū, solo coæquarūt. Eodem anno Baldeuinus archiepiscopus Treuerēsis castrū Furstēberg, in manu ualida obsedit, & in deditionē accepit. Stierberg quoq; Lātgrauio de Luchtēberg, feudū fecit. Castrū Richēberg, de nouo cōstruxit, quod comiti de Katzenelenbogē in feudum cōtulit, & multa pro honore ecclesiæ suæ magnifice fecit, tam ædificādo q̄ capiēdo castella. Castrum quoq; Birckenfeld, cōstruere cœpit contrà uoluntatē comitissę de Starckenberg, in cuius dominio erat. Vnde orta inter eos dissensione, Balduinus archiepiscopus adunato exercitu terram eius inuadere decreuit, sed per industriam Henrici ex comitibus de Spanheim Aquensis præpositi & Emerici militis de Lapide, pro concordia laborantium treugæ concessæ sunt. Non diu postea cùm archiepiscopus Confluentiā descensurus in parua quadā nauicula per Mosellæ alueū ueheretur, ab ipsa comitissa circa Starckenberg captus est & custodiæ mācipatus. Qui aliquādiu detētus, ibidē tandē pecunia se redemit, datis literis & cautionibus, quòd in diebus suis inchoatū non perficeret castellū in Birckēfeld, pro quo cōtentio fuit. Eodē quoq; anno Cuno de Schoneck episcopus Vuormatiensis præcepit festum corporis Christi, secundū institutionē Vrbani papæ per ciuitatē Vuormatiensem & totā diœcesin solēniter celebrari. Anno Sigismūdi abbatis 9. dom. nat. 1326. Ludouicus Imp 4. Reinhardū comitem Gelriæ in ducē sublimauit, qui patrē suum eiusdē nominis per annos fermè octo usq; ad mortē in captiuitate detinuit. Et abhinc principes terræ Gelrēsis duces esse cœperūt, titulo comitatus de Zutphania retēto usq; in hodiernū diē. Et hoc ipso anno 7. iduū Octob. obijt pater eius in captiuitate. Mortuo Friderico episcopo Traiectēsi, duo in dissensione fuerūt nominati Iacobus decanus maioris ecclesiæ à maiore parte capituli fuit electus, & Iacobus Sudēsis episcopus, ad instantiā Vuilhelmi comitis Hollandiæ à minori parte

Ludouicus imperator excōmunicatur.

Vuilhelmus de Ocham uenit ad Imperator.

Colonienses deuastant Vuesphaliā igne ferroq;.

Stierberg. Lichtenberg. Richenberg. Birchenfeld.

Cuno.

Comes Gelriæ dux creatur.

Fridericus obijt.

postulatus est. Sed prior Iacobus decanus præualuit, & in episcopum Traiectensem confirmatus fuit: quo in breui mortuo, canonici maioris ecclesiæ unanimiter elegerunt Ioannem de Bruchorst, ecclesiæ sancti Saluatoris in Traiecto præpositum, uirum optimum, qui mox regimen & administrationem totus episcopatus, ut uerus pontifex canonicè electus, assumpsit. Interea uenit ex Auinione Ioannes de Diest Cameracensis præpositus, in episcopum Traiectensis ecclesiæ à Ioanne papa 22. ad instantiã Ioannis ducis Brabantiæ, Reinhardi ducis Gelriæ, & Vuilhelmi comitis Hollandiç ordinatus & cõsecratus: qui armata manu cum magno apparatu Traiectum ingressus, pulso Ioanne de Bruchorst electo, pontificatum assumpsit, quem annis ferme 14. gubernauit.

Ioannes Traiectensis episc.

Anno quoque prænotato Iudæus quidam baptismum in Hannonia suscipiens, à Vuilhelmo comite Hollandiæ Hannoniæque de sacro fonte leuatus est. Qui transiens & conuersans inter Christianos, deuotum se fingebat, malicia Iudaica repletus. Nam uice quadam transiens in ecclesia cuiusdam monasterij solus, imaginem B. Mariæ semper uirginis pulcherrimè depictam indignus conspexit. Qui ueteri mox odio innatoque furore repletus pugionẽ extraxit, prorumpẽsque in uerba blasphemiæ contra sanctam Dei genitricẽ nitidam imaginis faciem configens, turpiter uulnerauit. Et ecce cõfestim sanguis ab imagine uulnerata copiosus erumpens circũfluere cœpit. Quod cernens infelix, de ecclesia latenter aufugit. Sanguis autẽ à fidelibus reseruatus, multis ęgritudinibus medela fuit. Verùm posteaquàm tãti sceleris autor aliquãdiu latuisset, nec sciri à quoquam potuisset, beatissima Dei genitrix semperque intacta uirgo Maria, cuidã fabro ferrario in somnis apparens quasi uulneribus cõfossa, autorẽ ei sceleris ostẽdit, & cum ad duellũ pro ueritatis declaratione contra perfidũ animauit. Venit ad iudicẽ faber, sceleris accusat Iudæũ, ubi cũ testimonia probationis obiecti criminis sufficientia nõ adessent, duelli cõditio à Christiano petitur & conceditur. Inito certamine duelli, sanctissima dei genetrice adiutus, uicit perfidũ fidelis, impiũ iustus, Iudęũ Christianus. Superatũ se cernẽs blasphemus, ueritatẽ aperuit, sceleris sui immanitatẽ, & quod animo nunquã fuerit Christianus publicè cõfessus est. Quibus auditis præfectus comitis, laqueo illum suspendi fecit. Anno Sigismundi abbatis 10. dom. nat. 1327. Ludouicus rex Rom. cum multis principibus & magno exercitu pro corona imperij Romã profectus est, & à Romanis cũ honore ingẽti susceptus est. Papa tũc in Auinione morabatur, quo rex Ludouicus licet sępius ab ipso inuitatus, ire tutũ sibi nõ credebat. Vnde pontificẽ per literas tam suas quàm Ro. aliorũ principũ rogauit, quatenus aut ipse Romã uenire, aut munus imperialis cõsecrationis alicui cardinaliũ cõmittere, sicut Clemẽs papa 5. cũ Hẽrico 7. fecerat, dignaretur, dicẽs sibi nec cõueniẽs esse, nec de cõsuetudine Rom. imperij alibi quàm Romæ benedici & coronari. Sed papa utrũque recusauit, mãdans ei ut ad se in Auinionẽ ueniret. Vnde cõmotus Ludouicus, se à simplici quodã episcopo Romę in ecclesia S. Petri imperatorẽ fecit coronari, anno post electionẽ suã 13. Quo facto cõsiliũ suorũ Romæ habuit, in quo Ioannẽ papã 22. propria autoritate (ne dicã temeraria præsumptione) depositum, hæreticum, schismaticum, omnique pontificio honore priuatum, denunciari fecit: & Petrum Corbanẽsem ordinis Minorum, hominem quidem doctum, & ad res agendas idoneum, papam constituens, Nicolaum 5. appellauit, à quo denuò coronam imperij cum maiori solennitate suscepit. Creatus autem Petrus, non pontifex, sed antipapa, cardinales & episcopos homines suijpsius consimiles creat, seque in omnibus gessit ut

Iudæi baptizati scelus nefandum contra B. uirginẽ

Miraculũ B. uirginis magnum.

Christianus Iudæum superauit.

Ludouicus Rex. Romam proficiscitur.

Ludouicus Romæ coronatur.

uerus papa. Verùm post reditum Imperatoris in Germaniam, Pisis antipa pa relectus, à Bonifacio comite Pisano captus, Auinionem ad Ioãnem pontificem perducitur, ubi in carcerem cõiectus uitam cum morte permutauit, qui etsi errorem recognouit, liberari tamen non potuit.

Gotfridus obijt.

Eodem anno obijt Gotfridus episcopus Herbipolẽsis, cui succeßit Vuolframus de Grunbach in ordine episcoporum sextus, & quadragesimus, & præfuit annis sex, homo ad regendum aptißimus, qui ciues suos ad omnimodam subiectionem coëgit.

Synodus prouincialis.

Eodem quoque anno Mathias archiepiscopus Moguntinus synodum prouincialem suffraganeorum, abbatum & prelatorum suorum celebrauit, in qua constitutiones multas pro utilitate ecclesiæ edidit.

Matthias obijt.

Anno Sigismundi abbatis 11. dominicæ autem natiuitatis 1328. indictione 11. 4 iduum Septembris, obijt Mathias archiepiscopus Moguntinus ordinis sancti Benedicti de Buseck natus, uir integerrimæ conuersationis & omni honore perpetuaq; memoria dignus, & in maiori ecclesia Moguntina sepelitur. Quo mortuo, iterum clerus Baldeuinum archiepiscopum Treuerensem postulauit, qui cùm ecclesiam suam Treuerensem, quam locupletem iam reddiderat, noluisset deserere, Ioannes papa 22 ecclesiam Mogunt. Henrico de Virnberg, sine consensu canonicorum dedit, eumq; in archiepiscopum ordinatum, Moguntiam cum literis & mandatis Apostolicis destinauit. Canonici autem multa contra eum allegantes crimina, ad sedem Apostolicam appellarunt. Per triennium itaq; coram papa in Auinione litigantes, ne Mogũtina ecclesia iterum pastore destituta, grauia incurreret damna, ad instantiam eorum Baldeuino archiepiscopo præfato ipsam ecclesiam Mogũtinam administratorio nomine usq; ad exitum litis commendauit. Constitutus autem administrator oppida, castella, & munitiones totius diœcesis in suam potestatẽ accepit, & omnia ab incursione prauorum, fortiter cum magna industria & sapiẽtia defensauit. Magna his diebus inter clerum & ciues Mogunt. dissensio fuit, propter libertatẽ ecclesiasticã, illis iura & libertates suas defendentibus, istis autem ex aduerso omnia infringere & uiolare laborantibus. Ad reprimendam igitur temeritatem Moguntinensium Baldeuinus administrator castrũ Eltuil dictum, duobus à Moguntia miliaribus in descensu Rheni fluminis situm, à fundamentis de nouo construere cœpit, ipsamq; uillam muro undiq; circũcinxit. Interea Moguntinenses Baldeuini obsidionem metuentes, ut dicebant, reuera autem cleri odio prouocati Moguntiã die quadam egrediuntur in manu ualida & multitudine magna, ac monasteria ordinis nostri ædificijs & structuris insignia S. Albani martyris, S. Iacobi apostoli in mõte Specioso, sanctiq; Victoris canonicorũ seculariũ, unà cum castro in Vuissenauu pro magna parte destruxerunt, quemadmodum uestigia in monasterio S. Albani præcipuè ostendunt, usq; in præsentẽ diem. Monasteriũ autẽ S. Iacobi, quia ciuitati proximum erat, cum insigni ecclesia funditus euerterunt. Pro qua temeritate postea ad camerã Imperatoris citati sunt, & in maxima pecuniarum summa ipsis monasterijs soluenda iudicialiter cõdemnati. Monasteria uerò successu temporis reædificata sunt, sed ad pristinum decorem non uenerunt. Ab illo tẽpore usq; ad captiuitatẽ ciuitatis, quæ anno Vuignandi abbatis huius cœnobij tertio facta est, deo iniuriam sanctorum uindicante, fortuna Moguntinensibus semper fuit aduersa, quousque tandem libertate amissa, in perpetuam seruitutem sunt redacti. Post annos autem tres, sententia pro Henrico de Virnberg lata fuit, qui confirmatus in Archiepiscopum denuò

Baldeuinus fit administrator ecclesiæ Mogunt.

Eltuil castrum construitur.

ad Moguntiam mittitur,& Baldeuino administrationem in manus eius resignante coram duobus legatis Apostolicis,à clero & omni populo mandatis papæ coactis pro archiepiscopo susceptus,cum solennitate Moguntiam & ecclesiam introducitur.

Emicho obijt. Eodem anno feria quarta ante diem sancti Georgij martyris,obijt Emicho de Liningen, 50.episcopus Spirensis,& in maiori ecclesia sua est sepultus,cui succesit Bertholdus Burheck ordinis fratrum Teuthonicorum,præfuitq; anno uno,translatus ad episcopatum Argentinensem,ut postea dicemus ordine suo.

Collegium in Stuckgardum translatum est. Eodem quoque anno Euerhardus comes de Vuirtenberg,de consensu Ioannis papæ 22, collegium canonicorum de Bittelsbach,cum ecclesia in qua comitum Vuirtenbergensium erat,sepultura in Stuckgardiã transtulit: cuius translationis hæc fuit occasio.Cùm prioribus annis sub Henrico 7. qui regnare cœpit anno Henrici secundi abbatis 8(sicut diximus)nobiles & ciues imperij,præcepto regis bellum agerent per annos ferè 10.cõtra præfatum comitem Euerhardum,& ex munitionibus eius octoginta,cepissent fermè septuaginta destruxissentq;,quemadmodum anno præfati abbatis 10 breuiter consignauimus:inter quas erat castellum Vuitelsbach, in quo ecclesia sita fuerat collegiata,in qua comites(ut diximus) habuerant sepulturam, contigit quod dicturi sumus.Imperiales capta munitione, Deum obliti & propriæ salutis immemores,in contumeliam uiuentium comitum *Crudelitas in mortuos acta.* etiam mortuos sunt persecuti.Nam sarcophagis apertis & cõfractis,mortuorum ossa comitum extrahentes,inter lapides & cineres dispergere non timuerunt.Hanc ininriam & contumeliam quiescentibus in terra mortuis irrogatam, grauiter ferens comes Euerhardus,ecclesiã cum sepultura de Butelsbach,de consensu Apostolico transtulit.Qui comes eodem anno moritur in die S.Bonifacij archiepiscopi & martyris,filium relinquens decennio superuiuentem.

Cuno Vuormatiensis. Anno Sigismũdi abbatis 12,Domini uerò 1329.obijt Cuno de Schoneck episcopus Vuormatiẽsis:post cuius mortem, canonici maioris ecclesiæ Baldeuinum archiepiscopum Treuerensem unanimiter in administratorem assumpserũt,contra Gerlacum Schenck de Erpach,qui episcopatum ambiendo inuaserat,quem etiam postea obtinuit.

Eodem quoque anno Bertholdus episcopus Spirensis,ad ecclesiam Argentinensis episcopatus,authoritate papæ translatus est:& Baldeuinus præfatus archiepiscopus,in administratorem à capitulo Spirensis ecclesiæ assumitur,iam quatuor ecclesiarum rector.

Vualramus. Anno Sigismundi abbatis 13.qui fuit dominicæ natiuitatis 1330.Vualramus ex cõmitibus de Veldens,promotione archiepiscopi Treuerẽsis Baldeuini,factus episcopus est Spirensis,& præfuit annis sex,uir & bonus & misericors.

Gerlacus. Eodem anno Baldeuino archiepiscopo administrationem Vuormatiensis ecclesiæ resignãte,Gerlacus Schenck(de quo præcedenti anno diximus) episcopatum assumpsit,& præfuit annis duobus,non electus,neq; postulatus,sed uiolenter intrusus,auxilio & fauore amicorum,&(ut dicebatur)non confirmatus ab aliquo.

Henricus. Hoc ipso anno post longam concertationem in curia papali habitam, Henricus de Virrenburg,autoritate Ioannis papæ 22.Moguntiam mittitur, & in archiepiscopum ordinatus, à clero & à populo mandato Apostolico suscipitur,duobus legatis præsentibus,& præfuit annis ferè 15. Baldeuino

resignante

resignante administrationem, iussu papæ & legatorum Apostolicæ sedis. Iste archiepiscopus Henricus castrum Altauillæ infra Moguntiã iuxta Rhenum, à Baldeuino administratore incœptum, perfecit.

Anno Sigismundi abbatis 14, Domini uerò 1331, Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis capellam sancti Albani cum horto latissimo adiacente, precio comparauit à monasterio S. Matthiæ extra muros Treuerenses, & pro Carthusianis monachis cœnobium construere cœpit: quod in octo annis perficiens, ac magnificè dotans, nouum consecrauit. Pontem quoque circa Confluentiam lapideum super Mosellã, idem archiepiscopus de nouo multis expensis hoc tempore construxit. *Carthusia Treuerensis construitur*

Eodem anno Ioannes ex comite Lucenburgensi, Bohemiæ rex, Italiam cum magno exercitu ingressus, Brixiam, Bergomum, Lucam, Parmam, Regium & Mutinam in suam potestatem accepit. *Ioannes rex Bohemiæ.*

Hoc ipso quoq; anno facta est magna dissensio inter Henricum Bauariæ ducem cognomento Probum, ex una parte, & Ottonem fratrem eius, ac Henricum iuniorem filium Ottonis ex Bauariæ ducibus Vngariæ regis: ex alia parte pro inferioris Bauaria ducatu, Ludouicus Imperator pro Ottone & Henrico iuniore, uocatis in auxilium Vngaris contra Henricum seniorẽ parabat exercitum: quo cognito Ioannes Bohemię rex, socer Henrici senioris, adiunctis sibi quibusdam alijs principibus, conuentum dissentientibus indixit ad Ratisponam circa festum S. Bartholomæi Apostoli: quibus comparẽtibus concordia tali modo inter eos reformata est. Henricus dux senior in diuisione obtinuit Lanshutam, Strubingen, Scherdingen, & alia circumiacentia castella, munitiones & uicos. Ottoni uerò fratri, eius sors contulit Burghusen, Ottingen, Transtein, Halle, & cætera usq; ad Alpes Saltzburgenses. Porrò Henricus iunior in diuisione accepit Dingelfingẽ, Landauu, Vilshoffen, Deckendorf, Campurg, Kelhaim, & alia in circuitu posita. *Contentio inter duces Bauariæ.* *Diuisio inferioris Bauariæ.*

Anno Sigismundi abbatis 15. dominicæ uerò natiuitatis 1332. Henricus dux Bauariæ senior, denuò cum fratre suo Ottone & Henrico iuniore pro ducatu contendere cœpit: cui cùm Ludouicus Imperator pacem indiceret, nec desisteret, collecto exercitu cum persona propria oppidum Strubingẽ obsidione uallans octo hebdomadibus fortiter impugnauit, quousq; postremò adueniens Ioannes Bohemiæ rex prænominatus, pacem inter eos reformauit. *Strubingen obsidione uallatur.*

Eodem anno 15. calendas Ianuarij, obijt Gerlacus Schenck, episcopus Vuormatiensis, cui Salamãnus ex Moguntia natus, præfuit annis 23. à Ioanne papa 22. confirmatus, sed ab eius successore Benedicto 12. ordinatus. Quem cùm Vuormatienses admittere recusarent, interdicto ecclesiastico per papam notati sunt: pluresq; ex canonicis, maximè sancti Cyriaci in Nuhusen, Apostolicis mandatis inobedientes, & Salamanno rebelles, excommunicati fuerunt, quos tandem satisfactione præmissa ipse autoritate Apostolica reconciliauit. *Salamannus.*

Anno Sigismundi abbatis 16. qui fuit dominicæ natiuitatis 1333. obijt Vuolframus episcopus Herbipolensis, pridie calendas Iulij: cui successit Otto Vuolfskel, & præfuit annis 15. promotus & ordinatus Leodij 21. die mensis Iulij, per Ioannem papam 22. contra Hermannum de Lichtenberg, Ludouici Imperatoris cancellarium, in odium Imperatoris, qui eum in episcopum ordinari cupiebat. Nam sicuti prędiximus suo loco, Henrico Imperatore septimo in Italia mortuo, Ludouicus comes Palatinus, Bauariæq; dux, frater Rudolphi comitis Palatini Rheni, electione principum, deuicto *Otto fit episcopus Herbipolẽsis*

Friderico Austriæ duce, in regē Rom. sublimatus fuit, anno Domini 1314: qui mox in magnam discordiam cum Ioanne papa 22, tali (ut ferebatur) occasione prolapsus est. Habebat quendam cancellarium Vdalricum nomine de Augusta Rheticorum oriundum, hominem temerarium & superbum, cleri & religionis æmulū, ecclesiasticæq; dignitatis & libertatis maximum osorem & aduersarium, qui in literis ad papam nomine Imperatoris, eo inscio, quædam indigna posuit, ipsumq; papam inter alia Bestiā de mari ascendentem appellauit, multaq; in eum opprobria scripsit: quibus non immeritò pontifex ad indignationem prouocatus, Ludouicum regem excommunicauit. Hanc malitiam suam iam morti proximus Cancellarius coram multis publicè confessus est. Vnde Ludouicus Romam profectus anno domini 1327. papæ reconciliari uolens, cùm in Auinione moraretur (ut suprà diximus) anno Sigismundi abbatis 9. à quodā simplici episcopo munus benedictionis accepit, & in dissensione papæ Ioannis permāsit, alium pro eo constituens Antipapam. Ad hunc Ludouicum Imperatorem excommunicatum uenit in Bauariam Vuilhelmus de Ockam ordinis Minorum, natione Anglicus, uir quidem doctus in Philosophia & literis sacris, sed temerarius nimium, excommunicatus à papa Ioanne 22. in quem multa blasphemando conscripsit, quemadmodum in libro de Scriptoribus ecclesiasticis, plenius diximus.

Causa dissensionis papæ & Imperatoris.

Vuilhelmus de Ockam ordinis Minorum.

Eodem anno obijt Hēricus iunior, dux Bauariæ, filius Ottonis regis Vngarorum, anno ætatis suæ 21, sine liberis. Maxima hoc anno uini copia creuit, ita ut uasa defuerint.

Henricus dux Bauariæ obijt.

Anno Sigismundi abbatis 17. dominicæ autem natiuitatis 1334. obijt Henricus archiepiscopus Coloniensis, cui Vualramus filius Gerardi comitis Iuliacensis, præpositus Leodiensis, & thesaurarius Coloniensis, in archiepiscopatu succedens præfuit annis 16. mensibus 6. diebus 19. uir in utroq; iure doctissimus, strenuus atq; pacificus: qui ecclesiam sibi commissam, satis strenuè, pacificè utiliterq; in utroq; statu rexit. Iste Vualramus archiepiscopus inter multa ædificia quæ tempore sui pontificatus in diuersis locis erexit, etiam monasterium Carthusiensium in Colonia de nouo construxit, quod pro necessaria fratrum sustentatione honestè abundeq; dotauit.

Vualramus.

Carthusia in Colonia fundatur.

Eodem anno pridie nonas Decembris, obijt in Auinione Ioannes papa 22. anno ætatis suæ 90. inæstimabilem auri copiam relinquens in thesauris. Cui in Pontificatu successit Benedictus 12. Tholosanus, ordinis Cisterciensis, sacræ Theologiæ doctor, Iacobus de Furno antea uocatus, & præsedit annis 7. mensibus 3. & diebus 18. uir integerrimæ rectitudinis, qui constitutionem ordini nostro dedit pro ipsius reformatione, quam Benedictinā appellant, cuius uerum originale sub plumbo Treueris apud S. Mathiam habetur, & in plerisq; alijs monasterijs similiter.

Benedictus fit papa, Ioāne mortuo

Anno Sigismundi abbatis 18. qui fuit dominicæ natiuitatis 1335. in die Apostolorum Simonis & Iudæ. maximus & nimium tempestuosus in partibus Rheni & Sueuiæ uentus efflauit, qui arbores & multa ædificia in diuersis locis euertit.

Ventus magnus.

Eodem anno, mortuus est Otto Bauariæ dux (de quo suprà fecimus mentionem) filius Stephani ducis, & frater Henrici senioris, sine liberis, cuius ducatus ad fratrem iure deuoluitur.

Otto dux obijt.

Anno sequente, qui fuit Sigismundi abbatis decimonono, obijt Vuillichin, siue Vuilhelmus, abbas cœnobij mei Spanheim undecimo, anno regiminis sui 28. 16 calendas Aprilis.

Eodem

Eodem anno in die sancti Augustini episcopi obijt Vualramus episcopus Spirensis, in ecclesia Prædicatorum ibidem coram summo altari sepultus: cui successit Gerardus de Ercenberg, in die S. Catharinæ electus, & præfuit annis 27. & mense uno, ac diebus 6. At uerò post Vuillichionē mei cœnobij Spanheimensis abbas 12. cōstitutus est Henricus, ex Creutzēnach oriundus, qui præfuit annis duobus, & mense uno, diebusq; sex, non satis utiliter, ut tempus postulabat.

Gerardus. *Henricus.*

Anno Sigismundi abbatis 20. qui dominicæ natiuitatis fuit 1338. magna ubiq; hominum ac pecorum mortalitas fuit, & frumentum caro uendebatur precio, ita ut pauperes magna premerentur inopia, pluresq; fame & inedia perirent. Anno sequente, qui fuit Sigismundi abbatis 21. Eduardus secundus rex Angliæ uenit ad Ludouicum Imperatorem apud Confluentiā, postulās ab eo contra Philippum regem Franciæ auxilium, cui Ludouicus accepta pecunia multa promisit suffragiū, sed promissa seruare non potuit, quia principes ad obediendum inuoluntarios habuit, & rex Angliæ spe sua frustratus, pecuniam sine fructu expositam amisit.

Fames & mortalitas. *Eduardus rex Angliæ secūdus.*

Eodem anno Reinhardus comes Gelriæ, qui postea in ducem sublimatus est, magnum producens exercitum contra Leodienses & Brabantinos bellum indixit, propterea quòd anno præterito, ipso existente cum Imperatore, terram eius incendio & præda miserabiliter deuastauerant, secum habentes Adolphum episcopum Leodiēsem, quem ciues dudum ignominiose expulerant. Ceciderunt in hoc bello plusquàm nouem millia hominum ex utraq; parte. Victoria cessit Reinaldo comiti, ex qua non solùm diues factus, sed famosus in omni terra, cunctisq; gratus principibus.

Bellum inter Leodienses & comitem Gelriæ.

Anno Sigismūdi abbatis uigesimo secundo, qui fuit dominicæ natiuitatis 1339. in die sancti Kiliani martyris, circa meridiem, solis magna fuit defectio, horis fermè duabus.

Eclipsis solis.

Eodem anno circa autumnum Suitenses in ciuitate Berona plures ex ciuibus dissensione suborta crudeliter occiderunt.

Suitenses.

Eodem quoq; anno Ludouicus Imperator conuentum principum solennem apud Franckofordiam celebrauit, ubi inter alia Reinaldum comitem Gelriæ in ducem sublimauit, adijciens ducatui eius comitatum Zutphaniæ, propter singularem prudentiam eius, & res ab eo magnificè gestas. Fuerat enim in ordine comitum Gelrensium ab origine undecimus, uir prudens, audax, bellicosus, fortunatus, & per omnia magnificus, qui multa strenuè pace belloq; patrauit.

Comes Gelriæ in ducē creatur.

Eodem etiam tempore Vuilhelmus comes Iuliacensis, per Ludouicum Imperatorem de consensu principum in marchionem creatus est, uir tali dignus honore, quippe qui & ipse multa strenuè gessit, consilio simul & operatione.

Vuilhelmus comes Iuliacensis. fit Marchio Iuliacensis.

Hoc anno bellum atrox fuit inter Philippum Franciæ regem & Angliæ regem Eduardum, propter comitatum Normandiæ, quem uterq; ad se iure pertinere contendebat. Conductis enim rex Angliæ magno stipendio copijs, Franciam manu ualida ingreditur, præda & incendio cuncta, licet parum sibi profecerit, deuastans, quia Normandiam non obtinuit.

Bellum inter reges Franciæ & Angliæ.

Eodem quoq; anno feria sexta ante festum S. Osualdi regis & martyris, Ludouicus Imperator post mortem fratris sui Rudolphi comitis Palatini Rheni, quem in Angliam fugauerat (sicut diximus) anno Henrici abbatis 14. conuocatis filijs eius Rudolpho, Adolpho & Ruperto, paternam inter eos hæreditatem diuisit, imò potius ablatam restituit, dicens, Pater in me peccauit,

peccauit,non filij:ęquum igitur non est,alieni eos sceleris pœnā subire. Rudolphus primogenitus, Rudolphi fratris Ludouici Imperatoris comitisq; Palatini Rheni ac Bauariæ ducis,uir non multæ sapientiæ, uxorem habuit regis Vngariæ sororem,ex qua genuit filiam unicam Margaretham nomine:quam Carolus Bohemiæ rex postea Imperator duxit in uxorem,de qua suscepit Vuenceslaum post patrem regem Rom. Ioannē regem Bohemiæ, Sigismundum regem Vngariæ,postea Imperatorem Rom. Helenam,quæ nupsit regi Anglię,& Margaretham uxorem marchionis antiquę Marchię.

Rudolphus comes Palatinus Rheni.

Adolphus comes Palatini Rheni.

Adolphus secundo genitus Rudolphi senioris Palatini,à quo successio comitum Palatinorum Rheni continuatur,uxorem duxit filiam comitis de Oettingen,quę peperit ei Rupertum,seu (ut pleriq; uolunt) Adolphum patrem Ruperti postea regis Romanorum, ex Beatrice filia regis Siciliæ, de qua latius suo loco dicemus,cùm illò uenerimus. Rupertus autem tertio genitus Rudolphi senioris comitis Palatini Rheni,sine liberis obijt,quanquam duas uxores duxerit:quarum prima fuit Mechtildis ducissa Brabantiæ,secunda Beatrix filia ducis Montēsis. Iste Rupertus gymnasiū uniuersale Heidelbergense primus fundauit,quod Benedictus papa 12. confirmauit. Similiter postea Vrbanus papa 6. cuius primus director & moderator fuit Marsilius de Ingen,sacræ Theologiæ doctor, Parisiensis canonicus, & Thesaurarius ecclesiæ S. Andreæ in Colonia,quemadmodum in libro de de Scriptoribus ecclesiasticis,nos dudum dixisse meminimus. Ecclesiā quoque in noua ciuitate Spirensis diœcesis collegiatam pulchro tabulatu lapideo ex fundamento erexit,fundauit,construxit,& dotauit,in qua & sepultus postea fuit.

Rupertus comes Palatinus.

Vniuersitas Heidelbergensis erigitur.

Pestilentia fuit.

Anno Sigismundi abbatis uigesimotertio, Domini uerò 1340. per totam Alemaniam maxima pestilentia fuit, & multa milia hominum prostrauit. Magna quoque fames subsecuta est,& multos egenos & pauperes faciens miserrimè afflixit,fuitq; & uiuere miseria & mori nimius horror.

Eodem anno, circa dominicam Lætare in quadragesima, cometa apparuit.

Rex Angliæ secundo in Fräciā mouet exercitum

Eodem quoq; anno,circa natiuitatem S. Ioannis Baptistę, Eduardus rex Angliæ denuò cum ualido exercitu intrauit Franciam,& multis ex Francigenis occisis multisq; captis gloriosè triumphauit, prędam Anglis inferens non modicam.

Vuillicho abbas.

Hoc ipso anno, 6. calendas Maij,obijt Henricus ex Creutzennach, monasterij mei Spanheimensis abbas in ordine 12. cui Vuillichin secūdus ex Spanheim succedens, præfuit anno duntaxat uno,mensibus tribus, & quatuor diebus.

Eodem quoque anno, 12 die mensis Februarij, obijt Rupertus comes Palatinus Rheni & Bauarię dux,filius Rudolphi fratris Ludouici Imperatoris (de quo suprà diximus) in choro ecclesiæ nouæ ciuitatis,quam ipse à fundamentis erexit, sepultus.

Anno Sigismundi abbatis 24. Domini uerò 1341. comes quidam in Isenburg,in nundinis S. Remigij Coloniæ in sociali hastiludio Stephanum militem de Oersbeck præter suam uoluntatem publicè interfecit,qui fracta ceruice subitò expirauit,manens nihilominus equo insidens ac si uiueret, quousque famulorum manibus depositus inueniretur mortuus.

Clemens papa.

Anno Sigismūdi abbatis 25. qui fuit dominicæ natiuitatis 1342. obijt Benedictus papa 12. cui Clemens sextus succedens præfuit annis 11. uir pietate & clementia plenus, patria Lemouicensis, professione monachus ordinis sancti

nis sancti Benedicti. Eodem anno 8. idus Augusti obijt Vuillicho secundus, abbas monasterij mei Spanheimensis 13. cui successit Vuilhelmus ex Bickelnheim, ex prosapia S. Hildegardis oriundus, & præfuit annis 9. uir per omnia bonus & magnificus. Vuilhelmus.

Hoc ipso quoque anno Ioannes dux Brabantiæ & Engelbertus episcopus Leodiensis, magnum producentes exercitum contra Leodienses, multos ex eis occiderunt, ceperuntque, cæteris ad fugam conuersis, quousque tandem conditiones pacis admiserunt.

Eodem anno 8. calendas Iulij, obijt Sigismundus huius cœnobij Hirsaugiensis abbas 31. anno regiminis sui uigesimoquinto, uir optimus, omnique honore prosequendus, qui in utroque statu satis utiliter præfuit, multaque bona fecit. Sigismundus.

DE VVIGHARDO, HVIVS MONASTERII ABBATE 32. *qui præfuit annis 12. & de uarijs gestis sui temporis in Alemania.*

POst mortem itaque reuerendissimi abbatis Sigismundi, conuenientes in locum capitularē fratres conuentuales huius monasterij Hirsaugiensis, anno prænotato dominicæ natiuitatis 1342. indictione Romanorum 10. pro eligendo in demortui locum nouum animarum suarum pastorem, præhabita deliberatione necessaria tandem unanimiter elegerūt Vuighardum cōuentus sui monachum, natione Sueuum, uirum in temporalibus non sine experientia probatum: qui sub Henrico & Sigismundo abbatibus in monasterio conuersatus, secundum illius temporis mores aptior & melior inter alios pro necessitate loci uidebatur: quanquam pro regularis disciplinæ instauratione, quæ tum in omnibus penè monasterijs nostri ordinis per Alemaniam corruerat, parum congrueret. Eum tamen uiuendi ritum in cœnobio quem reperit, seruauit, peculium indulgens monachis, ut antecessores sui fecerunt. Confirmatus autem à Gerhardo Spirensis ecclesiæ antistite, & ordinatus in abbatem solenniter, ut moris est, præfuit annis 12. mensibus 8. diebus 3. ut calculanti patebit. Vuighardus. Confirmatio ab episcopo Spirēsi

Hic anno suo primo, confirmationem priuilegiorum regalium monasterij sui impetrauit à Ludouico Imperatore quarto.

Hoc ipso dominicæ natiuitatis anno 1342. adhuc Sigismundo abbate uiuente, 23. die mensis Ianuarij, prima noctis hora, suborta nubium tempestate horrenda, audiebantur tonitrua, fulgura, & coruscationes apparuerunt cum grandine & pluuia magna, ita ut media æstate tempestas suborta uideretur. Maxima in Ianuario tempestas

Eodem anno, in uigilia sancti Iacobi Apostoli, Mogonus fluuius contra naturam & consuetudinem suam subitò excrescens, tantam aquarum uim Rheno immisit, quantam nullus eo tempore uiuens se uidisse meminerat. Multa enim hominibus damna intulit, uillasque integras circa Rhenum constitutas subuertit.

Anno Vuighardi abbatis 1. currente adhuc, dominicæ natiuitatis 1343. obijt Reinardus primus dux in Gelria, de quo suprà diximus: cuius ducatū Reinardus filius eius puer decem annorum gubernādum suscepit, uxorem postea ducens Mariam Ioannis ducis Brabantiæ filiam, qui ambo sine liberis obierunt. Hunc post aliquot annos frater eius Eduardus cupidine imperij ductus cepit, & per decennium in custodia seruauit, ducatumque Gelriæ pro eo administrans, magnæ inter se futuræ contentionis (ut dicemus) causam dedit.

Anno

Vdalricus comes Vuirtenbergensis moritur.

Anno Vuighardi abbatis 2. qui fuit dominicæ natiuitatis 1344. undecima die mensis Iulij, obijt Vdalricus comes Vuirtenbergensis, filius Eberhardi comitis, de quo iam suprà diximus, duos relinquens filios, Vdalricum & Eberhardum: quorum primus post annos 26. absque prole mortuus est, ut suo loco dicemus: secundus uerò Euerhardus, longo uiuens tempore, multa cum ciuitatibus imperij & nobilibus bella gessit per annos fermè 46. de cuius gestis & obitu, quantum nobis innotuit, suo loco dicemus.

Cruciata contra Teucros prædicatur.

Ouorum usus Treuerensibus et Coloniensibus conceditur.

Henricus.

His temporibus Clemens papa 6. missis in Germaniam legatis commune passagium contra infideles Teucros prędicari fecit, promittens in subuentionem peregrinorum de bonis suis ad cistas in ecclesiis ad hoc publicè ordinatas contribuentibus, non solùm consuetas indulgentias, sed etiam quædam insolita: ita ut eis qui sua imposuissent, ad certam quantitatem taxata, esum ouorum sextis ferijs & lacticiniorum, cęterisq; extra quadragesimam diebus quibuscunq; indulgeret: quod eatenus per Alemaniā fieri non consueuit. Baldeuinus Treuerensis, & Vualramus Coloniensis archiepiscopi, cum quibusdam alijs, tunc à sede obtinuerunt Apostolica, pecunia ex populo suo collecta non modica, impensa ad cruciatam, ut omnibus in eorum diœcesibus constitutis, liceat in perpetuum extra quadragesimā, omni tempore uti lacticinijs, butyro & ouis: quod usq; in præsentē diem ita seruatur. Nam Treuerenses & Coloniēses, per totum annum, quadragesima sola excepta, lacticinijs ouisq; utuntur in cunctis sanctorū uigilijs & ieiunijs ecclesiasticis. Henricus autem Moguntinus archiepiscopus, quia Ludouico Imperatori excommunicato pertinaciter adhæsit, gratiā Apostolicæ sedis non habuit: & ideo nec ad cruciatam contribuere quicquam uoluit, nec indulgentias curauit: unde licitum non est, usq; in hodiernā diem, per totam diœcesin Moguntinam ouis uti, tempore cuiuscunq; ieiunij ecclesiastici. Christiani itaq; ex tota fermè Europa coadunati, magna in Teucros classe uehuntur, & Smyrneum oppidum in primis capientes, magna deinde utriusque gentis clade sæpius pugnarunt.

Facinus Imperatoris.

Eodem anno, Ludouicus Imperator Ioannem filium regis Bohemiæ, de ducatu Carinthiæ, quem ei accepta pecunia prius donauerat, eiecit: eiusq; uxorem, sine iudicio ecclesię raptam, suo filio copulauit, in scādalum multorum. Vnde tam pro isto quàm pro multis alijs sceleribus, denuò excommunicatus fuit à Clemente papa sexto, tandemq; (ut dicemus) ab imperio depositus.

Vuilhelmus comes Hollandiæ in bello occiditur

Comitatus Hollandiæ ad Bauariæ duces uenit.

Anno Vuighardi abbatis 3. qui fuit domin. natiu. 1345. Vuilhelmus Hanonię, Hollādiæ Selādiæq; comes, ac Phrysiæ dominus, circa festū natiuitatis B. Marię semper uirginis, magnum cōtra Phrysones produxit exercitū, secum habens comitem de Horn, multosq; alios nobiles atq; fortissimos. At Phrysones fossatis aquarum plenis circūmuniti, obuiam eis in furore magno egressi, solitaq; industria utentes, conclusos inter paludes alios interfecerunt gladio, alios uerò emissis subitò aquis miserabiliter submerserunt, inter quos & Vuilhelmus comes suffocatus, sine liberis mortuus est. Quo mortuo, soror eius Margaretha, uxor Ludouici Imperatoris 4. tanquam uicinior hęres, decreto imperatoris & per papam, cum Vuilhelmo filio suo, in magno apparatu descendit in Holliādiam, terram fratris, suo mox subiugauit imperio: quam incolis consentientibus filio suo Vuilhelmo tradidit gubernandam: dispositisq; in pace rebus ad Bauariam cum suis est reuersa. Igitur Vuilhelmus dominium auunculi consecutus, talem epistolis suis titulum præscribere solebat: Vuilhelmus, Dei gratia comes Palatinus Rheni, dux

Bauariæ,

Bauariæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæq; comes ac Phrysiæ dominus &c. Erat autem homo superbus, inquietus & bellicosus, qui propriæ matri deferre nesciuit. Abhinc præscripti comitatus ad Bauariæ duces pertinere cœperunt, à quibus per annos fermè uiginti octo, in possesione quieta gubernati sunt, usque ad annum Domini 1425. tunc ad Burgundiæ duces deuoluti fuerunt.

Bauari tenuerũt Hollandiam.

Anno prænotato Henricus archiepiscopus Moguntinus citatus à papa Clemente sexto, ad curiam non comparens, excommunicatur.

Anno Vuighardi abbatis 4. Domini uerò 1346. Clemens papa 6. Henricum de Vernenburg, archiepiscopum Moguntinum contumacem & rebellem mandatis apostolicis prius (ut diximus) citatum & excommunicatum, in consistorio publico de consensu cardinalium per sententiam deposuit absentem, omniq; honore põtificali spoliauit, & Gerlacum de Nassauu in eius locum substituit, qui tamen ad possesionem archiepiscopatus ante mortem Henrici minimè peruenit. Henricus enim non aduertens papæ sententiam, fretus auxilio Ludouici Imperatoris, Cunone de Falckenstein, qui postmodum archiepiscopus Treuerensis factus est, in coadiutorem assumpto, se pro archiepiscopo gessit, ut ante: contentiones & bella per annos 8. agens cum Gerlaco, non sine magno detrimento ecclesiæ Moguntinæ populiq; subiecti.

Henricus depo-nitur.

Gerlacus archie-piscopus.

Cuno de Falckẽ-stein coadiutor.

Eodem anno inter Eduardum & Reinardum fratres, pro ducatu Gelriæ grauissima contentio suborta est, quę per annos 16. cum magno ipsorum dispendio & totius terræ desolatione durauit. Nam eis inter se contentiones & bella gerentibus, multa hominum millia fuerunt occisa, uillæ sine habitatoribus desertæ, castra quoq; destructa, & terra totius ducatus aut interfectis aut fugatis rusticis inculta permanente. Verùm postremò Eduardus, detrusus in custodiã Reinardo, ducatũ solus obtinuit, ut suo loco dicemus.

Inter fratres pro ducatu Gelriæ contentio longa.

Eodem quoq; anno Clemens papa 6. qui Ludouicum per sententiam ab Imperio se deposuisse dicebat, mandauit principibus, ut infra certum terminum, quem eis præfixerat, nisi ius electionis uelint amittere, in locum Ludouici alium eligant Imperatorem, qui mandatis ecclesiæ, ut filium decet, pareat: alioquin se necessariò curam, ut supremum caput, de imperio habiturum. Conuenientes itaque in Reyns infra Bopardiam iuxta Rhenum, 11. die mensis Iulij, Baldeuinus archiepiscopus Treuerensis, Vualramus archiepiscopus Coloniensis, Gerlacus cui papa (ut diximus) prouiderat de ecclesia Moguntinensi, Ioannes rex Bohemiæ & Saxoniæ dux, Carolum Ioannis suprà dicti Bohemiæ regis primogenitum, in regem Rom. unanimiter pręsentem elegerunt, quem in Bonna oppido cum magna pompa Coloniensis archiepiscopus (ut moris est) inunxit. Non enim poterant ad Aquisgranum tutò descendere, propterea quòd Aquenses Ludouici partes studiose sequebantur. Adolphus autem comes Palatinus Rheni, Henricus archiepiscopus Moguntinus, licet à papa depositus, marchio Brandenburgensis, duces q; Bauariæ, ac penè omnes ciuitates imperij, partes Ludouici usq; ad mortem eius pro uiribus sequentes defendebant.

Mãdatum papæ ad principes.

Carolus ab una parte eligitur.

Ludouici partes hi sequebantur.

Eodem anno Eduardus rex Angliæ cum magno exercitu Franciam denuò ingreditur, habens secum Ioannem Bohemię regem, patrem Caroli Imperatoris 4. initoq; certamine gloriose triumphauit. Rex autem Bohemię sagitta cuiusdam Galli uulneratus, occubuit. Iste Ioannes filius fuit Henrici Imperatoris 7. & pater Caroli quarti, sicut suprà diximus, quondam comes Lutzenburgensis, qui patre ad imperium sublimato filiam Vuenceslai re-

Rex Angliæ denuò Franciam bellaturus intrat.

gis Bohemiæ Elisabeth, cum regno accepit uxorem, quemadmodum anno 10. Henrici abbatis 2. clarius posuimus, cum quo ducatus Lutzenburgensis ad Bohemos deuoluitur. Regnauit autem in Bohemia 36. annis, quo hoc anno mortuo Carolus filius eius paululum antequàm eligeretur ad imperium successit, regnans cum filio suo Vuenceslao, annis fermè 32. Vites & botri pendentes in eis hoc ipso anno, sub octauis natiuitatis B. Mariæ semper uirginis, frigore & pruina perierunt in multis, maximè in Sueuiæ partibus & in multis alijs.

Lutzenburgẽsis ducatus ad Bohemos transfertur.

Anno Vuighardi abbatis 5. qui fuit dominicæ natiuitatis 1347. in die S. Gereonis martyris, obijt Ludouicus Imperator 4. & in ecclesia beatæ Mariæ semper uirginis in ciuitate sua Monacensi cum pompa & honore sepelitur. Fuerunt qui dicerent eum, cuiusdam Austriç ducissç (quam ob tetram faciei dispositionem Mauetasch, hoc est, oris peram, uel saccum appellabãt) ueneno perijsse: quod uerum sit nec ne, satis exploratum non habemus. Reliquit autem filios 6. uidelicet Ludouicum (qui & Otto) marchionem Brandenburgensem natu seniorem: Ludouicum ducem, cognomento Romanum, quia Romç natus fuerat: Ottonem iuniorem ducem, Stephanum ducem, Vuilhelmum ducem, & Albertum ducem, quos genuit ex Margaretha filia Vuilhelmi comitis Hannoniæ, Hollandiæ & Selandiæ, ut suo loco suprà dictum. Quomodo hi sex filij patre mortuo, eius inter se ducatum diuiserint, inferius dicemus anno Vuighardi abbatis 7. Mortuo autem Imperatore Ludouico, statim conuenerunt Henricus archiepiscopus Moguntinus, quãquam (ut prçdiximus) à papa depositus, Adolphus comes Palatinus Rheni, Otto qui & Ludouicus marchio Brandenburgensis, & cæteri Bauariæ principes, qui consilio inter se habito Eduardum Angliæ regem ad Romanum imperium cõtra Carolum unanimiter elegerunt: quem etiam mox per literas & solennes nuncios aduocare studuerunt, promittentes se ei consilium & auxilium usque ad mortem, firmiter præbituros. Quibus ille gratias agens, remandauit se in gubernandis regnis Angliæ & Francorum, in tantum occupari, quod imperio Romanorum nequaquam posset intendere. His cognitis, prçfati principes nuncium ad marchionem Misnensem generum Ludouici Imperatoris defuncti, cum literis mittentes, ipsum ad imperium uocauerunt. Quibus ille consentiens cum exercitu, se quantocius uenturum promisit, quamuis non uenerit, industriose à Carolo præuentus uel corruptus, ut postea dicemus.

Ludouicus Imperator obijt.

Eduardus rex Angliæ uocatur ad imperium.

Marchio Misnensis uocatur ad imperium.

Anno Vuighardi abbatis 6. dominicæ natiuitatis 1348. cùm intellexisset Carolus marchionem Misnensiũ, cõtra se in regem Rom. sicut prædiximus electum, nihil moratus, ad eum properè mittens, omne ius quod habere ad imperium uidebatur, sibi pro decem millibus argenti libris ab eo uendicauit. Quibus auditis, prædicti principes denuò congregati apud Franckofordiam Guntherum comitem de Suartzburg Thuringum, in regem Romanorum elegerunt.

Comes Guntherus uocatur ad imperium.

Eodem anno obijt Otto episcopus Herbipolensis, cui Albertus de Hoinloë succedens, præfuit annis 24. qui anno pontificatus sui 6. ciues Herbipolenses firma obsidione cingens, ad obedientiam reduxit.

Albertus.

Eodem quoque anno Vuilhelmus comes Palatinus Rheni, dux Bauariæ, comes Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæque & Phrysiæ dominus, cum maximo suorum exercitu terras ecclesiæ Traiectensis intrauit, omniaque ferro & igne miserabiliter deuastans, totam prouinciam ambulauit, qui tandem crudelitatis suæ pœnas dedit, factus (Deo uindicante) insanus.

Eodem

Eodem quoque anno Conradus de Deck, per quendam militem Suikerum de Gondelfingen, insidiose occiditur in domo propria, quam habuit in ciuitate Monacensi Bauariæ, ex odio inueterato.

Conradus dux de Deck occiditur.

Anno Vuighardi abbatis 7. dominicæ autem natiuitatis 1349. magna per uniuersum orbem pestilentia fuit, ab India incipiens, passimq; prouincias omnes irrumpens, trium annorum spacio usq; in Alemaniam, Galliam, Angliamq; & in omnes gentes miserabiliter desæuiens, uix mediam hominum partem in humanis agere permisit. Miseranda calamitas, mox enim ut aliquis infectus hac peste fuisset, suo tantùm anhelitu etiam alios inficiebat. Tribus hoc tempore plagis humanum genus in Germania maximè affligebatur. Pestilentia uidelicet, quæ infinita hominum millia in toto penè orbe prostrauit, cuius calamitatis causa Iudæis fuit adscripta, quòd fontes & aërem ueneno infecissent. Vnde persecutio in eos Christianorum grauissima fuit subsecuta. Nam in diuersis mundi regionibus, cùm hæc in eos æstimatio Christianorum esset diuulgata, alij miserabiliter fuerunt suffocati, alij præcipitati, alij submersi, alij capitibus truncati, alij combusti, alij gladijs & lanceis confossi, alij uario tormentorum genere interempti. Nonnulli uerò eorum, cernentes in malo se positos, necatis primò liberis & uxoribus, ne in manus crudeliter sæuientem Christianorum traderentur cruciandi, se cum domibus suis igne supposito incendentes uoluntariè peremerunt. Hæc in Iudæos persecutio anno prænotato incipiens, biennio durauit, & multa eorum milia in omnibus prouincijs consumpsit. Secunda plaga fuit sanguinis profluuius, qui etiam hominum ingentem multitudinem inaudito genere cruciatus absumpsit. Tertia fuit sacri ignis (sic enim uulgò is morbus appellari consueuit) adustio, quæ tanta immanitate sæuiebat, ut quemcunque inuasisset, mox carnem usque ad ossa penitus consumeret, nec uiuis tantùm infesta, sed etiam mortuorum inuadens cadauera insepulta, carnes antequàm sepeliri potuissent, absumeret. Erant hæc tempora calamitatibus plena, tantisq; periculis exundantia, ut præter generale diluuium, peiora scripserit nemo.

Maxima in toto mundo pestilētia.

Grauissima in Iudæos persecutio.

Sanguis profluuius grauis.

Sacri ignis admiranda plaga.

Anno quoque prænotato Guntherus comes de Suartzburg in regem electus ab his qui Carolum refutabāt, cum magno suorum exercitu uenit ad Franckofordiam, positisq; ante ciuitatem papilionibus & castris, ut moris est, tribus diebus & sex hebdomadibus Caroli expectauit aduentum. Porrò ciues Franckofordiēses cum Gunthero bene senserunt, eumq; ut uerum regem Rom. cum maximo honore suscipientes, partes eius sequebantur. Similiter & reliquæ imperij ciuitates superioris Alemaniæ, præter Argentinenses, qui cum Carolo sentiebant. Audito Carolus quòd Franckofordiam uenisset Guntherus, coadunato suorum exercitu aduersus eum processit: sed uidens eum fortiorem se, industria usus Baldeuini archiepiscopi Treuerensis, Bauariæ ducem in partem suam multis promissionibus tandem attraxit. Vnde uidens se deceptum Guntherus, pro concordia, mediante Ottone, marchione Brādenburgensi, cœpit tractare: acceptisq; argenti marcis purissimi duobus milibus & ducentis, ac duabus in Thuringia ciuitatibus, ad uitam pro expensis habitis, sigillum & insigna regalia cum regno in manus Caroli Franckofordiæ coram principibus resignauit. Interea dum hæc agerentur apud Franckofordiam, infirmari, & post menses tres fermè, non sine suspicione sumpti ueneni, mortuus est. Igitur Gunthero cedente, & parum postea mortuo, Carolus huius nominis 4. rex Bohemiæ ad imperium adhuc uiuente Ludouico (sicut suprà diximus) iubente papa, electus est: nul

Rex Guntherus Francofordiam ex more uallat.

Carolus uenit cō tra Guntherum.

Concordia inter Carolum et Guntherum.

lo impediente, solus pacificè imperauit annis 31. uir bonus, sapiens & doctus, quinque linguarum scientia perfectus. Habuit autem uxores 4. successiuè legitimas. Prima fuit Margaretha, Rudolphi comitis Palatini filia, mater Vuenceslai regis Bohemiæ, postea imperatoris. Secunda fuit ex Francia, qua etiam sine liberis mortua, tertiam accepit principis Suediæ filiam, de qua genuit filiam, quam dedit marchioni Brandenburgensi uxorem. Quarta uxor fuit Elisabeth, filia ducis Pomeraniæ, & Stetinensis, de qua genuit Sigismundum regem Vngariæ postea Romanorum Imperatorem, & Iohannem ducem.

Carolus quartus imperat.

Anno quoque prænotato Vuighardi abbatis 7. in uigilia Assumptionis beatæ Mariæ semper uirginis obijt Vualramus archiepiscopus Coloniensis, qui propter multa & continua bella proprijs rebus consumptis, ecclesiam suam ære alieno nimis grauatam dereliquit: cui Vuihelmus de Genep canonicus eiusdem ecclesiæ ac Susati præpositus immediatè succedens, præfuit annis 12. & mẽsibus nouem, uir prudens, & in negotijs secularibus multum expertus, qui tempore breui ecclesiam Coloniensem omnibus debitis reddidit liberam, & quæ impignorata redemit, quod tum eo tempore uix credebatur possibile. Sunt qui notent eum auariciæ uitio, quippe qui subiectum sibi clerum ac populum insolita exactione grauarit.

Vualramus.

Eodem tempore surrexit noua quædam hæresis, in Vngaria sumens exordium, quæ totam in breui Alemaniam suo ueneno inficere contendebat. Homines idiotæ, rusticani & imperiti, sub prætextu pœnitentiæ, quam sine sacerdotis iudicio sibimetipsis imponebant, mares & fœminæ simul mixti seminudi incedentes, cruces ligneas in manibus portabant, capite caputio & pileo, pudebundis uerò lineo uelamine tectis, flagellis in acumine tres nodos & aculeos habentibus, semetipsos publicè in ecclesia & extra usque ad sanguinis effusionem uerberabant: carmina quædam Christianæ fidei, ut plurimum uel contraria uel suspecta cantantes, sæpiusque se in terram prosternentes in modum crucis, clamabant orantes. Verùm considerãtes hanc sectam ecclesiarum pontifices non esse synceram, populisque fidelibus non paruũ illaturum fore detrimentum, autoritate Clementis papæ 6. eam quan tocius è medio tollere festinabant, corrigibiles per publicam pœnitentiam, reuocato errore ad uiam ueritatis reducentes: pertinaces uerò seculari iudicio traditos, ignibus comburentes. Et sic tandem cessauit Flagellatorum noua fatuaque præsumptio.

Hæresis flagellatorum in Vngaria surrexit.

Anno etiam præscripto facta est diuisio ducatus Bauariæ, inter sex filios Ludouici quondam Imperatoris 4. Ludouicus qui & Otto primogenitus, marchio Brandenburgensis. Ludouicus Romanus dux & iunior Otto, dux in sortem acceperunt Bauariam superiorem, cum omnibus ad eam pertinentibus. Stephanus autem, Vuilhelmus, & Albertus Bauariam inferiorem, Hollandiamque, Hannoniam, Selandiam ac Phrysiæ dominium in possessionem acceperunt, licet postea sit alia diuisio facta.

Ducatus Bauariæ inter filios Ludouici Imperatoris diuisio.

Eodem anno magnus in Germania terræmotus, Viliacum urbem subuertit, & tam in Italia quàm in Germania, ædificia multa ex uehementia cecide runt huius commotionis.

Terræmotu ædificia corruerũt.

Anno Vuighardi abbatis 8. dominicæ uerò natiuitatis 1350. Clemens papa 6. annum indulgentiarum quem Iubilæum, Hebræorum imitatione appellabant, de centesimo, sicut Bonifacius octauus instituerat, constitutione solenni præmissa desuper in quinquagesimum reuocauit: pia consideratione motus, quòd ætas hominum breuissima, uiuendi in annum centesimum pau-

cissimis tribuit facultatem. Celebratur itaq; hoc anno Iubilæus secundus in urbe Roma, Clemente papa iubente, multis undiq; concurrentibus.

Eodem anno Vuilhelmus, 14 in ordine, abbas cœnobij mei Spāheimensis, liberè ac spontè resignauit abbatiam in manus sui conuentus, circa festum sancti Laurentij martyris, qui senio & infirmitate grauatus eodem anno obijt, quinto calendas Octobris, in capella beatæ Mariæ semper Virginis, quam ipse à fundamētis in ambitu fundauerat, sepultus. Post cuius resignationem Philippus Meiscem abbas 15, fratrum electione succedens præfuit annis 24, mense uno, diebusq; 12, confirmatus à Gerlaco Mogūtino archiepiscopo, quia Hēricus (ut diximus) à papa depositus & excōmunicatus fuit, à bonis & religiosis uiris nō habebatur pro episcopo. *Vuilhelmus abbas Spanheimensis resignauit.* *Philippus fit abbas.*

Anno Vinghardi abbatis 9, Domini autem 1351, Carolus imperator 4, ad complacendum principibus suis; quorum auxilio & fauore ad imperium peruenerat, multa thelonea noua circa Rhenum instituens, eis contulit, in dispendium Reipub. grauissimū. Verùm cùm mercatores per hoc nimirum grauati cōmeatum Rheni deuitantes, ciuitatibus querimoniam attulissent, omnes se imperatori unanimiter opposuerunt. Argentinenses quoq; Rhenum circa Argentinam cathenis & lignis cōcluserunt, quòd naues neq; ascendere neq; descendere ullatenus potuerunt. Videntes autem principes se per hoc prouentibus tam ueteris quàm noui thelonei spoliari, concordiam & pacem cum ciuibus inierunt, & ueteribus antiquisq; contenti theloneis, nouis renunciauerunt. *Imperator noua imponit thelonea.* *Argentinenses occludūt Rhenum.*

Eodem anno Imperatrix Margaretha, uxor quondam Ludouici imperatoris 4. magno Bauarorū aliorumq; coadunato exercitu contra filium suum Vuilhelmum Hollandiæ comitem, pauperes & subditos suos nimium crudeliter opprimentem, ab incolis ut unica terræ illius filia inuocata, expeditionem mouit, commisso autem super Mosam nauali prælio, quarta die mensis Iulij, hoc est in festo translationis sancti Martini, mater à filio uincitur, quæ fugiens cum paucis in Angliam descendit. *Inter matrem & filium bellum agitur.*

Eodem quoq; anno, mense Decembri, cometes sub ipso Septentrione apparuit, quo extincto graues uentorum æstus subsequuti sunt, & cœlestis trabs à priori parte ardens per cœlum labi uisa est. *Cometes apparuit.*

Anno Vuighardi abbatis 10. qui fuit Domini 1352. Reinardus filius de Spanheim & Ernestus de Molenack, canonici maioris ecclesiæ Coloniensis, feria sexta ante palmas, in curia officialis Coloniæ, pro uili causa ex temeritate à primoribus ciuitatis nimis crudeliter fuerunt interfecti. *Duo canonici à Colon. occisi.*

Eodem anno cœlestis flamma post solis occasum inter Zephyrum & Austrum latissimè excrescens, terribileq; ostentans incendiū, cum magno tandem murmure per cœlum dilabitur.

Eodem quoq; anno obijt Clemens papa 6. cui Innocentius quoq; 6. natione Lemouicensis succedens, præfuit annis 9. & mensibus octo, uir bonus & amator religiosorum, canonista maximus, qui Carolum postea Imperatorem coronauit. *Innocentius.*

Anno Vuighardi abbatis 11. Domini uerò 1353. in profesto S. Thomæ Apostoli obijt Henricus de Vernenberg, quōdam archiepiscopus Moguntinus, à Clemente papa 6 (ut suprà diximus) dudum depositus. Hic etiam post depositionem suam, quod sępe diximus, ut archiepiscopum se gerebat, quamdiu uixit Ludouicus Imperator quartus: licet Gerlacus promotus & ordinatus à papa maiorem haberet obedientiam, pluresq; ciuitates, oppida & castella maxima, in Thuringia Erfordiam, & in Hassia penè omnes, qui *Gerlacus.*

prima uice mandatis Apostolicis obediebant. Mortuo autem Henrico Gerlacus ecclesiã Moguntinã pacifice obtinuit, & solus annis 16 præsedit.

Gerlacus archiepiscopus Mog.

Eodem anno, in die S. Erasmi, Ludouicus Marchio Brandenburgẽsis, Rupertus qui & Adolphus senior comes palatinus Rheni, & Ioãnes Burgrauius Nurenbergensis, tanquã arbitratores electi, diuisionem faciunt ulteriorem terrarum inferioris Bauariæ inter duces, filios Ludouici quondam imperatoris quarti, Stephanum scilicet, Vuilhelmum & Albertum, ut patet in literis.

Bauariæ diuisio.

Anno quoque prænotato, cœlestis flamma longum post se trahens extinctum limitem denuò apparuit, & à Septentrione ad Austrum repentè ferebatur. Multa quoque & alia apparuêre stupenda.

Flamma in cœlo.

Anno Vuighardi abbatis 12, Domini uerò 1354, Carolus Rom. rex in mense Ianuario, solennem conuentum principũ habuit in Moguntia: ubi inter multa quæ ad reipub. cõmoditatem statuit, etiam de Romana profectione pro corona imperij adipiscẽda, quod sequẽti anno cõtigit, tractauit.

Conuentus principum Mogũtiæ.

Eodem anno calend. Febr. obijt Baldeuinus archiepiscopus Treuerẽsis, uir perpetua memoria dignus, qui ordinariũ Breuiarij totius annis emendans & corrigẽs, in eam formam qua meus est, restituit, & ecclesiam suam multis diuitijs & honoribus supra omnes prædecessores suos magnificè ampliauit. Huic succesit Boẽmundus de Edendorf, & præfuit annis 13.

Baldeuinus archiepiscopus moritur.

Boemundus fit archiepiscopus Treuerensis.

Eodem quoq; anno currente, 5 idus Martij, hoc est in profesto S. Gregorij papæ Magni, obijt Vuighardus huius nominis primus, præsentis monasterij Hirsaugiensis abbas in ordine, à prima fundatione, 32. de cuius uita, cõuersatione & gestis, parum huic operi nostro inserere potuimus. propterea quòd paucissima eorum, ad nostram memoriam peruenerunt. Erat enim tempus illud nebulosum, & ignorantiæ tenebris plenum: quando perijt, non solùm in hoc monasterio Hirsaugiensi, sed in omnibus quoq; monasterijs nostri ordinis, penè in tota Germania obseruãtia regularis: & monachi, carnis uoluptatibus dediti, studium literarũ, quod maiores nostros quondam fecit gloriosos, penitus abijciẽtes: nihil minus, quàm suorũ gesta cõscribere prælatorum cogitabant. Hinc factũ est, huius quoq; insignis cœnobij actuum memorandorum turpe silentium, quia nullus fuit à tempore Euerhardi abbatis, usq; ad Fridericũ eius nominis secũdum, per annos fermè septuaginta supra ducentos, qui gesta & successiones abbatum clarè (ut alij fecerãt olim) describeret. Vnde per totum id tempus breuiter necessariò transiuimus.

Vuighardus abbas moritur.

DE VVIGHARDO SECVNDO, HVIVS MONASTERII *abbate 33. qui præfuit annis 5, mensibus 11, diebus 21. uarijsq; actis.*

MOrtuo autem dómino Vuighardo primo, huius cœnobij abbate 32, traditoq; iuxta morem ordinis eius corpusculo ecclesiasticæ sepulturæ, ne oues diu sine pastore, aut animarum suarum aliquod incurrerent periculũ, aut in re familiari (ut fieri solet) paterentur detrimentum: præstituta die ad eligendũ, prout res postulabat, nouum pastorẽ, fratres in unũ conuenerunt anno prænotato, dominicæ uidelicet natiuitatis 1354. indictione Rom. 7, altera die S. Gregorij papæ, quæ fuit sexta feria, & mensis Martij dies 15, habitoq; inter se necessariò tractatu de forma electionis, maior pars fratrum elegit (cæteris assentiẽtibus) dominum Vuighardum eius nominis secundũ, prioris ex sorore nepotem, uirum utiq; illo tempore, scientia, moribus, & experientia inter plures meliorem: qui confirmatus & ordinatus

ordinatus à Gerhardo de Errenberg, Spirensis ecclesiæ episcopo, cum magna solennitate, præfuit huic monasterio Hirsaug. annis 5, mẽsibus 2, diebus 21, qui sexta feria electus, & post mensis spacium confirmatus, benedictionem suam in festo sanctorum Philippi & Iacobi Apostolorum hîc in monasterio suscepit. De cuius gestis, cùm aut nihil, aut parũ literis sit commendatum, nos etiam pauca huic operi nostro inserta posteritati nota facere potuimus. Causam huius, paulò ante palàm consignauimus.

Anno prænotato Domini 1354 currente, qui fuit ipsius Vuigardi primus inchoatus, obijt Salamannus episcopus Vuormatiensis: cui successit Theodoricus, filius cuiusdã militis, ex eorũ genere, qui usq; in præsentem diem nuncupãtur Bauari de Bopordia, genus antiquũ & olim priuilegiatum, præfuitq; annis nouem, & habuit dissentiones cum ciuibus. *Salamannus episcopus Vuormatiẽsis obijt, Theodericus successit.*

Eodem quoq; anno octauo, calend. Decemb. Innocentius papa sextus, anno pontificatus sui quarto nondum expleto, ad instantiam Vuighardi abbatis confirmauit omnia & singula huius monasterij bona & priuilegia Romæ apud sanctum Petrum residens. *Innocentius papa confirmat priuilegia.*

Anno Vuighardi abbatis 2, qui fuit Domini 1355, Carolus 4 Rom. rex cum magna comitiua, principũ nobilium, equitum & peditum Romã profectus, unà cum regina coronã imperij cum magna solennitate & trãquillitate suscepit. Sunt qui scribant, eum coronam imperij suscepisse de manu cardinalis Hostiensis, missi ad hoc ab Innocentio papa ex Auinione. *Carolus quartus Romæ coronatur.*

Eodem anno, in mense Septembri, quodam die circa nonam horã, terræ motus ingens circa Basilæam & Argentinã factus est, quo impellẽte magna Basiliẽsis ciuitatis pars subuersa est, & multa in circuitu ædificia muriq; & castra in montibus fortissima corruerunt, homines q; miserè oppresserant.

Anno quoq; prænotato, Ioannes eius nominis 3, Brabantiæ dux, cùm se moriturũ ex infirmitate cerneret, monachicum ordinis S. Benedicti habitũ assumpsit, munitusq; sacramentis salutaribus sexta die mensis Decembr. in Domino deuotissimè quieuit, sepultus in Veleer nostri ordinis cœnobio, relinquẽs duntaxat unicam filiã, Ioannã nomine, quam Vuuenceslaus comes Lutzenburgensis frater Caroli imperatoris duxerat uxorem, cum qua Brabantiæ ducatũ ad ius suum contendebat esse deuolutũ. Vnde inter episcopum & Flandriæ comitem Ludouicum, grauis fuit suborta contentio, qui tandem arbitrantes in Vuilhelmum Hannoniæ, Hollãdiæq; comitem filium Ludouici quondam imperatoris concordati fuerunt. *Ioannes Brabantiæ dux moritur.* *Pro ducatu Brabantiæ cõtentio.*

Anno Vuighardi abbatis 3, Domini uerò 1356, Carolus imperator ex Italia reuersus, in ciuitate Metensi conuentũ habuit solennem principum, ubi omes totius penè regni principes cõcurrentes, regalia sua de manu imperatoris ex more susceperunt. Multi etiam ex Gallia illuc principes ac nobiles conuenerunt, quibus Carolus ipse notus & charus extitit, utpote qui & diu olim apud Parisios operam literis dederat, & in auxiliũ regi Frãcorum cum patri suo rege Bohemiæ aduersus regem Angliæ aliquando pugnaturus ierat. Aderat in hoc solenni conuentu principum, quidam archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus, ad confirmandam pacem totius regni, qui ob reuerentiam summi pontificis, solus cum imperatore in una mensa cibum sumebat, cæteris principibus, electoribus, iuxta cuiuslibet officij rationem ministrantibus, semel, & postea in locum suum, secundum consuetudinem residentibus. Ibi Vuilhelmus Marchio Iuliacensis, consensu principũ, in ducem à Carolo sublimatus est, & Marchionatus eius de Iulia in ducatũ cum ingenti põpa cõmutatur. Vuenceslaus quoq; Lutzen- *Conuentus principum Metis habetur.* *Legatus apostolicus.* *Marchio Iuliacensis fit dux.*

Comitatus Lutzenburgensis fit ducatus. burgensis comes, frater Caroli imperatoris, & gener Ioannis ducis ultimi Brabātiæ, quem anno priore obijsse diximus, in ducē similiter eleuatus est. Iste dux Vuenceslaus filius Ioannis Bohemiæ regis, nepos Henrici imperatoris 7, & frater (sicut diximus) Caroli 4. homo genere nobilissimus, eruditione literarū doctus, in re militari strenuus, uita & moribus uix alteri secundus, iustitia, clementia & pietate magnificus: nescio quo iudicio diuino semper informatus, omniū præcipuorum actuū suorum finē uotis suis cōtrariū frequenter, & damnis obnoxiū habuit. Ducatū Brabantiæ cum uxore obtinuit, quē unà cum Lutzenburgēsi per annos fermè 28 gubernauit, de cuius morte anno Domini 1383, postea scribemus. In eodem conuentu principū Metis habito, comitatus terræ Barēsis in marchionatū sublimatus est, quanquam in uulgo nomē comitatus, apud plerosque etiā hodie per ignorantiā maneat. Bullā dictā aureā, quia sigillo sit aureo roborata, de imperatorū Romanorū delegēdo idē Carolus indicta cōuentione principū ad utilitatē reipub. de cōsensu omniū principū electorum & regni cōscribi fecit & cōfirmauit. His ritè peractis cōuentu soluto cū uxore trāsiuit de ciuitate in ciuitatē, & de monasterio ad monasteriū sanctorū, reliquias ubique diligētissimè inquirens, ex inuentisque multas precibus, quas spernere poterat nullus, obtinuit, quas ad gloriā & decorē ecclesiarū gentis suæ Bohemis inuexit.

Vuēceslaus dux primus Lutzenburgensis.

Comitatus Baræ fit marchionatus

Bulla Caroli aurea.

Anno Vuighardi abbatis 4, Domini autē 1357, Vuilhelmus comes Palatinus Rheni Bauariæque dux & comes Hollandiæ, Hannoniæ, Selandiæ, ac Phrygiæ dominus, filius Ludouici quondam imperatoris quarti, de quo multa suis locis suprà diximus, posteaque terras illa non sine tyrānide gubernasset annis ferè 12, nescio cuius machinatione ueneno (ut dicebatur) sumpto, uesanus effectus est: qui custodiæ mācipatus, per uiginti annos usque ad mortē ita permāsit, & uesanus in carcere obijt, anno (ut infrà dicemus) à natiuitate Domini 1377. Et quia filios non habuit, Albertus frater eius comitatus & dominia Hollandiæ, Hānoniæ, Selandiæ ac Phrysiæ post eū suscipiens, per annos 47 strenuè gubernauit, eratque in ordine successionis comitum Hollādiæ 21, uxorē habuit Margarethā filiam ducis Briginsis, quæ peperit ei duos filios, Vuilhelmū qui patri successit in comitatibus prescriptis, & Ioannē episcopū Leodiensem, de quibus suis locis remoratio fiet, & filiā unicam nomine Catharinam, quæ primò fuit desponsata Eduardo Gelriæ duci, qui frater erat Reinhardi ducis captiui. Sed priusque nuptiæ celebrarētur, in quodam bello fuit occisus, anno Domini 1371, ut ibi dicemus: quo mortuo, sponsa eius adhuc uirgo, & iam uidua, nulli deinceps matrimonio iungi consensit, nisi de sanguine ducum esset Gelrensiū. Nupsit ergo tandem Vuilhelmo filio ducis Iuliacensis, ex Sophia, filia illustris uiri Florentij de Mechlinia, prima uxore Reinhardi primi ducis Gelriæ, patris Eduardi prioris sponsi eius, de quo suprà diximus.

Vuilhelmus comes Hollandiæ uesanus incarceratur.

Albertus post fratrē regit Hollandiā annis fere quadraginta septem.

De filijs Alberti.

De filia ducis et comitis Alberti.

Anno Vuighardi abbatis 5 qui fuit Domini 1358. obijt Albertus dux Austriæ, filius Alberti quondā regis Rom. relinquens post se Lupoldū filiū & ducē, à quo genealogia Maximiliani regis nostri, qui hodie imperat, continuatur, ut per ordinē in sequentibus patebit. Albertū quoque ducem Austriæ, qui fundauit uniuersitatē Viennensem in Austria. Rudolphū quoque ducem, qui fundauit præposituram S. Stephani protomartyris in Vienna, & comitatū Tirolis, Austriæ ducatu cōiunxit: qui uxorē habuit Catharinam, filiam Caroli imperatoris quarti, & Fridericū ducem, qui sine liberis obijt. Filias quoque reliquit duas, Margaretham Marchionissam Brandeburgensem, & Catharinam abbatissam sanctæ Claræ in Vienna.

Albertus dux Austriæ moritur.

Eodem

Eodem anno magna fuit ab initio Augusti pestilentia usq; ad natalem
Domini, per totam ferè Alemaniam, & multa millia hominum hoc mor-
bo breuissimo tempore perierunt.

Pestilentia magna.

Anno quoq; prænotato inter Ludouicum regem Vngariæ & Venetos
bella grauissima suborta fuerunt, propter regnum Dalmatiæ, quod Vene-
ti multis annis regibus Vngariæ reclamantibus possederũt. Collecto itaq;
rex Ludouicus tam suorum quàm Teuthonicorum magno exercitu, Dal-
matiam cum potentia ingreditur, & primò quidem obtinuit ciuitatẽ Iar-
densem, deinde ciuitates maritimas, postremò Dalmatiam totam. Dehinc
etiam fines Venetorum ingreditur, captisq; nonnullis eorum muni ioni-
bus, magnum eis sui terrorem incussit. Vnde necessitate compulsi, pacem
petierunt, quam eis rex non solùm concessit, sed etiam munitiones eorum
quas iure ceperat bellico.

Inter Vngariæ regem & Venetos bellũ agitur.

DE VVIGNANDO, HVIVS MONASTERII ABBATE
34. qui præfuit annis 20, mensibus 10, diebus 20. uarijsq; actis.

IAm uniuersæ carnis domino Vuighardo huius nominis secundo, Hir-
saugiensis monasterij abbate 33, sicut ingresso, atq; cum debita solen-
nitate sepulto, ut moris tunc erat prior & fratres spirituali pastore orbati,
eodem mox anno, ultima die mensis Maij qui fuit sexta feria post Vrban,
pro electione noui patris ad locum capitularem conuenientes, necessarijs
inter se consilijs tractatibusq; præmissis, Vuignandũ ex suo collegio mo-
nachum, in abbatem huius monasterij 34 præfecerunt. qui ab episcopo
Spirensi Gerhardo de Errenberg, confirmatus ex more, & ordinatus, præ-
fuit in abbatia annis uiginti, mensibus decem, & diebus uiginti: de cuius
gestis, pigritia & ignauia monachorum id causante, aut nihil aut parũ de-
ducere possumus ad notitiã posteritatis, quia & supra memoriam eorum
qui hodie uiuunt, acta sunt, & à nullo literis (ut opportuerat) commendata.
Nam posteaquàm amor & studium literarum à monachis deficere cœpit,
unà cum disciplina obseruantiæ regularis: mirandum non est; si nec mona
steriorum suorum conditiones pro tempore sæpius uariatas, nec successio-
nes actaq; suorũ literis mandauerint abbatũ: cùm ex his qui hodie uiuunt,
sub reformationis Bursfeldinæ titulo, nec unũ quidẽ inuenire potuerimus
de omnibus, qui ueterũ exemplo animatus, uel scribere nouã, uel cõtinuare
diu inchoatã proprij sui monasterij Chronicã ad informationẽ posteritatis
aut uelit aut possit. Proh dolor, dicere de multis abbatibus qui sanctã obser
uantiã regularis uitæ cum suis monachis profitẽtur, qui historiæ utilitatem
ignorant, quid nobis opponãt cõpellor. Aiunt enim, Quid nobis scire, con-
ducere potest fundationis monasteriorũ nostrorũ antiquitas? quid abbatum
uel successiões uel gesta reducere ad memoriã cõfert, qui in puluere mortis
dormiũt, nec ullis laudibus demulcẽtur? O iam sepulti, ignaui homines uiui,
quorũ peribit memoria cũ sonitu, quã sitis asinini, ac rudis ingenij, palã ostẽ-
ditis, qui bonũ contemnitis historiarũ quod assequi non potestis. Historia
uiuis tam præsentibusq; futuris conscribitur, non mortuis: uos ergo, si uiue-
retis intellectu, historias utiq; amaretis. Neq; enim si tolleretur historia Euan-
gelij sacrosancti memoria atq; martyria & passiones sanctorũ ad nostram
scientiã deuenissent. Valeãt ergo uiui homines ignorãtia sepulti, & sibi ui-
uãt solis ignauia sua cõtẽti, nullis utiles, nullisq; in bonis actionib. uel studijs
imitabiles. Nos aũt nostra psequamur. Circa hæc tẽpora Albertus dux Ba-
uariæ, comesq; Hollãdiæ, Selãdiæ, Hãnoniæq; ac Frisiæ dñs, obsedit Hollãdiæ

Vuignandus fit abbas.

Annis præfuit fermè uiginti.

Quid monachi non scribant annales cõquerituꝛ author.

Excusatio uana monachorũ ignorantium.

Sine historia fides euacuaretur.

Delft oppidum Hollandiæ capitur.

Delft nominatū ꝓpter inobedientiā & rebellionē ciuiū, quo capto muros & portas usq; ad solū euertit. Castrū quoq; Hoenskirch funditus destruxit.

Conuentus principū in Eslingē.

Anno Vuignandi abbatis 2, currente cum annis Domini 1360, Carolus imperator in oppido Sueuiæ Eslingen pro quibusdā causis imperij principes cōuocauit, ubi cùm die quadā in refectorio cōuentus fratrū Minorū sua cum illis tractaret cōsilia, seditione ciuiū orta cōtra imperatorē & principes tumultus cōcitatur, qui mox recedēs ab oppido comiti Vuirtenbergensiū, Euerhardo cōmisit, quatenus tantā contumeliā sibi illatā cōpensaret. Qui suorū, & ciuitatū imperialiū coadunato exercitu Eslingen obsidione circūuallauit, fortiterq; oppugnare cœpit. Videntes autem in malo se positos ciues, & tantæ multitudini non posse resistere, pacē pecunia interueniente acceptarunt, imperatori pro satisfactione aureorū sexaginta millia, comitiq; Euerhardo pro impensis habitis triginta millia pendētes, & sic quassatio tumultus centū millibus empta quieuit.

Eslingen obsidione cingitur.

Contentio inter archiepiscopum Treuerensem et comitem de Spanheim.

Graues inter Boëmundū Treuirorū archiepiscopū comitesq; de Spanheim & Starckenburg discordiæ his fuêre subortæ tēporibus, propter castella quædā & dominia. Sed interuenientibus amicis, Vualramus comes de Spanheim in concordiā citò cum archiepiscopo redijt. Comes autē de Starckenburg, agros, uillas & possessiones ecclesiæ Treuerensis ferro & igne grauiter deuastare cœpit, multaq; damna intulit.

Einkirch subuertitur.

Archiepiscopus autem collecto exercitu Einkirch uillam comitis in littore Mosellæ positam, cum ipsa munitione quam fecerat sub castello Starckenburg, pro exigenda à nauigantibus theloneo, ipso, ut principe terræ contradicente cepit, ac funditus destruxit. Quod uidens comes, ac deteriora metuēs, gratiam pontificis per nuncios postulauit, & cum uenia accepit.

Vniuersitas Pragensis fundatur.

His quoq; temporibus Carolus imperator quartus, cùm esset uir doctus, quippe qui in gymnasio Parisiorum multo tempore operam literis dederat, amaretq; præ cæteris uiros eruditos, uniuersitatem Pragensem pro decore Bohemię regni laudabiliter instituit, quæ multis priuilegijs & donationibus ab eo illustrata, in breui tempore ultra omnes totius Germaniæ uniuersitates gloria & numero personarum creuit: quousq; tandem post annos fermè quinquaginta, multis commaculata hæresibus, quæ notæ sunt omnibus, in nihilum redigitur.

Episcopus Pragensis fit archiepiscopus.

Episcopum quoq; Pragensis ecclesiæ, pro honore regni qui eatenus sub archiepiscopo Mogūtino fuerat, suffraganeus in archiepiscopum autoritate apostolica sublimauit, multisq; priuilegijs decorauit, subijciens ei suffraganeos & episcopos more aliorum. Multas in Bohemia de nouo fundauit ecclesias, fundatasq; tam à se quàm ab antecessoribus suis, reliquijs, ornatibus pictoris, clenodijs, & uarijs donationibus magnificè honorauit.

Cœnobium regularium in Inglheim.

Aulam uillæ Ingelheim nō longè à Moguntia & Rheno, quam Carolus imperator magnus pro castro residentiæ maiestatis suæ cis Rhenanæ quondam habuit, in quo & natus & gladium ab angelo contra Saracenos pugnaturus, qui Norinbergæ ostenditur, accepisse cœlitus missum, incolarum fide creditur: in monasteriū canonicorū regulæ S. Augustini commutauit, statuens, neminem in eo ad religionem suscipiendū, nisi in Bohemia natum: quod ita hactenus seruatur, usq; in præsentem diem, per annos non minus centum quadraginta quatuor. Subiecit aūt istud cœnobiū abbati monasterij S. Caroli, in Praga pro tempore existenti, ad quem eius uisitatio debeat pertinere.

Memoria Christi lanceæ constituitur.

Festum quoq; lanceæ, clauorum & coronæ Domini nostri Iesu Christi, feria sexta post octauas paschæ singulis annis per uniuersum orbem Christianum, celebrandum, impetrauit à papa cum magnis indulgentijs, gratijs & remissionibus peccatorum.

Anno

Anno Vuignandi abbatis 3, qui fuit Domini natiuitas 1361, mẽse Feb. quadam die aduesperascente cœlum ardere uisum est, & ea nocte Vuihelmus primus dux Iuliacensis uir bellicosus magnanimusq; moritur.

Eodem anno Gerhardus comes Montẽsis, & Arnoldus comes de Blãckenheim, inueterato ad inuicẽ laborantes odio, se mutuò interfecerũt in ciuitate Coloniensi acutis lanceis hastiludiũ agẽtes, alter ab altero confixus. *Duo comites se interfecerunt.*

Eodem quoq; anno post longam inter fratres ducatu Gelriæ concertationem, postq; incendia & hominibus mulcta, tandẽ Eduardus Victor existens fratrem suum Reinardum cepit, quem custodiæ mancipatum usque ad uitæ finem per annos decem conseruauit, adeptusq; ducatum Gelriæ, sine alicuius contradictione regnauit. *Dux Gelrensis fratrem suum capit.*

Anno Vuignandi abbatis 4, Domini uerò 1362, exeuntes quidã latrunculi de Anglia per Hispaniã & Franciam discurrebãt, deprædatione, incendio & ferro, multę incolis terræ damna & incõmoda in uillis, maximè ubi non erat defensio irrogãtes. Qui cùm numero simul creuissent & audacia, capitaneũ super se constituerunt, quem archipresbyterũ cõmuni uocabulo appellarũt. Ipsa autẽ multitudo latronũ, societas magna Anglicana dicebatur, habens plusq; 40000 uirorũ ad pugnã procedentium. Qui peruagatis Hispania & Frãcia, fines tandẽ Treuerensiũ ingrediuntur, omnia incendio & rapina uastãtes. Quorũ aduentu Boëmundus archiepiscopus audito Cunonẽ de Falckenstein, coadiutorẽ suum, Vuenseslaũ Lutzenburgij & Brabãtij ducẽ, Vualramum comitẽ de Spanheim, comitẽ quoq; de Veldentia, & comitẽ de Starckenburg, cũ multis alijs comitibus, baronibus, nobilibus & pugnatorib. misit cõtra illos: qui mox, ut tot cõtra se cõuenisse principes intellexerũt, terga uertẽtes, de finibus Treuerorũ recesserũt, & Alsatiã intrãtes, multa circa Argentinã uillanis dãna intulerũt, diripiẽtes quicquid usq; reperissent. Venit ergo nocte maledicta illa societas ad muros Argentinenses, & in circuitu ciuitatis se locauit, Romgshouen, & omnia in uicino situata uillagia igne cõsumpsit. Portæ autẽ ciuitatis clausæ tenebantur, nec quisq; permittebatur egredi quãdiu illò manserunt. Quoscũq; reperissent in agro & uiculos affectis, inauditis supplicijs trucidarũt, nisi pecunia se redimerent. Nulli tutò, sine saluo cõductu eorũ trãsire licebat, quẽ cuicũq; dedissent, inuiolabili firmitate seruassent. Mulieres & uirgines moniales & iuuenculas quotquot inuenissent, insatiabili genere libidinis cõstuprabant, multasq; ex eis occiderũt. Masculos iuuenes in seruiturẽ captiuos seruabãt. Verùm quia fama eorũ præcessit aduentũ, quicquid mobile erat, rustici ad ciuitates & loca munita importauerant. Oppida quidẽ plura obsidione uallabant, sed cùm eis deessent machinæ ad expugnationem necessariæ, nullũ omnino capere potuerũt. Interea ciues Argentinenses cum Alsaticis, literas & nuncios ad Carolũ imperatorẽ tunc Frãcofordiæ cũ principibus existentem, pro auxilio implorãdo miserunt, quibus in breui uenturũ se cum exercitu promisit imperator. Sed sæpe interpellatus, cùm aduentũ suum semper promitteret, semper differret, magnã de se cõspirationis cum societate Anglicana clàm initæ Alsatijs dedit, propterea quòd desolari tam nobilẽ prouinciam à uilissimis latrunculis permisit. Tandem uerecundia ac necessitate cõpulsus exercitum in Alsatiam misit, pro appropinquante latronum caterua fugiendo recessit: quos cùm nostri persequẽdos decernerent, tanta uelocitate fugiẽtes usi sunt, ut iter eorum unius diei, nostri conficere in quatuor diebus non sufficerent. Post recessum uerò latronũ, exercitus imperatoris per Alsatiam discurrens, maxima incolis damna fecit, conculcando &

Magna societas Anglicana deuastat omnia.

A finibus Treuirorũ pulsi sunt.

Archipresbyterũ deuastat Alsatiæ terras.

Crudeles in pauperes fuere.

Imperator ad auxiliũ uocatus est.

Fugantur de Alsatia latrones.

cando & annihilando frumenta in agris, quoniam messis proxima erat, in tantum ut grauiora ab amicis quàm ab hostibus uiderentur incōmoda perpessi. Vnde fames magna subsecuta est, quæ totam Alsatiam per annos sex continuos grauiter afflixit.

Cuno fit coadiutor Treuerensis. Anno prænotato Bohemundus archiepiscopus Treuirensis podagra senioque grauatus Cunonem de Falckenstein Mogunt. ecclesiæ canonicum Treuerēsis ecclesiæ creari fecit, & in coadiutorem assumpsit, committens ei totius ecclesiæ ac patriæ negotia tractanda, qui gloriosissime aduersum hostes ecclesiæ præfatæ, ubique triumphans mox in exordio constitutionis suæ miranda perpetrauit. Vnde gauisus Bohemūdus ab Innocentio papa sexto, precibus obtinuit consensum archiepiscopatum Treuerensem Cunoni resignandi: quod cùm papa libenter annueret, Bohemundus pontificatu abdicato Cunonem habuit successorem, pro sustentatione sui oppidum & arcem Sarburg, cum attinentijs & prouentibus quoad uiueret ab eo recipiēs, annis quinque superuixit. *Cuno fit episcopus Treuerensis.*

Anno præscripto obijt Innocentius papa 6. cui successit Vrbanus quintus, Massiliensis abbas, ordinis sancti Benedicti, & præfuit annis 8. uir doctus & sanctissimæ conuersationis, qui crucem prædicari fecit contra Turcos, & multa bona patrauit. Claruit his temporibus deuota Christi famula S. Brigitta, regina quondam Suetiæ, multis illuminata reuelationibus diuinis, quæ regnum contempsit mundanum amore cœlestis, exiensque de terra & cognatione sua, ad limina peregrinabatur sanctorum, ieiunijs, eleemosynis & orationibus uacans continue. Hæc uenit in Auinionem ad Vrbanū papam 5. missa à domino nostro Iesu Christo pro confirmatione regulæ suę quam fecerat. *S. Brigitta in precio habetur.*

Vuilhelmus. Anno etiam prænotato obijt Vuilhelmus de Gennep archiepiscopus Coloniensis, ingentem relinquens thesaurum in auro & argento uinoque & bladis. Vacauit autem sedes mensibus decem.

Lampertus. Anno Vuignandi abbatis 5. Domini uerò 1363. obijt Gerardus episcopus Spirensis, in maiori ecclesia sepultus, cui Lampertus de Buren monasterij in Gegenbach, ordinis sancti Benedicti Argentinensis diœcesis, immediatè succedens præfuit annis octodecim, quibus euolutis autoritate Vrbani papæ sexti, ad episcopatum Bambergensem nobilem & exemptum translatus est.

Adolphus. Eodem anno Ioannes de Virnenberg, maioris ecclesiæ decanus, per capitulum in archiepiscopum Coloniensem electus est, qui pro confirmatione sua perrexit in propria persona ad curiam: sed Vrbanus papa 5. eius electionem non solùm confirmare noluit, sed etiam penitus cassauit, Adolphumque fratrem comitis de Marcha episcopum Monasteriensem, hominem carnalem iuuenemque, in archiepiscopum Coloniensem contra uoluntatem capituli sublimauit, qui mensibus duntaxat præfuit 10. & postea resignauit pontificatum in manus papæ Vrbani sponte, ut anno sequente dicemus.

Ioannes. Anno quoque prænotato obijt Theodoricus Bauarus de Bopardia, episcopus Vuormatiensis: cui successit Ioannes dictus Schadland, ordinis Prædicatorum sacræ Theologiæ doctor, prouisione Apostolica: & præfuit annis 13. habuitque multas cum ciuibus dissensiones. Hic nuncius papæ & inquisitor hæreticæ prauitatis, administrauit aliquandiu ecclesias episcopales non ultimæ dignitatis, sicut Hildeshemensem in Saxonia, Augustensem in Vuindelicia, Culmensem in Prussia, & Constantiensem in Sueuia.

Anno Vuignandi abbatis sexto, qui fuit Domini millesimo trecentesimo

Adolphus. *Engelbertus.*

ßmo sexagesimoquarto, Adolphus archiepiscopus Coloniensis accusatus apud sedem apostolicam, quòd rerum ecclesiasticarũ dilapidator, nihil indignum pontificatu haberet, non ui, non metu, sed uoluntariè archiepiscopatum resignauit, Engelberto de Marchia episcopo Leodiensi patruo suo, Vrbano papa quinto consentiente, & ei de nouo, ut moris tum erat, de Coloniẽsi ecclesia prouidente, qui præfuit annis quatuor, non satis utiliter. Adolphus autem resignato pontificatu, non sine damno ecclesiæ Coloniensis, amore cuiusdam puellæ sororis comitis Montensis, cum qua sperabat se comitatum Cliuensem, consequuturum eam duxit uxorem, quamuis Monasteriensem episcopatum annis 5. & Coloniensem mensibus. 10. sine ordinibus sacris ut pontifex gubernasset. Nec eum fefellit opinionis præsumpta fiducia, comitatum enim quem optauerat cum uxore tandem obtinuit, ita quòd uterq; comitatus, Cliuensis uidelicet & de Marchia, usq; in præsentem diem coniuncti permanẽt: licet Cliuensis postea (ut suo loco dicemus) in ducatum gloriose fuerit sublimatus.

Cleuis & Marchiæ coniunctio.

Anno Vuignandi abbatis 7. dominicæ uerò natiuitatis 1365. Carolus Imperator quartus, denuò Italiam ingreditur, & Vrbano papa Romæ inuẽto, collatione quorundam arcanorum cum eo habita, in Alemaniam cum suis nobilibus sanus reuersus est.

Imperator Italiā denuo ingreditur.

Hyems hoc anno prolixa fuit & asperrima, Rheno per menses ferè tres congelato. Fames quoque & pestilentia magna in Alemania, multiq; homines alij frigore, alij fame, alijq; peste perierunt. Claruit his temporibus Ioannes de Rupe scissa, ordinis Minorum, nescio quo spiritu seductus, nisi proprio: qui multa prædixit in proximo futura de Antichristo, de generali conculcatione cleri, & de reductione totius orbis ad fidem Christianam, & multa alia quæ sibi reuelata diuinitus à Christo Iesu crucifixo dicebat. Scripsit de his multa & uaria ad quendam cardinalem, quæ habentur: sed utrum euenerint quemadmodum prædixit, iudicent qui libros eius legerint, historiarum periti censores.

Hyems prolixa, fames & pestis.

Ioannes de rupe scissa.

Anno Vuignandi abbatis octauo, Domini uerò 1366. inter episcopum & ciues Vuormatienses magna dissensio fuit pro institutione consulatus & sculteti, & quibusdam alijs ad iurisdictionem pertinentibus: quæ tandem per Rupertum comitem Palatinum Rheni, qui & Adolphus, consulatusq; Moguntinensem & Spirensem, in die conuersionis sancti Pauli, anno præscripto ad pacem reducta est. His temporibus magna & firmissima inter ciuitates imperiales & liberales confœderatio facta est, quæ etiam principibus potentissimis in exordio sui formidabilis uidebatur, sed diu non durauit. Sępe tales cõfœderationes, quas ligas uulgariter Bunt appellabant, non solùm inter ciuitates, sed etiam inter principes iuratas cõfirmatasq; legimus, & quotidie similiter uidemus: sed mobilitas humana, nihil diu inuiolatum conseruat. Vnde conueniens prouerbium est:

Confœderatio magna ciuium.

Mobile mouetur semper cum principe uulgus.

Anno Vuignandi abbatis 9. qui fuit Domini natiuitas 1367. obijt Bohemundus archiepiscopus Treuerensis, in maiori ecclesia Treuerensi sepultus. Post quem ipse Cuno de Falckenstein, & dominus de Mintzenberg, matre natus filia comitis de Saruueden, Bohemundo (sicut diximus) adhuc uiuente, archiepiscopus ordinatus præfuit ualde utiliter annis 21. Hic Cuno archiepiscopus pro seruitijs Carolo Imperatori 4. multipliciter impensis Bopardiam & Vuesaliam cum medietate Sterrenberg, quæ Baldeuinus quondam archiepiscopus à fratre suo Henrico Imperatore 7. in pignus

Bohemundus.

Bopardia & Vuesalia impignerantur Treuerensibus

gnus expensarum ratione Imperij in Italia habitarum, obtinuerat, impignoratione arctiori pro summa maxima impetrauit, ita quòd posterioris impignorationis summa, maior fuerit prioris. Erat enim Cuno uir prudentissimus, qui à natura ad regimen etiam multarum ecclesiarum natus uideretur, laboriosus, strenuus, & ingenio acutissimus, & cui nullus suo tempore inueniretur similis.

Comitũ de Eberstein & Vuirgensium grauis dissensio.

Anno prænotato graues discordiæ fuerunt inter Euerhardum comitem Vuirtenbergensem, & comites de Eberstein, quæ breui in magnum utriusque partis detrimentum succreuerunt. Cùm ergo Vuirtenbergensis quodam die in balneo esset naturali, quod Syluestre uulgariter Vuiltbad appellamus, comes de Eberstein cum exercitu ueniens occultè, locum obsidione cinxit, sperans se comitem intus comprehensurum. Sed inanis eum confidentia fefellit. Nam à quodam rustico noctu conductus per nemora ad loca tutiora manus eius sine læsione euasit, & subsecuta sunt inter eos grauissima bella, incendia & rapinæ. Omnes enim fermè nobiles cum præfato comite de Eberstein, conspirantes aduersus Vuirtenbergensem, præter solos ciues in Eslingen, qui cum Euerardo comite senserunt, sumptis armis prælia suscitauerunt.

Engelbertus obijt.

Eodem quoq; anno Engelbertus archiepiscopus Coloniensis & maximis oneribus debitorum grauatus, paralysi quoque non immodicè dissolutus, sentiens se ob id minus ad regimen pontificatus sufficere, consentiente capitulo suo Cunonem archiepiscopum Treuerensem suprà dictum, in coadiutorem assumpsit, cui administrationem ecclesiæ omnimodam in spiritualibus & temporalibus, Vrbano papa 5. approbante, commisit. Engelbertus autem archiepiscopus hac prouisione completa, ad priuatæ uitæ tranquillitatem se contulit, & certis pro usu uitæ suæ retentis prouentibus, non diu superuixit.

Euerhardus comes Vuirtenbergensis obijt.

Anno Vuignãdi abbatis decimi, Domini autem millesimo trecentesimo sexagesimo octauo, comes Euerhardus de Vuirtenberg, obijt, duobus filijs relictis, Vdalrico uidelicet & Euerhardo, qui & ipsi postea multa prælia cõmiserunt.

Eodem anno, uigesima prima die mensis Augusti, obijt Engelbertus archiepiscopus Coloniensis: post cuius mortem archiepiscopatus uacauit annis duobus. Cuno enim archiepiscopus Treuerensis, quamuis à capitulo postularetur, esse noluit: sed iussu papæ Vrbani, administratorio nomine ecclesiam illam cum sua Treuirensi, satis strenuè & utiliter gubernauit. Cometes anno prænotato in quadragesima, cœlitus apparuit.

Engers castrum.

His quoque temporibus Cuno archiepiscopus Treuerensis sæpe dictus, castrum Engers cum fortalicio suo iuxta Rhenum, inter Confluentiam & Andernachum, satis pulchrè cõstruxit, quod ex nomine suo Cunenergers, uoluit nuncupari, licet pauci nomen eius apponant.

Anno Vuignandi abbatis 11. Domini uerò natiuitatis 1369. circa festum paschale, Carolus Imperator 4. maximo suorum coadunatu exercitu, Longobardiam contra Mediolanenses pugnaturus ingreditur, & usque ad festum sancti archangeli Michaëlis hinc inde discurrens, uincere in munitionibus existẽtes non potuit. Volebat enim dominium Mediolanense ad imperium armis reducere: & iniurias papæ Vrbani quarti, quas olim à uicecomitibus, quum adhuc in minoribus esset, acceperat, qui eum coëgerant literas Apostolicas contra eos allatas comedere, uindicare. Sed quum pestilentia uehementer inuasisset exercitum, magna summa pecuniarum accepta,

accepta in signum superioritatis imperij, non sine magna displicentia papæ ad propria remeauit.

Hoc ipso anno ciues Colonienses priuilegia & ciuitates clericorum conati infringere, ecclesiastico interdicto biennio sunt subacti, & clerus iussu Cunonis administratoris ecclesiæ Coloniensis ciuitatem exiens, mensibus octodecim foris mansit.

Eodem quoque anno Gotfridus comes de Arnspurg, de consensu uxoris suæ comitatum suum Arnspurg, cum omnibus attinentijs suis, castellis, uillis & prouentibus, in perpetuum tradidit ecclesiæ Coloniensi possidendum, sicut etiam hodie ab archiepiscopo possidetur.

Anno Vuignandi abbatis duodecimo, Domini autem millesimo trecentesimo septuagesimo, factum est bellum magnum in uigilia sancti Bartholomæi Apostoli inter Vuenceslaum Brabantiæ, & Lutzenburgij ducem, fratrem Imperatoris Caroli, & Vuilhelmum ducem Iuliacensem, iuxta Bæsuuiler, & cæsis ab utraque parte plusquàm octo millibus hominum. Dux ipse Iuliacensis uictor extitit, & Vuenceslaum ducem cum alijs multis nobilibus captiuum abduxit: quem tandem post menses undecim, metu Imperatoris, sine exactione liberum dimisit. Ab alijs uerò pecuniam infinitam penè, pro eorum liberatione extorsit.

FINIS.

IN CHRONICVM
IO. TRITEMII, INDEX.

A

D

Disente-

in Euan-

Gebhardus

K

L

Mechtil-

Rinauus

S

T

Finis Indicis in Chronicum Ioannis Tritemij.

BASILEÆ, APVD IACOBVM PARCVM
EXPENSIS IO. OPORINI,
ANNO M. D. LIX.
MENSE AVGVSTO.

$[\ ]^2$ BK α^6 β^8 a–z^6 A–K^6;
α^4 A–Z^6 a^6 b^8 c^4 d^6

